ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮ ಮಹಾಪುರಾಣ

ಭಾಗ ೧

ಸಂಪಾದಕರು : ಶ್ರೀ ಪಂಢರೀನಾಥಾಚಾರ್ಯ ಗಲಗಲಿ

ಪ್ರಕಾಶಕರು : ಶ್ರೀ ವೈಭವ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಪ್ರಕಾಶನ
ಸ್ಟೇಶನ್ ರೋಡ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ

॥ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸಃ ಪ್ರಸೀದತು ॥

ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸ ಪ್ರಣೀತವಾದ

ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣ

ಭಾಗ-೧

ಅನುವಾದಕರು :

ವೇ॥ ಪಂ. ಪಂಢರೀನಾಥಾಚಾರ್ಯ ಗಲಗಲಿ

ಪ್ರಕಾಶಕರು :

ಶ್ರೀ ವೈಭವಲಕ್ಷ್ಮೀ ಪ್ರಕಾಶನ
ಸ್ಟೇಶನರೋಡ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ–20.

ಪ್ರಕಾಶಕರು :
ಶ್ರೀ ವೈಭವಲಕ್ಷ್ಮೀ ಪ್ರಕಾಶನ
ಸ್ಟೇಶನ್ ರೋಡ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ.

ಬೆಲೆ : ರೂ. 100-00

1996 ೨ನೇ ಆವೃತ್ತಿ

ಅಧಿಕೃತ ಮಾರಾಟಗಾರರು :
ಕೆ. ಎಸ್. ಕುಲಕರ್ಣಿ ಬುಕ್-ಡಿಪೋ
ಸ್ಟೇಶನ ರೋಡ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ.

ಮುದ್ರಕರು :
"ರತ್ನಾ ಪ್ರಿಂಟರಿ"
ಗಂಗಾಧರ ನಗರ, (ಸೆಟ್ಲಮೆಂಟ) ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ-20.

ಲೇಖಕರ ಮೊದಲ ಮಾತು

ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರ ಹದಿನೆಂಟು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಪುರಾಣ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ವಾದುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಹದಿಮೂರು ಸಾವಿರಕ್ಕೆ ಮಿಕ್ಕಿ ಪದ್ಯಗಳು ಈಗ ಉಪಲಬ್ಧ ವಿದ್ದುದರಲ್ಲಿ ದೊರಕುತ್ತವೆ. ಮತ್ಸ್ಯಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಪುರಾಣ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಯನ್ನು ಮೂವತ್ತು ಸಾವಿರ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ಬ್ರಹ್ಮಣಾಭಿಹಿತಂ ಪೂರ್ವಂ ಯಾವನ್ಮಾತ್ರಂ ಮರೀಚಯೇ ।
ಬ್ರಾಹ್ಮಂ ತ್ರಿದಶ ಸಾಹಸ್ರಂ ಪುರಾಣಂ ಪರಿಕೀರ್ತ್ಯತೇ ॥

ಮರೀಚಿ ಮುನಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೇಳಿದ ಮೂವತ್ತುಸಾವಿರ ಗ್ರಂಥಾತ್ಮಕ ವಾದ ಪುರಾಣವೇ ಬ್ರಹ್ಮಪುರಾಣ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಪುರಾಣ ವಿಮರ್ಶಕರಾದ ವಿಲ್ಸನ್ನರು "ತ್ರಿದಶಸಾಹಸ್ರಂ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ 'ದಶಸಾಹಸ್ರಂ' ಎಂದು ಪಾಠಾಂತರವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ನಾರದ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯೂ 'ದಶಸಾಸ್ರ ಮುಚ್ಯತೆ, ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಈಗ ಉಪಲಬ್ಧ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹದಿಮೂರು ಸಾವಿರ ಪದ್ಯಗಳಿದ್ದುದರಿಂದ ಮತ್ಸ್ಯ ಪುರಾಣದ "ತ್ರಿದಶಸಾಹಸ್ರ" ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ತ್ರಿ + ದಶಸಾಹಸ್ರಂ ಎಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿದರೆ ಸರಿಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಪುರಾಣದ ಕಾಲವನ್ನು ವಿಲ್ಸನ್ನರು ಕ್ರಿಸ್ತಾಬ್ಧದ ಹದಿಮೂರು ಅಥವಾ ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಶತಮಾನದ ವರೆಗೂ ಎಳೆದಿದ್ದಾರೆ. ರಾಜೇಂದ್ರಚಂದ್ರ ಹಜರಾರವರು ಬ್ರಹ್ಮಪುರಾಣದ ಹಲವು ಭಾಗ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ಉಳಿದವುಗಳು ಹತ್ತುಹನ್ನೊಂದು ಹನ್ನೆರಡನೇ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರಬಹುದೆಂದು ವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಇದರ ಮೂಲ ಭಾಗ ವ್ಯಾಸಕೃತವೇ ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ ಹದಿನಾರ ನೆಯ ಶತಕದ ವರೆಗೆ ಇದರ ಸಂಸ್ಕರಣ ನಡೆದಿದೆ ಎಂದಿದೆ. ಈ ಬ್ರಹ್ಮಪುರಾಣ ಶುದ್ಧ ವೈಷ್ಣವ ಪುರಾಣ. ಆದರೆ ಇದರಲ್ಲಿಯ ಕೋಣಾರ್ಕ, ಏಕಾಮ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರ, ವಿರಾಜಕ್ಷೇತ್ರ ಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತಾಂತರ ವರ್ಣನೆ ಇದ್ದರೂ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ಪಾರಮ್ಯ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯೇ ಇದೆ. ರಾಜೇಂದ್ರಚಂದ್ರರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಇದರಲ್ಲಿ ಕಥಾ ಹಾಗೂ ಪ್ರಮೇಯ, ತತ್ವ, ಆಚಾರಾದಿಗಳು ಕೂಡಿಕೊಡಿಯೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಈ ಪುರಾಣವು ಬೋಧಪ್ರದವೂ ಮೋದಪ್ರದವೂ ಆಗಿದೆ. ದೇವ ದಾನವ ಮಾನವ ಭಕ್ತ-ಭಗವಂತರ ಚಾರ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಚಿತ್ರಣದೊಂದಿಗೆ ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮ, ದೈನಂದಿನ ಆಚಾರ, ಆಹ್ನಿಕ, ಸಾತ್ವಿಕ ಆಹಾರ, ಸತ್ವಶುದ್ಧಿ, ದೇಹಶುದ್ಧಿ, ಅಂತ್ಯೇಷ್ಟಿ, ಸ್ನಾನ, ದಾನ, ಸ್ತ್ರೀಧರ್ಮ, ಪಾಪಪ್ರಕಾರ, ಜಪತಪ, ವ್ರತ, ಮಾಸಧರ್ಮ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾದ ಧರ್ಮ-ಕರ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯಗಳ ನಿರ್ದೇಶನ ಇರುತ್ತದೆ ಇದರಲ್ಲಿ.

ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಂಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತಿಗಳಾದ ಎಲ್ಲ ನಿಬಂಧಕಾರರೂ ಸ್ಮೃತಿ ಕಾರರೂ ಪ್ರಮಾಣಭೂತವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಿಂದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಉದಾಹರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೇಮಾದ್ರಿ, ಶೂಲಪಾಣಿ, ವಾಚಸ್ಪತಿಮಿಶ್ರ, ಗೋವಿಂದಾನಂದ ಮುಂತಾದ ಅನಂತ ಕಾಲೀನ ನಿಬಂಧಕಾರರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ನಿಬಂಧ ಹಾಗೂ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರಾದ ಜೀಮೂತ ವಾಹನ, ಅಪರಾರ್ಕ, ಶ್ರೀದತ್ತ, ಉಪಾಧ್ಯಾಯ, ಚಂಡೇಶ್ವರ, ಅನಿರುದ್ಧಭಟ್ಟ, ಮದನಪಾಲ,ಕಲ್ಲೂಕಭಟ್ಟ,ಬಲ್ಲಾಳಸೇನ ಮುಂತಾದವರೂ ಕೂಡ ತಾವು ಹೇಳುವ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕೃತ್ಯಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಪ್ರೇರಕ ಹಾಗೂ ಅನುಶಾಸಕ ಪ್ರಮಾಣ ಪದ್ಯಗಳೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮಪುರಾಣ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಇಡಿ–ಕಿಡಿಯಾಗಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅಧ್ಯಾಯಗಟ್ಟಲೆ ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಉತ್ತರ ಕಾಲೀನರಾದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಧುರೀಣರೆಲ್ಲರಿಂದ ಪರಮ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾರ್ಧನ್ಯವೆಂದು ಪರಿಗಣಿತವಾದ ಈ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣ, ಆದಿ ಪುರಾಣ ಎಂದು ಕರೆ ಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಹದಿನೆಂಟು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ರಚಿಸಿದ ಪುರಾಣ ಎಂದರೆ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಪುರಾಣವೇ. ನಾರದ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ–

"ಬ್ರಾಹ್ಮಂ ಪುರಾಣಂ ತತ್ರಾದೌ ಸರ್ವಲೋಕ ಹಿತಾಯ ಚ
ವ್ಯಾಸೇನ ವೇದ ವಿದುಷಾ ಸಮಾಖ್ಯಾತಂ ಮಹಾತ್ಮನಾ"

-ಎಂದು ವ್ಯಾಸರಚಿತ ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಪುರಾಣವೇ ಬ್ರಹ್ಮಪುರಾಣ ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಭಾಗ ಉತ್ತರಭಾಗ ಎಂದು ಎರಡು ವಿಭಾಗವಿದ್ದು ಪೂರ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿ ದೇವಾಸುರರ ಉತ್ಪತ್ತಿ, ದಕ್ಷಾದಿ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳ ಹಾಗೂ ಸೂರ್ಯನ ವಂಶಗಳ ವಿಸ್ತಾರ, ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಅವತಾರ, ಸೋಮವಂಶ ಬೆಳೆದ ಬಗೆ,ಕೃಷ್ಣ ಚರಿತ್ರೆ ನದಿ-ಸಮುದ್ರ ದ್ವೀಪ, ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ವರ್ಣನೆ, ಸ್ವರ್ಗ–ಪಾತಾಲ ನರಕಗಳ ವರ್ಣನೆ ಸೂರ್ಯಸ್ತುತಿ ಪಾರ್ವತಿಯ ಜನ್ಮ, ವಿವಾಹ, ದಕ್ಷನಕಥೆ, ಏಕಾಮ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರ ವರ್ಣನೆ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳು ಬಂದಿವೆ. ಉತ್ತರ ಭಾಗ ಎಂಬ ಎರಡನೆಯ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ವರ್ಣನೆ ಯೋಗಸಾಂಖ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಾದಿಗಳ ಉದ್ದೇಶ ಪುರಾಣಾನೇತಿಹಾಸ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ಇದರ ಶೈಲಿ ಸುಲಲಿತವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸರಳ ಸುಲಭವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಪ್ರವಾಹಿ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹಲ ಕೆಲವು ಅತಿರಂಜಿತ ವರ್ಣನೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅಧಿಕ ಶೃಂಗಾರ ತಲೆದೋರಿದರೂ ಕಥಾಚಕ್ರ ಉರುಳುತ್ತಲೇ ನೀತಿನಿಯಮ ನೈಋತ್ಯದ ಮಾತು ಗಳನ್ನು ಒತ್ತಿಕೊಟ್ಟು ಹೇಳುತ್ತಲೇ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ಸಿದ್ಧಾಂತ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳ ಮಧುರ ಮಿಶ್ರಣದಿಂದ ಇದರ ಸರಣಿ ಓದುಗರಿಗೆ ರಂಜಕ ರೋಚಕವೂ ಮೋದಕ ಬೋಧಕವೂ ಆಗಿ ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ನೀತಿ ನಿಷ್ಠರಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪುರುಷರನ್ನಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸು ವಲ್ಲಿ ಈ ಪುರಾಣವು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದೆ.

ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಾಚ್ಯ ಗ್ರಂಥಾಗಾರಗಳಿಂದ ಐದು ಪಾಂಡು ಲಿಪಿಗಳನ್ನು ತಂದು ಅವುಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ, ಸರಿಯಾದ ಪಾಠ ವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು, ಕಠಿಣ ಪದ್ಯಗಳ ಭಾಷಾಂತರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಕಸಿದ ಪಂ. ಅಣ್ಣಯ್ಯಾಚಾರ್ಯ ಗಲಗಲಿ, ಪಂ. ನಾರಾಯಣಾಚಾರ್ಯ, ಬಾಬಾಚಾರ್ಯ ಗೋಪಿನಾಥ ಪಂ. ವಸಂತಾಚಾರ್ಯ ಮುಳಗಿ ಮೊದಲಾದ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೂ, ಅಲ್ಪಾ ವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟ "ಶ್ರೀ ರತ್ನಾ ಪ್ರಿಂಟರಿ" ಗಂಗಾಧರ ನಗರ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಯವರಿಗೂ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಯು ನೆನಪರಿಕೆಗಳು.

ಎಂದಿನಂತೆ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ, ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವ ಹೊಣೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಪುರಾಣಗಳಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀ ವೈಭವಲಕ್ಷ್ಮೀ ಪ್ರಕಾಶನದ ಮಾಲಿಕರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸದೇ ಇರಲಾರೆ.

ಇತಿ

ಶ್ರೀ ಪಂಢರಿನಾಥಾಚಾರ್ಯ ಗಲಗಲಿ
ಗ್ರಂಥ ಕರ್ತರು, ಮತ್ತು ಸಂಪಾದರು

ಪರಿವಿಡಿ

॥ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸಃ ಪ್ರಸೀದತು ॥

ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣ ಪ್ರಾರಂಭ

ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಯಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಮಿದಂ ಪ್ರಪಂಚ ರಚನಂ ಮಾಯಾ ಜಗಜ್ಜಾಯತೇ ।
ಯಸ್ಮಿಂಸ್ತಿಷ್ಠತಿ ಯಾತಿ ಚಾಂತಸಮಯೇ ಕಲ್ಪಾನುಕಲ್ಪೇ ಪುನಃ ।
ಯಂಧ್ಯಾತ್ವಾ ಮುನಯಃ ಪ್ರಪಂಚ ರಹಿತಂ ವಿದಂತಿ ಮೋಕ್ಷಂ ಧ್ರುವಂ।
ತಂ ವಂದೇ ಪುರುಷೋತ್ತಮಾಖ್ಯಮಮಲಂ ನಿತ್ಯಂ ವಿಭುಂ ನಿಶ್ಚಲಮ್ ।

ಯಾವನಿಂದ ಈ ಸಕಲ ಜಗತ್ತು ಸೃಷ್ಟವಾಗುವದೋ, ದೃಷ್ಟಿಗೋಚವಾಗುವ ಸ್ಥಾವರ ಜಂಗಮಾತ್ಮಕವಾದ, ಮಾಯೆಯೆಂಬ ಭಗವಂತನ ಶಕ್ತಿ ವಿಶೇಷದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಯಾವ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಇರುವದೋ, ಯುಗಾಂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ರೂಪದಿಂದ ಇರುವದೋ, ಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ಭೇದವುಳ್ಳ ಯಾರನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಋಷಿಗಳು ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ಮೋಕ್ಷ ಪದವನ್ನು ಹೊಂದುವರೋ, ಅಂಥ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ, ನಿಷ್ಕಲಂಕನಾದ ಅನಾದ್ಯನಂತನಾದ, ವಿಕಾರ ರಹಿತನಾದ, ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ನಮಿಸುವೆ.

ವಿದ್ವಾಂಸರು ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಯಾರನ್ನು ಅಖಂಡವಾಗಿ ಸ್ಮರಿಸುವರೋ, ಅಂಥ ಪರಿಶುದ್ಧನಾದ, ಆಕಾಶದಂತೆ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನನಾದ, ಸದಾ ಆನಂದ ಸ್ವರೂಪಿಯಾದ, ಸದಾ ಪ್ರಸನ್ನನಾದ ದೋಷಲೇಶ ರಹಿತನಾದ, ಸಕಲಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಸತ್ವ, ರಜಸ್, ತಮಸ್ ಎಂಬ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಗುಣರಹಿತನಾದುದರಿಂದ ನಿರ್ಗುಣನಾದ ವ್ಯಕ್ತ ಹಾಗೂ ಅವ್ಯಕ್ತ ಉಭಯ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ, ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ದೋಷರಹಿತನಾದ, ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯಲು ಯೋಗ್ಯನಾದ ಯುಗಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪಂಚನಾಶ ಕಾರಣನಾದ, ಹುಟ್ಟು ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಲ್ಲದ, ಮೋಕ್ಷದಾಯಕನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ವಂದಿಸುವೆ.

ಹೀಗೆ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ನಮಿಸಿ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಆರಂಭಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯ ಎಂಬುದು ಒಂದು ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ. ಈ ತಪೋವನದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮುನಿಮಹರ್ಷಿಗಳು ತರತರಹದ ತಪಸ್ಸಾಧನೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರು ಆ ಕಾಡಿನ ಪರಿಸರವೂ ಅಲ್ಲಿರುವ ಬಗೆ-ಬಗೆಯ ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ಬಹುಸುಂದರ. ಆ ವನಾಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಸರಲ, ಕರ್ಣಿಕಾರ, ಹಲಸು, ಧವ, ಖದಿರ, ಮಾವು, ನೇರಳೆ, ಬೇಲ, ಆಲ. ದೇವದಾರು, ಅಶ್ವತ್ಥ ಪಾರಿಜಾತ, ಚಂದನ, ಅಗರು, ಪಾದಲ, ಬಕುಲ, ಬಾಳೆ, ಪುನ್ನಾಗ, ನಾಗಕೇಸರ, ಶಾಲಿ,

ತಾಲ, ತಮಾಲ, ತೆಂಗು, ಅಡಿಕೆ, ಅರ್ಜುನ, ಸಂಪಿಗೆ ಮುಂತಾದ ಅಸಂಖ್ಯ ವೃಕ್ಷ ಶ್ರೇಷ್ಠಗಳು ಫಲಪುಷ್ಪ ಭರಿತವಾಗಿ ಆ ಕಾಡಿಗೆ ಶೋಭೆಯನ್ನು ತಂದಿವೆ. ಇಷ್ಟೊಂದು ಬಗೆಯ ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಈ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಸಕಲ ವಿಧ ಪಕ್ಷಿಗಳೂ, ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಮೃಗಗಳೂ, ಪಶುಗಳೂ, ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ವಿಹಾರ ರತವಾಗಿವೆ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ದೊಡ್ಡ ಹಾಗೂ ಚಿಕ್ಕ ಸರೋವರಗಳು, ಕೆರೆಗಳು, ಬಾವಿಗಳು, ಪ್ರಕೃತಿ ನಿರ್ಮಿತ ಈಸುಗೋಳಗಳು. ಆ ಪ್ರಾಂತದ ರಮಣೀಯತೆಯನ್ನು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿಸಿದೆ. ಸಾತ್ವಿಕರಾದ ದ್ವಿಜರು, ಕ್ಷತ್ರಿಯರು, ವೈಶ್ಯರು, ಶೂದ್ರರು, ಮಿಶ್ರಿತರ ಜನರು ಈ ಪರಿಸರದ ಪಾವಿತ್ರ್ಯದಿಂದಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನೆಮ್ಮದಿಯ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ, ಗೃಹಸ್ಥ, ವಾನಪ್ರಸ್ಥ, ಯತಿ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಆಶ್ರಮದ ಸಾಧಕರೂ ಅಲ್ಲಿ ಇರುವರು. ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಹಾಲು ಹಿಂಡುವ ಗೋವುಗಳು, ಎಮ್ಮೆಗಳೂ ಅಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ವಾಸಮಾಡಿವೆ. ವನದಲ್ಲಿ ಆಹಾರೋಪಯೋಗಿ ಸಸ್ಯ ಸಂಪತ್ತೂ ಸಾಕಷ್ಟಿದೆ. ಭತ್ತ, ಗೋದಿ, ಕಡಲೆ, ಉದ್ದು, ಹೆಸರು, ಎಳ್ಳು, ಕಬ್ಬು ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಸಸಿಗಳೂ ಕರ್ಪೂರವೇ ಮೊದಲಾದ ಸುಗಂಧ ಭರಿತ ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ಸಂಪದ್ಭರಿತವಾಗಿದೆ ಆ ವನಪ್ರದೇಶ. ಇಂಥ ಸುಸಂಪನ್ನ ರಮಣೀಯ ವನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಹಾಮಹರ್ಷಿಗಳೂ, ಮುನಿಪುಂಗವರೂ ಸೇರಿ ಬೃಹದ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಮಾಲೋಚನೆಗೈದರು. ಯಾಗಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾದ ಅಗ್ನಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನಾದಿಗಳನ್ನು ಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಿದರು. ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ನಡೆಯಲಿದ್ದ ಆ ಯಾಗವನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಲು ಪ್ರಪಂಚದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳಿಂದ ಅನೇಕ ಜನರು ಆಗಮಿಸಿದರು. ಯಜ್ಞವನ್ನು ನೋಡಲು ಬಂದವರಿಗೆಲ್ಲ ಉಚಿತವಾದ ಆಸನಾದಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿ ಮುನಿಜರು ಸತ್ಕರಿಸಿದರು.

ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞರಾದ ಲೋಮಹರ್ಷಣರೆಂಬ ಸೂತಾಚಾರ್ಯರೂ ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದರು. ಲೋಮಹರ್ಷಣರನ್ನು ಕಂಡಾಕ್ಷಣ ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಮಹದಾನಂದವುಂಟಾಯಿತು. ಧಾವಿಸಿ ಬಂದು ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಾಗತ ಬಯಸಿ ಕುಶಲಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿ ಎಲ್ಲ ಮುನಿಗಳೂ ಗೌರವಾದರಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು. ಲೋಮಹರ್ಷಣರು ತಮ್ಮ ಕುಶಲ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಎಲ್ಲ ಮುನಿಗಳನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿದರು. ಅನೇಕ ಮುನಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿಸಿ ಸುಖ-ದುಃಖ ವಿಚಾರಿಸಿ ಅವರವರ ಸಾಧನೆ ಸಾಗಿದ ಬಗೆಯನ್ನು ಅವರವರೊಡನೆ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗೈದರು. ಆಗ ಆ ಮುನಿಗಳು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ತಮತಮಗುಂಟಾಗಿದ್ದ ಅನೇಕ ಸಂಶಯಗಳನ್ನು, ವ್ಯಾಸಶಿಷ್ಯರೂ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದ ಲೋಮಹರ್ಷಣರಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ, ಪರಿಹರಿಸಲು ಕೋರಿಕೊಂಡರು.

ಮಹರ್ಷಿಗಳು:-ಯಥಾ ಪೂರ್ವ ಮಿದಂ ಸರ್ವಮುತ್ಪನ್ನಂ ಸಚರಾಚರಂ ।
ಸಸುರಾಸುರಗಂಧರ್ವಂ ಸಯಕ್ಷೋರಗರಾಕ್ಷಸಂ ॥
ಶ್ರೋತುಮಿಚ್ಛಾಮಹೇ ಸೂತ ಬ್ರೂಹಿ ಸರ್ವಂ ಯಥಾ ಜಗತ್ ।
ಬಭೂವ ಭೂಯಶ್ಚ ಯಥಾ ಮಹಾಭಾಗ ಭವಿಷ್ಯತಿ ॥
ಯತಶ್ಚೈವ ಜಗತ್ಸೂತ ಯತಶ್ಚೈವ ಚರಾಚರಂ ।
ಲೀನಮಾಸೀ ತ್ತಥಾ ಯತ್ರ ಲಯ ಮೇಷ್ಯತಿ ಯತ್ರ ಚ ॥

ಪ್ರಾಜ್ಞರೆ, ದೇವ ದಾನವರಿಂದಲೂ, ಯಕ್ಷರಾಕ್ಷಸರಿಂದಲೂ, ಗಂಧರ್ವರಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಪ್ರಪಂಚವು ಹಿಂದಿನ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಇದ್ದಿತು? ಈ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಇದು ಆವಿರ್ಭೂತವಾದ ಬಗೆ ಏನು? ಈ ಪ್ರಪಂಚದ ಇನ್ನು ಮುಂದಿನ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳೇನು ? ಇದರ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿದವ ಯಾರು ? ಯಾರಲ್ಲಿ ಇದು ಲೀನವಾಗುವುದು ? ಈ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಮುಖದಿಂದ ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯುವ ಅಭಿಲಾಷೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿದೆ. ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ.

ಲೋಮಹರ್ಷಣರು:-ಅವಿಕಾರಾಯ ಶುದ್ಧಾಯ ನಿತ್ಯಾಯ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ।
ಸದೈಕ ರೂಪಾಯ ವಿಷ್ಣವೇ ಸರ್ವಜಿಷ್ಣವೇ ॥
ನಮೋ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭಾಯ ಹರಯೇ ಶಂಕರಾಯ ಚ ।
ವಾಸುದೇವಾಯ ತಾರಾಯ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥಿತ್ಯಂತಕರ್ಮಣೇ ॥
ಏಕಾನೇಕ ಸ್ವರೂಪಾಯ ಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮಾತ್ಮನೇ ನಮಃ ।
ಅವ್ಯಕ್ತವ್ಯಕ್ತ ಭೂತಾಯ ವಿಷ್ಣವೇ ಮುಕ್ತಿಹೇತವೇ ॥
ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥಿತಿ ವಿನಾಶಾಯ ಜಗತೋ ಯೋಽಜರಾಮರಃ ।
ಮೂಲಭೂತೋ ನಮಸ್ತಸ್ಮೈ ವಿಷ್ಣವೇ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ॥
ಆಧಾರಭೂತಂ ವಿಶ್ವಸ್ಯಾಪ್ಯಣೀಯಾಂ ಸಂ ಆಣೀಯಸಾಂ ।
ಪ್ರಣಮ್ಯ ಸರ್ವಭೂತಸ್ಥಮಚ್ಯುತಂ ಪುರುಷೋತ್ತಮಂ ॥
ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪಮತ್ಯಂ ತಂ ನಿರ್ಮಲಂ ಪರಮಾರ್ಥತಃ ।
ತಮೇವಾರ್ಥಸ್ವರೂಪೇಣ ಭ್ರಾಂತಿದರ್ಶನತಃ ಸ್ಥಿತಂ ॥
ವಿಷ್ಣುಂ ಗ್ರಸಿಷ್ಣುಂ ವಿಶ್ವಸ್ಯಸ್ಥಿತೌ ಸರ್ಗೇ ತಥಾ ಪ್ರಭುಂ ।
ಸರ್ವಜ್ಞಂ ಯಂ ॥
ಆದ್ಯಂ ಸುಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ವಿಶ್ವೇಶಂ ಬ್ರಹ್ಮಾದೀನ್ಪಣಿ ಪತ್ಯ ಚ ।
ಇತಿಹಾಸ ಪುರಾಣಜ್ಞಂ ವೇದ ವೇದಾಂಗಪಾರಗಂ ।
ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ ತತ್ವಜ್ಞಂ ಪರಾಶರಸುತಂ ಪ್ರಭುಂ ।
ಗುರುಂ ಪ್ರಣಮ್ಯ ವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಪುರಾಣಂ ವೇದಸಂಮಿತಂ ॥

ವಿಕಾರರಹಿತನಾದ, ಶುದ್ಧ ಸ್ವರೂಪಿಯಾದ, ಆದ್ಯಂತಗಳಿಲ್ಲದ, ಸತ್ವೈಕ ಶರೀರಿಯಾದ, ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಇದೋ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರ. ಭಗವಂತನು ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ಮಹೇಶ್ವರ ಎಂಬ ಮೂರು ರೂಪಗಳಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರವೇ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವವ ನೀನೇ. ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೇ ನೀನು ದೊಡ್ಡ ಹಾಗೂ ಚಿಕ್ಕ ರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವಿ ಅವ್ಯಕ್ತ ಸ್ವರೂಪಿಯಾದರೂ ಭಕ್ತರ ಮೇಲಿನ ದಯೆಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತನಾಗಿ ಅವರಿಗೆ. ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕರುಣಿಸುವೆ. ಪ್ರಪಂಚದ ಸೃಷ್ಟಿ-ಸ್ಥಿತಿ-ಲಯಗಳು ನಿನ್ನ ಅಧೀನ. ಜರಾಮರೂ ಮೊದಲಾದ ದೋಷಗಳಿಂದ ನೀನು ಬಹುದೂರ. ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಮೂಲ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿರುವೆ ನೀನು. ಇಂಥ ನನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯೇ! ನಿನಗೆ ನನ್ನ ವಂದನೆಗಳು.

ಬೃಹದಾಕಾರದ ಈ ವಿಶ್ವಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಾಗಿದ್ದರೂ ಅಣುವಿಗಿಂತಲೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ರೂಪವುಳ್ಳವ. ಸಕಲ ಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಆವಾಸ ಮಾಡಿದವ. ಇಂಥ ಅದ್ಭುತ ಸ್ವರೂಪದ ಪುರುಷೋತ್ತಮನನ್ನು ನಮಿಸುವೆ. ಸ್ವಾಮಿಯು ಜ್ಞಾನ ಸ್ವರೂಪಿಯು ನಿರ್ಮಲನು.

ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅವನಿಗೆ ಇನಿತೂ ಆಯಾಸವಾಗದು. ಅವನಿಗೆ ಅದು ಆಟ. ಸರ್ವ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಪರಮಾಣು ಪರ್ಯಂತರ ಸುಸೂಕ್ಷ್ಮ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವ. ಆ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಕ. ಜರಾಮರೂ ರಹಿತನಾಗಿ ನಿತ ಎಂದವೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತ. ಇಂಥ ದೇವದೇವನಾದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ವಂದಿಸುವೆ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಣಮಿಸುವೆ. ವೇದವೇದಾಂತ ವಿದ್ಯಾ ಪಾರಂಗತನಾದ ಪರಾಶರಸುತನಾದ ನನಗೆ ಗುರುವಾದ ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆ.

ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ರೂಪವಾಗಿ ವೇದತುಲ್ಯವೆಂದು ಪರಿಗಣಿತವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಪುರಾಣವನ್ನು ಹೇಳುವೆ. ಈ ಪುರಾಣವನ್ನು ಹಿಂದೆ ದಕ್ಷನೇ ಮೊದಲಾದ ತಪಸ್ವಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿತನಾಗಿ ಸ್ವಯಂ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಅವರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿರುವನು. ಆದಿ ಕವಿಯಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಪ್ರೋಕ್ತವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಪುರಾಣವನ್ನು ನಿಮಗೆ ಹೇಳುವೆ. ಈ ಬ್ರಹ್ಮಪುರಾಣವು ವೇದೋಕ್ತವಾದ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸೋದಾಹರಣವಾಗಿ ವಿಶದಗೊಳಿಸಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ಈ ಪುರಾಣ ಶ್ರವಣವನ್ನು ಭಕ್ತಿ ಶ್ರದ್ಧಾ ಸಂಯುತನಾಗಿ ಮಾಡಿದವ ಸ್ವ-ವಂಶೋದ್ಧಾರಕನಾಗುವನು. ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಉತ್ತಮ ಲೋಕಗಳಲ್ಲೂ ಸನ್ಮಾನಿತನಾಗುವನು. ಸಾವಧಾನ ಮನಸ್ಕರಾಗಿ ಕೇಳಿರಿ.

ಅವ್ಯಕ್ತಂ ಕಾರಣಂ ಯತ್ತನ್ನಿತ್ಯಂ ಸದಸದಾತ್ಮಕಂ ।
ಪ್ರಧಾನಂ ಪುರುಷಸ್ತಸ್ಮಾನ್ನಿರ್ಮಮೇ ವಿಶ್ವಮೀಶ್ವರಃ ॥

ಅವ್ಯಕ್ತ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಿತ್ಯ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಸದಸದಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಉಪಾದಾನ ಕಾರಣವು. ಈ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ವಿಷ್ಣುವು ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿರು

ವನು. ಮಹತ್ ಎಂಬ ತತ್ವದಿಂದ ಜಗತ್ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು. ತತ್ವದ ಅಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆ ಬ್ರಹ್ಮ. ಆದುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಜಗತ್ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಬ್ರಹ್ಮನು ನಾರಾಯಣನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಗೈದ. ಈ ಮಹತ್ತತ್ವದಿಂದ ಅಹಂಕಾರ ತತ್ವವೂ, ಅಹಂಕಾರ ತತ್ವದಿಂದ ಪಂಚಸೂಕ್ಷ್ಮ ಭೂತಗಳೂ ಉದ್ಭವಿಸಿದವು. ಈ ಪಂಚಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳಿಂದ ಪೃಥಿವಿ, ಜಲ, ತೇಜಸ್ಸು, ವಾಯು, ಆಕಾಶ ಎಂಬ ಪಂಚಮಹಾಭೂತಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾದವು. ಪಂಚಮಹಾಭೂತಗಳಿಂದ ಸ್ಥೂಲ ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು. ಇದು ಸೃಷ್ಟಿಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿವರ.

ಇದನ್ನೇ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ನನಗೆ ತಿಳಿದಿರುವಷ್ಟನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆ ಕೇಳಿರಿ. ಜಡ ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದ ಬಳಿಕ ಪರಮಾತ್ಮನು ಶರೀರಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಮೊದಲು ಜಲವನ್ನು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಆ ಜಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸಿದನು. ಅದಿ "ನರ" ನಿಂದ ಸೃಷ್ಟವಾಗಿದೆಯೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ನೀರಿಗೆ 'ನಾರ' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ಈ ನಾರ (ಜಲ) ದಲ್ಲಿ ವಾಸವುಳ್ಳವ ಎಂಬ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದ ಶ್ರೀ ಹರಿಗೆ ನಾರಾಯಣ(ನಾರಾಃ ಅಯನಂ ಯಸ್ಯ ಸಃ ನಾರಾಯಣಃ)ಎಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು.

ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಪರಿತ್ಯಕ್ತವಾದ ಆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಸುವರ್ಣ ವರ್ಣದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ನಿರ್ಮಾಣ ಆಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನು ಆವಿರ್ಭವಿಸಿದ. ಈ ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನು ಒಂದು ಸಂವತ್ಸರ ಪರ್ಯಂತರ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿದ. ನಂತರ ಅದನ್ನು ಇಬ್ಭಾಗಿಸಿದ. ಒಂದಕ್ಕೆ ಸ್ವರ್ಗ ಎಂತಲೂ ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕೆ ಭೂಮಿ ಎಂತಲೂ ಕರೆದ. ಇವೆರಡರ ಮಧ್ಯೆ ಕಲ್ಪಿತವಾದ ಅಂತರವನ್ನೇ "ಆಕಾಶ" ಎಂದ. ಭೂಮಿಯ ಕೆಳಗಿನ ಜಲರಾಶಿಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ದ್ವೀಪದಂತೆ ಭೂಗೋಳವನ್ನು ಇರಿಸಿದ. ಅಷ್ಟ ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಸ್ವರೂಪ ನೀಡಿದ. ಮನಸ್ಸು, ಕಾಲ, ಮಾತು, ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ. ರತಿ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತ ಸಾಮಗ್ರಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ. ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ. ಸೃಷ್ಟಿ ಪ್ರವಾಹವು ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ಸಾಗಲು ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಮರೀಚಿ, ಅತ್ರಿ, ಅಂಗೀರಸ, ಪುಲಸ್ತ್ಯ, ಪುಲಹ, ವಶಿಷ್ಠ, ಕ್ರತು ಎಂಬ ಏಳು ಮಾನಸಕುಮಾರರನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ. ಈ ಏಳೂ ಜನ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಾನಸ ಪುತ್ರರನ್ನು "ಸಪ್ತಬ್ರಹ್ಮ"ರು ಎಂದು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇವರು ನಾರಾಯಣನಿಂದ ಅಭಿನ್ನರು. ಇಷ್ಟಾದ ನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಸಂತತಿ ಮುಂದುವರಿಯುಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಕೋಪ ಉಂಟಾಯಿತು. ಆ ಕೋಪದಿಂದ ಕೋಪವೇ ಮೂರ್ತಿವಂತವೆಂಬಂತಿರುವ ರುದ್ರನು ಉತ್ಪನ್ನನಾದನು. ರುದ್ರನು ಅನೇಕ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿಗೈದ. ಮಾನಸ ಕುಮಾರರೂ ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡರು. ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಸೃಷ್ಟರಾದವರಲ್ಲಿ ಸನತ್ಕುಮಾರನು ಶ್ರೇಷ್ಠನೂ ಪ್ರಾಜ್ಞನೂ ಆಗಿರುವನು ಈ ಸನತ್ಕುಮಾರನು ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿಯ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯ ಕೊಡದೇ [illegible]

ಉಳಿದ. ಇವನನ್ನು ನೋಡಿ ರುದ್ರಸಂತನಾದ ಸ್ಕಂದನೂ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿಯೇ ಉಳಿದುಬಿಟ್ಟ. ಇವನಿಂದಲೂ ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗವಾಗಲಿ.

ಮರೀಚಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಸಪ್ತಮಾನಸ ಕುಮಾರರಿಂದ ದೇವತೆಗಳು, ಋಷಿಗಳು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಈ ಋಷಿಗಳೂ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾಗಿಯೇ ಉಳಿದರು. ಪ್ರಜೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಉತ್ತಮಸಂತಾನ ನೀಡಿದರು. ಈ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ಬ್ರಹ್ಮನು ಯಜ್ಞೋಪಯೋಗಿಯಾದ ಋಕ್‌ಯಜುಃಸಾಮಾದಿ ವೇದಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದನು. ಸಿಡಿಲು, ಮಿಂಚು, ಮೋಡ, ಕಾಮನಬಿಲ್ಲು, ವೃಷ್ಟಿ ಮುಂತಾದವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದನು. 'ಸಾಧ್ಯರು' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ವಿಧವಿಧ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸೃಜಿಸಿದ. ಹೀಗೆ ಜಲದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿ ಆರಂಭಗೊಂಡು ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಿಂತಿತು. ಮುಂದುವರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಿಯೆ ಅವಿರತವಾಗಿ ಮುಂದುವರೆಯಲು ಬ್ರಹ್ಮನು ಉಪಾಯವೊಂದನ್ನು ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸಿದ. ತನ್ನ ಶರೀರದ ಒಂದು ಭಾಗದಿಂದ ಪುರುಷನನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ. ಇನ್ನೊಂದು ಭಾಗದಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ.

ನಂತರ ವಿಷ್ಣುವೂ ಭೂಸ್ವರ್ಗಗಳೆರಡನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿದ ಪುರುಷನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ. ಆ ವಿರಾಟಪುರುಷನು ಇನ್ನೋರ್ವ ಪುರುಷನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿದ. ಆ ಪುರುಷನೇ "ಮನು" ಎಂದು ಹೆಸರಾದ. ಈ ಮನುವಿನ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಮನ್ವಂತರಗಳು ರೂಪುಗೊಂಡವು. ಈಗ ಎರಡನೇ ಮನ್ವಂತರ ನಡೆದಿದೆ. ಈ ಮನುವೂ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ. ಈ ಮನುವಿನ ಪುತ್ರರು ಶುಕ್ರಶೋಣಿತ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿದವರಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಇವರನ್ನು "ಅಯೋನಿಜರು" ಎನ್ನುವರು.

ಈ ಸೃಷ್ಟಿಯ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಶ್ರವಣ ಮಾಡಿದವರು ಕೀರ್ತಿ, ಆಯುಷ್ಯ ಆರೋಗ್ಯ, ಇಹದಲ್ಲಿ ಸತ್ಸಂತಾನ, ಪರದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮಗತಿ ಪಡೆಯುವರು.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣ "ಸೃಷ್ಟಿಕಥನ" ಅಧ್ಯಾಯ ಒಂದು ಸಮಾಪ್ತ.

ಅಧ್ಯಾಯ ಎರಡು

ಲೋಮಹರ್ಷಣ:-ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯನಾದ ಮನುವಿಗೆ "ಆಪವ"ಎಂದೂ ಹೆಸರಿದೆ. ಮನುವು 'ಶತರೂಪಾ' ಎಂಬ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾದನು. ಮನುವನ್ನು ವರಿಸಲು ಶತರೂಪಾ ಎಂಬ ಈ ಕನ್ನಿಕೆಯು ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ಕಠಿಣ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿ ತತ್ಫಲವಾಗಿ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಮನುವನ್ನು ಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದಳು. ಶತರೂಪೆಯ ಪತಿಯಾದ ಈ ಮನುವಿಗೆ "ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನು" ಎಂದೂ ಹೆಸರು ಇದೆ. (ಈಗಿನ ಮನ್ವಂತರಕ್ಕೆ ಈ ಸ್ವಾಯಂಭುವ

ಮನುವು ಅಧಿಪತಿ. ಒಂದು ಮನ್ವಂತರ ಎಂದರೆ ಎಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಯುಗಗಳು. ಒಟ್ಟು ಮನ್ವಂತರಗಳು ಹದಿನಾರು.)

ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನುವಿಗೆ ಶತರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಓರ್ವ ಪುತ್ರ ಜನಿಸಿದ. ಇವನಿಗೆ 'ವೀರ' ಎಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ಈ ವೀರನನ್ನು ಕರ್ದಮ ಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಮಗಳಾದ ಕಾಮ್ಯಳಿಗೆ ಕೊಡಲಾಯಿತು. ವೀರಕುಮಾರನಿಗೆ ಕಾಮ್ಯಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಿಯವ್ರತ, ಉತ್ತಾನಪಾದ ಎಂಬ ಇರ್ವರು ಹಾಗೂ ಸಾಮ್ರಾಟ್, ಕುಕ್ಷಿ, ವಿರಾಟ್, ಪ್ರಭು ಎಂಬ ನಾಲ್ವರು ಜನಿಸಿದರು. ಉತ್ತಾನಪಾದನನ್ನು ಅತ್ರಿ ಮುನಿಯು ದತ್ತು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ. ಈ ಉತ್ತಾನಪಾದನನ್ನು ಸೂನೃತಾದೇವಿ ಎಂಬ ಧರ್ಮರಾಜನ ಮಗಳೊಡನೆ ವಿವಾಹ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಧರ್ಮರಾಜನು ಮಾಡಿದ ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗದ ಪುಣ್ಯಫಲವಾಗಿ ಈ ಪುತ್ರಿಯು ಜನ್ಮ ತಾಳಿದಳು. ಇವಳಿಗೆ ಸುನೀತಿ ಎಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರೂ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಈ ಉತ್ತಾನ ಪಾದ ಹಾಗೂ ಸುನೀತಿಯರಿಗೆ ಬಾಲ್ಯ ತಪಸ್ವಿ ಮಹಾಜ್ಞಾನಿ ಧ್ರುವನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಉತ್ತಾನಪಾದನಿಗೆ ಧ್ರುವ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೇ ಕೀರ್ತಿಮಂತ, ಆಯುಷ್ಮಂತ, ವಸು ಎಂಬ ಮೂರು ಮಕ್ಕಳು ಸುನೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಧ್ರುವನು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ತಪಾಚರಣೆಗೆ ಮೊದಲು ಮಾಡಿದನು. ದೇವಮಾನದ ಮೂರುಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಬಹುದೀರ್ಘಕಾಲೀನವಾದ ಈ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮ ಸಂತುಷ್ಟಗೊಂಡು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದ. ವರಕೇಳಲು ಹೇಳಿದ. ಧ್ರುವನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ಆಲಿಸಿ "ಅಸ್ತು" ಎಂದು ಹರಿಸಿದ, ಧ್ರುವ ಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಅವನನ್ನು ಒಡೆಯನಾಗಿಸಿದ. ಈ ಧ್ರುವಮಂಡಲವು ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳ ಸ್ಥಾನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಉನ್ನತವಾದ ಸ್ಥಾನವಾಗಿದೆ. ದೇವಾಸುರರಿಗೆ ಬೃಗುಮಹರ್ಷಿಯು ಧ್ರುವನ ಈ ಅಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಬಣ್ಣಿಸಿರುವನು.

ಅಹೋ ಏಸ್ಯ ತಪಸೋ ವೀರ್ಯಂ ಅಹೋ ಶೃತಮಹೋದ್ಭುತಂ ।
ಯಮದ್ಯ ಪುರತಃ ಕೃತ್ವಾ ಧ್ರುವಂ ಸಪ್ತರ್ಷಯಃ ಸ್ಥಿತಾಃ ॥

ಧ್ರುವನ ತಪಶ್ಶಕ್ತಿಯು ಅಗಾಧವಾದುದು. ಧ್ರುವನು ಮಹಾಜ್ಞಾನಿ. ಈ ಅದ್ಭುತ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳ ಧ್ರುವನನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾಡಿ (ಮುಖ್ಯಸ್ಥಾನ ಕೊಟ್ಟು) ಅವನ ಹಿಂದೆ ಎಲ್ಲ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳು ಇರುವರು.

ಇಂಥ ಮಹಾಮಹಿಮನಾದ ಧ್ರುವನಿಗೆ ಶಂಭು ಎಂಬುವವಳು ಪತ್ನಿಯಾಗಿದ್ದಳು ಧ್ರುವನಿಗೆ ಶಂಭುವಿನಲ್ಲಿ ಶ್ಲಿಷ್ಟಿ, ಭವ್ಯ ಎಂಬ ಇರ್ವರು ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಶ್ಲಿಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸುಚ್ಛಾಯಾದೇವಿಯು ರಿಪು, ಧನಂಜನ, ವೀರ, ವೃಕಲ, ವೃಕತೇಜ ಎಂಬ ಐದು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದಳು ರಿಪುರಾಜನಿಂದ ಬೃಹತೀದೇವಿಯು ಚಕ್ಷುಷ ಎಂಬ ಕುಮಾರನನ್ನು ಪಡೆದಳು. ಚಕ್ಷುಷನು ವೀರಬ್ರಹ್ಮನ ಮಗಳಾದ ಪುಷ್ಕರಿಣೀದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಚಾಕ್ಷುಷ ಮನುವನ್ನು ಪಡೆದನು. ಚಾಕ್ಷುಷಮನುವಿಗೆ ನಡ್ವತಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ

ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಗಳಾದ ಹತ್ತು ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಇವರ ಹೆಸರು ಹೀಗಿವೆ- ಕುತ್ಸ್ನ, ಪುರು, ಶತದ್ಯುಮ್ನ, ತಪಸ್ವೀ, ಸತ್ಯವಾಕ್, ಕವಿ, ಅಗ್ನಿಷ್ಟುತ್, ಅತಿರಾತ್ರ, ಸುದ್ಯುಮ್ನ, ಅಭಿಮನ್ಯು, ಊರುವಿನಿಂದ ಆಗ್ನೇಯೀದೇವಿಯು ಆರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದಳು. ಅಂಗ, ಸುಮನಸ, ಸ್ವಾತಿ, ಕ್ರತು, ಅಂಗೀರಸ, ಗಯ ಇವರೇ ಆ ಆರು ಸುತರು. ಅಂಗರಾಜನಿಂದ ಸುನೀತೆಯಲ್ಲಿ "ವೇನ" ನು ಜನಿಸಿದ. ಈ ವೇನನು ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ಆಳುವಾಗ ದುರಾಚಾರಿಯಾದ. ಪ್ರಜೆಗಳ ಮೇಲೆ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ ನಡೆಸಿದ. ಇದರಿಂದ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಕೋಪವುಂಟಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಅವರು ಸಂಹರಿಸಿದರು. ವೇನನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಋಷಿಗಳು ಆ ಸತ್ತ ವೇನನ ಕೈಯನ್ನು ಮಂಥನ ಮಾಡಿದರು. ಇದರಿಂದ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಓರ್ವ ಕುಮಾರ ಹೊರಬಂದ. ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಕುಮಾರನನ್ನು ಋಷಿಗಳು ಅವಲೋಕಿಸಿದರು. "ಜ್ವಲಿಸುವ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ತೇಜಸ್ವಿಯಾಗು, ಉತ್ತಮ ಬಿಲ್ಲುಗಾರನಾಗು, ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸುಖವಾಗಿ ಇರಿಸು. ಮಹಾನ್ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸು" ಎಂದು ಹೃದಯ ತುಂಬಿ ಹರಿಸಿದರು. ಇವನಿಗೆ ಪೃಥು ಎಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. ಋಷಿಗಳ ಆಣತಿಯಂತೆ ಇವನು ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪಾಲಿಸಿದ. ಅನೇಕ ಪ್ರಜಾಹಿತ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ. ರಾಜಸೂಯ ಯಾಗ ನೆರವೇರಿಸಿದ. ರಾಜಸೂಯ ಯಾಗವನ್ನು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಮಾಡಿದವನೆಂದರೆ ಪೃಥುರಾಜನೇ.

ಈ ಪೃಥು ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಿಂದ ಸೂತ, ಮಾಗಧ ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಪ್ರಜೆಗಳ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಪೃಥುವು ಗೋರೂಪಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದ. ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ಕರೆದು ಸಸ್ಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಒದಗಿಸಿದ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು, ಋಷಿಗಳು, ಪಿತೃಗಳು, ದಾನವರು, ಗಂಧರ್ವರು, ಅಪ್ಸರೆಯರು ದೈತ್ಯರು ಎಲ್ಲರೂ ಗೋರೂಪಳಾದ ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂಡಿಕೊಂಡರು. ಪೃಥ್ವಿಯು ಅವರವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹಾಲನ್ನು ಕೊಡುವಂತೆ ಕೊಟ್ಟಿತು. ಇದರಿಂದ ಜನರೆಲ್ಲ ಸಂಪನ್ನ ಜೀವನ ನಡೆಸುವವರಾದರು.

ಪೃಥುರಾಜನು ರಾಜಸೂಯಯಾಗ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಅವನಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಸುತರು ಜನಿಸಿದರು ಇವರಿಗೆ ಅಂತರ್ಧಿ, ಪಾಲಿ, ಎಂದು ಹೆಸರು. ಅಂತರ್ಧಿಯಿಂದ ಶಿಖಂಡಿನೀ ದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಹವಿರ್ಧಾನ ಎಂಬ ಸಂತಾನ ಜನಿಸಿದ. ಆಗ್ನೇಯ ದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಹವಿರ್ಧಾನನಿಗೆ ಪ್ರಾಚೀನಬರ್ಹಿಷ, ಶುಕ್ರ, ಗಯ, ಕೃಷ್ಣ, ವ್ರಜ, ಅಜಿನ ಎಂಬ ಆರು ಜನ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನಬರ್ಹಿಷನು ಬಹುಕಾಲ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿದ ತಪಶ್ಚರಣೆ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಸಮುದ್ರನ ಮಗಳಾದ ಸವರ್ಣಾದೇವಿಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾದ. ಈ ಸವರ್ಣಾದೇವಿಗೆ ಹತ್ತು ಜನ ಮಕ್ಕಳು. ಈ ಹತ್ತು ಕುಮಾರರಿಗೂ ಪ್ರಚೇತಸರು ಎಂಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಾಮಧೇಯವಾಯಿತು. ಈ ದಶ ಕುಮಾರರು ಧನುರ್ವೇದ ಪಾರಂಗತರು, ಯುದ್ಧ ಕುಶಲರು, ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳು. ಈ

ದಶ ಪ್ರಚೇತರು ಸಾಗರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಚಲರಾಗಿ ನಿಂತು ದಶಸಹಸ್ರ ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ದೀರ್ಘ ಅವಧಿಯ ವರೆಗೆ ಘೋರ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿದರು. ಘನಘೋರವಾದ ಈ ದಶಕುಮಾರರ ತಪಸ್ಸಿನ ತಾಪಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಪೋಜ್ವಾಲೆಗಳು ನಿರ್ಮಿತವಾದವು. ಈ ತಪೋಜ್ವಾಲೆಗಳಿಂದ ಅರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿನ ಅನೇಕ ಮರಗಳು ಬೆಂದು ಕರಟಿದವು. ಅನೇಕ ಜೀವಿಗಳು ನೊಂದು ನಷ್ಟರಾದವು. ಇನ್ನೂ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ ಆ ತಪಸ್ಸು. ಹಾಗೆಯೇ ಕೆಲ ಕಾಲ ನಡೆಯಿತು. ಶಾಖ ಮಿತಿಮೀರಿ ಗಾಳಿಯೂ ಬೀಸದಾಯಿತು. ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿನ ಮರಗಳೆಲ್ಲ ದಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ನೆಲಕ್ಕೊರಗಿದವು. ಚಿಕ್ಕ ಪುಟ್ಟ ಸಸ್ಯಗಳಂತೂ ಭಸ್ಮಾವಶೇಷವಾದವು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಆದರೂ ಯಾವ ದೇವತೆಯೂ ತಪಂಗೈಯುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಆ ದಶಕುಮಾರರ ತಪಸ್ಸಿನ ತೀವ್ರತೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಮುಖದಿಂದ ವಾಯು ಮತ್ತು ಅಗ್ನಿ ಹೊರಹೊರಟು ಜಗತ್ತನ್ನೆಲ್ಲ ಸುಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಆಗ ಚಂದ್ರನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ. ಪ್ರಚೇತಸರನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡಿದ. "ಪ್ರಾಚೀಬರ್ಹಿಷರ ಸುತರಾದ ಪ್ರಚೇತಸರೇ, ಇಗೋ ! ನಾನು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಇನ್ನಾದರೂ ನಿಮ್ಮ ಕೋಪವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ನಿಮ್ಮ ಮುಖದಿಂದ ನಿಸೃತವಾದ ವಾಯು, ಅಗ್ನಿ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಪೂರಕವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಜಗತ್ತನ್ನೆಲ್ಲ ದಹಿಸುತ್ತಿವೆ. ಈ ಅಗ್ನಿ ಮತ್ತು ವಾಯುವನ್ನು ಈ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಗೊಳಿಸಿ. ನಿಮ್ಮಿಂದಾಗಿ ತೊಂದರೆ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ನಿಷ್ಪಾಪಿ ಜೀವಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿ."

ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ದಶಕುಮಾರರು ತಪಸ್ಸನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ತಮ್ಮಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಅಗ್ನಿ, ವಾಯುಗಳನ್ನು ಶಾಂತಗೊಳಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದ ಚಂದ್ರ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ. ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ಮಾರಿಷಾದೇವಿಯನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ವಿವಾಹೋತ್ಸವ ನೆರವೇರಿಸಿದ. ದಶಕುಮಾರನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ–"ಈ ಮಾರಿಷೆಯು ವೃಕ್ಷಕನ್ಯೆ. ಸ್ತ್ರೀರತ್ನವೆಂದು ಪರಿಗಣಿತವಾದ ಇವಳನ್ನು ಭವಿಷ್ಯತ್ತನ್ನು ಬಲ್ಲ ನಾನೇ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದೆ. ಇವಳು ನಿಮಗೆ ಪತ್ನಿಯಾಗಲಿ, ಚಂದ್ರ ವಂಶವನ್ನು ಬೆಳೆಸಲಿ. ನಿಮಗೆ ಇವಳಲ್ಲಿ ದಕ್ಷ ಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಜನಿಸುವನು. ಈ ದಕ್ಷನು ಸಾತ್ವಿಕ ತೇಜಸ್ಸಂಪನ್ನನಾಗಿ, ಮಹಾ ಪ್ರಾಜ್ಞನಾಗಿ ಬೆಳಗುವನು. ನೀವು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ತಪೋಜ್ವಾಲೆಗೆ ಸುಟ್ಟ ಸಸ್ಯ, ಜೀವಿ, ಭೂಮಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಈ ದಕ್ಷನು ರಕ್ಷಿಸುವನು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೊಂದ ಬೆಂದ ಎಲ್ಲ ಚರಾಚರಗಳನ್ನು ಈ ದಕ್ಷನು ಸಮಾಧಾನಿಸಿ ಸರಿಪಡಿಸುವನು. ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಯದೇ ಸಂಭವಿಸಿದ ಈ ಲೋಕ ಹಾನಿಯನ್ನು ನಿಮಗೆ ಮಾರಿಷಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಈ ದಕ್ಷನು ಸರಿಪಡಿಸಿ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವನು."

ಹೀಗೆ ಚಂದ್ರನು ಹೇಳಿದ ನಂತರ ಆ ದಶ ಪ್ರಚೇತಸರು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಚಂದ್ರಸುತೆಯಾದ ಮಾರಿಷಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾದರು. ಕೆಲ ಕಾಲಾನಂತರ ಈ ದಶ

ಪ್ರಚೇತಸರಿಂದ ಮಾರಿಷದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನು ಚಂದ್ರನ ಅಂಶದಿಂದ ಅವತರಿಸಿದ.

ಈ ದಕ್ಷನೇ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಗೈದು ಸೃಷ್ಟಿ ಕಾರ್ಯ ಮುಂದೆ ಸಾಗಲು ಅನುವು ಮಾಡಿದ. ಪುರುಷರು, ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಪರ್ವತಾದಿ ಜಡವಸ್ತು ಗಳು ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಸೃಷ್ಟಿಗೈದ. ಈ ದಕ್ಷನಿಗೆ ಐವತ್ತು ಜನ ಮಕ್ಕಳು. ಇವರಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ಯಮಧರ್ಮನಿಗೆ, ಕಶ್ಯಪನಿಗೆ ಹದಿಮೂರು ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು, ಇಪ್ಪತ್ತೇಳು ನಕ್ಷತ್ರ ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ಚಂದ್ರನಿಗೆ–ಈ ರೀತಿ ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆ ಮಾಡಿದ.

ಈ ದಕ್ಷ ಪುತ್ರಿಯರಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು, ಪಕ್ಷಿಗಳು, ಪಶುಗಳು, ನಾಗಗಳು, ದೈತ್ಯರು, ದಾನವರು, ಗಂಧರ್ವರು, ಅಪ್ಸರೆಯರು ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಸಂತಾನ ಸೃಷ್ಟವಾಯಿತು.

ಈಗಿನಿಂದಲೇ ಪುರುಷ ಹಾಗೂ ಸ್ತ್ರೀ ಇವರಿಬ್ಬರ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತ್ತೆನ್ನಬಹುದು. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಆಗಿದ್ದ ಸೃಷ್ಟಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮನಸಂಕಲ್ಪ ಹಾಗೂ ಜ್ಞಾನಗಳಿಂದ. ಈ ಮೊದಲ್ಗೊಂಡು ಇನ್ನು ಮುಂದಿನ ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ತ್ರೀ–ಪುರುಷ ಸಂಪರ್ಕ ಜನ್ಯಸೃಷ್ಟಿ.

ಮುನಿಗಳು:–ಸೂತರೆ, ದೇವತೆಗಳು, ದಾನವರು, ಗಂಧರ್ವರು, ರಾಕ್ಷಸರು ಮುಂತಾದವರ ಹಾಗೂ ದಕ್ಷನ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿದೆವು. ದಕ್ಷ ಬ್ರಹ್ಮನು ಬ್ರಹ್ಮನ ಬಲಕಾಲಿನ ಅಂಗುಷ್ಠದಿಂದ, ಅವನ ಪತ್ನಿಯು ಎಡಕಾಲಿನ ಅಂಗುಷ್ಠದಿಂದ ಜನಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಕೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಇದು ಸತ್ಯವಾದರೆ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಗನಾದ ದಕ್ಷನು ಮತ್ತೆ ಪ್ರಚೇತಸರ ಮಗನಾಗಿ ಹೇಗೆ ಜನಿಸಿದ ? ಚಂದ್ರನ ಮಗಳ ಮಗನಾದ ದಕ್ಷನು ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಟ್ಟ ಮಾವ ಆಗಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ ? ನಮ್ಮ ಈ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿರಿ.

ಸೂತ:–ಮುನಿಗಳೆ, ಇದೆಲ್ಲವೂ ಕಲ್ಪಾಂತರದ ವಿಷಯ. ಚಂದ್ರ ದಕ್ಷ ಮೊದಲಾದ ದೇವತಾ ಪುರುಷರು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಲ್ಪದಲ್ಲೂ ಹುಟ್ಟಿ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಕಲ್ಪ ಭೇದದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುತ್ರನಾದ ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಇನ್ನೊಂದು ಕಲ್ಪ ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚೇತಸಕುಮಾರನಾಗಿ ಜನಿಸಿದ. ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದು ವಿಷಯ ತಿಳಿಯಿರಿ. ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಿರಿತನ, ಕಿರಿತನಗಳು ವಯೋ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಸಂಬಂಧ ಮೂಲಕವಾಗಿ ನಿರ್ಧರಿಸಲ್ಪಡುವದಿಲ್ಲ. ತಪಸ್ಸು, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಪ್ರಭಾವ ಈ ಅಂಶಗಳಿಂದ ಅವರವರ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಕನಿಷ್ಠ ಪ್ರಭಾವಗಳ ಗಣನೆ ಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲ ಮಾನವರು, ದೇವತೆಗಳು, ದೈತ್ಯರು, ಕಶ್ಯಪರೊಬ್ಬರ ಸಂತಾನ. ಆದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರೇ ! ಅಕ್ಕ ತಂಗಿಯರೇ ! ಅವರವರಲ್ಲಿ ಗಂಡು–ಹೆಣ್ಣಿನ ಸಂಬಂಧವೇ ಶಾಸ್ತ್ರ ವಿರುದ್ಧ ಆದೀತು. ಆದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ

ಮಕ್ಕಳೇ ಆದರೂ ಅವಾಂತರ ಭೇದಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಸೋದರ-ಸೋದರಿ ಭಾವ ನಿರ್ಧರಿತವಾಗುವವೇ ವಿನಃ ಮೂಲವನ್ನಲ್ಲ. ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಮಾನವರಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧರಿಸುವದಕ್ಕೂ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧರಿಸುವದಕ್ಕೂ ಮಹದಂತರವಿದೆ. ಪ್ರಾಜ್ಞರು ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವುಳ್ಳವರಾಗುವದಿಲ್ಲ. ದಕ್ಷನ ಈ ಚರಾಚರ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದವರು, ಹೇಳಿದವರು ದೀರ್ಘಾಯುಷಿಗಳಾಗುವರು.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣ ಎರಡನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಸಮಾಪ್ತ

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಮೂರು

ಶೌನಕರು:- ಲೋಮಹರ್ಷಣ ಮುನಿಗಳೇ, ನೀವು ನಮಗೆ ದೇವ-ದೈತ್ಯರ ಹಾಗೂ ಗಂಧರ್ವ ಸರ್ಪ ಅಸುರರ ಹುಟ್ಟು, ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿರಿ.

ಸೂತ:-ಸೃಷ್ಟಿಯ ಆದಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡು ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದ. ಅವನ ಆದೇಶದಂತೆ ಕಾರ್ಯ ದಕ್ಷನಾದ ದಕ್ಷ ಬ್ರಹ್ಮನು ಮೊದಲು ತನ್ನ ಮನಃಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಲೇ ದೇವ-ದಾನವರನ್ನೂ, ಗಂಧರ್ವ ಅಸುರ, ಯಕ್ಷ-ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ. ಇದಕ್ಕೆ ಮಾನಸ ಸೃಷ್ಟಿ ಎಂದು ಹೆಸರು.

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರೂ ಸಹ ಮೊದಲು ಮಾನಸ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನೇ ಮಾಡಿ ಸನಕಸನಂದನಾದಿ ಯೋಗೀಶ್ವರರನ್ನು ಮರೀಚಿ, ಅತ್ರಿ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳನ್ನು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಮಹರ್ಷಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದರೂ ಈ ಮಾನಸ ಸೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪ್ರಜಾವೃದ್ಧಿಯು ಅಪೇಕ್ಷಿತ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಅವನಿಗೆ ದಾಂಪತ್ಯ ಧರ್ಮದಿಂದ ಅರ್ಥಾತ್ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಲು ಆದೇಶ ನೀಡಿದರು.ಅಂತೆಯೇ ದಕ್ಷನು ವೀರಣ ಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಮಗಳಾದ, ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಅನುಕೂಲಳಾದ ಅಸಿಕ್ನಿದೇವಿಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾದ. ಅಸಿಕ್ನಿದೇವಿಯಲ್ಲಿ ದಕ್ಷ ಬ್ರಹ್ಮನು ಐದುಸಾವಿರ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದನು. ಈ ದಕ್ಷ ಪುತ್ರರೆಲ್ಲರೂ ಮಹಾತ್ಮರು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಲು ಉತ್ಸುಕರಾಗಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ದೇವರ್ಷಿಯಾದ ನಾರದನು ಅವರಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದ, ಅವರನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಹೀಗೆ ನುಡಿದ,

ನಾರದ:–ದಕ್ಷ ಪುತ್ರರೆ, ನೀವು ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಪ್ರಜಾವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲು ಹೊರಟಿರುವಿರಿ. ಆದರೆ ನೀವಿರುವ ಭೂಮಿಯ ವಿಸ್ತಾರ ನಿಮಗೆ ತಿಳಿದಿದೆಯೆ ? ಈ ಭೂಮಿಯ ತುದಿ, ಮೊದಲು, ಮೇಲೆ, ಕೆಳಗೆ, ಒಳಗೆ, ಹೊರಗೆ ಏನು ಎಂಬುದನ್ನು ಬಲ್ಲಿರಾ ?

ನಾರದರ ಪ್ರಶ್ನೆಯಿಂದ ದಕ್ಷ ಪುತ್ರರು ಗೊಂದಲಕ್ಕೊಳಗಾದರು. ಭೂಮಿಯ ಆಳಗಲಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟು ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಂಡು ಬರುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ನಾರದರಿಗೆ ಹೇಳಿ ದಿಕ್ಕು–ವಿದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಹರಿದು ಹೋದರು. ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸೇರಲು ಹೊರಟ ನದಿಗಳಂತೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಹೊರಟ ಯಾರೂ ಮರಳಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಹರ್ಯಶ್ವರೆಂದು ಹೆಸರುಳ್ಳ ತನ್ನ ಐದು ಸಾವಿರ ಮಕ್ಕಳೂ ಮರಳಿ ಬಾರದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ತಂದೆಯಾದ ದಕ್ಷನಿಗೆ ಬಹು ದುಃಖವಾಯಿತು. ಅಸಿಕ್ನಿಯೆಂಬ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಸಾವಿರ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಿದ. ಇವರಿಗೆ "ಶಬಲಾಶ್ವ" ರೆಂದು ಹೆಸರು. ಈ ಶಬಲಾಶ್ವರೂ ಸಹ ತಮ್ಮ ಅಣ್ಣಂದಿರಂತೆ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿ ಕಾರ್ಯೋನ್ಮುಖರಾದರು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಮತ್ತೆ ನಾರದರು ಆಗಮಿಸಿದರು. ಈ ಸಹಸ್ರ ದಕ್ಷ ಕುಮಾರರನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ಪ್ರಜಾ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಹೊರಟ ನಿಮಗೆ ಈ ಭೂಮಿಯ ಪ್ರಮಾಣ ಪರಿಚಯವಿದೆಯೆ ? ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ, ಕೆಳಗೆ, ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಪ್ರಜಾ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಹೊರಟ ನಿಮಗೆ ಈ ಭೂಮಿಯ ತುದಿ, ಮೊದಲು, ಮಧ್ಯ ವಿಸ್ತಾರಗಳೇ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವಲ್ಲ ! ಎಂದು ಸೋಜಿಗ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ.

ನಾರದನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಆ ಶಬಲಾಶ್ವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮೊಳಗೆ "ಈ ಮುನಿ ಹೇಳಿದ್ದು ಸತ್ಯ. ನಮ್ಮ ಸಹೋದರರಂತೆ ನಾವೂ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಆಗ ಸೃಷ್ಟಿ ಕಾರ್ಯ ಇನ್ನೂ ಸುಲಭವಾಗಬಹುದು" ಎಂದು ಪರಸ್ಪರ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಅನ್ವೇಷಣೆಗೆ ಹೊರಡುವ ದೃಢ ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡಿ ಹೊರಟರು. ಸಾಗರಗಾಮಿಯಾದ ಸಿಂಧು ಪ್ರವಾಹದಂತೆ ಅವರೂ ಸಹ ಮರಳಲೇ ಇಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ ನಾರದ ಮುನಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಹರ್ಯಶ್ವರೂ, ಶಬಲಾಶ್ವರೂ ಸಂಸಾರದಿಂದ ನಿವೃತ್ತರಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಮರಳಿಬಾರದೇ ನಷ್ಟಪ್ರಾಯರಾದುದನ್ನು ಕಂಡು ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಕೋಪ ಉದಯಿಸಿತು. ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಯು ನಾರದರಿಗೆ ಶಾಪ ಕೊಡಲು ಉದ್ಯುಕ್ತನಾದ. ಆಗ ಕಶ್ಯಪ ಋಷಿಯು ಮಧ್ಯಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ಅನೇಕ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳನ್ನು ಮಧ್ಯಸ್ಥರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಕಡೆಯಿಂದ ಹೇಳಿಸಿ ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಯನ್ನು ಶಾಂತಗೊಳಿಸಿದರು. ಮತ್ತು ನಾರದರಿಗೂ ದಕ್ಷನಿಗೂ ಮನಸ್ತಾಪ ಆಗದಂತೆ ಸಂಧಿ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಮುಂದೆ ದಕ್ಷನು ತನ್ನ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಶ್ಯಪರಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಬಳಿಕ ಅವರಿಂದ ನಾರದ ಮರು ಹುಟ್ಟನ್ನು ಪಡೆದ.

ದಕ್ಷ ಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಅರವತ್ತು ಜನ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹಡೆದ. ಅವರಲ್ಲಿ ಧರ್ಮನಿಗೆ ಹತ್ತು ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು, ಹದಿಮೂರು ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ಕಶ್ಯಪನಿಗೆ, ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತೇಳು ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು, ಅರಿಷ್ಟನೇಮಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು. ಬಹುಪುತ್ರ ಮತ್ತು ಅಂಗೀರಸ್ ಎಂಬ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಇಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆ ಮಾಡಿದ. ಈ ಅರವತ್ತು ಕನ್ಯೆಯರು ಸೃಷ್ಟಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿದರು.

ಧರ್ಮನಿಗೆ ಅರುಂಧತಿ, ವಸುದೇವಿ, ಯಾಮಿದೇವಿ, ಲಂಬಾದೇವಿ, ಭಾನುದೇವಿ, ಮರುತ್ವತಿ, ಸಂಕಲ್ಪಾ, ಮುಹೂರ್ತಾ, ಸಾಧ್ಯಾ, ವಿಶ್ವಾದೇವಿ ಎಂಬ ಹತ್ತು ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ದಕ್ಷನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿದ್ದ. ಇವರಲ್ಲಿ ಧರ್ಮನಿಗೆ ಜನಿಸಿದ ಸಂತಾನ ವಿವರ ಹೀಗಿದೆ-

ವಿಶ್ವೇದೇವರು ವಿಶ್ವಾದೇವಿಯ ಮಕ್ಕಳು. ಸಾಧ್ಯರನ್ನು ಸಾಧ್ಯಾದೇವಿಯು ಹೆತ್ತಳು. ಜಗನ್ಮಯನಾದ ಸಂಕಲ್ಪನನ್ನು ಸಂಕಲ್ಪಾದೇವಿಯು ಹಡೆದಳು. ವೃಕ್ಷಲನನ್ನು ಯಾಮಿಯು ಮಗಳಾದ ನಾಗವೀಥಿಯು ಹಡೆದಳು. ಮರುತ್ವತಿಯಲ್ಲಿ ಮರುತ್ವಂತ ಎಂಬುವವರು ಜನ್ಮ ತಾಳಿದರು. ವಸುದೇವಿಯ ಮಕ್ಕಳಾಗಿ ವಸುದೇವತೆಗಳು ಜನ್ಮ ತಾಳಿದರು. ಭಾನುದೇವಿಯ ಪುತ್ರರೇ ಭಾನುಗಳು. ಮುಹೂರ್ತಾದೇವಿಯಿಂದ "ಮುಹೂರ್ತ" ಗಳು ಜನಿಸಿದವು. ಲಂಬಾದೇವಿಯಿಂದ "ಘೋಷ" ವು ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವಗೊಂಡಿತು. ಯಾಮಿದೇವಿಯಿಂದ ಪಾತಾಳಲೋಕ ಹುಟ್ಟಿತು. ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನುಳಿದ ಅನೇಕಾನೇಕ ವಸ್ತುಗಳು ಅರುಂಧತಿಯಿಂದ ಜನಿಸಿದವು.

ದಕ್ಷನು ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಕನ್ಯೆಯರಿಗೆ ನಕ್ಷತ್ರಗಳೆಂದು ಹೆಸರು ಇವರ ಮಹಿಮೆಯು ಜ್ಯೋತಿಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ, ಹಾಗೂ ಮುಖ್ಯರಾದ ಇನ್ನು ಕೆಲ ದೇವತೆಗಳ ಜನ್ಮವೃತ್ತಾಂತ ಹೀಗಿದೆ:–

ಆಪದೇವ, ಧ್ರುವ, ಸೋಮ, ಧವ, ಅನಿಲ, ಅನಲ, ಪ್ರತ್ಯೂಷ, ಪ್ರಭಾಸ, ಈ ಎಂಟು ವಸುದೇವತೆಗಳು.

ಆಪದೇವನ ಪುತ್ರರು ವೈತಂಡ್ಯ, ಶ್ರಮ, ಶ್ರಾಂತ ಎಂಬ ಮುನಿಗಳು. ಸ್ವಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಲೋಕವನ್ನೇ ಬದಲಾಯಿಸುವ ಕಾಲಪುರುಷ ಧ್ರುವನ ಮಗ. ವರ್ಚಾ ಎಂಬುವವನು ಸೋಮನ ಮಗ. ಈ ವರ್ಚನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಮಾನವನು ವರ್ಚಸ್ವೀ (ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ)ಆಗುವನು. ದ್ರವಿಣ ಹೃತ, ಹವ್ಯಹವ, ಶಿಶಿರ. ರಮಣ, ಪ್ರಾಣ ಇವರು ಧವದೇವನ ಮಕ್ಕಳು. ಮನೋಹರಾದೇವಿಯು ಇವರ ತಾಯಿ. ಅನಿಲ (ವಾಯು) ನ ಪತ್ನಿಯ ಹೆಸರು ಶಿವಾದೇವಿ. ಅವಳಲ್ಲಿ ಮನೋಜವ, ಅವಿಜ್ಞಾತಗತಿ ಎಂಬ ಈರ್ವರು ಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿದರು. ಜೊಳ್ಳು ಕಂಟಿಗಳುಳ್ಳ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಷಣ್ಮುಖನು ಅಗ್ನಿಸುತನು. ಈ ಷಣ್ಮುಖನಿಗೆ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳು.

ದರು. ಅವರ ಹೆಸರು ಹೀಗಿದೆ. ವಿಷ್ಣು, ಇಂದ್ರ, ಅರ್ಯಮ, ಧಾತೃ, ತ್ವಷ್ಟೃ ಪೂಷಣ, ವಿವಸ್ವಂತ, ಸವಿತೃ, ಮಿತ್ರ, ವರುಣ, ಅಂಶ, ಭಗ.

ಚಂದ್ರನ ಪತ್ನಿಯರಾದ ಇಪ್ಪತ್ತೇಳು ಜನ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ತೇಜಸ್ವಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅರಿಷ್ಟನೇಮಿಯ ಮಡದಿಗೆ ಹದಿನಾರು ಮಕ್ಕಳು ಹಾಗೂ ಬಹುಪುತ್ರನಿಗೆ ನಾಲ್ವರು ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಈ ನಾಲ್ವರು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ "ವಿದ್ಯುತ್ತು" ಎಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು.

ಈ ಚಾಕ್ಷುಷ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿಯೇ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳು ಕಂಡುಹಿಡಿದ ಋಕ್ಕುಗಳು ಕೃಶಾಶ್ವ ಮುನಿಗೆ ಅಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳಾಗಿ ಗೋಚರವಾದವು. ಈ ಅಸ್ತ್ರಮಂತ್ರಗಳು ಸಹ ಸಾವಿರ ಯುಗಗಳು ಕಳೆದ ನಂತರ ಮತ್ತೆ ಜನ್ಮ ತಳೆಯುವವು. ಈಗ ಹೇಳಿದ ಎಲ್ಲ ಮೂವತ್ತಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ ದೇವತೆಗಳೂ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷ ಸಂಬಂಧದಿಂದಲೇ ಜನಿಸಿರುವರು.

ಹೇಗೆ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತ ಅವ್ಯಕ್ತ ಸ್ಥಿತಿಗಳಿವೆಯೋ ಅದರಂತೆ ಈ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಯುಗದಲ್ಲೂ ಹುಟ್ಟು ಸಾವುಗಳು ಕಲ್ಪಿತವಾಗಿವೆ.

ಇದಿಷ್ಟು ಅದಿತಿಯ ವೃತ್ತಾಂತ. ಇನ್ನು ದಿತಿಯ ಸಂತಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಕೇಳಿರಿ. ದಿತಿಗೆ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ ಮತ್ತು ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪು ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ರಾಕ್ಷಸರು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಮತ್ತು "ಸಿಂಹಿಕೆ" ಎಂಬ ಓರ್ವ ಪುತ್ರಿಯೂ ಜನಿಸಿದಳು.

ಈ ಸಿಂಹಿಕೆಯನ್ನು 'ವಿಪ್ರಚಿತ್ತಿ' ಎಂಬುವವರು ವಿವಾಹವಾದರು. ಇವರ ಮಕ್ಕಳೇ "ಸೈಂಹಿಕೇಯ" ರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವರು.

ದಿತಿಯ ಮಗನಾದ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿಗೆ ಹ್ರಾದ, ಅನುಹ್ರಾದ, ಪ್ರಹಾದ, ಸಂಹ್ರಾದ ಎಂಬ ನಾಲ್ವರು ಮಕ್ಕಳು. ಅವರಲ್ಲಿ ಹ್ರಾದನಮಗ "ಹ್ರದ" ಎಂಬುವವ ಈ ಹ್ರದನಿಗೆ ಶಿವ,ಕಾಲ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು, ಪ್ರಲ್ಹಾದನಿಗೆ ವಿರೋಚನ ಎಂಬ ಮಗ ಜನಿಸಿದ. ಈ ವಿರೋಚನನ ಮಗನೇ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯು. ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ, ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ, ಚಂದ್ರತಾತನ, ಕುಂಭನಾಭ, ಗರ್ದಭಾಕ್ಷ, ಕುಕ್ಷಿ ಇವರೇ ಮೊದಲಾದ ನೂರು ಜನ ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯುವನ ಹೆಸರು ಬಾಣಾಸುರ. ಈ ಬಾಣಾಸುರ ಶಿವಭಕ್ತ, ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಿ. ತನ್ನ ತಪಸ್ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಶಿವನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸಿ ರುದ್ರಗಣಗಳ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದವ.

ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನಿಗೆ ಉರ್ಭರ, ಶಕುನಿ, ಭೂತ ಸಂತಾಪನ, ಮಹಾನಾಭ, ವಿಕ್ರಾಂತ ಕಾಲನಾಭ ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದರು. ದನದೇವಿಗೆ ನೂರು ಜನ ಮಕ್ಕಳು. ಇವರಲ್ಲಿ ತಪಸ್ವಿಗಳಾದ, ಶೂರರಾದ ಕೆಲವರ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುವೆ ಕೇಳಿರಿ. ದ್ವಿಮೂರ್ಧಾ, ಶಂಖುಕರ್ಣ, ಹಯಶಿರಸ್ಸು, ಅಯೋಮುಖಿ, ಶಂಬರ,ಕಪಿಲ, ವಾಮನ, ಮರೀಚಿ,ಮಘವಂತ, ಇಲ್ವಲ ಸ್ವಸೃಮ, ವಿಕ್ಷೋಭಣ, ಕೇತು, ಕೇತುವೀರ್ಯ, ಶತಹ್ರದ, ಇಂದ್ರಜಿತು, ಸರ್ವ

ಅವರ ಹೆಸರು ಶಾಖ, ವಿಶಾಖ, ನೈಗಮೇಯ ಎಂದಿದೆ. ಈ ಷಣ್ಮುಖನು ಕೃತ್ತಿಕಾ ದೇವಿಯ ಪೋಷಣೆಯಿಂದ ಬೆಳೆದುದರಿಂದ ಇವನಿಗೆ ಕಾರ್ತಿಕೇಯ ಎಂದೂ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ.

ದೇವಲ ಎಂಬ ಋಷಿಯು ಪ್ರತ್ಯೂಷವಸುತನು. ದೇವಲನಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು. ಈರ್ವರೂ ಶಾಂತರು, ಜ್ಞಾನಿಗಳು. ಬೃಹಸ್ಪತಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಸಹೋದರಿ ಇದ್ದಳು. ಇವಳಿಗೆ ಯೋಗಸಿದ್ಧಾ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಇವಳನ್ನು "ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನಿ" (ಆತ್ಮಚಿಂತನಾರತಳು) ಎಂದೆನ್ನುವರು. ಯೋಗಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಇವಳು ಜಗತ್ಸಂಚಾರ ಮಾಡಿ ಸಾಧನೆಗೈದಳು. ಅಷ್ಟವಸುಗಳು ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದವರಲ್ಲಿ ಎಂಟನೆಯವನಾದ ಪ್ರಭಾಸನು ಇವಳನ್ನು ವಿವಾಹವಾದ. ಈ ಅಷ್ಟಮವಸು ಮತ್ತು ಬೃಹಸ್ಪತಿಸುತೆಯಾದ ಯೋಗಸಿದ್ಧೆ ಇವರಿಬ್ಬರ ಮಿಲನದಿಂದ ದೇವಬಡಿಗನಾದ ವಿಶ್ವಕರ್ಮ ಜನಿಸಿದ. ಈ ದೇವಶಿಲ್ಪಿಯು ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಕಾರ ಹಾಕಿದ ಮಹಾತ್ಮ. ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಆಭರಣಗಳು, ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಾಸಾದಗಳು, ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಮುಂತಾದವನ್ನು ರಚಿಸಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಂತೋಷ ನೀಡಿದ. ವಿಶ್ವಕರ್ಮನ ಈ ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಮಾನವರಲ್ಲಿ ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರ ಆರಂಭವಾಯಿತು.

ಸುರಭಿದೇವಿಯು ತನ್ನ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸಿದಳು. ಈ ಮಹಾದೇವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಕಶ್ಯಪಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಏಕಾದಶ ರುದ್ರನನ್ನು ಪಡೆದಳು ಅಜೈಕಪಾತ್, ಅಹಿರ್ಬುಧ್ನ್ಯ, ತ್ವಷ್ಟಾ, ರುದ್ರ, ಬಹುರೂಪಿಹರ, ತ್ರ್ಯಂಬಕ, ವೃಷಾಕಪಿ, ಶಂಭು, ಕಪರ್ದಿ, ರೈವತ, ಮೃಗವ್ಯಾಧ ಶರ್ವ—ಈ ಹನ್ನೊಂದು ಜನರು ಏಕಾದಶ ರುದ್ರರೆಂದು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಖ್ಯಾತರಾಗಿರುವರು.

ಇದಲ್ಲದೇ ನೂರು ಜನ ರುದ್ರರಿದ್ದಾರೆ. ಈ ರುದ್ರರು ಜಗತ್ತನ್ನೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಇರುವರು. ದಿತಿ, ಅದಿತಿ, ದನು, ಅರಿಷ್ಟಾ, ಸುರಸಾ, ಖಸಾ, ಸುರಭಿ, ವಿನತಾ, ತಾಮ್ರಾ, ಕ್ರೋಧವಶಾ, ಇರಾ, ಕದ್ರು, ಮುನಿ ಇಷ್ಟು ಜನರು ಅಂದರೆ ಒಟ್ಟು ಹದಿಮೂರು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಕಶ್ಯಪನ ಮಡದಿಯರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಪ್ರಜೆಗಳ ವಿವರ ಹೀಗಿದೆ:–

ವೈವಸ್ವತ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ತುಷಿತರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಹನ್ನೆರಡು ಜನ ದೇವತೆಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಹೀಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದರು. "ಮುಂದಿನ ಮನ್ವಂತರ ಚಾಕ್ಷುಷ ಮನ್ವಂತರ. ಇದು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಮನ್ವಂತರವು. ಆದುದರಿಂದ ಆ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕಶ್ಯಪನ ಮಡದಿಯಾಗುವ ಅದಿತಿಯಲ್ಲಿ ಜನ್ಮತಳೆಯೋಣ. ಹೀಗೆ ಮಾತನಾಡುವದು ನಮ್ಮ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೆ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ."

ಹೀಗೆ ನಿರ್ಧರಿಸಿದ ಆ ದೇವತೆಗಳು ಚಾಕ್ಷುಷ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಅದಿತಿ ಪುತ್ರರಾಗಿ ಜನಿಸಿದರು. ಅದಿತಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಈ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ "ಆದಿತ್ಯ" ರೆಂದು "ಆದಿತೇಯ" ರೆಂದೂ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಒಟ್ಟು ಹನ್ನೆರಡು ಜನ ದೇವತೆಗಳು ಅದಿತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ

ಪ್ರಸವಿಸಿದಳು. ಹೀಗೆ ತಾಮ್ರಾದೇವಿಯ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಿ ಸಂಕುಲದ ಸೃಷ್ಟಿ [illegible]ತು. ಖ್ಯಾತರಾದ ಗರುಡ, ಮತ್ತು ಅರುಣರು ವಿನತೆಯ ಮಕ್ಕಳು ಇದರಲ್ಲಿ ಗರುಡನು ಪಕ್ಷಿರಾಜನೆಂದೂ ಮಹಾಸಾಹಸಿಯೆಂದೂ ಹೆಸರು ಪಡೆದಿರುವನು. ಸರ್ಪಗಳೆಲ್ಲ ಸುರಸೆಯ ಸಂತಾನ. ಹಾವುಗಳೆಲ್ಲ ಕದ್ರುವಿನ ಮಕ್ಕಳು. ಅಂತೆಯೆ ಹಾವುಗಳಿಗೆ 'ಕಾದ್ರವೇಯರು' ಎಂದು ಹೆಸರಾಗಿದೆ. ಈ ಹಾವು ಸರ್ಪಗಳೆಲ್ಲ ಗರುಡನಿಗೆ ಅಧೀನ. ಈ ಸರ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ತಕ್ಷಕ, ವಾಸುಕಿ, ಇವರಿಬ್ಬರು ಪ್ರಧಾನರು. ಸರ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಸರ್ಪಗಳ ಹೆಸರು ಇಂತಿದೆ- ಐರಾವತ, ಮಹಾಪದ್ಮ, ಶಂಖ, ಕರ್ಕೋಟಕ, ಧನಂಜಯ ಕಂಬಲ ಅಶ್ವತರ, ಏಲಾಪುತ್ರ, ಮಹಾನೀಲ, ಮಹಾಕರ್ಣ, ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ, ಬಲಾಹಕ, ಕುಹರ, ಪುಷ್ಪದಂಷ್ಟ್ರ, ದುರ್ಮುಖ, ಸುಮುಖ, ಶಂಖ, ಶಂಖಪಾಲ, ಕಪಿಲ, ವಾಮನ, ನಹುಷ, ಶಂಖರೋಮ, ಮಣಿ. ಈ ಎಲ್ಲ ಸರ್ಪಗಳೂ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕದ್ರುವಿನ ಸಂತರು. ಈ ಸರ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ಪ್ರಕಾರಗಳಿರುವವು. ವಿಷಮಯವಾದ ಹಲ್ಲುಗಳು, ಕಡುಕೋಪ ಇವು ಈ ಸರ್ಪಗಳ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು.

ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಚಲಿಸುವ, ಜಲದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವ ವಿಧವಿಧವಾದ ಪಕ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲ ಧರಾದೇವಿಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದವು. ಎತ್ತು, ಹಸು, ಎಮ್ಮೆ, ಕೋಣ ಮುಂತಾದವು ಸುರಭಿಯ ಸಂತಾನ. ಮರ, ಗಿಡ, ಬಳ್ಳಿ, ಹುಲ್ಲು ಮುಂತಾದವು ಇರಾದೇವಿಯ ಸೃಷ್ಟಿ.

ಖಸೆಯು ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಜನ್ಮವಿತ್ತಳು. ಮುನಿದೇವಿಯು ಅಪ್ಸರೆಯರನ್ನು ಹಡೆದಳು. ಅರಿಷ್ಟದೇವಿಯು ಸಿದ್ಧರನ್ನೂ ಗಂಧರ್ವರನ್ನೂ ಹಡೆದಳು.

ಹೀಗೆ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿನ ಚರಾಚರ ಪದಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಶ್ಯಪ ಬ್ರಹ್ಮನ ಸೃಷ್ಟಿ ವಿಷಯಗಳೇ.

ಹೀಗೆ ಈ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಸ್ವಾರೋಚಿಷ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಇನ್ನು ವೈವಸ್ವತ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಆದ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹೇಳುವೆ ಕೇಳಿ. ಈ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ವರುಣನು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದ. ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ವತಃ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಹೋತೃವಾಗಿದ್ದ. ಈ ಬ್ರಹ್ಮನು ತನ್ನ ಮಾನಸ ಪುತ್ರರಾದ ಏಳು ಜನ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳನ್ನು ಬಳಿಗೆ ಕರೆದು ಸೃಷ್ಟಿ ಕಾರ್ಯ ಮುಂದುವರೆಸಲು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದ. ಅವರು ಬ್ರಹ್ಮನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸ ಹತ್ತಿದರು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ದೇವ-ದಾನವರಿಗೆ ವೈರ ಬೆಳೆದಿತ್ತು. ದೇವತೆಗಳು ದುಷ್ಟರಾದ ದಾನವರನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊಂದು ಹಾಕಿದರು. ಇದರಿಂದ ದಾನವರಿಗೆ ತಾಯಿಯಾದ ದಿತಿಗೆ ಬಹಳ ಶೋಕ ಉಂಟಾಯಿತು. ತನ್ನ ಪತಿಯಾದ ಕಶ್ಯಪನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಅವನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸಿ ಸಂತಾನಕ್ಕಾಗಿ ಯಾಚಿಸಿದಳು. ಕಶ್ಯಪನು "ಅಸ್ತು" ಎಂದ. ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ದೇವರಾಜ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಸಮರ್ಥನಾದ ಮಗನೊಬ್ಬ ಬೇಕು ಎಂಬ ತನ್ನ ಬಹುದಿನದ ಬಯಕೆಯನ್ನು

ಕಶ್ಯಪ ಋಷಿಯ ಮುಂದಿಟ್ಟಳು ದಿತಿ. ಆಗ ಕಶ್ಯಪನು ದಿತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ.

ಕಶ್ಯಪ:-ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವಂಥ ಪುತ್ರನನ್ನು ನಾನು ಕೊಡಬಲ್ಲೆ. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ದೀರ್ಘ ಅವಧಿಯ ಸಾಧನೆಗೆ ನೀನು ಸಿದ್ಧಳಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ನಾನು ಒಂದು ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ನಿನ್ನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇರಿಸುವೆ. ಅದನ್ನು ನೀನು ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅದು ಬೆಳೆದು ಇಂದ್ರನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವ ಕೂಸಾಗುವದು. ಆದರೆ ಜಾಗ್ರತೆಯಿರಲಿ. ಈ ಸುದೀರ್ಘ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನೀನು ಯಾವ ಕ್ಷಣದಲ್ಲೂ ಯಾವ ಭಾಗದಲ್ಲೂ ಅಶುಚಿಯಾಗಿ ಉಳಿಯಬಾರದು. ಹಾಗೇನಾದರೂ ಆದರೆ ಗರ್ಭ ಫಲಿಸುವದಿಲ್ಲ.

ದಿತಿಯು "ಆಗಲಿ" ಎಂದಳು. ಕಶ್ಯಪ ಋಷಿಯು ದಿವ್ಯ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಅವಳ ಗರ್ಭಕ್ಕೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ. ದಿತಿಯು ಪರಿಶುದ್ಧಳಾಗಿ ಗರ್ಭವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಬಹಳ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಪೋಷಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಸಮಾಚಾರ ತಿಳಿಯಿತು. ತನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವ ತೇಜಸ್ಸು ದಿತಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿತ ದೇವರಾಜ ಗಾಬರಿಯಾದ. ದಿತಿಯ ಗರ್ಭವನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಲು ತಕ್ಕ ಸಮಯವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಮೈಯೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣಾಗಿ ಕುಳಿತ ಆ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷ. ಕಾಲ ಸರಿಯಿತು. ನೂರು ವರ್ಷ ಮುಗಿಯುತ್ತ ಬಂದರೂ ದಿತಿಯ ಆಚರಣೆ, ನಿಷ್ಠೆ, ಅಲ್ಪವೂ ಬದಲಾಗಲಿಲ್ಲ ಪರಮ ಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡು ಈ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆದಿದ್ದಳಾಕೆ. ಇಂದ್ರನಿಗೆ ನಿರಾಶೆ ದುಃಖ, ಆದರೂ ಪೂರ್ಣ ಅವಧಿ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವವರೆಗೂ ನಿರೀಕ್ಷೆ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಬಿಡದೇ ಹೊಂಚು ಹಾಕಿ ಕುಳಿತು ಇದ್ದ. ಕೊನೆಗೂ ಇಂದ್ರ ಗೆದ್ದ.

ಒಂದು ದಿನ ಮಲಗುವಾಗ ಕಾಲ್ತೊಳೆಯದೇ ಅಪವಿತ್ರಳಾಗಿಯೇ ಬಂದು ದಿತಿ ಹಾಸಿಗೆಗೆ ಬಂದು ಮಲಗಿದಳು. ಹಠಾತ್ತನೆ ಇಂದ್ರನು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ರೂಪಗೊಂಡು ಅವಳ ಉದರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಗರ್ಭವನ್ನು ತುಂಡು ತುಂಡಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿಬಿಟ್ಟ. ಏಳು ಭಾಗಗಳಾದವು. ಗರ್ಭದಲ್ಲಿನ ಮಗು ಅಳಹತ್ತಿತು. ಏಳು ಭಾಗಗಳಾದರೂ ಸಾಯದೇ ಇನ್ನೂ ಅಳುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಮಗುವಿಗೆ ಇಂದ್ರನು "ಮಾರೋದೀಃ" "ಮಾರೋದೀಃ" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಲೇ ಒಂದೊಂದು ತುಂಡನ್ನೂ ಏಳೇಳನ್ನಾಗಿ ಪುನಃ ಕತ್ತರಿಸಿದ. ಹೀಗೆ ನಲವತ್ತೊಂಭತ್ತು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳಾಗಿಯೇ ಜನ್ಮ ತಳೆದ ಆ ಕಶ್ಯಪರ ತೇಜೋಂಶಗಳನ್ನು ಮರುತರು ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಯಿತು. ಮಾರುದಃ = ಅಳಬೇಡಿರಿ ಎಂದು ಇಂದ್ರ ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಮರುತರು ಎಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು.

ಹೀಗೆ ದೇವತೆಗಳು,ಪ್ರಜೆಗಳು,ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಜನ್ಮತಳೆದ ಈ ದೊಡ್ಡ ಸೃಷ್ಟಿ

ಯನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಿ ಅನೇಕ ಗಣಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿ ಒಂದೊಂದು ಗಣಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಬ್ರಹ್ಮರನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿದ ಶ್ರೀಹರಿ.

ಈ ಪ್ರಜೆಗಳೇ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸಿದರು. ಇಂಥವರಲ್ಲಿ ಪೃಥು, ಮನು, ಮೊದಲಾದವರು ಮುಖ್ಯರು.

ಈ ಸಮಸ್ತ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸರ್ವೋತ್ತಮನು, ಭಕ್ತಪ್ರಿಯನು, ಸಕಲ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಇರುವವನು.

ಆಯಾ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಆಯಾ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಕಾರ್ಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಸೃಜಿಸಿ ಪ್ರಚೋದಿಸುವವನು.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ, ಈ ಸೃಷ್ಟಿ ಕ್ರಮವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಶ್ರವಣ ಮಾಡಿದವರು ಉತ್ತಮ ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

ಇತಿ "ದೇವಾಸುರರ ಉತ್ಪತ್ತಿ" ಎಂಬ ಮೂರನೆ ಅಧ್ಯಾಯ: ಸಮಾಪ್ತ

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ನಾಲ್ಕು
ಮನ್ವಂತರ ಕೀರ್ತನ

ಸೂತ:–ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠರೇ, ವೇನನ ಮಗನಾದ ಪೃಥುವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನು ಮೊದಲು ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿದ.ನಂತರ ಉಳಿದ ರಾಜರಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿದ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಬಳ್ಳಿಗಳು, ನಕ್ಷತ್ರಗಳು, ಗ್ರಹಗಳು, ಯಜ್ಞ, ತಪಸ್ಸು, ಇವಿಷ್ಟಕ್ಕೆ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಅಧೀಶನನ್ನಾಗಿಸಿದ. ಜಲಕ್ಕೆ ವರುಣನನ್ನು ಅಧಿಪತಿ ಮಾಡಿದ. ರಾಜರ ರಾಜನನ್ನಾಗಿ ಕುಬೇರನನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿದ. ಆದಿತ್ಯರಿಗೆ ವಿಷ್ಣುವೇ ಒಡೆಯನಾದ. ವಸುಗಳಿಗೆ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಒಡೆಯನನ್ನಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿದ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಗಣಗಳಿಗೆ ಅಧಿಪತಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮರಿಗೆ ದಕ್ಷನನ್ನು ಮುಖ್ಯನನ್ನಾಗಿಸಿದ. ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಇಂದ್ರನನ್ನು ನಾಯಕನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ. ದೈತ್ಯ ದಾನವರಲ್ಲಿ ಸಾಧು ಸ್ವಭಾವದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನನ್ನಾಗಿಸಿದ. ಪಿತೃಗಳ ಒಡೆತನವನ್ನು ಯಮನಿಗೆ ನೀಡಿದ. ರುದ್ರನನ್ನು ಪಿಶಾಚಿ, ಭೂತ, ಯಕ್ಷ, ಮುಂತಾದವರಿಗೆ ರಕ್ಷಕನನ್ನಾಗಿಸಿದ. ಪರ್ವತಗಳಿಗೆ ಹಿಮಾಲಯನನ್ನು ರಾಜನನ್ನಾಗಿಸಿದ.

ನದಿಗಳಿಗೆ ಸಮುದ್ರ, ಕುದುರೆಗಳಿಗೆ ಉಚ್ಚೈಃಶ್ರವಸ್ಸು, ಆನೆಗಳಿಗೆ ಐರಾವತ, ಪಕ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಗರುಡ, ಗಂಧರ್ವರಿಗೆ ಚಿತ್ರರಥ, ನಾಗಗಳಿಗೆ ವಾಸುಕಿ, ಸರ್ಪಗಳಿಗೆ ತಕ್ಷಕ, ಮೃಗಗಳಿಗೆ ಸಿಂಹ, ಹಸು ಮತ್ತು ಎತ್ತುಗಳಿಗೆ ಬೀಜದಹೋರಿ, ವನಸ್ಪತಿಗಳಿಗೆ ವಟ

ವೃಷ,–ಹೀಗೆ ಆಯಾ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠರನ್ನು ಆಯಾ ಗುಂಪಿಗೆ ಅಧೀಶರನ್ನಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿದ.

ಇದಾದ ನಂತರ ದಿಕ್ಪಾಲಕರನ್ನು ಹೀಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸಿದ. ವೈರಾಜಬ್ರಹ್ಮನ ಮಗನಾದ ಸುಧನ್ವನನ್ನು ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿಗೆ, ಕರ್ದಮ ಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಮಗನಾದ ಶಂಖಪದನನ್ನು ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿಗೆ, ರಜಸ್ಸೆಂಬ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಗನಾದ ಕೇತುಮಂತನನ್ನು ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕಿಗೆ, ಪರ್ಜನ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಗನಾದ ಹಿರಣ್ಯರೋಮನನ್ನು ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿಗೆ ಒಡೆಯರನ್ನಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿದನು.

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಂದ ನಿಯಮಿತರಾದ ರಾಜರು ಏಳು ದ್ವೀಪಗಳು ಅನೇಕ ಪಟ್ಟಣಗಳು ಇವುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಧರ್ಮದಿಂದ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿರುವರು ಈ ಎಲ್ಲ ರಾಜರನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಯಾಗವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದವ, ಯಾಗ ಮಾಡಿದವರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗ ಪೃಥು ಚಕ್ರವರ್ತಿ.

ಈ ಚಾಕ್ಷುಷ ಮನ್ವಂತರ ಕಳೆದು ವೈವಸ್ವತ ಮನ್ವಂತರ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ನಂತರ ಸೂರ್ಯನ ಮಗನಾದ ಮನುವಿಗೆ ಈ ಭೂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಒಡೆತನವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನು ವಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ವಿವಸ್ವಾನ್ ಎಂದರೆ ಸೂರ್ಯ. ಅವನ ಮಗನಾದುದರಿಂದ ಈ ಮನುವಿಗೆ ವೈವಸ್ವತ ಮನುವೆಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. ವೈವಸ್ವತ ಮನುವಿನ ಚರಿತ್ರೆ ಹೀಗಿದೆ.

ಪೂರ್ವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರವಂಶದಲ್ಲಿ ಅಂಗ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಓರ್ವ ರಾಜ. ಧರ್ಮಿಷ್ಠ, ಪ್ರಜಾಹಿತದಲ್ಲಿ ಸದಾಸಕ್ತ. ಮಹಾತ್ಮನಿಂದ ವೇನ ಜನಿಸಿದ. ವೇನನು ತಂದೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ. ಅಧರ್ಮಿಯಾದ. ಪ್ರಜಾ ಪೀಡಕನಾದ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೂ ಇದೆ. ಈ ವೇನನ ತಾಯಿ ಮೃತ್ಯುದೇವನ ಮಗಳಾದ ಸುನೀಥೆ. ವೇನನು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೃತ್ಯುದೇವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬೆಳೆದ. ಹೀಗಾಗಿ ಮೃತ್ಯುದೇವನ ದೋಷಗಳೆಲ್ಲ ಪರಿಸರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಈ ವೇನನಲ್ಲೂ ಬಂದವು. ವೇನನು ಸ್ವಧರ್ಮವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಸ್ತ್ರೀ ಲೋಲುಪನಾದ. ಅತಿಲೋಭಿಯಾದ. ವೇದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ದ್ವೇಷಿಯಾದ. ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞ ಯಾಗಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದು, ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ದೇವ ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದೂ ನಿಷಿದ್ಧವೆಂದು ಸಾರಿದ. ಹಾಗೆ ಯಾಗಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದರೂ ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಆ ಯಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು ಆ ಯಾಗ ನನಗೆ ಅರ್ಪಿತವಾಗಬೇಕು. ಯಾಗಕ್ಕೆ ಯಜಮಾನ ನಾನೇ. ಈ ನಿಲುವಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವವರ ತಲೆ ಕಡಿಸುವೆ ಎಂದು ಡಂಗುರ ಸಾರಿದ.

ಇದರಿಂದ ಋಷಿಮುನಿಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ತೊಂದರೆಯಾಯಿತು. ಸಂತ್ರಸ್ತರಾದ ಅವರು ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿದರು. ಸಮಾಲೋಚನೆ ಗೈದು ರಾಜನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ

ವಾದವನ್ನು ಹೇಳುವದೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದರು. ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ರಾಜನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು. ಅವನನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಇಂತು ನುಡಿದರು.

ಮುನಿಗಳು:-ರಾಜನ್, ನೀನು ಪವಿತ್ರವಾದ ಅತಿವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿರುವಿ. ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಆರೋಹಣ ಮಾಡುವಾಗ ಧರ್ಮದಿಂದ ಪಾಲನೆ ಮಾಡುವೆ. ಎಂಬುದಾಗಿ ವಚನ ನೀಡಿರುವೆ. ನೀನೇ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಘೋಷಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ವಚನವನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿ ವಿಶೃಂಖಲನಾಗಿ ವರ್ತಿಸಬೇಡ. ಆದುದು ಆಗಿ ಹೋಯಿತು. ಇನ್ನಾದರೂ ಸ್ವೈರಾಚಾರಗಳನ್ನು ಬಿಡು. ಲೋಭವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸು. ಪ್ರಜೆಗಳ ತೊಂದರೆಗಳತ್ತ ಗಮನಹರಿಸು. ಧರ್ಮ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಮೀರಬೇಡ. ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಸಾತ್ವಿಕರಿಗೆ ಹಿಂಸೆ ನೀಡಬೇಡ. ಎಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿದರು.

ಮುನಿಮನೀಷಿಗಳ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಆ ದುಷ್ಟ ವೇನನು ಅಟ್ಟಹಾಸಗೈದ. ಅಪಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿ, ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಈ ರೀತಿ ಉಧ್ಗಾರಗಳನ್ನೆತ್ತಿದ.

ವೇನ:-"ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿ ನನ್ನ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಯಾರಿದ್ದಾರೆ? ನನಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠರ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ನಾನು ಯಾರ ಮಾತನ್ನೂ ಕೇಳುವದಿಲ್ಲ. ಶಸ್ತ್ರ-ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಅಸಾಧಾರಣ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಯಾಗಿರುವೆ. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮೂರ್ಖರಾದ ನೀವು ಮಾತ್ರ ನನ್ನನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯದೇ ನನಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಲು ಬಂದಿರುವಿರಿ. ನಾನು ಇಚ್ಛಿಸಿದರೆ ಭೂಮ್ಯಾಕಾಶಗಳನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸಿಯೇನು. ಜಲಪ್ರಳಯವನ್ನೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ಸಕಲ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಧ್ವಂಸಗೊಳಿಸಬಲ್ಲೆ, ಪಾತಾಳಾದಿ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷೋಭೆಗೊಳಿಸಬಲ್ಲೆ. ನನಗೆ ನೀವು ಉಪದೇಶ ನೀಡುವ ಬದಲು ನಿಮ್ಮನ್ನು ನೀವು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳಿ. ಇನ್ನು ಮೇಲಾದರೂ ನನ್ನನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅನುಸರಿಸಿ. ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡಿರಿ" ಎಂದು ಅಬ್ಬರಿಸಿದ.

ವೇನನ ಈ ಹೂಂಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮೌನವಾಗಿಯೇ ಅನುಭವಿಸಿದರು. ಓಂಕಾರ ನುಡಿದು ಸತ್ವಸಂಪನ್ನರಾದ ಆ ಮುನಿಗಳ ಬಾಯಿಂದ ಹೂಂಕಾರ ಶಬ್ದ ಹೊರಬಿದ್ದಿತು. ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ವೇನ ಗತಪ್ರಾಣನಾಗಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಉರುಳಿದ. ಮುನಿಶಾಪದಿಂದ ವೇನರಾಜ ಹತನಾದಾಗ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಹಾಹಾಕಾರ ಎದ್ದಿತು. ಅನಾಯಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಉಂಟಾದರೆ ಏನು ಗತಿ ಎಂದು ಋಷಿಗಳಿಗೂ ಋಜುಗಳಿಗೂ ಕೊಡಿಯೇ ಚಿಂತೆ. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಆಲೋಚಿಸಿ ಆ ಮುನಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ವೇನರಾಜನ ತೊಡೆಯನ್ನು ಮಂಥ್ಯ ಮಥನ ಮಾಡಿದರು. ಅದರಿಂದ ಓರ್ವ ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣದ ಕುಳ್ಳ ಪುರುಷ ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದ. ಕೈಮುಗಿದು ಭಯಭ್ರಾಂತನಾಗಿ ನಿಂತ. ಅವನನ್ನು ಕಂಡು ಮುನಿಪುಂಗವರಾದ ಅತ್ರಿಗಳು ನುಡಿದರು. "ನಿಷೀದ" ಕುಳಿತುಕೋ ಎಂದು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು "ನಿಷೀಧ

ಎಂದೇ ಹೆಸರಾದ. ಅವನ ವಂಶದವರಿಗೆಲ್ಲ ನಿಷಾಧ ಎಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ವಿಂಧ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಬೆಟ್ಟಗಳ ತಪ್ಪಲ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಬೇಡರ ಜಾತಿಗೆಲ್ಲ ವೇನರಾಜನ ಪಾಪದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಈ ನಿಷಾದನೇ ಮೂಲ ಪುರುಷ.

ಅನಂತರ ಆ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ವೇನರಾಜನ ಬಲಗೈಯನ್ನು ಯಜ್ಞದ ಅರಣಿ ಎಂದರೆ ಶಮೀಕಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಕಡೆಯುವಂತೆ ಮಂಥನ ಮಾಡಿದರು. ಅದರಿಂದ ಜನಿಸಿದವನೇ ಪೃಥು. ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ದೇದೀಪ್ಯಮಾನ ಆ ಪೃಥುರಾಜ. ಅಜಗವ ಎಂಬ ದೊಡ್ಡ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ದಿವ್ಯ ಕವಚವನ್ನೂ ಅನೇಕ ಮಹಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸಿದ. ಆ ಪೃಥುವನ್ನು ಭೂಮಂಡಲ ಸಾರ್ವಭೌಮ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದರು. ತನ್ನ ತಂದೆಯಿಂದ ತೊಂದರೆಗೆ ಒಳಗಾದ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನೂ ಆ ಪೃಥುಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಪಾಲಿಸಿದ. ಧರ್ಮದಿಂದ ಪೋಷಿಸಿದ. ಆದರಿಂದ ಅವನು ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ರಾಜ ಎನಿಸಿದ.

"ಅನುರಾಗಾತ್ತತಸ್ತಸ್ಯ ನಾಮರಾಜಾಭ್ಯಜಾಯತ ।
ಪಿತ್ರಾಪರಂಜಿತಾಸ್ತಸ್ಯ ಪ್ರಜಾಸ್ತೇನಾನುರಂಜಿತಾಃ ॥"

ಆ ಪೃಥುವಿನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹದಮಾಡಿದ ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ ಧಾನ್ಯ ಬೆಳೆದು ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಅನ್ನವನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಹಸುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಾಲು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ವನೋಪವನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವೃಕ್ಷಕೋಟರಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಬೆಟ್ಟಬಯಲುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಜೇನುಹುಟ್ಟುಗಳಿಂದ ಜೇನುತುಪ್ಪ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಜಿನುಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಋಷಿಗಳ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಸೂತ ಮಾಗಧ ಎಂಬ ಈರ್ವರು ಪುರುಷರು ಯಜ್ಞದೀಕ್ಷಿತರಾದ ಮುನಿಗಳ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಪೃಥುರಾಜನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಹಾಡಿ ಹೊಗಳಿದರು. ತನ್ನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡುವ ಈ ಮಂಧಿಮಾಗಧರಿಗೆ ಪೃಥುಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಸೂತನಿಗೆ ಅನೂಪದೇಶವನ್ನೂ, ಮಾಗಧನಿಗೆ ಮಾಗಧದೇಶವನ್ನೂ ದಾನ ನೀಡಿದ.

ಅನಂತರ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಪ್ರೇರಣೆಯಂತೆ ಪ್ರಜೆಗಳು ಪೃಥುರಾಜನ ಬಳಿಗೆಬಂದು "ಮಹಾರಾಜ, ನಮಗೆ ಜೀವನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸು" ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು. ಆಗ ಲೋಕಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ಅಂದಿನ ಆ ಅವನೀತಲದ ಅರಸ ತನ್ನ ಬಿಲ್ಲಿನ ಹೆದೆಯನ್ನು ಠೇಂಕರಿಸಿದ. ಬಾಣವನ್ನು ಹೂಡಿದ. ಹಸುವಿನ ರೂಪ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೆದರಿ ಓಡುತ್ತಿರುವ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿದ. ಕೊನೆಗೆ ಆ ಭೂದೇವಿ ಆ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ಮಣಿದು ಶರಣು ಬಂದಳು. ಭಯಭ್ರಾಂತಳಾಗಿ ನುಡಿದಳು. ಮಹಾರಾಜ ಸ್ತ್ರೀಹತ್ಯೆ ಮಹಾಪಾಪವಲ್ಲವೇ? ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನ ಮೇಲೆಯೇ ನಿಂತಿರುವರು. ನನ್ನಿಂದಲೇ ಬಾಳು ಹುದುಕುವವರು, ನಾನು ನಷ್ಟವಾದರೆ ನಿನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳು ನಿಲ್ಲುವುದೆಲ್ಲಿ? ನೀನು ಪ್ರಜೆಗಳ ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಕಾಮಿತಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕರೆಯುವ ಕಾಮಧೇನುವಿನಂತಿರುವ ನನ್ನಿಂದ ನಿನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೂ ಬೇಕಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಹಿಂಡಿಕೊಳ್ಳಿರಿ

ಯೋಗ್ಯವಾದ ಕರುವನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತಂದು ನೀವೆಲ್ಲರೂ ನಿಮಗೆ ಅಭೀಷ್ಟವಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ನನ್ನಿಂದ ಹಿಂಡಿಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ತೆಗ್ಗು, ದಿಣ್ಣೆ, ತೆವರು ದಿಂಟೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಈ ನನ್ನ ಪೃಥ್ವಿಯ ಮೇಲ್ಭಾಗವನ್ನು ನಿನ್ನ ಧನುಸ್ಸಿನ ತುದಿಯಿಂದ ಕಡಿದು ತೊಡೆದು ಸಮನಾಗಿ ಮಾಡು. ಭೂಮಿಯ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡ ದಿಡ್ಡಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಗುಡ್ಡಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಕಡಿದು ಕತ್ತರಿಸಿ ನೆಲದೆಡೆಯೆಲ್ಲವೂ ಸಮತಟ್ಟಾಗುವಂತೆ ಮಾಡು. ಅನಂತರ ನಿನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳು ಹರವಾದ ನನ್ನ ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆ ನೆಲವನ್ನು ಹರಗಿ ಉತ್ತಿ, ಹತ್ತಿ, ವಕ್ಕಿ, ಕಾಳುಕಡಿ ಪೈರು ದವಸ ಧಾನ್ಯ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಬೆಳೆದು ಹೊಟ್ಟೆತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಆಗಲಿ. ಮತ್ತು ಸಮನಾದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮನೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ವಾಸಿಸಲು ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಿ ಕೊಡು.

ಋಷಿಮುನಿಗಳ ಆದೇಶದಂತೆ ಪೃಥುಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಮೊದಲು ಕೇವಲ ಗಡ್ಡೆ ಗೆಣಸು ಹಣ್ಣು ಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಒದಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೃಷಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಹದಮಿದುಗೊಂಡು ಬೆಳೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಯಲು ಹವಣುಗೊಳಿಸಿದ, ಆದುದರಿಂದ ಈ ಭೂಮಿಗೆ ಪೃಥುರಾಜನಿಂದ "ಪೃಥ್ವಿ" ಎಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ಪೃಥುರಾಜನು ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನುವನ್ನು ಕರುವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಮೊದಲು ಭೂಮಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಹಿಂಡಿ ಸಸ್ಯಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಕರೆದ. ಋಷಿಗಳು ಚಂದ್ರನನ್ನು ಕರುವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಛಂದಸ್ಸು ಎಂಬ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು ಅಧ್ಯಯನಗಳೆಂಬ ಕ್ಷೀರವನ್ನು ಕರೆದರು. ಸೂರ್ಯನು ಇಂದ್ರನನ್ನು ಕರುವಾಗಿಸಿ ಚಿನ್ನದ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಅಮೃತವೆಂಬ ಹಾಲನ್ನು ಕರೆದ. ಅನಂತರ ಹೀಗೆಯೇ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಕರುಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ತಮಗೆ ಬೇಕು ಬೇಕಾದ ಹಾಲನ್ನು ಹಿಂಡಿಕೊಂಡರು. ಪಿತೃದೇವತೆ ದೋಗ್ಧಾರ. ಯಮ ಕರು. ಬೆಳ್ಳಿಯ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗಾಗಿ ಹಿಂಡಿದ ಹಾಲೇ ಸುಧೆ. ಐರಾವತ ಎಂಬ ಸರ್ಪ ತಕ್ಷಕನನ್ನು ಕರುವಾಗಿಸಿ ಸೋರೆಬುರುಡೆಯ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕರೆದ ಹಾಲೇ ವಿಷ. ಯಕ್ಷರು ಕುಬೇರನೆಂಬ ಕರುವಿನಿಂದ ರಜತನಾಭನ ಮುಖಾಂತರ ಅಣಿಮಾ, ಮಹಿಮಾ ಮುಂತಾದ ಅಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡರು. ಗಂಧರ್ವರು ಚಿತ್ರರಥನೆಂಬ ವತ್ಸನನ್ನು ಮುಂದೆಮಾಡಿ ಸುರುಚಿಯ ಮುಖಾಂತರ ಸುಗಂಧವನ್ನು ತಡೆದರು. ಪರ್ವತಗಳು ಹಿಮಾಲಯವನ್ನು ವತ್ಸವಾಗಿಸಿ ಮೇರುವಿನಿಂದ ರತ್ನೌಷಧಿಗಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡವು. ಮಧುಕೈಟಭರೆಂಬ ದೈತ್ಯರ ಮೇದಸ್ಸಿನಿಂದ (ಕೊಬ್ಬಿನಿಂದ) ತುಂಬಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ "ಮೇದಿನೀ" ಎಂಬ ಹೆಸರು ಪಡೆದ ಭೂಮಿಗೆ ಈ ಪೃಥುವಿನಿಂದ ಮುಂದೆ "ಪೃಥ್ವಿ" ಎಂಬ ಹೆಸರು ಇಂದಿನ ವರೆಗೂ ಪುರಾಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಥಿತ ಪ್ರಥಿತವಾಗಿದೆ.

ಪುಣ್ಯಶ್ಲೋಕನಾದ ಈ ಪೃಥುಚಕ್ರವರ್ತಿಯನ್ನು ವೇದ ವೇದಾಂತಕೋವಿದರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಸಹ ವಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲ ರಾಜರೂ ಇವನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದರೆ ವಿಜಯಶಾಲಿಗಳಾಗುವರು. ವೈಶ್ಯಶೂದ್ರರೂ ಸಹ ಈ ಪೃಥುರಾಜನನ್ನು ನೆನೆದರೆ ಶ್ರೇಯೋಭಾಗಿಗಳಾಗುವರು.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮಪುರಾಣ ಪೃಥುರಾಜ ಜನ್ಮಕಥನ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಸಮಾಪ್ತ

ಅಧ್ಯಾಯ ಐದು

ಋಷಿಗಳು:–ಈ ಮನುಗಳು ಎಷ್ಟು ಜನ ? ಒಂದೊಂದು ಮನ್ವಂತರಗಳ ಕಾಲ ಎಷ್ಟು? ಹದಿನಾಲ್ಕು ಮನುಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಏನು? ಇದೆಲ್ಲವನ್ನು ಹೇಳಿರಿ.

ಲೋಮಹರ್ಷಣ:– ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನು ಮೊದಲನೆಯ ಮನು. ಅನಂತರ ಸ್ವಾರೋಚಿಷ, ಉತ್ತಮ, ತಾಮಸ, ರೈವತ ಎಂಬ ಐದು ಮನುಗಳು. ಈ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ಆಳಿದರು. ಒಟ್ಟಾರೆ ಹಿಂದೆ ಆಗಿ ಹೋದ ಮನುಗಳು ಆರು. ಈಗ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ವೈವಸ್ವತ ಮನ್ವಂತರ ಏಳನೆಯ ಮನ್ವಂತರ. ಮುಂದೆ ಸಾವರ್ಣೀ,ಸೂರ್ಯಸಾವರ್ಣೀ, ದಕ್ಷಸಾವರ್ಣೀ, ಮೇರುಸಾವರ್ಣೀ ರುದ್ರಸಾವರ್ಣೀ ಭೌತ್ಯ, ಕೌಚ್ಯ ಎಂದು ಏಳು ಮನುಗಳು. ಈ ಮಹೀ ಮಂಡಲದ ಶಾಸನವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವರು.ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಮನು, ಮನುಪುತ್ರರು, ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳೂ ಹಾಗೂ ದೇವತೆಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿಯೇ ಇರುವರು.

ಮೊದಲನೆಯದಾದ ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಮರೀಚಿ, ಅತ್ರಿ, ಅಂಗೀರಸ್, ಪುಲಹ, ಕ್ರತು, ಪುಲಸ್ತ್ಯ, ವಶಿಷ್ಠ ಈ ಏಳು ಜನರು ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಆ ಮನ್ವಂತರದ ಧರ್ಮ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಗ್ನೀಧ್ರ, ಅಗ್ನಿಬಾಹು, ಮೇಧ್ಯ, ಮೇಧಾತಿಥಿ, ವಸು, ಜ್ಯೋತಿಸ್ಮಾನ್, ದ್ಯುತಿಮಾನ್,ಹವ್ಯ, ಸಬಲ, ಪುತ್ರ ಎಂಬ ಹತ್ತು ಜನ ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನುವಿನ ಮಕ್ಕಳು ಪ್ರಜಾಪಾಲನ ತತ್ಪರರಾಗಿ ಇದ್ದರು.

ಎರಡನೆಯ ಸ್ವಾರೋಚಿಷ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಔರ್ವ, ಕಶ್ಯಪ, ಬೃಹಸ್ಪತಿ, ವಾಸಿಷ್ಠ, ದತ್ತಾತ್ರೇಯ, ಅತ್ರಿ, ಚ್ಯವನ ಇವರು ಏಳು ಮಹಾಮುನಿಗಳು ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಹವಿಘ್ನ, ಸುಕೃತಿ, ಜ್ಯೋತಿಷ್, ಆಪದೇವ, ಮೂರ್ತಿ ಪ್ರತೀತ ನಭಸ್ಯ, ನಭಸ್, ಊರ್ಜಸ್ಮೃತ, ಇವರು ಹತ್ತು ಜನ ಮನುಪುತ್ರರು.

ಮೂರನೆಯ ಉತ್ತಮ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಮಕ್ಕಳಾದ ಊರ್ಜ ಎಂಬ ಋಷಿಗಳೂ, ವಶಿಷ್ಠರ ಮಕ್ಕಳೂ ಸಪ್ತರ್ಷಿ ಪದವಿಯಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನರಾಗಿದ್ದರು. ಉತ್ತಮಮನುವಿನ ಪುತ್ರರಾದ ಇಷ್ಟ, ಊರ್ಜ, ತನೂಜ, ಮಧು, ಮಾಧವ ಶುಚಿ, ಶುಕ್ರ, ಸಹ, ನಭಸ್ಯ, ನಭ ಇವರೇ ದಶಮನುಪುತ್ರರು. ಭಾನು ಎಂಬ ದೇವತೆಗಳ ಗುಂಪು ಆ ಕಾಲದ ದೇವತೆಗಳು.

ನಾಲ್ಕನೆಯ ತಾಮಸ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ, ಪೃಥು, ಅಗ್ನಿ, ಜನ್ಹು, ಧಾತೃ, ಕಪೀವಾನ್, ಅಕಪೀವಾನ್ ಎಂಬ ಏಳುಜನ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳೂ ದ್ಯುತಿ, ತಪಸ್ಯ, ಸುತಪ ತಪೋಭೂತ, ಸನಾತನ, ತಪೋರತಿ, ಅಕಲ್ಮಷ, ತನ್ವೀ, ಧನ್ವೀ, ಪರಂತಪ ಮುಂತಾದ ಮನುಪುತ್ರರು ಶಕ್ತಿಮಂತರೆಂಬ ದೇವತೆಗಳು ಶಾಸಕರಾಗಿ ಇದ್ದರು.

ಐದನೆಯ ದೈವತ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ದೇವಬಾಹು, ಯದುಧ್ರ, ವೇದಶಿರಸ್ಸು, ಹಿರಣ್ಯರೋಮ, ಪರ್ಜನ್ಯ, ಊರ್ಧ್ವಬಾಹು, ಸತ್ಯನೇತ್ರ ಎಂಬ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳು, ಭೂತರಜಸ್ಸುಗಳೆಂಬ ದೇವತೆಗಳು, ಪ್ರಕೃತಿ ಎಂಬ ಮಾತೆಯು ಪಾರಿಪ್ಲವ, ರೈಭ್ಯ ಎಂಬ ಋಷಿಗಳು ಇದ್ದರು. ಧೃತಿಮಾನ್, ಅವ್ಯಯ, ಯುಕ್ತ, ತತ್ವದರ್ಶಿ, ನಿರುತ್ಸುಕ, ಅರಣ್ಯ, ಪ್ರಕಾಶ, ನಿರ್ಮೋಹ, ಸತ್ಯವಾಕ್, ಕೃತಿ, ಇವರು ಮನು ಪುತ್ರರು ಆಗಿದ್ದರು.

ಆರನೇಯ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಭೃಗು, ನಭ, ವಿವಸ್ವಾನ್, ಸುಧಾಮ, ವಿರಜ, ಅತಿನಾಮ, ಸಹಿಷ್ಣು ಎಂಬುವವರು ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳು, ಇಂದ್ರನೇ ಮೊದಲಾದವರು ದೇವತೆಗಳು, ಲೇಖರೆಂಬ ದೇವತಾಗಣಗಳೂ ಈ ಆರನೇಯ ಚಾಕ್ಷುಷ ಮನ್ವಂತರದ ನಿರ್ವಾಹಕರು. ರುರುಕುಮಾರ ಮೊದಲಾದವರು ಹತ್ತುಜನ ಚಾಕ್ಷುಷ ಮನುವಿನ ಮಕ್ಕಳು.

ಪ್ರಕೃತ ಏಳನೇಯದಾದ ವೈವಸ್ವತ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ವಶಿಷ್ಠ ಕಶ್ಯಪ, ಗೌತಮ, ಭರದ್ವಾಜ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ, ಋಚೀಕ, ಜಮದಗ್ನಿ ಇವರು ಏಳು ಜನ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಸಪ್ತರ್ಷಿಪೀಠದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರನ್ನು ಈಗಲೂ ನಾವು ಗಗನ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರ ರೂಪದಿಂದ ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿರುವರು. ಸಾಧ್ಯರು, ಏಕಾದಶ ರುದ್ರರು, ವಿಶ್ವೇದೇವತೆಗಳು, ಮರುದ್ಗಣ, ಹನ್ನೆರಡು ಆದಿತ್ಯರು ಇವರೆಲ್ಲ ಈ ಮನ್ವಂತರದ ದೇವತೆಗಳು ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ಮೊದಲಾದ ಹತ್ತುಜನ ರಾಜರು ವೈವಸ್ವತ ಮನುವಿನ ಮಕ್ಕಳು. ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಧರ್ಮ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಭಗವಂತನಿಂದ ನಿಯುಕ್ತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮನ್ವಂತರ ಕಳೆದ ಬಳಿಕ ಈ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಜೀವನ್ಮುಕ್ತರಾಗಿ ಸತ್ಯಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳುವರು. ಆಗ ಬೇರೆ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ತೆರವು ಬಿದ್ದ ಆ ನಾಲ್ಕು ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ತುಂಬಿ ಸಪ್ತರ್ಷಿ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನರಾಗುವರು.

ಮುಂದಿನ ಸಾವರ್ಣಿ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಪರಶುರಾಮ, ಅತ್ರಿಗೋತ್ರದ ವೇದ ವ್ಯಾಸ, ಭರದ್ವಾಜ ಗೋತ್ರದ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ,ಗೌತಮಗೋತ್ರದ ಅಜರಮುನಿ ಹಾಗೂ ಶರದ್ವಾನ್ ಮುನಿಗಳು, ಕೌಶಿಕ ಗೋತ್ರದ ಗಾಲವಮುನಿಗಳು, ಕಾಶ್ಯಪಗೋತ್ರದ ಔರ್ವಮುನಿ ಈ ಏಳುಜನ ಮುನಿಗಳು ಸಪ್ತರ್ಷಿ ಪದವಿಯನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸುವರು. ಸಾವರ್ಣಿ ಮನುವಿನ ಮಕ್ಕಳಾದ ವೈರಿ ಅಧ್ವರ್ಯವಾನ್, ಶಮನ, ದ್ಯುತಿಮಂತ, ವಸು, ಅರಿಷ್ಟ, ಅದೃಷ್ಟ, ವಾಜಿ, ಸುಮತಿ, ಈ ಒಂಬತ್ತು ಜನ ರಾಜಕುಮಾರರು ಮುಂದಿನ ಸಾವರ್ಣಿ ಮನ್ವಂತರದ ಶಾಸಕರಾಗಿ ಬರುವರು.

ಈ ಸಾವರ್ಣಿ ಮನುಗಳು ಐದುಜನ. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ವೈವಸ್ವತಮನು. ಎಂದರೆ ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಜನಿಸಿದವ. ಮಿಕ್ಕ ನಾಲ್ವರೂ ಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಮಕ್ಕಳು. ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಮಗಳಾದ ಪ್ರಿಯಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಮೇರುಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಮಹಾತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಮೇರುಸಾವರ್ಣಿಗಳು ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರು. ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಸಾವರ್ಣಿ,ದಕ್ಷಸಾವರ್ಣಿ,ರೌದ್ರಸಾವರ್ಣಿ ಸೂರ್ಯಸಾವರ್ಣಿ, ಮೇರುಸಾವರ್ಣಿ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಐದು ಸಾವರ್ಣಿಗಳ ಅನಂತರ ಬರುವ ಆರನೇಯ ಮನ್ವಂತರದ ಅಧಿಪತಿಯೇ ಕೌಚ್ಯಮನು. ಖುಚಿ ಎಂಬ ಪ್ರಜಾಪತಿಯಿಂದ ಜನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಕೌಚ್ಯಮನು ಎಂದು ಹೆಸರುಬಂದಿತು. ಅದೇ ಖುಚಿಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಡದಿಯಾದ ಭೂತಿದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಭೌತ್ಯ ಎಂದು ಹೆಸರಾದ ಮನುರಾಜನು ಕೊನೆಯದಾದವಳನೇಯ ಅರ್ಥಾತ್ ಹದಿನಾಲ್ಕನೇಯ ಮನ್ವಂತರದ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿ ಜನಿಸುವನು.

ಈ ಏಳು ಮನುಗಳು ಮುಂದಿನ ಮನ್ವಂತರಗಳಿಗೆ ಅಧಿಶಾಸಕರಾಗಿ ಏಳುದ್ವೀಪಗಳು, ಅಸಂಖ್ಯನಗರ, ಗ್ರಾಮಾರಾಮ, ನಗ, ವೃಕ್ಷ, ನದ-ನದಿ, ಬೆಟ್ಟ ಬಯಲುಗಳಿಂದ ಒಡಗೂಡಿದ ಅಖಂಡ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ಸಾವಿರ ಯುಗಗಳು ಮುಗಿಯುವವರೆಗೆ ಪಾಲಿಸುವರು.

ಕೃತಯುಗ ಮೊದಲಾದ ಎಪ್ಪತ್ತು ಮಹಾಯುಗಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಮನ್ವಂತರ ಆಗುವದು. ಮನ್ವಂತರ ಎಂದರೆ ಒಬ್ಬ ಮನುವಿನ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲ. ಈ ಮನ್ವಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿ, ಪ್ರಳಯ, ಸಂಹಾರಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳು ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಡೆಯುವವು. ಒಂದು ಸಹಸ್ರ ಯುಗಪರ್ಯಂತವಾದ ಒಂದು ಕಲ್ಪಕಾಲವು ಕಳೆದ ಬಳಿಕ ಮಹಾಪ್ರಳಯವು ಉಂಟಾಗುವದು. ಆಗ ಚರಾಚರ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವೂ ಸೂರ್ಯನ ಅಗ್ನಿ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ದಗ್ಧವಾಗಿ ಘೋರವೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಹಾಪ್ರಳಯದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನವಾಗಿ ಹೋಗುವದು. ಆಗ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೂ, ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲ ಆದಿತ್ಯರೊಡನೆ ಸರ್ವದೇವತಾ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವರು. ಮತ್ತೆ ಸಾವಿರವರ್ಷದ ಮಹಾರಾತ್ರಿಯ

ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಜೀವರಾಶಿಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಭಗವಾನ್ ನಾರಾಯಣನು ಯೋಗನಿದ್ರಾಲೀನನು ಆಗುವನು ಆ ಕಲ್ಪಾಂತಕಾಲದ ಅನಂತರ. ಆ ಭಗವಂತನು ಹೊಸಕಲ್ಪದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಹೊಸ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವನು. ಪ್ರಕೃತ ಈ ವೈವಸ್ವತ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಯಾದವ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದನು.

ಅಧ್ಯಾಯ ಐದು ಸಮಾಪ್ತ

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಆರು

ಲೋಮಹರ್ಷಣ:—ವಿಪ್ರವರ್ಯರೆ, ಸೂರ್ಯನು ಅದಿತಿದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಕಶ್ಯಪರಿಂದ ಜನಿಸಿದ. ದೇವತೆಗಳ ಬಡಿಗನಾದ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನ ಮಗಳಾದ ಸಂಜ್ಞಾದೇವಿಯು ಸೂರ್ಯನ ಧರ್ಮಪತ್ನಿ. ಅವಳಿಗೆ ಸುರೇಶ್ವರಿ ಎಂದೂ ಹೆಸರು. ಆ ಸಂಜ್ಞೆ ಚಲುವಿನ ಖಣಿ, ಸಾಧ್ವೀಮಣಿ. ಅವಳಿಗೆ ತನ್ನ ಪತಿಯಾದ ಸವಿತೃದೇವನ ಬಗ್ಗೆ ಬಹಳ ಹೆಮ್ಮೆ. ಆದರೆ ತನ್ನ ಪತಿದೇವನ ನಿತ್ಯವೂ ಉದ್ದೀಪಿತವಾಗಿ ಅತ್ಯುಜ್ವಲವಾಗಿಯೇ ಬೆಳೆದು ಬೆಳಗುತ್ತಲಿರುವ ತೇಜಸ್ತೋಮ ಸಹಿಸಲು ಅಶಕ್ಯವಾಗಿದ್ದಿತು. ತೇಜೋನಿಧಿಯಾದ ತನ್ನ ಒಲವಿನ ನಲ್ಲನೊಡನೆ ಸರಸವೆಂದರೆ ಬೆಂಕಿಯೊಡನೆ ಚೆಲ್ಲಾಟ. ಅದರಿಂದ ಅವಳ ಅಂಗಾಂಗಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಸ್ಫುಲಿಂಗ ಸಂಘವನ್ನೇ ಆಲಿಂಗಿಸಿದ ಅನುಭವ. ಪತಿಯ ಸಾಮೀಪ್ಯವೆಂದರೆ ಅವಳಿಗೆ ಅಗ್ನಿಪರ್ವತದ ಎದುರು ಕುಳಿತಷ್ಟು ಬೇಗುದಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಅವಳು ಘೋರ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದಳು. ತನ್ನ ಪತಿಯ ತೇಜಸ್ಸು ಕಡಿಮೆಯಾಗಬೇಕು ಎಂದು ಆಚರಿಸಿದ ಅತ್ಯುಗ್ರ ತಪೋನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಸೂರ್ಯನ ತೇಜವು ತುಸು ಕಡಿಮೆಯಾದಂತೆ ತೋರಿತು. ಆದರೂ ಆ ಸವಿತ್ರ ಮಂಡಲವು ಪ್ರಶಾಂತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ತಪನಾಮಂಡಲವು ಬೆಂಕಿಯ ಮೊಟ್ಟೆಯಂತೆ ದಹಿಸುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂಜ್ಞೆಯು ಈ ಬೆಳಕಿನ ಅಂಡವು ಮೃತವಾಗಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ ಎಂದು ಪರಿಹಾಸಕ್ಕಾಗಿ ನುಡಿದಳು. ಅದರಿಂದ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಮಾರ್ತಾಂಡ ಎಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. ಇಷ್ಟಾದರೂ ಆ ಸೂರ್ಯನ ತೇಜಸ್ಸು ದಿನೇ ದಿನೇ ಬೆಳೆಯುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಲೋಕಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹುರುಪಳಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದವು. ಸಂಜ್ಞಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ವೈವಸ್ವತಮನು, ಯಮಧರ್ಮ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು, ಯಮುನಾ ಎಂಬ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳೂ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಸೂರ್ಯನ ತೀಕ್ಷ್ಣತರ

ವಾದ ತೇಜೋದೀಧಿತಿಗಳು ಪ್ರಜ್ವಲೋಜ್ವಲವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ನಡೆದಂತೆ ಅವನೊಡನೆ ಬಾಳುವದು ಅಶಕ್ಯವಾಯಿತು ಆ ಸಂಜ್ಞಾದೇವಿಗೆ. ಗಂಡನ ಪ್ರೇಮಾಮೃತಸಿಂಚನದಿಂದ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಅವಳಿಗೆ ದೇಹದಾಹ ದುಸ್ಸಹವಾಗ ತೊಡಗಿತು. ಉಪಾಯಗಾಣದೇ ತನ್ನಂತೆಯೇ ರೂಪವುಳ್ಳ ತನ್ನ ಛಾಯೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವ ತುಂಬಿದಳು. ತನ್ನ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿಯೇ ಚೈತನ್ಯದ ತಿರುಳು ತುಂಬಿ ಛಾಯಾ ದೇವಿ ಎಂದು ಹೆಸರು ಇಟ್ಟು ಅವಳಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು. ತಂಗಿ ಛಾಯೆ, ನಾನು ನನ್ನ ತಂದೆ ಮನೆಗೆ ತೆರಳುವೆ. ನೀನು ನನ್ನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ನನ್ನ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಸೂರ್ಯನೊಡನೆ ಸಂಸಾರ ಮಾಡು. ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಶ್ರಾದ್ಧದೇವ ಅಥವಾ ವೈವಸ್ವತಮನು ಹಾಗೂ ಯಮಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಯಮುನೆ ಮೂವರನ್ನೂ ನೀನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸು. ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿ ಇಲ್ಲಿಂದ ತವರು ಮನೆಗೆ ತೆರಳಿದ್ದನ್ನು ನನ್ನ ಪತಿ ದೇವನಿಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಡ."

ಛಾಯಾ:- ದೇವಿ, ನಾನು ನಿನ್ನ ಮಾತಿನಂತೆ ನಿನ್ನ ಪತಿದೇವನಿಗೆ ಈ ಗುಟ್ಟನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡುವದಿಲ್ಲ. ನೀನು ನಿಶ್ಚಿಂತಳಾಗಿರು. ಆದರೆ ನನ್ನ ಪತಿ ಕೂದಲು ಹಿಡಿದು ಎಳೆದು ನನ್ನನ್ನು ದಂಡಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದರೆ ಮಾತ್ರ ಬೇರೆ ದಾರಿ ತೋಚದಾಗ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬರಬಹುದು. ಅಂಥ ಪ್ರಸಂಗ ಬಾರದೇ ಇದ್ದರೆ ಈ ಗೌಪ್ಯ ಸ್ಫೋಟವನ್ನು ನಾನು ಎಂದಿಗೂ ಮಾಡುವದಿಲ್ಲ.

ಛಾಯಾದೇವಿಯಿಂದ ಹೀಗೆ ವಚನ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸಂಜ್ಞಾದೇವಿಯು ತನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನ ಮನೆಗೆ ನಡೆದಳು. ಆದರೆ ನ್ಯಾಯನಿಷ್ಠುರನಾದ ಆ ದೇವತೆಗಳ ಬಡಿಗ ಪತಿಗೆ ಹೇಳದೇ ಬಂದ ಆ ಮಗಳನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ "ಮಗಳೇ, ಏನಾದರೂ ಎಂತಿದ್ದರೂ ಪತಿಯೇ ಗತಿ ಸತಿಮಣಿಗೆ.ನೀನು ಅಲ್ಲಿಗೇ,ನಿನ್ನ ಮನೆಗೆ ಮರಳು" ಎಂದು ನಿಷ್ಠುರವಾಗಿ ಹೇಳಿದ. ಆಗ ಸಂಜ್ಞೆಯು ತನಗೆ ತನ್ನ ಮನೆ ಹಾಗೂ ತಂದೆಯ ಮನೆ ಎರಡೂ ತಪ್ಪಿ ಹೋದವು ಎಂದು ಮನದಲ್ಲಿ ಮಿಡುಕಿ ಉತ್ತರ ಕುರುದೇಶಗಳಿಗೆ ನಡೆದಳು. ತನ್ನ ರೂಪ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಮುಗ್ಧರಾಗಿ ದೈತ್ಯದಾನವರು ತನ್ನೆಡೆಗೆ ಆಕರ್ಷಿತರಾಗಿ ಬರಬಹುದೆಂಬ ಅಂಜಿಕೆಯಿಂದ ತನ್ನ ದೇವತಾ ಸ್ತ್ರೀಯ ದಿವ್ಯರೂಪವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದಳು. ಹೆಣ್ಣು ಕುದುರೆಯ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ತನ್ನ ಪತಿದೇವನನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಉತ್ತರ ಕುರುದೇಶದ [illegible]ದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇತ್ತ ಸೂರ್ಯದೇವನು ತನ್ನ ಹೊಸ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಛಾಯಾದೇವಿಯು ತನ್ನ ಮೊದಲಿನ ಮಡದಿಯಾದ ಸಂಜ್ಞಾದೇವಿಯೇ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸಂಸಾರ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದ. ಅವನಿಗೆ ಸಂಜ್ಞಾದೇವಿಯ ವರ್ಣದಂತೆಯೇ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಸವರ್ಣಾ ಎಂದು ಮುಂದೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧಳಾದ

ಛಾಯಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಗಂಡು ಮಗ ಜನಿಸಿದ. ಅವನು ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಂಜ್ಞೆಯ ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ವೈವಸ್ವತಮನುವಿನ ವರ್ಣಕ್ಕೆ ಸಮಾನನಾದುದರಿಂದ ಸಾವರ್ಣ್ಯಮನು ಎಂದು ಹೆಸರಾದ. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಛಾಯಾದೇವಿಯ ಎರಡನೇಯ ಮಗನಾದ ಶನೈಶ್ಚರ ಜನಿಸಿದ. ಹೀಗೆ ಛಾಯಾದೇವಿಗೆ ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಸಾವರ್ಣ್ಯ ಮನು, ಶನೈಶ್ಚರ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು ಆದಬಳಿಕ ತನ್ನ ಸವತಿಯ ಮಕ್ಕಳಾದ ವೈವಸ್ವತಮನು ಮತ್ತು ಯಮಧರ್ಮರಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳು, ಹಾಗೂ ತನ್ನ ಅಕ್ಕನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಭೇದವನ್ನು ಮಾಡ ತೊಡಗಿದಳು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ತುಸು ನಿಷ್ಠುರವಾದಿಯಾದ ಯಮನ ಮೇಲೆ ಅವಳಿಗೆ ತುಂಬ ಸಿಟ್ಟು. ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲಿನ ಮೋಹಮಮತೆಯಿಂದ ಮನು, ಯಮ, ಯಮುನೆಯರನ್ನು ಅಸಡ್ಡೆಯಿಂದಲೇ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹೀನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಜರಿಯು ತ್ತಿದ್ದಳು.

ಒಂದು ದಿನ ಬಾಲ್ಯ ಸಹಜವಾದ ಕೋಪದಿಂದ ಯಮನು ಕ್ರುದ್ಧನಾಗಿ ಛಾಯಾದೇವಿಯನ್ನು ಗದರಿಸಿದನು. ಕಾಲಿನಿಂದ ಒದ್ದು ಹಾಕುವುದಾಗಿ ಹೆದರಿಸಿದ. ಆಗ ಅವಳು ದುಃಖ ದುಮ್ಮಾನ ಕೋಪಗಳಿಂದ ವ್ಯಾಕುಲಳಾಗಿ "ಮೂರ್ಖ, ನಿನ್ನ ಕಾಲು ಬಿದ್ದು ಹೋಗಲಿ ಎಂದು ಶಪಿಸಿದಳು." ಆದರಿಂದ ಯಮನು ಭಯಭೀತನಾಗಿ ತನ್ನ ತಂದೆ ಸೂರ್ಯದೇವನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹೇಳಿದ.

ಯಮ:—ತಂದೆಯೇ ತಾಯಿಯಾದವಳು ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಮನಾಗಿ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಆದರೆ ಈ ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯು ಎರಡು ಬಗೆಯುತ್ತಲಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳಿಗೆ ಸಾವರ್ಣ್ಯಮನು ಶನೈಶ್ಚರರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಪಕ್ಷಪಾತ. ನಾನು ಹಾಗೂ ವೈವಸ್ವತಮನು ಇಬ್ಬರ ಮೇಲೆ ಏಕೋ ಆಸಡ್ಡೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅವಳು ಭೇದ ಮಣಿಸುವುದನ್ನು ಕಂಡು ನನಗೆ ಕೋಪ ಬಂದಿತು. ಅವಳನ್ನು ಹೆದರಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಕಾಲನ್ನು ತೋರಿಸಿದೆ ಅಷ್ಟೇ. ಕಾಲಿನಿಂದ ಒದೆಯಲಿಲ್ಲ. ಬಾಲ್ಯ ಸಹಜವಾದ ಚಾಪಲ್ಯ ಹಾಗೂ ಅಜ್ಞಾನಗಳಿಂದ ನಾನು ಈ ಕೃತ್ಯವೆಸಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ನೀನು ಕ್ಷಮಿಸು. ನನ್ನ ತಾಯಿ ನನ್ನ ಕಾಲು ಬಿದ್ದು ಹೋಗಲಿ ಎಂದು ಶಪಿಸಿರುವಳು. ನೀನು ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡು. ನನ್ನ ಕಾಲು ಬೀಳದಂತೆ ನೋಡು.

ಸೂರ್ಯ:—ಮಾತೃ ಶಾಪವನ್ನು ಬದಲಿಸಲೂ ಬಾರದು. ನಿನ್ನ ಕಾಲಿನ ಮಾಂಸ ವನ್ನು ಕ್ರಿಮಿಗಳು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಭೂಮಿಗೆ ಹೋಗುವವು. ಇದರಿಂದ ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯ ಮಾತು ಹುಸಿಯಾಗುವದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಶಾಪವು ಪರಿಹಾರವಾಗುವದು ಬಳಿಕ ಸೂರ್ಯನು ತಾನಾಗಿ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿ ನಿಜ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡ. ತನ್ನ ಎರಡನೆಯ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಛಾಯಾ ಅಥವಾ ಸವರ್ಣಾದೇವಿಯನ್ನು ಕೂದಲು ಹಿಡಿದು ಎಳೆದು "ನಿಜ

ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೇಳು" ಎಂದು ನಿರ್ಬಂಧಪಡಿಸಿದ. ಆದರಿಂದ ಹೆದರಿ ಹೌಹಾರಿದ ಸವರ್ಣಾದೇವಿಯು ಹಿಂದೆ ನಡೆದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿಸಿದಳು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಕೋಪಬಂದು ಅವನು ಮಾವನ ಮನೆಗೆ ನಡೆದ. ಆಗ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನು ಅವನನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಿ "ಸೂರ್ಯ ನಿನ್ನ ತೇಜಸ್ಸು ಅತೀ ಉಗ್ರ. ಆ ತೇಜಃಪ್ರಕರ್ಷವನ್ನು ತಾಳಲಾರದೇ ನನ್ನ ಮಗಳು ಈಗ ವನವಾಸವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಉತ್ತರ ಕುರುದೇಶದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ ಅವಳನ್ನು ನೀನು ನಿನ್ನ ಯೋಗ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಬಹುದು. ನೀನು ಸಮ್ಮತಿಸಿದರೆ ನಿನ್ನ ಈ ಅತ್ಯಂತ ಉಗ್ರವಾದ ರೂಪವನ್ನು ಬದಲಿಸಿ ಸೌಮ್ಯ ಸುಂದರವೂ ಶಾಂತ ಮನೋಹರವೂ ಆದ ರೂಪವು ನಿನಗೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡುವೆನು.

ಮುಂದೆ ಸೂರ್ಯನು ಸಮ್ಮತಿಸಲು ಆ ತ್ವಷ್ಟಾರನು ತನ್ನ ತೇಜೋಮಯವಾದ ಸಾಣೆಯ ಚಕ್ರಕ್ಕೆ ಸೂರ್ಯ ಬಿಂಬವನ್ನು ಸಾಣೆ ಹಿಡಿದು ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿದನು. ಆದರಿಂದ ಸೂರ್ಯನ ಅತ್ಯಧಿಕವಾದ ಉಗ್ರರೂಪವು ಪ್ರಕಾಶಮಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಯವಾಗಿ ನಯನ ಮನೋಹರವಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸಿತು.

ಹೀಗೆ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನು ಗಾಡಕ್ಕೆ ಏರಿಸಿ ಸಾಣೆ ಹಿಡಿದು ಸೂರ್ಯ ದೇವನನ್ನು ಸೌಮ್ಯ ಶಾಂತ ಸ್ವರೂಪದವನನ್ನಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಅವನು ಉತ್ತರ ಕುರು ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹಸಿರು ಮೇಯುತ್ತಲಿದ್ದ ಸಂಜ್ಞೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ತನ್ನ ಧರ್ಮಪತ್ನಿ ಹೆಣ್ಣು ಕುದುರೆಯಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುವದನ್ನು ಕಂಡು ತಾನೂ ಅಶ್ವರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದ. ಹೀಗೆ ಕುದುರೆ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಆ ಸೂರ್ಯ ದಂಪತಿಗಳಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಅವಳಿ ಮಕ್ಕಳೇ ದೇವವೈದ್ಯರಾದ ಅಶ್ವಿನೀಕುಮರರು. ಒಬ್ಬನ ಹೆಸರು ನಾಸತ್ಯ, ಇನ್ನೊಬ್ಬನ ಹೆಸರು ದಸ್ರ. ಈ ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವತೆಗಳು ಎಂಟನೆಯ ಪ್ರಜಾಪತಿಯಾದ ಸವಿತೃ ದೇವನ ಮಕ್ಕಳು. ಅವರ ಮೊದಲಿನ ಮಗನಾದ ಯಮಧರ್ಮನು ದಕ್ಷಿಣ ದೇಶದ ಲೋಕಪಾಲಕನಾಗಿ ಪಿತೃಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಅಧಿಪತಿಯೆನಿಸಿದ. ಅವನ ತಮ್ಮನಾದ ಸಾವರ್ಣಿ ಮನುವು ಘೋರ ತಪವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಆಗಾಮಿ ಸಾವರ್ಣಿ ಮನ್ವಂತರಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿಯೆನಿಸಿದ. ಅವನ ಸೋದರನಾದ ಶನೈಶ್ಚರನು ನವಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಗಣಿತನಾದ. ಕೊನೆಯವಳಾದ ಸೂರ್ಯನ ಮಗಳು ಲೋಕಪಾವನಳಾದ ಯಮುನಾ ಎಂಬ ಪವಿತ್ರ ನದಿಯಾದಳು. ವಿಶ್ವಕರ್ಮನು ಸಾಣೆ ಹಿಡಿದು ತೆಗೆದ ತೇಜಸ್ಸಿನ ತುಣುಕುಗಳಿಂದ ವಿಷ್ಣು ಚಕ್ರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ.

ದೇವತೆಗಳ ಈ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೇಳಿದವರು,ಹೇಳಿದವರು ಎಲ್ಲ ವಿಪತ್ತುಗಳಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಕೀರ್ತಿವಂತರಾಗುವರು.

'ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣ ಆದಿತ್ಯೋತ್ಪತ್ತಿ ಕಥನ ಆರನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಸಮಾಪ್ತ.

ಅಧ್ಯಾಯ ಏಳು

ಲೋಮಹರ್ಷಣ:–ವಿಪ್ರೋತ್ತಮರೆ, ವೈವಸ್ವತ ಮನುವಿಗೆ ಇಕ್ವಾಕು, ನಾಭಾಗ, ದೃಷ್ಟ, ಶರ್ಯಾತಿ, ನರಿಷ್ಯಾಂತ, ಪ್ರಾಂಶು ಕರೂಷ, ಪೃಷಧ ಎಂದು ನವರತ್ನದಂತಿರುವ ಒಂಭತ್ತುಜನ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಈ ನವಪುತ್ರರು ಜನಿಸುವದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ವೈವಸ್ವತಮನು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಹೆಬ್ಬಯಕೆ ಹೊತ್ತು ಪುತ್ರಕಾಮೇಷ್ಟಿಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದ. ದೇವತಾ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಮಿತ್ರಾವರುಣರನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆಹುತಿಯ್ನು ನೀಡಿದ. ಆ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಇಳಾದೇವಿಯು ಜನಿಸಿದಳು. ಅವಳು ಆಭರಣಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗ ಸುಂದರಿಯಂತೆ ಒಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದಳು. ಜನ್ಮ ಜಾತವಾದ ಮನೋಹರವಾದ ಕನಕಮಣಿ ರತ್ನಾಭರಣಗಳು ಅವಳ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಧಿಕ ಶೋಭೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿದ್ದವು. ಮನು ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಗಂಡು ಮಗು ಆಗಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆ ಇದ್ದಿತು. ಆದರೂ ಯಜ್ಞಫಲವಾಗಿ ಜನ್ಮತಳೆದು ಬಂದ ಆ ಇಳಾಕುಮಾರಿಗೆ ಅವನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ "ಇಳಾಕುಮಾರಿ, ನನ್ನನ್ನು–ನನ್ನ ಮಗಳಾಗಿ ಅನುಸರಿಸು" ಎಂದು ಹೇಳಿದ.

ಇಳಾ:–ಮಹಾರಾಜ, ನಾನು ಮಿತ್ರಾವರುಣರ ಅಂಶ ಹಾಗೂ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನಳಾಗಿರುವೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಾನು ಅವರ ಬಳಿಗೇ ತೆರಳುವೆ. ನನ್ನನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಪಡಿಸಬೇಡ.

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಅವಳು ನೇರವಾಗಿ ಬಂದಳು ಮಿತ್ರಾವರುಣರ ಬಳಿಗೆ.ಕೈಮುಗಿದು ಕೇಳಿದಳು ಆ ದೇವಶ್ರೇಷ್ಠರನ್ನು.

ಇಳಾಕುಮಾರಿ:–ದೇವೋತ್ತಮರೇ, ನಾನು ಜನಿಸಿದ್ದು ನಿಮ್ಮ ಅಂಶದಿಂದ.ಆದರೆ ನನ್ನ ಈ ಪಾರ್ಥಿವ ದೇಹದ ಹುಟ್ಟು ಆಬದ್ದು ಸೂರ್ಯ ವಂಶದಲ್ಲಿ. ವೈವಸ್ವತ ಮನುವು ನನಗೆ ತನ್ನನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಲು ಆಜ್ಞಾಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ, ನಾನು ಈಗ ಮಾಡಬೇಕಾದುದು ಏನು ?

ಮಿತ್ರಾವರುಣ:–ವತ್ಸೆ, ನಿನ್ನ ನಯ ವಿನಯ ಧರ್ಮ ನಿಷ್ಠೆಗಳಿಂದ ನಾವು ತೃಪ್ತರೂ, ತುಷ್ಟರೂ ಆಗಿರುವೆವು.ನೀನು ಮುಂದೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಅರ್ಥಾತ್ ಮಿತ್ರಾವರುಣರ ಕನ್ಯೆಯೆಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಹೊಂದುವೆ. ನೀನು ಕೆಲವು ಕಾಲದ ಬಳಿಕ ಅದೇ ವೈವಸ್ವತ ಮನುವಿನಿಂದ ಮರುಹುಟ್ಟನ್ನು ಪಡೆದು ಸುದ್ಯುಮ್ನ ಎಂದು

ಕೀರ್ತಿ ಪಡೆಯುವೆ. ಮನುವಂಶವು ಸುದ್ಯುಮ್ನ ಕುಮಾರ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ನಿನ್ನಿಂದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು. ಪಿ:ತಪ್ರಪದುಣರಿಂದ ಅಷ್ಟಣೆ ಆಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆದು ಇಲಾಕುಮಾರಿಯು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟಳು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವಾಗ ಆ ಚಲುವಿನ ಚಂದ್ರಮುಖಿಯನ್ನು ಚಂದ್ರನ ಮಗನಾದ ಬುಧ ಸಂಧಿಸಿದ. ಆವಳ ಹರೆಯದ ರೂಪಸಿರಿಗೆ ಮಾರುಹೋದ ಬುಧ ಆವಳನ್ನು ವರಿಸಿದ. ಚಂದ್ರಕುಮಾರನಾದ ಬುಧನಿಂದ ಇಳಾದೇವಿಗೆ ಪುರೂರವ ಎಂಬ ಪುಣ್ಯಪುರುಷ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಜನಿಸಿದ. ಹೀಗೆ ಪುರೂರವನನ್ನು ಪಡೆದು ಇಳಾದೇವಿಯು ಆದೇ ವೈವಸ್ವತ ಮನುವಿನಿಂದ ಮತ್ತೆ ಸುದ್ಯುಮ್ನನಾಗಿ ಜನಿಸಿ ಬಂದ. ಮನುಪುತ್ರನಾದ ಸುದ್ಯುಮ್ನನಿಗೆ ಉತ್ಕಲ, ಗಯ, ವಿನತಾಶ್ವ ಎಂಬ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಅವರು ಮೂವರೂ ಧರ್ಮನಿಷ್ಠರು. ಉತ್ಕಲನು ಉತ್ಕಲ ಎಂಬ ದೇಶವನ್ನು ಆಳಿದ. ವಿನತಾಶ್ವ ಪೂರ್ವ-ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿನ ನಾಡುಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯನಾಗಿ ಶಾಸನಗೈದ. ಗಯ ಕುಮಾರನ ಅಂಕಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟ ನಾಡು ಗಯಾಪ್ರದೇಶ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಗಯಾ ಪಟ್ಟಣವೇ ಅದರ ರಾಜಧಾನಿ.

ಸುದ್ಯುಮ್ನನ ಅನಂತರ ವೈವಸ್ವತ ಮನುವಿಗೆ ಒಂಭತ್ತು ಜನ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ರಾಜಕುಮಾರರು ಜನಿಸಿದರು. ಮುಂದೆ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರಬುದ್ಧರಾದ ಬಳಿಕ ತಂದೆಯ ಆದೇಶದಂತೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೇಶಗಳನ್ನು ವಿಭಾಗ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನ್ಯಾಯ ನಿಷ್ಠರಾಗಿ ಧರ್ಮದಿಂದ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಆಳತೊಡಗಿದರು. ಸುದ್ಯುಮ್ನನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇಳಾದೇವಿಯ ಅವತಾರವಾದುದರಿಂದ "ಗಂಡು ಮಗ ಅಲ್ಲ" ಎಂಬ ನೆಪ ಹೇಳಿ ಆವನ ಸೋದರರು ತಂದೆಯ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಮಭಾಗ ಕೊಡಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ವೈವಸ್ವತ ಮನುವು ಅಂತ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿ ಲೀನನಾದ ಬಳಿಕ ಕುಲಪುರೋಹಿತರಾದ ವಶಿಷ್ಠ ಋಷಿಗಳು ಮನುಕುಮಾರರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ ನಗರವನ್ನು ಅದರ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸುದ್ಯುಮ್ನನಿಗೆ ಕೊಡಿಸಿದರು. ಸುದ್ಯುಮ್ನನು ಅಲ್ಲಿ ತಾನು ಇರುವವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯವಾಳಿ ಅನಂತರ ಆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಇಲಾಕುಮಾರಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಪುರೂರವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ. ಸುದ್ಯುಮ್ನನು ಸ್ತ್ರೀಲಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ಪುರುಷ ಲಕ್ಷಣ ಎರಡರಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ್ದ. ಆದುದರಿಂದ ಇಲಾದೇವಿ, ಸುದ್ಯುಮ್ನ ಎಂಬ ಎರಡು ಹೆಸರಿನಿಂದಲೂ ಅವನನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ವೈವಸ್ವತ ಮನುವಿನ ನರಿಷ್ಯಂತ ಎಂಬ ರಾಜಕುಮಾರನಿಗೆ ಅನೇಕ ವೀರ ವರೇಣ್ಯರಾದ ಬಲಿಷ್ಠ ಪುತ್ರರು ಇದ್ದರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಶಕರು ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರು. ವೈವಸ್ವತ ಮನುವಿನ ಎರಡನೇಯ ಮಗನಾದ ನಾಭಾಗನಿಗೆ ಅಂಬರೀಷ ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಸತ್ಪುತ್ರ ಹುಟ್ಟಿದ. ಮೂರನೇ ಮಗ ಧೃಷ್ಟನಿಗೆ ಧಾರ್ಷ್ಟಕ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ವೀರಕ್ಷತ್ರಿಯರು ಪುತ್ರರಾಗಿ ಜನಿಸಿದರು. ಕರೂಷ ಎಂಬ ಇಕ್ಷ್ವಾಕು

ಪುತ್ರನಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಕಾರೂಷ ಎಂಬ ಮನುವಿನ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು ಬಹಳ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳು ಆಗಿದ್ದರು. ನಾಭಾಗ ಮತ್ತು ಧೃಷ್ಟನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಮುಂದೆ ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಕಲಾಪಗಳಿಂದ ವೈಶ್ಯರಾದರು. ಪ್ರಾಂಶುರಾಜನಿಗೆ ಪ್ರಜಾಪತಿ ಎಂಬ ಪುತ್ರ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ. ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮನುಕುಮಾರನಾದ ಶರ್ಯಾತಿರಾಜನಿಗೆ ಆನರ್ತ ಎಂಬ ಗಂಡು ಮಗು, ಸುಕನ್ಯಾ ಎಂಬ ಹೆಣ್ಣು ಮಗು ಇದ್ದರು. ಆನರ್ತನ ಮಗನಾದ ರೈವನು ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಿ. ಅವನು ಆನರ್ತದೇಶದ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಕುಶಸ್ಥಲಿಯನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದ. ಆ ರೈವನಿಗೆ ರೈವತ, ಕಕುದ್ಮಿ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳು. ರೈವನ ಅನಂತರ ಅವನ ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ರೈವತನೇ ಕುಶಸ್ಥಲಿಯ ಶಾಸಕನಾಗಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ. ರೈವತನಿಗೆ ರೇವತಿ ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಕನ್ಯೆ. ಅವಳಿಗೆ ಬಹುಕಾಲ ಸಿಕ್ಕಲೇ ಇಲ್ಲ. ಅನುರೂಪನಾದ ವರ. ರೇವತಿಗೆ ಗಂಡು ಹುಡುಕುವದರಲ್ಲಿಯೇ ಬೇಸತ್ತು ಹೋದ ಆ ಕುಶಸ್ಥಲಿಯ ಅರಸ. ಕೊನೆಗೆ ಈ ತನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ ಯಾವ ವರನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮ ಗಂಟು ಹಾಕಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ಬರಲು ಸಮರ್ಥನಾದ ಆ ರೈವತ ಮಹಾರಾಜ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದ. ಆಗ ಆ ಸತ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಎದುರು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನಡೆದಿತ್ತು. ಅದು ಮುಗಿಯಲಿ ಎಂದು ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತಕಾಲ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತುಕೊಂಡ ಈ ಕುಶಸ್ಥಲಿಯ ದೊರೆ. ಆ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದ ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಯುಗಗಳು ಕಳೆದುಹೋದವು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರನ್ನು ಅವನು ವಿಚಾರಿಸಿದಾಗ ಕೃಷ್ಣನ ಅಣ್ಣನಾದ ಬಲರಾಮನೇ ನಿನ್ನ ಮಗಳಾದ ರೇವತಿಗೆ ನಿಯಮಿತನಾದ ಪತಿ ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೇಳಿದರು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ರೈವತ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಮರಳಿದ. ಅವನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಕೃತ, ತ್ರೇತಾ, ದ್ವಾಪರ ಈ ಮೂರು ಯುಗಗಳು ತಿರುಗಿ ದ್ವಾಪರ ಯುಗದ ಕೊನೆಗಾಲವು ಬಂದಿತ್ತು. ಅವನು ಮೊದಲಿನ ತನ್ನ ಊರಿಗೆ ಬಂದ. ಆಗಲೇ ಅನೇಕ ತಲೆಮಾರುಗಳು ಉರುಳಿ ಹೋಗಿ ಕುಶಸ್ಥಲಿಯೆಂಬ ಅವನ ಪಟ್ಟಣವು ಪೂರ್ಣ ಬದಲಾಗಿತ್ತು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅದೇ ಕುಶಸ್ಥಲಿಯಲ್ಲಿ ದ್ವಾರಕಾ ಅಥವಾ ದ್ವಾರಾವತಿ ಎಂಬ ತನ್ನ ಹೊಸ ನಗರವನ್ನು ಕೂಡಿಸಿದ್ದ. ಅದು ಈಗ ಯಾದವರ ರಾಜಧಾನಿ ಆಗಿದ್ದಿತು. ರೈವತ ರಾಜನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಆದೇಶದಂತೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅಣ್ಣ ಬಲರಾಮನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ರೇವತಿಯನ್ನು. ಅನಂತರ ಭೂಲೋಕದ ತನ್ನ ಕೆಲಸವು ಮುಗಿಯಿತು ಎಂದು ತಿಳಿದು ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಹೊರಟ ಮೇರು ಪರ್ವತಕ್ಕೆ. ಬಲರಾಮನು ತನ್ನ ರೂಪವತಿಯಾದ ರಮಣಿ ರೇವತಿಯೊಡನೆ ಸ್ವಚ್ಛಂದ ವಿಹಾರಗೈಯುತ್ತ ಆನಂದದಿಂದ ದ್ವಾರಕಾ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ.

ಶೌನಕಾದಿಮುನಿಗಳು:- ಸೂತಾಚಾರ್ಯ ರೇವತಿ ಹಾಗೂ ರೈವತನು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ತಿರುಗಿ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಮರಳಿ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಯುಗಗಳು ಕಳೆದು ಹೋಗಿದ್ದುವಷ್ಟೇ. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಮುಪ್ಪಿನ ಮುದುಕರಾಗಿ ಹೇಗೋ

ವಾಗಿ ಬದುಕಿರಬೇಕು ಅಷ್ಟೇ. ಅಂಥ ಮುಪ್ಪು ಅಡರಿದ ವೃದ್ಧ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಬಲರಾಮನು ಹೇಗೆ ಮದುವೆಯಾದ? "ಗಂಡ ಚಿಕ್ಕದು ಹೆಂಡತಿ ಹಿರಿಯದು" ಎಂಬಂತೆ ನಗೆಗೀಡು ಆಗಲಿಲ್ಲವೆ? ರೈವತನು ತಪಸ್ಸಿಗೆ ತೆರಳಿದ ಬಳಿಕ ಅವನ ವಂಶ ಬೆಳೆದುದು ಹೇಗೆ ? ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿರಿ.

ಸೂತ:–ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆ, ಮುಪ್ಪು, ಮರಣ, ಹಸಿವು, ನೀರಡಿಕೆಗಳು ನೆಲದ ಉಪ್ಪು ಉಂಡವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ. ಸತ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇದ್ದವರನ್ನು ಮುಪ್ಪು ಮುಸಲಾರದು. ಮೃತ್ಯು ಕಬಳಿಸಲಾರದು. ಹಸಿವೆ ನೀರಡಿಕೆಗಳು ಅವರನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಬಳಲಿಸಲಾರವು. ರೈವತ ಹಾಗೂ ರೇವತಿ ಈ ಇಬ್ಬರೂ ತಂದೆ ಮಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಯಾವ ವಯಸ್ಸು,ತಾರುಣ್ಯದಲ್ಲಿಇದ್ದರೋ ಮರಳಿ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗಲೂ ಅದೇ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಅಕ್ಷೀಣಯೌವ್ವನರಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತ ಕಳೆಕಾಂತಿಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ರೇವತಿಗೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಇದ್ದ ಹದಿಹರೆಯದ ಸಿರಿ ಸೊಬಗುಗಳು ಯಾವುದೇ ನ್ಯೂನತೆ ಇಲ್ಲದೇ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಲಾವಣ್ಯ ವಿಶೇಷದಿಂದ ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಸುರಸುಂದರಿಯರ ಚೆಲುವನ್ನು ಮೀರಿಸುವ ಅವಳ ಮುಗ್ಧ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಬಲರಾಮ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಅವಳನ್ನು ವರಿಸಿದ.

ರೈವತನು ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಕುಶಸ್ಥಲಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವರಾನ್ವೇಷಣೆಗಾಗಿ ಸತ್ಯಲೋಕಕ್ಕೆ ಪಯಣಿಸಿದ ಬಳಿಕ ರಾಕ್ಷಸರು ಆ ಕುಶಸ್ಥಲಿಯನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದರು. ಆ ರೈವತನಿಗೆ ನೂರುಮಂದಿ ಸೋದರರು. [illegible] ! ಆ ಶತ ವೀರರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಿಗೂ ರೈವತನ ಆ ಅದಟು ಆದಷ್ಟು, [illegible], ವೈರಿ ವಿಧ್ವಂಸನ ಪಟುತರ ಪರಾಕ್ರಮ ಇರಲಿಲ್ಲ. ರೈವತನ ನಿರ್ಗಮನವನ್ನೇ ಕಾದುಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದರು ದುಷ್ಟ ರಕ್ಕಸರು. ಅವನು ಸತ್ಯಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದ [illegible] ಕುಶಸ್ಥಲಿಯ ಮೇಲೆ ಎರಗಿದರು. ಸುತ್ತು ಹತ್ತು ಕಡೆಯಿಂದ ಲಗ್ಗೆ ಇಟ್ಟು [illegible] ಒಗ್ಗೂಡಿ ಒಮ್ಮೆಲೇ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿ ನೂರುಜನ ಸೋದರರನ್ನೂ [illegible] ಬಡಿದು ಓಡಿಸಿದರು. ರಾಕ್ಷಸರಿಂದ ತಾಡಿತ ಪೀಡಿತರಾದ ಆ ರೈವತ ಬಂಧುಗಳು ದೇಶದ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆ ಓಡಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದರು. ಅವರು ಇದ್ದಲ್ಲಿಯೇ ಅವರವರ ವಂಶಗಳು ಪುತ್ರಪೌತ್ರ ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಮುಂದುವರೆದವು. ಈ ಸಂತತಿಯವರಿಗೆ ಶರ್ಯಾತ ಎಂದು ಹೆಸರು. ನಾಭಾಗ,ರಿಷ್ಟಿ ಇವರೀರ್ವ ಮಕ್ಕಳು ಮೊದಲು ತಮ್ಮ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ವೈಶ್ಯರಾದರೂ ಮುಂದೆ ತಮ್ಮ ತಪೋಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾದರು.ಕರೂಷನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಕಾರೂಷರು ತಮ್ಮ ವೀರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಕೊನೆಯ ವರೆಗೂ ಕ್ಷತ್ರಿಯರಾಗಿ ಉಳಿದು ಬಾಳು ಸಾಗಿಸಿದರು.

ವೈವಸ್ವತ ಮನುವಿನ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಗ ಪ್ರಷಧ್ರ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕೆಂದು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದಾಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಭಾಗವನ್ನೆಲ್ಲ ಸೋದರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟು ವಶಿಷ್ಠರ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ನಡೆದ. ಅಲ್ಲಿ ಗುರುಗಳ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಂದ ಆಕಳುಗಳನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಲಿದ್ದ. ಒಂದು ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಬ್ಬುಲಿಯೊಂದು ಗೋಷ್ಠದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಒಂದು ಕರುವನ್ನು ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹೋಯಿತು. ಪ್ರಷಧ್ರನ ಅನವಧಾನದಿಂದ ತಮ್ಮ ಒಂದು ತುರು ಕರು ಸತ್ತೇಹೋಯಿತೆಂದು ಕುಪಿತರಾಗಿ ವಶಿಷ್ಠರು ಅವನಿಗೆ ಶೂದ್ರನಾಗು ಎಂದು ಶಪಿಸಿದರು.

ವೈವಸ್ವತ ಮನುವಿನ ಚೊಚ್ಚಲು ಗಂಡು ಮಗನಾದ ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ರಾಜನಿಗೆ ವಿಕುಕ್ಷಿಯೇ ಮೊದಲಾಗಿ ನೂರು ಜನ ಪುತ್ರರು, ವೀರರಿಗೆ ಉಚಿತವಾದ ಬಲವಾದ ಕುಕ್ಷಿ ಅವನಿಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ವೀರೋಚಿತವಾದ ನಡು ಅಥವಾ ಸೊಂಟದ ಭಾಗ ಇಲ್ಲದಿರುವ ತುಸು ದುರ್ಬಲನಾದ ಆ ವಿಕುಕ್ಷಿಯು ಧರ್ಮನಿಷ್ಠನಾಗಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನ್ಯಾಯದಿಂದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನೆ ಮಾಡಿದ. ಆ ವಿಕುಕ್ಷಿಗೆ ಐದು ಜನ ವೀರಪುತ್ರರು. ಕೆಲವರು ಉತ್ತರಾಪಥವನ್ನು ಆಳಿದರೆ ವಶಾತಿ ಮೊದಲಾದ ಐವತ್ತೆಂಟು ಜನರು ಭಾರತದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗವನ್ನು ಆಳಿದರು. ವಿಕುಕ್ಷಿಯು ಒಂದು ದಿನ ತಂದೆಯ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಂದ ಅಷ್ಟಕ ಶ್ರಾದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಮೃಗಗಳನ್ನು ಕೊಂದು ಮಾಂಸ ತರಲು ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದ. ಬೇಟೆಯಿಂದ ಬಳಲಿದ ಅವನಿಗೆ ಆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬಹು ಹಸಿವೆಯೆನಿಸಿತು. ಹಸಿವೆ ತಡೆಯಲಾಗದೆ ಶ್ರಾದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ತಾನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಮೊಲಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ತಾನು ತಿಂದು ಉಳಿದವನ್ನು ಮನೆಗೆ ಹಿಡಿದು ಬಂದ. ಮೊಲದ ಮಾಂಸ ತಿಂದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ 'ಶಶಾದ' ಎಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತು (ಶಶ ಎಂದರೆ ಮೊಲ) ಶ್ರಾದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಮೀಸಲಾಗಿದ್ದ ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿಂದದ್ದರಿಂದ ಆ ವಿಕುಕ್ಷಿಯನ್ನು ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ರಾಜನು ವಶಿಷ್ಠರ ಮಾತಿನಂತೆ ರಾಜ್ಯ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಗೆ ಹಾಕಿದ. ಮುಂದೆ ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ರಾಜನ ಮರಣದ ಅನಂತರ ವಶಿಷ್ಠ ಮುನಿಗಳು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ವಿಕುಕ್ಷಿಯನ್ನು ಕರೆದು ಅಯೋಧ್ಯೆಯ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದರು.

ಆ ವಿಕುಕ್ಷಿ ಅಥವಾ ಶಶಾದನಿಗೆ ಕಕುತ್ಸ್ಥ, ಕಕುತ್ಸ್ಥನಿಗೆ, ಅನೇನಸ್, ಅನೇನಸನಿಗೆ ಪೃಥು, ಪೃಥುವಿಗೆ ವಿಷ್ಟರಾಶ್ವ, ವಿಷ್ಟರಾಶ್ವನಿಗೆ ಆರ್ದ್ರ, ಆರ್ದ್ರನಿಗೆ ಯುವನಾಶ್ವ, ಯುವನಾಶ್ವನಿಗೆ ಶ್ರಾವಸ್ತ ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿ, ಹೀಗೆಯೇ ಪುತ್ರಸಂತತಿ ಮುಂದುವರಿದು ಆ ಅಯೋಧ್ಯಾ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನ್ಯಾಯನಿಷ್ಠರಾಗಿ ಆಳಿದರು. ಆ ಶ್ರಾವಸ್ತನು ಶ್ರಾವಸ್ತಿ ಎಂಬ ಹೊಸ ನಗರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಅದನ್ನೇ ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ. ಶ್ರಾವಸ್ತನ ಮಗ ಬೃಹದಶ್ವ ಬೃಹದಶ್ವನಿಗೆ ಕುವಲಾಶ್ವ ಎಂಬ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ರಾಜನು ಪುತ್ರನಾಗಿ ಶ್ರಾವಸ್ತಿಯನ್ನು ಆಳಿದ. ಅವನು ಧುಂಧು ಎಂಬ ಮಹಾಬಲಿಷ್ಠನಾದ ದೈತ್ಯಾಗ್ರೇಸರನನ್ನು ಕೊಂದದ್ದರಿಂದ ಧುಂಧುಮಾರ ಎಂದು ಹೆಸರಾದ.

ಶೌನಕಾದಿ ಮುನಿಗಳು–ವೀರವರ್ಯನಾದ ಕುವಲಾಶ್ವನು ಮಧಾಂಧನಾದ ಧುಂಧುವನ್ನು ಕೊಂದುದು ಎಂತು ? ಧುಂಧುವಿನ ಸಂಹಾರದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತುಸು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಹೇಳಿರಿ.

ಸೂತ–ಕುವಲಾಶ್ವನಿಗೆ ನೂರು ಜನ ಮಕ್ಕಳು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಒಳ್ಳೇ ಬಿಲ್ಲುಗಾರರು ವಿದ್ಯಾವಂತರು, ಧಾರ್ಮಿಕರು, ಬಲಿಷ್ಠರು. ವೀರವುಗ, ಶೂರವೊಮಕ್ಕಳು ಇವರನ್ನು ಕಣ್ಣಿಂದ ಕಂಡು ತೃಪ್ತಿಪಟ್ಟ ಬೃಹದಶ್ವನು ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಕುವಲಯಾಶ್ವನಿಗೆ ರಾಜ್ಯದ ಭಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ವಹಿಸಿ ತಪಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ನಿಂತಿದ್ದ. ಆಗ ಉತ್ತಂಕ ಮುನಿಗಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಸ್ಥಾನ ಹೊರಟ ಆ ಬೃಹದಶ್ವನನ್ನು ತಡೆದು ನುಡಿದರು.

ಉತ್ತಂಕ– ಮಹಾರಾಜ, ರಾಜನಾದವನ ಮುಖ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯ ತಪಸ್ಸಲ್ಲ, ಪ್ರಜಾರಕ್ಷಣೆ. ನೀನು ಈಗ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ತೆರಳಬೇಡ. ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಬರುವ ಪುಣ್ಯ ನಿನಗೆ ನಮ್ಮಂಥ ತಪಸ್ವಿಗಳಿಗೆ ಬಂದ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ತೊಡೆದು ಹಾಕಿದರೆ ತಾನಾಗಿಯೇ ಕೆಲಸ ಇನ್ನೂ ಅತ್ಯಧಿಕವಾಗಿ ಬರುವದು. ನಮ್ಮ ತಪೋನುಷ್ಠಾನಗಳಿಗೆ ಧುಂಧು ಎಂಬ ಮಧಾಂಧ ರಾಕ್ಷಸನಿಂದ ಗಂಡಾಂತರ ಒದಗಿದೆ. ನನ್ನ ಆಶ್ರಮದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಮರಳುರಾಶಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಸಮುದ್ರ ದಂಡೆಗುಂಟ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ ಒಂದು ಬೆಂಗಾಡು ಇದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಉದ್ದಾಲಕ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಅಲ್ಲಿ ಮಧು ರಾಕ್ಷಸನ ಮಗನಾದ ಧುಂಧು ದೈತ್ಯನು ಲೋಕನಾಶಕ್ಕಾಗಿ ಘೋರತಪವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಉಗ್ರತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ ದುಷ್ಟನು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಲ ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಟ್ಟಾಗ ಬೆಟ್ಟ ಬಯಲು ಸಹಿತನಾದ ಭೂಮಿಯೆಲ್ಲವೂ ಅಲುಗಾಡುವದು. ಅವನ ನಿಟ್ಟುಸಿರಿನ ಗಾಳಿಯಿಂದ ಧೂಳು ಎದ್ದು ಸೂರ್ಯ ಮಂಡಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಚ್ಚಿ ಹಾಕುತ್ತದೆ. ಏಳು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಭೂಕಂಪ. ಬೆಂಕಿಯ ಮಳೆ, ಹೊಗೆ, ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೂ ಅಗ್ನಿ ತಾಂಡವ ಪ್ರಾಣ ಸಂಹಾರ. ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆ ಮಾಯಾವಿಯಾದ ರಾಕ್ಷಸ ಯಾರ ಕಣ್ಣಿಗೂ ಬೀಳುವದಿಲ್ಲ. ಮರಳುರಾಶಿಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಉಸಿರಿನ ಅಲೆಗಳಿಂದಲೇ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಅನರ್ಥಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ಈಗ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಹೋಗುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆ ದುಷ್ಟ ದಾನವನನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸು. ಅದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಪುಣ್ಯ. ಜನರಿಗೆ ಸುಖ, ನಮಗೆಲ್ಲ ಆನಂದ. ನೀನು ಈ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯ ಸಾಧಿಸಿದರೆ ನಿನಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ನಾನು ಅನುಗ್ರಹಗೈದು ಕಲ್ಯಾಣವು ಉಂಟಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ಬೃಹದಶ್ವ–"ಪೂಜ್ಯರೇ, ನಾನು ಈಗ ಶಸ್ತ್ರಸನ್ಯಾಸ ಮಾಡಿರುವೆ. ವಾನಪ್ರಸ್ಥದ ವ್ರತವನು ಹಿಡಿದಿರುವೆ. ಮತ್ತೆ ಈಗ ಘೋರವಾದ ಆ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯು

ಲಾರೆ. ರಾಜಸ್ವಭಾವವನ್ನು ತಳೆಯಲಾರೆ. ಆದರೆ ನಿಮ್ಮ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ವಿಘ್ನವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕಂಟಕನಾದ ಆ ದೈತ್ಯನನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ಹೊಣೆ ನನ್ನದು. ನನ್ನ ಮಗನಾದ ಕುವಲಾಶ್ವನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಅವನ ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿಸುವೆ. ನನಗಿಂತಲೂ ನನ್ನ ಮಗ ಶಕ್ತಿಶಾಲಿ, ಬಲಿಷ್ಠ. ತಾವು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಚಿಂತೆ ಮಾಡಬೇಡಿರಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮಗನಾದ ಕುವಲಾಶ್ವನನ್ನು ಕರೆದು ಅವನಿಗೆ "ಧುಂಧು ದೈತ್ಯನನ್ನು ಕೊಂದು ಬರಬೇಕು. ಈ ನನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ತಪ್ಪಕೂಡದು" ಎಂದು ಆದೇಶವಿತ್ತು ಮುನಿಗಳನ್ನು ಸಂತೈಸಿ ಕುವಲಾಶ್ವನಿಗೆ ಕಟ್ಟಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿ ತಾನು ತಪಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಕಾಡಿಗೆ ತೆರಳಿದ.

ಸೂತ ಅನಂತರ ತಂದೆಯ ಮಾತು ವೇದ ವಚನ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಕುವಲಾಶ್ವ ತನ್ನ ವೀರವರೇಣ್ಯರಾದ ನೂರು ಜನ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಧುಂಧುವನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕು ಎಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ ಉತ್ತಂಕ ಮುನಿಯೊಡನೆ ದಂಡಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಟ. ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀಹರಿಯು ದುಷ್ಟದೈತ್ಯ ದಮನ ರೂಪವಾದ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಮಾಡಿ ಹೊರಟ ಕುವಲಾಶ್ವನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ತೇಜೋರೂಪದಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ. ವೀರಾಗ್ರಣಿಯಾದ ಕುವಲಾಶ್ವ, ಮಹಾಶೂರರಾದ ತನ್ನ ಶತಸುತರೊಡನೆ ಸಮುದ್ರದಂಡೆಗೆ ತೆರಳಿದ. ಅಲ್ಲಿ ಉದ್ದಾಲಕ ಎಂಬ ಮರಳು ಮೈದಾನವನ್ನು ಸುತ್ತು ಕಡೆಗೂ ಆ ಕುವಲಾಶ್ವಕುಮಾರರು ಅಗೆದು ತೋಡಿ ಮರಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಿರುವಿ ಹಾಕಿದರು. ಅಲ್ಲಿನ ಪುಲಿನಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ ಕುಳಿತ ಧುಂಧುರಾಕ್ಷಸ ಪಶ್ಚಿಮ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಗೋಚರಿಸಿದ. ತಾನಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಸಾರಿ ಬಂದ ಆ ವೀರಕುಮಾರನನ್ನು ಕಂಡು ಆ ದೈತ್ಯ ಕಡುಕೋಪದಿಂದ ಉರಿದೆದ್ದ. ಜಗತ್ತನ್ನೇ ಕಬಳಿಸುವಂತೆ ಭೀಕರ ಆಕಾರದಿಂದ ಬಾಯಿಂದ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಉಗುಳುತ್ತ ಆ ರಾಜಕುಮಾರರ ಮೇಲೆ ಧಾರಾಕಾರವಾಗಿ ಮರಳು ನೀರು ಸುರಿಸಿದ. ಅವನ ಮುಖದಿಂದ ಹೊಮ್ಮಿ ಹರಿದ ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಮರಳುಮಿಶ್ರಿತ ನೀರಿನ ಪ್ರವಾಹಗಳು ಕುವಲಾಶ್ವನ ತೊಂಭತ್ತೇಳು ಜನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೊಂದುಹಾಕಿದವು. ಅನಂತರ ಆ ಕುವಲಾಶ್ವ ಮಹಾರಾಜನು ತನ್ನ ಮೂರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಉಳಿದು ನೂರು ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರೂ ಹತರಾಗಿದ್ದರೂ ಧೈರ್ಯಗೆಡದೇ ದುಃಖಪಡದೆ ಕರ್ತವ್ಯದಿಂದ ವಿಮುಖನಾಗದೇ ಆ ದುಷ್ಟದೈತ್ಯನನ್ನು ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ. ಆಗ ಧುಂಧು ರಾಕ್ಷಸ ಕುವಲಾಶ್ವನ ಎದುರು ಬಂದು ದೈತ್ಯಾಕಾರದ ಜಲಸ್ತಂಭವನ್ನೇ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಈ ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ಮುಳುಗಿಸಿ ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಯತ್ನಿಸಿದ. ಆಗ ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಸನ್ನಿಧಾನದಿಂದ ಬಲೋದ್ದೀಪಿತನಾದ ಆ ಕುವಲಾಶ್ವನು ತನ್ನ ಯೋಗಶಕ್ತಿಯಿಂದ ದೈತ್ಯನು ತನ್ನೆದುರು ತಂದಿರಿಸಿದ ಸಲಿಲಸ್ತಂಭನಿಕುರುಂಬಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಯೋಗಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಕಡಿದು ಬಿಟ್ಟ. ಹಾಗೂ ಆ ದೈತ್ಯನು ತನ್ನ ಮುಖದಿಂದ ಉಗುಳಿ ಭೂಮಂಡಲದ ತುಂಬ

ಹಬ್ಬಿಸಿದ ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆಯು ಉರಿಯು ತೆರೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅರೆಚಣದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಸಿಬಿಟ್ಟ. ಅನಂತರ ಭೀಮಕಾಯನಾದ ಆ ಜಲರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಅರೆಚಣದಲ್ಲಿ ಹೊಡೆದು ಕೊಂದು ಸುಪ್ರೀತನಾಗಿ ಉತ್ತಂಕಮುನಿಗೆ ಬಂದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದ.

ಆದರಿಂದ ಸುಪ್ರೀತನಾದ ಉತ್ತಂಕ ಮುನಿಯು ಮುಂದೆ ಅವನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಶತ್ರುಗಳ ಭಯಬಾಧೆಯು ಇಲ್ಲದಂತೆ ಹಾಗೂ ಅಪಾರವಾದ ಅವನ ಸಂಪತ್ತು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಇರುವಂತೆ ವರವಿತ್ತು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ. ಧುಂಧುದೈತ್ಯನೊಂದಿಗೆ ನಡೆದ ದಾರುಣ ಸಮರದಲ್ಲಿ ಮರಣಹೊಂದಿದ ಅವನ ತೊಂಭತ್ತೇಳು ಮಕ್ಕಳಿಗೆಲ್ಲ ಅಕ್ಷಯವಾದ ಪುಣ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವಂತೆಯೂ ವರನೀಡಿದ.

ಕುವಲಾಶ್ವನ ನೂರು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಈಗ ಬದುಕಿ ಉಳಿದವರು ಮೂವರು ಮಾತ್ರ ದೃಢಾಶ್ವ, ಕಪಿಲಾಶ್ವ, ಚಂದ್ರಾಶ್ವ ಎಂದು ಅವರ ಹೆಸರು. ಧುಂಧು ದೈತ್ಯನನ್ನು ಕೊಂದದ್ದರಿಂದ ಕುವಲಾಶ್ವನಿಗೆ ಧುಂಧುಮಾರ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಅಂದಿನಿಂದಲೇ ಬಂದಿತು ಧುಂಧುಮಾರನ ಅನಂತರ ಅವನ ವಂಶವು ದೃಢಾಶ್ವ, ಹರ್ಯಶ್ವ, ನಿಕುಂಭ, ಸಂಹತಾಶ್ವ ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ರಾಜಮಹಾರಾಜರಿಂದ ಮುಂದುವರೆಯಿತು. ಸಂಹತಾಶ್ವರಿಗೆ ಅಕೃಶಾಶ್ವ, ಕೃಶಾಶ್ವ, ಹೈಮವತಿ ಎಂಬ ಮೂರು ಮಕ್ಕಳು. ಹೈಮವತಿಗೆ ದಕ್ಷದ್ವತೀ ಎಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಸರು. ಪ್ರಸೇನಜಿತ್ ಎಂಬುವವನು ಆ ದಕ್ಷದ್ವತಿಯ ಮಗ. ಆ ಪ್ರಸೇನಜಿತನ ಮಡದಿಯಾದ ಗೌರೀದೇವಿಯು ಪರಮ ಪತಿವ್ರತೆ. ಆದರೂ ಅವನು ಯಾವುದೋ ಕ್ಷುಲ್ಲಕ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಆ ತನ್ನ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಗೆ ಶಾಪಕೊಟ್ಟ. ಇದರಿಂದ ನೊಂದುಕೊಂಡ ಆ ಗೌರಿಯು ಬಾಹುದಾ ಎಂಬ ನದಿಯಾಗಿ ಹರಿದಳು ಆ ಪ್ರಸೇನಜಿತ್ ಹಾಗೂ ಗೌರೀ ದಂಪತಿಗಳ ಮಗನೇ ಯುವನಾಶ್ವ. ಯುವನಾಶ್ವನ ಮಗ ಮಾಂಧಾತ. ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಮಹಾತ್ಮ ಎಂದು ಮೆರೆದ ಈ ಮಾಂಧಾತ. ಶಶಿಬಿಂದುವಿನ ಮಗಳಾದ ಬಿಂದುಮತಿಯೇ ಈ ಮಾಂಧಾತ ಮಹಾರಾಜನ ಕೈಹಿಡಿದ ಸಾಧ್ವೀಮಣಿ. ಅವಳಿಗೆ ಚೈತ್ರರಥಿ ಎಂದೂ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರು. ಈ ಬಿಂದುಮತಿ ಪರಮ ಪತಿವ್ರತೆ. ಅಷ್ಟೇ ರೂಪವತಿ. ಮೇಲೆ ಗುಣವತಿ. ಆ ಬಿಂದುಮತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಂಧಾತ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಪುರುಕುತ್ಸ ಮತ್ತು ಮುಚುಕುಂದ ಎಂಬ ಧರ್ಮಿಷ್ಠರಾದ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಆ ಪುರುಕುತ್ಸನಿಗೆ ನರ್ಮದಾದೇವಿ ಎಂಬ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ತ್ರಸದಸ್ಯು ಮಗನಾಗಿ ಜನಿಸಿದ. ತ್ರಸದಸ್ಯುವಿನ ಮಗ ಸಂಭೂತ. ಸಂಭೂತನ ಪುತ್ರ ತ್ರಿಧನ್ವನ ತನಯನೇ ತ್ರಯ್ಯಾರುಣ. ತ್ರಯ್ಯಾರುಣನ ಸತ್ಪುತ್ರ ಸತ್ಯವ್ರತ. ಸತ್ಯವ್ರತ ಹೆಸರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯವ. ಸ್ವಭಾವ ಹೆಸರಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದುದು. ಮಹಾಕಾಮಿ. ಸ್ವಚ್ಛಂದಭೋಗಪ್ರಿಯ. ಒಂದು ಕಡೆ ಮದುವೆ ನಡೆದಿತ್ತು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮಂತ್ರಘೋಷ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಜಕುಮಾರನಾದ ಸತ್ಯವ್ರತ ಅಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದ. ಹಸೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತ ಕನ್ಯಾಮಣಿಯನ್ನು ನೋಡಿದ. ಚೆಲುವಿನ ಖಣಿಯಂತೆ ಇದ್ದಳು, ಆ ಮದು

ಮಗಳು. ಅವಳ ಆ ಅನಿಂದ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಉನ್ಮತ್ತನಾದ ಆ ರಾಜಕುಮಾರ. ಒಮ್ಮೆಲೇ ಅಕ್ಷತಾರೋಪಣ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಲಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಗದರಿಸಿ [illegible] ನಿರಿಕಿದ. ಎಲ್ಲರೂ ನೋಡ ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಹಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟ. ಬೇರೊಬ್ಬನಿಗೆ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಕಾಮೋನ್ಮಾದದಿಂದ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ತನ್ನ ಕರೆದೊಯ್ದು ತಾನೇ ವಿವಾಹ ಮುಗಿಸಿದ. ಹೀಗೆ ಧರ್ಮವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆದ ಆ ದುರಾಚಾರಿ ಮಗನನ್ನು ಮಹಾರಾಜ ತ್ರಯ್ಯಾರುಣನು ರಾಜ್ಯಬಿಟ್ಟು ಹೊರಹಾಕಿದ. ಆಗ ದುಃಖಿತನಾದ ರಾಜಕುಮಾರನು ತಂದೆಯ ಮುಂದೆ ಬಂದು ದೀನನಾಗಿ ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿ "ನಾನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲಿ ? ಯಾರ ಜೊತೆಗೆ ಇರಲಿ"... ಎಂದು ಕೇಳಿದ. ಆದಕ್ಕೆ ತಂದೆಯಾದ ಮಹಾರಾಜ "ನೀನು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಹೊಲೆಯರೊಡನೆ ವಾಸಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯ. ನಿನ್ನಂತಹ ಕುಲದೂಷಕ ಮಗ ನನಗೆ ಬೇಡವೇ ಬೇಡ." ಎಂದು ನುಡಿದ.

ತಂದೆಯ ಮಾತಿನಿಂದ ನೊಂದ ಆ ರಾಜಕುಮಾರ ಗತಿಕಾಣದೇ ಅಯೋಧ್ಯೆಯಿಂದ ಹೊರಟು ಹೊರಬಂದ. ತಂದೆಯ ಮಾತಿನಂತೆ ಹರಿಜನಕೇರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಅವರೊಡನೆ ವಾಸ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಮಗ ಹೋದ ನಂತರ ದುಃಖದಿಂದ ತಂದೆಗೂ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತಿ ಬಂದಿತು. "ಸಂಸಾರ ಸಾಕಿನ್ನು" ಎಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ ಸಾಧನೆಗೈಯ್ಯಲು ಕಾಡಿಗೆ ತೆರಳಿದ ರಾಜಕುಟುಂಬದ ಈ ಅಧರ್ಮದ ನಡತೆಯಿಂದ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ಮಳೆಯೇ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಭೀಕರ ಬರಗಾಲ ತಲೆದೋರಿತು.

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಋಷಿಯು ಈ ಘಟನೆ ನಡೆಯುವದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಅಯೋಧ್ಯೆಯ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಇರಿಸಿ ದ್ವಾದಶ ವರ್ಷದ ದೀರ್ಘಕಾಲೀನವಾದ ತಪೋನುಷ್ಠಾನಕ್ಕಾಗಿ ಹಿಮಾಚಲದ ಶೈಲಶೃಂಗವನ್ನು ಏರಿದ್ದ. ಭೀಕರ ಕ್ಷಾಮವು ಆ ರಾಜ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಗಂಡಾಂತರಕ್ಕೆ ಈಡುಮಾಡಿದಾಗ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುವದೇ ದುಸ್ತರವಾಯಿತು. ಆಗ ಅವಳು ತನ್ನ ಒಂದು ಮಗುವನ್ನು ಮಾರಿ ಉಳಿದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬದುಕಿಸಬೇಕು ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದಳು. ತನ್ನ ಕೊರಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ ಬಟ್ಟೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಮಗುವನ್ನು ಮಲಗಿಸಿಕೊಂಡು "ನೂರು ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟವರಿಗೆ ನನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಮಾರುವೆ" ಎಂದು ಸಾರುತ್ತ ಊರೂರು ಅಲೆದಾಡಿದಳು. ಮಾರಾಟಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಆ ಮಗುವಿಗೆ ಮುಂದೆ ಗಾಲವ ಎಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರಂಥ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಬಂದ ಘೋರ ಕುತ್ತನ್ನು ಕಂಡು ಕರುಳು ಕರಗಿತು ರಾಜಕುಮಾರ ಸತ್ಯವ್ರತನಿಗೆ. ಅವನು ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರ ಮಡದಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂತು ಅವರ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಪ್ತವಾಗುವಷ್ಟು ಧನ-ಧಾನ್ಯ ವಿತ್ತು ಆ ಮಗುವನ್ನು ಮಾರಾಟದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿದ. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಮುನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗಿ ಅವರಿಂದ ತಾನು ಮುಂದೆ ಅನುಗ್ರಹ ಪಡೆಯಬೇಕು ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಆ ಬರಗಾಲ ಮುಗಿಯುವವರೆಗೆ

ಅಂದರೆ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಸತ್ಯವ್ರತನು ಆ ಮುನಿ ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಅನ್ನ ಪಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಇತ್ತು ಗೌರವದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿದ.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣ ಸೂರ್ಯವಂಶ ನಿರೂಪಣ ಎಂಬ
ಏಳನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಸಮಾಪ್ತ

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಎಂಟು

ಲೋಮಹರ್ಷಣ:–ದ್ವಿಜರೆ, ಹೀಗೆಯೇ ಸತ್ಯವ್ರತನು ಮುಂದೆಯೂ ಸಹ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಭಕ್ತಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿದ. ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬೇಟೆಯಾಡಿ ದೊರೆತ ಮೃಗಗಳಿಂದ ಮಾಂಸವನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಆಶ್ರಮದ ಬಳಿ ಇಟ್ಟು ಬರುತ್ತಿದ್ದ. ಸತ್ಯವ್ರತನ ತಂದೆಯಾದ ತ್ರಯ್ಯಾರುಣಿಯು ರಾಜ್ಯತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋದ ನಂತರವೂ ಸತ್ಯವ್ರತನು ತಂದೆಯ ಮಾತನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸುತ್ತ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾತವಾಸ ಮಾಡಿದ ನಾಯಕನಿಲ್ಲದೇ ಅರಾಜಕವಾದ ಅಯೋಧ್ಯೆಯನ್ನು ಅಂತಃಪುರವನ್ನೂ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಶಿಷ್ಠ ನೋಡಿಕೊಂಡ.

ವಶಿಷ್ಠನ ಮೇಲೆ ಸತ್ಯವ್ರತನಿಗೆ ತುಂಬ ಅಸಮಾಧಾನವಿತ್ತು. ತಾನು ಕಾಡು ಪಾಲಾಗಲು, ತನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿ ಅವನೂ ರಾಜ್ಯತ್ಯಾಗ ಮಾಡಲು ವಶಿಷ್ಠನೇ ಕಾರಣ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದ. ತನ್ನ ತಂದೆಯು ತನ್ನನ್ನು ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಹೊರದಬ್ಬುವಾಗ ವಶಿಷ್ಠ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದರೆ ತನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ತ್ರಯ್ಯಾರುಣಿಗೆ ಹೇಳಿ ತನ್ನನ್ನು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲೇ ಇರುವಂತೆ ಮಾಡಬಹುದಿತ್ತು. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಅಧಿಕಾರಗಳು ವಶಿಷ್ಠನಿಗಿದ್ದೂ ಅವನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ನೆನೆದಾಗಲೆಲ್ಲ ಸತ್ಯವ್ರತನಿಗೆ ವಶಿಷ್ಠನ ಮೇಲಿನ ಈ ಕೋಪ ಇಮ್ಮಡಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ವಾಸ್ತವ ಬೇರೆಯೇ ಇದ್ದಿತು. ಮುಂದಾಗುವುದನ್ನು ಮೊದಲೇ ಊಹಿಸುವ ಅಸಾಧಾರಣ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಶಿಷ್ಠನು, ಸತ್ಯವ್ರತನು ರಾಜ್ಯತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಪತಿಯಿಲ್ಲದೇ ತೊಂದರೆಗೊಳಗಾದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಋಷಿಯ ಸಹಧರ್ಮಿಣಿಗೆ ಇವನಿಂದ ಆಸರೆ ದೊರೆತು ಅವಳ ಕಷ್ಟ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದು ಮಾತ್ರ, ಅಂಥ ಮುನಿಪತ್ನಿಯ ಸೇವೆಯ ಫಲವಾಗಿ ಸತ್ಯವ್ರತನಿಗೂ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗುವುದು ಎಂದು ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ ಸತ್ಯವ್ರತ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗುವುದನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ವಶಿಷ್ಠ ಆಲೋಚಿಸಿದಂತೆಯೇ ನಡೆಯಿತು. ಆದರೆ ಸತ್ಯವ್ರತನಿಗ ವಶಿಷ್ಠ ಮಹರ್ಷಿಯ

ದೂರಾಲೋಚನೆ ಅರ್ಥವಾಗಿರದೇ ವಶಿಷ್ಠ ಮುನಿಯು ಮೇಲೆ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ದ್ವೇಷ ತಾಳಿದ್ದ.

ಸತ್ಯವ್ರತನು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಮುನಿವೃತ್ತಿಯಿಂದಿದ್ದು ಜಪ ತಪೋನುಷ್ಠಾನಗೈದರೆ ಆ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಅವನ ಹಿಂದಿನ ಪಾಪ ಕಳೆದು ಅವನಿಗೆ ಮುಂದೆ ರಾಜ್ಯಾರೋಹಣ ಮಾಡಲು ಅರ್ಹತೆ ಉಂಟಾಗುವದು, ಅವನ ಕುಲವೂ ಪವಿತ್ರವಾಗುವದು ಎಂದು ಅರಿತು ಅಶಿಷ್ಠರು ಅವನ ರಾಜ್ಯತ್ಯಾಗವನ್ನು ತಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಸತ್ಯವ್ರತನ ಅಧರ್ಮಾಚರಣೆಯಿಂದ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ಕ್ಷಾಮಡಾಮರಗಳು ಉಂಟಾಗಿದ್ದವು. ಒಂದು ಹನಿ ನೀರು, ಒಂದು ತುತ್ತು ಅನ್ನ ಕಾಣದೇ ಜನ ಕಂಗಾಲಾಗಿದ್ದರು. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಕುಟುಂಬವು ಕಂಗೆಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದಿತು.

ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಸಾಕುವ ಹೊಣೆ ಹೊತ್ತ ಸತ್ಯವ್ರತ ಒಂದು ದಿನ ಆ ಮುನಿಪರಿವಾರಕ್ಕೆ ಆಹಾರ ಯಾವುದೂ ದೊರಕದಂತಾದಾಗ ದುಡುಕಿ ಒಂದು ಅಚಾತುರ್ಯದ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದ. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಹುಲ್ಲುಗಾವಲಿನಲ್ಲಿ ವಶಿಷ್ಠರ ಹಸು ಮೇಯುತ್ತಲಿತ್ತು. ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ವಶಿಷ್ಠರ ಮೇಲೆ ಬೇಸರವಿದ್ದ ಸತ್ಯವತ್ರನು ವಶಿಷ್ಠನ ಆಕಳನ್ನು ಕೊಂದ. ಸನಗೋಸ್ಕರ ಕೊಂದಿಲ್ಲ. "ಮುನಿ ಕುಟುಂಬದ ಪೋಷಣೆಗಾಗಿ" ಎಂದು ತಾನೇ ಸಮಾಧಾನಿಸಿಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಬೇಯಿಸಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಬಡಿಸಿದ. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದ ವಶಿಷ್ಠರು ಕೆರಳಿ ಕೆಂಡವಾದರು. ಇಂತು ನುಡಿದರು "ಪಾಪಿಯಾದ ರಾಜಕುಮಾರ ! ನೀನು ಈಗ ಹೊಸ ಎರಡು ಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರದಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಮೊದಲಿನ ಪಾಪವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಗುರುವಿನ ಗೋವನ್ನು ವಧಿಸಿದ್ದು, ತಂದೆಗೆ ದುಃಖವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿದ್ದು ಹೆರವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾದ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದ್ದು ಹೀಗೆ ಮೂರು ಪಾಪಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ತ್ರಿಶಂಕು ಎಂದು ನಿನಗೆ ಹೆಸರು ಬರಲಿ."ವಶಿಷ್ಠರ ಈ ಮಾತಿನಂತೆ ಮುಂದೆ ಸತ್ಯವ್ರತನಿಗೆ ತ್ರಿಶಂಕು ಎಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಆಯಿತು. ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷದ ಬಳಿಕ ಸುವೃಷ್ಟಿ ಆಗಿ ಬರಗಾಲದ ಬರ ತಪ್ಪಿತು. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷದ ಗಡುವಿನ ತೀಕ್ಷ್ಣ ತಪೋನುಷ್ಠಾನವು ಮುಕ್ತಾಯವಾಯಿತು. ಅವರು ಹೈಮಾಚಲದ ಉತ್ತುಂಗ ಶೃಂಗಾಣದಿಂದ ಇಳಿದು ತಮ್ಮ ಮಡದಿ ಮಕ್ಕಳು ಇದ್ದ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬರುವಾಗ ದಾರಿಯುಲ್ಲಿಯೇ ಈ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ಭೀಕರಬರಗಾಲ ಬಂದುದರ ಸಮಾಚಾರ ತಿಳಿಯಿತು. ಇಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಿಸಿದ್ದ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಏನಾಗಿದೆಯೋ ಎಂದು ಚಿಂತೆಯೂ ಆಯಿತು. ಮನೆಗೆ ಬಂದು ನೋಡಿದರು. ಪತ್ನಿ ಪುತ್ರರೆಲ್ಲರೂ ಸುರಕ್ಷಿತರಾಗಿ, ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹಬ್ಬಿದ ಕ್ಷಾಮಡಾಮರಗಳಿಂದ ಕೊಂಚವೂ ಕ್ಷೀಣರಾಗದೇ ಹೃಷ್ಟಪುಷ್ಟರಾಗಿಯೇ ಇದ್ದರು. ಬರಗಾಲದ ಈ ಘೋರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ಸತ್ಯವ್ರತನೇ ತನ್ನ ಮಡದಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಾಪಾಡಿದ ಎಂಬ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿದು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರಿಗೆ ಸತ್ಯವ್ರತನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನತೆ ಉಂಟಾಯಿತು.

ತ್ರಿಶಂಕುವನ್ನು ಕೂಡಲೇ ಬಳಿಗೆ ಕರೆಯಿಸಿದರು."ನನಗೆ ನಿನ್ನ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಸಂತೋಷವಾಗಿದೆ. ಬೇಡಿದ ವರ ನೀಡುತ್ತೇನೆ, ಬೇಕಾದ ವರ ಬೇಡು" ಎಂದರು.

ತ್ರಿಶಂಕುವಿನ ಮನದಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಬಯಕೆಯೊಂದು ಮನೆಮಾಡಿತ್ತು. ತಾನು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಆ ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಂದಾಕಿನೀ ತೀರದಲ್ಲಿ ನಂದನವನದಲ್ಲಿ ರಂಭಾ, ಊರ್ವಶೀ ಮೊದಲಾದ ಸುರಸುಂದರಿಯರ ಜೊತೆಗೆ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ವಿಹರಿಸಬೇಕು. ಅಮೃತವನ್ನು ಪಾನ ಮಾಡಿ ಗಂಧರ್ವರ ಗಾನ ಕೇಳಿ ಆನಂದದಿಂದ ದಿವ್ಯ ಭೋಗಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕು. ಆದರೆ ಇದೆಲ್ಲ ಸತ್ತ ಮೇಲಲ್ಲ. ಬದುಕಿ ಇದ್ದಾಗಲೇ ಇದೇ ಮಾನವ ದೇಹದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗೀಯ ಸುಖವನ್ನು ಸವಿಯಬೇಕು. ಆದರೆ ಈ ಬಯಕೆ ಪೂರ್ಣವಾಗುವದೆಂತು? ತಾನು ಸಾಯದೇ ಸ್ವರ್ಗ ಸಿಗುವಂತಿಲ್ಲ.ಸ್ವರ್ಗವಿಲ್ಲದೇದಿವ್ಯಸುಖವಿಲ್ಲ.ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ತನ್ನ ಈ ಅತ್ಯುತ್ಕಟವಾದ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯನ್ನು ಅಶಕ್ಯ ಎಂದು ಅದುಮಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ. ಈಗ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಂಥ ಮಹಾಮುನಿ ಬೇಡಿದ್ದನ್ನು ಕೊಡುವೆನೆಂದು ಅಭಯ ಹಸ್ತದ ವರಮುದ್ರೆಯನ್ನು ತೋರಿ ಹೇಳಿದಾಗ ಅವನು ಇದೇ ದೇಹದಿಂದಲೇ ತನ್ನನ್ನು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡ. ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ಮಡದಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಾಪಾಡಿ ಅವನು ಮಾಡಿದ ಉಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಮುನಿ ಕೃತಜ್ಞತಾ ಭಾರದಿಂದ ಬಗ್ಗಿ ಹೋಗಿದ್ದ. ಅವನು ಕೇಳಿದ ಯಾವ ಮಾತಿಗೂ"ಇಲ್ಲ"ಎಂದು ಹೇಳುವ ಮನಸ್ಥಿತಿಯೇ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಮುನಿಯದುಇರಲಿಲ್ಲ.ಮೊದಲುವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರು ತ್ರಿಶಂಕುವನ್ನು ಅಯೋಧ್ಯಾಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸಾರ್ವಭೌಮ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದರು. ಅನಂತರ ತಾವೇ ಪುರೋಹಿತರಾಗಿ ಅವನ ಕಡೆಯಿಂದ ಯಜ್ಞ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೂ, ಋಷಿಗಳೂ, ವಶಿಷ್ಠ ಮೊದಲಾದ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ನೋಡ ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕದ ಮಾನವ ಮಾತ್ರನಾದ ಆ ಸತ್ಯವ್ರತನನ್ನು ಸ್ವರ್ಗದ ಸೀಮೆಗೆ ಸೇರಿಸಿದರು.

ಆ ತ್ರಿಶಂಕುವಿಗೆ ಸತ್ಯರಥಾದೇವಿಯೆಂಬ ಹೆಂಡತಿ ಇದ್ದಳು. ಅವಳು ಕೇಕಯ ರಾಜನ ಮಗಳು. ಈ ತ್ರಿಶಂಕು ಸತ್ಯರಥಾ ದಂಪತಿಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಸತ್ಯಸಂಧನಾದ ರಾಜರ್ಷಿಯೇ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ. ಈ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ತಾನು ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಿ ಇದ್ದಾಗ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ನೆರವೇರಿಸಿದ ಮಹತ್ತರವಾದ ರಾಜಸೂಯಯಾಗವನ್ನು ಅವನ ಮಗ ರೋಹಿತಾಶ್ವ. ರೋಹಿತಾಶ್ವನ ಪುತ್ರ ಹರಿತ. ಹರಿತನ ತನುಜ ಚುಚು ಕುಮಾರ. ಆ ಚುಚುರಾಜನ ಸತ್ಪುತ್ರನೇ ವಿಜಯಕುಮಾರ. ಸಮಗ್ರ ಪೃಥ್ವೀ ಮಂಡಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಗೆದ್ದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ 'ವಿಜಯ' ಎಂಬ ಶೌರ್ಯ ಮೂಲಕವಾದ ಶುಭನಾಮ ಬಂದಿತ್ತು. ರುರುಕ ಈ ವಿಜಯನ ಪುತ್ರ. ಅವನು ಧರ್ಮನಿಷ್ಠ. ಈ ರುರುಕನ ಮಗನೇ ವೃಕ. ಬಾಹುರಾಜ ಈ ವೃಕರಾಜನ ಚಿರಂಜೀವ. ಈ ಬಾಹು ರಾಜನ ಆಡಳಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೈಹಯ ಮತ್ತು ತಾಲಜಂಘರೆಂಬ ವೈರಿವೃಂದದ ವೀರ

ರಾಜರು ಬಲಿತು ಅಂಜಿಕ್ಯರಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರಚಂಡ ಸೇನಾ ಸನ್ನಾಹದೊಂದಿಗೆ ಏರಿ ಬಂದು ಸೌಮ್ಯ ಶಾಂತಸ್ವಭಾವದ ಬಾಹುರಾಜನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದರು. ಎಲ್ಲವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಕಾಡುಪಾಲಾದ ಈ ಬಾಹುರಾಜ. ಅವನಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಮಡದಿಯರು. ಈ ರಾಜಕುಟುಂಬವೆಲ್ಲವೂ ತಲೆಮರೆಸಿಕೊಂಡು ಗಹನ ಗಾಢವಾದ ಕಾಡು ಬೀಡುಗಳಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಕಾಲ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಶಕ, ಯವನ, ಪಾರದ, ಕಾಂಭೋಜ, ಪನ್ಹವ ಎಂಬ ಗುಂಪಿನ ರಾಜರು ಹೈಹಯ ಹಾಗೂ ತಾಲಜಂಘರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದರು. ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಬಾಹುರಾಜನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅಪಹರಿಸಿದರು. ಬಾಹುರಾಜನ ಸೇನಾಧಿಪತಿ, ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಎಲ್ಲರೂ ಇವರಿಗೆ ಸೋತು ಶರಣು ಹೋದರು. ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಗೆಬಗೆಯ ಕಷ್ಟ ನಷ್ಟಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ ಬಾಹುರಾಜನು ಇದೇ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ಮರಣಹೊಂದಿದ. ಆಗ ಅವನ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾದ ಯಾದವೀದೇವಿಯು ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಪತಿಯು ಮರಣಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಅವಳು ಸತೀ ಹೋಗಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದಳು. ಚಿತೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದಳು. ಈ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿದು ಭೃಗು ವಂಶದ ಔರ್ವ ಮುನಿಗಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಧಾವಿಸಿ ಬಂದು ಅವಳನ್ನು ತಡೆದರು. ಗರ್ಭಿಣೀ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸಹಗಮನ ಮಾಡಕೂಡದು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಚಿತೆ ಏರಲು ಹೊರಟ ರಾಣಿಯನ್ನು ತಡೆದರು. ಅವರ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಮಹಾರಾಣಿಯು ಸಹಗಮನದಿಂದ ಪರಾವೃತ್ತಳಾದಳು. ಆದರೆ ಅವಳ ಸವತಿಗೆ ಇವಳು ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದದ್ದು ಸಹನವಾಗದೇ ಇವಳಿಗೆ ವಿಷವಿಕ್ಕಿದಳು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದ ಔರ್ವ ಮುನಿಗಳು ಮಹಾರಾಣಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅವಳ ಸುಖಪ್ರಸವ ಆಗಿ ಗಂಡು ಮಗುವನ್ನು ಹೆತ್ತಳು. ಸವತಿ ಉಡಿಸಿದ 'ಗರ'ಎಂದರೆ ನಂಜಿನೊಂದಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿಬಂದದ್ದರಿಂದ ಆ ಮಗು ಸಗರ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಆ ರಾಜಕುಮಾರನಿಗೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯೋಚಿತವಾದ ಜಾತಕರ್ಮಾದಿ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಔರ್ವ ಮುನಿಗಳು ಮಾಡಿದರು. ಶಸ್ತ್ರ ಹಾಗೂ ಶಾಸ್ತ್ರ ಎರಡರಲ್ಲೂ ಪಳಗಿ ಪರಿಣತ ಪ್ರಜ್ಞನಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಎಲ್ಲವನ್ನು ಆ ರಾಜಕುಮಾರನಿಗೆ ಕಲಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಅಮೋಘವಾದ ಆಗ್ನೇಯಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದರು. ಪ್ರಚಂಡವಾದ ಆಗ್ನೇಯಾಸ್ತ್ರ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ದುಸ್ಸಹ ದಾನವರಿಗೆ ದುರ್ಭರ. ಮಾನವರಿಗಂತೂ ತಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ದಾಹಕ ಮತ್ತು ಮಾರಕ. ಆ ಆಗ್ನೇಯಾಸ್ತ್ರದ ಬಲದಿಂದ ಸಗರಕುಮಾರ ಶಕ, ಯವನ, ಕಾಂಭೋಜ, ಪಾರದ ಪನ್ಹವರಿಂದ ಒಡಗೂಡಿದ ಹೈಹಯ ತಾಲಜಂಘರನ್ನು ಹೋರಾಡಿ ಹಣಿದ. ಅವನಿಂದ ನಿರ್ದಯವಾಗಿ ಮರ್ದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಆ ಎಲ್ಲ ವೈರಿ ವೃಂದದ ವೀರವರೇಣ್ಯರು ತರುಣ ರಾಜಕುಮಾರನಾದ ಸಗರನ ಘೋರಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಹಾರಗಳನ್ನು ತಾಳಲಾರದೇ ವಶಿಷ್ಠರಿಗೆ ಶರಣು ಹೋದರು. ಆಗ ವಶಿಷ್ಠರು ಅಭಯ ನೀಡಿ ಅವರನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬಾರದು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸಗರಕುಮಾರನನ್ನು ತಡೆದರು. ಆಗ ಸಗರನು ಗುರುಗಳ ಆಣತಿಗೆ ತಲೆಬಾಗಿ ಅವರನು

ಕೊಲ್ಲದೇ ಅವರ ವೇಷವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪೂರಯಿಸಿಕೊಂಡ. ಶಕರ ತಲೆಯನ್ನು ಅರ್ಧ ಬೋಳಿಸಿದ. ಯವನ ಮತ್ತು ಕಾಂಭೋಜರ ತಲೆಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಮುಂಡನ ಮಾಡಿ ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟ. ಪಾರದರಿಗೆ ಪೂರ್ಣ ಕೂದಲುಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಕತ್ತರಿಸದೆಯೇ ಹಾಗೆಯೇ ಬಿಡಬೇಕು ಎಂದು ಕರಾರಿನ ಮೇಲೆ ಕಳಿಸಿದ. ಗಡ್ಡ ಇರಿಸಿ ತಲೆ ಪೂರ್ಣ ಬೋಳಿಸಲು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದ ಪಲ್ಲವರಿಗೆ ಮತ್ತು ಅವರಾರಿಗೂ ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಹಾಗೂ ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿದ.

ಹೀಗೆ ಸಗರರಾಜನು ವೈರಿ ವೃಂದದ ಮಂಡಲಾಧೀಶ್ವರರನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊಲ್ಲದೇ ಪರಾಜದ ಚಿಹ್ನೆಯಾಗಿ ಅವರಿಗೆಲ್ಲ ಅವಮಾನ ಆಗುವಂತೆ ವೇಷ–ಭೂಷಣದಲ್ಲಿ ಅದಲು ಬದಲು ಮಾಡಿಸಿ ಜೀವಂತ ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟ.

ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೇ ಧರ್ಮಿಷ್ಠ ಆ ಸಗರಭೂಪಾಲ.ಶತ್ರು ಸಮೂಹವನ್ನೆಲ್ಲ ಗೆದ್ದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಸ್ಥಿರತೆ ಏರ್ಪಟ್ಟು ಎಲ್ಲೆಡೆಗೂ ಶಾಂತಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಸುಪ್ರತಿಷ್ಠವಾದ ಬಳಿಕ ಅವನು ದೊಡ್ಡದಾದ ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡ. ಆ ಯಜ್ಞದ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಅನೇಕ ವೀರ ಸೇನಾಪತಿಗಳನ್ನು ಕಳಿಸಿದ. ಅವನ ಕುದುರೆಯನ್ನು ದೇವೇಂದ್ರ ಅಪಹರಿಸಿ ಪಾತಾಳಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಪಿಲ ಮುನಿಯ ಹಿಂದೆ ಮೇಯಲು ಬಿಟ್ಟ.ಸಗರರಾಜನ ಮಕ್ಕಳು ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣದೇ ನಿರಾಶರಾಗಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅಗೆದು ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ಇಳಿದರು ಅಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸಮಾಧಿಲೀನನಾದ ತಮ್ಮ ಯಜ್ಞಾಶ್ವವು ಕಂಡಿತು. ಸಗರ ಪುತ್ರರು ಕುದರೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅಗೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಆಗ ಸದ್ದು ಸಪ್ಪಳ ಹಾಗೂ ಗೌಜು ಗದ್ದಲಗಳಿಂದಾಗಿ ಕಪಿಲಮುನಿಯ ತಪಸ್ಸಮಾಧಿ ಭಂಗವಾಯಿತು. ಆಗ ಕಪಿಲ ಮುನಿಗೆ ಕೋಪ ಬಂದು ಅವನ ಕೆಂಗಣ್ಣಿನ ಕಿಡಿ ಹಾರಿತು. ಆ ಕಿಡಿ ಕಿಚ್ಚಾಗಿ ಸಗರ ಕುಮಾರರ ಪಾಲಿಗೆ ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಸುಟ್ಟುಹಾಕಿತು. ಬರ್ಹಿಕೇತು, ಸುಕೇತು, ಧರ್ಮರಥ, ಪಂಚನದ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಮಾತ್ರ ಸಗರ ಪುತ್ರರು ಬದುಕಿ ಉಳಿದರು. ಅವರಿಂದಲೇ ಮುಂದೆ ಆ ಸಗರ ಸಂತತಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿತು. ಸಗರ ಪುತ್ರರು ಅಗಿದ ದೊಡ್ಡ ತೆಗ್ಗಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿ ತುಂಬಿ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಅದೇ ಮುಂದೆ ಸಾಗರ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅನಂತರ ಸಗರನು ಸಮುದ್ರ ರಾಜನಿಂದ ತನ್ನ ಅಶ್ವಮೇಧ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ತಾನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಅಶ್ವಮೇಧವನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿದನು. ಆ ಸಗರ ರಾಜನಿಗೆ ಅರವತ್ತು ಸಾವಿರ ಜನ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು.

ಶೌನಕಾದಿ ಋಷಿಗಳು:–ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಸೂತಾಚಾರ್ಯ, ಸಗರರಾಜನಿಗೆ ಅರವತ್ತು ಸಾವಿರ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದ್ದು ಹೇಗೆ ?

ಸೂತ:–ಸಗರರಾಜನಿಗೆ ಕೇಶಿನೀ, ಸುಮಂತೀ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಪತ್ನಿಯರು. ವಿದರ್ಭ ರಾಜನ ಮಗಳಾದ ಕೇಶಿನಿಯೇ ಹಿರಿಯ ಹೆಂಡತಿ. ಅರಿಷ್ಟನೇಮಿಯ ಮಗ

ಳಾದ ಸುಮತಿಯು ಎರಡನೇ ಹೆಂಡತಿ.ಇವಳು ಪರಮ ಪತಿವ್ರತೆ.ಧರ್ಮಿಷ್ಠೆ ಮತ್ತು ಸೌಂದರ್ಯಶಾಲಿನಿ.

ಎಷ್ಟೋ ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಸಗರರಾಜನ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು ಸಂತಾನ ಪಡೆಯಲೇ ಇಲ್ಲ. ಆಗ ಅವರು ಔರ್ವ ಮುನಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪುತ್ರ ಸಂತಾನವನ್ನು ಕರುಣಿಸ ಬೇಕು ಎಂದು ಬಿನ್ನವಿಸಿಕೊಂಡರು. ಯಾರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಮಕ್ಕಳು ಬೇಕು ಎಂದು ಮುನಿಗಳು ಅವರನ್ನೇ ವಿಚಾರಿಸಿದರು. ಅವರವರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆ ಸುಮತಿಗೆ ಅರವತ್ತು ಸಾವಿರ ಮಕ್ಕಳು, ಕೇಶನಿಗೆ ವಂಶ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಒಬ್ಬ ಗಂಡು ಮಗನು ಆಗುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು. ವಂಶಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಮಗನನ್ನು ಬೇಡಿದ. ಕೇಶಿನಿಯು "ಪಂಚಜನ" ಎಂಬ ಕುಲಭೂಷಣನಾದ ಪುತ್ರನನ್ನು ಹೆತ್ತಳು. ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಸಗರಸೀಮಂತಿನಿಯಾದ ಸುಮತಿಯು ನವಮಾಸ ತುಂಬಿದ ಬಳಿಕ ಗರ್ಭಬೀಜಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಒಂದು ಪಿಂಡವನ್ನು ಹೆತ್ತಳು. ಅದರಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳಿನಷ್ಟು ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಗಾತ್ರದ ಅರವತ್ತು ಸಾವಿರ ಗರ್ಭ ಬೀಜಗಳು ಫಲೋನ್ಮುಖವಾಗಿ ಇದ್ದವು. ಅವೆಲ್ಲವೂ ಎಳ್ಳಿನಷ್ಟು ಅತ್ಯಂತ ಚಿಕ್ಕದಾದ ಆಕಾರದಿಂದ ಸುಮತಿಯ ಗರ್ಭ ಗುಡಿಯನ್ನು ತುಂಬಿದ್ದವು.ಸಗರರಾಜನು ಆ ಗರ್ಭಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಘೃತಕುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿದ ಅವು ದಿನ ದಿವಕ್ಕೆ ಬೆಳೆದು ಅರವತ್ತುಸಾವಿರ ದಾಸದಾಸಿಯರ ಆರೈಕೆ ಹಾರೈಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪೋಷಿತವಾಗಿ ದಶಮಾಸಗಳು ಉರುಳಿದ ಬಳಿಕ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಅರವತ್ತುಸಾವಿರ ಮಕ್ಕಳು ಗರ್ಭದಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಬಾಲ್ಯ ಸಹಜವಾದ ಲೀಲೆಗಳಿಂದ ತಂದೆ ಸಗರರಾಜನಿಗೆ ಸಂತೋಷಾತಿಶಯವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡಿದರು. ಇದೇ ಸಗರ ಕುಮಾರರು ಪ್ರಬುದ್ಧರಾದ ಬಳಿಕ ತಂದೆ ಕೈಕೊಂಡ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗ ದಲ್ಲಿ ಕುದುರೆಯ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಅದರ ಹಿಂದೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಇಂದ್ರನು ಯಜ್ಞದ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಕದ್ದು ಒಯ್ದಾಗ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಅಶ್ವಸಂಶೋಧನೆಗಾಗಿ ಪಾತಾಳ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಕಪಿಲಮುನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಅಪಚಾರದಿಂದ ಅವನ ಕೋಪಾಗ್ನಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿ ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಸುಮತಿಯ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರೂ ನಷ್ಟ ರಾದ ಬಳಿಕ ಕೇಶಿನಿಯ ಮಗನಾದ ಪಂಚಜನ ಕುಮಾರನೇ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷಿಕ್ತನಾದ. ಅವನ ಮಗ ಅಂಶುಮಂತ. ಅಂಶುಮಂತನ ಮಗ ದಿಲೀಪರಾಜ. ಈ ದಿಲೀಪನೇ ಖಟ್ವಾಂಗ. ಖಟ್ವಾಂಗ ಮಹಾರಾಜನು ಸತ್ಯಪ್ರತಿಜ್ಞ. ಅವನು ಒಮ್ಮೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮರಳಿ ಬರುವಾಗ ಅವನ ಆಯುಷ್ಯದ ಅವಧಿ ಇನ್ನು ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತ ಮಾತ್ರ ಇದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಿತು. ಕೂಡಲೇ ತಪಸ್ಸಮಾಧಿಗಿಳಿದ. ಅಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತ ಸಮಾಧಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಖಂಡ ಧ್ಯಾನಸ್ಥನಾದ. ಭಕ್ತ್ಯುದ್ರೇಕದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಆ ಧ್ಯಾನಯೋಗದಿಂದ ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿಯೇ ಭಗವಂತನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಉದ್ಧೃತನಾದ. ರುದ್ರಗಣದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾದ ಖಟ್ವಾಂಗ ಎಂಬ ದೇವತಾ ಪುರುಷನು ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ದಿಲೀಪನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿ ಭೂ

ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕೆಲಕಾಲ ರಾಜ್ಯವಾಳಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯ ಸಲ್ಲಿಸಿ ತನ್ನ ಆಯುಷ್ಯದ ಗಡುವನ್ನು ತಿಳಿದು ಭಗವದ್ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾದ. ಈ ದಿಲೀಪನಿಗೆ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಜನಿಸಿದ ಭಗೀರಥ ದೇವಲೋಕದಿಂದ ಗಂಗಾ ನದಿಯನ್ನು ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬರಮಾಡಿ ಕೊಂಡ. ಗಂಗೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಭಾಗೀರಥಿ ಎಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ಭಗೀರಥನ ಮಗ ಶ್ರುತ. ಶ್ರುತನ ಮಗ ನಾಭಾಗ. ನಾಭಾಗನ ತನುಜಾತ ಅಂಬರೀಷ. ಅಂಬರೀಷನ ಆತ್ಮಜ ಸಿಂಧುದ್ವೀಪ. ಸಿಂಧು ದ್ವೀಪನ ಸಂತನೇ ಅಯುತಾಜಿತ. ಪುಣ್ಯ ಶ್ಲೋಕನಾದ ಋತುಪರ್ಣರಾಜ ಅಯು ತಾಜಿನ ವರಪುತ್ರ. ನಳಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಆಪ್ತಮಿತ್ರನಾದ ಋತುಪರ್ಣ ದ್ಯೂತ (ಪಗಡೆಯಾಟದ ರಹಸ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದ.) ಆಪ್ತಪರ್ಣ ಋತುಪರ್ಣನ ಚಿರಂಜೀವ. ಆವನಿಗೆ ಸುದಾಸ ಮಗ. ಈ ಸುದಾಸ ದೇವರಾಜನಾದ ಇಂದ್ರನಪ್ರಿಯ ಮಿತ್ರ. ಸುದಾಸನ ತನುಜಾತನೇ ಸೌದಾಸ. ಕಲ್ಮಾಷಪಾದ ಈ ಸೌದಾಸನ ಸತ್ಪುತ್ರ. ಇವನು ತನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ವೈರಿಮಂಡಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಮರ್ದಿಸಿ ಶೂರಾ ಗ್ರಣಿ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದ. ಸರ್ವಕರ್ಮ ಕಲ್ಮಾಷಪಾದನ ಆತ್ಮಜ ಅವನ ತನೂಜನೇ ಅನರಣ್ಯ. ಅನರಣ್ಯನ ಮಗ ನಿಘ್ನ. ಆ ನಿಘ್ನ ರಾಜನಿಗೆ ಅನಮಿತ್ರ, ರಘು ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಮುತ್ತಿನಂಥ ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಇಬ್ಬರೂ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಗಳಾಗಿ ಮೆರೆದರು. ದುಲಿದುಹನು ಅನಮಿತ್ರನ ವರಪುತ್ರ. ಆ ದುಲಿದುಹನಿಗೆ ಎರಡನೇಯ ದಿಲೀಪರಾಜ ವರಕುಮಾರನಾಗಿ ಜನಿಸಿದ. ಆ ದಿಲೀಪನ ಆತ್ಮ ಸಂಭೂತನಾದ ರಾಜಕುಮಾರನೇ ರಘುರಾಜ. ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿ ಈ ರಘು ಮಹಾರಾಜ. ಅಯೋಧ್ಯೆಯ ಶಾಸಕರಲ್ಲಿ ರಘುರಾಜ ತನ್ನದೇ ಆದ ಒಂದು ಇತಿಹಾಸವನ್ನೇ ನಿರ್ಮಿಸಿದ. ರಘುವಿನ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಯ ಪಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಅಭಿಷಿಕ್ತನಾದವ ಅಜಮಹಾರಾಜ. ಅಜಮಹಾರಾಜನ ಪುಣ್ಯ ಪುತ್ರನೇ ದಶರಥರಾಜ ದಶರಥನ ಮಗನೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಅವತಾರ ಭೂತನಾದ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ ಮಹಾಪ್ರಭು. ಆ ರಾಮನ ಹಿರಿಯ ಮಗನೇ ಕುಶ. ಆ ಕುಶನಿಂದ ಮುಂದೆ ಅತಿಥಿ, ನಿಷಧ, ನಲ, ನಭ, ಪುಂಡಲೀಕ, ಕ್ಷೇಮಧನ್ವ, ದೇವಾನೀಕ, ಅಹೀ ನಗು, ಸುಧನ್ವ, ಶಲ, ಉಕ್ಥ, ವಜ್ರನಾಭ, ದ್ವಿತೀಯನಲ ಮುಂತಾದ ರಾಜ ಕುಮಾರರು ಒಬ್ಬರಾದ ಮೇಲೆ ಒಬ್ಬರು ಪಿತೃಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಪಟ್ಟಾಭಿಷಕ್ತರಾಗಿ ಅಖಂಡ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ಧರ್ಮ, ನ್ಯಾಯ, ನೀತಿಗಳಿಂದ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಆಳಿದರು.

ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ವೀರಸೇನನ ಮಗನಾದ ಒಬ್ಬ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ಕುಲ ದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ವಂಶದ ರಾಜರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಮುಖ್ಯರಾದವರನ್ನು ನಾನು ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಸೂರ್ಯ ವಂಶದ ರಾಜಮಹಾ

ರಾಜರ ಈ ವಂಶ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಕೇಳಿದವರು ಇಹದಲ್ಲಿ ಸಂತಾನ ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಪರದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ ಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣ ಆದಿತ್ಯ ವಂಶ ಕೀರ್ತನ ಎಂಬ ಎಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಒಂಭತ್ತು

ಲೋಮಹರ್ಷಣ:-ಮುನಿಗಳೆ, ನಿಮಗೆ ನಾನು ಈ ವರೆಗೆ ಸೂರ್ಯವಂಶವು ಭುವನ ಮಂಡಲದ ತುಂಬ ಹಬ್ಬಿ ಬೆಳೆದ ಬಗೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದೆ. ಈಗ ಚಂದ್ರ ಹಾಗೂ ಚಂದ್ರವಂಶದ ಹುಟ್ಟು-ಹರವು ಮಹಾತ್ಮ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿರಿ. ಸೃಷ್ಟಿಯ ಆದಿಕಾಲ. ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಸಿಸೃಕ್ಷೆಯು ಅಂಕುರೋದಯ. ಅವನ ಸಂಕಲ್ಪದಂತೆ ಮೊದಲು ಜನಿಸಿದವರು ಬ್ರಹ್ಮ ಮಾನಸ ಪುತ್ರರಾದ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳು. ಅವರಲ್ಲಿ ಅತ್ರಿಯೂ ಒಬ್ಬ. ಶಾರದಾ ಪತಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಹನೀಯ ಈ ಅತ್ರಿಮುನಿ. ಈ ಮುನಿಪುಂಗವ ಅನುತ್ತರ ಎಂಬ ಉಗ್ರ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದ ಎಂದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರತೀತಿ. ಅವನ ಈ ತಪಶ್ಚರ್ಯ ನಡೆದುದು ಮೂರು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಸುದೀರ್ಘ ಕಾಲಪರ್ಯಂತ. ಇದು ಮಾನವಮಾನದಿಂದ ಅಲ್ಲ; ದೇವಮಾನದ ಮೂರುಸಾವಿರ ವರ್ಷ ಅವನ ತಪೋನುಷ್ಠಾನ. ಊರ್ಧ್ವರೇತಸ್ಕನಾದ ಆ ಮಹಾಮುನಿಯ ತೇಜಸ್ಸು ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣಿನ ಅಂಚಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಅದು ಹೊಮ್ಮಿ ಚಂದ್ರನ ರೂಪವನ್ನು ತಳೆಯಿತು. ಮಹರ್ಷಿಯ ಮಂಗಳ ಕಂಗಳಿಂದ ಹರಿದ ಸುರಿದ ನೀರು ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಬೆಳಗಿ ಬೆಳಕನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡಿತು. ಆ ಚಂದ್ರ ರೂಪವಾದ ಗರ್ಭವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಂದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟರಾಗಿ ಹತ್ತು ಜನ ದೇವತಾ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಧರಿಸಿದರು. ಅವರಾರಿಗೂ ಅತ್ರಿ ಮಹರ್ಷಿಯ ಊರ್ಧ್ವೋನ್ಮುಖವಾಗಿ ಹಬ್ಬಿ ಹೊಮ್ಮಿ ಚಂದ್ರರೂಪದಿಂದ ರೂಪುಗೊಂಡ ರೇತಸ್ಸನ್ನು ಸಹಿಸಲು ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಅದನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಬಿಟ್ಟರು. ಆ ಗರ್ಭವು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡ ಲೋಕಪಿತಾಮಹನಾದ ಬ್ರಹ್ಮ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದ ಆ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಯ ಗರ್ಭವನ್ನು ಎತ್ತಿ ರಥದ ಮೇಲೆ ಇರಿಸಿದ. ಅತ್ರಿಮುನಿಯ ಪುತ್ರನಾದ ಆ ಚಂದ್ರನು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಾಗ ದೇವತೆಗಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮ ಮಾನಸಪುತ್ರರೂ ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ಆ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿದರು. ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲ

ಆಹ್ಲಾದವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಆ ಚಂದ್ರನ ಚೆಲ್ಲುಕಾಂತಿ ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಚೆಲ್ಲುವರಿಯಿತು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ನೀಡಿದ ಆ ದಿವ್ಯ ರಥವನ್ನು ಚಾರು ಚಂದ್ರನು ಆರೋಹಣ ಮಾಡಿ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಸಲ ಭೂಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಗೈದ. ನೆಲದ ಪಾಲಾದ ಆ ಚಂದ್ರನ ಗರ್ಭದ ಕೊಂಚ ಕಿಂಚಿತ್ ತೇಜಸ್ಸಂಸ್ರಾವ ದಿಂದಲೇ ಈ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಔಷಧಿ ಲತೆಗಳು ಜನಿಸಿದವು. ಆ ವಲ್ಲೀವನ ಸ್ಪತಿಗಳು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನರನ್ನು ಅನೇಕ ರೋಗ ರುಜಿನಗಳಿಂದ ಸಂಜೀ ವಿನೀ ರೂಪದಿಂದ ಔಷಧಗಳಾಗಿ ಕಾಪಾಡುತ್ತವೆ. ಅತ್ರಿಮುನಿಯು ಮೂರು ಸಹಸ್ರ ವರ್ಷಗಳ ತೀಕ್ಷ್ಣ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ದೇವತಾ ಪುರುಷರ ಹರಕೆ ಹಾರೈಕೆಗಳಿಂದ ವಿಚಿತ್ರ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ಚಂದ್ರಲೋಕ ಪದ್ಮಗಳ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿದ. ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಆ ಚಂದ್ರ ನನ್ನು ಬೀಜ, ಔಷಧಿ, ಲತಾ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ನೀರು, ವನಸ್ಪತಿ ಮುಂತಾದವ ರಿಗೆಲ್ಲ ಅಧಿರಾಜನನ್ನಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ದ್ವಿಜರಾಜನು, ವನಸ್ಪತಿ ರಾಜನೂ ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ನಿಯುಕ್ತನಾದ ಶಾಂತ ಸುಂದರ ಮೂರ್ತಿಯಾದ ಆ ಚಂದ್ರನು ರಾಜಸೂಯಯಾಗ ಮಾಡಿದ. ಅದರಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿ ದಕ್ಷಿಣೆ ನೀಡಿದ. ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಭಾಗವಹಿಸಿದ ಋತ್ವಿಜ ರಿಗೆಲ್ಲ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೇ ದಕ್ಷಿಣೆಯಾಗಿ ನೀಡಿದ. ಚಂದ್ರನು ಮಾಡಿದ ಆ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂ ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಯಜ್ಞದ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ. ಅತ್ರಿ ಮತ್ತು ಭೃಗುಮುನಿಗಳು ಋತ್ವಿಜರು, ನಾರಾಯಣನು ಎಲ್ಲ ಮುನಿಗ ಳೊಂದಿಗೆ ಸದಸ್ಯನಾಗಿದ್ದ. ಆ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಸಿನೀದೇವಿ, ಕುಹೂದೇವಿ, ದ್ಯುತಿ, ಪುಷ್ಟಿ, ಪ್ರಭಾ, ಕೀರ್ತಿ, ಧೃತಿ, ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ವಸು ಈ ಒಂಭತ್ತು ದೇವತಾ ಗಣದ ನವನಾರೀಮಣಿಗಳು ಒಲವುದುಂಬಿ ಸೇವೆಗೈದರು. ಆ ಚಂದ್ರನು ಯಜ್ಞದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅವಭೃತ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ಋಷಿಗಳಿಂದಲೂ ಪೂಜಿತನಾದ. ಅವನ ತೇಜಸ್ಸು ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಪ್ರೋದ್ದಿಪ್ತವಾಯಿತು.

ಹೀಗೆ ಹಿಂದೆ ಎಂದೂ ಯಾರೂ ಹೊಂದದ ಐಶ್ವರ್ಯ ಪಡೆಯದ ಭಾಗ್ಯ, ಲೋಕೋತ್ತರ ಗೌರವ ಇವುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಚಂದ್ರ ಐಶ್ವರ್ಯ ಮದದಿಂದ ದಾರಿ ತಪ್ಪಿದ. ದೇವಗುರು ಬೃಹಸ್ಪತ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ಪತ್ನಿಯಾದ ತಾರಾದೇವಿಯನ್ನು ಅಪ ಹರಿಸಿದ. ಎಲ್ಲ ಸುರಸತ್ತ್ವರು ಮುನಿಮನುಜ ಮಾನನೀಯರಾದ ಮುಪನೀಯರೂ ಗುರುಪತ್ನಿಯನ್ನು ಮರಳಿ ಒಪ್ಪಿಸಲು ಹೇಳಿದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಚಂದ್ರ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ತಾರಾದೇವಿಯನ್ನು ಅವಳ ಗಂಡನಾದ ಬೃಹಸ್ಪತ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ಎದುರಾಳಿಯಾದ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರು ಚಂದ್ರನ ಪಕ್ಷವನ್ನು ವಹಿಸಿದರು. ಅವರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ದೈತ್ಯರ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ರುದ್ರ ದೇವರು ಸಹ ತಮ್ಮ ಪಿನಾಕ ಧನುವನ್ನು ಹಿಡಿದು

ಚಂದ್ರನ ಪಕ್ಷವನ್ನೇ ಬೆಂಬಲಿಸಿದರು. ಸುರಾಸುರರ ನಡುವೆ ಘನಘೋರವಾದ ಕದನವು ತಾರಾದೇವಿಯ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ತಾರಕಾಮಯ ಸಂಗ್ರಾಮ ಎಂದೇ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ಆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮೃತರಾಗದೇ ಉಳಿದ ತುಷಿತ ಎಂಬ ದೇವತೆಗಳು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೆ ಶರಣುಹೋದರು. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಧಾವಿಸಿ ಬಂದು ಮಧ್ಯಸ್ಥರಾಗಿ ಉಭಯ ಪಕ್ಷದವರಿಗೂ ಹೇಳಿ ಆ ಯುದ್ಧವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಆಗ ತಾರಾದೇವಿಯು ಗರ್ಭವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದಳು. ಆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಕೆಯಿಂದ ಚಂದ್ರನನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ತನ್ನ ಪತಿಯಾದ ಬೃಹಸ್ಪತ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ಒಳಿಗೆ ಬಂದಳು. ಆಚಾರ್ಯರು ಕ್ರುದ್ಧರಾಗಿ "ಆ ಗರ್ಭವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಬಾ" ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆಸಿದರು. ಆಗ ಅವಳು ಅದನ್ನು ಗಂಗಾತೀರದ ಒಂದು ಹುಲ್ಲು ಜೊಂಡಿನ ಮೇಲೆ ಇಳಿಸಿದಳು. ಹುಟ್ಟಿದೊಡನೆಯೇ ಆ ಗರ್ಭವು ಕಾಂತಿಕಿರಣದಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಪುಂಜವಾಗಿ ಹೊಳೆಯ ತೊಡಗಿತು. ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಇದು ಯಾರ ಮಗು? ಎಂದು ತಾರಾದೇವಿಯನ್ನೇ ಕೇಳಿದರು. ಅದಕ್ಕೆ ತಾರೆಯು ನಸುನಾಚಿ ಚಂದ್ರನದು ಈ ಗರ್ಭ ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಆಗ ಚಂದ್ರನು ಆನಂದದಿಂದ ತೇಜಸ್ಸಿನ ತಳಿಗೆಯಂತಿರುವ ಆ ಪುಟ್ಟ ಮಗುವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಕೊಂಡು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ನಡೆದ. ಆವನಿಗೆ 'ಬುಧ ಎಂದು ಹೆಸರನ್ನು ಇಟ್ಟ. ನಕ್ಷತ್ರ ಮಂಡಲದ ಗ್ರಹಗಣದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಆ ಬುಧನು ತನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಎದು ರಾಗಿಯೇ ಉದಿಸುವನು. ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಈ ಬುಧನೇ ಮುಂದೆ ಮಿತ್ರಾವರುಣರ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಇಳಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಪುರೂರವ ಎಂಬ ರಾಜರ್ಷಿಗೆ ಜನ್ಮಕೊಟ್ಟ. ಮಹಾತ್ಮ ನಾದ ಪುರೂರವ ರಾಜನಿಗೆ ದೇವಲೋಕದ ಊರ್ವಶಿ ದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಏಳು ಜನ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಚಂದ್ರನ ಈ ಜನನ ಹಾಗೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ದವರು ಕೀರ್ತಿವಂತರಾಗುವರು.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮಪುರಾಣ ಸೋಮೋತ್ಪತ್ತಿ ಎಂಬ ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಹತ್ತು

ಸೂತ:–ಮುನಿವರ್ಯರೇ, ಬುಧನ ಮಗನಾದ ಪುರೂರವ ಶ್ರೇಷ್ಠರು. ಜ. ದೊಡ್ಡ ಪಂಡಿತ. ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಿ. ನಿತ್ಯವೂ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸತ್ಯ ವಾದಿ, ಪುಣ್ಯವಂತ, ಭಾಗ್ಯವಂತ. ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇದ್ದೂ ಸ್ವರ್ಗೀಯ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ದೇವತಾ ಗೌರವವನ್ನು ಪಡೆದು ಮೆರೆದ ಊರ್ವಶಿ ಎಂಬ ದೇವಲೋಕದ ಗಣಿಕೆ ಅವನ ರೂಪ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಮಾರುಹೋಗಿ ತಾನು ದೇವತಾ ಸ್ತ್ರೀ ಎಂಬ ಹಮ್ಮು ಬಿಮ್ಮುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅವನನ್ನು ವರಿಸಿದಳು. ಆ ಸುರ

ಸುಂದರಿಯೊಡನೆ ಪುರೂರವನು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಐವತ್ತೊಂಭತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಕಾಮ ಕೇಳಿ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ಸ್ವಚ್ಛಂದ ವಿಹಾರ ಗೈದ. ಚೈತ್ರರಥ, ಅಲಕಾಪುರಿ, ನಂದನವನ, ಗಂಧಮಾದನ ಪರ್ವತ, ಮೇರು ಪರ್ವತದ ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿನ ಶೃಂಗಾಂಗಣ ಮುಂತಾದ ನಿಸರ್ಗ ಸುಂದರವಾದ ರಮಣೀಯ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ನಡೆಯಿತು. ಆ ಊರ್ವಶೀ ಪುರೂರವರ ಮಧು ಚಂದ್ರವಿಹಾರ, ಗಂಗಾನದಿಯ ಉತ್ತರ ತೀರದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಪರಮ ಪವಿತ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರ ಎನಿಸಿದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ ನಗರವು (ಪ್ರಯಾಗ) ಆ ಪುರೂರವನ ಮುಖ್ಯ ರಾಜಧಾನಿ ಆಗಿದ್ದಿತು. ಆ ಊರ್ವಶೀ ಪುರೂರವ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಆಯು, ಅಮಾವಸು, ವಿಶ್ವಾಯು, ಶ್ರುತಾಯು, ದೃಢಾಯು, ವನಾಯು, ಬಹ್ವಾಯು ಎಂಬ ಏಳು ಜನ ರತ್ನದಂಥ, ಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿದರು. ಪುರೂರವ ಪುತ್ರನಾದ ಅಮಾವಸುವಿನಿಂದ ಮುಂದೆ ಭೀಮ ಚಕ್ರವರ್ತಿ, ಅವನಿಗೆ ಕಾಂಚನಪ್ರಭಾ, ಅವನಿಂದ ಸುಹೋತ್ರಾ ಮುಂತಾದ ಮಕ್ಕಳು, ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು, ಮರಿಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಸುಹೋತ್ರನಿಗೆ ಕೇಶಿನೀ ದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಜಹ್ನು ಎಂಬ ಪರಾಕ್ರಮ ಶಾಲಿಯಾದ ಪುತ್ರ ಜನಿಸಿದ. ಈ ರಾಜಕುಮಾರ ಸರ್ಪಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿ ದುಷ್ಟ ನಾಗರನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಹರಿಸಿದ. ಮುಂದೆ ಕೆಲಕಾಲದ ನಂತರ ಅವನಿಗೆ ವೈರಾಗ್ಯ ಉದಿಸಿತು. ರಾಜ್ಯ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿದ. ಪುಣ್ಯಾರಣ್ಯ ಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತು ತಪಸ್ಸುಗೈದ. ಮಹರ್ಷಿ ಎನಿಸಿದ.

ಹೀಗೆ ರಾಜತೇಜ ಬ್ರಹ್ಮತೇಜ ಎರಡರಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ದೇದೀಪ್ಯಮಾನನಾಗಿ ಹೊಳೆದು ತೊಳಗುವ ಆ ಜಹ್ನು ಮಹರ್ಷಿಯನ್ನು ಒಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿದಳು. ದೇವನದಿಯಾದ ಗಂಗೆ. ಆದರೆ ವೀತರಾಗ ಪೂತಾತ್ಮನಾದ ಆ ಮಹಾಮಹರ್ಷಿಯು ಒಲಿದು ಬಂದ ಆ ನೀರ ನಾರಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಆ ದೇವನದಿಯು ಕ್ರುದ್ಧ ಳಾದಳು. ತನ್ನ ಪ್ರಚಂಡ ಪ್ರವಾಹವನ್ನು ಅವನ ಯಜ್ಞಶಾಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹರಿಸಿದಳು. ಆಶ್ರಮ, ಯಜ್ಞವಾಟ ಎಲ್ಲವೂ ಮುಳುಗಿ ಹೋಯಿತು ಗಂಗೆಯ ತರಂಗಾಂತರದಲ್ಲಿ. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಕಡುಕೋಪ ಉದಯಿಸಿತು, ಆ ಜಹ್ನು ಮುನಿಗೆ ಸಿಡಿದು ಕಿಡಿಕಿಡಿ ಯಾಗಿ ಅವನು ನುಡಿದ.

ಜಹ್ನು: ಮದವತ್ತಳಾದ ಮಂದಾಕಿನೀ, ನೀನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಪುಂಡಳೇ ಅಹುದು. ನಿನಗೆ ಗರ್ವ ಬಂದಿದೆಯಷ್ಟೆ. ಆ ಕೊಬ್ಬಿನಿಂದಲೇ ಇಷ್ಟು ಉಬ್ಬು ನೀರಿನ ಸೆಳವಿನಿಂದ ಅಬ್ಬರಿಸಿ ತನ್ನ ಆಶ್ರಮವನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಳುಗಿಸಿಬಿಟ್ಟೆ. ನಿನ್ನ ಗರ್ವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಶಾಸ್ತಿ ಮಾಡುವೆ. ನಿನ್ನ ನೀರನ್ನೆಲ್ಲ ಕುಡಿದುಬಿಡುವೆ. ನಿಲ್ಲು ! ನಿಲ್ಲು !

ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆ ನದಿಯ ನೀರನ್ನೆಲ್ಲ ನಿಮಿಷಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಗಟಗಟ ಕುಡಿದು ಕುಳಿತ ಆ ಜಹ್ನು ಮುನಿ. ಆಗ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಗಾಬರಿ. ಸ್ನಾನಪಾನಕ್ಕೆಲ್ಲ ಪರಮ ಪಾವನವಾದ ದೇವನದಿಯೇ ಇನ್ನು ಇಲ್ಲದಂತಾಯಿತಲ್ಲ ! ಎಂದು ಕೊರಗು, ಆ ಮುನಿ

ಮುನಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ. ಅವರೆಲ್ಲ ಧಾವಿಸಿ ಬಂದರು. ಜಹ್ನುಮುನಿಗೆ ಹರಿಯ ಅಡಿಯಿಂದ ಉದಿಸಿ ಬಂದ ಆ ಪುಣ್ಯ ಪಯಸ್ವಿನಿಯ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳಿ ಅವಳನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡರು. ಆ ಋಷಿ ಮುನಿವರ್ಯರ ಮಾತನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಜಹ್ನು ಋಷಿಯು ಗಂಗೆಯನ್ನು ಕಿವಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆಬಿಟ್ಟ. ಅಂದಿನಿಂದ ಅವಳು ಜಹ್ನುವಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಬಂದವಳು: ಆದುದರಿಂದ "ಜಾಹ್ನವೀ" ಎಂದು ಹೆಸರಾದಳು.

ಯುವನಾಶ್ವನ ಮಗಳಾದ ಕಾವೇರಿಯನ್ನು ಮುಂದೆ ಕೈಹಿಡಿದ ಜಹ್ನುಮುನಿ. ಅನಂತರ ಯುವನಾಶ್ವನ ಶಾಪದಿಂದ ಗಂಗೆಯು ಕಾವೇರಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಅರ್ಧಭಾಗ ದಿಂದ ಸೇರಿಕೊಂಡಳು. ಜಹ್ನುಋಷಿಯು ತನ್ನ ನದೀನಾರಿಯಾದ ಕಾವೇರಿಯಲ್ಲಿ ಸುನದ್ಯ ಎಂಬ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆದ. ಅಜಕ ಸುನದ್ಯನ ಪುತ್ರ. ಈ ಅಜಕನ ಮಗ ಬಲಾಕಾಶ್ವ, ಬಲಾಕಾಶ್ವನಿಗೆ ಕುಶ ಎಂಬ ಸತ್ಪುತ್ರ ಜನಿಸಿದ. ಕುಶನಿಗೆ ಕುಶಿಕ, ಕುಶನಾಭ, ಕುಶಾಂಭ, ಮೂರ್ತಿಮಾನ್ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಈ ಕುಶರಾಜನು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಸರಿದೂಗುವ ಸಮರ್ಥ ಹಾಗೂ ಸುಂದರನಾದ ಪುತ್ರ ನನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷೆಪಟ್ಟಿದ್ದ. ಅದನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ತಪಸ್ಸಿನ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಉಪಾಯ ಯಾವುದು? ಸಾವಿರ ವರ್ಷ ಆಚರಿಸಿದ ಉಗ್ರತಪವನ್ನೂ ಅವನ ಈ ಘೋರ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಸಂಪ್ರೀತನಾದ ಸುರೇಂದ್ರ. ಕುಶಿಕನ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಪಾರಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಗಾಧಿರಾಜ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಬಂದ. ಗಾಧಿರಾಜನಿಗೆ ಸತ್ಯವತಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಒಬ್ಬ ಮಗಳಿದ್ದಳು. ಅವಳು ಬಹು ಚಲುವೆ. ಶುಕ್ರಾ ಚಾರ್ಯರ ಚಿರಂಜೀವನಾದ ಋಚೀಕ ಮುನಿ ಆ ಮೋಹನಾಂಗಿಯ ಕೈಹಿಡಿದ. ರಾಜಕುಮಾರಿಯಾದ ಸತ್ಯವತಿ ಮದುವೆಯಾದ ಬಳಿಕ ಹಗಲಿರುಳೂ ಪತಿಯ ಸೇವೆ ಯಲ್ಲಿಯೇ ಸವಿದು ಸಣ್ಣಾದಳು. ಅವಳ ಪರಿಪರಿಯ ಸೇವೆಯಿಂದ ಸಂತಸಪಡುಂಬಿದ ಪತಿ ಋಚೀಕ ಋಷಿಯು ಅವಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆ ಅವಳಿಗೂ ಅವಳ ತಾಯಿಗೂ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಪುತ್ರರು ಜನಿಸುವಂತೆ ಮಂತ್ರಪೂತವಾದ ಚರುವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ. ಮಡದಿಯನ್ನು ಕರೆದ ಮತ್ತು ಹೇಳಿದ.

ಋಚೀಕ:–ಶುಭಾಂಗಿ ! ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗಾಗಿ ಎರಡು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಚರುಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧ ಪಡಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ನೀನು ಮತ್ತೊಂದನ್ನು ನಿನ್ನ ತಾಯಿ ಭಕ್ಷಿಸಿರಿ. ಇದರಲ್ಲಿ ಅದಲು ಬದಲು ಮಾಡಬೇಡಿರಿ ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಜಾತಿ, ಮನೆತನಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಲಿ ಎಂದು ಇವುಗಳನ್ನು ನಾನು ಅಭಿ ಮಂತ್ರಿಸಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ.

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಆ ಮುನಿ ತಪೋನುಷ್ಠಾನಕ್ಕಾಗಿ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದ. ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಡದಿಯೊಡನೆ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಟಿದ್ದ ಗಾಧಿರಾಜ ಮಗಳನ್ನು ನೋಡಲು ಋಚೀಕನ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದ. ಸತ್ಯವತಿಯು ಅವರೆಡೂ ಸಂತಾಸಪ್ರದ

ವಾದ ಚರುಗಳನ್ನು ತಾಯಿಗೆ ತೋರಿಸಿದಳು. ಅವೆರಡರ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ತನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಳು. ಆದರೆ ಅವಳ ಅನವಧಾನದಿಂದ ಚರುವು ಬದಲಾಗಿ ತನ್ನ ಚರುವನ್ನು ತಾಯಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ತಾಯಿಯದನ್ನು ತಾನು ಭಕ್ಷಿಸಿದಳು. ಸತ್ಯವತಿಯು ಆ ಚರುವಿನ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಕ್ಷತ್ರ ಜಾತಿಗೇ ಘೋರವಾದ ಗರ್ಭವನ್ನು ಧರಿಸಿದಳು. ಗರ್ಭದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಆಗ ಅವಳು ನೋಡಲು ಕೂಡ ಭಯಂಕರಳಾಗಿದ್ದಳು. ಋಚೀಕ ಮುನಿಯು ತನ್ನ ಅಲ್ಪಾವಧಿಯ ತಪೋನುಷ್ಠಾನ ಮುಗಿಸಿ ಮನೆಗೆ ಮರಳಿದ. ಹೆಂಡತಿಯ ಮುಖ ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೇ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿದು ಹೋಯಿತು. ಚರುಗಳ ಅದಲು ಬದಲು ಅಧ್ವಾನವಾಗಿದೆ ಎಂದು. ಆಗ ಅವನು ಉದ್ವಿಗ್ನನಾಗಿ ತನ್ನ ಕಾಂತೆಯನ್ನು ಕರೆದು ಹೇಳಿದ.

ಋಚೀಕ:–ಪ್ರಿಯೆ ! ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯಿಂದ ನೀನು ವಂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವೆ. ನಿನ್ನನ್ನು ಮರುಳು ಮಾಡಿ ಅವಳು ನಿನ್ನ ಚರುವನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳ ಪಾಲಿನ ಚರುವನ್ನು ನೀನು ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವೆ. ಇದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಹುಟ್ಟುವ ಮಗ ಕ್ರೂರ, ಕಠೋರ, ಲೋಭ ಭಯಂಕರನಾಗುವನು. ಆದರೆ ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯ ಹೊಟ್ಟೆಯಿಂದಹುಟ್ಟುವ ನಿನ್ನ ತಮ್ಮನು ಮಾತ್ರ ಮಹಾತಪಸ್ವಿಯೂ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯೂ ಎನಿಸುವನು. ಬ್ರಹ್ಮಧರ್ಮದ ಸಾರಸರ್ವಸ್ವವೆಲ್ಲವೂ ಅವನಲ್ಲಿ ಆವಿರ್ಭವಿಸುವಂತೆ ಆ ಚರುವಿನಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗರ್ಭಿತವನ್ನಾಗಿ ತುಂಬಿಸಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದೆ. ಅಂಥಹ ಮಹಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವ ನಿನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ತಮ್ಮನಾಗಿ ಬರುವ ನಿನಗೆ. ಆದರೆ ನಿನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಬರುವ ಮಗನು ಮಾತ್ರ ಘೋರಾತ್ ಘೋರತರ, ಕ್ರೂರಾತ್ ಕ್ರೂರತರ. ಅವನಿಂದ ಪ್ರಚಂಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಹಿಂಸಾಕಾಂಡ ನಡೆಯುವದು. ನೆತ್ತರು ಹೊಳೆಯಾಗಿ ಹರಿಯುವದು.

ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ಸತ್ಯವತಿ ಪತಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನಡುಗಿ ಹೋದಳು. ಕೈ ಜೋಡಿಸಿದಳು, ತಲೆಬಾಗಿಸಿದಳು. ಕಂಬನಿಗಳನ್ನು ಉದುರಿಸಿ ದೀನಳಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದಳು.

ಸತ್ಯವತಿ:—ಸ್ವಾಮಿ, ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿರಿ. ನನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿರಿ. ನನ್ನ ಉದರದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮಂಥ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ ಕ್ರೂರ ಕರ್ಮನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಧಮನು ಜನಿಸುವದು ಎಂಥ ಅನ್ಯಾಯ. ಇದನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ತಪ್ಪಿಸಿರಿ.

ಋಚೀಕ:–ಕಲ್ಯಾಣಿ, ನಿನಗೆ ಅಂಥ ಘೋರಗೈಮೆಯ ಗಂಡುಮಗು ಜನಿಸಲೆಂದು ನಾನೂ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಮಗನೆಂದರೆ ನನ್ನ ಮಗನೇ ತಾನೆ ? ಆದರೆ ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯ ವಂಚನೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲವೂ ತಲೆಕೆಳಗಾಯಿತು. ನನ್ನ ಯೋಜನೆಯೆಲ್ಲವೂ ತಿರುವು ಮುರುವಾಯಿತು. ಕ್ರೂರಪುತ್ರ ನಿನಗೆ ಜನಿಸುವದು ಈಗ ಅನಿವಾರ್ಯ.

ಸತ್ಯವತಿ:-ಪತಿಪರಮೇಶ್ವರ ಕೈಹಿಡಿದ ಮಡದಿಯಾದ ನಾನು ಅರಿಯೆನೇ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು. ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನೇ ನಿರ್ಮಿಸಬಲ್ಲಿರಿ ನೀವು [illegible] ತಪೋಬಲದಿಂದ ಒಡಗೂಡಿದ ನಿಮಗೆ ಓರ್ವ ಸತ್ಪುತ್ರನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದು ಅಶಕ್ಯವೇ ? ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿರಿ. ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿರಿ [illegible] ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪುತ್ರನನ್ನು ಕರುಣಿಸಿರಿ. ಅವನು "ಶಾಂತೋ ದಾಂತೋ [illegible] ಸಮಾಹಿತಃ" ಎಂದು ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಶಾಂ[illegible] ಶಾಂತಿ ಧಾಮನಾಗಬೇಕು. ಸೌಮ್ಯಸುಂದರನಿರಬೇಕು. [illegible] ಸೋಲಿ ಈಗ ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ಮಗುವನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಪ್ರಶಾಂತ, ಪ್ರಸನ್ನ, ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿ, ಸೌಮ್ಯ ಸತ್ಪುತ್ರನನ್ನಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿರಿ. ಮೊಮ್ಮಗನು ಬೇಕಾದರೆ ಕ್ರೂರಕರ್ಮಿಯಾಗಲಿ. ಈ ನನ್ನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಬರಬೇಕಾದ ಧೈರ್ಯ, ಶೌರ್ಯ, ಕ್ರೌರ್ಯ, ಕಾಠಿಣ್ಯ, ನಿಷ್ಕಾರುಣ್ಯ, ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಾದಿ ಕ್ಷಾತ್ರ ಗುಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದು ತಲೆಮಾರು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹಾಕಿರಿ. ಮೊಮ್ಮಗನಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಿರಿ.

ಋಚೀಕನು ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿವಂತಳಾದ ಭಾರ್ಯೆಯು ಮಾಡಿದ ಸೂಚಿಕೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿದ. ಅದರಂತೆ ತನ್ನ ತಪೋಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಪುತ್ರನ ಬದಲಾಗಿ ಕ್ಷಾತ್ರನ ತಲೆಗೆ ಸಾಗು ಹಾಕಿದ ರಾಜಸಭಾವವನ್ನೆಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಸತ್ಯವತಿಯು ಪತಿಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಜಮದಗ್ನಿ ಮುನಿಗೆ ಜನ್ಮವಿತ್ತಳು. ಋಚೀಕರ ತಪಃ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಆ ಮುನಿ ಪರಮಶಾಂತ, ಮಹಾತಪಸ್ವಿ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯ, ಶಾಂತಾಕಾರ, ಸೌಮ್ಯ ಸುಂದರ ಮುಂದೆ ಸತ್ಯವತಿಯೂ ಧರ್ಮಿಷ್ಠಳೂ ಆಗಿ ಬದುಕಿ ಇರುವ ವರೆಗೂ ಪತಿಸೇವೆಗೈದು ಕೊನೆಗೆ ಕೌಶಿಕೀ ಎಂಬ ಮಹಾನದಿಯಾಗಿ ಹರಿದಳು.

ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ವಂಶದಲ್ಲಿ ರೇಣು ಎಂಬ ರಾಜನು ಇದ್ದ. ಅವನ ಮಗಳು ಕಾಮಲಿಗೆ ರೇಣುಕಾ ಎಂದೂ ಹೆಸರಿದ್ದಿತು. ಅವಳನ್ನು ತಪೋನಿಧಿಯಾದ ಜಮದಗ್ನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿ ಧಾರೆಯೆರೆದು ಕೊಟ್ಟ ರೇಣು ರಾಜ. ಕ್ಷತ್ರಿಯಾಂತಕನಾದ ಪರಶುರಾಮ ರೇಣುಕೆಯ ಮಗನಾಗಿ ಜನಿಸಿದ. ಆ ಭಾರ್ಗವ ರಾಮ ಒಂದು ಉರಿಯುವ ಅಗ್ನಿಪರ್ವತ. ಸಕಲ ವಿದ್ಯಾ ಪಾರಂಗತ. ಶಂಕರನ ಮುಖದಿಂದಲೇ ಧನುರ್ವೇದವನ್ನೆಲ್ಲ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತುಕೊಂಡಿದ್ದ. ಅವನಿಗೆ ಶುನಃಶೇಪ, ಶುನಃಪುಚ್ಛ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಸಹೋದರರು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಅತ್ತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯದ ಸತ್ವಸಾರವನ್ನು ಗರ್ಭೀಕರಿಸಿದ ಚರುವನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಿದ ಅವಳ ತಾಯಿಗೆ ಗಾಧಿರಾಜನಿಂದ ಮಹಾತಪಸ್ವಿಯೂ ಶಾಂತಿಸಾಗರನೂ ಆದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಎಂಬ ಪುತ್ರರತ್ನ ಜನಿಸಿದ. ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ಆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠನಾಗಿದ್ದು ಅದ್ಭುತವಾದ ತೆರಪಿಲ್ಲದ ತಪೋನುಷ್ಠಾನಗೈದು ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿ ಪದವಿಗೆ ಏರಿದ. ವಿಶ್ವಕ್ಕೆಲ್ಲ ಹಿತಸಾಧಿಸಿ ಮಿತ್ರತ್ವವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದ ಆ

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಮುನಿಯು ಋಚೀಕ ಮುನಿಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಗಾಧಿಪುತ್ರನಾಗಿ ಜನಿಸಿ ಕೌಶಿಕ ವಂಶವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿದ. ಆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಿಗೆ ಶಾಲಾವತಿ ಎಂಬ ಹೆಂಡತಿಯಲ್ಲಿ ದೇವರಾತ, ಕತಿ, ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ, ರೇಣುಕ, ಸಾಂಕೃತಿ, ಮುದ್ಗಲ, ಗಾಲವ, ಮಧುಚ್ಛಂದ, ದೇವಲ, ಅಷ್ಟಕ, ಕಚ್ಛಪ, ಹಾರೀತ ಮುಂತಾದ ಮಹಾನುಭಾವರಾದ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಕತಿಮುನಿಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಕಾತ್ಯಾಯನರು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಿದ್ಧಿ, ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ರಾಜರಾಗಿ ನಾಡಿನ ಆಡಳಿತ ಸೂತ್ರವನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಶಾಸಕರೂ ಆದರ್ಶ ಅರಸರೂ ಆಗಿ ಮೆರೆದರು. ದೇವರಾತ ಶಾಂಕಲಾಯನ, ಬಾಷ್ಕಲ, ಲೋಹಿತ, ಯಮದೂತ, ಕಾರೂಷ ಮುಂತಾದವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾಗಿ, ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಶ್ರೇಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿದರು. ಭಾರ್ಗವ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಅನಾಥನಾದ ಶುನಃಶೇಪನನ್ನು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರು ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಕೌಶಿಕ ವಂಶವನ್ನು ಸೇರಿದ ಆ ಶುನಃಶೇಪ. ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರರಾಜನ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಈ ಮೊದಲು ಪಶುವಾಗಿ ಪಶುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಶುನಃಶೇಪ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರು ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ ಅವರು ಸುಪ್ರೀತರಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಪಶುವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸದೇ ಅವನನ್ನು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರು. ಹೀಗೆ ದೇವತೆಗಳು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ದೇವರಾತ ಎಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ದೃಶದ್ವತಿಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಕ ಎಂಬ ಎಂಟನೆಯ ಮಗ ಹುಟ್ಟಿದ. ಆ ಅಷ್ಟಕನ ಮಗನೇ ತಾಹಿ.

ಸೂತ:–ಮುನಿಗಳೇ, ! ನಿಮಗೆ ಈ ವರೆಗೆ ಜನ್ನು ಋಷಿಯ ವಂಶವು ವೃದ್ಧಿಗೊಂಡ ಬಗೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದೆ. ಮುಂದೆ ಆಯುರಾಜನ ವಂಶ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣ ಸೋಮವಂಶಾನು ಕೀರ್ತನ ಎಂಬ ಹತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಹನ್ನೊಂದು

ಲೋಮಹರ್ಷಣ:–ಮುನಿಗಳೇ, ಆಯುರಾಜನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಭಾನುವಿನ ಮಗಳಾದ ಪ್ರಭಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಪಂಚ ಪುತ್ರರು ಉತ್ಪನ್ನರಾದರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ವೀರಾಧಿವೀರರು ಧರ್ಮ ದುರಂಧರರು. ನಹುಷ, ವೃದ್ಧಶರ್ಮ, ರಂಭ,ರಜಿ,ಅನೇನಸ್ ಇವರೇ ಐದುಜನ ಆಯುರಾಜನ ಪಂಚ ಪುತ್ರರು. ಅವರಲ್ಲಿ ರಜರಾಜನಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು

ಐನೂರು ಜನ ಮಕ್ಕಳು. ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ರಾಜೇಯ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಲೋಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ. ಇಂದ್ರನಿಗೂ ಹೆದರಿಕೆ ಈರಜ ಪುತ್ರರಾದ ರಾಜೇಯರ ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ. ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಘೋರ ಸಂಗ್ರಾಮ ಮಸಗಿತು ದೇವದಾನವರಲ್ಲಿ. ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೆಡೆ ನಿಲ್ಲದೆ ಅತ್ತೊಮ್ಮೆ ಇತ್ತೊಮ್ಮೆ ಉಯ್ಯಾಲೆ ಆಡುತ್ತಿದ್ದಳು ಜಯಮಾಲೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು. ಗೆಲುವಿನ ಅನಿಶ್ಚಿತತೆಯಿಂದ ದೇವತೆಗಳು ಉದ್ಭ್ರಾಂತ. ದೈತ್ಯರು ಸಂಭ್ರಾಂತ. ಇಬ್ಬರೂ ಓಡಿದರು ಬ್ರಹ್ಮನ ಬಳಿಗೆ. "ಜಗದೊಡೆಯ ಒಮ್ಮೆ ಖಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಿಬಿಡು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಗೆಲ್ಲುವವರು ಯಾರು ಸೋಲ್ಲು ವವರು ಯಾರು. ಗೆಲವು ಯಾರಿಗೆ ಅಳಿವು ಯಾರಿಗೆ ? ನಮ್ಮ ಹಣೆಯ ಬರಹದಲ್ಲಿ ನೀನು ಬರೆದದ್ದಾದರೂ ಏನು ?

ಬ್ರಹ್ಮ:-ಅಯ್ಯಾ, ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ನಾನು ಗೆಲುವಿನ ಗುಟ್ಟನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿ. ರಜರಾಜ ಯಾರ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಸಹಾಯ ಸಲ್ಲಿಸುವನೋ ಅಲ್ಲಿ ಗೆಲುವು ಗೋಪುರಗಟ್ಟುವದು. ಅವನ ಸಹಾಯ ಇದ್ದವರು ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೇ ಗೆಲ್ಲಬಲ್ಲರು. ರಜಿಯು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯ, ಧೈರ್ಯವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಧೈರ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಎರಡೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ. ಧರ್ಮವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಜಯ "ಯತೋಧರ್ಮಃ ತತೋ ಜಯಃ"

ಬ್ರಹ್ಮನ ಈ ನುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತುಷ್ಟರಾದರು ದೈತ್ಯರು. ಸಂತೃಪ್ತರಾದರು ದೇವತೆಗಳು. ಇಬ್ಬರೂ ರಜಿಯ ರಾಜಧಾನಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕಿದರು. ಸಹಾಯ ಯಾಚನೆಗಾಗಿ ಬಂದ ದೇವದಾನವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಕಂಡೂ ಹಿಗ್ಗಾಯಿತು ರಜಿಗೆ. ಹೆಮ್ಮೆ ಯಾಯಿತು ಅವನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ. ಸುರಾಸುರರಿಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಒಕ್ಕೊರಲಿನಿಂದ ತಮಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ದೈನ್ಯದಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಂಡರು. ಇಬ್ಬರ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ರಜಿ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಿದ. ಪ್ರಬುದ್ಧರಾದ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಗುಪ್ತಾ ಲೋಚನೆಗೈದ. ಕೊನೆಗೆ ನಿಷ್ಪಕ್ಷವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿದ.

ರಜಿರಾಜ:-ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಮಾತಿನಿಂದ ನಾನು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಜಯ ಖಂಡಿತ. ದಾನವರೆಲ್ಲ ರಿಗೂ ನಾನು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದರೆ ಅವರು ದೇವತೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸೋಲಿಸಿ ಸುರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಗೆದ್ದುಕೊಳ್ಳುವದು ನಿಶ್ಚಿತ. ಅನಂತರ ಆ ಇಂದ್ರ ಪದವಿ ಯಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನೇ ಕೂಡಿಸಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡುವದಾದರೆ ದೈತ್ಯರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ದೈತ್ಯರು:-ಮಹಾರಾಜ, ನಮಗೆ ಪ್ರಲ್ಹಾದನೇ ಸಾರ್ವಭೌಮ. ಅವನಿಗೆ ಇಂದ್ರ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಡಲಿಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈ ನಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನ. ಆ ಸುರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಕೂಡಿಸಲಾರೆವು. ಆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ನಿನಗೆ ಕೊಡಲಾರೆವು ಆದರೂ ನಮಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡು ಮುಂಬರುವ ಮಹಾಸಂಗರದಲ್ಲಿ.

ಅನಂತರ ಆ ರಜಿ ಮಹಾರಾಜ ತನ್ನ ಸಹಾಯವನ್ನು ಬೇಡಿ ಬಂದ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಅದೇ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದ. ನನ್ನ ಸಹಾಯದಿಂದ ದಾನವರನ್ನು ಗೆದ್ದ ಬಳಿಕ ನಿಷ್ಕಂಟಕವಾದ ಆ ಸುರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಬೇಕು. ಇಂದ್ರನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ದೇವೇಂದ್ರ ಎಂದು ಒಪ್ಪಿ ದೇವಲೋಕದ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರವನ್ನು ನನಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕು.

ರಜಿರಾಜನ ಈ ಕರಾರಿಗೆ ದೇವತೆಗಳು ಆನಂದದಿಂದ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು. ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟದಂತೆಯೇ ಆಗಲಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಆಗ ರಜಿಯು ಸ್ವಯಂ ಶಸ್ತ್ರಪಾಣಿಯಾಗಿ ಸೈನ್ಯದ ಮುಂಚೂಣಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಕಲಿತನದಿಂದ ಕಾದಾಡಿದ. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಮಾತು ನಿಜವಾಗಲೇಬೇಕಷ್ಟೆ. ರಜಿರಾಜನು ಮುಂದಾಗಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದ ದೇವಸೇನೆಗೆ ಒಲಿದು ಬಂದಳು ವಿಜಯಶ್ರೀ. ಅಪ್ರತಿಮ ವೀರನಾದ ರಜಿಮಹಾರಾಜ ತನ್ನ ಅಮೋಘವಾದ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ತರಿದು ಹಾಕಿದ ಘೋರದಾನವರ ದಳವನ್ನೆಲ್ಲ. ಸೋಲಿನ ಹಾಗೂ ಸಾವಿನ ಮತ್ತು ಅಪಮಾನದ ಪರಂಪರೆಗೆ ಈಡಾದರೂ ದೈತ್ಯ ದಾನವರೆಲ್ಲರೂ ರಜಿರಾಜನ ಘೋರಾಸ್ತ್ರಗಳ ಹೊಡೆತಗಳನ್ನು ತಾಳಲಾರದೇ ಅಸಂಖ್ಯ ದೈತ್ಯ ಶ್ರೇಣಿಯ ಶೂರ ಸೇನಾಪತಿಗಳು ಓಡಿಹೋಗಿ ಜೀವ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡರು ದೇವತೆಗಳು ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಂಡು ಜಯಘೋಷದೊಂದಿಗೆ ಮರಳಿದರು ಅಮರಾವತಿಗೆ. ಸ್ವರ್ಗದ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಸುರಪುರದ ನಾಗರಿಕರಿಂದ ಅಬ್ಬರದ ವಿಜಯೋತ್ಸವ. ಇಂದ್ರನಿಗಿಂತ ಅತ್ಯುಚ್ಚವಾದ ಆಸನದ ಮೇಲೆ ರಜಿರಾಜನ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ, ಸ್ವಯಂ ದೇವೇಂದ್ರನಿಂದ ಮನುಷ್ಯ ಕುಲದ ಈ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಅತ್ಯಾದರದ ಪ್ರಶಂಸೆ ಸ್ವರ್ಗಾಧಿಪತಿಯಾದ ಶಚಿಯೇ ಎದ್ದು ನಿಂತು "ದೈತ್ಯರ ಜೊತೆಗೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿ ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ದೈತ್ಯ ಸಂಕಟದಿಂದ ಪಾರುಮಾಡಿದ ರಜಿರಾಜ ನಮಗೆಲ್ಲ ತಂದೆಯಿದ್ದಂತೆ. ನಾನು ಅವನಿಗೆ ಪುತ್ರನಿದ್ದಂತೆ. ಈ ಸ್ವರ್ಗದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ರಜಿರಾಜನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿತ ಅವನ. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೂ ನಮಗೆ ಅವನೇ ಅಧಿಪತಿ. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಅವನ ಆಜ್ಞಾಧಾರಕರು ಎಂದು ಘೋಷಣೆ ಮಾಡಿದ. ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷನ ಈ ಪ್ರಶಂಸೆಯ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಯೇ ಉಚ್ಚಾಸನದ ಮೇಲೆ ಮಂಡಿತನಾದ ರಜಿರಾಜನಿಗೆ ಮೈತುಂಬ ರೋಮಾಂಚನ. ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಆನಂದಬಾಷ್ಪ. ಮನದಲ್ಲಿ ಧನ್ಯತೆಯ ಭಾವ. ಹರ್ಷ ಹಾಗೂ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಬೀಗಿ ಆ ರಜಿಮಹಾರಾಜ ಭೂಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಮರಳಿದ. ಇಂದ್ರನು ಅಷ್ಟು ಮಾತನಾಡಿದ್ದೇ ಅವನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಭೂತಪೂರ್ವವಾದ ಗೌರವವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿತ್ತು. ಆ ದೇವಲೋಕದ ತನ್ನ ಸತ್ಕಾರ ಸಮಾರಂಭವನ್ನೇ ಅವನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನೆನೆನೆನೆದು ತೃಪ್ತಿಯಿಂದ ಬಾಳಿ ಬದುಕಿದ. ಮುಂದೆ ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳ ಮೇಲೆ ಕಾಲಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಮರಣ ಹೊಂದಿದ. ಈ ರಜಿರಾಜನಿಗೆ ಐದುನೂರು ಜನ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು. ಎಲ್ಲರೂ ಚಂಡ ಪ್ರಚಂಡರು. ಐದನೂರು ಜನರೂ ಸಹ ಘೋರಕದನದಲ್ಲಿ ಕಲಿಗಳು. ದೈತ್ಯದಾನವರಿಗಿಂತ ಮಹಾಬಲಿಗಳು.

ರಜಿರಾಜನು ಇರುವ ವರೆಗೂ ಅವರಿಗೆ ಏನೂ ಮಾಡಲೂ ಬರುವಂತೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಮರಣಿಸಿದಮರುದಿನವೇ ಲಗ್ಗೆ ಇಟ್ಟರು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ. ತನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದದೇವ ಲೋಕದ ಮೇಲೆ ದಾಳಿಧೂಳಿ ನಡೆಸಿ ಸುರ ಸಮೂಹಕ್ಕೆಲ್ಲ ಸೋಲಿನ ರುಚಿ ತೋರಿಸಿದರು. ರಜಿರಾಜನ ಪ್ರತಿರೂಪದಂತಿರುವ ಪ್ರಬಲ ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳಾದ ಪಂಚಶತ ರಜಿ ಪುತ್ರರ ಪ್ರಬಲ ದಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಭೂತಪೂರ್ವವಾದ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳ ದಾಳಿಗೆ ತತ್ತರಿಸಿ ಹೋದರು ದೇವಸೇನಾಪತಿಗಳು. ಪರಾಜಿತರಾದ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಪಲಾಯನ ಸೂಕ್ತ ಪರಿಸಿದರು. ರಜಿಯ ಆ ವೀರ ಕುಮಾರರು ಅಮರಾವತಿಯನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದರು. ತಮ್ಮ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಸುರಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸಿರಿಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸೂರೆಗೊಂಡರು. ಸ್ವರ್ಗದ ಸುಖ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದರು. ಸ್ವರ್ಗ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಅಧಿಕಾರವೆಲ್ಲ ಈ ಭೂಲೋಕದ ತರುಣ ರಾಜಕುಮಾರರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಬಳಿಕ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ದಾರಿ ತಪ್ಪಿದರು. ಪಾನ, ಹೆಣ್ಣು, ಹೊನ್ನು, ವಿಲಾಸ, ವಿಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅರಿವುಗೆಟ್ಟು ಅಧಃ ಪಾತದ ಆಳಕ್ಕೆ ಇಳಿದರು. ಮಾನಿನಿ-ಮಂದಿರಾಲಂಪಟತೆಗಳ ಮಂದ ತಲೆಗೇರಿ ಅತಿ ಪಾನ, ಅತಿವಿಹಾರಗಳಿಂದ ಮಾನವ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಆ ಎಲ್ಲ ರಜಿಕುಮಾರರ ಆರೋಗ್ಯವು ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಟ್ಟು ಅವರೆಲ್ಲರೂ ರೋಗಿಷ್ಠರೂ,ದುರ್ಬಲರೂ ಆದರು. ನೀತಿಯ ನೆಲೆಗಟ್ಟು ತಪ್ಪಿದ ಬಳಿಕ ಅವರಿಗೆ ಮೊದಲಿನ ಆರೋಗ್ಯದ ಮೈಕಟ್ಟು ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ ಛಲಮಾತ್ರ ಉಳಿಯಿತು. ಬಲಹೋಯಿತು. ದೈಹಿಕಬಲ, ನೈತಿಕಬಲ, ಎರಡನ್ನೂ ಅಳೆದುಕೊಂಡ ಆ ರಜಿಕುಮಾರರನ್ನು ದೇವೇಂದ್ರನು,ಸುರಸೇನಾ ನಾಯಕರು ಬಂದು ಹೊಡೆದು ಓಡಿಸಿದರು. ಧರ್ಮಭ್ರಷ್ಟರಾದ ಹಾಗೂ ನೀತಿಭ್ರಷ್ಟರಾದ ಆ ರಜಿರಾಜ ಪುತ್ರರು ಕೆಲವೇ ಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗಭ್ರಷ್ಟರಾಗಿ ಮರಳಿ ಮಹೀಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಬಂದರು.

ಲೋಮಹರ್ಷಣ:—ಆಯುಕುಮಾರನ ಐದು ಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ರಜಿಯ ಪುತ್ರರದು ಈ ಹಾಡು ಆದರೆ, ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಆಯುವಿನ ಮಗನಾದ ರಂಭನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆಯುಕುಮಾರನ ಮೂರನೇಯ ಮಗನಾದ ಅನೇನಸ ರಾಜನ ವಂಶ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಹೇಳುವೆ ಕೇಳು. ಅನೇನಸನ ಪೌರಸ ಪುತ್ರನಾದ ಪ್ರತಿ ಕ್ಷತ್ರ ಕೀರ್ತಿ ಸಂಪನ್ನ. ಮಹಾಶೂರ. ದಿಗಂತ ವಿಶ್ರಾಂತ ಅವನ ಕೀರ್ತಿ, ಪ್ರತಿ ಕ್ಷತ್ರನ ಪುತ್ರನೇ ಸಂಜಯ. ಸಂಜಯನ ಮಗ ಜಯ. ಜಯನ ಮಗ ವಿಜಯ ವಿಜಯನ ಮಗ ಕೃತಿ. ಕೃತಿಪುತ್ರ ಹರ್ಯತ್ವತ. ಹರ್ಯತ್ವತನ ಸುಕುಮಾರನಾದ ಸಹದೇವ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಬಲ ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದ. ಸಹದೇವನಿಗೆ ನದೀನ ಕುಮಾರನಾಗಿ ಜನಿಸಿದ. ಈ ನದೀನ ಧರ್ಮವರ್ಮ, ಜಯಂತ್ಸೇನ ನದೀನನ ಏಕಮಾತ್ರ ಪುತ್ರ. ಜಯಂತ್ಸೇನನ ಮಗನೇ ಪುರಾಣ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಸಂಕೃತಿ ಮಹಾರಾಜ. ಸಂಕೃತಿಯ ಸುಕುಮಾರ ಕುಮಾರನಾದ ಕ್ಷತ್ರವೃದ್ಧ. ಪುರಾಣ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮತ್ತು ಧರ್ಮ ನಿಷ್ಠ.

ಇನ್ನು ಆಯುರಾಜನ ವಂಶದಲ್ಲಿಯೇ ಅತ್ಯಂತ ಕೀರ್ತಿಸಂಪನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿ ಎಂದು ಹೆಸರಾದ ಈ ಕ್ಷತ್ರವೃದ್ಧನಿಂದ ಆ ಕುಲವು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಪಡೆಯಿತು. ಕ್ಷತ್ರವೃದ್ಧನ ಮಗನಾದ ಸುನಹೋತ್ರ. ಧವಲಯಶೋಭಾಸುರ ಸುನಹೋತ್ರನ ಪುತ್ರರಾದ ಕಾಶ, ಶಲ, ಗೃತ್ಸಮದ ಎಂಬ ಮೂವರು ಮಹಾ ಧರ್ಮಿಷ್ಠರು ಹಾಗೂ ಬಲಿಷ್ಠರು. ಗೃತ್ಸಮದನ ಪುತ್ರನೇ ಶುನಕ. ಈ ಶುನಕನ ಗೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಕ್ಷತ್ರಿಯರು, ವೈಶ್ಯರು, ಶೂದ್ರರು ಜನಿಸಿ ತಮ್ಮ ಕುಲ ಕೌಶಲವನ್ನು ಮೆರೆದರು. ಶಲನಿಗೆ ಆರ್ಷ್ಟಿಸೇನ ಎಂಬ ಗಂಡು ಮಗ ಇದ್ದ. ಆರ್ಷ್ಟಿಸೇನನ ಮಗನಾದ ಕಾಶ್ಯಪನ ಪ್ರಚಂಡಪುತ್ರನೇ ದೀರ್ಘತಪ. ಈ ದೀರ್ಘತಪನು ತೇಜಸ್ವಿಯೂ ಆಗಿದ್ದ, ತಪಸ್ವಿಯೂ ಆಗಿದ್ದ. ಅವನು ಕಾಶಿಯನ್ನು ರಾಜನಾಗಿ ಆಳಿದ. ವಿರಕ್ತನಾಗಿಯೂ ಆ ಗಂಗಾತಟದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ, ಭಕ್ತಿ, ವೈರಾಗ್ಯ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿ ಬಾಳಿದ. ಈ ದೀರ್ಘತಪನ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಪುತ್ರ ಧನುರಾಜ. ಧನುರಾಜನ ಮಗನೇ ಧನ್ವಂತರಿ. ಆಯುರ್ವೇದ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಮುಖದ್ರಷ್ಟಾರನಾದ ಮೂಲಪುರುಷ. ಅವನಿಂದ ಆ ವೈದ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನವು ಪ್ರವರ್ತಿತವಾಯಿತು. ಈ ಆರೋಗ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಆಯುರ್ವೇದ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದ್ದು ದೇವತಾ ಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ಈ ಪುಣ್ಯಪುರುಷನಿಂದಲೇ. ಧನುರಾಜನ ಉಗ್ರ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಧನ್ವಂತರೀ ದೇವರಾಗಿ ಧನುರಾಜನ ಪುತ್ರತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದು ಅವತರಿಸಿದ. ಆ ಧನ್ವಂತರಿಯು ಕಾಶೀಖಂಡದ ಸಾರ್ವಭೌಮ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಅಭಿಷಿಕ್ತನಾಗಿ ಭಕ್ತ ಜನರೆಲ್ಲ ಅಕಾಲ ಮೃತ್ಯು ಸಂಕಟದಿಂದ ಮುಕ್ತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ. ಭರದ್ವಾಜ ಮುನಿಯಿಂದ ಹೊಳವು ಹಾಕಿಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ವೈದ್ಯ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಸುಸಂಗತವಾಗಿ ಬರೆದು ಬೆಳೆಸಿ ಅದಕ್ಕೊಂದು ಶಾಸ್ತ್ರದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟ ಮಹಾಪ್ರಭು ಧನ್ವಂತರೀದೇವ. ದೀನದಲಿತರೂ ದರಿದ್ರದುಃಖಿತರೂ ರೋಗ ಸಂತ್ರಸ್ತರೂ ಆದ ಪ್ರಜಾ ಜನರನ್ನೆಲ್ಲ ಸಾಮಾನ್ಯ ವೈದ್ಯನಂತೆ ಕರುಣೆಯಿಂದಲೇ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಿ ಆರೋಗ್ಯಭಾಗ್ಯವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟು ದೀರ್ಘಾಯುಷಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ. ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ವೇದಸಮಾನವಾದ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟು "ಆಯುರ್ವೇದ" ಎಂಬ ಹೊಸ ಹೆಸರನ್ನು ರೂಢಿಗೆ ತಂದವ ಈ ಧನ್ವಂತರಿಋಷಿಃ. ಧನ್ವಂತರಿಯು ಆಯುರ್ವೇದವನ್ನು ಎಂಟು ವಿಭಾಗ ಮಾಡಿ ಎಂಟು ಜನ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದ.

ಕಾಶೀರಾಜನಾದ ಧನ್ವಂತರಿಗೆ ಕೇತುಮಂತ ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಮಗನು ಇದ್ದ. ಆ ಕೇತುಮಂತನ ವರಪುತ್ರನೇ ಭೀಮರಥ. ದಿವೋದಾಸ ಈ ಭೀಮದಾಸನ ಪುತ್ರಪ್ರವರ ಈ ದಿವೋದಾಸ ಅತ್ಯಂತ ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾಗಿದ್ದು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ದಿವೋದಾಸನ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಶೀಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಕ್ಷೇಮಕ ಎಂಬ ರಾಕ್ಷಸನು ಆಕ್ರಮಿಸಿ ಹಾಳುಮಾಡಿದ. ಹಿಂದೆ ನಿಕುಂಭ ಎಂಬ ಓರ್ವ ಶಿವಭಕ್ತನಾದ ತಪಸ್ವಿ ಕಾಶೀ ಪಟ್ಟಣವು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ಶೂನ್ಯವಾಗಲಿ ಎಂದು ಶಾಪಕೊಟ್ಟ. ಹೀಗೆ ಶಿವ

ಭಕ್ತರ ಶಾಪದಗ್ಧವಾದ ಕಾಶೀಪಟ್ಟಣವನ್ನು ದಿವೋದಾಸನು ತ್ಯಜಿಸಿ 'ಗೋಮತಿ' ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಿದ.

ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ತನ್ನದೇ ಆದ ಒಂದು ಇತಿಹಾಸವಿದೆ.ಅದನ್ನು ಮೊದಲು ಆಳಿದವರೆಷ್ಟೋ. ಅಲ್ಲಿ ಬಂದು ಅಳಿದು ಹೋದವರೆಷ್ಟೋ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲ. ಮೊದಲು ಭದ್ರಶ್ರೇಣ್ಯ ಎಂಬ ರಾಜ ಕಾಶೀಖಂಡವನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನಿಗಿಂತ ಶೂರನಾದ ದಿವೋದಾಸ ಭದ್ರಶ್ರೇಣ್ಯನ ನೂರು ಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೊಂದು ಆ ವಾರಣಾಸಿಯನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದ. ಭದ್ರಶ್ರೇಣ್ಯನ ಕೊನೆಯ ಮಗ ದುರ್ದಮ. ಅದು ಆಗ ಇನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕ ಮಗು. ಅದರ ಮೇಲಿನ ಕರುಣೆಯಿಂದ ದಿವೋದಾಸ ಆದೇ ಹುಟ್ಟಿದ ಆ ಪುಟ್ಟ ಮಗುವನ್ನು ಕೊಲ್ಲದೇ ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟ. ಈ ಎಳೇ ಕಂದ ತನಗೆ ಏನು ಮಾಡಿತು ? ಭದ್ರಶ್ರೇಣ್ಯನಂಥ ಮಹಾರಾಜ ಹಾಗೂ ಅವನ ನೂರು ಜನ ದರ್ಪಿಷ್ಠ ರಾಜಕುಮಾರರು, ಇದಲ್ಲದೇ ಶೂರಸೇನಾಪತಿಗಳೂ ಎಲ್ಲರೂ ತನ್ನ ಪ್ರಚಂಡ ಪರಾಕ್ರಮದ ಎದುರು ಮಣ್ಣು ಮುಕ್ಕಿ ಹೋದಾಗ ಇದೀಗ ಕಣ್ತೆರೆದ ಈ ಸಣ್ಣ ಮಗು ತನಗೆ ಎಂದೂ ಏನೂ ಅಪಾಯವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡಲಾರದು ಎಂದು ಅಸಡ್ಡೆಯಿಂದ ಆ ಮಗುವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ದಿವೋದಾಸ. ಆದರೆ ದುರ್ದೈವದಿಂದ ಮುಂದೆ ಆ ದುರ್ದಮನೇ ಪ್ರಚಂಡ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾಗಿ ದಿವೋದಾಸನೊಡನೆ ಹೋರಾಡಿ ಹಣಿದು ಸೋಲಿಸಿದ. ದಿವೋದಾಸನು ಅಪಹರಿಸಿದ. ತಂದೆಯ ರಾಜ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಅವನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಕಸಿದುಕೊಂಡ ಮತ್ತು ತನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಅಪಚಾರ ಮಾಡಿದ ದಿವೋದಾಸನ ಮೇಲೆ ಸಮರ್ಥ ರೀತಿಯಿಂದ ಪ್ರತೀಕಾರ ಮಾಡಿ ಸೇಡನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡ. ದಿವೋದಾಸ ಹಾಗೂ ಭದ್ರಶ್ರೇಣ್ಯರ ವೈರವು ಒಂದೇ ತಲೆಮಾರಿಗೆ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ದಿವೋದಾಸನಿಂದ ದೃಷದ್ವತೀ ದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತರ್ದನ ಜನಿಸಿದ. ಇವನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ವೈರಿ ಪ್ರತರ್ದನನೇ ಆಗಿದ್ದ. ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದ ಕೂಡಲೇ ಭದ್ರಶ್ರೇಣ್ಯನ ಮಗನಾದ ದುರ್ದಮನು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದ ಸಮಾಚಾರ ಕೇಳಿ ಉರಿದೆದ್ದ. ತನ್ನ ತಂದೆ ದಿವೋದಾಸ ಸಣ್ಣಮಗು ಎಂದು ಕರುಣೆಯಿಂದ ಕೊಲ್ಲದೇ ಬಿಟ್ಟ ದುರ್ದಮ ದಿವೋದಾಸನ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪ್ರತೀಕಾರದ ನೀಚ ಕೃತ್ಯಕ್ಕೆ ಎಳೆಸಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಅವನ ಹೃದಯ ಸಂತಪ್ತವಾಯಿತು. ತನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಬಗೆದ ಈ ಅಪಚಾರಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಪ್ರತೀಕಾರ ಮಾಡುವದು ಪುತ್ರನಾದ ತನ್ನ ಮುಖ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯ ಎಂದು ಅವನು ಭಾವಿಸಿದ. ವೀರಾಗ್ರಣಿಯಾದ ಅವನು ಸೇಡಿನ ಸಿಡಿಲುಗುದುರೆಯ ಸವಾರಿ ಮಾಡಿ ದುರ್ದಮನ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ಮಾಡಿದ. ದುರ್ದಮ ತನ್ನ ಹೆಸರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಶೌರ್ಯದಿಂದ ದುರ್ದಮನೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಪ್ರತರ್ದನ ಕುಮಾರ ತನ್ನ ಲೋಕೋತ್ತರವಾದ ಶೌರ್ಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳಿಂದ ಆ ದುರ್ದಮನನ್ನೂ ಮರ್ದನ ಮಾಡಿದ. ಅವನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಅವನ ಮೇಲಿನ ಸೇಡನ್ನು ತೀರಿಸಿದ. ಈ ಪ್ರತರ್ದನನಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು: ವತ್ಸ,

ಗರ್ಗ ಎಂದು. ವತ್ಸನ ಮಗನೇ ಅಲರ್ಕ. ಅಲರ್ಕನ ಪುತ್ರನೇ ಸನ್ನತಿ. ವತ್ಸರಾಜನ ಮಗನಾದ ಅಲರ್ಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪ್ರಿಯ. ಸತ್ಯನಿಷ್ಠ, ದೇವತಾರಾಧಕ, ಭಕ್ತಶ್ರೇಷ್ಠ. ಸ್ವಯಂ ರಾಜನಾದರೂ ಋಷಿಗಳಂತೆ ವಿರಕ್ತ ಜೀವನ ನಡೆಸಿದ. ಅರವತ್ತು ಸಾವಿರದ ಆರನೂರು ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದ.ಕೊನೆಯ ವರೆಗೂ ನವತರುಣನಾಗಿಯೇ ಉಳಿದ. ಮುಪ್ಪು ಅವನನ್ನು ಎಂದೂ ಮುಸಲಿಲ್ಲ. ಅಶಕ್ತಿ ಯಾವ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬದುಕಿ ಇರೋ ವರೆಗೂ ಆರೋಗ್ಯವಂತನಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತನಾಗಿ ನಿತ್ಯ ಸತ್ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುತ್ತ ತನ್ನ ಕುಲವನ್ನು ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡಿದ. ಈ ಅಲರ್ಕ ರಾಜನಿಗೆ ಇಷ್ಟು ಸುದೀರ್ಘ ಆಯುಷ್ಯ ಹಾಗೂ ಆರೋಗ್ಯಭಾಗ್ಯಗಳು ಲಭಿಸಲು ಅಗಸ್ತ್ಯರ ಮಡದಿಯಾದ ಲೋಪಾಮುದ್ರೆಯ ಅನುಗ್ರಹ ಕಾರಣ. ನಿಕುಂಭಮುನಿಯ ಶಾಪದ ಗಡುವು ಮುಗಿದ ಬಳಿಕ ಅಲರ್ಕನು ವಾರಣಾಸಿಯನ್ನು ತನ್ನ ವಶದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ.ರಾಕ್ಷಸನಿಂದ ಹಾಳುಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಪುರಾಣ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಆ ಪುಣ್ಯನಗರಿಯನ್ನು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿ ಅನೇಕ ಸುಂದರವಾದ ಮಂದಿರಗಳನ್ನು ದಿವ್ಯಭವ್ಯವಾದ ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಅದೊಂದು ಭೂಲೋಕದ ಅಮರಾವತಿಯಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸತೊಡಗಿತು. ಪುನರ್ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಆ ವಾರಣಾಸಿ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಮೊದಲಿಗಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದ ಅತ್ಯಧಿಕ ಶೋಭೆಯಿಂದ ಹಾಗೂ ವೈಭವದಿಂದ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ನಗರವೆಂದು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಯಿತು. ಅಲರ್ಕನ ಮಗನಾದ ಸನ್ನತಿಗೆ ಸುನೀಥ ಎಂಬ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರ ಹಾಗೂ ಧರ್ಮ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಬದ್ಧಶ್ರದ್ಧನಾದ ಸತ್ಪುತ್ರನು ಹುಟ್ಟಿದ. ಆ ಸುನೀಥನಿಗೆ ಕ್ಷೇಮರಾಜ ಎಂಬ ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಯಾದ ಮಗನು ಜನಿಸಿದ. ಆ ಕ್ಷೇಮರಾಜನ ಮಗನೇ ಸುಕೇತು. ಸುಕೇತುವಿನ ಪುತ್ರ ಧರ್ಮಕೇತು. ಧರ್ಮ ಕೇತುವಿನ ಚಿರಂಜೀವ ಸತ್ಯಕೇತು. ಸತ್ಯಕೇತುವಿನ ಆತ್ಮಜನೇ ವಿಭುರಾಜ. ವಿಭುರಾಜನ ಪುತ್ರಪ್ರವರನೇ ಆನರ್ತ. ಆನರ್ತನ ಮಗ ಸುಕುಮಾರ. ಸುಕುಮಾರನ ಕುಮಾರದೃಷ್ಟಿಕೇತು.ಈ ದೃಷ್ಟಿಕೇತು ಪರಮ ಧಾರ್ಮಿಕ.ದೃಷ್ಟಿಕೇತುವಿನ ಮಗ ವೇಣುಹೋತ್ರ. ವೇಣುಹೋತ್ರುವಿನ ಚಿರಂಜೀವ ಭಾರ್ಗ ಮಹಾರಾಜ. ದಿವೋದಾಸನ ಮಗನಾದ ಪ್ರತರ್ದನಪುತ್ರ ವತ್ಸನಿಗೆ ವತ್ಸಭೂಮಿ ಎಂಬ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಪುತ್ರನು ಇದ್ದ. ಭಾರ್ಗರಾಜನ ಮಗ ಭಾರ್ಗಭೂಮಿ. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಪುರೂರವನ ವಂಶದವರು. ಈ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ. ಈ ಮೂರು ಜಾತಿಯ ಜನರು ಸಹಸ್ರಾರು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಬೆಳೆದು ಭಾಗ್ಯವಂತರಾಗಿ ಧರಣೀ ಮಂಡಲವನ್ನು ಆಳಿ ಕಾಲಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆಗಿ ಹೋದರು.

ಇತಿ ಹನ್ನೊಂದನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಹನ್ನೆರಡು

ಲೋಮಹರ್ಷಣ:-ಆಯುರಾಜ ಹಾಗು ಪ್ರಭಾದೇವಿ ಈ ದಂಪತಿಗಳ ಹೊಟ್ಟೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಪಂಚಪುತ್ರರಲ್ಲಿ ನಹುಷನೇ ಜ್ಯೇಷ್ಠ. ತನ್ನ ಕೀರ್ತಿ ಕೌಮುದಿಯನ್ನು ಸ್ವರ್ಗ ಸೀಮೆಯ ವರೆಗೂ ಪಸರಿಸಿದ ರಾಜಶ್ರೇಷ್ಠ. ಈ ನಹುಷ ಕುಮಾರರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ವರ ವಂಶವು ಬೆಳೆದ ಬಗೆಯನ್ನು ಅಳಿದ ಕಾರಣವನ್ನು ಉಳಿದ ರೀತಿಯನ್ನೂ ಈ ಮೊದಲು ನಾನು ನಿಮಗೆ ಬಿತ್ತರಿಸಿದೆ. ಈಗ ಆಯುವಿನ ಚೊಚ್ಚಲು ಮಗನಾದ ನಹುಷ ಮಹಾರಾಜನ ವಂಶ ಹಾಗೂ ವಂಶೀಯರ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಅರಹುವೆ ಕೇಳಿರಿ. ನಹುಷ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳು ತಮ್ಮ ಮಗಳಾದ ವಿರಜೆಯನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ನಹುಷನಿಗೆ ಆ ದೇವಕನ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಆರು ಜನ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಇಂದ್ರನಂತೆ ತೇಜಸ್ವಿಗಳು ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ವರ್ಚಸ್ವಿಗಳು, ಯತಿ, ಯಯಾತಿ, ಸಂಯಾತಿ, ಆಯಾತಿ, ಪಾರ್ಶ್ವಕ, ಈ ಐದು ಜನ ನಹುಷನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧರು. ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೇ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾದ ಯತಿಯು ಕಕುಸ್ಥರಾಜನ ಮಗಳಾದ ಗೋದೇವಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾದ. ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೂ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಯಾವಾಗಲೂ ಬ್ರಹ್ಮಚಿಂತನದಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತ. ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಯಾದರೂ ಹೆಸರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅವನು ಯತಿಯೂ ವ್ರತಿಯೂ ಭಗವನ್ಮತಿಯೂ ಆಗಿದ್ದ. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಸದಾ ಅಸಾರತಾ ಬುದ್ಧಿ ವಿಷಯ ಸುಖವೆಂದರೆ ವಿಷಯುವೆಂದು ಬಗೆದು ರಾಗ ಭೋಗಗಳೆಂದರೆ ಜಿಗುಪ್ಸೆಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿದ್ದ. ಕೊನೆಕೊನೆಗೆ ಎಲ್ಲಬಿಟ್ಟು ಬ್ರಹ್ಮಚಿಂತನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಮಾಡುತ್ತ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಪಡೆದ. ಮಿಕ್ಕ ನಹುಷನ ಐದು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಯಯಾತಿಯು ತನ್ನ ಶೌರ್ಯ ಪರಾಕ್ರಮಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಗೆದ್ದು ಜಗಜ್ಜೇತಾರ ಎನಿಸಿದ. ದೈತ್ಯ ಗುರು ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರ ಮಗಳಾದ ದೇವಯಾನಿಯನ್ನೂ, ರಾಕ್ಷಸೇಶ್ವರನಾದ ವೃಷಪರ್ವನ ಮಗಳಾದ ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯನ್ನೂ ವಿವಾಹವಾದ. ಯಯಾತಿಗೆ ದೇವಯಾನಿಯಲ್ಲಿ ಯದು,ತುರ್ವಸು ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳೂ, ಶರ್ಮಿಷ್ಠೆಯಲ್ಲಿ ದ್ರುಹ್ಯ,ಅನು,ಪೂರು ಎಂಬ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳೂ ಹುಟ್ಟಿದರು.ಆ ಯಯಾತಿಗೆ ದೇವೇಂದ್ರನು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಹಾಗೂ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಹೊಳೆಯುವ ಒಂದು ರಥವನ್ನೂ, ಗಾಳಿಯ ವೇಗದಲ್ಲಿ ಓಡುವ ಶುಭ್ರ ಹಯಗಳನ್ನೂ ಸುವರ್ಣದ ಭುಜಕಿರೀಟವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟ. ಇಂದ್ರದತ್ತವಾದ ಆ ದಿವ್ಯರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಯಯಾತಿಯು ದಿಗ್ದೇಶಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸುತ್ತಾಡಿ ದಿಗ್ವಿಜಯ ಮಾಡಿ ಅಖಂಡ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಪಾದಾಕ್ರಾಂತ ಮಾಡಿಕೊಂಡ. ದೇವತೆಗಳೂ ಅವನಿಗೆ ಹಣಮಣಿದರು. ಮಾನವರಂತೂ ಅವನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಕುಣಿದರು.

ದೈತ್ಯದಾನವರೂ ಸಹ ಅವನಿಗೆ ಸೋತು ಶರಣಾಗತರಾದರು. ಆ ಯಯಾತಿ ರಾಜನಿಗೆ ಸುರರಾಜನ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಬಂದ ಆ ದಿವ್ಯ ರಥವು ಕುರುವಂಶದ ರಾಜಮನೆತನದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿಯೇ ಬಹುಕಾಲ ಇದ್ದಿತು. ಕೊನೆಗೆ ಪರೀಕ್ಷಿತ ಪುತ್ರನಾದ ಜನಮೇಜಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗರ್ಗ ಮುನಿಯ ಶಾಪದಿಂದ ಕೌರವ ಕುಲದ ಕೈಯಿಂದ ತಪ್ಪಿ ಬೇರೆಯವರ ಕೈಸೇರಿತು. ಗರ್ಗಮುನಿಯ ಪುತ್ರನೋರ್ವನನ್ನು ಜನಮೇಜಯರಾಜನು ಕಾಲಬೋಧಿತನಾಗಿ ಕೊಂದದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯದೋಷ ತಗುಲಿತು. ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದೋಷದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆ ಜನಮೇಜಯ ರಾಜನನ್ನು ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಸಿಂಹಾಸನದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಇಳಿಸಿದರು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಕೊಂದ ರಾಜ ರಾಜ್ಯದ ಶಾಸನ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ಅನರ್ಹ ಎಂದು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿ ಆ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬಹಿಷ್ಕಾರ ಹಾಕಿದ. ಅದರಿಂದ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಜನಮೇಜಯ ರಾಜ ಪ್ರಜಾ ಪರಿವಾರದಿಂದ ಪರಿತ್ಯಕ್ತನಾಗಿ ಊರೂರುಗಳಲ್ಲಿ ಅಲೆದಾಡಿದ. ಕಾಡುಮೇಡುಗಳಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿದ. ಎಲ್ಲಿಯೂ ಅವನಿಗೆ ಶಾಂತಿ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಕಂಡ ಕಂಡ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಅಲೆದು ಬಳಲಿ ಬೆಂಡಾಗಿ ಬಸವಳಿದು ಬೇಸತ್ತು ಆ ಜನಮೇಜಯರಾಜ ಕೊನೆಗೆ ಶರಣುಹೋದ ಶೌನಕಮುನೀಂದ್ರರಿಗೆ. ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಗಳು ಆ ಶೌನಕರು. ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರದ ಮರ್ಮ, ರಹಸ್ಯ ಎಲ್ಲವೂ ಅವರಿಗೆ ಅಂಗೈಯಲ್ಲಿಯ ನೆಲ್ಲಿ. ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯ ದೋಷದಿಂದ ನಿಸ್ತೇಜನೂ ಕ್ಷೀಣಾಕ್ಷಾಮನೂ, ಕಳೆಗೆಟ್ಟು ಅಂದಗೆಟ್ಟ ಬಣ್ಣವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಪುರುಷಸಾರ್ವಭೌಮನನ್ನು ಕಂಡು ಮುನಿಹೃದಯ ಕರಗಿತು. ಜೀವನದಲ್ಲಿಯೇ ನಿರಾಶೆಗೊಂಡ ಆ ಕುರುಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯತುಂಬಿದ. ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ನಿನ್ನಿಂದ ತೊಲಗಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಭರವಸೆ ನೀಡಿದರು. ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಪಾಪದಿಂದಾಗಿ ಅವನ ದೇಹವೆಲ್ಲವೂ ದುರ್ಗಂಧ ನಾರುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನ ಮೈತುಂಬ ತೊನ್ನುರೋಗ ಹಿಡಿದಿತ್ತು. ಕುಷ್ಠರೋಗದಿಂದ ಅವನ ಅವಯವಗಳೂ ಸಹ ಕಳಚಿ ಬೀಳತೊಡಗಿದವು. ಅವನ ದೀನ ದುಃಖಿತವಾದ ಈ ದಯನೀಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಮಮ್ಮಲನೇ ಮರುಗಿದ ಆ ಶೌನಕ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಜನಮೇಜಯ ರಾಜನಿಂದ ತಾವೇ ನಿಂತು ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದರು. ಶೌನಕರ ಸಮರ್ಥವಾದ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಕುಂದು, ಕೊರತೆ, ಲೋಪ, ದೋಷ, ನ್ಯೂನತೆಗಳು ಇಲ್ಲದೇ ಆ ಯಜ್ಞ ಕಾರ್ಯವು ಸಾಂಗೋಪಾಂಗವಾಗಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನೆರವೇರಿತು. ಯಜ್ಞ ಸಮಾಪ್ತಿಯ ಅನಂತರ ಆ ಮಹಾಮುನಿಗಳು ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಅವಭೃಥಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿದರು.

ಮಂತ್ರ ಪೂತವಾದ ಆ ಜಲದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜ ಮುಣುಗಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎದ್ದ. ಇದೇನು ಆಶ್ಚರ್ಯ ! ಮುಳುಗು ಹಾಕಿ ಮೇಲೆದ್ದ ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಅವನ ಮೈಯಿಂದ ಇಷ್ಟು ದಿನಗಳಿಂದ ಸೂಸುತ್ತಿದ್ದ ದುರ್ಗಂಧ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಇಲ್ಲವಾಗಿತ್ತು. ಅವನ ಸರ್ವಾಂಗವನ್ನು ಕಬಳಿಸಿದ ತೊನ್ನುರೋಗ ತೊಲಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಗುರುತಾದ ಸುಟ್ಟ ಕಬ್ಬಿಣದ ವಾಸನೆ, ದುರ್ಗಂಧ, ಮುಂತಾದವು ದೂರವಾಗಿದ್ದವು. ಜನಮೇಜಯನ ದೇಹವು ಮೊದಲಿನಂತೆ ಪುಟಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದ ಬಂಗಾರ ಬಣ್ಣದಿಂದ ಮತ್ತೆ ಮಿಂಚತೊಡಗಿತು. ಮುಂಚಿನ ಅವನ ದೇಹದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಕಳೆ, ಕಾಂತಿ, ಸೌಂದರ್ಯ ದೇಹದಲ್ಲಿ ನಳನಳಿಸತೊಡಗಿದವು. ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಜ್ಞದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೂ, ಶೌನಕರಂಥ ಗುರುಗಳ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೂ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆ ಆ ರಾಜಪಿಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿತ್ತು. (ಈ ಜನಮೇಜಯ ಹಾಗೂ ಅವನ ತಂದೆ ಪರೀಕ್ಷಿತರಾಜರು ಪಾಂಡವರ ಮೊಮ್ಮಗನಾದ ಪರೀಕ್ಷಿತ ಹಾಗೂ ಪರೀಕ್ಷಿತನ ಮಗ ಜನಮೇಜಯ ಅಲ್ಲ. ಅವರು ಇವರಿಂದ ಭಿನ್ನರು. ಮತ್ತು ಈ ಪಾಂಡವ ಪೌತ್ರ ಪ್ರಪೌತ್ರರಾದ ಪರೀಕ್ಷಿತ ಜನಮೇಜಯರಿಗಿಂತ ಬಹು ಹಿಂದಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವರು. ಆದರೆ ಇವರೂ ಸಹ ಕುರುವಂಶದವರೇ.)

ದೇವೇಂದ್ರನು ಯಯಾತಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಆ ದಿವ್ಯರಥವು ಈ ಕುರುವಂಶದಲ್ಲಿ ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಕ್ತನಾದ ಮೊದಲನೆಯ ಜನಮೇಜಯನ ಕಾಲದವರೆಗೂ ಇದ್ದಿತು. ಈ ಜನಮೇಜಯನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆ ತಗಲಿದ ಬಳಿಕ ದೇವೇಂದ್ರನು ಅದನ್ನು ಈ ಜನಮೇಜಯನಿಂದ ತಿರುಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಚೇದಿರಾಜನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ. ಈ ಮಹಾರಥವು ಬಂದ ಬಳಿಕ ಆ ಚೇದಿರಾಜನಿಗೆ ಬೃಹದ್ರಥ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ಬೃಹದ್ರಥನ ಅನಂತರ ಆ ಇಂದ್ರ ರಥವು ವಂಶಪಾರಂಪರ್ಯದಿಂದ ಜರಾಸಂಧನಿಗೆ ಲಭಿಸಿತು. ಜರಾಸಂಧನನ್ನು ಬಲಭೀಮನು ಕೊಂದ ಬಳಿಕ ಆ ರಥವು ಭೀಮನ ಕೈವಶವಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ಭೀಮಸೇನನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಕೈಮುಗಿದ.

ಯಯಾತಿಯು ಏಳು ದ್ವೀಪಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಸಮುದ್ರಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡ ಭೂಮಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಗೆದ್ದು ಅಖಂಡ ಭೂಮಂಡಲಕ್ಕೆಲ್ಲ ಏಕಛತ್ರಾಧಿಪತಿ ಎನಿಸಿದ. ಈ ಮಹೀಮಂಡಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಐದು ಭಾಗ ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಒಂದೊಂದು ದೇಶಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿದ. ಪೂರ್ವ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಮಧುಕುಮಾರನನ್ನೂ ಮಧ್ಯದಿಕ್ಕಿಗೆ ಪೂರುವನ್ನೂ, ಆಗ್ನೇಯ ದಿಕ್ಕಿನ ಭೂಭಾಗಕ್ಕೆಲ್ಲ ತುರ್ವಸುವನ್ನೂ, ಉಳಿದೆಲ್ಲ ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ಮಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಅಧೀಶ್ವರರನ್ನಾಗಿ ನಿಯೋಜಿಸಿದ. ಮುಂದೆ ಮುದುಕನಾದ ಬಳಿಕ ಯಯಾತಿಯು ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ. ದೇಹಕ್ಕೆ ಮುಪ್ಪು ಬಂದರೂ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಇನ್ನೂ ತಾರುಣ್ಯದ ತರಳತೆಯಲ್ಲೇ ತೇಲಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಬಹು ದಿನದ ಅಸಂಭವದಿಂದ ಕಾಮವಾಸನೆ ಇನ್ನೂ ಉದ್ದೀಪ್ತವಾಗಿತ್ತು. ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪಾಲು ಮಾಡಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ

ಕೊಟ್ಟು ಬಳಿಕ ಅವನು ಯದುವನ್ನು ಕರೆದು ಹೇಳಿದ "ಕುಮಾರ, ನೀನು ನನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಂತೆ ಈ ಮುಪ್ಪನ್ನು ತೆಗೆದುಕೋ, ನಿನ್ನ ತಾರುಣ್ಯವನ್ನು ನನಗೆ ಕೊಡು. ನಾನು ತರುಣನಾಗಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆಳುತ್ತೇನೆ. ಸುಖೋಪಭೋಗಗಳನ್ನೂ ಭೋಗಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಯದುರಾಜ:–ತಂದೆಯೇ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡಲು ಬಂದಿದ್ದ. ಅವನಿಗೆ ನಾನು "ನೀನು ಕೇಳಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊಡುವೆ" ಎಂದು ವಚನ ಕೊಟ್ಟಿರುವೆ. ಈಗ ನಾನು ನನ್ನ ತಾರುಣ್ಯವನ್ನು ನಿನಗೆ ಕೊಟ್ಟು ವೃದ್ಧಾಪ್ಯ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಮುದುಕನಾಗಿ ಕುಳಿತರೆ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಅಪೇಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವದು ಎಂತು? ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಏನು ಕೇಳುತ್ತಾನೋ,ಏನೇನು ಬೇಕು ಎನ್ನುತ್ತಾನೋ ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತು? ಅವನು ಬೇಡಿ ಬಯಸಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಪೂರ್ಣಮಾಡಲು ಅವನಿಗೆ ಬೇಡವಾದವರನ್ನು ಸದೆಬಡೆಯಲು ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಬೇಡವೇ ? ನಾನು ಮುಪ್ಪು ಹೊಂದಿ ಮೂಲೆ ಹಿಡಿದು ಕುಳಿತರೆ ಪರಾಧೀನನಾದ ನನಗೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಆಶೆ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವದು ಶಕ್ಯವಾಗಲಾರದು. ಅಪ್ಪ ! ಮುಪ್ಪು ಬಹಳ ಘೋರ. ತಿನ್ನುವ ಆಶೆ ಕಡಿಮೆ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ತಿಂದರೆ ತಡೆಯುವದಿಲ್ಲ. ತಿರುಗಾಡುವ ಭೋಗಿಸುವ ಆಶೆ ತಪ್ಪುವದಿಲ್ಲ. ಬೇಕು ಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ತಿಂದು ತಿರುಗಿ ಕುಣಿದು ಕುಪ್ಪಳಿಸಲು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಯೇ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಮುಪ್ಪನ್ನು ನಾನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾರೆ. ನಿನಗೆ ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಮಗನೇ ? ನನಗಿಂತ ಅಧಿಕ ಪ್ರಿಯರಾದ ಬೇರೆ ಮಕ್ಕಳೂ ನಿನಗೆ ಇದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ತಂದೆಗಾಗಿ ತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಯಯಾತಿ ರಾಜನಿಗೆ ಕಡುಕೋಪ ಬಂದಿತು. ಸಿಡಿದು ನುಡಿದ.

ಯಯಾತಿ:–"ದುಷ್ಟ ! ತಂದೆಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಮಾತನಾಡುವ ನಿನಗೆ ಯಾವ ಧರ್ಮ ಇದೆ ? ನೀನು ಮಾಡುವ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮ, ಸೇವೆ, ಶುಶ್ರೂಶೆಗಳೆಲ್ಲ ವ್ಯರ್ಥ. ನಿನ್ನ ಸಂತತಿಗೆ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವೇ ಇಲ್ಲದಂತಾಗಲಿ."

ಹೀಗೆ ಯಯಾತಿಯು ಯದುಕುಮಾರನಿಗೆ ಶಾಪಕೊಟ್ಟು ತನ್ನ ಉಳಿದ ಮಕ್ಕಳಾದ ದ್ರುಹ್ಯು, ತುರ್ವಸು, ಅನು ಎಂಬ ತನ್ನ ಉಳಿದ ಮೂರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕರೆದು ತನ್ನ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತಾರುಣ್ಯ ಕೊಡಲು ಹೇಳಿದ. ಆದರೆ ಅವರು ಯಾರೂ ಆದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಯದುವಿನಂತೆ ಎಲ್ಲರೂ ತಂದೆಯ ಮಾತನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಶಾಪಕೊಟ್ಟು ಕೊನೆಗೆ ಪೂರುಕುಮಾರನನ್ನು ಕೇಳಿದ. ಪರಮಪಿತೃಭಕ್ತ ಆ ಪೂರುಕುಮಾರ. ಉಳಿದ ಸೋದರರಂತೆ ತಂದೆಯ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಅನಾದರ ತೋರದೇ ಕೂಡಲೇ ಅವನು ಪಿತ್ರಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿದ. ತನ್ನ ತಾರುಣ್ಯವನ್ನು ತಂದೆಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಅವನ ಮುಪ್ಪನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ. ಇದರಿಂದ

ಯಯಾತಿಗೆ ಪರಮಾನಂದವಾಯಿತು. ಹೊಸ ಹರೆಯ ಏರಜವ್ವನವನ್ನು ಪಡೆದ ಯಯಾತಿಯು ನವನವ ವಿಷಯಾಸ್ವಾದನೆಗೆ ಉತ್ಸುಕನಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡ. ಪೂರು ಕುಮಾರನ ನವತಾರುಣ್ಯ ಅವನಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹ ಉದ್ರೇಕವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವನ ಹಿಂದಿನ ಇಬ್ಬರು ಮಡದಿಯರು ಮುಪ್ಪಿನ ಮುದುಕಿಯರಾಗಿದ್ದರು. ಆದರಿಂದ ಅವನು ವಿಶ್ವಾಚಿ ಎಂಬ ಅಪ್ಸರೆಯೊಡನೆ ಚೈತ್ರರಥ ಉದ್ಯಾನ, ಗಂಧ ಮಾದನ ಪರ್ವತ, ಮಂದ್ರ 'ದ್ರೋಣಿ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಕೃತಿ ಸುಂದರವಾದ ನಿಸರ್ಗ ರಮಣೀಯ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಮಧುಚಂದ್ರ ವಿಹಾರ ಮಾಡಿ ಸ್ವಚ್ಛಂದ ಕ್ರೀಡೆಯಿಂದ ಆನಂದ ಅನುಭವಿಸಿದ. ಬಹುಕಾಲ ಪರ್ಯಂತ ಸ್ವರ್ಗದ ಬೆಲೆವೆಣ್ಣಿನೊಡನೆ ಮಾಡಿದ ವಿಹಾರದಿಂದಲೂ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ತಣಿಯಲಿಲ್ಲ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ತೃಪ್ತ ವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಾಮವಾಸನೆ ಕೆರಳುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಭೋಗಾಭಿಲಾಷೆ ಬಲಿಯುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಕೊನೆಗೆ ಅವನು ಈ ಭೋಗಾನುಭೋಗಗಳಿಂದ ಬೇಸತ್ತು "ತ್ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಸುಖವಿದೆ;ಭೋಗದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ"ಎಂಬಸತ್ಯ ತತ್ವವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡ.ಅವನ ಬಾಯಿಂದಲೆ ವಿಷಯ ಭೋಗಕ್ಕೆ ಅಲುಬುದ್ಧಿ ಇಲ್ಲ ಎಂಬ ಉದ್ಗಾರ ಹೊರಟಿತು.

ನ ಜಾತು ಕಾಮಃ ಕಾಮಾನಾಂ ಉಪಭೋಗೇನ ಶಾಮ್ಯತಿ ।
ಹವಿಷಾ ಕೃಷ್ಣವರ್ತ್ಮೇವ ಭೂಯ ಏವಾಭಿವರ್ಧತೇ ॥

ವಿಷಯ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವದರಿಂದ ಆ ಭೋಗದ ಆಶೆಯು ಎಂದಿಗೂ ಶಾಂತವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಉಪಭೋಗ ಮಾಡಿದಂತೆ ಅದು ತುಪ್ಪ ಹೊಯ್ದ ಬೆಂಕಿಯಂತೆ ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಅಭಿವೃದ್ಧವೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಸುಖಾನುಭವದ ಆಸೆಯು ಚಿಗುರುತ್ತಲೇ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ದವಸಧಾನ್ಯ, ಬಂಗಾರ, ಪಶು, ಸ್ತ್ರೀ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರೂ ಸಾಕು ಎನಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವದೇ ಅವುಗಳನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲು ಇರುವ ಏಕಮಾತ್ರ ಉಪಾಯ.

ಯಾ ದುಸ್ತ್ಯಜಾ ದುರ್ಮತಿಭಿರ್ಯಾ ನ ಜೀರ್ಯತಿ ಜೀರ್ಯತಃ ।
ಯೋಽಸೌ ಪ್ರಾಣಾಂತಿಕೋ ರೋಗಸ್ತಾಂ ತೃಷ್ಣಾಂ ತ್ಯಜತಃ ಸುಖಂ ॥

ಮೂಢರು ಆಸೆಯನ್ನು ಬಿಡಲು ಅಸಮರ್ಥರು. ಇಂಥವರ ಶರೀರವೆಲ್ಲವೂ ಜೀರ್ಣವಾದರೂ ಆಸೆ ಮಾತ್ರ ಜೀರ್ಣವಾಗದೇ ಹಾಗೇ ಉಳಿಯುವದು. ಆಸೆ ಎಂಬುದು ಸಾಯುವ ವರೆಗೂ ಇರುವ ಮಹಾನ್ ಒಳರೋಗವು. ಇಂಥ ದುರ್ಲಕ್ಷ್ಯ ದೋಷೋಪೇತವಾದ ಆಸೆಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದವನೇ ಸುಖಿಯಾಗುವನು. ದುರ್ಮತಿಯು ಆಸೆಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸದೇ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವನು.

ಜೀರ್ಯಂತಿ ಜೀರ್ಯತಃ ಕೇಶಾ ದಂತಾ ಜೀರ್ಯಂತಿ ಜೀರ್ಯತಃ ।
ಧನಾಶಾ ಜೀವಿತಾಶಾ ಚ ಜೀರ್ಯತೋಽಪಿ ನ ಜೀರ್ಯತಿ ॥

ವೃದ್ಧನಾದ ಮೇಲೆ ಅವನ ತಲೆ ಕೂದಲುಗಳು ಉದುರುವವು. ಹಲ್ಲುಗಳು

ಬಿದ್ದು ಹೋಗುವವು. ಆದರೆ ಧನಾಶೆ, ಬದುಕುಂಬ ಆಶೆ (ಜೀವಿತಾಶೆ) ಇವೆರಡೂ ನಷ್ಟವಾಗುವದಿಲ್ಲ.

"ಯಚ್ಚ ಕಾಮಸುಖಂ ಲೋಕೇ ಯಚ್ಚ ದಿವ್ಯಂ ಮಹತ್ಸುಖಂ ।
ತೃಷ್ಣಾಕ್ಷಯ ಸುಖಸ್ಯೈತೇ ನಾರ್ಹಂತಿ ಷೋಡಶೀಂ ಕಲಾಂ ॥"

ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ವಿಷಯ ಸುಖ ಮತ್ತು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದ ಮಹಾಸುಖ ಇವೆಲ್ಲ ಸೇರಿದರೂ ಸಹ ಆಸೆಯನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸುವದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ನೈಜಸುಖದ ಹದಿನಾರನೇಯ ಒಂದಂಶವನ್ನೂ ಸರಿ ತೂಗಲಾರವು.

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ರಾಜರ್ಷಿಯಾದ ಯಯಾತಿಯು ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಹೆಂಡತಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದ. ಅಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲದ ವರೆಗೆ ಘೋರ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಅಂತ್ಯಗೊಳಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಿರಶನವ್ರತ ಆಚರಿಸಿದ. ತತ್ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಕೆಲಕಾಲ ಕಳೆದ ನಂತರ ಭೃಗುತುಂಗ ಎಂಬ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ದೇಹತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ. ಪತ್ನಿಯೊಡನೆ ಸ್ವರ್ಗ ಸೇರಿದ.

ಯಯಾತಿಯ ಮಕ್ಕಳಾದ ಐದು ಜನ ರಾಜರ್ಷಿಗಳು ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಆಳಿದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಯದುರಾಜನು ಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಇವನ ವಂಶದಲ್ಲೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ರೂಪದಿಂದ ಅವತರಿಸಿ ಭೂಭಾರ ಹರಣಮಾಡಿದ ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣ ಸಾಧಿಸಿದ.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣ ಯಯಾತಿ ಚರಿತನಿರೂಪಣ ಎಂಬ ಹನ್ನೆರಡನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಹದಿಮೂರು

ಶೌನಕಾದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು:- ಸೂತ ಮುನಿಗಳೇ, ಪೂರು, ದ್ರುಹ್ಯು, ಅನು, ಯದು, ತುರ್ವಸು ಮುಂತಾದ ರಾಜಕುಮಾರರ ವಂಶದ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ನಮಗೆ ಹೇಳಿರಿ.

ಸೂತ –ಪೂರುವಿನ ಮಗ ಸುವೀರ. ಸುವೀರನಿಂದ ಮನಸ್ಯು. ಮನಸ್ಯುಪುತ್ರ ಅಭಯದ. ಅಭಯದನ ಮಗ ಸುಧನ್ವ. ಸುಧನ್ವನ ಮಗ ಸುಬಾಹು. ರೌದ್ರಾಶ್ವ ಸುಬಾಹುವಿನ ವರಪುತ್ರ. ರೌದ್ರಾಶ್ವನಿಗೆ ಹತ್ತುಜನ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳು. ಹತ್ತು ಜನ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು. ಇವರಿಂದ ಪೂರುವಿನ ವಂಶ ಅತ್ಯಧಿಕವಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ದಶಾರ್ಣೇಯು, ಕಕ್ಷೇಯು, ಮೃಗೇಯು, ಕೃಕಣೇಯು

ಸ್ಥಂಡಿಲೇಯು, ಸ್ಥಲೇಯು, ಜಲೇಯು, ಧನೇಯು, ವನೇಯು, ಸನ್ನತೇಯು ಇವರೇ ಆ ರೌದ್ರಾಶ್ವನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ದಶಕುಮಾರರು. ಅವನ ಹತ್ತು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಹೆಸರು ಭದ್ರಾ, ಶೂದ್ರಾ, ಮದ್ರಾ, ಶಲದಾ, ಮಲದಾ, ಬಲದಾ, ನಲದಾ, ಸುರಸಾ, ಗೋಚಪಲಾ, ಸ್ತ್ರೀರತ್ನಕೂಟಾ ಎಂದು ಇದ್ದಿತು. ಅತ್ರಿ ವಂಶದ ಪ್ರಭಾಕರ ಎಂಬ ಋಷಿಯು ರೌದ್ರಾಶ್ವನ ಹಿರಿಯ ಮಗಳಾದ ಭದ್ರಾ ದೇವಿಯು ಕೈಹಿಡಿದು ಅವಳಲ್ಲಿ ಸೋಮ ಎಂಬ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆದ. ಅತ್ರಿ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಭಾಕರಋಷಿ ಮಹಾಪ್ರಭಾವಶಾಲಿ.ಹಿಂದೆ ಒಮ್ಮೆ ಸೂರ್ಯನು ರಾಹುವಿನಿಂದ ಹತನಾಗಿ ಗಗನದಿಂದ ಭೂಮಿಗೆ ಬೀಳತೊಡಗಿದ. ಲೋಕದ ತುಂಬ ಎತ್ತೆತ್ತಲೂ ಕತ್ತಲೆ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಂಧತಮಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮಿಂದು ಬಂದಂತೆ ಅಂಧತೆಯ ಅನುಭವ.ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಕತ್ತಲೆಯ ಮೊತ್ತದಲ್ಲಿ ಅತ್ತಿತ್ತ ಚಲಿಸಲೂ ಸಹ ಆಗದೇ ತತ್ತರಿಸಿ ಹೋಯಿತು. ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರತಿಬದ್ಧವಾದವು. ಆಗ ಪ್ರಭಾಕರ ಮಹರ್ಷಿಯು ತನ್ನ ತಪೋಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಬೆಳಕನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿದ. ಕತ್ತಲೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಕಳೆದ. ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆಲ್ಲ ಪ್ರಕಾಶ ನೀಡಿ ತಾಮಸ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಜನರನ್ನೆಲ್ಲ ಪಾರುಮಾಡಿದ. ರಾಹುವಿನ ಪ್ರಹಾರದಿಂದ ಭೂಮಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಲಿರುವ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ "ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿದ. ಪತನೋನ್ಮುಖನಾದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಎತ್ತಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಸ್ವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದ. ಈ ಪ್ರಭಾಕರ ಮುನಿಯು ತನ್ನ ತಪಃ ಪ್ರಭಾವ ಹಾಗೂ ತೇಜಃ ಪ್ರಕರ್ಷಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಾಕರನೇ ಆಗಿ ಪ್ರಕಾಶಪುಂಜದಿಂದ ಧಾಮನಿಧಿಯಾಗಿ ಮೆರೆದ. ಈ ಪ್ರಭಾಕರ ಮುನಿಗೆ ಹತ್ತು ಜನ ಹೆಂಡಂದಿರು. ಅದರಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಜನ ಮಹಾನುಭಾವರಾದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದ ಆ ಪ್ರಭಾಕರ. ಪ್ರಭಾಕರನ ಪುತ್ರರಾದ ಈ ಹತ್ತು ಜನರೂ ಮಹಾತಪಸ್ವಿಗಳು. ತಂದೆಯಂತೆಯೇ ಸೂರ್ಯನ ಸಮಾನ ವರ್ಚಸ್ವಿಗಳು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ವೇದ ವೇದಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸರು. ಪ್ರಭಾಕರನು ಆಕಾಶದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಸ್ವಸ್ತಿ ಎಂದು ಸ್ವಸ್ತಿವಾಚನ ಮಾಡಿ ಅವನ ಭೂಮಿಪಾತವನ್ನು ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಎಂದರೆ ಅತ್ರಿ ವಂಶದ ಪ್ರಭಾಕರನು 'ಸ್ವಸ್ತ್ಯತ್ರಿ' ಎನಿಸಿದ. ಮುಂದೆ ವಂಶದವರು ಸ್ವಸ್ತ್ಯಾತ್ರೇಯರು ಎಂಬುದಾಗಿ ಪುರಾಣ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದರು.ಈ ಸ್ವಸ್ತ್ಯಾತ್ರೇಯರು ಅಯಾಚಿತ ವೃತ್ತಿಯವರು. ಅಪರಿಗ್ರಹ ಅವರ ಮುಖ್ಯ ಧರ್ಮ. ಆದರಿಂದ ದಾರಿದ್ರ್ಯವು ಅವರ ಮನೆತನದ ಬಳುವಳಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿತು. ಆದರೆ ಜ್ಞಾನ ವೈರಾಗ್ಯಗಳ ಸಿರಿವಂತಿಕೆ, ವೇದ ವೇದಾಂತಗಳ ಧೀಮಂತಿಕೆ ಮಾತ್ರ ಎಂದೂ ಆ ವಂಶದವರಲ್ಲಿ ಕುಗ್ಗಲಿಲ್ಲ.

ಕಕ್ಷೇಯು ರಾಜನಿಗೆ ಸಭಾನರ, ಚಾಕ್ಷುಷ, ಪರಮನು ಎಂಬ ಮೂವರು ವೀರರಾದ ಮಕ್ಕಳು ಇದ್ದರು. ಸಭಾನರನ ಮಗನೇ ಕಾಲಾನಲ. ಕಾಲಾನಲನಿಂದ ಸೃಂಜಯು ಜನಿಸಿದ. ಧರ್ಮಜ್ಞನಾದ ಈ ಸೃಂಜಯು ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರದ ಮರ್ಮಜ್ಞನೂ ಆಗಿದ್ದ. ಪುರಂಜಯನೆಂದು ಇತಿಹಾಸ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಮಹಾರಾಜ ಈ ಸೃಂಜಯನ ವರಪುತ್ರ. ರಾಜರ್ಷಿಯಾದ ಜನಮೇಜಯ ಈ ಪುರಂಜಯನ ಚಿರಂಜೀವ ಜನಮೇಜಯನ ತನುಜಾತನಾದ ಮಹಾಶಾಲ ತ್ರಿಲೋಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಅವನ ಕೀರ್ತಿ ಮಾನವಲೋಕವನ್ನು ಮೀರಿ ಸುರಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸೀಮೆಗುಂಟ ಹರಡಿ ಅವನಿಗೆ ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಗೌರವ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಮಹಾಶಾಲನಿಗೆ ಮಹಾಮನಸ್ ಎಂಬ ತಂದೆಯಂತೆಯೇ ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಯಾದ ಪುತ್ರ ಜನಿಸಿದ. ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಗೌರವ ಬಂದ್ಧ ಆ ಮಹಾಮನಸ್ ಮಹಾರಾಜನಲ್ಲಿ. ಆ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಉಶೀನರ ತಿತಿಕ್ಷು ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು. ತಿತಿಕ್ಷುವು ಬಲಿಷ್ಠನಾದರೆ ಉಶೀನರ ಧರ್ಮಿಷ್ಠ. ಈ ಉಶೀನರ ಮಹಾರಾಜ ನೃಗಾದೇವಿ, ಕ್ರಿಮಿದೇವಿ, ನವಾದೇವಿ, ದುರ್ವಾದೇವಿ, ದೃಷದ್ವತಿದೇವಿ ಎಂಬ ಪಂಚ ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ಮದುವೆಯಾದ. ಈ ಐವರು ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯರಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಕುಲಕ್ಕೆ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ತರುವ ಪಂಚಪುತ್ರರು ಉತ್ಪನ್ನರಾದರು. ಮೊದಲು ಈ ಉಶೀನರಿಗೆ ಆಗಿರಲೇ ಇಲ್ಲ ಸಂತಾನ. ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಗ್ರ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಕೈಗೊಂಡ ಆ ರಾಜರ್ಷಿ. ಸಂತಾನಕ್ಕಾಗಿ ದೇವತೆಗಳು ಅವನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ವರದ ಹಸ್ತ ಇಟ್ಟರು. ಆದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಪಂಚಪುತ್ರರು ಉತ್ಪನ್ನರಾದರು. ಈ ಉಶೀನರ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಹಿರಿಯ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾದ ನೃಗಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ನೃಗರಾಜ, ಕ್ರಿಮೀದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಮಿರಾಜ, ನವಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ನವಕುಮಾರ, ದೂರ್ವಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಸುವ್ರತ, ದೃಷದ್ವತಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಬಿಚಕ್ರವರ್ತಿ ಮಕ್ಕಳಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಶಿಬಿಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ವೃಷದರ್ಭ, ಸುವೀರ, ಕೇಕಯ, ಮದ್ರಕ ಎಂದು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಮಕ್ಕಳು, ಅವರು ಆಳುವ ದೇಶಗಳಿಗೂ ಆ ಶಿವಕುಮಾರರ ಹೆಸರೇ ಬಂದು ಅವೆಲ್ಲವೂ ಕೇಕಯ ಮದ್ರಕ, ಸುವೀರ, ವೃಷದರ್ಭ ದೇಶಗಳು ಎಂದು ಭಾರತದ ಭೂಗೋಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದವು.

ಮಹಾಮನನ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಮಗನಾದ ತಿತಿಕ್ಷು ಪೂರ್ವ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನಿಗೆ ವೃಷದ್ರಥ, ಫೇನ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಫೇನರಾಜನ ಮಗನೇ ಸುತಪಸ. ಸುತಪಸನ ಔರಸ ಪುತ್ರನೇ ಬಲಿರಾಜ. ದೈತ್ಯೇಶ್ವರನಾದ ಬಲಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೇ ಮನುಷ್ಯ ರೂಪದಿಂದ ಸುತಪನ ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ. ಮಾನವನಾಗಿ ಮೈದಾಳಿದ ಈ ಬಲಿರಾಜ ಮಹಾಯೋಗಿ ಅವನಿಗೂ ಅಂಗ, ವಂಗ, ಸುಂಹ, ಪುಂಡ್ರ, ಕಲಿಂಗ ಎಂಬ ಐದು ಜನ ವೀರಾಗ್ರಣಿಗಳಾದ ಮಕ್ಕಳು ಆದರು. ಈ ರಾಜಕುಮಾರರ ಹೆಸರುಗಳಿಂದಲೇ ಅವರು ಆಳಿದ ನಾಡುಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಈ ಬಲಿರಾಜನು ಮಾಡಿದ ಧರ್ಮನಿಷ್ಠವಾದ ರಾಜ್ಯಪರಿಪಾಲನೆ, ಯಜ್ಞ, ಯಾಗ,

ಮುಂತಾದ ಧರ್ಮ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಪರಮಪ್ರೀತನಾದ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮ "ಕಲ್ಪ ಕಾಲದ ವರೆಗೆ ಯೋಗೀಶ್ವರನಾಗಿ ಜೀವಿಸು" ಎಂದು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದ. "ಧರ್ಮ ಧುರೀಣನೂ,ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅಜೇತನೂ ಆದ ನೀನು ಮನುಷ್ಯ ಶರೀರದಿಂದಲೇ ಅಪ್ರತಿ ಹತವಾದ ಗತಿಯಿಂದ ಮೂರು ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಮನಬಂದತ್ತ ಸಂಚರಿಸು. ಸತ್ಸಂತಾನಪಡೆ, ಬ್ರಹ್ಮ, ಕ್ಷತ್ರ, ವೈಶ್ಯ, ಶೂದ್ರ ನಾಲ್ಕೂ ವರ್ಣಗಳನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ರೀತಿಯಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಕೀರ್ತಿವಂತನಾಗಿ ಬಾಳು" ಎಂದು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದ.

ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ವರಪಡೆದ ಬಲಿರಾಜ ಧರ್ಮದಿಂದ ರಾಜ್ಯವಾಳಿ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಶಾಂತಿಸಾಗರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ. ಬಹುಕಾಲದ ವರೆಗೆ ಧರ್ಮದಿಂದ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತ ಕೊನೆಗೆ ಕಾಲ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಅವಸಾನ ಹೊಂದಿ ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಬಲಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದ. ಅಂಗ, ವಂಗ, ಕಲಿಂಗ, ಪುಂಡ್ರ, ಸುಂಹ ಎಂದು ಈ ಬಲಿಪುತ್ರರ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಈ ಐದು ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮರಾಜ್ಯವೇ ತಲೆ ಎತ್ತಿದಂತೆ ಇತ್ತು. ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಪರಮಪ್ರೀತರು, ನಿತ್ಯತೃಪ್ತರೂ ಆಗಿ ತಮ್ಮ ರಾಜರನ್ನು ಹಾಡಿಹರಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂಗರಾಜನ ಮಗನಾದ ದಧಿವಾಹನ. ದಧಿವಾಹನ ನಿಗೆ ದಿವ್ಯರಥ, ದಿವ್ಯರಥನಿಗೆ ಧರ್ಮರಥ ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಈ ಧರ್ಮರಥ ಇಂದ್ರನಂತೆ ಪರಾಕ್ರಮಿ. ಬೃಹಸ್ಪತಿಯಂತೆ ವಿದ್ವಾಂಸ. ಈ ಧರ್ಮರಥ ಕಾಲಂಜರ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞ ಮಾಡಿ ದೇವೇಂದ್ರನೊಡನೆ ಸೋಮಪಾನ ಮಾಡಿದ. ಮಹಾತ್ಮ ನಾದ ಈ ಧರ್ಮರಥನಿಗೆ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನಾದ ಚಿತ್ರರಥ ಎಂಬ ಮಗನು ಇದ್ದ. ಆ ಚಿತ್ರ ರಥನ ಚಿರಂಜೀವನಾದ ಲೋಮಪಾದನಿಗೆ ದಶರಥರಾಜನು ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ಶಾಂತಾ ದೇವಿಯನ್ನು ದತ್ತು ನೀಡಿದ. ಆ ಲೋಮಪಾದನಿಗೆ ದಶರಥ ಎಂದೂ ಹೆಸರು ಇದ್ದಿತು. ಈ ದಶರಥ ಕುಮಾರಿಯಾದ ಶಾಂತಾದೇವಿಯನ್ನು ವಿಭಾಂಡಕ ಸೂನು ವಾದ ಋಷ್ಯಶೃಂಗನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ಆ ಋಷ್ಯಶೃಂಗನ ಪ್ರಸಾದ ದಿಂದ ಲೋಮಪಾದ ರಾಜನಿಗೆ ಚತುರಂಗನ ಎಂಬ ಓರ್ವ ವಂಶಾಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಸತ್ಪುತ್ರ ಜನಿಸಿದ. ಈ ಚತುರಂಗನ ಮಗನೇ ಪೃಥುಲಾಕ್ಷ. ಪೃಥುಲಾಕ್ಷನ ಮಗ ಚಂಪ. ಚಂಪನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ರಮ್ಯವಾದ ನಗರಿಯೇ ಚಂಪಾ. ಈ ಚಂಪ ರಾಜನು ಪೂರ್ಣಭದ್ರ ಮುನಿಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಹರ್ಯಂಗ ಎಂಬ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆದ. ಋಷ್ಯಶೃಂಗನು ತನ್ನ ಮಂತ್ರ ಬಲದಿಂದ ಇಂದ್ರನ ವಾಹನವಾದ ಐರಾವತ ವನ್ನು ಇಳಿಸಿ ಈ ಹರ್ಯಂಗ ರಾಜನಿಗೆ ವಾಹನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ. ಭದ್ರರಥ ಈ ಹರ್ಯಂಗನ ಮಗ. ಹರ್ಯಂಗನಿಂದ ಮುಂದೆ ಇವರ ವಂಶವು ಭದ್ರರಥ, ಬೃಹತ್ ಕರ್ಮ, ಬೃಹದ್ಗರ್ಭ, ಬೃಹನ್ಮನ, ಜಯದ್ರಥ, ದೃಢರಥ, ಜನಮೇಜಯ, ಕರ್ಣ ರಾಜ, ವಿಕರ್ಣ ಮುಂತಾದ ರಾಜ ಮಹಾರಾಜರ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಮುಂದುವರೆ ಯಿತು. ಆ ವಿಕರ್ಣನಿಗೆ ನೂರುಜನ ಮಕ್ಕಳು. ಅವರಿಂದ ಆ ವಂಶ ಇನ್ನೂ ಬಿತ್ತರ ಗೊಂಡಿತು.

ಸೂತ: ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರೆ, ರೌದ್ರಾಶ್ವ ರಾಜನ ಮಗನಾದ ಋಚೇಯು ರಾಜನ ವಂಶಾಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿರಿ. ಋಚೇಯು ರಾಜನಿಗೆ ಮತಿನಾರ ಎಂಬ ವಿನಯಾನ್ವಿತನಾದ ತನಯ ಇದ್ದ. ಅವನಿಗೆ ಮೂರು ಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳು. ವಸುರೋಧ, ಪ್ರತಿರಥ, ಸುಬಾಹು ಎಂದು. ಎಲ್ಲರೂ ವೇದವಿದರು. ಶಾಸ್ತ್ರಕೋವಿದರು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪ್ರಿಯರು, ಸತ್ಯವಾದಿಗಳು, ಧರ್ಮಾತ್ಮರು. ಮತಿನಾರನಿಗೆ ಇಳಾದೇವಿಯೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳೂ ಇದ್ದಳು. ಆತ್ಮಜ್ಞಾನ ತತ್ತ್ವದರ್ಶಿನಿಯಾದ ಆ ಮಹಿಳಾಮಣಿಯಲ್ಲಿ ಕೆನೆಗಟ್ಟಿತ್ತು. ತಂಸು ಎಂಬ ರಾಜರ್ಷಿ ಅವಳ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿದ. ಆ ಇಲಾ, ತಂಸು ದಂಪತಿಗಳ ಸತ್ಪುತ್ರನೇ ಧರ್ಮನೇತ್ರ. ಅವನು ತಾಯಿಯಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿ. ತಂದೆಯಂತೆ ಪರಾಕ್ರಮಿ. ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ವದಾನವಿ. ಈ ಧರ್ಮನೇತ್ರ ದಂಪತಿಗಳಿಂದ ದುಷ್ಯಂತ, ಸುಷ್ಮಂತ, ಪ್ರವೀರ, ಅನಘ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದರು. ದುಷ್ಯಂತನಿಗೆ ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ ಸರ್ವದಮನ ಎಂಬ ಗಂಡು ಮಗು ಜನಿಸಿದ. ಅವನಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಆನೆ ಬಲ ಇದ್ದಿತು. ಅವನು ಶ್ರೀಹರಿಯಂತೆ ದುಷ್ಟಶಿಕ್ಷಣ, ಶಿಷ್ಟಪರಿಪಾಲನ ಮಾಡಿ ರಾಜ ಎಂದರೆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪ್ರತಿರೂಪ ಎಂಬ ಹಿರಿಯ ಉಕ್ತಿಯನ್ನು ಸತ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ. ಈ ಸರ್ವದಮನನಿಗೆ ಭರತ ಎಂದು ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರು. ದುಷ್ಯಂತನಿಂದ ಶಕುಂತಲೆಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ. ಈ ಸರ್ವದಮನ ಭೂಮಂಡಲಕ್ಕೆಲ್ಲ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ರಾಜನಾಗಿದ್ದ. ಅವನ ಹೆಸರು ಭರತ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಅವನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಈ ದೇಶಕ್ಕೆ ಭಾರತ ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ಭರತನ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರೂ ಮಾತೃಶಾಪದಿಂದ ನಾಶವಾದರು. ಆಗ ಅಂಗಿರಸ ಮುನಿಯ ಮಗನಾದ ಭರದ್ವಾಜ ಮಹರ್ಷಿಯು ಯಜ್ಞ ಮಾಡಿಸಿ ಭರತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ಓರ್ವ ಪುತ್ರನು ಜನಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ. ಭರತರಾಜನ ಹಿಂದಿನ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರೂ ವಿತಥ (ನಷ್ಟ)ರಾದ ಬಳಿಕ ಭರದ್ವಾಜನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಕಾರಣ ಈ ಭರತಪುತ್ರನಿಗೆ 'ವಿತಥ' ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನೇ ಇಟ್ಟರು. ವಿತಥನು ಜನಿಸಿದ ಕೆಲಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಭರತಚಕ್ರವರ್ತಿ ದಿವಂಗತನಾದ. ಭರದ್ವಾಜಮುನಿಯು ವಿತಥನನ್ನು ಪಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಕೂಡಿಸಿ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿ ತಾನು ತಪಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಕಾಡಿಗೆ ತೆರಳಿದ. ವಿತಥರಾಯನು ಸುಹೋತ್ರ, ಸಹೋತಾಯು, ಗಯ, ಗರ್ಗ, ಕಪಿಲ ಎಂಬ ಐದು ಪುತ್ರರಿಗೆ ತಂದೆಯಾಗಿದ್ದ. ಅವನ ಜ್ಯೇಷ್ಠಪುತ್ರನಾದ ಸುಹೋತ್ರನಿಗೆ ಸತ್ಯವಂತರಾದ ಕೌಶಿಕ, ಗೃತ್ಸಮತಿ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು. ಗೃತ್ಸಮತಿಯ ಸಂತತಿಯವರು ಹಲವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾದರೆ ಕೆಲವರು ಕ್ಷತ್ರಿಯರಾದರು. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಹಾಗೂ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ವೈಶ್ಯರೆಂದು ಪರಿಗಣಿತರಾದರು. ಕೌಶಿಕರಾಜನಿಗೆ ದೀರ್ಘತಪಸ ಎಂಬ ಮಹಾತ್ಮ

ನಾದ ಪಂಗ ಜನಿಸಿದ. ದೀರ್ಘತಪಸನ ವಂಶವು ಧನ್ವಂತರೀ. ಕೇತುಮಂತ, ದೀವೋದಾಸ ಮುಂತಾದವರ ಮುಖಾಂತರ ಮುಂದುವರೆದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ವಿತಥರಾಜನ ಮಗನಾದ ಸುಹೋತ್ರನಿಗೆ ಬೃಹತ್ ಎಂಬ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಗನಿದ್ದ. ಆ ಬೃಹದ್ರಾಜನಿಗೆ ಅಜಮೀಢ, ದ್ವಿಮೀಢ, ಪುರುಮೀಢ ಎಂಬುದಾಗಿ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳು. ಅವರಲ್ಲಿ ಅಜಮೀಢನಿಗೆ ನೀಲಿನಿ, ಕೇಶಿನಿ, ಧೂಮಿನಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ಮೂವರು ಮಹಿಳಾಮಣಿಯರು ಹೆಂಡತಿಯರಾಗಿದ್ದರು. ಅಜಮೀಢನಿಂದ ಕೇಶಿನೀದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಜಹ್ನು ಎಂಬ ಪುತ್ರನು ಜನಿಸಿ ವಿಶ್ವಜಿತ್ ಎಂಬ ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಕುಡಿದು ತೊಡೆಯಿಂದ ಬಿಟ್ಟ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಈ ಮೊದಲೇ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆ ಅಜಮೀಢನಿಂದ ನೀಲಿನೀದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಸುಶಾಂತಿ ಎಂಬ ಪುತ್ರನು ಉದಯಿಸಿದ. ಆ ಸುಶಾಂತನಿಂದ ಮುಂದೆ ಪುರುಜಾತಿ ಎಂಬ ಮಗನೂ, ಅವನ ಮಗನಾಗಿ ಬಾಹ್ಯಾಶ್ವನೂ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಬಾಹ್ಯಾಶ್ವನಿಗೆ ಐದು ಜನ ವೀರಪುತ್ರರು: ಮುದ್ಗಲ, ಸೃಂಜಯ, ಬೃಹದಿಷು, ಯವೀನರ, ಕೃಮಿಲಾಶ್ವ. ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳಾದ ಈ ಬಾಹ್ಯಾಶ್ವನ ಪಂಚಪುತ್ರರು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸಹ ರಕ್ಷಿಸಲು ಸಮರ್ಥರು. ಈ ಪಂಚಕುಮಾರರು ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೇ ರಕ್ಷಿಸಲು ಅಲಂ ಅಂದರೆ ಸಾಕು, "ಪಂಚ + ಅಲಂ = ಪಾಂಚಾಲಂ" ಎಂದು ಅವರು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರು. ಈ ಪಂಚ ರಾಜಕುಮಾರರು ಆಳುವ ದೇಶಕ್ಕೆ 'ಪಾಂಚಾಲ' ಎಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. ಈ ಐವರಲ್ಲಿ ಮುದ್ಗಲನ ಪ್ರೀತಿಯ ಪುತ್ರನೇ ಮೌದ್ಗಲ್ಯ. ಆ ಮೌದ್ಗಲ್ಯನಿಂದ ಇಂದ್ರಸೇನಾ ದೇವಿಯು ಗರ್ಭವನ್ನು ಧರಿಸಿದಳು. ಆದರೆ ಅದು ಬೆಳೆಯದೇ ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತು. ಸೃಂಜಯ ಎಂಬ ಬಾಹ್ಯಾಶ್ವನ ಎರಡನೇ ಮಗನಿಗೆ ಪಂಚಜನ ಎಂಬ ಕುಮಾರರು, ಆ ಪಂಚಜನರಿಂದ ಸೋಮದತ್ತನೂ, ಆ ಸೋಮದತ್ತನಿಂದ ಸಹದೇವರಾಜನೂ ಸಹದೇವನಿಂದ ಸೋಮಕ, ಹೀಗೆಲ್ಲ ಪುತ್ರ ಪೌತ್ರಾದಿ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಈ ವಂಶವು ವಿಸ್ತಾರವಾಗುತ್ತ ನಡೆಯಿತು. ಜನಿಸಿದ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರೂ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಮರಣಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅಜಮೀಢನು ಈ ಸೋಮಕನನ್ನೇ ತನ್ನ ಮಗನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ. ಅನಂತರ ಆ ಸೋಮಕನಿಗೆ 'ಜಂತು' ಎಂಬ ಪುತ್ರ ಹುಟ್ಟಿದ. ಜಂತುವಿನ ಮಗನೇ ಪೃಕ್ಷತರಾಜ. ಪೃಕ್ಷತನ ಪುತ್ರನೇ ದ್ರುಪದರಾಜ. ಅಜಮೀಢನ ಮೂರನೇ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಧೂಮಿನೀದೇವಿಯು ಮಹಾಪತಿವ್ರತೆ. ಸತ್ಕುಲ ಪ್ರಸೂತೆ. ಅವಳಿಗೆ ಬಹು ಕಾಲ ಮಕ್ಕಳು ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಆದಕ್ಕಾಗಿ ಅವಳು ಘೋರ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದಳು. ದೇವತಾ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಆ ಧೂಮಿನಿಯಲ್ಲಿ 'ಋಕ್ಷ' ಎಂಬ ಸುಂದರವಾದ ಸತ್ಪುತ್ರ ಜನಿಸಿದ. ಋಕ್ಷನಿಂದ ಮಹಾತಪಸ್ವಿಯೂ ವರ್ಚಸ್ವಿಯೂ ಆದ ಸಂವರ್ಣನು ಜನಿಸಿದ. ಸಂವರ್ಣನ ಮಗನೇ ಕುರುರಾಜ. ಕುರುರಾಜನು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಆಳಿದ ಈ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರವು ಪವಿತ್ರವೂ ಮನೋಹರವೂ

ಋಷಿಮುನಿಗಳಿಂದ ಸೇವಿತವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ವಂಶ ಈ ಕುರುವಂಶ. ಭೂಲೋಕದ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೂ ಇದರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ. ಆ ವಂಶದಲ್ಲಿ [illegible] ಕೌರವರು ಎಂದು ಹೆಸರು ಸುಧನು, ಪರೀಕ್ಷಿತ್, ಸುಧನ್ವ, ಅರಿಮೇಜಯ ಎಂದು ಕುರು ರಾಜನಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಚತುರ ಮಂತ್ರಿಗಳಾದ, ಅಷ್ಟೇ ವೀರ್ಯ ಶೌರ್ಯವುಳ್ಳ ನಾಲ್ಕು ಮಕ್ಕಳು ಆದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ವಯಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ, ವರ್ಚಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ, ಪರಾಕ್ರಮ ದಿಂದಲೂ ಪರೀಕ್ಷಿತನೆ ಹಿರಿಯ. ಪರೀಕ್ಷಿತನಿಗೆ ಜನಮೇಜಯ, ಶ್ರುತಸೇನ, ಉಗ್ರ ಸೇನ, ಭೀಮಸೇನ ಎಂದು ನಾಲ್ಕು ಜನ ಮಕ್ಕಳು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಮಹಾಮಹಿಮರೂ ಅತ್ಯಂತ ಬಲಿಷ್ಠರೂ, ಶೂರಶ್ರೇಷ್ಠರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಜನಮೇಜಯ ಭೂಪಾಲನ ಮಗನೇ ಸುರಥ. ಸುರಥನ ಮಗ ವಿದೂರಥ. ವಿದೂರಥನ ಮಗ ಋಕ್ಷರಾಜ. ವಿದೂರಥನಿಗೆ ಭರದ್ವಾಜ ಮುನಿಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಕುಮಾರ ಜನಿಸಿದ ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅವನಿಗೆ ಭಾರದ್ವಾಜ ಎಂದು ಹೆಸರು ಇಡಲಾಯಿತು. ಮುನಿಗಳೆ, ಚಂದ್ರವಂಶದಲ್ಲಿ ಋಕ್ಷ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ರಾಜರು ಇಬ್ಬರು ಇದ್ದರು. ಪರೀಕ್ಷಿತ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ರಾಜರೂ ಇಬ್ಬರು. ಭೀಮಸೇನ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ರಾಜರೂ ಮೂವರು. ಜನಮೇಜಯ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಇಬ್ಬರು ರಾಜರೂ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಎರಡನೇಯ ಋಕ್ಷರಾಜನ ಮಗನೇ ಭೀಮಸೇನ. (ಇವನು ಪಾಂಡುರಾಜನ ಮಗನಾದ ಭೀಮಸೇನನಿಂದ ಭಿನ್ನ) ಆ ಭೀಮಸೇನನಿಗೆ ಪ್ರತೀಪ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಪುತ್ರ ಹುಟ್ಟಿದ. ಪ್ರತೀಪನಿಗೆ ಶಂತನು, ದೇವಾಪಿ, ಬಾಹ್ಲೀಕ ಎಂಬ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳು ಮೂವರು ಮಹಾರಥಿಕರು, ಈ ಶಂತನುವಿನ ಮಗನೇ ದೇವವ್ರತ ಭೀಷ್ಮ ಪ್ರತೀಪನ ಎರಡನೇಯ ಮಗನಾದ ದೇವಾಪಿಯು ಮುನಿಯಾಗಿದ್ದು ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನಾಗಿದ್ದ. ಚ್ಯವನ ಮಹರ್ಷಿಯ ಪುತ್ರನಾದ ಕೃತಕ ಮುನಿಯು ಈ ದೇವಾಪಿಯ ಪ್ರಿಯಬಂಧು ಆಗಿದ್ದ. ದೇವಾಪಿಯು ವಿರಕ್ತನಾಗಿ ಮನೆಮಾರು ತೊರೆದು ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುನಿ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಇದ್ದು ಆತ್ಮಸಾಧನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ. ಅವನಿಂದ ಮುಂದೆ ವಂಶ ಬೆಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರತೀಪನ ಮೂರನೇ ಮಗನಾದ ಬಾಹ್ಲೀಕನ ವಂಶದ ವಿಸ್ತೃತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿರಿ. ಬಾಹ್ಲೀಕನಿಗೆ ಸೋಮದತ್ತ ಎಂಬ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಮಗನು ಇದ್ದ ಆ ಸೋಮದತ್ತನಿಂದ ಭೂರಿ, ಭೂರಿಶ್ರವ, ಶ್ರಲ ಎಂಬ ಪುತ್ರತ್ರಯವು ಜನಿಸಿತು. ಪ್ರತೀಪನ ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಶಂತನು ರಾಜ ಕುರುಕುಲದಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯ. ಅವನ ವಂಶ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಶಂತನು ಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ಗಂಗಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಭೀಷ್ಮ ಎಂದು ಹೆಸರಾದ ದೇವ ಪುತ್ರನು ಜನಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಆ ಶಂತನು ರಾಜ ಕಾಳಿ ಅಥವಾ ಯೋಜನಗಂಧಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಎರಡನೇಯ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾದ. ಅವನಿಗೆ ಆ ಕಾಳಿದೇವಿಯಲ್ಲಿ ವಿಚಿತ್ರವೀರ್ಯ ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ಮಗನು ಹುಟ್ಟಿದ. ಆ ವಿಚಿತ್ರವೀರ್ಯ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದೇ ಹರೆಯದ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮೃತನಾದ. ಆಗ ವ್ಯಾಸ ಮಹಾಮುನಿಯು

ತಾಯಿಯಾದ ಸತ್ಯವತೀದೇವಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆ ವಿಚಿತ್ರವೀರ್ಯನ ಹೆಂಡಂದಿರಲ್ಲಿ ನಿಯೋಗ ವಿಧಿಯಿಂದ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ, ಪಾಂಡು, ವಿದುರ ಎಂದು ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಿದ. ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನು ಗಾಂಧಾರಿದೇವಿಯಲ್ಲಿ ನೂರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದ.ಅವರಲ್ಲಿ ದುರ್ಯೋಧನನು ಹಿರಿಯ.ಅವನು ಕುರುರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೆಲದಿನ ಆಳಿದ ಪಾಂಡು ರಾಜನಿಗೆ ಕುಂತೀದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ, ಭೀಮ, ಅರ್ಜುನ ಎಂಬ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳು. ಮಾದ್ರಿದೇವಿಯಲ್ಲಿ ನಕುಲ ಸಹದೇವರು ಜನಿಸಿದರು. ಈ ಪಾಂಡು ಕುಮಾರರು "ಪಾಂಡವರು" ಎಂದು ಲೋಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದರು.

ಮಧ್ಯಮ ಪಾಂಡವನಾದ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಸುಭದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅಭಿಮನ್ಯು ಹುಟ್ಟಿದ. ಅಭಿಮನ್ಯುವಿನ ಮಗನೇ ಪರೀಕ್ಷಿತ. ಪರೀಕ್ಷಿತನ ಮಗನೇ ಜನಮೇಜಯ. ಜನಮೇಜಯ ರಾಜನಿಗೆ ಕಾಶೀರಾಜಕುಮಾರಿಯಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಾಪೀಡ, ಸೂರ್ಯಾಪೀಡ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಾಪೀಡನು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತಿ ತಾಳಿ ಮೋಕ್ಷ ಮಾರ್ಗ ಹಿಡಿದು ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡ. ಚಂದ್ರಾಪೀಡನಿಗೆ ನೂರುಜನ ಮಕ್ಕಳು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಜನಮೇಜಯರು ಎಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಈ ಜನಮೇಜಯರಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯನಾದ ಸತ್ಯಕರ್ಣನು ವೀರಾಧಿವೀರ. ಮತ್ತು ಯಜ್ಞಯಾಗ ದೀಕ್ಷಿತ. ವಾರಣಾಸಿಯನ್ನೇ ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಈ ವಿಶಾಲ ಮಹೀತಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಅವನು ಶಾಸನಗೈದ. ಸತ್ಯಕರ್ಣನಿಗೆ ಶ್ವೇತಕರ್ಣ ಎಂಬ ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿಯಾದ ಪುತ್ರನಿದ್ದ. ಆ ಶ್ವೇತಕರ್ಣನಿಗೆ ಬಹುಕಾಲ ಮಕ್ಕಳೇ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ವಿರಕ್ತನಾಗಿ ಸಂಸಾರವನ್ನೇ ತ್ಯಜಿಸಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದ. ಅವನ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾದ ಮಾಲಿನೀದೇವಿಯು ಯದುವಂಶದ ಸುಚಾರು ರಾಜನ ಮಗಳು. ಗ್ರಾಹವಾಲಿನಿ ಎಂದೂ ಅವಳಿಗೆ ಹೆಸರು. ಅವಳೂ ಪತಿಯೊಡನೆ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸಿದಳು. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ದಂಪತಿಗಳು ಆ ವಿಜನವನಾಂತರದ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆಚರಿಸಿದರು ಉಗ್ರ ತಪಸ್ಸನ್ನು. ಆ ತಪೋವನದಲ್ಲಿಯೇ ಗ್ರಾಹ ಮಾಲಿನಿಯು ಗರ್ಭ ಧರಿಸಿದಳು. ಶ್ವೇತ ಕರ್ಣ ಜನಿಸಿದ. ಬಹುವರ್ಷದ ಮೇಲೆ ತೇಜಃಪುಂಜನಾದ ಗಂಡುಮಗ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಶ್ವೇತಕರ್ಣನಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಸಂಸಾರ ಪಾಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳಲು ಇಚ್ಛೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಹೇಯವೂ. ಅಶಾಶ್ವತವೂ ಆದ ಈ ಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ವಿಮುಖವಾಗಿತ್ತು. ಶ್ರೀಹರಿಯ ಧ್ಯಾನದಕಡೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿತ್ತು.ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಯೆಲ್ಲವೂ ಅಧ್ಯಾತ್ಮದತ್ತ ಮನಸ್ಸು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಪುತ್ರ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಏರ್ಪಾಡನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಾಲಿನಿಗೆ ಸುಖವಾಗಿ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಸಾಗಿಸಲು ಪರ್ಯಾಪ್ತವಾದ ಧನ, ಧಾನ್ಯ, ಬಟ್ಟೆ, ಮನೆ. ಮಾರು ಎಲ್ಲ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿ ಕುಟುಂಬ ಪೋಷಣೆಯ ಏರ್ಪಾಡನ್ನು ಮಾಡಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಗಹನಾರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ನಿಂತ. ಪರಮ ಪತಿವ್ರತೆಯೂ ಅನಿಂದ್ಯ ಸುಂದರಿಯೂ ಆದ ಮಾಲಿನಿಗೆ ಅದೇ

ಹುಟ್ಟಿದ ಸುಕುಮಾರ ಸುಂದರನಾದ ಶ್ವೇತಕರ್ಣ ಎಂಬ ಎಳೆಕಂದನ ಮೇಲೆ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಉಕ್ಕುತ್ತಿತ್ತು. ಮನಸ್ಸು ಸೆಳೆಯುತ್ತಿತು. ಆದರೆ ಪತಿಯು ವಿರಹವೂ ಕೂಡ ಅವಳಿಗೆ ಅಸಹ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಜೀವನ ಯಾತೆಯು ಕೊನೆಯ ಗುರಿಯಾದ ಮಹಾಪ್ರಸ್ಥಾನಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟು ನಿಂತ. ಪತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಒಬ್ಬಳೇ ನವಜಾತ ಶಿಶುವಿನ ಲಾಲನೆ ಪಾಲನೆಯಲ್ಲಿ ಇರಲು ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಮಗನ ಮೇಲಿನ ಮೋಹ ತೊರೆದು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಲ್ಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವಳು ಆ ಹಾಲ್ಗಲ್ಲದ ಹಸುಳೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪತಿಯನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದಳು. ವಿರಕ್ತನಾದ ತಂದೆ, ಪತಿರಕ್ತಳಾದ ತಾಯಿ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಆದೀಗ ಜನಿಸಿದ ಸುಂದರ ಶಿಶುವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಹೊರಟು ಹೋದರು. ತಾಯಿ-ತಂದೆಗಳು ತ್ಯಜಿಸಿ ತಪೋವನಕ್ಕೆಂದು ಹೈಮಾಚಲದ ಉತ್ತುಂಗ ಶೃಂಗದ [illegible] ಏರಿದಾಗ ಅವರು ತ್ಯಜಿಸಿದ ಆ ಬಾಲಕ ಆ ಪರ್ವತದ ತಪ್ಪಲಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ದನಿ ತೆಗೆದು ಅಳತೊಡಗಿದ. ಆಗ ಆಗಸದ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿಯ ಮೋಡ ಪಡೆಗಳು ಆ ಮಗುವಿನ ಮೇಲೆ ನೆರಳನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡಿದವು. ಶ್ರವಿಷ್ಠಾದೇವಿಯ ಮಕ್ಕಳಾದ ಪೈಪ್ಪಲಾದಿ, ಕೌಶಿಕ ಎಂಬ ಇರ್ವರು ಮುನಿಕುಮಾರರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು. ಚೀರಿ ಚೀರಿ ರೋದಿಸುತ್ತಲಿರುವ ಆ ಎಳೆಕಂದನನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಆ ಮಗವನ್ನು ನೋಡಿ ಅವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಕರುಣೆ ಕೋಡಿಯೊಡೆಯಿತು. ಆ ಶಿಶುವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅದರ ಶರೀರವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೊಳೆದರು. ಆ ಮಗುವಿನ ತಾಯಿ ಹೋಗುವಾಗಆಶ್ರಮದ ಹಾಸುಗಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿ ಹೋಗಿದ್ದಳು. ಅದು ಅಳುವಾಗ ಅದರ ಎರಡೂ ಪಕ್ಕೆಗಳೂ ಕಲ್ಲಿಗೆ ಉಜ್ಜಿದಂತಾಗಿ ರಕ್ತವು ಕಂದುಗಟ್ಟಿದಂತಾಗಿತ್ತು. ಇದರಿಂದ ಎರಡೂ ಪಕ್ಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಮಗು ಕರಿಯ ಬಣ್ಣವುಳ್ಳ ಅಡಿನಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಆ ಕುಮಾರನಿಗೆ ಅಜಪಾರ್ಶ್ವ ಎಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ಮುಂದೆ ಆ ಬಾಲಕನು ರೇಮಕ ಮುನಿಯ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪೈಪ್ಪಲಾದಿ ಹಾಗೂ ಕೌಶಿಕ ಇಬ್ಬರೂ ಮುನಿಕುಮಾರರ ಪೋಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯತೊಡಗಿದ. ರೇಮಕ ಮುನಿಯ ಭಾರ್ಯೆಯಾದ ರೇಮತೀ ದೇವಿಯು ಆ ಮಗುವನ್ನು ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮಗುವೆಂದೇ ತಿಳಿದು ಕಕುಲಾವತಿಯಿಂದ ಕಾಪಾಡಿದಳು. ಆ ಮುನಿಗಳ ಮಕ್ಕಳು ಈ ಪಾಲಿನೀ ಕುಮಾರ. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಿಗೇ ಆಟ-ಪಾಠಗಳನ್ನಾಡುತ್ತ ಬೆಳೆದರು. ಈ ಪೂರುರಾಜನ ವಂಶವೇ ಮುಂದೆ ಪಾಂಡವರ ವಂಶವೆಂದು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು.

ಮುನಿಗಳೇ, ನಾನು ನಿಮಗೆ ಯಯಾತಿಯ ಮಗನಾದ ಪೂರುವಿನ ವಂಶ ಬೆಳೆದ ಬಗೆಯನ್ನು ಬಿತ್ತರಿಸದೇ ಈಗ ಅದೇ ಯಯಾತಿಯ ತುರ್ವಸು, ದ್ರುಹ್ಯು, ಅನು, ಯದು ಈ ನಾಲ್ಕು ರಾಜಕುಮಾರರ ಕುಲದ ಬಳ್ಳಿಯು ಬಿತ್ತರಗೊಂಡ ಬಗೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವೆ ಕೇಳಿರಿ. ತುರ್ವಸುವಿನ ಮಗ ವಹ್ನಿರಾಜ. ವಹ್ನಿರಾಜನಿಂದ ಮುಂದೆ ಈ ಮನೆತನವು ಗೋಹಾನು, ಐಶಾನು, ಕರಂಧಮ, ಮರುತ್ ಮುಂತಾದ ರಾಜ

ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಮುಂದುವರೆಯಿತು. ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಆ ವಿಕ್ಷಿತರಾಜನ ಮಗನಾದ ಮರುತ್ತನು ಬೇರೆ. ತುರ್ವಸುವಿನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಈ ಮರುತ್ತನು ಬೇರೆ. ಈ ಮರುತ್ತ ಮಹಾರಾಜ ಕರ್ಮಿಷ್ಠ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಿಷ್ಠ. ಆ ಪೂರ್ವಕಾಲದ ಮರುತ್ತನಂತೆಯೇ ಇವನಾದರೂ ಸಹ ಅಸಂಖ್ಯ ಯಜ್ಞ-ಯಾಗ ನೆರವೇರಿಸಿ ಸುವರ್ಣ ನಾಣ್ಯಗಳಿಂದ ದಾನ ದಕ್ಷಿಣೆ ನೀಡಿದ. ಆ ರಾಜನಿಗೆ ಗಂಡು ಸಂತತಿ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಸಂಯುತ ಎಂಬ ಏಕಮಾತ್ರ ಪುತ್ರಿ ಇದ್ದಳು. ಇವನು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಯಜ್ಞ ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ಸಂಯುತಾದೇವಿಯನ್ನು ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಸಂವರ್ತಮಹಾಮುನಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣೆ ಯಾಗಿ ನೀಡಿದ. ಮರುತ್ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಪುತ್ರಸಂತಾನ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಪೂರುವಂಶದ ದುಷ್ಯಂತ ರಾಜನನ್ನೇ ತನ್ನ ಮಗನನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ. ತುರ್ವಸುವಿನ ವಂಶವು ಯಯಾತಿ ರಾಜನ ಶಾಪದಿಂದ ಮರುತ್ತ ರಾಜನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪೂರುವಂಶದಲ್ಲಿಯೇ ಸೇರಿಹೋಯಿತು.

ದುಷ್ಯಂತನ ಮಗ ಕರೂರೋಮ. ಅವನ ಮಗ ಅಕ್ರೀದ. ಅಕ್ರೀದನಿಗೆ ಪಾಂಡ್ಯ, ಕೇರಲ, ಕಾಲ, ಚೋಲ ಎಂದು ನಾಲ್ವರು ಮಕ್ಕಳು. ದ್ರುಹ್ಯುವಿನ ಆ ವಂಶವು ಅವನ ಮಗನಾದ ಬಭ್ರುಸೇತು ಅಂಗಾರಸೇತು ಮುಂತಾದ ರಾಜರಿಂದ ವಂಶ ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಮುಂದುವರೆಯಿತು. ಅಂಗಾರಸೇತು ರಾಜನು ಯೌವನಾಶ್ವಭೂಪ ನೊಡನೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿದ. ಹತ್ತು ತಿಂಗಳ ವರೆಗೆ ಘೋರ ಸಂಗ್ರಾಮ ನಡೆಯಿತು. ಅಂಗಾರಸೇತು ಸಸೇನಾ ಪರಿವಾರಸಹಿತನಾಗಿ ಧಾರಾತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ದೇಹಬಿಟ್ಟ.ಅಂಗಾರ ಸೇತುವಿನ ಮಗ ಗಾಂಧಾರ ಅವನು ಶಾಸನ ಗೈಯುವ ಆ ದೇಶಕ್ಕೂ ಅವನದೇ ಹೆಸರು ಬಂದು ಗಾಂಧಾರ ದೇಶ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಆಯಿತು. ಗಾಂಧಾರ ದೇಶದ ಕುದುರೆಗಳು ಈಗಲೂ ಖ್ಯಾತಿ ಇದೆ.

ಯಯಾತಿಯ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಗನಾದ ಅನುವಿಗೆ ಧರ್ಮ ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಮಗನು ಇದ್ದ. ಆ ಧರ್ಮನಿಂದ ಮುಂದೆ ಆ ವಂಶದಲ್ಲಿ ದ್ಯೂತರಾಜ, ವನದುಹ, ಪ್ರಚೇತಸ. ಸುಚೇತಸ ಎಂಬ ರಾಜರು ಆಗಿ ಹೋದರು. ಸುಚೇತಸನ ತಲೆಗೆ ಅವನು ನಿಷ್ಪುತ್ರಿಕ ನಾದುದರಿಂದ ಅನುವಿನ ವಂಶ ನಿಂತುಹೋಯಿತು.

ದೇವಯಾನಿ ಹಾಗೂ ಯಯಾತಿಗಳ ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಯದುವಿಗೆ ಸಹಸ್ರಾಡ, ಪ್ರಮೋದ, ಕ್ರೋಷ್ಟಾ, ನೀಲ, ಅಂಜಿಕ ಎಂಬುದಾಗಿ ಐವರು ಮಕ್ಕಳು ಇದ್ದರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ದೇವೋಪಮರು. ಧರ್ಮೋತ್ತಮರು. ಮಾನವರಿಗೆಲ್ಲ ಪೂಜ್ಯತಮರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಯದುವಿನ ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಸಹಸ್ರಾದನಿಗೆ ಹೈಹಯ, ಹಯ, ವೇಣುಹಯ ಎಂಬುದಾಗಿ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳು. ಹೈಹಯನ ಮಗನೇ ಧರ್ಮನೇತ್ರ. ಧರ್ಮನೇತ್ರನ ಮಗ ಕಾರ್ತರಾಜ. ಕಾರ್ತರಾಜನ ಮಗ ಸಾಹಂಜ. ಈ ಸಾಹಂಜನು ಸಾಹಂಜನೀ ಎಂಬ ನಗರ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ರಾಜ್ಯವಾ ಳುತ್ತಿದ್ದ. ಮಹಿಷ್ಮತ ರಾಜನಿಗೆ ಭದ್ರಶ್ರೇಣ್ಯ,ಭದ್ರಶ್ರೇಣ್ಯನಿಗೆ ದುರ್ದಮ್ಯ,ದುರ್ದಮ

ನಿಗೆ ಕನಕರಾಜ, ಕನಕರಾಜನಿಗೆ ಕೃತವೀರ್ಯ, ಕೃತೌಜ, ಕೃತಧನ್ವ, ಕೃತಾಗ್ನಿ ಎಂದು ನಾಲ್ವರು ಮಕ್ಕಳು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೃತವೀರ್ಯನ ಮಗನೇ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾ ರ್ಜುನ. ಈ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನನಿಗೆ ಸಾವಿರತೋಳು. ಸೂರ್ಯನಂತೆ ತೇಜಸ್ವಿ ಯಾದ ರಥ. ಅಪ್ರತೀಮವಾದ ತೇಜಸ್ಸು. ಲೋಕೋತ್ತರವಾದ ಪ್ರತಾಪ. ಅಪ್ರತಿಹವಾದ ಗತಿ. ಅಚಿಂತ್ಯಾದ್ಭುತವಾದ ಮಹಾಮಹಿಮೆ. ಮೇಳವಿಸಿದ್ದವು. ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವಿನ ಸನ್ನಿಧಾನಶೇಷದಿಂದ, ಅವನು ಚತುಸ್ಸಾಗರಪರ್ಯಂತವಾದ ಮಹೀ ಮಂಡಲವನ್ನೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಗೆದ್ದು ಏಳು ದ್ವೀಪಗಳಿಗೂ ನಿಸ್ಸತ್ತಿರಾಜಾ ಧಿರಾಜನಾಗಿ ಏಕಮಾತ್ರ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಿ ಮೆರೆದ. ಈ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನು. ಹತ್ತುಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ಘೋರ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿ ಅತ್ರಿಮುನಿಯ ಮಗ ನಾದ ದತ್ತಾತ್ರೆಯನನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಂಡ. ಶ್ರೀಹರಿ ಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ದತ್ತಾತ್ರೇಯನು ಇವನಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ವರಗಳನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿದ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೇಯ ವರ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನಿಗೆ ಬೇಕು ಎಂದಾಗ ಸಾವಿರ ತೋಳುಗಳು ಉಂಟಾಗುವದು. ಎಂದಾದರೂ ಈ ಅರ್ಜುನನು ಅಧರ್ಮ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದರೆ ಸಜ್ಜನರು ಅದನ್ನು ತಡೆಯಬೇಕು. ಇದು ಎರಡನೇಯ ವರ. ಭೂವಲಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಸ್ವಯಂ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಗೆದ್ದು ಧರ್ಮದಿಂದ ರಾಜ್ಯವಾಳುವಂತಾಗಬೇಕು—ಇದು ಮೂರನೇ ವರ. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ವೈರಿ ವೀರಾಗ್ರಣಿಗಳನ್ನು ಕೊಂದು ಕೊನೆ ಯಲ್ಲಿ ಓರ್ವ ಮಹಾಪುರುಷನಿಂದಲೇ ಮರಣ ಹೊಂದುವದು-ಇದು ನಾಲ್ಕನೇ ವರ.

ಆ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನು ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವಾಗ ಯೋಗೀಶ್ವರನಂತೆ ಅವನಿಗೆ ಯೋಗ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಸಾವಿರ ತೋಳುಗಳು ಪುನಃ ಪುನಃ ಹುಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದವು. ಆ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನನು ಕರ್ಕೋಟಕನ ಮಕ್ಕಳಾದ ನಾಗಕುಮಾರರನ್ನು ಗೆದ್ದು ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಮಾಹ್ಮತಿ ನಗರದಲ್ಲಿ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಮನುಷ್ಯ ರೂಪದಿಂದ ಇರುವಂತೆ ಮಾಡಿದ. ತನ್ನ ನಗರದಿಂದ ದೂರ ಹರಿಯುವ ನರ್ಮದಾ ನದಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಜಲವಿಹಾರಕೇಲಿಯಲ್ಲಿ ಸಾವಿರ ತೋಳುಗಳಿಂದ ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿ ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಹರಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದ. ಇನ್ನೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಲಂಕಾಧಿ ಪತಿಯಾದ ರಾವಣನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಮೂರ್ಛೆಗೊಳಿಸಿ ಸೆರೆಹಿಡಿದು ತನ್ನ ಬಂಧೀಖಾನೆ ಯಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿದ. ಅವನ ಅಜ್ಜನಾದ ಪುಲಸ್ತ್ಯ ಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಬಂದು ಬಹುವಿಧವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿದ ಬಳಿಕ ಅವನನ್ನು ಸೆರೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿದ. ಒಂದು ದಿನ ನೀರಡಿಸಿದ ಅಗ್ನಿಯು ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ತನ್ನ ಬಾಯಾರಿಕೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡ. ಬೇಕಾದ ದೇಶವನ್ನು ಕಬಳಿಸಿ ನಿನ್ನ ಹಸಿವೆ ನೀರಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಇಂಗಿಸಿಕೋ ಎಂದು ಕಾರ್ತವೀರ್ಯ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಟ್ಟ. ಆಗ ಅಗ್ನಿಯು ಉತ್ಸಾಹಿತನಾಗಿ ಬೆಟ್ಟ, ಬಯಲು,ಪಟ್ಟಣ.ಗ್ರಾಮಾರಾಮಧಾಮಸ್ತೋಮ ಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸುಟ್ಟು ಹಾಕಿದ ವಶಿಷ್ಠ ಋಷಿಯ ರಮ್ಯವಾದ ತಪೋವನವು ಕೂಡ

ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನ ಬೆಂಬಲ ಪಡೆದ ಅಗ್ನಿಗೆ ಆಹುತಿಯಾಯಿತು. ತಮ್ಮ ರಮ್ಯವಾದ ಆಶ್ರಮವೆಲ್ಲವೂ ಭಸ್ಮೀಭೂತವಾದುದನ್ನು ಕಂಡು ಕ್ರುದ್ಧರಾದರು. ಆ ಆಪವ ವಶಿಷ್ಠರು. "ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನಾದ ಪರಶುರಾಮ ! ನಿನ್ನ ಸಾವಿರ ತೋಳು ಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಕಡಿದು ಕತ್ತರಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ನಿನ್ನನ್ನೂ ಕೊಂದು ಹಾಕಲಿ ಎಂದು ಶಾಪಕೊಟ್ಟರು. ಹುಸಿಯಾಗುವದುಂಟೇ ಅಂಥ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳ ಶಾಪ ! ತಂದೆ ಜಮದಗ್ನಿ ಮುನಿಗೆ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನ ಹಾಗೂ ಅವನ ಮಕ್ಕಳು ಮಾಡಿದ ಅಪಚಾರ, ಅಪಕಾರ. ಇವುಗಳಿಂದ ಸಿಡಿದೆದ್ದ ಆ ಕೊಡಲಿಯ ರಾಮ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನನ ಸಾವಿರ ತೋಳುಗಳನ್ನು ಕಡಿದು ಕೊಚ್ಚಿ ಹಾಕಿದ. ಕೊನೆಗೆ ಅವನನ್ನು ಕೊಂದು ಅವನ ತೊಂಭತ್ತೈದು ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಸವರಿ ಸಾಯಿಸಿದ. ರಾಮನ ಕೊಡಲಿಯ ಏಟಿಗೆ ತುತ್ತಾಗದೇ ಉಳಿದ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನ ಪುತ್ರರೆಂದರೆ ಐವರು ಮಾತ್ರ. ಅವರ ಹೆಸರು–ಶೂರ, ಶೂರಸೇನ, ವೃಷಣ, ಮಧುತಧ್ವಜ, ಜಯಧ್ವಜ. ಈ ಜಯಧ್ವಜ ಅವಂತೀ ದೇಶದ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿ ಶಾಸನಗೈದ. ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನನ ಈ ಪಂಚಪುತ್ರರು ಶಾಸ್ತ್ರ, ಶಸ್ತ್ರ ಎರಡರಲ್ಲೂ ಪರಿಣತರು ಧರ್ಮಾತ್ಮರೂ, ಕೀರ್ತಿವಂತರೂ ಆಗಿದ್ದರು, ಜಯಧ್ವಜನ ಮಗನೇ ತಾಲಜಂಘ. ಅವನಿಗೆ ನೂರು ಜನ ಮಕ್ಕಳು. ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ತಾಲಜಂಘರೆಂದೇ ಹೆಸರು, ಹೈಹಯರ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಬೀತಿಹೋತ್ರರು, ಸುಜಾತರು, ಭೋಜರು, ಆವಂತೇಯರು ತಾಂಡಿಕೇಯರು, ತಾಲಜಂಘರು, ಭರತರು ಮೊದಲಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ಇರುವರು. ಅವರೆಲ್ಲರ ಸಂತತಿಯು ಅತೀ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಬೆಳೆದುದರಿಂದ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ವೃಷರಾಜ ಮೊದಲಾದವರು ಯಾದವರು. ವೃಷರಾಜನ ಮಗ ಮಧುರಾಜ. ಆ ಮಧುವಿಗೆ ನೂರುಜನ ಮಕ್ಕಳು. ಅವರಲ್ಲಿ ವೃಷಣ ಎಂಬುವವ ಸಂತತಿಯನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಗೊಳಿಸಿದ. ಮಧುವಿನ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರೂ ಮಾಧವರು. ವೃಷನ ಸಂತತಿಯ ವರೆಲ್ಲ ವೃಷ್ಣಿಗಳು. (ಯಾದವರು)

ಯಯಾತಿರಾಜನ ಐದು ಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳ ವಂಶ ವಿಸ್ತಾರದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ನಾನು ಈಗ ನಿಮಗೆ ಮಾಡಿ ಹೇಳಿದೆ. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಈ ಮಹಾವಂಶವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿ ಅನೇಕ ಯಜ್ಞಯಾಗ ಮಾಡಿದ ಕ್ರೋಷ್ಟು ರಾಜನ ವಂಶವು ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದ ರೀತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆ ಕೇಳಿರಿ, ಈ ಕ್ರೋಷ್ಟುವಿನ ವಂಶದಲ್ಲಿಯೇ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದ. ಈ ವಂಶ ಹಾಗೂ ವಂಶೀಯರ ವೈಚಿತ್ರ್ಯ ಪೂರ್ಣವಾದ ಇತಿಹಾಸ ಶ್ರವಣ ಮಾಡುವುದ ರಿಂದ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗುವವು,

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮಪುರಾಣ "ಯಯಾತಿವಂಶಾನುಕೀರ್ತನ" ಎಂಬ
ಹದಿಮೂರನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಸಮಾಪ್ತ.

ಅಧ್ಯಾಯ ಹದಿನಾಲ್ಕು

ಸೂತ:-ಕ್ರೋಷ್ಟು ರಾಜನಿಗೆ ಗಾಂಧಾರಿ ಮಾದ್ರಿ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಪತ್ನಿಯರು. ಅನಮಿತ್ರ ಎಂಬ ಮಗನನ್ನೂ ಮಾದ್ರಿದೇವಿಯು ಯುಧಾಜಿತ, ದೇವಮೀಢ ಎಂಬ ಪುತ್ರದ್ವಯರನ್ನು ಪಡೆದಳು. ಈ ಮೂರು ಕ್ರೋಷ್ಟು ಪುತ್ರರ ವಂಶದ ಬಳ್ಳಿಗಳು ಚಿಗಿತು ಚೆಲ್ವರಿದವು. ಮಾದ್ರಿಯ ಮಕ್ಕಳಾದ ಯುಧಾಜಿತನಿಗೆ ವೃಷ್ಣಿ ದೇವಮೀಢನಿಗೆ ಅಂಧಕ ಎಂಬ ಪುತ್ರರು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಶ್ವಫಲ್ಕ, ಚಿತ್ರ ಇವರು ವೃಷ್ಣಿಯ ಮಕ್ಕಳು. ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ಶ್ವಫಲ್ಕ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ರೋಗ ರುಜಿನ, ಕ್ಷಾಮ-ಡಾಮರಗಳು, ಬಿಸಿಲು-ಬಿರುಗಾಳಿ ಇವುಗಳು ತಲೆದೋರು ವುದಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೆ ಕಾಶೀರಾಜನ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಮೂರು ವರ್ಷ ಮಳೆಯೇ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಕಾಶೀರಾಜನು ಈ ಶ್ವಫಲ್ಕನನ್ನು ದ್ವಾರಕೆಯಿಂದ ತನ್ನ ದೇಶಕ್ಕೆ ಕರೆಯಿಸಿದ. ಪೂಜೆ, ಪುನಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದ. ಅದರಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಳೆ, ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಬೆಳೆ ಬಂದಿತು. ಕಾಶಿಯ ದೇಶದ ಭೂಮಿಯೆಲ್ಲವೂ ಸುಜಲಾ, ಸುಫಲಾ, ಸಸ್ಯಶಾಮಲಾ ಆಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸಿತು. ಇದರಿಂದ ಆನಂದ ಭರಿತನಾದ ಕಾಶೀರಾಜ. ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆ ಮಾಡಿದ ಆ ಶ್ವಫಲ್ಕನಿಗೆ. ದಿನ ದಿನವೂ ಅವಳು ಗೋದಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ರಿಗೆ. ಅದರಿಂದಲೆ ಅವಳಿಗೆ ಹೆಸರು "ಗಾಂಧಿನೀ" ಎಂದು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿತು. ಆ ಶ್ವಫಲ್ಕನ ಮಗನೇ ಅಕ್ರೂರ. ಹುಟ್ಟಾ ಉದಾರ. ಜನ್ಮತ್ಃ ವೀರ. ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ಭಗವದ್ಭಕ್ತ. ಯಜ್ಞ ಯಾಗ ವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಅಭಿಜ್ಞ. ಅತಿಥಿ ಸತ್ಕಾರ ಪರಾಯಣ. ಶಾಸ್ತ್ರ-ಗ್ರಂಥಗಳ ಶ್ರೌತ ಸಂಪ್ರದಾಯ ದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಎಲ್ಲ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿದ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿಯೂ ಕೈತುಂಬ ದಕ್ಷಿಣೆ, ಮುಕ್ತ ಹಸ್ತದ ದಾನ ಆ ಅಕ್ರೂರನ ಕೈಹಿಡಿದ ಧರ್ಮಪತ್ನಿ ಉಗ್ರಸೇನಾದೇವಿ. ರೂಪದಲ್ಲಿ ಆವಳು ಬಹಳ ಚೆಲುವೆ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಸತಿ ಶಿರೋಮಣಿ. ಅವಳಲ್ಲಿ ಅಕ್ರೂರನಿಗೆ ಸುಂದರಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಸಾರ್ಥಕನಾಮದ ಕನ್ಯಾಮಣಿ ಮತ್ತು ಮುದ್ಗ. ಉಪಮುದ್ಗ ಮೇದುರ. ಆರಿಮೇಜಯ, ಅವೀಕ್ಷಿತ, ಆಕ್ಷೇಪ, ಶತ್ರುಘ್ನ, ಧರ್ಮಧೃಕ್, ಯತಿಧರ್ಮಾ, ಧರ್ಮೋಕ್ಷಾ, ಅಂಧಕರು, ಅವಾಹ, ಪ್ರತಿಪ್ರವಾಹ ಎಂಬ ಹದಿಮೂರು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದರು. ವೃಷ್ಣಿಯ ಎರಡನೇಯ ಮಗ ನಾಗ ಚಿತ್ರಕನು ಪ್ರಸೇನ ಉಪದೇವ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಂದೆ ಯಾದ. ಈ ಇಬ್ಬರೂ ಚಿತ್ರಕಪುತ್ರರು ತೇಜಸ್ವಿಗಳು ದೇವತೆಗಳಂತೆ.

ಧಾರ್ಮಿಕರೂ ಮುನಿಗಳಂತೆ. ಈ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲದೇ ಆ ಚಿತ್ರಕನಿಗೆ ಪೃಥು, ವಿಪೃಥು, ಅಶ್ವಗ್ರೀವ, ಅಶ್ವಬಾಹು, ಸುಪಾರ್ಶ್ವಕ, ಗವೇಷಣ, ಅರಿಷ್ಟನೇಮಿ, ಅಶ್ವ ಸುಧರ್ಮ, ಸುಬಾಹು, ಎಂಬ ಹತ್ತು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಶ್ರವಿಷ್ಠಾ, ಶ್ರವಣಾ, ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಆ ಚಿತ್ರಕ ಅಸಿಕ್ನೀ ಎಂಬ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಡದಿಯಲ್ಲಿ ದೇವಮೀಢ ಎಂಬ ಶೂರ ಪುತ್ರನನ್ನೂ ಭೋಜ್ಯಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಬೇರೆ ಹತ್ತು ಜನ ಮುತ್ತಿನಂಥ ಕುಮಾರರನ್ನೂ ಪಡೆದ. ಚಿತ್ರಕನಿಗೆ ಭೋಜ್ಯಾ ಎಂಬ ಭಾರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಹತ್ತು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ವಸುದೇವನೇ ಜ್ಯೇಷ್ಠ. ಗುಣದಿಂದ ಶ್ರೇಷ್ಠ, ಧರ್ಮನಿಷ್ಠ, ಅವನು ಹುಟ್ಟಿದೊಡನೆ ದೇವದುಂದುಭಿಗಳು ಮೊಳಗಿದವು ದೇವತೆಗಳು ನುಡಿಸಿದ ಕಹಳೆಗಳ ಧ್ವನಿಯೂ ಕೇಳಿಸಿತು. ಆದುದರಿಂದ ವಸುದೇವನಿಗೆ ಆನಕದುಂದುಭಿ ಎಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಯೂ ಅವನು ಹುಟ್ಟಿದಾಗ ಆಯಿತು. ಸುರಲೋಕದಿಂದ, ಅಂದಿನ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ವಸುದೇವನಂಥ ಸುಂದರ ಪುರುಷರೇ ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವನೊಬ್ಬ ಚೆಲುವಿನ ಚಂದ್ರಮ. ಚಂದ್ರನಂತೆ ಕಾಂತಿ ಕಿರಣಗಳು ಅವನ ಕಲೇವರಕ್ಕೆ ವಲಯಗಟ್ಟಿ ನಿಂತಿತ್ತು. ಪರಾಕ್ರಮದಲ್ಲಿಯಂತೂ ಅವನೊಬ್ಬ ಸಿಂಹಶಾರ್ದೂಲ ಶೌರ್ಯ–ಸೌಂದರ್ಯಗಳು ಒಂದು ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಿದಂತಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ವಸುದೇವ ಆ ವಸುದೇವನಿಗೆ ದೇವಭಾಗ ದೇವಶ್ರವ, ಅನಾಧೃಷ್ಟ, ಕನವಕ ಗ್ರುಂಜಮ, ವತ್ಸವಂತ, ಶ್ಯಾಮ, ಶಮೀಕ, ಗಂಡೂಕ್ಷ ಎಂಬ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳೂ ಪೃಥುಕೀರ್ತಿ, ಪೃಥಾ, ಶ್ರುತದೇವ, ಶ್ರುತಶ್ರವ ರಾಜಾಧಿದೇವಿ ಎಂಬ ಐದು ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಈ ಪಂಚಕನ್ಯೆಯರ ಪುತ್ರರೆಲ್ಲರೂ ಮುಂದೆ ಪ್ರಚಂಡ ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳಾಗಿ ಪೃಥ್ವೀಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಮೆರೆದು ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದದ್ದರಿಂದ ವೀರಮಾತೆಯರು ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರು ಲೋಕದಲ್ಲಿ. ಪೃಥುಕೀರ್ತಿ ಎಂಬ ವಸುದೇವ ಕುಮಾರಿಯಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧಶರ್ಮನಿಂದ ಜನಿಸಿದವನೇ ದಂತವಕ್ತ್ರ. ಮಹಾ ಬಲಿಷ್ಠ. ಅದೇ ದುಷ್ಟ. ಅವನು ಆಳುವ ದೇಶ ಕರೂಷ. ಮತ್ತೊಬ್ಬ ವಸುದೇವ ಪುತ್ರಿ ಶ್ರುತಶ್ರವಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಚೇದಿರಾಜನಾದ ಶಿಶುಪಾಲನ ಜನನ. ಜನ್ಮಾಂತರದ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವೇ ಅವ. ವಸುದೇವನ ಮೂರನೇ ಮಗಳಾದ ಪೃಥಾದೇವಿಗೆ ಕುಂತಿ ಎಂಬ ಬೇರೊಂದು ಹೆಸರು ಇದ್ದಿತು. ಆ ಕುಂತಿಯ ಕೈ ಹಿಡಿದವ ಪಾಂಡುರಾಜ. ಆ ಕುಂತೀದೇವಿಗು ಯಮಧರ್ಮನಿಂದ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ, ವಾಯುದೇವನಿಂದ ಭೀಮಸೇನ, ದೇವೇಂದ್ರನಿಂದ ಅರ್ಜುನ ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಕಿರೀಟಿ, ಧನಂಜಯ, ಫಾಲ್ಗುಣ, ವಿಜಯ, ಗಾಂಢೀವಿ ಎಂದು ನಾನಾ ನಾಮಗಳು ಆ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ.

ಶೌರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸರಿಸಾಟಿಯಿಲ್ಲ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ ಆ ಧನಂಜಯನಿಗೆ. ಇದೇ ಪಾಂಡುರಾಜನಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಟ್ಟ ಹೆಂಡತಿ ಮಾದ್ರಿದೇವಿಯಿಂದ ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವತೆಗಳ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಕುಲ–ಸಹದೇವರು ಜನ್ಮತಾಳಿದರು.

ವೃಷ್ಣಿಯ ಕಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಅನಮಿತ್ರನಿಂದ ಜನಿಸಿದವನೇ ಶಿನಿ. ಈ ಶಿನಿಯ ಪುತ್ರ ಸತ್ಯಕ. ಸತ್ಯಕನಿಗೆ ಯುಯುಧಾನ ಮತ್ತು ಸಾತ್ಯಕಿ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು ಉತ್ಪನ್ನರಾದರು. ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಉದ್ಧವ ದೇವಭಾಗನ ಮಗ. ಅರ್ಥಾತ್ ವಸುದೇವನ ಮೊಮ್ಮಗ. ವಸುದೇವನ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಮಗನಾದ ದೇವಶ್ರವಸ ಮಹಾಪಂಡಿತ. ಅನಾಧೃಷ್ಟಿ ಎಂಬ ವಸುದೇವನ ಪುತ್ರನು ಈ ಅಶ್ಮಾಕ ಎಂಬ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆದ. ವಸುದೇವನ ಮಗಳಾದ ಶ್ರುತಾದೇವಿಯು ಶತ್ರುಘ್ನನನ್ನೂ ಏಕಲವ್ಯನನ್ನೂ ಪಡೆದಳು. ಏಕಲವ್ಯ ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ಕಿರಾತ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ದೊಡ್ಡವನಾದ. ಅವನಿಗೆ ನೈಷಾದಿ ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ವಸುದೇವನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಸಂತತಿ ಇಲ್ಲದವನೆಂದರೆ ವತ್ಸವಂತ. ಅವನಿಗೆ ವಸುದೇವನು ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಕೌಶಿಕನನ್ನೇ ದಾನಕೊಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟ. ವಸುದೇವನ ಗಂಡೂಷ ಎಂಬ ಪುತ್ರನಿಗೂ ಸಂತತಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸಂತಾನದ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಕೊರಗುತ್ತಲಿದ್ದ ಆ ಗಂಡೂಷನಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ತನಗೆ ರುಕ್ಮಿಣಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಚಾರುದೇಷ್ಣ, ಸುದೇಷ್ಣ, ಪಂಚಾಲ, ಕೃತಲಕ್ಷಣ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ದತ್ತುಕೊಟ್ಟ. ಕೃಷ್ಣ ಕುಮಾರರಲ್ಲಿ ಚಾರುದೇಷ್ಣನೇ ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಕಡೆ ಹುಟ್ಟಿ ಮಗ. ಮಹಾ ಪರಾಕ್ರಮಿ. ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಗೆಲುವು ತಾರದೇ ಎಂದೂ ಹಿಂತಿರುಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಚಾರುದೇಷ್ಣನ ಯುದ್ಧವೆಂದರೆ ಕಾಗೆಗಳ ಹಿಂಡಿಗೆ ಹಬ್ಬ. ಇವನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಕೊಂದು ಹಾಕಿದ ವೈರಿಗಳ ಮಾಂಸ ಸವಿಯಲು ಇವನು ಸಜ್ಜಾಗಿ ಹೊರಟಾಗ ತಪ್ಪದೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ತಂತ್ರಿಜ, ತ್ರಂತ್ರಿಪಾಲರೆಂಬ ವೀರರು ಕನವಕನ ಮಕ್ಕಳೂ ವೀರು, ಅಶ್ವಹನುಗಳು ಬೀರ್ವರು ವೀರರು. ಗೃಹಮುನ ಮಕ್ಕಳು. ಶಾಮುನೆಂಬುವನ ಮಗ ಶಮೀಕ. ಅವನು ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದು ಆ ರಾಜ್ಯವಾಳುವದರಿಂದುಂಟಾಗಬಹುದಾದ ಪಾತದಿಂದ ಬೇಸತ್ತು ರಾಜಸೂಯ ಮಾಡಿದ. ಈ ಶಮೀಕನಿಗೆ ಅಜಾತಶತ್ರುವೆಂಬ ಪುತ್ರ ಜನಿಸಿದ. ತಂದೆಯ ಶತ್ರುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ. ನಾಶಪಡಿಸಿದ. ಇನ್ನು ವಸುದೇವನ ಕೆಲ ವೀರ ಪುತ್ರರ ಬಗೆಗೆ ಹೇಳುವೆ ಕೇಳಿರಿ. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾದಂತೆ ವೃಷ್ಣಿ ಕುಲವು ಅವನಿಂದ ಮೂರು ಶಾಖೆಗಳಿಂದ ಹೊರಟು ಅನೇಕ ಶಾಖೆಗಳಾಗಿ ಕವಲೊಡೆದವು.

ವಸುದೇವನಿಗೆ ಪುರವಂಶದ ರೋಹಿಣಿ, ಮದಿರಾದೇವಿ, ವೈಶಾಖೀ, ಭದ್ರಾದೇವಿ, ಸುನಾಮ್ನಿದೇವಿ, ಸಹದೇವಾದೇವಿ, ಶಾಂತಿದೇವಾದೇವಿ, ಶ್ರೀದೇವಿ, ದೇವರಕ್ಷಿತಾದೇವಿ, ವೃಕದೇವಿ, ಉಪದೇವಿ, ದೇವಕೀ–ಎಂಬ ಹನ್ನೆರಡು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಪ್ರಧಾನಮಹಿಷಿಯರು ಹಾಗೂ ಸಂತಸು, ವಡವಾ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಪರಿಚಾರಿಕೆಯರೂ ಇದ್ದರು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಸುಂದರಿಯರೂ ಸಾಧ್ವಿಗಳೂ, ಪತಿಭಕ್ತಿ ಪರಾಯಣರೂ

ಆಗಿದ್ದರು. ಪುರುವಂಶದ ರೋಹಿಣೀದೇವಿಯೆಂಬ ಬಾಹ್ಲಿಕ ರಾಜನ ಮಗಳು ವಸುದೇವನಿಗೆ ಇವರಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತ್ಯಾಸ್ಪದಳಾದ ಸಹಧರ್ಮಿಣಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಇವಳೇ ಉಳಿದೆಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಹಿರಿಯಳೂ ಆಗಿದ್ದಳು. ಈ ಪ್ರೀತಿಯ ಹೆಂಡತಿಯಲ್ಲಿ ಬಲರಾಮ, ಶರಣ್ಯ ಶಠ, ದುರ್ದಮ, ದಮನ, ಶುಭ್ರ, ಪಿಂಡಾರಕ, ಉಶೀನರ, ಎಂಬ ಎಂಟು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳೂ ಸುಭದ್ರೆ ಎಂಬ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳೂ ಜನಿಸಿದರು. ಈ ಸುಭದ್ರೆಗೆ ಚಿತ್ರಾ ಎಂದೂ ಕರೆಯುವರು ವಸುದೇವನಿಗೆ ದೇವಕಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಜನಿಸಿದ.ಬಲರಾಮನಿಂದ ರೇವತಿ ದೇವಿಯಲ್ಲಿ ನಿಶಠ ಎಂಬ ಪುತ್ರ ಜನಿಸಿದ. ಸುಭದ್ರಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನಿಂದ ವೀರನಾದ ಅಭಿಮನ್ಯು ಜನಿಸಿದ ಅಕ್ರೂರನಿಂದ ಕಾಶಿ ರಾಜನ ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಕೇತುವು ಹುಟ್ಟಿದ. ಭೋಜ, ವಿಜಯ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ವಸುದೇವನಿಂದ ಶಾಂತಿದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ವೃಕದೇವ, ಗದರ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಸುನಾಮಾಳಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಅಗಾವಹನೆಂಬುವವನು ವೃಕದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ. ಈ ವೃಕದೇವಿಯು ತ್ರಿಗರ್ತ ರಾಜನ ಮಗಳು.

ಗಾರ್ಗ್ಯ ಎಂಬ ಋಷಿಯು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ವ್ರತ ಪಾಲಿಸಿ ಸಾಧನೆ ಗೈದ. ವ್ರತ ಮುಗಿಸಿದ ನಂತರ ಗೋಪ ಸುಂದರಿಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾದ. ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಅಪ್ಸರೆಯಾಗಿದ್ದ ಆ ಗೋಪ ಸುಂದರಿಗೆ ಗರ್ಗಮುನಿಯಿಂದ ಕಾಲಯವನ ಎಂಬ ಮಗ ಹುಟ್ಟಿದ. ಇವನು ಮಹಾಬಲಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದ. ಈ ಕಾಲಯವನನ ದೇಹವು ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳ ದೇಹದಂತೆ ಇರದೇ ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿತ್ತು. ಶರೀರದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧ ಗುಂಡಗೆ ಇತ್ತು. ನಡುವು ಸಿಂಹದಂತೆ ಚಿಕ್ಕದ್ದಾದ್ದು ಸುಂದರವಾಗಿತ್ತು. ಕಾಲಕ್ರಮಾಂತರದಿಂದ ಈ ಶಿಶುವು ಯವನರಾಜನ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ಅಂತೆಯೇ ಕಾಲಯವನ ಎಂದು ಹೆಸರು ಹೊಂದಿತು. ಅತುಲ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾಗಿದ್ದ ಈ ಕಾಲಯವನನ್ನು ಕಂಡರೇ ಶತ್ರುಗಳು ದಿಕ್ಕಾಪಾಲಾಗಿ ಓಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸೆಣಸಾಡಲು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದೇ ಬೇಸರವೆನಿಸಿತು ಕಾಲಯವನಿಗೆ. ನಾರದರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ತನ್ನ ತೊಂದರೆ ತೋಡಿಕೊಂಡು ಸ್ವಪರಾಕ್ರಮ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲು ಸ್ಥಳವೊಂದನ್ನು ಸೂಚಿಸಬೇಕೆಂದು ಯಾಚಿಸಿದ. ನಾರದ ಮಥುರೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದ. ಅಲ್ಲಿನ ಯಾದವರು ನಿನ್ನ ಜೊತೆಗೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಬಲ್ಲರು ಎಂದ. ಇಷ್ಟು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೇ ಕಾಲಯವ ಸೈನ್ಯಸಹಿತನಾಗಿ ಮಥುರೆಗೆ ಲಗ್ಗೆ ಇಟ್ಟ. ಯಾದವರಿಗೆ ಭಯವಾಯಿತು ಎಲ್ಲರೂ ರಾಜತಂತ್ರ ಕುಶಲನಾದ ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಕೃಷ್ಣ ಹೇಳಿದ. "ಕಾಲಯವನು ಶಂಕರನ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಿ ಅಜೇಯತ್ವವನ್ನು ವರವನ್ನಾಗಿ ಪಡೆದಿದ್ದಾನೆ. ಅದನ್ನು ನಾನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಬಹುದಾದರೂ ಈಗ [illegible] ಎಲ್ಲರೂ ಇನ್ನೊಂದು ದ್ವಾರದಿಂದ ಹೊರಹೊರಟು ಕುಶಸ್ಥಲಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ. ಮಥುರೆಯೊಳಗೆ ಕಾಲಯವ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವದರೊಳಗಾಗಿ ಮಥುರಾಪಟ್ಟಣ ಖಾಲಿಯಾಗಲಿ. ಇಲ್ಲಿರುವವರೆಲ್ಲ ಕುಶಸ್ಥಲಿಗೆ ಸಾಗಲಿ.ಕಾಲಯವನ ನಮಗೆ ಅಪೇಕ್ಷನಲ್ಲದಿದ್ದರೂ

ಶಂಕರನ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ, ಅವನು "ಕಾಲಯವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ವರವನ್ನು ಉಳಿಸೋಣ. ಗೌರವಿಸೋಣ."

ಕೃಷ್ಣನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಯಾದವರು ಒಪ್ಪಿದರು. ದ್ವಾರಾವತೀ ಎಂಬ ಅಪರನಾಮವುಳ್ಳ ಕುಶಸ್ಥಲಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದರು. ಆ ಸುಂದರ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು.

ಈ ಕೃಷ್ಣನ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದವ ಸುಖಿಯಾಗುವನು.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮಪುರಾಣ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಜನ್ಮಕಥಾ ಎಂಬ ಹದಿನಾಲ್ಕನೇ
ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಹದಿನೈದು

ಸೂತ.–ಋಷಿಗಳೇ, ಕ್ರೋಷು ರಾಜನಿಗೆ ವೃಜಿನೀವಾನ್ ಎಂಬ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಸಂತನಿದ್ದ ವೃಜಿನೀವಾನನ ಪುತ್ರನ ಹೆಸರು ಸ್ವಾಹಿ ಸ್ವಾಹಿಯ ಮಗ ಉಷದ್ಗುರಾಜ. ಈ ಉಷದ್ಗುವು ವಿದ್ವಾಂಸನಾಗಿದ್ದು ಅನೇಕ ಯಜ್ಞಯಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ. ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದ. ಸಂತತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದ. ಇವನಿಗೆ ಚಿತ್ರರಥ ಎಂಬ ವೀರ, ಧರ್ಮಿಷ್ಠ ಪುತ್ರನಿದ್ದ. ಚಿತ್ರರಥನ ಮಗ ಶಶಬಿಂದು. ಶಶಬಿಂದುವು ಸ್ವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ರಾಜರ್ಷಿಯೆನಿಸಿದ್ದ. ಪೃಥುಶ್ರವ, ಪೃಥುಯಶ ಎಂಬ ಈರ್ವರ. ಶಶಬಿಂದುವಿನ ಪುತ್ರರು ಅಂತರ ಎಂಬುವವ ಪೃಥುಶ್ರವನ ಮಗ. ಅಂತರನ ಮಗ ಸುಯಜ್ಞ. ಸುಯಜ್ಞನ ಮಗ ಉಷತನು. ಈ ಉಷತನುವು ರಾಜಧರ್ಮವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಪಾಲಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದ. ಉಷತನುವಿನ ಮಗನೇ ಶಿನೇಯುರಾಜ. ಈತನು ಮಹಾವೀರ. ಇವನಿಗೆ ಮರುತ ಎಂಬ ಮಗನಿದ್ದ. ಶಶಬಿಂದುವಿನಂತೆ ಇವನೂ ರಾಜರ್ಷಿಯೆನಿಸಿದ್ದ. ಇವನಿಗೆ ಕಂಬಲಬರ್ಹಿಷ ಎಂಬ ಮಗನಿದ್ದ. ಕಂಬಲಬರ್ಹಿಷನಿಗೆ ರುಕ್ಮಕವಚ ಎಂಬ ಸುತನು ಜನಿಸಿದ. ಕಂಬಲಬರ್ಹಿಷನ ಹೆಂಡತಿ ಶ್ರುತ ಪ್ರಸವಿತಾದೇವಿ. ರುಕ್ಮಕವಚನು ಕಠಿಣ ಕವಚವನ್ನು ಧರಿಸಿದವರೂ, ಉತ್ತಮ ಬಿಲ್ಲುಗಾರರೂ ಆದ ನೂರಾರು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಹರಿತ ಬಾಣಗಳಿಂದ ಸಂಹರಿಸಿ ಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಹಾಗೂ ಧನಲಕ್ಷ್ಮಿ ಎರಡನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿದ. ರುಕ್ಮಕವಚನಿಂದ ಪರಾಜಿತ ಜನಿಸಿದ. ಈತ ಮಹಾಶೂರ. ಪರಜಿತನಿಗೆ ರುಕ್ಮೇಷು, ಪೃಥುರುಕ್ಮ, ಜ್ಯಾಮಘ, ಪಾಲಿತ ಹರಿ ಎಂಬುವರು ಐದು ಮಕ್ಕಳು. ಇವರಲ್ಲಿ ಪಾಲಿತ ಮತ್ತು ಈ ಈರ್ವರು ಪರಾಜಿತನಿಂದ ವಿದೇಹರಾಜನಿಗೆ ದತ್ತು

ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟರು. ಪೃಥುರುಕ್ಮನ ಸಹಾಯದಿಂದ ರುಕ್ಮೇಷುವು ರಾಜ್ಯ ಆಳಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ. ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ತಮ್ಮ ತಂದೆಯಾದ ಜ್ಯಾಮಘನನ್ನು ಓಡಿಸಿದರು. ಜ್ಯಾಮಘನು ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ತಪಶ್ಚರಣೆಗೆ ತೊಡಗಿದ. ಪ್ರಶಾಂತನಾದ ಜ್ಯಾಮಘನನ್ನು ಆಶ್ರಮದ ಮುನಿಗಳು ತಮ್ಮ ಬಳಿ ಇರಿಸಿ ಕೊಂಡರು. ಕ್ರಮೇಣ ಅವನಿಗೆ ಉಪದೇಶ ನೀಡಿ "ರಾಜನಾದವನ ಕರ್ತವ್ಯ ನ್ಯಾಯ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ರಾಜ್ಯ ಆಳುವುದೇ ವಿನಾ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದಲ್ಲ" ಎಂಬುದನ್ನು ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಸಿದರು. ತ್ಯಜಿಸಿದ ಬಿಲ್ಲು-ಬಾಣಗಳನ್ನು ರಾಜ ಮತ್ತೆ ಧರಿಸಿದ. ನರ್ಮದಾ ದಡದ ಮೇಲಿರುವ ಮೇಕಲಾ, ಮತ್ತು ಮೃತ್ತಿಕಾವತೀ, ಶುಕ್ತಿಮತೀ ಎಂಬ ನಗರಗಳನ್ನು ಆಳುತ್ತ ಶುಕ್ತಿಮತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ತಾನೂ ವಾಸ ಮಾಡಿದನು. ಜ್ಯಾಮಘನಿಗೆ ಶೈಬ್ಯೆಯೆಂಬ ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ಹೆಂಡತಿ ಇದ್ದಳು. ಅವಳಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಸಹ ರಾಜನು ಪತ್ನಿಯ ಮೇಲೆ ಇದ್ದ ಅನುರಾಗಾತಿಶಯದಿಂದ ಬೇರೊಬ್ಬಳನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಸಲ ಜ್ಯಾಮಘನು ಯುದ್ಧವೊಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದ. ಶತ್ರುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸದೆಬಡೆದ. ಸೋತು ಶರಣಾದರು. ಕೆಲವರು. ರಣರಂಗಕ್ಕೆ ಬೆನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಓಡಿದರು ಮತ್ತೆ ಹಲವರು. ಯುದ್ಧದ ರಭಸ ಮುಗಿದಾದ ಮೇಲೆ ರಾಜನಿಗೆ ಆ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಕನ್ಯೆಯೊಬ್ಬಳು ಕಂಡಳು. ತನ್ನನ್ನು ಅನಾಥೆಯೆಂದು ಹೇಳಿ ಕೊಂಡು ರಕ್ಷಿಸಲು ರಾಜನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಳು. ರಾಜನು ಆ ಅನಾಥ ಬಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆತಂದ. ಹೆಂಡತಿಗೆ ಅವಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿ ಇಂತೆಂದ. "ಇವಳು ನಿನ್ನ ಸೊಸೆ. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಇವಳ ಪೋಷಣೆಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ನಿನ್ನದು" ರಾಜನ ಮಡದಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಅವಳು ಕೇಳಿದಳು. ಇವಳಿಗೆ ಪತಿಯಾಗಬಹುದಾದ ಮಗ ತನಗಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಇವಳು ಸೊಸೆ ಯಾಗಬಹುದಲ್ಲವೇ ? ಆ ಭಾಗ್ಯ ನನಗೆಲ್ಲಿದೆ ? ಆಗ ರಾಜ ಉತ್ತರಿಸಿದ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನಿನಗೊಬ್ಬ ಮಗ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅವನಿಗೆ ಇವಳು ಹೆಂಡತಿಯಾಗಲೆಂದು ತಂದಿರುವೆ.

ಸೂತ: ಹೀಗೆ ರಾಜನು ಹೆಂಡತಿಗೆ ಹೇಳಿ ಒಪ್ಪಿ ಸತ್ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಭಗವಂತನ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಿದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಕೈಗೊಂಡ. ಇವನ ನಿಷ್ಠೆಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಭಗವಂತ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ. ಶೈಬ್ಯೆ ಗರ್ಭವತಿಯಾದಳು. ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ದೊರಕಿದ್ದ ಆ ಕನ್ಯೆಗೆ ಅನುರೂಪನಾದ ಪತಿಯನ್ನು ಪ್ರಸವಿಸಿದಳು ಆ ಕನ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಥ, ಕೈಶಿಕ ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು ಭೀಮ ಎಂಬ ವಿದರ್ಭನ ಮಗನಿಗೆ ಕುಂತಿರಾಜ ಹುಟ್ಟಿದ. ಕುಂತಿರಾಜನಿಗೆ ಧೃಷ್ಟ. ಧೃಷ್ಟನಿಂದ ಧಾರ್ಮಿಕರೂ, ಶೂರರೂ ಆದ ಅವಂತ, ದಶಾರ್ಹ, ಬಲಿಯೆಂಬ ಮೂವರು ಸಂತರು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಬಲಿಯು ವಿಷಜನ್ಯವಾದ ಬಾಧೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸು

ತ್ತಿದ್ದನು. ದಶಾರ್ಹನೆ ಮಗ ವ್ಯೋಮರಾಜ. ವ್ಯೋಮನ ಮಗ ಜೀಮೂತ. ಜೀಮೂತನ ಮಗ ವಿಕೃತಿ ವಿಕೃತಿಯ ಮಗ ಭೀಮರಥ. ಭೀಮರಥನ ಪುತ್ರ ನವರಥ, ನವರಥನ ಮಗ ದಶರಥ. ದಶರಥನ ಮಗ ಶಕುನಿ. ಶಕುನಿಯ ಸುತ ಕರಂಭ, ಕರಂಭನ ಪುತ್ರ ದೇವರಾತ. ದೇವರಾತನ ಮಗ ದೇವಕ್ಷತ್ರ. ದೇವ ಕ್ಷತ್ರನ ಮಗ ವೃದಕ್ಷತ್ರ.

ಈ ವೃದಕ್ಷತ್ರನು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವನು. ಇವನಿಂದಲಿ ಮಧುವಂಶದ ಮೂಲಪುರುಷನಾದ ಮಧುವು ಜನಿಸಿದ. ಇವನು ಹೆಸರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸವಿಯಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಮಧುವಿನಿಂದ ವೈದರ್ಭೀ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪುರುದ್ವಾನ್ ಜನಿಸಿದ. ಇದಲ್ಲದೇ ಇಕ್ವಾಕು ವಂಶದ ರಾಜಪುತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಸತ್ವಾನ್ ಎಂಬ ಪುತ್ರ ಜನಿಸಿದ. ಇವನು ಸತ್ವಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದ. ಉತ್ತಮ ಗುಣವುಳ್ಳವನೂ ಅಂತೆಯೇ ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಯೂ ಆಗಿದ್ದ. ಜಾಮಂಘನ ಈ ವಂಶಾವಳಿಯನ್ನು ತಿಳಿದವನು ಸತ್ಪುತ್ರ ಶಾಲಿಯಾಗುವನು.

ಸೂತ:–ಈ ಸತ್ವನೆಂಬುವವನಿಂದ ಕೋಸಲ ರಾಜಕುಮಾರಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಿ, ಭಜಮಾನ, ದಿವ್ಯ, ದೇವವೃಧ, ಅಂಧಕ, ವೃಷ್ಣಿ ಎಂಬ ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಗಳಾದ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಇವರಿಂದ ನಾಲ್ಕು ವಂಶಗಳು ಕವಲು ಒಡೆದವು. ಅವು ಹೀಗಿವೆ. ಭಜಮಾನ ರಾಜನಿಗೆ ಸಂಜಯನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಬಾಹಕಾದೇವಿ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಹೆಂಡಂದಿರು ಇವರೀರ್ವರಿಂದ ಅನೇಕ ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಬಾಹ್ಯಕಾದೇವಿ ಯಲ್ಲಿ ಭಜಮಾನನಿಂದ ಕ್ರಿಮಿ, ಕ್ರಮಣ, ಧೃಷ್ಟ, ಶೂರ, ಪುರಂಜಯ ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಉಪಬಾಹ್ಯಕಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ದಾಸಕ, ಶತಾಜಿತ್, ಸಹಸ್ರಾಜಿತ್, ಅಮುತಾಜಿತ್ ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳು ಭಜಮಾನನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದರು ದೇವವೃಧ ಎಂಬ ರಾಜನು ತನಗೆ ಗುಣಶಾಲಿಯಾದ ಪುತ್ರನು ಜನಿಸಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ದೊಡ್ಡ ತಪಸ್ಸನ್ನೇ ಆಚರಿಸಿದ. ಆ ರಾಜನು ಪ್ರತಿದಿನ ಪರ್ಣಾಶಾ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ನದಿಯ ದಡದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿದ. ರಾಜನ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಕರುಣಾಶಾಲಿ ಯಾದ ಆ ನದಿಗೆ ರಾಜನ ಮೇಲೆ ಅನುರಾಗವುಂಟಾಯಿತು. ಸದ್ಗುಣಗಳ ಖನಿಯುಂತಿರುವ ಈ ರಾಜನಿಗೆ ಅನುರೂಪ ಕನ್ಯೆಯೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಆಲೋಚಿ ಸಿದ. ಆ ನದಿಯು ಒಂದು ದಿನ ಸ್ವಯಂ ಕನ್ಯೆಯ ವೇಷಧರಿಸಿ ರಾಜನ ಎದುರು ಬಂದು ನಿಂತಳು ರಾಜ ಅವಳನ್ನು ಪತ್ನಿಯನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ. ಈ ನದೀ ಕನ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜನಿಗೆ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಬಭ್ರು ಎಂಬ ಸುತನು ಜನಿಸಿದನು. ಈ ಬಭ್ರುವು ಶೌರ್ಯ, ತೇಜಸ್ಸು ಮುಂತಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಮಾನನು. ಇವನ ಕೀರ್ತಿಯು ಭೂ--ಸ್ವರ್ಗಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಸ್ವಯಂ ತಾನು ಮಾತ್ರ ಉದ್ಧಾರವಾಗದೇ ತನ್ನೊಡನೆ ಏಳು ಸಾವಿರದಾ

ಅಧ್ಯಾಯ ಹದಿನೈದು

ಅರವತ್ತಾರು ಪುರುಷರನ್ನು ಪುಣ್ಯ ಹೊಂದುವಂತೆ [illegible] ಮಾಡಿದ. ಅನೇಕ ಯಜ್ಞ ಯಾಗಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ, ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಭೂರಿದಾನ ದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನಿತ್ತ. ಬಭ್ರುವಿನ ಸಂತತಿಯೂ ವಿಸ್ತೃತವಾದುದು. ಸಾತ್ವತ [illegible] ಭೋಜರು ಮೊದಲಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು [illegible] ಖ್ಯಾತಿ ಪಡೆದಿರುವರು. ಅಂಧಕನಿಂದ ಕಾಶೀರಾಜನ [illegible], ಸಸಕ, ಬಲಬರ್ಹಿಷ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿರುವರು. ಕುಕುರನ ಮಗ ವೃಷ್ಟಿ. ವೃಷ್ಟಿಯ ಮಗ ಕಪೋತರೋಮ. ಕಪೋತರೋಮನ ಮಗ ತಿಲಿರಿ. ತಿಲಿರಿಯ ಮಗ ಪುನರ್ವಸು. ಪುನರ್ವಸುವಿನ ಮಗ ಅಭಿಜಿತ್. ಈ ಅಭಿಜಿತ್‌ನಿಗೆ ಆಹುಕ, ಶ್ರಾಹುಕ, ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳು ಇದ್ದರು. ಈ ಆಹುಕನು ಹಾಗೂ ಅವನ ಸಂತರು ಪುರಾಣ ಪ್ರಸಿದ್ಧರು. ಆಹುಕನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪುರಾಣ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಗಾಥೆಯೊಂದು ಹೀಗಿದೆ.

ಆಹುಕನ ರಾಜ್ಯವು ಸುಸಮೃದ್ಧವಾಗಿದ್ದಿತು. ಎಂಭತ್ತು ಕವಚ ಹಾಗೂ ಶ್ವೇತ ಪರಿವಾರ ಸಹಿತನಾಗಿ ಇವನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ತೆರಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಹುಕನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಪುತ್ರಕನು ಓರ್ವನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬನೂ ಜಿಪುಣನಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಪಾಯುಷಿಗಳು ಹುಡುಕಿದರೂ ಸಿಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ಸಹಸ್ರವರ್ಷ ಪರ್ಯಂತ ಆಯುಷ್ಯವುಳ್ಳವರು ಪಾಪ-ಕರ್ಮಿಗಳು ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಜೆಗಳು ದೈವಭಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಸ್ವಕರ್ತವ್ಯ ಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರು. ಆಹುಕನು ಎಂದಾದರೂ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟನೆಂದರೆ ಇವನೊಡನೆ ಬಲಿಷ್ಠ ಆನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರ ಮಹಾರಥಗಳು ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ರಥಗಳ ಧ್ವಜಗಳು ಚಂದ್ರಮಂಡಲವನ್ನು ಚುಂಬಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ರಥಗಳ ಧ್ವನಿಯು ಮೇಘನಾದದಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ರಥಗಳಲ್ಲಿನ ಚೌಕಟ್ಟು ಗೋಪುರ ಮೊದಲಾದವು ಶ್ರೇಷ್ಠ ದರ್ಜೆಯ ಚಿನ್ನ, ರಜತ ಮುಂತಾದ ಲೋಹಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ಇಂಥ ವೈಭವೋಪೇತವಾದ ಬಲಕ್ಕೆ ರಾಜನು ನಿರಂಕುಶ ಪ್ರಭುವಾಗಿ ಬಹುಕಾಲ ಆಳ್ವಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ.

ಈ ಭೋಜ ವಂಶದವರು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜ ಸಂತತಿ ಇರುವವರೆಗೂ ಇರುವರು. ಆಹುಕನ ಮಗಳನ್ನು ಅವಂತಿ ದೇಶದ ರಾಜಕುಮಾರನಿಗೆ ಅಂಧಕ ಕುಮಾರರು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ಆಹುಕನಿಗೆ ಕಾಶೀರಾಜಕುಮಾರಿಯಲ್ಲಿ ದೇವಕ,ಉಗ್ರಸೇನ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಅವರು ದೇವಕುಮಾರರಂತಿದ್ದರು. ದೇವಕನಿಗೆ ತೇಜಸ್ವಿಗಳಾದ ದೇವನ್, ಉಪದೇವ, ಸುದೇವ, ದೇವರಕ್ಷಿತ ಎಂಬ ನಾಲ್ವರು ತೇಜಸ್ವಿ ಪುತ್ರರು ಇದ್ದರು. ದೇವಕನಿಗೆ ದೇವಕಿ, ಶಾಂತಿದೇವಿ, ಸುದೇವಿ, ದೇವರಕ್ಷಿತಾ ವೃಕದೇವೀ,ಉಪದೇವಿ, ಸುನಾಮ್ನಿ ಎಂಬ ಏಳು ಕುಮಾರಿಯರು. ಇವರನ್ನು ವಸುದೇವನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು.

ಉಗ್ರಸೇನನಿಗೆ ಕಂಸ, ನ್ಯಗ್ರೋಧ, ಸುನಾಮಾ, ಕಂಕ, ಸುಭೂಷಣ, ರಾಷ್ಟ್ರಪಾಲ, ಸುತನು, ಅನಾವೃಷ್ಟಿ, ಪುಷ್ಟಮಂತ ಎಂಬ ಒಂಭತ್ತು ಮಕ್ಕಳು. ಇವರಲ್ಲಿ ಕಂಸನು ಜ್ಯೇಷ್ಠ. ಕಂಸನಿಗೆ ಕಂಸಾವತೀ ಮತ್ತು ಕಂಸಾ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು. ಸುತನುವಿನ ಮಗಳೇ ಸುತನೂದೇವಿ. ರಾಷ್ಟ್ರಪಾಲಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರಪಾಲನ ಸುತೆಯು. ಕಂಕಾದೇವಿಯು ಕಂಕನ ಮಗಳು,

ಈ ವರೆಗೆ ಉಗ್ರಸೇನ ಹಾಗೂ ಅವನ ಮಕ್ಕಳ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹೇಳಿರುವೆ. ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳಾದ ಕುಕುರ ವಂಶದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಶ್ರವಣ ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಶೌರ್ಯಶಾಲಿಯಾದ ಸಂತಾನ ಅಭಿವೃದ್ಧವಾಗುವದು.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣ ವೃಷ್ಣಿ ವಂಶ ನಿರೂಪಣ ಎಂಬ ಹದಿನೈದನೇ
ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಹದಿನಾರು

ಸೂತ: ಮುನಿಗಳೇ, ಮಹಾರಥನು ಭಜಮಾನನ ಮಗನು. ರಾಜಾಧಿದೇವನ ವಿದೂರಥನ ಪುತ್ರ. ಇವನು ಮಹಾಶೂರ. ರಾಜಾಧಿದೇವನಿಗೆ ಹತ್ತು ಜನ ಮಕ್ಕಳು. ಅವರ ಹೆಸರು ಇಂತಿವೆ. ದತ್ತ, ಅತಿದತ್ತ, ಶೋಣಾಶ್ವ, ಶ್ವೇತವಾಹನ, ಶಮಿ, ದಂಡಶರ್ಮಾ, ದಂತಶತ್ರು, ಶ್ರವಣಾದೇವಿ, ಶ್ರವಿಷ್ಠಾದೇವಿ.

ಶಮಿಯ ಸುತ ಪ್ರತಿಕ್ಷತ್ರ. ಪ್ರತಿಕ್ಷತ್ರನ ಮಗ ಸ್ವಯಂಭೋಜ. ಸ್ವಯಂಭೋಜನಿಗೆ ಭದಿಕ ಎಂಬ ಕುಮಾರನಿದ್ದ. ಭದಿಕನಿಗೆ ದೇವಾಂತ, ನರಾಂತ, ಶತಧನ್ವಾ ಭಿಷಗ್ವೈಲ, ಸುದಾಂತ, ತರಣಿ, ನಿಕಾಶ್ಯ, ಅಲಿದಾಂತ, ಕಾಮದಂಭಿ ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳು. ಇವರಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ ಕೃತವರ್ಮ ದೇವಾಂತನ ಮಗ ಕಂಬಲಬರ್ಹಿಷ. ಇವ ವಿದ್ವಾಂಸ. ಇವನಿಗೆ ಅಸಮೌಜ, ನಾಸಮೌಜ ಎಂಬ ಈರ್ವರು ಸುತರು. ಅಸಮೌಜ ನಿಪುತ್ರಕ, ಸಂದಷ್ಟು, ಸುಚಾರು ಇವರಿಂದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ದತ್ತು ಪಡೆದ. ಇವರೆಲ್ಲ ಅಂಧಕ ವಂಶಜರು.

ಕ್ರೋಷ್ಟುವಿಗೆ ಗಾಂಧಾರೀ, ಮಾದ್ರೀ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಸಹಧರ್ಮಿಣಿಯರು. ಗಾಂಧಾರಿಗೆ ಅನಮಿತ್ರ ಎಂಬ ಮಗ. ಅನಮಿತ್ರನು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಬಗ್ಗುಬಡಿಯುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥನೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತ. ಮಾದ್ರಿದೇವಿಗೆ ಯುಧಾಜಿತ, ದೇವಮೀಢುಷ ಎಂಬ ಈರ್ವರು ಸುತರು. ಅನಮಿತ್ರನ ಮಗ ನಿಘ್ನ. ನಿಘ್ನನಿಗೆ ಸತ್ರಾಜಿತ, ಪ್ರಸೇನ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು. ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಶತ್ರು ಭಯಂಕರರಾಗಿ ಮೆರೆದರು. ಪ್ರಸೇನ, ಸತ್ರಾಜಿತ ಇಬ್ಬರೂ ದ್ವಾರಾವತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸ ಮಾಡು

ತ್ತಿದ್ದರು. ಸತ್ರಾಜಿತನಿಗೆ ಸೂರ್ಯನು ಪ್ರಾಣಸ್ನೇಹಿತನಾಗಿದ್ದು ಅವನಿಗೆ ಸ್ಯಮಂತಕ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಅನರ್ಘ್ಯವಾದ ಮಣಿಯೊಂದನ್ನು ಸ್ನೇಹದ ಸವಿನೆನಪಿಗಾಗಿ ದಯ ಪಾಲಿಸಿದ. ಸೂರ್ಯನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಈ ಮಣಿಯು ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶ ಮಾನವಾಗಿದ್ದಿತು. ಈ ಮಣಿಯನ್ನು ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಸತ್ರಾಜಿತನು ಊರೊಳಗೆಲ್ಲ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದ. ಆ ಮಣಿಯ ಕಾಂತಿ ಎಷ್ಟಿತ್ತೆಂದರೆ ಮಣಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಸತ್ರಾಜಿತ ಬಂದ ಕೂಡಲೇ ಜನರು ಸೂರ್ಯನೇ ಬಂದನೆಂದು ತಿಳಿದು ಗಲಿಬಿಲಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅನೇಕ ಯುವಕರು ಈ ಅದ್ಭುತ ಮಣಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಸತ್ರಾಜಿತ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೋ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು. ಸತ್ರಾಜಿತನಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಸಹೋದರನಿದ್ದ. ಅವನ ಹೆಸರು ಪ್ರಸೇನ. ಪ್ರಸೇನನಿಗೆ ಸತ್ರಾಜಿತನು ಆ ಮಣಿಯನ್ನು ಕೆಲಕಾಲ ಧರಿಸಲು ಕೊಟ್ಟ. ಕೆಲ ದಿನ ಪ್ರಸೇನನು ಆ ಮಣಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿ ಮೆರೆದ. ಆ ಮಣಿಯು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಸುವರ್ಣವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಮಣಿ ಇರುವ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮಳೆ ಬೆಳೆಗಳು ಆಗುತ್ತಿದ್ದವು.

ಒಮ್ಮೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಈ ಮಣಿಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಸತ್ರಾಜಿತನಿಗೆ ಕೊಡಲು ಕೇಳಿದ. ಪ್ರಸೇನನು ಕೊಡಲು ನಿರಾಕರಿಸಿದ. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು, ಕೊಡಲು ಒತ್ತಾಯ ಸದೇ ತಟಸ್ಥನಾಗಿದ್ದುಬಿಟ್ಟ.

ಒಂದು ದಿನ ಪ್ರಸೇನನು ಬೇಟೆಗೆ ಹೊರಟ ಹೊರಡುವಾಗ ಆ ದಿವ್ಯ ಮಣಿ ಯನ್ನು ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡೇ ಹೋದ. ಬೇಟೆ ಆಡುತ್ತ ಆಡುತ್ತ ಗಹನಾರಣ್ಯ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದ. ಭಾರೀ ಸಿಂಹ ಎದುರು ಬಂದಿತು. ಪ್ರಸೇನ ಅದರೊಡನೆ ಹೋರಾಡಿದ. ಆದರೆ ಆ ಬಲಿಷ್ಠ ಸಿಂಹದ ಮುಂದೆ ಪ್ರಸೇನನ ಆಟ ಸಾಗಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಸೇನ ಸತ್ತುಬಿದ್ದ. ಪ್ರಸೇನನ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿದ್ದ ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿ ಯನ್ನು ನೋಡಿ ಸಿಂಹಕ್ಕೆ ಕೌತುಕವೆನಿಸಿತು. ಆ ಮಣಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಅರಣ್ಯದೊಳಗೆ ಓಡಿತು. ಆ ಸಿಂಹವನ್ನು ಜಾಂಬವಂತ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಕರಡಿಯು ಕೊಂದಿತು. ಅದು ಆ ಸ್ಯಮಂತಕ ಮಣಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಗುಹೆಗೆ ಹೋಯಿತು.

ಇತ್ತ ಬೇಟೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಪ್ರಸೇನನು ಬಹುಕಾಲ ಬರದಂತಾಗಲು ಮಣಿಗೋಸ್ಕರ ಅವನನ್ನು ಕೃಷ್ಣ ಕೊಂದಿರಬಹುದು. ಅಥವಾ ಅಪಹರಿಸಿರಬಹುದು ಎಂಬ ಶಂಕೆ ಮೂಡಿತು ಸತ್ರಾಜಿತನ ಪರಿವಾರದವರಿಗೆ. ನಿರಪರಾಧಿಯಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ತನ್ನದೇನೂ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ ದಿದ್ದರೂ ತನಗೆ ಬಂದೊದಗಿದ ಈ ಅಪವಾದವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಮಣಿಯನ್ನು ಅನ್ವೇಷಿಸುತ್ತ ಹೊರಟ. ಪ್ರಸೇನನು ಬೇಟೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ತಿಳಿದ ಕೃಷ್ಣ ಅರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸೇನನನ್ನು ಹುಡುಕಿದ. ಋಕ್ಷವಂತ ಪರ್ವತ, ವಿಂಧ್ಯ ಪರ್ವತ ಮುಂತಾದೆಡೆಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ [illegible] ಹುಡುಕಿದ. ಎಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸೇನನ ಸುಳಿವು ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಹುಡುಕಾಟ ಮುಂದುವರಿಸಿದ. ಒಂದು ದಿನ ಒಂದೆಡೆ ಕುದುರೆಯೊಡನೆ

ಮೃತನಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಪ್ರಸೇನನನ್ನು ಕಂಡ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತ ನೋಡಿದಾಗ ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯೇ ಕಾಣಸಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅನತಿ ದೂರದಲ್ಲಿ ಸಿಂಹದ ಹೆಜ್ಜೆಗಳು ಕಾಣಿಸಿದವು. ಸಿಂಹವು ಪ್ರಸೇನನನ್ನು ಕೊಂದಿದೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಅದೇ ಸಿಂಹವು ಸ್ಯಮಂತಕ ಮಣಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿರಬಹುದು ಎಂದು ಊಹಿಸಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಸಿಂಹದ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತ ಹೊರಟನು ಅಲ್ಲಿ ಸಿಂಹ ಸತ್ತು ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಸಿಂಹವನ್ನು ಕೊಂದದ್ದು ಯಾರು ? ಎಂದು ಯೋಚಿಸಬೇಕಾಗಿಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿನ ಕರಡಿಯ ಹೆಜ್ಜೆ ಗುರುತುಗಳು ನಡೆದ ಘಟನೆಯನ್ನು ಸಾರುತ್ತಿದ್ದವು ಕರಡಿಯ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮುನ್ನಡೆದ. ಆ ಹೆಜ್ಜೆಗಳು ಒಂದು ಗುಹೆಯ ಒಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದವು. ಕೃಷ್ಣನೂ ಗುಹೆಯೊಳಗೆ ನಡೆದ. ಒಳಹೋಗಿ ನೋಡಿದ ಕೃಷ್ಣ. ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತನಾದ ಅಲ್ಲಿನ ದೃಶ್ಯ ಕಂಡು. ಗುಹೆಯೊಳಗೆ ದಾದಿಯೋರ್ವಳು ಜಾಂಬುವತನ (ಕರಡಿಯ) ಮಗನಿಗೆ ಸ್ಯಮಂತಕ ಮಣಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ, ಅದರ ಕಥೆ ಹೇಳುತ್ತ, ಹಾಡುತ್ತ ಅಳುತ್ತಿರುವ ಅವನನ್ನು ರಮಿಸು ತಿದ್ದಳು. ಅವಳು ಹೀಗೆ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು.

"ಸಿಂಹಃ ಪ್ರಸೇನಮವಧೀತ್ ಸಿಂಹೋ ಜಾಂಬುವಂತಾ ಹತಃ ।
ಸುಕುಮಾರಕ ಮಾರೋದೀಃ ತವಹ್ಯೇಷ ಸ್ಯಮಂತಕಃ ॥"

"ಮುದ್ದು ಮಗು, ಇಲ್ಲಿರುವ ಈ ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿ ನಿನ್ನದೇ. (ಇದರ ಕಥೆ ಹೀಗಿದೆ ಕೇಳು) ಈ ಮಣಿಯುಳ್ಳ ಪ್ರಸೇನನ್ನು ಸಿಂಹ ಕೊಂದಿತು. ಜಾಂಬುವಂತನು ಆ ಸಿಂಹವನ್ನು ಕೊಂದು ಈ ಮಣಿಯನ್ನು ತಂದ. ಮಗು ಅಳಬೇಡ. ಈ ಮಣಿ ನಿನ್ನದೇ. ಹೀಗೆ ರಮಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯೆಲ್ಲ ಅರ್ಥವಾಯಿತು. ಗುಹೆಯೊಳಗೆ ಬಂದ. ಜಾಂಬುವಂತನನ್ನು ಕಂಡು ಆ ಮಣಿಯನ್ನು ಕೊಡಲು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದ. ಜಾಂಬವಂತ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಮುಷ್ಟಿ ಯುದ್ಧ ನಡೆಯಿತು. ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ದಿನಗಳು ಕಳೆದವು. ಸ್ಯಮಂತಕ ಮಣಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಕೃಷ್ಣನೊಡನೆ ಬಂದು ಗುಹೆಯ ಹೊರಗೆ ಕೃಷ್ಣ ಮರಳಿ ಬರುವುದನ್ನೇ ಕಾಯುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದ ಬಲರಾಮನು ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ದಿನಗಳಾದರೂ ಕೃಷ್ಣ ಬಾರದಿರಲು ಮರಣಿಸಿರಬೇಕೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ದ್ವಾರಕೆಗೆ ಮರಳಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದವರಿಗೆಲ್ಲ ಕೃಷ್ಣ ಮಡಿದನೆಂದೇ ಸುದ್ದಿ ಹೇಳಿದನು. ಇತ್ತ ಕೃಷ್ಣನು ಜಾಂಬ ವಂತನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದ. ಸ್ಯಮಂತಕ ಮಣಿಯನ್ನು ಜಾಂಬವಂತ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಕೈಮುಗಿದ. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ಜಾಂಬವತಿ ಎಂಬ ಕನ್ಯಾಮಣಿ ಯನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿಸಿ, ಅವಳ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ. ಇಷ್ಟು ದಿನ ತಿಳಿಯದೇ ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧಕ್ಕಾಗಿ ಕ್ಷಮಾಯಾಚನೆ ಮಾಡಿದ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಜಾಂಬವಂತನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿ ಹಾಗೂ ಜಾಂಬುವತಿಯೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ದ್ವಾರಕೆಗೆ ಬಂದ. ಯಾದವ ಪ್ರಮುಖರ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದು ನಡೆದ

ಘಟನೆ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಿ ಸತ್ರಾಜಿತನಿಗೆ ಸ್ಯಮಂತಕ ಮಣಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದ.

ಸೂತ:–ಮುನಿಗಳೇ, ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನದೇನೂ ತಪ್ಪಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅಪವಾದ ಹೋಗಲಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ತನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಸ್ಯಮಂತಕ ಮಣಿಯನ್ನು ಗೆದ್ದು ತಂದು ಸಕಲರಿಗೂ ಸಮಾಧಾನ ಸಂತಸಗಳನ್ನು ತುಂಬಿದ.

ಸತ್ರಾಜಿತನಿಗೆ ಹತ್ತು ಜನ ಹೆಂಡಂದಿರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಸತ್ರಾಜಿತನಿಗೆ ಶತಪುತ್ರರು ಜನಿಸಿದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಭಗಂಕಾರ, ವಾತಪತಿ, ವಸುಮೇಧ ಇವರು ಮುಖ್ಯರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಭಗಂಕಾರ ಹಿರಿಯ. ನೂರು ಪುತ್ರರಲ್ಲದೇ ಸತ್ರಾಜಿತನಿಗೆ ಮೂವರು ಸುಂದರಿಯರಾದ ಪುತ್ರಿಯರೂ ಇದ್ದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಭಾಮೆ ಗುಣಗಳಿಂದ ಗರಿಷ್ಠಳು. ಇವಳನ್ನೇ ಸತ್ರಾಜಿತನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ.

ಭಗಂಕಾರಿಗೆ ಸಭಾಕ್ಷ, ನಾವೇಯ ಎಂಬ ಈರ್ವರು ಸುಂದರ ಹಾಗೂ ಗುಣ ಶಾಲಿಗಳಾದ ಮಕ್ಕಳು ಇದ್ದರು.

ಮಾದ್ರೀ ದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಯುಧಾಜಿತನಿಂದ ಶ್ವಫಲ್ಕ. ಚಿತ್ರಕ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಗಾಂದಿನೀದೇವಿ ಎಂಬ ಕಾಶೀರಾಜನ ಮಗಳನ್ನು ಶ್ವಫಲ್ಕನು ವಿವಾಹವಾದ. ಗಾಂದಿನೀದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ರೂರ ಜನಿಸಿದ. ಅಕ್ರೂರನು ಮಹಾ ಭಗವದ್ಭಕ್ತ. ಉದಾರ, ವಿದ್ವಾಂಸ, ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿ. ಶ್ವಫಲ್ಕನಿಗೆ ಹದಿನೈದು ಜನ ಮಕ್ಕಳು, ಅವರ ಹೆಸರು ಇಂತಿವೆ. ಅಂಧಕ, ಭೋಜ, ಅರಿಮರ್ದನ, ಗೃಧ್ರ, ಮೇದುರ, ಧರ್ಮ, ಮದ್ಗು, ಧರ್ಮಭೃತ್, ಉಪಮಂದ್ಗು, ಅರಿಮೇಜಯ, ಉಪೇಕ್ಷ ಅರಿಕ್ಷೇಪ, ಅವಾಹ, ಪ್ರತಿವಾಹ,ಸುಂದರೀದೇವಿ. ಸುಂದರೀದೇವಿಯನ್ನು ವಿಶ್ರುತಾಶ್ವ ಮದುವೆಯಾದ. ಇವರಿಗೆ ವಸುಂಧರಾ ಎಂಬ ಕನ್ಯೆ ಜನಿಸಿದಳು.ಇವಳು ಮನೋಹರ ರೂಪವುಳ್ಳವಳಾಗಿದ್ದಳು. ಅಕ್ರೂರನಿಂದ ಉಗ್ರಸೇನಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಂತೆ ತೇಜಸ್ವಿಗಳಾದ ವಸುದೇವ, ಉಪದೇವ ಎಂಬ ಈರ್ವರು ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು.

ಚಿತ್ರಕನಿಗೆ ಪೃಥು, ಅಶ್ವಗ್ರೀವ, ಸುಪಾರ್ಶ್ವಕ ಅಶ್ವಬಾಹು, ಗವೇಷಣ,ಧರ್ಮ, ಅರಿಷ್ಟನೇಮಿ, ಧರ್ಮಭೃತ್, ಸುಬಾಹು, ಶ್ರವಿಷ್ಠದೇವಿ, ಧರ್ಮಬಾಹು, ಶ್ರವಣಾ ದೇವಿ ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು.

ಸೂತ:–ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುವ ಈ ಸ್ಯಮಂತಕೋಪಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಶ್ರವಣ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಮಿಥ್ಯಾಪವಾದ ಬರುವದಿಲ್ಲ.

ಇತಿ ಸ್ಯಮಂತಕೋಪಾಖ್ಯಾನ ಎಂಬ ಹದಿನಾರನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಸಮಾಪ್ತ.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಹದಿನೇಳು

ಸೂತ:-ಮುನಿಗಳೇ, ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೊನೆಗೂ ಆ ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯು ಸತ್ರಾಜಿತನ ಕೈಗೆ ಸೇರಿತು. ಕೃಷ್ಣನ ಮೇಲಿದ್ದ ಅಪವಾದ ಕಳೆಯಿತು. ಮುಂದೆ ಶತಧನ್ವನನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸಿ ಅಕ್ರೂರನು ಆ ಮಣಿಯನ್ನು ತನ್ನ ವಶ ಮಾಡಿಕೊಂಡ. ಅಕ್ರೂರನಿಗೆ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಆ ಮಣಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಬಹಳ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿದ್ದಿತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸತ್ರಾಜಿತನ ಮಗಳಾದ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯನ್ನು ನಯವಾಗಿ ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಕೇಳಿಯೂ ಇದ್ದ. ಅವಳು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ್ದಳು. ಅಕ್ರೂರನಿಗೆ ಆ ಮಣಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಕ್ರೂರ ಉಪಾಯವೊಂದು ಹೊಳೆಯಿತು. ಅವನು ಶತಧನ್ವನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ತನ್ನ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ತಿಳಿಸಿದ "ಶತಧನ್ವ! ನನಗಾಗಿ ನೀನು ಒಂದು ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಸತ್ರಾಜಿತನನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಕೊಂದು ನನಗೆ ಆ ಸ್ಯಮಂತಕ ಮಣಿಯನ್ನು ತಂದುಕೊಡಬೇಕು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನಿನಗೇನಾದರೂ ಮಾಡಲು ಬಂದರೆ ನಾವು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವೆವು. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ದ್ವಾರಕಾ ನಗರವೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದೆ. ಕೃಷ್ಣ ಏನೂ ಮಾಡಲಾರ. ನನಗಾಗಿ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಬಲಿಷ್ಠನಾದ ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ಇದು ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ನನಗೆ ಪರಮಮಿತ್ರನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಯಾಚಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ಇಲ್ಲವೆನ್ನಬೇಡ" ಎಂದು ಪುಸಲಾಯಿಸಿದ. ಶತಧನ್ವ ಒಪ್ಪಿದ. ಸತ್ರಾಜಿತನು ಮಲಗಿದಾಗ ಕೊಂದು ಅವನ ಕೊರಳಲ್ಲಿನ ಸ್ಯಮಂತಕ ಮಣಿಯನ್ನು ತಂದು ಯಾರಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಗದಂತೆ ಅಕ್ರೂರನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ. ಅಕ್ರೂರ ಆ ಮಣಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಶ್ಲಾಘಿಸಿ, ಈ ಮಣಿ ತನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಹೇಳಬೇಡ ಎಂದು ಭಾಷೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ.

ಇತ್ತ ತಂದೆಯು ಮರಣ ಹೊಂದಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯು ದುಃಖದಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿರುವಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಶತಧನ್ವನು ತಂದೆಯನ್ನು ಕೊಂದ ಸಮಾಚಾರ ತಿಳಿಸಿದಳು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡವರು ಅರಗಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಗೆ ಆಹುತಿಯಾದರು ಎಂಬ ವಾರ್ತೆ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಅದೇ ತಾನೇ ಹರಡಿತ್ತು. ಕೃಷ್ಣನು ಸತ್ಯಾಂಶ ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ದುರ್ಯೋಧನನು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಪಾಂಡವರ ಶ್ರಾದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದ. ತರ್ಪಣಾದಿ ವಿಧಿ-ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ದ್ವಾರಕೆಗೆ ಬಂದ. ವಿಷಯ ತಿಳಿದಕೂಡಲೇ ಬಲರಾಮನನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಶತಧನ್ವನ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೋದ. ಶತಧನ್ವನಿಗೂ ಕೃಷ್ಣನಿಗೂ ಯುದ್ಧ ಆರಂಭವಾಯಿತು.

ಶತಧನ್ವನು ಕೃಷ್ಣನೊಡನೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವಷ್ಟು ಸಮರ್ಥನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದೂ ಇದ್ದ. ಹೀಗಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ವೇಗವಾಗಿ ಓಡುವ ಹೃದಯ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಹೆಣ್ಣು ಕುದುರೆಯನ್ನು ಆರೋಹಣ ಮಾಡಿ ಪ್ರಾಣ ಭಯದಿಂದ ಓಡಹತ್ತಿದ. ಕೃಷ್ಣನೂ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಅವನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿದ. ನೂರು ಯೋಜನ ದೂರ ಓಡಿದ ಮೇಲೆ ಹೃದಯ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಕುದುರೆಗೆ ಸುಸ್ತಾಗಿ ಅದರ ಗತಿ ಮಂದವಾಯಿತು. ಕೃಷ್ಣನ ರಥದ ವೇಗ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಲೇ ನಡೆಯಿತು. ಕೃಷ್ಣನು ಕುದುರೆಯಿಂದ ಸಹಿತನಾದ ಶತಧನ್ವನಿಗೆ ಅಡ್ಡ ಬಂದ ಶತಧನ್ವನ ಕುದುರೆ ಆಯಾಸದಿಂದ ಮರಣವನ್ನಪ್ಪಿತು. ಕೃಷ್ಣ ರಥದಿಂದಿಳಿದು ಕಾಲ್ನಡಿಗೆಯಿಂದ ಹೋಗಿ ಶತಧನ್ವನನ್ನು ಹಿಡಿಯ ಹೊರಟ. ಕುದುರೆಯಿಲ್ಲದೇ ಕಲ್ಲು ಮುಳ್ಳುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಅಡ್ಡ ರಸ್ತೆಯಿಂದ ಓಡಿದ. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ರೂರನೇನಾದರೂ ತನ್ನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬರುವನೋ, ಎಂದು ದಿಕ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಆಶಾದೃಷ್ಟಿ ಹರಿಸಿದ. ಅಕ್ರೂರನಿಗೆ ಶತಧನ್ವನ ಸ್ಥಿತಿ ತಿಳಿದೂ ಕೃಷ್ಣನ ಎದುರಿಗೆ ಬರುವ ಧೈರ್ಯ ಬಾರದೇ ತಟಸ್ಥನಾಗಿ ಉಳಿದ. ಕೃಷ್ಣ ಕೊನೆಗೂ ಅಸ್ತ್ರ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಿ ಶತಧನ್ವನನ್ನು ಕೊಂದ. ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ನೋಡಿದಾಗ ಅವನ ಕೊರಳಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಯಮಂತಕಮಣಿಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕೃಷ್ಣ ನಿರಾಶೆಯಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದ. ಕೃಷ್ಣ ಹಿಂದಿರುಗುವುದನ್ನೇ ಕಾಯುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಬಲರಾಮ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕಂಡಾಕ್ಷಣ 'ಶತಧನ್ವ ಸಿಕ್ಕನೇ' ಎಂದು ಕೇಳಿದ. "ಸಿಕ್ಕ, ಕೊಂದೆ" ಎಂದುತ್ತರಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣ. "ಮಣಿ ಎಲ್ಲಿದೆ ಕೊಡು" ಎಂದು ಕೇಳಿದ ಬಲರಾಮ. 'ಶತಧನ್ವನಲ್ಲಿ ಮಣಿಯಿರಲಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಕೃಷ್ಣ ಹೇಳಿದ. ಬಲರಾಮನಿಗೆ ನಂಬುಗೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮಣಿಯನ್ನು ತನಗೆ ತೋರಿಸಿದರೆ ಎಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಿಡುತ್ತೇನೋ ಎಂಬ ಶಂಕೆಯಿಂದ ಕೃಷ್ಣ ತನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮಣಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ. ಕೃಷ್ಣನನ್ನು "ದ್ರೋಹಿ, ಕಪಟಿ, ಸ್ವಾರ್ಥಿ" ಎಂದು ಹಳಿದು ದ್ವಾರಕಾ ಪಟ್ಟಣವನ್ನೇ ತ್ಯಜಿಸಿ ಮಿಥಿಲಾನಗರಿಗೆ ಬಂದ.

ಸ್ಯಮಂತಕ ಮಣಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಅಕ್ರೂರನು ಸ್ಯಮಂತಕ ಮಣಿಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಸುವರ್ಣ ಮೊದಲಾದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞ-ಯಾಗಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅನ್ನದಾನ, ಧನದಾನ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ. ಈ ಯಜ್ಞಗಳು "ಅಕ್ರೂರ ಯಜ್ಞಗಳು" ಎಂದೇ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಖ್ಯಾತವಾಗಿವೆ.

ಬಲರಾಮನು ಮಿಥಿಲಾನಗರಕ್ಕೆ ಬಂದುದನ್ನು ತಿಳಿದು ದುರ್ಯೋಧನನು ಮಿಥಿಲಾ ನಗರಕ್ಕೆ ಬಂದ. ಬಲರಾಮನಿಂದ ಗಧಾಯುದ್ಧವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ. ಕೆಲಕಾಲ ಕಳೆಯಿತು. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನೂ ಕೆಲ ಯಾದವಮುಖ್ಯರೂ ಸೇರಿ ಬಲರಾಮನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಿಸಿ ಪುನಃ ದ್ವಾರಕಾ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದರು. ದ್ವಾರಕೆಗೆ

ಭೀಕರ ಬರಗಾಲ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಜನರೆಲ್ಲ ಮಳೆಯಿಲ್ಲದೇ ಕಂಗೆಟ್ಟಿದ್ದರು.ಅಕ್ರೂರ ಬಂದಲ್ಲಿ ಮಳೆ ಬೆಳೆಗಳ ಸಮೃದ್ಧಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಆ ಸ್ಯಮಂತಕ ಮಣಿಯು ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ದ್ವಾರಕೆಯ ಜನರು ಅಕ್ರೂರನನ್ನು ದ್ವಾರಕೆಗೆ ಬರಲು ಅನುನಯಿಸಿ ಒಪ್ಪಿಸಿದರು. ಅಕ್ರೂರ ಬಂದಾಕ್ಷಣ ದ್ವಾರಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಳೆ ಸುರಿಯಿತು. ಎಲ್ಲೆಡೆ ಸಂತಸ ಸಮಾಧಾನದ ವಾತಾವರಣ ಕಾಣಿಸಿತು. ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ತಿಳಿದು ಹೋಯಿತು. ಅಕ್ರೂರನಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ಯಮಂತಕ ಮಣಿ ಇದೆಯೆಂಬುದು. ಅಕ್ರೂರನು ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಿ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸಂತೋಷ ಪಡಿಸಲು ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ. ಆದರೆ ಕೃಷ್ಣ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸುಮ್ಮನಾಗದೆಯೇ ಮದುವೆಗೆ ಆಗಮಿಸಿದ ಸಭಿಕರ ಮುಂದೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅಕ್ರೂರನನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿದ "ಎಲೈ ಅಕ್ರೂರ ಸುಳ್ಳಾಡಬೇಡ. ಅನ್ಯಾಯವೆಸಗಲು ಯತ್ನಿಸಬೇಡ. ಸ್ಯಮಂತಕ ಮಣಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವುದು ಸುಸ್ಪಷ್ಟ.ಅದನ್ನು ನನಗೆ ಒಪ್ಪಿಸು" ಎಂದಾಕ್ಷಣ ಅಕ್ರೂರನು ತಪ್ಪನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಸ್ಯಮಂತಕ ಮಣಿಯನ್ನು ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ. ಬಲರಾಮನಿಗೆ ಕೃಷ್ಣ ನಿರ್ದೋಷಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯಿತು. ಕೃಷ್ಣನು ಅದನ್ನು ಮತ್ತೆ ಅಕ್ರೂರನಿಗೆ ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದ. ಕೃಷ್ಣನ ಅನುಗ್ರಹ ಪಡೆದ ಅಕ್ರೂರ ಆ ಸ್ಯಮಂತಕವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ರಾರಾಜಿಸಿದ.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮಪುರಾಣ ಸೋಮವಂಶ ಕಥನ ಎಂಬ ಹದಿನೇಳನೆಯ
ಅಧ್ಯಾಯ ಸಮಾಪ್ತ.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಹದಿನೆಂಟು

ಮುನಿಗಳು:–ಸೂತರೇ, ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾದ ಆಖ್ಯಾನವನ್ನು ನೀವು ಈ ವರೆಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿದಿರಿ.ಭರತಖಂಡದ ರಾಜರ ವಂಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿದಿರಿ. ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಈ ವೃತ್ತಾಂತಗಳನ್ನು ಆಲಿಸಿ ನಮಗೆ ಸಂತಸವಾಗಿದೆ. ದೇವತೆಗಳ ರಾಕ್ಷಸರ, ಗಂಧರ್ವರ, ಸರ್ಪಗಳ, ದಾನವರ, ದೈತ್ಯರ, ಸಿದ್ಧರ, ಯಕ್ಷ, ಅಪ್ಸರೆಯರ, ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳ–ಇವರೆಲ್ಲರ ಹುಟ್ಟು, ಜೀವನ, ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದೆ. ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನ ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಮವನ್ನೂ ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದೆ ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಉತ್ಪತ್ತಿ, ಸ್ಥಿತಿಗಳು ಹೇಗೆಂಬುದನ್ನು ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿ ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿರುವಿ. ಕೇಳುವಾಗಲೇ ಆನಂದದಾಯಕವಾಗಿರುವ, ನಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಪುಣ್ಯದಾಯಕವಾದ ಪುರಾಣ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನು ಪ್ರವಚನ ಮಾಡಿದಿರಿ. ಇದರಿಂದ ನಮಗೆ ಅಮೃತಪಾನ ಮಾಡಿದಂಥ ಆನಂದವಾಗಿದೆ. ಇಂಥ ನಿಮ್ಮಿಂದ ಭೂಮಂಡಲದ ಸಾರಭೂತ ಪ್ರಮೇಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳುವ ಇಚ್ಛೆಯುಂಟಾಗಿದೆ.

ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ಸಮುದ್ರಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಎಷ್ಟು? ಒಟ್ಟು ದೇಶಗಳು ಎಷ್ಟು? ಮಹಾನ್ ಪರ್ವತಗಳು, ಮಹಾರಣ್ಯಗಳು, ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಇವುಗಳ ಬಗೆಗೆ ದಯವಿಟ್ಟು ತಿಳಿಸಿರಿ.

ಸೂತ:—ನೀವು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಹೇಳಲು ಸಾಕಾಗದು ನೂರು ವರುಷ. ಆದರೂ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿರಿ. ಈ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಜಂಬೂ, ಪ್ಲಕ್ಷ, ಶಾಲ್ಮ, ಕುಶ, ಕ್ರೌಂಚ, ಶಾಕ, ಪುಷ್ಕರ, ಎಂಬ ಏಳು ಮಹಾ ದ್ವೀಪಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಜಂಬೂ ದ್ವೀಪವು ಉಪ್ಪಿನ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಪ್ಲಾಕ್ಷ ದ್ವೀಪವು ಇಕ್ಷು (ಕಬ್ಬಿನ ಹಾಲು) ಸಮುದ್ರ ದಿಂದಲೂ ಶಾಲ್ಮದ್ವೀಪವು ಮಧ್ಯದ ಸಮುದ್ರದಿಂದಲೂ,ಕುಶದ್ವೀಪವುತುಪ್ಪದ ಸಮುದ್ರದಿಂದಲೂ, ಕ್ರೌಂಚದ್ವೀಪವು ಮೊಸರಿನ ಸಮುದ್ರದಿಂದಲೂ, ಶಾಕ ದ್ವೀಪವು ಹಾಲಿನ ಸಮುದ್ರದಿಂದ,ಪುಷ್ಕರದ್ವೀಪವು ಸಿಹಿನೀರಿನ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಸಪ್ತದ್ವೀಪಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವದೇಜಂಬೂದ್ವೀಪ, ಆ ಜಂಬೂದ್ವೀಪದ ನಟ್ಟನಡುವೆ ಇರುವದೇ ಮೇರುಪರ್ವತ. ಇದೊಂದು ಬಂಗಾರದ ಬೆಟ್ಟ. ಇದರ ಎತ್ತರ ೮೪ ಸಾವಿರ ಯೋಜನ. ತಳ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ೧೬ ಸಾವಿರ ವರೆಗೆ ಭೂಮಿಯ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೆ.ಈ ಮೇರುಪರ್ವತ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ೩೨ ಸಾವಿರ ಅಗಲವಾಗಿದೆ. ಈ ಪರ್ವತದ ಸುತ್ತಲಿರುವ ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿಯ ಹರವು ೧೬ ಸಾವಿರ ಯೋಜನೆ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ. ಭೂಮಂಡಲ ವೆಂಬ ಕಮಲಕ್ಕೆ ಕರಣಿಕೆಯಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿದೆ ಈ ಮೇರು ಮಹಾ ಚಲ. ಮೇರು ಮಹಾದ್ರಿಯ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಹಿಮಾಲಯ ಹೇಮಕೂಟ ನಿಷಧಗಿರಿ ಎಂಬ ತುಂಗೋತ್ತುಂಗವಾದ ಬೆಟ್ಟಗಳು. ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ನೀಲಗಿರಿ. ಶೈಲಾದ್ರಿ ಶೃಂಗಗಿರಿ ಎಂಬ ಪರ್ವತಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಇನ್ನು ವರ್ಷಗಳು ಅಥವಾ ಭೂಭಾಗಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿರಿ. ಮೇರು ಪರ್ವತದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ವರ್ಷ, ಹರಿವರ್ಷ, ಪುರುಷವರ್ಷ ಎಂಬ ಭೂಭಾಗಗಳು ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಒಳಗೂಡಿದ ರಮ್ಯಕ ಪ್ರದೇಶವು ಇರುತ್ತದೆ ವರ್ಷ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಭೂಭಾಗವು ೯ ಸಾವಿರ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆ. ಇಲಾವೃತ ಖಂಡವೂ ಅಷ್ಟೇ ವಿಸ್ತಾರ, ಇದರ ಮಧ್ಯ ದಲ್ಲಿಯೇ ಸುಮೇರು ಪರ್ವತ. ಈ ಇಲಾವೃತವು ಮೇರು ಪರ್ವತದ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ೯ ಸಾವಿರ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆ. ಈ ಇಳಾವೃತದಲ್ಲಿ ೧೦ ಸಾವಿರ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರದ ನಾಲ್ಕು ಗಿರಿಗಳು ಭೂಮಂಡಲದ ಬಾಗಿಲದ ಅಗುಳಿಗಳಿದ್ದಂತೆ ಇರುತ್ತವೆ. ಮೇರುಶೈಲದ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಮಂದರಗಿರಿ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಗಂಧಮಾದನಗಿರಿ. ಪಶ್ಚಿಮ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವಿಪುಲಾಚಲ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಸುಪಾರ್ಶ್ವ ಪರ್ವತ, ಆ ಪರ್ವತಗಳಲ್ಲಿ ತಾಳೆ, ನೀರಳೆ, ಅರಳೆ, ಆಲ ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷ ಲಕ್ಷ

ವೃಕ್ಷಗಳು ಆ ಪರ್ವತದ ವಿಜಯ ಧ್ವಜಗಳಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತವೆ. ಜಂಬೂ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಜಂಬೂ ವೃಕ್ಷಗಳು (ನೇರಳೆ ಮರ) ಹೇರಳವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಆ ದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಜಂಬೂದ್ವೀಪವೆಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಆ ಹೆಮ್ಮರಗಳ ಹಣ್ಣುಗಳು ಆನೆಯ ಗಾತ್ರದ್ದು ಇದ್ದು ಪಕ್ವವಾಗಿ ಕಳಿತು ಮರಗಳಿಂದ ಉರುಳಿ, ಶಿಖರ ಶ್ರೇಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಸದಾ ಬೀಳುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಆ ಜಂಬೂ ಫಲಗಳ ರಸದಿಂದ ಜಂಬೂ ನದಿ ಹೊರಟಿರುತ್ತದೆ. ಜಂಬೂದ್ವೀಪ ವಾಸಿಗಳು ಆದರ ಸಿಹಿಯಾದ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯುವರು. ಅದಕ್ಕೆ ದುರ್ವಾಸನೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಆ ಜಂಬೂ ನದಿಯ ನೀರನ್ನು ಪಾನ ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಮುಪ್ಪು ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಇಂದ್ರಿಯ ಶೈಥಿಲ್ಯ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಆ ನದೀತೀರದ ಮಣ್ಣೇ ಜಾಂಬೂನದ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಚಿನ್ನವಾಗುವದು.

ಮೇರು ಪರ್ವತದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭದ್ರಾಶ್ವ ವರ್ಷ ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಕೇತು ಮಾಲ ವರ್ಷ,ಇವೆಲ್ಲದರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಲಾವೃತ ವರ್ಷ.ಮೇರುವಿನ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಚೈತ್ರ ರಥ ಎಂಬ ಸುಂದರವಾದ ಉದ್ಯಾನವು ಶೋಭಿಸುತ್ತದೆ. ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಗಂಧ ಮಾದನ ಎಂಬ ಉಪವನವು ಇರುತ್ತದೆ. ಪಶ್ಚಿಮ ವೈಭಾಜ ವನ, ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ನಂದನವನ, ಇದರಂತೆ ಈ ಎಲ್ಲ ನಾಲ್ಕು ಬೆಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಅರುಣೋದ, ಮಹಾಭದ್ರ, ಅಸಿತೋದ, ಮಾನಸ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಸರೋವರಗಳು ಕಣ್ಣಿಗೆಸೆಯುತ್ತವೆ. ಮೇರುವಿನ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಶಾಂತವಂತ, ಚಕ್ರಕುಂಜ, ಟರರೀಗಿರಿ, ಮಾಲ್ಯವಂತ, ವೈಕಂಡ ಎಂಬ ಪರ್ವತಗಳೂ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಕೇಸರಿವೃಗಗಳು ಹೆಚ್ಚಿರುವವರಿಂದ ಕೇಸರ ಪರ್ವತವೆಂದು ಹೆಸರಾದ ತ್ರಿಕೂಟಾಚಲ, ಶಶಿರಗಿರಿ, ಪತಂಗ ಪರ್ವತ ರುಚಕಗಿರಿ ನಿಷಿಧ್ಯಾಚಲಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಮೇರುವಿನ ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಶಿಖಿವಾಸಗಿರಿ ವೈಢೂರ್ಯ ಪರ್ವತ, ಕಪಿಲಗಿರಿ, ಗಂಧಮಾದನಾಚಲ, ಜಾರುಧಿ ಪರ್ವತ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಕೇಸರಾಚಲವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಈ ಮೇರು ಪರ್ವತದ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ರಾಜಧಾನಿ ಇದ್ದು, ೧೪ ಸಾವಿರ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿವೆ. ಆ ರಾಜಧಾನಿಯ ಸುತ್ತಲೂ ಎಂಟೂ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನೇ ಮೊದಲಾದ ಅಷ್ಟದಿಕ್ಪಾಲಕರ ಪಟ್ಟಣಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪಾದದಿಂದ ಹೊರಟ ಗಂಗಾನದಿಯು ಚಂದ್ರಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಸದನದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಬೀಳುವದು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಸೀತಾ, ಅಲಕನಂದಾ, ಚಕ್ಷು, ಭದ್ರಾ ಎಂದು ನಾಲ್ಕು ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ನಾಲ್ಕು ನದಿಯಾಗಿ ಹೊಮ್ಮಿ ಹರಿಯುವದು. ಸೀತಾನದಿಯು ಪೂರ್ವ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೊರಟು ಅಂತರಿಕ್ಷ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಹರಿದು ಗಿರಿಶಿಖರಗಳಿಂದ ಶೈಲ, ಶ್ರೇಣಿಗಳಿಗೆ ಧೀಂಕಿಟ್ಟು ಹರಿಯುತ್ತಾ ಸಾಗರ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವದು. ಅಲಕನಂದೆಯು ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ಹೊರಟು ಭಾರತ ದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿ ಏಳು ಭಾಗಗಳಾಗಿ ಹರಿದು ಕೊನೆಗೆ ಸೇರುವದು ಸಿಂಧುರಾಜನಲ್ಲಿ. ಇದರಂತೆ ಚಕ್ಷು ನದಿಯು

ಕೂಡಾ ಪಡುವಲ ದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ಹೊರಟು, ಉತ್ತುಂಗವಾದ ಶೈಲ ಶೃಂಗಾಂಗಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿ ಕೇತುಮಾಲದಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕು ಹರಿದು, ಪಡುವಲ ಕಡಲನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಭದ್ರಾ ನದಿಯು ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ಹೊರಟು ಔತ್ತರೇಯ ಶೈಲಶ್ರೇ[illegible] ಧುಮ್ಮಿಕ್ಕಿ ಹರಿದು ಉತ್ತರ ಸಮುದ್ರದೊಡನೆ ಸಂಗಮಿಸುವದು.

ಮಾಲ್ಯವಂತ ಹಾಗೂ ಗಂಧಮಾದನ ಪರ್ವತಗಳು ನೀಲಗಿರಿ ಮತ್ತು ನಿಷಧ ಗಿರಿವರೆಗೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿದೆ. ಆ ಗಿರಿಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೇರು ಮಹೀಧರವು ಭೂಮಂಡಲವೆಂಬ ಕಮಲದ ಕರಣಿಕೆಯಂತೆ ಇರುವದು. ಆ ಮೇರು ಪರ್ವತದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿರುವ ತ್ರಿಶೃಂಗ, ಜಾರುಧಿ ಎಂಬ ಪರ್ವತಗಳು ನೀಲಗಿರಿ ನಿಷಧಗಿರಿಗಳವರೆಗೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದು ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಎರಡೂ ಬೆಟ್ಟಗಳು ಮೇರುವಿನ ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿಗೂ ಹರಡಿದ್ದು ಸಮುದ್ರದ ಒಳಭಾಗವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಬೆಟ್ಟಗಳ ತಪ್ಪಲು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವನೋಪವನಗಳು, ಪಟ್ಟಣ, ಗ್ರಾಮಾರಾಮಗಳು ಶೋಭಿಸುತ್ತಲಿದ್ದು ಅನೇಕ ಸಿದ್ಧರೂ ಚಾರಕರೂ ಅಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ವಿಷ್ಣು, ಸೂರ್ಯ, ಅಗ್ನಿ, ಇಂದ್ರ, ಮಹಾದೇವ ಮುಂತಾದದೇವತೆಗಳ ಮಂದಿರಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ದೇವ ಮಾನವ, ಕಿನ್ನರ ಕಿಂಪುರುಷರು ಆ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತಾ ಸೇವೆಗೈಯುವರು. ಅಲ್ಲಿಯ ಸುಂದರವಾದ ಶೈಲ ಕಂದರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಜನವನಾಂತರ ಏಕಾಂತ ಪುಣ್ಯಾರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮುನಿ ಮನುಜ ಮಾನನೀಯರಾದ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳು ತಪಃಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ನಿರತರಾಗಿ ನೆಲೆಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅನೇಕ ದೇವ ಗಂಧರ್ವ ಯಕ್ಷರಾಕ್ಷಸರು ಅಲ್ಲಿಯ ನಿಸರ್ಗಸುಂದರ ತಾಣಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ವಿಹಾರ ಲೀಲಾ ವಿನೋದಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರದೇಶಗಳು ನೆಲದ ಮೇಲಿನ ನಾಕಲೋಕಗಳಿದ್ದಂತೆ ಇರುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಇರುವವರೆಲ್ಲರೂ ಧರ್ಮಿಷ್ಠರೇ ಕರ್ಮಠರೆ.

ಭಗವಾನ್ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಒಂದೊಂದು ದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ರೂಪದಿಂದ ಭಕ್ತಾನುಕಂಪಿಯಾಗಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾನೆ. ಭದ್ರಾಶ್ವ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಹಯಗ್ರೀವ ರೂಪದಿಂದಲೂ, ಕೇತುಮಾಲವರ್ಷದಲ್ಲಿ ವರಹರೂಪದಿಂದಲೂ, ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿ ಕೂರ್ಮ ರೂಪದಿಂದಲೂ ಉತ್ತರ ಕುರುದೇಶದಲ್ಲಿ ಮತ್ಸ್ಯರೂಪದಿಂದಲೂ ಉಳಿದೆಲ್ಲದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವರೂಪದಿಂದಲೂ ನಿದ್ದು ಸರ್ವೇಶ್ವರ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾನೆ. ಕಿಂಪುರುಷ ಮೊದಲಾದ ಎಂಟು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ದುಃಖವೆಂಬುದೇ ಇಲ್ಲ, ದಣಿವೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ ಹಸಿವೆ ಬಾಯಾರಿಕೆ ಭಯ ಭ್ರಾಂತಿ ಒಂದೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರಿಗೆ ೨೨ ಸಾವಿರ ವರ್ಷ ಆಯುಷ್ಯ. ಅಲ್ಲಿರುವ ಯಾರಿಗೂ ಎಂದೂ ಹಸಿವೆ ಹುಟ್ಟುವದಿಲ್ಲ. ಬಾಯಾರಿಕೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಿತ್ಯತೃಪ್ತಿ ಸದಾ ಸಂತೋಷ ಆಶಿ ಪುರುಷ ಮೊದಲಾದ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕೃತಯುಗ ತ್ರೇತಾಯುಗಗಳ ಕಲ್ಪನೆಯೇ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು [illegible]

ಏಳೇಳು ಪರ್ವಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಆ ಪರ್ವತಗಳನ್ನು ನೂರಾರು ಪುಣ್ಯನದಿಗಳು ಹೊರಹೊಮ್ಮಿ ಹರಿಯುತ್ತವೆ.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಭುವನಕೋಶ ದ್ವೀಪ ವರ್ಣನೆ ಎಂಬ ೧೮ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಹತ್ತೊಂಭತ್ತು

ಲೋಹರ್ಷಣ;–ಶೌನಕಾದಿ ಮುನಿಗಳೇ, ಸಮುದ್ರದ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿಯೂ ಹಿಮಾಲಯದ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವ ಮಧ್ಯಭೂಮಿಗೆ ಭಾರತ ವರ್ಷ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭರತ ಎಂಬ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ರಾಜನು ಈ ನಾಡನ್ನು ತಂದೆಯಂತೆ ಆಳಿದ. ಧರ್ಮದಿಂದ ಪಾಲಿಸಿದ ಈ ದೇಶದ ಕೀರ್ತಿಪತಾಕೆಯನ್ನು ಗಗನದ ಗೋಪುರಕ್ಕೆ ಏರಿಸಿದ. ಅವನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಈ ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಭಾರತ ವರ್ಷ ಎಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ಈ ಭರತಖಂಡದ ವಿಸ್ತಾರ ಒಂಭತ್ತು ಸಾವಿರ ಯೋಜನ. ಸ್ವರ್ಗ ಅಥವಾ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವವರು ಸಾಧನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಈ ಭಾರತ ದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಕರ್ಮಭೂಮಿ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಈ ನಾಡಿಗೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಕುಲಪರ್ವತಗಳು ಏಳು. ಮಹೇಂದ್ರ ಮಲಯ, ಸಹ್ಯ, ಶುಕ್ತಿಮಂತ, ಯಕ್ಷಗಿರಿ, ವಿಂಧ್ಯ, ಪಾರಿಯಾತ್ರ, ಈ ಭಾರತ ದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ಕರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸಿ ಪಡೆಯಬಹುದು. ಸ್ವರ್ಗ ಅಥವ ಅಪವರ್ಗ ಗಳನ್ನು ದುರಿತ ಅಥವಾ ದುಷ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿದರೆ ನರನು ಹೊಂದು ವುದು ನರಕಾದಿ ಘೋರ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಈ ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರದ್ವೀಪ, ಕೇತುಮಾನದ್ವೀಪ, ತಾಮ್ರಪರ್ಣ, ಗಭವರ್ತಿಮಂತ, ನಾಗದ್ವೀಪ, ಸೌಮ್ಯ ದ್ವೀಪ, ಗಂಧರ್ವದ್ವೀಪ, ವಾರುಣದ್ವೀಪ! ಭಾರತದ್ವೀಪ, ಹೀಗೆ ನವದ್ವೀಪ ಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಒಂಭತ್ತನೆಯದಾದ ಭಾರತದ್ವೀಪದ ಸುತ್ತಲೂ ಸಮುದ್ರವು ಆವರಿಸಿರುತ್ತವೆ. ಈ ದ್ವೀಪವು ದಕ್ಷಿಣದಿಂದ ಉತ್ತರದವರೆಗೆ ಸಾವಿರ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದ್ದು ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ, ಶೂದ್ರ ಎಂಬ ವರ್ಣ ದವರು ಸ್ವಯೋಗ್ಯವಾದ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಇರುತ್ತಾರೆ. ನಾಡಿನ ಉದ್ದಗಲಕ್ಕೂ ಹರಿಯುವ ಶತದ್ರು,ಚಂದ್ರಭಾಗ ಮುಂತಾದ ನದಿಗಳು ಹಿಮಾಲಯದಿಂದ, ವೇದಸ್ಮೃತಿ, ನದಿಗಳು ಪಾರಿಯಾತ್ರ ಪರ್ವತದಿಂದ ನರ್ಮದಾ, ಸುರಮಾ ನದಿಗಳು. ವಿಂಧ್ಯಗಿರಿಯಿಂದ ತಾಪಿ, ಪಯೋಷ್ಣಿ, ನಿರ್ವಿಂಧ್ಯ, ಕಾವೇರಿ ಮೊದಲಾದ ನದಿಗಳು ವೃಕ್ಷಪರ್ವತದಿಂದ ಗೋದಾವರಿ,

ಭೀಮನದಿ, ಕೃಷ್ಣವೇಣಿ ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಯಿಂದ ಕೃತಮಾಲ ತಾಮ್ರಪರ್ಣಿ. ನದಿಗಳು ಮಲಯಾಚಲದಿಂದ ತ್ರಿಸಾಂಧ್ಯ ನದಿ, ಋಷಿಕುಲ್ಯಾ ಮೊದಲಾದ ನದಿಗಳು ಮಹೇಂದ್ರ ಗಿರಿಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿ ದೇಶದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹರಿದು ಆ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಪವಿತ್ರ ಹಾಗೂ ಸಂಪನ್ನವಾಗಿ ಮಾಡುವವು. ಈ ನದಿಗಳ ತೀರದಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡಿದ ಕುರು, ಪಾಂಚಾಲ, ಮಧ್ಯದೇಶ ಕಾಮರೂಪ, ಕಲಿಂಗ, ಮಗಧ, ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ, ಮಾಲವ, ಪಾರಿಯಾದ, ಸೌವೀರ, ಶಾಕಲ, ಮಂತ್ರ ಮುಂತಾದ ದೇಶದ ಜನರು ಈ ನದಿಗಳ ಪವಿತ್ರ ಜಲವನ್ನು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ಪಾನ ಮಾಡಿ ಆರ್‍ೋಗ್ಯವಂತರು, ಸುಖಿವಂತರು ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಕೃತ, ತ್ರೇತ, ದ್ವಾಪರ, ಕಲಿ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಯುಗಗಳು ಕಾಲಭೇದವು. ಯೌಗಿಕ ಗಗನೆಯು ಭಾರತ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಕರ್ಮಭೂಮಿಯಾದ ಈ ಭಾರತ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಯೆತ್ತಿ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿ ಮಾನವರು ಮುನಿವಾನ್ಯರು, ದೇವತೆಗಳು, ಪರಮೇಶ್ವರ ಅರ್ಪಣ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ವೇದ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಆಚರಣೆಗೈದು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ದಿವ್ಯವಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಈ ಜಂಬೂದ್ವೀಪದ ಸುತ್ತಳತೆ ಒಂದುಲಕ್ಷಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದ್ದು ಇದರ ಸುತ್ತಲೂ ಹೊರಗಡೆ, ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕ್ಷಾರ ಸಮುದ್ರವು ಚಕ್ರದ ಆಕಾರವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವವು.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣ ಭುವನಕೋಶ ವರ್ಣನೆ. ಜಂಬೂದ್ವೀಪ
ನಿರೂಪಣ ಎಂಬ ಹತ್ತೊಂಭತ್ತನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಇಪ್ಪತ್ತು

ಲೋಮಹರ್ಷಣ:- ಮುನಿಗಳೇ, ಜಂಬೂದ್ವೀಪದ ಸುತ್ತಲೂ ಉಪ್ಪಿನಕಡಲು, ಆವರಿಸಿದಂತೆ ಪ್ಲಕ್ಷದ್ವೀಪದ ಸುತ್ತಲೂ ಕಬ್ಬಿನಹಾಲಿನ ಸಮುದ್ರವು ಭೋರ್ಗರೆಯುತ್ತಿದೆ. ಜಂಬೂದ್ವೀಪದ ವಿಸ್ತಾರ ಲಕ್ಷ ಯೋಜನವಾದರೆ, ಪ್ಲಕ್ಷದ್ವೀಪದ ಹರವು ಇದರ ಎರಡು ಪಟ್ಟು ಎಂದರೆ ಎರಡು ಲಕ್ಷ. ಮೇಧಾತಿಥಿ ಈ ದ್ವೀಪದ ಅಧಿಪತಿ, ಅವನಿಗೆ ಏಳುಜನ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು. ಶಾಂತಭಯ, ಶಿಶಿರ, ಸುಖೋದಯ, ಆನಂದ, ಶಿವ ಕ್ಷೇಮಕ, ಧ್ರುವ ಎಂದು. ಶಾಂತಭವ ಹಿರಿಯ. ಧ್ರುವ ಕುಮಾರನೆ ಕಿರಿಯ. ಈ ಏಳು ರಾಜಕುಮಾರರ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲಿ ಏಳು ದೇಶಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಗೋಮೇಧಗಿರಿ ಚಂದ್ರ. ನಾರದ ಪರ್ವದ ದುಂದುಭಿಗಿರಿ, ಸುಮನಗಿರಿ, ಸೋಮಕಾಚಲ. ವೈಭ್ರಾಜಾ

ಚಲ ಎಂಬ ಏಳು ಗಿರಿಗಳು. ಆ ಪ್ಲಕ್ಷದ್ವೀಪವನ್ನು ಏಳು ಖಂಡಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸುತ್ತವೆ. ಆ ದ್ವೀಪದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ವೀರರು ಪುಣ್ಯವಂತರೂ, ಅವರಿಗೆ ಮುಪ್ಪು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಮೃತ್ಯು ಮೂಸುವುದಿಲ್ಲ. ರೋಗ ಕಾಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ದುಃಖಗಳು ಯಾರಿಗೂ ಉಂಟಾಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ನದಿಗಳು ಅನುತಪಾ, ಶಿಖಿ, ವಿಪ್ರಾ, ಶ್ರಿದಿವ, ಕ್ರಮುನಿಧಿ, ಅಮೃತಾ, ಸುಕೃತಾ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಆ ನಾಡಿನ ನಾಡಿಗಳಂತೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಜಲಾಂತರಂಗವನ್ನು ಉತ್ತರಂಗಿತವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಇನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿ ಇರುವ ಉಪನದಿ ಉಪಗಿರಿಗಳಿಗೆ ಲೆಕ್ಕವೇ ಇಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಯುಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರ ಆಯುಷ್ಯ ಐದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷ. ಇಲ್ಲಿಯಂತೆಯೂ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಚಾರು ವರ್ಣಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಅವರಿಗೆ ಆರ್ಯಕ, ಕುರು, ವಿವಿಶ್ವಾ, ಭಾವಿ ಇವರೇ ಅಲ್ಲಿಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ, ಶೂದ್ರರು. ಆ ದ್ವೀಪದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಾನೆತ್ತರ ಬೆಳೆದು ನಿಂತ ಪ್ಲಕ್ಷವೃಕ್ಷ ಎಂದರೆ ಅರಳಿಯ ಮರ ಇರುವುದು. ಅದರಿಂದಲೇ ಅದಕ್ಕೆ ಪಕ್ಷ ದ್ವೀಪ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಅಲ್ಲಿಯ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣದವರೂ ಶ್ರೀ ಹರಿಯನ್ನು ಚಂದ್ರರೂಪಿಯನ್ನಾಗಿ ಆರಾಧಿಸುವರು. ಆ ಪ್ಲಕ್ಷ ದ್ವೀಪವನ್ನು ಅಷ್ಟೆ ಎರಡು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಇಕ್ಷು (ಕಬ್ಬಿನ ರಸ) ರಸದ ಸಾಗರವು ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರ ಸುತ್ತಲೂ ಕಟ್ಟುವ ಕಣದಂತೆ ಮಂಡಲಾಕಾರವಾಗಿ ಸುತ್ತುವರಿದಿರುವುದು.

ಶಾಲ್ಮಲೀ ದ್ವೀಪದ ಭೌಗೋಲಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿರಿ. ಆ ಶಾಲ್ಮಲ ದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಅರಸ ವಪುಷ್ಮಂತ. ಶ್ವೇತ, ಹರಿತ, ಜೀಮೂರ ರೋಹಿತ, ವೈದ್ಯುತ, ಮಾನಸ, ಸುಪ್ರಭ ಎಂಬ [illegible] ದೇಶಗಳ ಅಧಿಪತಿಗಳಾದ ಅದೇ ಹೆಸರಿನ ಏಳು ರಾಜಕುಮಾರರು. ಈ ದ್ವೀಪದ ವಿಸ್ತಾರ ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ. ಈ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಏಳು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸುವ ಕುಲಗಿರಿಗಳು ಕುಮುಂದ ಉನ್ನತ, ಬಲಹರ, ದ್ರೋಣಗಿರಿ, ಕಂಕಗಿರಿ, ಮಹಿಷಗಿರಿ, ಕಕುದ್ಮಂತ ಎಂದು ಏಳು ಇರುತ್ತವೆ ಈ ಪರ್ವತಗಳಿಂದ ಶ್ರೋಣಿ, ತೋಯಾ, ವಿತೃಷ್ಣಾ, ಚಂದ್ರಾ, ಶುಕ್ರಾ ವಿಮೋಚನಿ ನಿವೃತ್ತಿ ಏಳು ನದಿಗಳು ಹರಿದು ಈ ನಾಡನ್ನು ಸುಜಲಾ, ಸುಫಲಾ ಆಗಿ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಕಪಿಲ, ಅರುಣ, ಪೀತ, ಕೃಷ್ಣರೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಜಾತಿಯ ಜನರು ನಮ್ಮ ದೇಶದಂತೆ ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕಟ್ಟು ಪಾಡಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ವಾಯು ರೂಪದಿಂದ ಇರುವ ಹರಿಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಶ್ರೋತ್ರಿಯರು ನಿರಂತರವೂ ಹೋಮ ಹವನಗಳಿಂದ ಯಜ್ಞಪುರುಷನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ, ಈ ದೇಶದ ತುಂಬಾ ದೇವಾಧಿ ದೇವತೆಗಳು ನಿತ್ಯವೂ ಸನ್ನಿಹಿತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಶಾಲ್ಮಲೀ ಎಂಬ ಭೂರುಹವ ಎಂಬ ಮರವು ಗಗನಚುಂಬಿತವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬೀಗಿ ನಿಂತಿರುವುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಶಾಲ್ಮಲ ದ್ವೀಪ ಎಂದು ಸಾರ್ಥಕ ಹೆಸರು

ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದರ ಹರಹು ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ. ಈ ದ್ವೀಪವನ್ನು ಸುತ್ತುವರೆದ ಸೆರೆಯ ಸಮುದ್ರದ ವಿಸ್ತಾರ ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ.

ಅದರ ಮುಂದಿನ ಕುಶದ್ವೀಪ ಎಂಟು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರ. ಅಲ್ಲಿಯ ರಾಜ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮಂತ, ಅವನಿಗೆ ಉದಬಿದಾ, ವೇಣುಮಂತಾ, ಸ್ವೈರಥಾ, ರಥನಾ, ಧೃತಿ, ಪ್ರಭಾಕರ, ಕಪಿಲ ಎಂದು ಏಳು ಜನ ಮಕ್ಕಳು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿನ ದೇಶಗಳನ್ನೇ ಆಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರು, ದೈತ್ಯರು, ದಾನವರು, ಗಂಧರ್ವರು, ಯಕ್ಷರು, ಕಿನ್ನರರು ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಪ್ರಿಯನಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಜನರು ಉಗ್ರ ರೂಪದಿಂದ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಿದ್ರುಮ, ಹೇಮಶೈಲ, ದ್ಯುತಿಮಂತ, ಪುಷ್ಟಿಮಂತ, ಪ್ರಶೇಷಯ, ಹರಿ, ಮಂದರ ಏಳು ಪರ್ವತಗಳು. ಕುಲ ಪರ್ವತಗಳಿಗಾಗಿ ಆ ದೇಶಗಳ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಧೂತಪಾಪ, ಶಿವಾ, ಪವಿತ್ರ, ಸಮ್ಮತಿ, ವಿದ್ಯುತ, ಅಂಭಾಸಾ, ಮಹಿ ಎಂಬ ಏಳು ನದಿಗಳು ಅಲ್ಲಿ ನಾಡಿನ ತುಂಬಾ ಹರಿಯುತ್ತವೆ. ಆ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದಾದ ಒಂದು ಕುಶಸ್ತಂಭ (ದರ್ಭೆಗಳ ವನವು) ಇರುತ್ತದೆ. ಕುಶದ್ವೀಪ ಎಂದು ಹೆಸರು ಬರಲು ಈ ಕುಶಸ್ತಂಭವೇ ಕಾರಣ. ವಿಸ್ತಾರವಾದ ತುಪ್ಪದ ಸಮುದ್ರವು ಎಂಟು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರದಲ್ಲಿ ಆ ದ್ವೀಪವನ್ನು ಸುತ್ತುವರೆದಿರುತ್ತದೆ.

ಕುಶದ್ವೀಪದ ಎರಡು ಪಟ್ಟು ಎಂದರೆ ಹದಿನಾರು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆ. ಕ್ರೌಂಚದ್ವೀಪ, ಅಲ್ಲಿ ಆಳುವ ದ್ಯುತಿಮಂತ. ಅವನಿಗೆ, ಕುಶಗ, ಮಂದಗ, ಉಷ್ಣಗ, ಪೀವರ, ಅಧಕಾರ, ದುಂದುಭಿ ಎಂಬ ಏಳು ಜನ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ದ್ವೀಪಗಳನ್ನು ಆಳುತ್ತಾರೆ. ಕ್ರೌಂಚಗಿರಿ, ವಾಮನಾಚಲ, ಅಂಧಕಾಕ, ದೇವಪುರ, ದೇವಗಿರಿ, ಪುಂಡರೀಕ, ದುಂದುಭಿಗಿರಿ ಇವು ಕ್ರೌಂಚ ದ್ವೀಪದ ದೇಶ ವಿಭಾಜಕವಾದ ಮರ್ಯಾದ ಗಿರಿಗಳು. ಈ ದೀಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳು, ದೇವತೆಗಳು ಯಾವ ಭಯಾಪಾಯದ ಶಂಕೆ ಇಲ್ಲದೆ ಸುಖದಿಂದ ಇರುವರು.

ಗೌರಿ ಕುಮುದ್ವತಿ-ಸಂಧ್ಯಾರಾತ್ರಿ ಮನೋಜವ, ಖ್ಯಾತಿ ಪುಂಡರೀಕಾ ಎಂಬ ಏಳು ಪುಣ್ಯಪಯಸ್ವಿನಿಗಳು ಇಲ್ಲಿಯ ಸಪ್ತ ನದಿಗಳು. ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರ ದ್ವಾಂತರ್ಗತನ ಹರಿಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕ್ರೌಂಚ ದ್ವೀಪವನ್ನು ಹದಿನಾರು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಮೊಸರಿನ ಸಮುದ್ರವು ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಸುತ್ತುವರೆದಿದೆ. ಈ ದಧಿಸಮುದ್ರವು ಕ್ರೌಂಚ ದ್ವೀಪದ ಎರಡು ಪಟ್ಟು. ಮೂವತ್ತೆರಡು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆ. ಮೊಸರಿನ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಸುತ್ತುವರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಮೊಸರಿನ ಸಮುದ್ರವು ಕ್ರೌಂಚ ದ್ವೀಪದ ಎರಡರಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕಾಶೀದ್ವೀಪದಿಂದ ಸುತ್ತುವರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಭವ್ಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿ. ಅದರ ಒಡೆಯ. ಅವನಿಗೂ ಏಳು ಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳು. ಜಲದಕುಮಾರ, ಸುಕುಮಾರ, ಮಣೀರಕ,

ಕುಸುಮೋದರ, ಮೋದಾತಿ, ಮಹಾದ್ರುಮ ಎಂಬ ಏಳು ಜನ ಮಕ್ಕಳು ಇದ್ದರು. ಇವರ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಆ ರಾಜನು ಆ ಏಳು ದೇಶಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಗೈದನು. ಆ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಸುಕುಮಾರಿ ನಳಿನಿ, ರೇಣುಕ ಕುಮಾರಿ, ಇಕ್ಷುನದಿ, ಧೇನುಕಾ, ಗಭಸ್ತಿನಿ ಎಂದು ಏಳು ನದಿಗಳು ಸಾವಿರಾರು ಉಪನದಿಗಳು ತಮ್ಮ ಜುಳು ಜುಳು ಮಂಜುಳ ನಿನಾದದಿಂದ ಮನೋಹರವಾಗಿವೆ. ಇವೆಲ್ಲವು ಸ್ವರ್ಗದಿಂದಲೇ ಭೂಮಿಗೆ ಇಳಿದು ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಪುಣ್ಯ "ಪದುಸ್ವಿನಿ" ಎಂದು ಲೋಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಅವುಗಳಿಗೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಜನ ಧರ್ಮವರ್ಮರು, ಮಗಮಾಗಧ, ಮಾನನ, ಮಂಗದ ಎಂದು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಗದ ಜನ ಚಾತುರ್ವರ್ಣದ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಮುಂದೆ ಅವರೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ವೈಶ್ಯ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ಶೂದ್ರ ಎಂದು ಮಾರ್ಪಡು ವರು. ಅಲ್ಲಿ ಇರುವ ನಾಲ್ಕು ಜನರು ಸೂರ್ಯಾಂತರ್ಗತನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದರು. ಈ ಶಾಖ ದ್ವೀಪವನ್ನು ಮೂವತ್ತೆರಡು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರ ವಾದ ಕ್ಷೀರಸಾಗರವು ಮಂಡಲಾಕಾರವಾಗಿ ದೊಡ್ಡ ಬಳೆಯಂತೆ ಸುತ್ತುವರೆದಿದೆ.

ಪುಷ್ಕರ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಸವನ ಎಂಬ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಅವನಿಗೆ ಮಹಾ ವೀತ, ಧಾತಕಿ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು. ಅವರ ಹೆಸರಿನ ಮೇಲಿಂದ ಅವರು ಆಳುವ ಎರಡು ದೇಶಗಳಿಗೂ ಮಹಾವೀತವರ್ಷ ಧಾತಕಿವರ್ಷ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಬಂದಿದೆ. ಆ ಸಮಗ್ರ ಪುಷ್ಕರ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಒಂದಾದ ಮಾನಸೋತ್ತರ ಎಂಬ ವರ್ಷ ಪರ್ವತವು ಮಂಡಲಾಕಾರವಾಗಿ ಇದ್ದು ಆ ಎರಡೂ ದೇಶಗಳನ್ನು ವಿಭಾಗಿಸು ತ್ತದೆ. ಉಭಯ ದೇಶಗಳ ನಟ್ಟನಡುವೆ ಇರುವ ಈ ಮಾನಸೋತ್ತರವು ಐವತ್ತು ಸಾವಿರ ಯೋಜನ ಅಗಲವಾಗಿದ್ದು ಅಷ್ಟೇ ಎತ್ತರಬಿತ್ತರವಾಗಿ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಮಂಡಲಾ ಕಾರವಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಆ ಎರಡೂ ದೇಶಗಳೂ ವಲಯಾಕಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವವು. ಆ ದ್ವೀಪದ ಜನರ ಆಯುಷ್ಯ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ವರ್ಷ. ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ಜನರಿಗೆ ರೋಗವಿಲ್ಲ ದುಃಖವಿಲ್ಲ. ರಾಗದ್ವೇಷಗಳಿಲ್ಲ. ಮೇಲು, ಕೀಳು, ಭೇದಭಾವ ಅಹಂಕಾರ, ಮಾತ್ಸರ್ಯ, ಲೋಭ, ಮೋಹ, ಭಯ, ರೋಷ ಮುಂತಾದ ದುರ್ಗು ಣಗಳು ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಈ ಮಾನಸೋತ್ತರದ ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಹಾವೀತ, ಹೊರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಧಾತಕೀ ದೇಶಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು, ದಾನವರು, ಮಾನ ವರು ಮುಂತಾದವರು ಸತ್ಯವಂತರಾಗಿಯೇ ಇರುವರು. ಅಲ್ಲಿ ಇರುವ ಮನುಷ್ಯರಿಗೂ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ವೇಷ ಮಾತ್ರ ಒಂದೇ ತರಹ. ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ಜನರಲ್ಲಿ ವರ್ಣ, ಆಶ್ರಮ ತದುಚಿತವಾದ ಆಚಾರಗಳು ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಅದೊಂದು ಭೂಲೋಕದ ಸ್ವರ್ಗ. ಮುಪ್ಪು-ಮರಣಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯುದಿಲ್ಲ. ಆ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ವಟವೃಕ್ಷವು ಬೆಳೆದು ಆಗಸಕ್ಕೆ ಮುತ್ತಿಡುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ಸುರಾಸುರರಿಂದ ಪೂಜಿಸ ಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮ. ಆ ಪುಷ್ಕರ ದ್ವೀಪವನ್ನು ಅದರಷ್ಟೇ ಎಂದರೆ ಅರವತ್ನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಸಿಹಿ ನೀರಿನ ಸಮುದ್ರವು ಮಂಡಲಾಕಾರ

ವಾಗಿ ಸುತ್ತುವರೆದಿದೆ. ಹೀಗೆ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಏಳು ದ್ವೀಪಗಳೂ ಏಳು ಸಮುದ್ರಗಳಿಂದ ಆವರಿಸ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಹಿಂದಿನ ದ್ವೀಪಸಾಗರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಒಂದೇರೀತಿಯ ವಿಸ್ತಾರವುಳ್ಳವುಗಳು. ಅವುಗಳ ಮುಂದಿನ ದ್ವಿಪಸಾಗರಗಳೂ ಹಿಂದಿನ ದ್ವೀಪಸಾಗರಗಳಿಗಿಂತ ಎರಡು ಪಟ್ಟು ಅಧಿಕ ವಿಸ್ತೃತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ. ಒಂದು ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ಇರಿಸಿ ಒಲೆಯ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟು ಕೆಳಗೆ ಉರಿ ಹಾಕಿದರೆ ನೀರು ಕಾದು ಮೇಲೆ ಉಕ್ಕಿ ಬರುವಂತೆ ಸಮುದ್ರವೂ ಸಹ ಚಂದ್ರನು ಉದಯ ಹೊಂದಿದಾಗ ಉಕ್ಕಿ ಏಕ್ಕಿ ಭರತಿ ಬರುವದು. ಆದರೆ ನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣವು ಮಾತ್ರ ಹೆಚ್ಚು ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರ ಉದಯಿಸುವಾಗ ಮತ್ತು ಅಸ್ತ ಹೊಂದುವಾಗ ಸಮುದ್ರವು ಉಕ್ಕಿ ಮೊರೆದು ಮತ್ತೆ ಕೆಳಗೆ ಇಳಿಯುವದು. ಸಾಗರವು ಉಕ್ಕುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದರ ನೀರು ಐದನೂರು ಅಂಗುಲ ಮಾತ್ರ ಮೇಲೇರಿ ಕೊನೆಗೆ ಕೆಳಗೆ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಪುಷ್ಕರ ದ್ವಿಪದಲ್ಲಿ ಷಡ್ರಸಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ರುಚಿರುಚಿಯಾದ ಆಹಾರ ತಾನಾಗಿಯೇ ದೊರೆಯುವದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾರೂ ಪ್ರಯತ್ನ ಪಡುವದಿಲ್ಲ. ಅಯಾಚಿತವಾಗಿ ಉಪತನವಾದ ಮತ್ತು ಅಪ್ರಯತ್ನ ಲಬ್ಧವಾದ ಆ ಸ್ವಾದಿಷ್ಟ ಆಹಾರವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಜೆಗಳು ಆನಂದದಿಂದ ಉಂಡು ಸುಖದಿಂದ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳು ಇರುವದೂ ಆ ಸಿಹಿ ನೀರಿನ ಸಮುದ್ರದ ವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ. ಅದರ ಮುಂದೆ ಪುಷ್ಕರ ದ್ವೀಪದ ಎರಡರಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಾತ್ ಒಂದನೂರಾ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಭೂಮಿ ಇರುವದು. ಅಲ್ಲಿ ಯಾವ ಜನರೂ, ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವದಿಲ್ಲ. ಅದರ ಮುಂದೆಯೇ ಲೋಕಾಲೋಕಪರ್ವತ. ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಯೋಜನ ಎತ್ತರ. ಮತ್ತು ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಯೋಜನ ಅಗಲವುಳ್ಳದ್ದು ಅದಾಗಿದೆ. ಆ ಲೋಕಾಲೋಕಗಿರಿಯನ್ನು ಅದರ ಅರ್ಧ ಭಾಗದಿಂದ ಕತ್ತಲೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿದೆ. ಈ ಕತ್ತಲೆಗೆ ಆವರಕವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಕಟಾಹವಿದೆ, ಎಂದರೆ ಆ ಪರ್ವತದ ಮುಂದಿನ ಭಾಗವೆಲ್ಲ ಕತ್ತಲೆಮಯವಾಗಿದೆ. ಏಳು ದ್ವಿಪಗಳು, ಪರ್ವತಗಳು, ಅಂಡಕಟಾಹಗಳು ಇವುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಭೂಮಿಯು ಐವತ್ತು ಕೋಟಿ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿರುವದು. ಮುನಿಗಳೆ, ಈ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಸಕಲಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಜಡವಸ್ತುಗಳೂ ಮೈದಳೆಯುವವು. ಪಂಚ ಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯು ಮುಖ್ಯವಾದುದು. ಎಲ್ಲ ಭೂತಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಈ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಗುಣಗಳು (ರೂಪ, ರಸ, ಗಂಧ, ಶಬ್ದ, ಸ್ಪರ್ಶ) ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಇರುವವು ಸಕಲ ಚೇತನಾಚೇತನಗಳಿಗೆ ಈ ಭೂಮಿಯೇ ಆಶ್ರಯವಾಗಿರುವದು.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣ ಸಮುದ್ರ ದ್ವೀಪ ಪರಿಮಾಣವರ್ಣನ ಎಂಬ

ಇಪ್ಪತ್ತನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

ಅಧ್ಯಾಯ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು

ಸೂತ: ಮುನಿಗಳೇ, ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಭೂಮಿಯ ಅಗಲವು. ಭೂಮಿಯ ಎತ್ತರ ಎಪ್ಪತ್ತು ಸಾವಿರ ಯೋಜನ. ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿ ಏಳು ಲೋಕಗಳು ಇರುವವು. ಅತಲ, ವಿತಲ, ಸುತಲ, ರಸಾತಲ, ತಲಾತಲ, ಮಹಾತಲ, ಪಾತಾಳ ಎಂಬುದಾಗಿ ಆ ಸಪ್ತ ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಹೆಸರು. ಒಂದೊಂದು ಲೋಕದ ವಿಸ್ತಾರ ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಯೋಜನಗಳು ಈ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಭೂಮಿಗಳಿವೆ. ಕೃಷ್ಣಾ, ಶುಕ್ಲಾ, ಅರುಣಾ, ಪೀತಾ, ಶರ್ಕರಾ, ಶೈಲಾ, ಕಾಂಚನೀ ಎಂದು ಒಂದೊಂದಕ್ಕೆ ಹೆಸರಿದೆ. ಈ ವರ್ಣಮಯ ಭೂಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಾಸಾದಗಳು ಇವೆ. ಈ ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿ ದೈತ್ಯರು, ದಾನವರು. ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ನಾಗಗಳು, ಅವುಗಳ ಬಂಧುಗಳೂ ಇರುವರು.

ಒಂದು ಸಲ ನಾರದ ಮಹರ್ಷಿಯು ಪಾತಾಳವನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಚರಿಸಿ ನಂತರ ದೇವತೆಗಳ ನಾಡಿಗೆ ಬಂದ. ದೇವತೆಗಳ ವಾಸಸ್ಥಾನವಾದ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪಾತಾಳಲೋಕ ರಮ್ಯವಾಗಿದೆ ಎಂದು ದೇವತೆಗಳ ಮುಂದೆ ಪಾತಾಳ ಲೋಕವನ್ನು ಹೊಗಳಿ ಹಾಡಿದ. ಪಾತಾಳ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಭಾರೀ ಬೆಳಕನ್ನು ಬೀರುವ ನಾಗರತ್ನಗಳು, ಅನರ್ಘ್ಯಮಣಿಗಳೂ ಇರುವವು. ಈ ರತ್ನಗಳಿಗೆ ಸಮನಾದ ರತ್ನಗಳು ದೇವಲೋಕದಲ್ಲೇನು, ಯಾವ ಲೋಕದಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲ. ಪಾತಾಳ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಂದರಿಯರಾದ ಕನ್ಯೆಯರು ಅನೇಕರು ಇರುವರು. ಸರ್ವಸಂಗ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ ವೀತರಾಗ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರೂ ಸಹ ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಬೇಕು ಎಂದು ಬಯಸುವಷ್ಟು ನಯನ ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ ಆ ಪಾತಾಳ ಲೋಕ. ಹಗಲಿನ ಹೆಗಲು ಏರಿದ ರವಿ ತನ್ನ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ಬೀರಿದರೂ ಉರಿಬಿಸಿಲು ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಚಂದ್ರನು ಅಲ್ಲಿ ರಮಣೀಯವಾದ ರಾತ್ರಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳದಿಂಗಳನ್ನು ಬೀರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಚಂದ್ರ ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನೆಯಿಂದ ಶೀತಬಾಧೆ ಎಂದೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ಆ ಅಧೋ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇರುವವರು ದಾನವರು ಮಾತ್ರ. ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅಲ್ಲಿ ಯಥೇಚ್ಛಭೋಜನ.ರುಚಿರುಚಿಯಾದ ತಿಂಡಿ ತೀರ್ಥಗಳು, ಸ್ವಚ್ಛಂದ ಸುರಾಪಾನ. ಅಲ್ಲಿ ಇರುವ ದಾನವರಿಗೆ ಜೊತೆಗಾರರು ಎಂದರೆ ಸರ್ಪಗಳು. ಅಲ್ಲಿಯ ವಿನೋದ ವನಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಂದನವನದಂತೆ ಸುಂದರವಾಗಿ ಇರುತ್ತವೆ. ನದಿಗಳು ನಿರ್ಮಲ ನೀರಿನಿಂದ ಮನೋಹರವಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ಸರೋವರಗಳ ತುಂಬ ತಾವರೆಗಳು ಅರಳಿರುತ್ತವೆ. ಕೋಗಿಲೆಗಳ ಇಂಚರ ಯಾವಾಗಲೂ ಇಂಪಾಗಿ ಕೇಳಿಬರುವದು. ಬೆಲೆಬಾಳುವ ಬಟ್ಟೆ, ಪೀತಾಂಬರ ಬಂಗಾರದ ಉಡಿಗೆ ತೊಡಿಗೆಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಶೃಂಗಾರಿತರಾಗಿ ಮೈಗೆಲ್ಲ ಸುಗಂಧವನ್ನು ಪೂಸಿಕೊಂಡು ಮಿಂಚಿನ ಮೂರ್ತಿಗಳಂತೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ವೀಣೆ, ವೇಣು, ತಾಳ,

ತಂಬೂರಿ, ಮದ್ದಲೆ, ಮೃದಂಗ ಮುಂತಾದ ವಾದ್ಯಗಳ ಮಧುರವಾದ ತರಂಗಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಶ್ರಾವಕರ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಸಂತಸದ ಊರ್ಮಿಗಳನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಈ ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿ ದಾನವ ದೈತ್ಯರುಗಳ ದೊಡ್ಡ ಬಳಗಗಳು ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ನಾಗನಾಯಕರ ಸಹಸ್ರಾರು ಬಂಧು ವೃಂದಗಳು ಆನಂದದಿಂದ ವಾಸ ಮಾಡುವರು.

ಈ ಏಳು ಪಾತಾಳ ಲೋಕಗಳ ಕೆಳ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ತಮೋಗುಣದ ಅಂಶನಾದ ಆದಿಶೇಷನು ಇರುತ್ತಾನೆ. ಅವನನ್ನು ಅನಂತ ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ತುತಿ ಸುತ್ತಾರೆ. ದೇವತೆಗಳೂ, ದೇವರ್ಷಿಗಳೂ ಅವನನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಭಜನೆ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಅನಂತನಿಗೆ ಸಾವಿರ ಹೆಡೆಗಳು. ಅವನ ತಲೆಯು ಮೇಲೆ ಸ್ವಸ್ತಿಕ ಎಂಬ ಆಭರಣ ಇರುತ್ತದೆ. ಆ ಆದಿಶೇಷನು ತನ್ನ ಸಹಸ್ರ ಫಣಾ ಮಂಡಲಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಂಚುವ ಅನರ್ಘ್ಯವಾದ ರತ್ನಗಳ ಪ್ರಭಾಪುಂಜದಿಂದ ದಶ ದಿಕ್ಕು ಗಳನ್ನೂ ಬೆಳಗುವನು. ತನ್ನ ಉಕ್ಕುವ ಹಾಗೂ ಮಿಕ್ಕುವ ಪ್ರಕೃಷ್ಟ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ದೈತ್ಯರ ಕಣ್ಣು ಕುಕ್ಕಿ ಅವರನ್ನು ನಿರ್ವೀರ್ಯರನ್ನಾಗಿ ಸುತ್ತಾನೆ. ನಿರಂತರವಾಗಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿರುವ ಒಂದು ಕುಂಡಲ, ಕಿರೀಟ, ಹಾರ ಇವುಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಆ ಆದಿಶೇಷನು ಅಗ್ನಿ ಗೋಲಕದಂತೆ ಇರುವ ತನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಮಿಳಿಕಿ ಸುತ್ತ ಬೆಂಕಿಯು ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ದೇದೀಪ್ಯಮಾನವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಾನೆ. ಕಪ್ಪು ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಶುಭ್ರವಾದ ಹಾರಗಳನ್ನು ಅಲಂಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದ ಆದಿಶೇಷನು ಆಕಾಶದಿಂದ ಬೀಳುವ ದೇವಗಂಗೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಕೈಲಾಸ ಪರ್ವತದಂತೆ ತೋರುತ್ತಾನೆ. ಒನಕೆ, ನೇಗಿಲುಗಳೇ ಅವನ ಆಯುಧ. ಮದ್ಯಪಾನದಿಂದ ಆರಕ್ತ ವಾದ ಲೋಚನವುಳ್ಳ ಆ ಆದಿಶೇಷನು ತನ್ನದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕಂಗೊಳಿ ಸುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಳಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಆದಿಶೇಷನ ಮುಖಗಳಿಂದ ವಿಷಾಗ್ನಿಯ ಜ್ವಾಲೆ ಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲೆಡೆಗೆ ಹರಡಿ ಸಂಕರ್ಷಣರೂಪಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವು ಮೂರುಲೋಕಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇಂಥ ಮಹಾಮಹಿಮೋಪೇತನಾದ ಈ ಆದಿಶೇಷನು ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳ ಕೆಳಗೆ ತಾನು ನಿಂತು ಶಿಖರದಂತೆ ಇರುವ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಸಾವಿರ ಹೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೊತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಈ ಭೂಮಿಯೆಲ್ಲವೂ ಆದಿಶೇಷನ ಫಣಾ ಮಂಡಲದ ನಾಗರತ್ನ ಪ್ರಭೆಯಿಂದ ಕೆಂಪುವರ್ಣದ್ದಾಗಿ ಅವನ ಶಿರೋಮಾಲೆಗಳ ಮೇಲೆ ಸುಂದರವಾದ ಒಂದು ಹೂವಿನ ಸರದಂತೆ ತೋರುವದು. ಈ ಅನಂತನು ಮದಮತ್ತಲೋಚನನಾಗಿ ಎಂದಾದರೂ ಒಂದು ಸಲ ಕೋಪದಿಂದ ವಿಜೃಂಭಿಸಿದಾಗ ಬೆಟ್ಟ-ಬಯಲು ಬಾವಿ ಸಾನು, ಕಾನು, ದೇಶ, ಪರ್ವತ ಗ್ರಾಮಸ್ತೋಮ ಸಹಿತ ವಾಗಿ ಸಮಗ್ರ ಭೂತಳವೆಲ್ಲವೂ ಭೂಕಂಪದಿಂದ ನಡುಗಿ ಹೋಗುವದು. ದೇವ ಗಂಧರ್ವ ನರನಾಗ ಸಿದ್ಧ ಕಿನ್ನರರು ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಅವನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಗಳು ತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳ ಅಂತ ಪಾರವನ್ನೂ ತಿಳಿಯದೇ ನಿಂತಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ

ಅವನಿಗೆ ಅನಂತ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಈ ಅನಂತನಿಗೆ ಪಾತಾಳಲೋಕದ ಅಪ್ಸರೆಯರಂತಿದ್ದ ನಾಗಕನ್ಯೆಯರು ಮೈಗೆ ಸುಗಂಧ ಪೂಸಿ ತಮ್ಮ ಕಣ್ಣ ಕದಲಾರತಿಯೊಂದಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಆರದ ಮಣಿ ದೀಪಗಳ ಮುತ್ತಿನಾರತಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಬೆಳಗಿದರು. ಈ ಆದಿಶೇಷನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ ಹಿಂದೆ ಮಹರ್ಷಿಯಾದ ಗರ್ಗಮುನಿಯು ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ, ಶಕುನ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಮಾಡಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದ. ದೇವದಾನವ, ದೈತ್ಯಮಾನವ ನಾಗ, ಯಕ್ಷ, ಕಿನ್ನರ, ಕಿಂಪುರುಷರಿಂದ ಕೂಡಿದ ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳನ್ನೂ, ಭುವನ [illegible] ಸಮಗ್ರವಾದ ಜೀವಜಡಾತ್ಮವಾದ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೂ ಈ ಆದಿಶೇಷನು ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ಧರಿಸಿ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣ ಪಾತಾಲ ಪ್ರಮಾಣವರ್ಣನ ಎಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೇ
ಅಧ್ಯಾಯ ಸಮಾಪ್ತ

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು

ಸೂತ : ವಿಪ್ರೋತ್ತಮರೆ, ಈಗ ನಾನು ಪಾಪಿಗಳನ್ನು ಘೋರ ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸುವ ರೌರವ ಮುಂತಾದ ನರಕಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿರಿ. ರೌರವ, ಶೌಕರ, ವಿಶಸನ, ರೋಧ, ತಾನ, ಮಹಾಜ್ವಾಲ, ಮಹಾಲೋಭ, ವಿಮೋಹನ, ತಪ್ತಕುಂಡ, ರುಜಿರಾಂಧ, ವಸಾತಪ್ತ ಕ್ರಿಮೀಶ, ಕ್ರಿಮಿಭೋಜನ, ಅಸಿಪತ್ರವನ, ಕೃಷ್ಣ ಲಾಲಾಭಕ್ಷ, ಪೂಲವ, ಪಾಪ, ವಹ್ನಿ, ಜ್ವಾಲ, ಅಧಃಶಿರ, ಸಂದಂಶ, ಕೃಷ್ಣ ಸೂತ್ರ, ತಮಸ್ಸು. ಅವೀಚಿ, ಶ್ವಭೋಜನ, ಅಪ್ರತಿಷ್ಠ, ಮಹಾವೀಚಿ, ಶಸ್ತ್ರದರ್ಶಿ, ಅಗ್ನಿದರ್ಶಿ, ವಿಷದರ್ಶಿ ಮುಂತಾಗಿ ನಾನಾ ಬಗೆಯ ನರಕಗಳು ಯಮನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಸ್ರಾರು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಈ ನರಕಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಬವಣೆ ಪಡುವವರು ದುಸ್ಸಹವಾದ ದಾರುಣ ದುಃಖಗಳಲ್ಲಿ ಬೀಳುವವರು ಮಹಾಪಾಪಿಗಳು ಮಾತ್ರ. ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುವವರು ಸುಳ್ಳು ಸಾಕ್ಷಿ ನುಡಿಯುವವರು ಪಕ್ಷಪಾತದಿಂದ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡಿ ಮೋಸ ಗೈಯುವವರು ರೌರವ ನರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವರು. ಇದಲ್ಲದೇ ಗರ್ಭಪಾತ ಮಾಡಿಸಿದವರು ಪುರಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡಿದವರು ಗೋಹತ್ಯೆಗೈದವರು, ಕತ್ತು ಹಿಸುಕಿ ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಕೊಂದವರು ಇದೇ ರೌರವ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವರು. ಸೆರೆ ಕುಡಿಯುವವರು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕೊಂದವರು, ಚಿನ್ನ ಕದ್ದವರು, ಹೋಗುವುದು ಶೂಕರ ಎಂಬ ನರಕಕ್ಕೆ. ಇಂಥ ಪಾಪಿಗಳ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸಿದವರು ಸಹ ಇದೇ ನರಕಕ್ಕೇ ದುಃಖ ಅನುಭವಿಸಲು ಬರುವರು. ಕ್ಷತ್ರಿಯ

ವೈಶ್ಯರನ್ನು ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಸಂಹರಿಸಿದವರು, ಗುರುದಾರ ದರ್ಷಣ ಮಾಡಿದವನು, ಸಹೋದರಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಭೋಗ ಮಾಡಿದವರೂ, ರಾಜಭಟರನ್ನು ಕೊಂದವರೂ, ತಪ್ತಕುಂಭ ಎಂಬ ನರಕವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಕಾಯಿಸಿದ ಕಬ್ಬಿಣದ ಕಟಾಹದಲ್ಲಿ ಕುದಿಯುವ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮದ್ಯ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವವರು, ವಿಶ್ವಾಸ ದ್ರೋಹಗೈದವರು, ತಪ್ತ ಲೋಹವೆಂಬ ನರಕ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವರು. ಮಗಳು, ಸೊಸೆಯಂದಿರ ಜೊತೆಗೆ ಸರಸ ಆಡುವವರು ಮಹಾಜ್ವಾಲ ಎಂಬ ನರಕದಲ್ಲಿ ಘೋರ ದುಃಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವರು.

ಗುರುಗಳನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸುವವರು, ವೇದ ನಿಂದೆ ಮಾಡುವವರು, ಸಂಬಳತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪಾಠ ಹೇಳುವವರು, ಶಬಲ ಎಂಬ ನರಕ ಹೊಂದುವರು. ಕಳವು, ಕೊಲೆ, ಸುಲಿಗೆ ಮಾಡುವವರು ವೇದಮಾರ್ಗ ನಿಂದನೆ ಮಾಡುವವರು ವಿಮೋಹ ಎಂಬ ನರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವರು. ದೇವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಂದಕರು, ಪಿತೃದ್ವೇಷಿಗಳು ಕ್ರಿಮಿಭೋಜ್ಯ ಎಂಬ ನರಕವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಶ್ಯೇನಯಾಗ ಮುಂತಾದ ಕೆಟ್ಟ ಯಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರು ಕ್ರಿಮೀಶ ನರಕದಲ್ಲಿ ಹೊರಳಾಡುವರು. ಪಿತೃಗಳಿಗೂ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಅತಿಥಿಗಳಿಗೂ ನಿವೇದಿಸುವ ಮೊದಲೇ ಊಟ ಮಾಡುವ ಸ್ವಾರ್ಥಿ ಮನುಷ್ಯ ಲಾಲಾಭಕ್ಷ ಎಂಬ ನರಕದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವರು. ಲಾಲಾಭಕ್ಷ ಎಂಬ ಈ ನರಕದಲ್ಲಿ ನರಕ ಭಾಜನನು "ಲಾಲಾ" ಎಂದರೆ ಜೊಲ್ಲು ರಸವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸೇವಿಸಿ ಅಸಹ್ಯವೆನಿಸುವ ಬದುಕನ್ನು ಬದುಕಬೇಕಾಗುವುದು. ಹಿಂಸಾಚಾರಿಯು ಮತ್ತು ಅವನನ್ನು–ಶಸ್ತ್ರ ಪೂರೈಕೆಯೋ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಪ್ರಚೋದಿಸುವವ ವಿಶಸನ ಎಂಬ ನರಕವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ದುರ್ದಾನ ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡುವವ, ಯಾಗಾಧಿಕಾರ ಇಲ್ಲದವರಿಗೆ ಯಾಗ ಮಾಡಿಸುವವ, ಮಿಥ್ಯಾ ಭವಿಷ್ಯವಾದಿ ಇವರನ್ನು ಅಧೋಮುಖ ಎಂಬ ನರಕಕ್ಕೆ ಹಾಕುವರು. ಈ ನರಕದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ತಲೆಕೆಳಗು–ಕಾಲುಮೇಲು ಮಾಡಿ ನೇತು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಾರಿಯೂ ಅನ್ನದಾನ ಮಾಡದೇ, ಸ್ವಯಂ ಸಮೃದ್ಧ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನವನ್ನು ಭುಂಜಿಸುವವ ಕ್ರಿಮಿಪೂಯ ಎಂಬ ನರಕ ಭಾಜನನಾಗುವನು. "ಕ್ರಿಮಿಪೂಯ" ಎಂದರೆ ಕ್ರಿಮಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಕೀವುವುಳ್ಳ ಪ್ರದೇಶ ಎಂದರ್ಥ.

ಬೆಕ್ಕು, ನಾಯಿ, ಆಡು, ಹಂದಿ, ಹಕ್ಕಿ, ಇವುಗಳನ್ನು ಉಪಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಕುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಈ 'ಕ್ರಿಮಿಪೂಯ' ಎಂಬ ನರಕದಲ್ಲೇ ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವನು. ನಾಟ್ಯ, ಅಭಿನಯ ಮುಂತಾದ ಕಲೆಗಳಿಂದ ದುಸ್ವಾರ್ಥವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವವ, ಅಡುಗೆ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಊಟ ಮಾಡುವವ, ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ವಿಷಾನ್ನ ಇಕ್ಕುವವ, ಚಾಡಿಕೋರ, ಎಮ್ಮೆ ಕೋಣಗಳ ವಿಕ್ರಯದಿಂದ ಲಾಭ ಪಡೆದು ಐಷಾರಾಮಿ ಜೀವನ ನಡೆಸುವವ, ಅಮವಾಸ್ಯೆ, ಹಗಲು ಹೊತ್ತು ಮತ್ತು ಪರ್ವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಸಂಭೋಗ

ಮಾಡುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಪರರ ಮನೆಗೆ ಬೆಂಕಿ ಇಡುವವ, ಮಿತ್ರದ್ರೋಹಿ, ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಸಾಕಿಟ್ಟು ತಿನ್ನುವವ, ಸೆರೆ ಮಾರುವವ, ಈ ಇಷ್ಟು ಜನರು ರುಧಿರಾಂಧ (ರಕ್ತಮಯ) ಎಂಬ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವರು.

ಜೇನು ಕೀಳುವವ, ಗ್ರಾಮನಾಶ ಮಾಡುವವ ಈ ಇಬ್ಬರು ವೈತರಣೀ ನದಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ವೀರ್ಯಪಾನ ಮತ್ತು ರಕ್ತಪಾನ ಮಾಡುವವರು, ವೇದಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಪಡಿಸುವವ, ಅನಾಚಾರಿ, ಶ್ವಪಚನಂತೆ ಜೀವಿಸುವವ, ಇನ್ನೊಬ್ಬರನ್ನು ಮೋಸಮಾಡಿ ಬದುಕುವವ, ತನ್ನ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ವನವನ್ನು ಕಡಿಯುವವ, ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಜನರು ಅಸಿಪತ್ರ ಎಂಬ ನರಕವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವರು.

ಮೋಜಿಗಾಗಿ ಮೃಗಗಳನ್ನು ಬೇಟೆಯಾಡುವವ, ಜನರು ಮಲಗಿರುವಾಗ ಮನೆಗೆ ಬೆಂಕಿಯಿಡುವವ, ಇವರೆಲ್ಲ ವಹ್ನಿಜ್ವಾಲ ಎಂಬ ಬೆಂಕಿಗೆ ಬೀಳುವರು.

ವ್ರತವನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುವವ, ಸ್ವಧರ್ಮವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದವ, ಇವರಿರ್ವರೂ ಸಂದಂಶ ಎಂಬ ನರಕ ಭಾಗಿಗಳಾಗುವರು. ಹಗಲು ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಿ ಆಲಸ್ಯದಿಂದ ಕಾಲಯಾಪನೆ ಮಾಡಿದವ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ನಷ್ಟವಾದ ವೇದಾಧ್ಯಾಯೀ, ಸ್ವಪುತ್ರರಿಂದ ವೇದವನ್ನು ಕಲಿಯುವ ಪಿತೃಗಳೂ, ಶ್ವಭೋಜನ ಎಂಬ ನರಕದಲ್ಲಿ ಸಂಕಟ ಪಡುವರು. ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ನರಕಗಳಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕಾನೇಕ ನರಕಗಳಿವೆ. ಹೇಳಿದ ಪಾಪಗಳಲ್ಲದೇ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಪಾಪಾಚರಣೆಗಳೂ ಇರುವವು. ಆಯಾ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿದವರು ಆಯಾ ನರಕಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವರು. ಸ್ವಾಶ್ರಮ ವಿರೋಧೀ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದವರೂ ನರಕ ವಾಸಿಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ. ನರಕದಲ್ಲಿ ಈ ಪಾಪಿಷ್ಟರು ತಲೆಕೆಳಗಾಗಿ ಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಅವರು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿರುವ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ನೋಡುವರು. ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಸಹ ತಮ್ಮ ಕಡೆ ಮುಖವಾಗುವಂತೆ ತಲೆಕೆಳಗಾಗಿ ನೇತಾಡುತ್ತಿರುವ ನರಕವಾಸಿಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾರೆ.

ದೇಹಿಗಳು ಪ್ರಾಥಮಿಕವಾಗಿ ಶಿಲೆ ಮುಂತಾದ ಅಚಲ ಜನ್ಮವನ್ನೇ ಪಡೆಯುವರು. ನಂತರ ಕ್ರಿಮಿಗಳಾಗುವರು. ತದನಂತರ ಜಲಚರಗಳಾಗುವರು. ಬಳಿಕ ಪಕ್ಷಿಗಳಾಗುವರು. ನಂತರ ಪಶುಗಳಾಗುವರು. ಅನಂತರ ಮನುಷ್ಯರಾಗುವರು. ಮನುಷ್ಯರಾದ ಸಾಧನಾ ಜೀವನ ನಡೆಸಿದರೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪುರುಷರಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತರಾಗುವರು. ಅನಂತರ ದೇವತೆಗಳಾಗುವರು. ಸುಖ ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಮೋಕ್ಷ ಹೊಂದುವರು. ಒಮ್ಮೆ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹೋದ ನಂತರ ಅಖಂಡ ಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಬಿಡುವರು. ಪುನಃ ಬರುವಂತೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಸ್ಥಾವರದಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷದ ವರೆಗೆ ಬರುವಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದಕ್ಕಿಂತ ಎರಡನೇಯದು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು

ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಇರುವಂತೆಯೇ ಬಹು ಸಂಖ್ಯಾಕರಾದ ಜನರು ನರಕದಲ್ಲೂ ಇರುವರು. ಪಾಪಾಚಾರಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಸಾಯುವ ವರೆಗೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವವನಿಗೆ ನರಕ ನಿಶ್ಚಿತ. ಯಾವ ಯಾವ ಪಾಪ ಕೃತ್ಯಗಳಿಗೆ ಪರದಲ್ಲಿ ಎಂಥ ಎಂಥ ಶಿಕ್ಷೆ, ತನ್ಮೂಲಕವಾದ ದುಃಖ ನಿಗದಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸರ್ವಜ್ಞರಾದ ಋಷಿ ಮುನಿಗಳು ಧರ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವರು. ಪಾಪ ದೊಡ್ಡದಾಗಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ವಿಧಿಸಲ್ಪಡುವ ಶಿಕ್ಷೆಯೂ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದ್ದೇ. ಅಂದರೆ ದೀರ್ಘಾವಧಿಯ ಹಾಗೂ ಬಹು ದುಃಖದಾಯಕವಾದ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಪಾಪವು ಚಿಕ್ಕದಾಗಿದ್ದರೆ ಅದರಿಂದ ಬರುವ ಶಿಕ್ಷೆಯ ಪ್ರಮಾಣವೂ ಅಲ್ಪವು. ಸ್ಮೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಬಗ್ಗೆ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುವೆ ಕೇಳಿರಿ. ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಗಳಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು, ಮತ್ತು ಕರ್ಮ ಇವು ಮುಖ್ಯ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಸ್ಮರಣೆ ಪ್ರಧಾನವೆನಿಸಿದೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಕೃತೇ ಪಾಪೇಽನುತಾಪೋ ವೈ ಯಸ್ಯ ಪುಂಸಃ ಪ್ರಜಾಯತೇ ।
ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಂ ತು ತಸ್ಯೈಕಂ ಹರಿಸಂಸ್ಮರಣಂ ಪರಮ್ ॥

ಪಾಪ ಕೃತ್ಯ ಎಸಗಿದ ನಂತರ ಯಾವನಿಗೆ ಅನುತಾಪ (ತಾನು ಈ ತಪ್ಪನ್ನು ಮಾಡಬಾರದಿತ್ತು ಎಂಬ ವ್ಯಥೆ)ಉಂಟಾಗುವದೋ ಅವನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಹರಿಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಅದೇ ಅವನಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವು.

ಹಗಲು, ರಾತ್ರಿ, ಸಂಧಿಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ನೆನಪಾದಾಗಲೆಲ್ಲ ಭಕ್ತಿ ಪುರಸ್ಸರವಾಗಿ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ನೆನೆದರೆ ಮಾಡಿದ ಪಾಪವು ತ್ವರಿತವಾಗಿ ನಷ್ಟವಾಗುವದು.

"ಕ್ವ ನಾಕಪೃಷ್ಠ ಗಮನಂ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಲಕ್ಷಣಮ್ ।
ಕ್ವ ಜಪೋ ವಾಸುದೇವೇತಿ ಮುಕ್ತಿ ಬೀಜ ಮನುತ್ತಮಮ್ ·"

ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಪುಣ್ಯವು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಭೂಮಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಬರಬೇಕು. ವಾಸುದೇವ ಎಂದು ಸ್ಮರಣ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯುಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದು.ಪುನಃ ಜನ್ಮವಿಲ್ಲ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಸ್ವರ್ಗವೆಲ್ಲಿ ? ವಾಸುದೇವ ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿ ? ಇವೆರಡೂ ಎಂದಿಗೂ ಸಮನಾಗಲಾರವು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ವಾಸುದೇವನ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವವ ಇಂದ್ರ ಪದವಿಯನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಬಾರದು.

ತಸ್ಮಾದಹರ್ನಿಶಂ ವಿಷ್ಣುಂ ಸ್ಮಂಸ್ಮರನ್ ಪುರುಷೋ ದ್ವಿಜಃ ।
ನ ಯಾತಿ ನರಕಂ ಶುದ್ಧಃ ಸಂಕ್ಷಿಣಾ ಖಿಲಪಾಶಕಃ ॥

ಆದುರಿದಂದ ಹಗಲು, ರಾತ್ರಿ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ ಮಾನವನು ಪಾಪವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಶುದ್ಧನಾದರೆ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ.

ವಸ್ತುತಸ್ತು ಯಾವ ಪದಾರ್ಥವೂ ದುಃಖದಾಯಕವೂ ಅಲ್ಲ; ಸುಖದಾಯಕವೂ ಅಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಅದು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ದುಃಖದಾಯಕವೂ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಸಂತೋಷ

ದಾಯಕವೂ ಆಗಿ ತೋರುವದು. ಒಂದು ವಸ್ತುವು ನನಗೆ ಲಭಿಸಿದರೆ ಸುಖವಾಗು ವದು. ಪರರಿಗೆ ಲಭಿಸಿದರೆ, ನನಗೆ ದಕ್ಕದೇ ಇದ್ದರೆ ಅದೇ ದುಃಖದಾಯಕವಾಗು ವದು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಆ ವಸ್ತು ದುಃಖದಾಯಕವೆಂದಾಗಲೀ, ಸುಖದಾಯಕವೆಂದಾ ಗಲೀ ಹೇಗೆ ಹೇಳುವದು? ಸುಖ-ದುಃಖಗಳು ಅಂತಃಕರಣದ ಪರಿಣಾಮಗಳು. ವಸ್ತು ನಿಷ್ಠವಾದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲ. ಈ ಸುಖದಾತ್ಮಕವಾದ ಅವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಲು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವೊಂದೇ ಮಾರ್ಗ. ಬ್ರಹ್ಮನ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಈ ಸಾಂಸಾರಿಕ ದುಃಖ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ. ಅವಿದ್ಯೆಯಿಂದಾಗಿ ಉಂಟಾದ ದುಃಖವು ಜ್ಞಾನಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಂದಾಗಿ ನಷ್ಟವಾಗುವದು. ಸ್ವರೂಪ ಭೂತವಾದ ಸುಖ ಅನುಭವಿಸಲು ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಾಗಿದ್ದ ಅಜ್ಞಾನಾವರಣ ನಷ್ಟವಾದ ಕೂಡಲೇ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಸುಖ ಲಭಿಸುವದು.

ಮುನಿಗಳೇ, ನಿಮಗೆ ಜಗತ್ತನ್ನೂ, ಅದರ ಸಾರ ಭೂತತತ್ವವನ್ನೂ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುವೆ. ಇನ್ನೇನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆ ಇದೆ?" ಎಂದು ಸೂತ ಮುನಿಗಳು ನುಡಿದರು.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣ (ಪಾತಾಲನರಕ ಕೀರ್ತನ ಎಂಬ) ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಕ್ತಾಯವಾದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಇಪ್ಪತ್ಮೂರು

ಮುನಿಗಳು:-ಸೂತ ಮುನಿಯೇ, ನಾವು ಕೇಳಿದುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀನು ಹೇಳಿರುವೆ. ಈ ಭುವರ್ಲೋಕ ಮುಂತಾದ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇವೆ. ಅದನ್ನು ತಿಳಿಸು. ಅಲ್ಲದೆ ಗ್ರಹಗಳ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ ಲೋಕಗಳ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನೂ ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಹೇಳು.

ಸೂತಮುನಿ:-ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರ ಕಿರಣಗಳು ಎಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಹೋಗುವವೋ ಅಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಈ ನದಿ, ಸಮುದ್ರ, ಬೆಟ್ಟಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಭೂಮಿಯು ಇರುವದು ಈ ಭೂಮಿಯು ಎಷ್ಟು ಅಗಲ ಮತ್ತು ಸುತ್ತಳತೆಯುಳ್ಳದಾಗಿರುವದೋ ಆಕಾಶವೂ ಸಹ ಅಷ್ಟೇ ಅಗಲವೂ ಸುತ್ತಳತೆಯುಳ್ಳದ್ದೂ ಆಗಿರುವದು. ಭೂಮಿ ಯಿಂದ ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ದೂರದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವಿದೆ. ಸೂರ್ಯಮಂಡಲ ದಿಂದ ಲಕ್ಷಯೋಜನ ದೂರದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಮಂಡಲವಿದೆ. ಚಂದ್ರಮಂಡಲದಿಂದ ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ದೂರದಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರ ಮಂಡಲವು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತದೆ. ನಕ್ಷತ್ರ ಮಂಡಲದಿಂದ ಎರಡು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ದೂರದಲ್ಲಿ ಬುಧಗ್ರಹ ಮಂಡಲ ವಿರುವದು. ಬುಧ ಮಂಡಲದಿಂದ ಎರಡು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ

ದೂರದಲ್ಲಿ ಶುಕ್ರಮಂಡಲವಿರುವದು ಶುಕ್ರನಿಂದ ಎರಡು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ದೂರದಲ್ಲಿ ಅಂಗಾರಕನ ಮಂಡಲವಿದೆ ಅಂಗಾರಕನಿಂದ ಎರಡು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ದೂರದಲ್ಲಿ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯ ಮಂಡಲವಿದೆ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯಿಂದ ಎರಡು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ದೂರದಲ್ಲಿ ಸನ್ಯೈಶ್ಚರನ ಮಂಡಲವಿರುವದು ಶನ್ಯೈಶ್ಚರನಿಂದ ಲಕ್ಷಯೋಜನ ದೂರದಲ್ಲಿ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳ ಮಂಡಲವಿರುವದು ಋಷಿ ಮಂಡಲ ದಿಂದ ಧ್ರುವ ಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ದೂರ ಈ ಗ್ರಹಮಂಡಲ ಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಕೊನೆಯಂದಾದಂಥ ಮಂಡಲವೆಂದರೆ ಧ್ರುವ ಮಂಡಲವೇ ಈ ಧ್ರುವ ಮಂಡಲದ ಮೇಲೆ ಮಹರ್ಲೋಕ ಈಮಹರ್ಲೋಕದನಿವಾಸಿಗಳ ಆಯುಷ್ಯ ಒಂದು ಕಲ್ಪಕಾಲಗಳ ಪರ್ಯಂತ ಈ ಮಹರ್ಲೋಕದ ಪ್ರಮಾಣ ಒಂದು ಕೋಟಿ ಯೋಜನ ಧ್ರುವ ಮಂಡಲದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಕೋಟಿ ಯೋಜನ ಮೈಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಈ ಮಹರ್ಲೋಕವು ವಿರಾಜಮಾನವಾಗಿದೆ ಮಹ- ರ್ಲೋಕದಿಂದ ಎರಡು ಕೋಟಿ ಯೋಜನದ ಮೇಲೆ ಜನಲೋಕ ಅಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಮಕ್ಕಳಾದ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷಕೇತನ್ಕರಾದ ಸನಕ,ಸನಾತನ, ಸನಂದಾದಿ ಬ್ರಹ್ಮಮಾನಸ ಪುತ್ರರು ನೆಲೆಸಿರುವರು ಜನೋಲೋಕದ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಕೋಟಿ ಯೋಜನದ ಅಂತರದ ಮೇಲೆ ಇದೆ ತಪೋಲೋಕ ಅಲ್ಲಿ ಇರುವ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಶರೀರವಿರುವದಿಲ್ಲ ವೈರಾಜದೇವತೆಗಳು ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಹೆಸರು ತಪೋಲೋಕದಕಿಂತ ಮೇಲೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಆರುಪಟ್ಟು ಹಚ್ಚಿನ ದೂರದ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಲೋಕವಿರುವದು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದವರು ತಿರುಗಿ ಸಂಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ ಸಿದ್ಧರು ಮೊದಲಾದ ಮುನಿಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಇರುವರು

ಕಾಲಿನಿಂದ ನಡೆಯುವಂಥಹುದುಭೂಮಿಯ ರೂಪವೂ ಆದ ಲೋಕವನ್ನು ಈ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ ಅದಕ್ಕೆ ಭೂಲೋಕ ಎಂದುಹೇಳುವರು ಭೂಮಿಗೂ ಸೂರ್ಯ ನಿಗೂ ನಡುವೆ ಇರುವ ಲೋಕವೇ ಭುವರ್ಲೋಕ ಇಲ್ಲಿಯೂ ವಾಸಮಾಡುವವರು ಸಿದ್ಧಮಹರ್ಷಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಧ್ರುವ ಮಂಡಲಕ್ಕೂ ಸೂರ್ಯನಿಗೂ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ರುವದೇ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕ ಅದರ ವಿಸ್ತಾರ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಲಕ್ಷ ಯೋಜನ ಭೂಲೋಕ, ಭುವರ್ಲೋಕ, ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಗಳು ಕತಿಪಯಕಾಲಪರ್ಯಂತ ಮಾತ್ರ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಜನೋಲೋಕ ತಪೋಲೋಕ, ಸತ್ಯಲೋಕಗಳು ಮಾತ್ರ ಕಲ್ಪಾಂತ ಕಾಲದ ವರೆಗೆ ನಾಶವಾಗದಿರುವ ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಅಕೃತಕ ಲೋಕ ಗಳೆಂದು ಹೆಸರು ಈ ಕೃತಕ, ಅಕೃತಕ ಲೋಕಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಮಹರ್ಲೋಕ ಇರುವದು ಮಹಾಕಲ್ಪದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅವು ಶೂನ್ಯವಾಗುವವು ಹೀಗೆ ಕೆಳಗಿನ ಏಳುಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಮೇಲಿನ ಏಳು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ನಾನು ನಿಮಗೆ ಹೇಳಿದೆ ಇದೇ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ವಿಸ್ತಾರ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವು ಮೇಲ ಕೆಳಗೆ ಸುತ್ತಲೂ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ

ಕಟಾಹದಿಂದ ಬೇಲದ ಬೀಜವು ಸಿಪ್ಪೆಯಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿಯಲ್ಪಟ್ಟಂತೆ ಆವೃತವಾಗಿ ರುವದು. ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಕಟಾಹವು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹತ್ತುಪಟ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಜಲರಾಶಿ ಯಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಜಲಾವರಣ ಎನ್ನುವರು. ಈ ಜಲಾವರಣವು ಅಗ್ನಿಯ ಆವರಣದಿಂದಲೂ ಅಗ್ನಿಯು ವಾಯುವಿನಾವರಣದಿಂದಲೂ ವಾಯುವು ಆಕಾಶದಿಂದಲೂ ಸುತ್ತುವರಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ. ಆ ಆಕಾಶವನ್ನು ಹೊರಗೆ ಮಹತ ತ್ತ್ವವು ಸುತ್ತುವರಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ. ಆ ಮಹತತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಕೃತಿಯು ಸುತ್ತುವರೆ ದಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಅಂಡಕಕಟಾಹ, ಜಲರಾಶಿ, ಅಗ್ನಿ, ವಾಯು, ಆಕಾಶ, ಮಹ ತತ್ವ ಪ್ರಕೃತಿ ಎಂಬ ಈ ವಿಳು ವಸ್ತುಗಳು ಒಂದರಕ್ಕಿಂತ ಇನ್ನೊಂದು ಹತ್ತರಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಮೂಲಭೂತವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಗಂತೂ ಕೊನೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಿಕ್ಕೂ ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. ಈ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಅನಂತ ಹಾಗೂ ಪ್ರಮಾಣ ಅತೀತ. ಜಗತ್ತಿಗೆಲ್ಲ ಕಾರಣ ಈ ಮೂಲ ಪ್ರಕೃತಿಯು. ಇದರಿಂದಲೇ ಲಕ್ಷಾವಧಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗಳು ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ ಲೋಕಗಳೂ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತವೆ. ಕಾಷ್ಠದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ, ಎಳ್ಳಿನಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆಯಂತೆ ಈ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಕೊಂಡು ಪುರುಷ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಚೈತನ್ಯರೂಪಿ. ಒಂದನ್ನೊಂದು ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ಈ ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರುಷರು ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮಹಾಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಧರಿ ಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವರು ಈ ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರುಷರು ಒಟ್ಟಾಗಲಿಕ್ಕೂ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವದಕ್ಕೂ ಆ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವೇ ಕಾರಣ. ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಾಯ ಅಥವಾ ಪ್ರಕೃತ್ಯಭಿ ಮಾನಿಯಾದ ಮಹಾಶಕ್ತಿಯು ಈ ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರುಷರನ್ನು ಪ್ರಕ್ಷುಬ್ಧಗೊಳಿಸಿ ಸೃಷ್ಟಿ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಉನ್ಮುಖರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವದು. ಆಗ ಭಗವಂತನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತನಾದ ಮತ್ತು ಅವನ ಸಹಾಯ ಪಡೆದ ಪುರುಷನ ಆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ ಸೃಷ್ಟಿ ಯನ್ನು ಸಮರ್ಥರೀತಿಯಿಂದ ಮಾಡುವನು. ಗಾಳಿಯು ನೀರಿನ ತುಂತುರುಗಳೊಂದಿಗೆ ಶೈತ್ಯವನ್ನು ಧರಿಸುವಂತೆ ವಿಷ್ಣುಶಕ್ತಿಯು ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರುಷರ ಆಟದಂತೆ ಇರುವ ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು ಧರಿಸುವದು. ಆ ವಿಷ್ಣುವೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮ.

ಸಃ ವಿಷ್ಣುಃ ಪರಂಬ್ರಹ್ಮ ಯಿತಸ್ಸರ್ವ ಮಿದಂ ಜಗತ
ಜಗತ್ಚಯೋ ಯಂತ್ರಚೇದವ್ ಯಸ್ಮಿನ್ ವಿಲಯಮೇಷ್ಯತಿ

ಈ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಯಾವನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದೆಯೋ ಯಾವನನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಇರುವದೋ ಯಾವನಿಂದಲೇ ಸ್ಥಿತಿ-ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವದೋ ಕೊನೆಗೆ ಯಾವನಲ್ಲಿ ಲೀನ ವಾಗುವದೋ ಆದುದರಿಂದಲೇ ಯಾವನು ಜಗದಾತ್ಮ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಾನೋ ಅವನೇ ಮಹಾ ವಿಷ್ಣು.

"ಹರೇರ್ನ ಕಿಂಚಿದ್ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತಮಸ್ತಿತತ್"

ಹರಿಯ ಹೊರತಾಗಿ ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಬೇರೆಯಾದ ಸ್ವತಂತ್ರ ವಸ್ತುವೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ.

ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಹುಟ್ಟು. ಅಳಿವು, ಉಳಿವು, ನಲಿವು, ನೋವು, ಸಾವು ಎಲ್ಲವೂ ಆ ಭಗವಂತನಿಂದಲೇ ಆಗುವವು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನೇ ಜಗನ್ಮಯ ಜಗದೀಶ್ವರ.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣ ಭೂ, ಭುವ, ಸ್ವರಾದಿ ಲೋಕಗಳ ಕೀರ್ತನವೆಂಬ ಇಪ್ಪತ್ಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಇಪ್ಪತ್ನಾಲ್ಕು

ಲೋಮಹರ್ಷಣ:–ಮುನಿಪುಂಗವರೇ,ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಇರುವ ತೇಜೋಮಯವಾದ ಎಲ್ಲ ಗಗನಾಕಾರದ ನಕ್ಷತ್ರ ಗ್ರಹಮಂಡಲಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಒಂದು ಭಗವದ್ರೂಪವು ಇರುತ್ತದೆ. ಅದು ಕೆಂಪು ಮೀನ ಅಥವಾ ಚೇಳಿನ ಆಕಾರವುಳ್ಳದ್ದು ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ನಕ್ಷತ್ರಮಯವಾದ ಆ ಭಗವಂತನ ಗ್ರಹಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಶಿಂಶುಮಾರ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಶಿಂಶುಮಾರದ ಬಾಲದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಧ್ರುವ ಮಂಡಲವಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಧ್ರುವನು ತನ್ನ ಅತಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ವೃತ್ತದಲ್ಲಿಯೇ ಪರಿವೃತ್ತಿ ಗೊಳ್ಳುತ್ತ ಸ್ವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದುಕೊಂಡೇ ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರ ಹಾಗೂ ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ನಕ್ಷತ್ರಗಳೂ ಚಲಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರ ಹಾಗೂ ಇತರ ಎಲ್ಲ ಗ್ರಹ, ನಕ್ಷತ್ರ ತಾರಿಕೆ ನಿಹಾರಿಕೆಗಳು ಎಲ್ಲವೂ ಗಾಳಿಯ ರೂಪವಾದ ಹಗ್ಗಗಳಿಂದ ಧ್ರುವಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವವು. ಶಿಂಶುಮಾರಾಕಾರದ ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಯವಾದ ನಕ್ಷತ್ರ ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ನಾರಾಯಣನೇ ಆಧಾರ. ಆ ನಾರಾಯಣನು ಎಲ್ಲರ ಹೃದಯ-ಪದ್ಮದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವನು. ಉತ್ತಾನಪಾದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಸುಕುಮಾರನಾದ ಧ್ರುವಕುಮಾರನು ಪರಂಜ್ಯೋತಿ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಆ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಯವಾದ ಆ ಶಿಂಶುಮಾರದ ಪುಚ್ಛದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತನಾದ. ಗ್ರಹಮಂಡಲಕ್ಕೆಲ್ಲ ಧ್ರುವಮಂಡಲ ಆಧಾರ. ಆ ಧ್ರುವಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಶಿಂಶುಮಾರ ಚಕ್ರ. ಆ ಶಿಂಶುಮಾರ ಚಕ್ರಕ್ಕೆ ತತ್‌ಸ್ವರೂಪಿಯೇ ಆದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಆಧಾರ.

ಸೂರ್ಯನು ಕೂಡ ಈ ಧ್ರುವಮಂಡಲದಿಂದಲೇ ನಿಯಮಿತ ಹಾಗೂ ನಿಯಂತ್ರಿತ. ಆ ಸೂರ್ಯ ಆಧಾರದಿಂದಲೇ ದೇವತೆಗಳೂ ಅಸುರರೂ ಮಾನವರನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಈ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ನಿಂತಿರುವದು. ಅದರ ಕ್ರಮವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿರಿ. ಈ ಸೂರ್ಯನು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಎಂಟು ತಿಂಗಳು ತನ್ನ ಕರ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಧರಣೀ ತಲದಲ್ಲಿರುವ ರಸವಾದ ನೀರನ್ನು ಹೀರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅನಂತರ ನಾಲ್ಕು

ತಿಂಗಳು ಮೋಡ ಪಡೆಯಿಂದ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಮಳೆಯನ್ನು ಸುರಿಸುವನು. ಆ ಮಳೆ ಯಿಂದ ಬೆಳೆ, ಸಸ್ಯ, ಧಾನ್ಯ ಮುಂತಾದ ಆಹಾರ ವಸ್ತುಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವವು. ಜನರಿಗೆಲ್ಲ ಅದೇ ಅನ್ನ. ಸೂರ್ಯನು ತನ್ನ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಜಗತ್ತಿನ ನೀರನ್ನೆಲ್ಲ ಹೀರಿ ಅದನ್ನು ಚಂದ್ರಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುವನು. ಆ ಸುಧಾಕರನು ವಾಯು ವಿನ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಹೊಗೆ, ಬೆಂಕಿ, ಗಾಳಿ ರೂಪವಾದ ಮೇಘದಲ್ಲಿ ಆ ನೀರನ್ನು ಸೇರಿಸುವನು. ಆ ಮೇಘಗಳಿಂದ ನೀರು ಸೋರುವದಿಲ್ಲ. ಭ್ರಂಶ ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅವುಗಳಿಗೆ ಅಭ್ರ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಗಾಳಿ ಬಂದು ತಂಪನ್ನು ತಗಲಿ ಸಿದಾಗ ಮಾತ್ರ ಆ ವಾತಾಹತಿಯಿಂದ ವಿದ್ಯುತವಾಗಿ ಮೇಘಗಳು ವೃಷ್ಟಿರೂಪವಾಗಿ ನೀರನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಬೀಳಿಸುತ್ತವೆ. ಅನಂತರ ಆ ನೀರು ಕಾಲಾನುಸಾರವಾಗಿ ಸಂಸ್ಕಾರ ಹೊಂದಿ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ನದೀ, ಸಮುದ್ರ, ಕೆರೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ದೇಹಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಬಿಡುವದು. ಈ ನಾಲ್ಕು ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೊಂದು ವಿಧವಾದ ಸಂಸ್ಕಾರ ಹೊಂದಿದ ಆ ನೀರನ್ನು ಸವಿತೃದೇವನು ಮತ್ತೆ ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹೀರಿಕೊಳ್ಳು ವನು. ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿಯ ನೀರೆಲ್ಲವೂ ಮೋಡವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟು ಮೇಲೆಯೇ ಮತ್ತೆ ನೆಲಕ್ಕೆ ಸುರಿದು ಹರಿದು ಬರುವವು. ಆದರೆ ಆ ದಿವಾಕರನು ಆಕಾಶ ಗಂಗೆಯ ನೀರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಯಾವದೇ ಮೋಡ ಮಾರ್ಪಾಡು ಇಲ್ಲವೇ ಆ ನೀರನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ತನ್ನ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಪ್ರವಾಹ ರೂಪವಾಗಿ ಭೂಮಿಗೆ ಹರಿಸುವನು. ಗಂಗೆಯ ಪ್ರವಾಹವು ಮೇಘಗಳ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೇ ಸೂರ್ಯ ಮಂಡಲವನ್ನು ಪಡೆದು, ಅವನ ಕಿರಣಗಳ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಭೂಮಿಗೆ ಬೀಳುವದು. ಕೃತ್ತಿಕಾ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಮ ನಕ್ಷತ್ರ ಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ ಮಂಡಲದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಗಂಗಾ ಪ್ರವಾಹವು ಆ ನದಿಯು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನೀರಾಟವಾಡುವ ದಿಗ್ಗಜಗಳಿಂದ ಎರಚಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಸಮಸಂಖ್ಯೆ ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಭೂಮಿಗೆ ಬೀಳುವ ಆಕಾಶ ಗಂಗೆಯ ನೀರು ಮತ್ತೆ ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಆ ರವಿಯು ಚರಣ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಹೀರಲ್ಪಡು ತ್ತದೆ. ಗಂಗೆಯ ದ್ವಿವಿಧವಾದ ಜಲವು ಕೂಡ ಪರಮ ಪವಿತ್ರ. ಪಾಪ ಪರಿಹಾರಕ ಎಂದಿಗೂ ಪಾವನ ಭಾಗೀರಥಿ ಜಲಸ್ನಾನ. ಮೋಡಗಳಿಂದ ಬೀಳುವ ಮಳೆಯಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಜೀವನ. ಔಷಧೀಲತಾ ವನಸ್ಪತಿಗಳ ಸಂಜೀವನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಆಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಜಲವೇ ಜೀವನ. ಅದು ಅಮೃತಕ್ಕೆ ಸಮಾನ. ಎಲ್ಲ ವಿಧವಾದ ಸಸ್ಯ, ಔಷಧಿ, ವನಸ್ಪತಿ, ಮರಬಳ್ಳಿಗಳು ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದು ಹಣ್ಣು ಕಾಯಿಗಳನ್ನು ನೀಡುವದು ಔಷಧಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವದು. ಮಳೆಯ ನೀರಿನ ಆಸರೆಯಿಂದಲೇ ಹಾಗೆ ಸಸ್ಯಾದಿ ಗಳಿಂದ ದವಸ ಧಾನ್ಯಗಳಿಂದ ಫಲವು ಲಭಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಮಾನವರು ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಯಜ್ಞ ಯಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ವೃಷ್ಟಿಯ ಮೂಲಕವಾಗಿ ತಮಗೆ ಸಸ್ಯಸಮೃದ್ಧಿ ಯನ್ನು ಕರುಣಿಸಿದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸಂತೋಷ ಪಡಿಸುವರು. ಯಾಗ, ಯಜ್ಞ, ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣದೇವತೆಗಳು ಪಶು ಮೊದಲಾದ ಸ್ಥಾವರ ಜಂಗಮಾತ್ಮಕವಾದ ಪ್ರಪಂಚ

ವೆಲ್ಲವೂ ಮಳೆಯ ಆಸರೆಯಿಂದಲೇ ಜೀವಿಸಿರುವವು ಆ ಮಳೆಯನ್ನು ಕರುಣಿಸುವವ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣ ಆ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಧ್ರುವ ಮಂಡಲವೇ ಆಧಾರ ಆ ಧ್ರುವನಿಗೆ ಶಿಂಶುಮಾರ ರೂಪವಾದ ತೇಜೋಮಂಡಲವೇ ಆಧಾರ ಆ ಶಿಂಶುಮಾರಕ್ಕೆ ನಾರಾಯಣನೇ ಆಧಾರ ಆ ನಾರಾಯಣನು ಶಿಂಶುಮಾರದ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಈ ಜಗತ್ತನ್ನೆಲ್ಲ ಧರಿಸಿ ಸಲಹುವವನು ಜಗದಾದಿಯಾದ ಪುರಾಣ ಪುರುಷ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಸಲಹುವನು

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣ ಧ್ರುವ ಸಂಸ್ಥಿತಿ ನಿರೂಪನಾ ಎಂಬ
ಇಪ್ಪತ್ನಾಲ್ಕನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು

ಸೂತಮುನಿಯೇ, ಈ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥಗಳು ಇರುತ್ತವೆ? ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅತಿ ಪವಿತ್ರವಾದವುಗಳು ಯಾವವು? ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆ ಉಂಟಾಗಿದೆ ನಮಗೆಲ್ಲ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿಸಿರಿ ದಯಮಾಡಿ

ಸೂತ –ವಿಪ್ರವರ್ಯರೇ, ಯಾವನ ಕೈಕಾಲು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮನಸ್ಸು ಪರಿಶುದ್ಧವಾಗಿದೆಯೋ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ರೂಪವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಜ್ಞಾನ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಯಾವನು ಕೀರ್ತಿಯ ಕಡೆ ಗಮನ ಕೊಡದೇ ಮಾಡುತ್ತ ಇರುವನೋ ಅವನು ತೀರ್ಥ ಯಾತ್ರೆಯ ಸಂಪೂರ್ಣ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ

ಮನೋ ವಿಶುದ್ಧಂ ಪುರುಷಸ್ಯ ತೀರ್ಥಂ
ವಾಚಿಸ್ತಥಾ ಚೇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹಸ್ತ

ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಮನಸ್ಸೇ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ತೀರ್ಥವಿದ್ದಂತೆ ಕೊಂಕು ಮತ್ತು ಕಾಲುಷ್ಯವಿಲ್ಲದ ವಿನಯಬಂಧುರವಾದ ಮಾತೇ ಒಂದು ತೀರ್ಥವಿದ್ದಂತೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹ ಮಾಡುವದು ಒಂದು ತೀರ್ಥವೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು ಮದ್ಯದಿಂದ ತುಂಬಿದ ಕೊಡವನ್ನು ಹೊರಗಡೆ ಎಷ್ಟು ತಿಕ್ಕಿ ತೊಳೆದರೂ ಅದು ಪರಿಶುದ್ಧವಾಗುವದಿಲ್ಲ ಆದರಂತೆ ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸೇ ಶುದ್ಧವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟು ತೀರ್ಥ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೂ ಪರಿಶುದ್ಧತೆಯು ಬರಲಾರದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣವಿಲ್ಲದೇ ದುಷ್ಟ ಮನಸ್ಸು ಕೆಟ್ಟ ಆಚಾರವುಳ್ಳ ಗರ್ವಿಷ್ಠ ಮಾನವನನ್ನು ಯಾವ ತೀರ್ಥಗಳೂ,ದಾನಗಳೂ,ಆಶ್ರಮಗಳೂ,ವ್ರತಗಳೂ ಪಾವನಗೊಳಿಸಲಾರವು.

ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಅಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಪುರುಷನು ಎಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರೂ ಅದೇ ಪ್ರಯಾಗ ಕ್ಷೇತ್ರ. ಅದೇ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ. ಅದೇ ಪುಷ್ಕರ ಕ್ಷೇತ್ರ. ಆದರೂ ಕೂಡ ತೀರ್ಥ ಸ್ನಾನವು ಮನುಷ್ಯರ ಅಂತಃಕರಣ ಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಅವನಿಗೆ ಜ್ಞಾನ ಲಾಲಸೆಯನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತವೆ. ಭಗವಂತನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಅಂಕುರಿತವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ನೀವು ಕೇಳಿದ ತೀರ್ಥ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಹಲವಾರು ಹೆಸರು ಕೆಲವು ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿರಿ. ಪುಷ್ಕರ, ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯ, ಮಗಧಾರಣ್ಯ. ದಂಡಕಾರಣ್ಯ, ಧೇನುಕಾರಣ್ಯ, ಚಂಪಕಾರಣ್ಯ, ಸೈಂಧವಾರಣ್ಯ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪವಿತ್ರ ವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.

ಮತ್ತು ಪ್ರಯಾಗ, ಧರ್ಮಾರಣ್ಯ, ಗಯೆ ಪ್ರಭಾಸ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಶ್ರೀ ತೀರ್ಥ, ಕನಖಲ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಭೃಗುತುಂಗ ತೀರ್ಥ, ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಭೀಮಾರಣ್ಯ, ಕುಶಸ್ಥಲೀ ತೀರ್ಥ, ಲೋಹಾಕುಲ, ಕೇದಾರ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಮಂದಕಾರಣ್ಯ, ಮಹಾಬಲ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಕೋಟಿ ತೀರ್ಥ, ರೂಪತೀರ್ಥ, ಶೂಕರವ ಕ್ಷೇತ್ರ ಚಕ್ರ ತೀರ್ಥ, ಮಹಾಫಲ ಕ್ಷೇತ್ರ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪರಮ ಪವಿತ್ರವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.

ಯೋಗ ತೀರ್ಥ, ಸೋಮತೀರ್ಥ ಸಾಹೋಟಕ ತೀರ್ಥ, ಕೋಕಾಮುಖ ತೀರ್ಥ, ಬದರೀ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಸೋಮ ತೀರ್ಥ, ತುಂಗಕೂಟ ಎಂಬ ಪಾಪನಾಶಕವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಅಗ್ನಿಪದವೆಂಬ ಕೋಟಿತೀರ್ಥ ಪಂಚಶಿಖವೆಂಬ ತೀರ್ಥ ಧರ್ಮೋದ್ಭವವೆಂಬ ಕೋಟಿ ತೀರ್ಥ, ಬಾಧ ಪ್ರಮೋಚನ ತೀರ್ಥ ಗಂಗಾದ್ವಾರ ತೀರ್ಥ, ಪಂಚಕೂಟ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪವಿತ್ರವಾದ ತೀರ್ಥ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.

ಚಕ್ರಪ್ರಭೆ, ಮತಂಗ, ಕುಶದಂಡ, ದೌಷ್ಟಾಕುಂಡ ತೀರ್ಥ, ಸಕಲಫಲವನ್ನೂ ಕೊಡುವಂಥ ಕೋಟಿತೀರ್ಥ ಮತ್ಸ್ಯಶಿಲ ತೀರ್ಥ, ಬದರೀ ತೀರ್ಥ, ಸುಪ್ರಭ, ಬ್ರಹ್ಮ ಕುಂಡತೀರ್ಥ, ವಹ್ನಿ ಕುಂಡ ತೀರ್ಥ, ಸತ್ಯತೀರ್ಥ, ಚತುಃಸ್ರೋತ ತೀರ್ಥ, ಚತುಃ ಶೃಂಗ ಶೈಲ, ದ್ವಾದಶ ಧಾರಾ ತೀರ್ಥ ಮಾನಸ ಸರೋವರ, ಸ್ಥೂಲಶೃಂಗ ಶೈಲ, ಸ್ಥೂಲದಂಡ ಕ್ಷೇತ್ರ ಊರ್ವಶೀ ತೀರ್ಥ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪರಮ ಪವಿತ್ರವಾದ ತೀರ್ಥ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.

ಲೋಕಪಾಲ ತೀರ್ಥ, ಮನುವರ ತೀರ್ಥ, ಸೋಮಶೈಲ ಸದಾ ಪ್ರಭಾ ತೀರ್ಥ, ಮೇರುಕುಂಡ, ಸೋಮಾಭಿಷೇಕ ಪ್ರಾಚೀಸ್ರೋತ, ಕೋಟರಕ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಪಂಚಧಾರಾ ತೀರ್ಥ, ತ್ರಿಧಾರಾ ತೀರ್ಥ, ಸಪ್ತಧಾರಾ ತೀರ್ಥ, ಏಕಧಾರಾ ತೀರ್ಥ ಅಮರ ಕಂಠಕ ತೀರ್ಥ. ಶಾಲಿಗ್ರಾಮ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಚಕ್ರತೀರ್ಥ, ಕೋಟಿ ಧ್ರುವ ಕ್ಷೇತ್ರ, ದಿವ್ಯಪ್ರಭ ಕ್ಷೇತ್ರ, ದೇವ ಹ್ರದ ತೀರ್ಥ, ವಿಷ್ಣು ಹ್ರದ ತೀರ್ಥ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪವಿತ್ರವಾದ ತೀರ್ಥ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.

ಶಂಖಪ್ರಭ ತೀರ್ಥ, ದೇವಕುಂಡ ತೀರ್ಥ, ವಜ್ರಾಯುಧ ತೀರ್ಥ, ಅಗ್ನಿಪ್ರಭ ತೀರ್ಥ. ಪುಣ್ಯಾಗ ಕ್ಷೇತ್ರ, ದೇವಪ್ರಭ ಕ್ಷೇತ್ರ, ವಿದ್ಯಾಧರ ತೀರ್ಥ, ಗಾಂಧರ್ವ ತೀರ್ಥ, ಶ್ರೀತೀರ್ಥ, ಬ್ರಹ್ಮಹೃದ, ಸಾತೀರ್ಥ, ಲೋಕಪಾಲ ತೀರ್ಥ. ಮಣಿಪೂರಗಿರಿ ಪಂಚಹೃದ ತೀರ್ಥ, ಪಿಂಡಾರಕ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಮಲವ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಗೋಪ ಪ್ರಭಾವ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಗೋವರ ಕ್ಷೇತ್ರ, ವಟಮೂಲಕ ಕ್ಷೇತ್ರ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಮಹಾಪವಿತ್ರವಾದ ತೀರ್ಥ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.

ಸ್ನಾನದಂಡ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಪ್ರಯಾಗ ತೀರ್ಥ, ಗುಹ್ಯ ತೀರ್ಥ ವಿಷ್ಣುಪಾದ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಕನ್ಯಾಶ್ರಮ, ವಾಯುಕುಂಡ, ಜಂಬೂ ಮಾರ್ಗ ಇವು ಸಹ ಪವಿತ್ರ ತೀರ್ಥ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.

ಗಭಸ್ತೀ ತೀರ್ಥ, ಯಯಾತಿ ಪತನವೆಂಬ ನಿರ್ಮಲವಾದ ತೀರ್ಥ. ಭದ್ರವಟವೆಂಬ ಕೋಟಿ ತೀರ್ಥ ಮಹಾಕಾಲವನ, ಲಿಂಗುತೀರ್ಥ. ವಾಸಿಷ್ಠ ತೀರ್ಥ, ಪೃಥು ಸಂಗಮ ತೀರ್ಥ, ನರ್ಮದಾ ತೀರ್ಥ, ತೀರ್ಥ ವಜ್ರ, ಅರ್ಬುದ ತೀರ್ಥ, ದುರ್ವಾಸ ತೀರ್ಥ, ಪಿಂಜರಕ ತೀರ್ಥ, ಋಷಿತೀರ್ಥ, ಬ್ರಹ್ಮತುಂಗ ತೀರ್ಥ, ವಸುತೀರ್ಥ, ಕುಮಾರೀ ತೀರ್ಥ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪವಿತ್ರತೀರ್ಥ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.

ಶಕ್ರತೀರ್ಥ, ಪಂಚನದ ತೀರ್ಥ, ರೇಣುಕಾ ತೀರ್ಥ, ಪಿತಾಮಹ ತೀರ್ಥ, ರುದ್ರಪಾದ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಮಣಿಮಂತ್ತ, ಕಾಮತೀರ್ಥ, ಕೃಷ್ಣತೀರ್ಥ, ಕುಶಾವಿಲ ತೀರ್ಥ, ಯಜನಯಾಜನ. ಬ್ರಹ್ಮವಾಲುಕ ತೀರ್ಥ, ಪುಷ್ಪನ್ಯಾಸ, ಪುಂಡರೀಕ, ಮಣಿಪೂರ, ದೀರ್ಘಸತ್ರ ಹಯಪದ, ಅನಶನ ತೀರ್ಥ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪರಮ ಪವಿತ್ರವಾದ ತೀರ್ಥ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.

ಗಂಗೋದ್ಭೇದ (ಗಂಗಾವನಾಲ) ಶಿವೋದ್ಭೇದ ನರ್ಮದೋದ್ಭೇದ,(ನರ್ಮದಾ ವನಾಲ) ವಸ್ತ್ರಾಪದ, ದಾರುಪಾಲ, ಛಾಯಾ ರೋಹಣ, ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ, ಮಿತ್ರಬಲ, ಕಾಲಿಕಾಶ್ರಮ, ವಟಾವಟ, ಭದ್ರವಟ, ಕೌಶಾಂಬಿ, ದಿವಾಕರ ತೀರ್ಥ, ಸರಸ್ವತೀ ದ್ವೀಪ, ವಿಜಯ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಕಾಮದಕ್ಷೇತ್ರ, ರುದ್ರಕೋಟಿ ತೀರ್ಥ, ಸುಮಾನಸಕ್ಷೇತ್ರ, ಸದ್ರಾವನಾಮಿತ ತೀರ್ಥ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಮಹಾಪವಿತ್ರವಾದ ತೀರ್ಥ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.

ಸ್ಯಮಂತ ಪಂಚಕ ತೀರ್ಥ, ಸುದರ್ಶನ ಬ್ರಹ್ಮತೀರ್ಥ, ಪೃಥ್ವೀ ತೀರ್ಥ ಪೃಥೂದಕ ತೀರ್ಥ, ಪಾರಿಪ್ಲವ ತೀರ್ಥ, ದಶಾಶ್ವಮೇಧಿಕ ತೀರ್ಥ, ಸರ್ಪಿಸ್ತೀರ್ಥ, ವಿಷಯಾಂತಿಕ ತೀರ್ಥ, ಪಂಚಸಂಡವೆಂಬ ಕೋಟಿತೀರ್ಥ, ಯಕ್ಷಣೀಹ್ರದ ವರಾಹ ತೀರ್ಥ, ಪುಂಡರೀಕ ತೀರ್ಥ, ಸೋಮತೀರ್ಥ, ಮುಂಜವಟ ತೀರ್ಥ, ಬದರೀವನ ರತ್ನ ಮಾಲ ಎಲ್ಲವೂ ಪವಿತ್ರವಾದ ತೀರ್ಥ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.

ಲೋಕದ್ವಾರ ತೀರ್ಥ, ಪಂಚತೀರ್ಥ, ಕಪಿಲಾತೀರ್ಥ, ಸೂರ್ಯ ತೀರ್ಥ, ಶಂಖನಿ ತೀರ್ಥ, ದೇವೀಭವನ ತೀರ್ಥ, ಯಕ್ಷತೀರ್ಥ, ಬ್ರಹ್ಮಾವರ್ತ, ಕಾಮೇಶ್ವರ, ಮಾತೃತೀರ್ಥ, ಶೀತವನ ತೀರ್ಥ, ಸ್ನಾನ ಲೋಮಾಪಹ ತೀರ್ಥ, ಮಾನಸಸಂಸರಕ

ತೀರ್ಥ, ದಶಾಶ್ವಮೇಧ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಕೇದಾರ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಬ್ರಹ್ಮೋದುಂಬರ ಕ್ಷೇತ್ರ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪವಿತ್ರವಾದ ತೀರ್ಥ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು

ಸಪ್ತರ್ಷಿಕುಂಡ ಸ್ವಜಂಘುಕವೆಂಬ ದೆ ವೀ ತೀರ್ಥ ಈ ಹಾಸ್ಪದ ತೀರ್ಥ, ಕೋಟಿ ಕೊಟ ತೀರ್ಥ, ಕಿಂದಾನ ತೀರ್ಥ ಕಿಂಜಪ ತೀರ್ಥ, ಕಾರಂಡವ ತೀರ್ಥ, ಅವೇಧ್ಯ ತೀರ್ಥ, ತ್ರಿವಿಷ್ಟಪ, ಪಾಣಿಖಾತ ತೀರ್ಥ, ಮಿಶ್ರತೀರ್ಥ, ಮಧೂವಟ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಮನೋಜವ ತೀರ್ಥ, ಕೌಶಿಕೀ ತೀರ್ಥ, ದೇವತೀರ್ಥ, ಋಣ ವಿಮೋಚನ ತೀರ್ಥ ನೃಗಧೂಮ ತೀರ್ಥ, ವಿಷ್ಣುಪಾದ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪವಿತ್ರವಾದ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳು

ಅಮರ ಹೃದ, ಕೋಟಿ ತೀರ್ಥ, ಶ್ರೀಕುಂಜ, ಶಾಲಿತೀರ್ಥ, ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯದ ತೀರ್ಥ, ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ, ಸೋಮತೀರ್ಥ, ಕನ್ಯಾತೀರ್ಥ ಬ್ರಹ್ಮತೀರ್ಥ, ಮನಸ್ತೀರ್ಥ ಕಾರುಪಾವನ ತೀರ್ಥ, ಸೌಗಂಧಿಕವನ ಮಣಿತೀರ್ಥ, ಸರಸ್ವತಿ, ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಈಶಾನ್ಯ ತೀರ್ಥ, ಪವಿತ್ರವಾದ ಪಂಚಯಜ್ಞ ತೀರ್ಥ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪವಿತ್ರವಾದ ತೀರ್ಥ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ತ್ರಿಶೂಲ ಧಾರಾ ತೀರ್ಥ, ಮಹೇಂದ್ರ ತೀರ್ಥ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಶಾಕಂಬರಿ ತೀರ್ಥ, ಸುವರ್ಣವೆಂಬ ದೇವತೀರ್ಥ ಕಲಿಹೃದ, ಕ್ಷೀರಶ್ರವ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷ, ಭೃಗುತೀರ್ಥ, ಕುಶೋದ್ಭವ, ಬ್ರಹ್ಮತೀರ್ಥ, ಬ್ರಹ್ಮಯೋನಿ, ನೀಲಪರ್ವತ, ಕುಬ್ಜಾಂಬಕ, ಭದ್ರವಟ, ವಶಿಷ್ಠಾಶ್ರಮ, ಪ್ರಜಾದ್ವಾರ, ಕಾಲಿಕಾಶ್ರಮ, ರುದ್ರಾವರ್ತ ಸುಗಂಧಾಶ್ವ ಕಪಿಲಾವನ, ಭದ್ರಕರ್ಣ ಹೃದ, ಶಂಕು ಕರ್ಣ ಹೃದ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪವಿತ್ರವಾದ ತೀರ್ಥ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು

ಸಪ್ತ ಸರಸ್ವತ ತೀರ್ಥ, ಶುಕ್ರ ತೀರ್ಥ, ಕಪಾಲ ಮೋಚನತೀರ್ಥ, ಅವಕೀರ್ಣ ತೀರ್ಥ, ಕಾಮ್ಯಕವನ, ಚತುಸ್ಸಾಮುದ್ರಿಕ ತೀರ್ಥ, ಶತಕ ಸಹಸ್ರಕ, ರೇಣುಕ ತೀರ್ಥ ಪಂಚವಟ ವಿಮೋಚನ ತೀರ್ಥ, ಔಜಸತೀರ್ಥ, ಸ್ಥಾಣುತೀರ್ಥ, ಕುರುತೀರ್ಥ ಸ್ವರ್ಗದ್ವಾರ ತೀರ್ಥ, ಕುಶಧ್ವಜತೀರ್ಥ, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರ ಕ್ಷೇತ್ರ, ವಾಮನಕ, ನಾರಾಯಣ ರೂಪ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪರಮ ಪವಿತ್ರವಾದ ತೀರ್ಥ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು

ಗಂಗಾಹ್ರದ, ವಟ ಒದರೀಪಾಟನ, ಇಂದ್ರಮಾರ್ಗ ಏಕರಾತ್ರ, ಕ್ಷೀರಕಾವಾಸ, ಸೋಮತೀರ್ಥ, ದಧೀಚತೀರ್ಥ• ಶ್ರುತತೀರ್ಥ, ಕೋಟಿತೀರ್ಥ ಸ್ಥಲಗಳು ಭದ್ರಕಾಲೀಹೃದ, ಅರುಂಧತೀವನ, ಬ್ರಹ್ಮಾವರ್ತ, ಅಶ್ವವೇದೀ ಕುಬ್ಜಾವನ, ಯಮುನಾ ನದಿಯ ಮೂಲ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪವಿತ್ರವಾದ ತೀರ್ಥ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು

ನೀರತೀರ್ಥ, ಪಮೋಕ್ಷತೀರ್ಥ, ಸಿಂಧುತೀರ್ಥ, ಋಷಿಕಲ್ಯಾತೀರ್ಥ, ಕೃತ್ತಿಕಾ ತೀರ್ಥ, ಭೂ ಸಂಕ್ರಮಣ, ಮಾಯಾ ವಿದ್ಯೋದ್ಭವ ತೀರ್ಥ, ಮಹಾಶ್ರಮ, ಚೋಂಡು ರೂಪವಾದ ಸುಂದರ್ಯಾಶ್ರಮ, ಬಾಹುತೀರ್ಥ, ಚಾರುನದೀ, ಅಶೋಕ ಕ್ಷೇತ್ರ, ತಪಸ್ವೀಯಾದ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನ ಪಂಚನದ ತೀರ್ಥ, ಸೋಮತೀರ್ಥ, ಸಿತೋದ, ಮತ್ಸ್ಯೋದರೀ ಕ್ಷೇತ್ರ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪವಿತ್ರವಾದ ತೀರ್ಥ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು

ಪ್ರಕಾಶ ಮಾನವಾದ ಸೂರ್ಯತೀರ್ಥ, ಅಶೋಕವನ, ಅರುಣತೀರ್ಥ, ಕಾಮ ತೀರ್ಥ, ಶುಕ್ರತೀರ್ಥ, ವಾಲುಕಾ ತೀರ್ಥ,ಪಿಶಾಚಮೋಚನ ತೀರ್ಥ,ಸುಘದ್ರಾಪ್ಪದ, ವಿಮಲದಂಡ ಕುಂಡ, ಚಂಡೀಶ್ವರ ತೀರ್ಥ. ಜ್ಯೇಷ್ಠಸ್ಥಾನ ಸ್ಥಳ, ಬ್ರಹ್ಮಸರಸ್ಸು, ಜೈಗೀಷವ್ಯಗುಹೆ, ಹರಿಕೇಶವನ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪವಿತ್ರವಾದ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.

ಅಜಾಮುಖಸರಸ್ಸು, ಘಂಟಾಕರ್ಣ ಹ್ರದ, ಪುಂಡರೀಕ ಹ್ರದ, ಕರ್ಕೋಟ ವಾಪಿ, ಸುವರ್ಣವಾಪಿ, ಶ್ವೇತತೀರ್ಥ ಹ್ರದ, ಘರ್ಘರಿಕಾ ಕುಂಡ, ಶ್ಯಾಮರೂಪ, ಚಂದ್ರಿಕಾ ತೀರ್ಥ. ಸ್ಮಸಾನಸ್ತಂಭ ಕೂಪ, ವಿನಾಯಕ ಹ್ರದ, ಸಿಂಧೂರೂಪ, ಬ್ರಹ್ಮ ಸರಸ್ಸು ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪವಿತ್ರವಾದ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತಗಳು.

ರುದ್ರತೀರ್ಥ,ನಾಗತೀರ್ಥ, ಪ್ರುಲೋಮತೀರ್ಥ, ಭಕ್ತಹೃದ,ಕ್ಷಿರಸರಸ್ಸು,ಪ್ರೇಧಾರ ತೀರ್ಥ, ಕುಮಾರತೀರ್ಥ,ಬ್ರಹ್ಮಾವರ್ತ ಕುಶಾವರ್ತ,ದಧಿಕರ್ಣ ಸರಸ್ಸು,ಶೃಂಗತೀರ್ಥ ಮಹಾತೀರ್ಥ, ತೀರ್ಥೋತ್ತಮವಾದ ಮಹಾನದಿ, ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದ ಬ್ರಹ್ಮಸರಸ್ಸು, ಗಯಾ ಶೀರ್ಷದಲ್ಲಿರುವ ಅಕ್ಷಯ ವಟ, ದಕ್ಷಿಣ ತೀರ್ಥ,ಉತ್ತರ ತೀರ್ಥ,ಗೋಮಯ ಕ್ಷೇತ್ರ, ರೂಪಶೀತಿಕ ತೀರ್ಥ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪವಿತ್ರವಾದ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.

ಕಪಿಲಾಹೃದ, ಗೃದ್ರುವಟ, ಸಾವಿತ್ರೀಹೃದ, ಪ್ರಭಾಸನ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಸೀತವನ, ಯೋನಿದ್ವಾರ, ಧೇನುಕವನ, ಧನ್ಯಕವನ, ಕೋಕಿಲವನ, ಮತಂಗಹೃದ, ಪಿತೃರೂಪ ರುದ್ರತೀರ್ಥ, ಶಕ್ರತೀರ್ಥ, ಸುಮಾಲಿತೀರ್ಥ, ಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನ, ಸಪ್ತಕುಂಡ, ಮಣಿರತ್ನ ಹೃದ, ಕೌಶಿಕ್ಯತೀರ್ಥ, ಭರತತೀರ್ಥ, ಜ್ಯೇಷ್ಠಾಲಿಕಾತೀರ್ಥ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.

ವಿಶ್ವೇಶ್ವರತೀರ್ಥ, ಕಲ್ಪಸರಸ್ಸು, ಕನ್ಯಾಹೃದ, ನಿಶ್ಚೀವಾತೀರ್ಥ, ವಶಿಷ್ಠಾಶ್ರಮ ದೇವಕೂಟ, ದೇವಕೂಪ, ವೀರಾಶ್ರಮ, ಬ್ರಹ್ಮಸರಸ್ಸು, ಬ್ರಹ್ಮವೀರಾವರಾಪಿಲೀ ತೀರ್ಥ, ಕುಮಾರಧಾರಾ ತೀರ್ಥ, ಶ್ರೀಧಾರಾತೀರ್ಥ, ಗೌರೀಶಿಖರ, ಶ್ವಕುಂಡ, ನಂದಿತೀರ್ಥ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪವಿತ್ರವಾದ ತೀರ್ಥ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು,

ಮುನಿಗಳೇ, ಈ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನವನು ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಉಪ ವಾಸವಿದ್ದು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಋಷಿಗಳಿಗೂ, ಪಿತೃಗಳಿಗೂ ತರ್ಪಣವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಸಂತರ್ಪಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಂತಹ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನರ್ಚಿಸುತ್ತಾ ಮೂರು ರಾತ್ರಿಗಳಿರಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿ ಯೊಂದು ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಡಿದರೆ ಒಂದೊಂದು ಕಡೆಯೂ ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗ ಮಾಡಿದುದರ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೇ ವಾಲ ಖಿಲ್ಯಹೃದವೂ ಮಿಕ್ಕ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಪವಿತ್ರವಾದ ಹೃದಗಳೂ ಇರುವವು.

ಈ ತೀರ್ಥ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿದವರ, ಓದಿದವರ ಹಾಗೂ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಹೇಳಿದವರ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳೂ ನಾಶವಾಗುವವು.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮಪುರಾಣ ತೀರ್ಥಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನವೆಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

ಅಧ್ಯಾಯ ಇಪ್ಪತ್ತಾರು

ಶೌನಕಾದಿ ಮುನಿಗಳು : ಸೂತಮುನಿಯೆ, ಈ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮ, ಮೋಕ್ಷ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾಲ್ಕು ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಿಗೂ ಸಾಧಕವಾಗುವಂಥ ಉತ್ತಮ ಭೂಮಿ ಯಾವುದು ? ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ತೀರ್ಥ ಯಾವುದು ? ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೀವು ನಮಗೆ ಹೇಳು. ನೀನು ಪುರಾಣ ಪ್ರವಚನಕಾರರಲ್ಲಿ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠ

ಸೂತಮುನಿ : ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆ, ಈಗ ನೀವು ನನಗೆ ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನೇ ಹಿಂದೆ ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾದ ವೇದವ್ಯಾಸರಿಗೆ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಕೇಳಿದ್ದರು. ಆ ಭಗವಾನ್ ಬಾದರಾಯಣರು ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಕೇಳಿದ ಉತ್ತರವನ್ನೇ ನಾನು ನಿಮಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿರಿ. ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಹೂವಿನ ಹಂದರಗಳಂತೆ ಇರುವ ಅನೇಕ ಸುಂದರ ಮರಬಳ್ಳಿಗಳು ಹೂಹಣ್ಣು ಕಾಯಿ. ಚಿಗುರು, ಕುಡಿಮಿಡಿಗಳ ಭಾರದಿಂದ ತೊನೆದು ತೂಗಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಪುನ್ನಾಗ ಕರ್ಣಿಕಾರ, ದೇವದಾರು, ಹೊಂಗೆ ಹಲಸು, ಕಗ್ಗಲಿ, ಕರವೀರ, ಅಶೋಕ, ಬಕುಲ, ದೇವದಾರು, ಸರಲ, ಖದಿರ, ಪಾದರಿ, ಸಂಪಿಗೆ, ತಾಳೆ, ಮುತ್ತಿ ಮುಂತಾದ ಬಗೆಬಗೆಯ ತರುಸ್ತೋಮಗಳು ಲತಾಪ್ರತಾನಗಳು ಆಶ್ರಮದ ಸುತ್ತುಮುತ್ತ ಒಂದು ಕಾನನದ ಕಾವಣವನ್ನೇ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದವು. ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿತು, ಪರಮಪವಿತ್ರವಾದ ಈ ವ್ಯಾಸಾಶ್ರಮ. ಆಶ್ರಮದ ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲಿನ ಪರಿಸರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಫಲಪುಷ್ಪ ಭರಿತವಾದ ಈ ಎಲ್ಲ ಹೆಮ್ಮರಗಳ ಗುಂಪು ಹಾಗೂ ಲತಾಕುಂಜ ನಿಕುಂಜಗಳು ಆ ಪುಣ್ಯಾರಣ್ಯದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಪವಿತ್ರ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಒಂದು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿದ್ದವು. ಇಂತಹ ವಿಜನವನಾಂತದ ಏಕಾಂತ ರಮಣೀಯವಾದ ಪವಿತ್ರ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮಹಾಭಾರತದಂತ ಹೆಬ್ಬೊತ್ತಿಗೆಯನ್ನೂ, ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳನ್ನೂ. ಅಷ್ಟಾದಶ ಪುರಾಣಗಳನ್ನೂ ಬರೆದ ಪ್ರಪಂಚದ ತುಂಬ ಜ್ಞಾನಪ್ರಸಾರ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದ ಭಗವಾನ್ ಬಾದರಾಯಣರು ಆತ್ಮ ಚಿಂತನ ಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ತಿಳುವಳಿಕೆಯು ತಡಸಲಿನಂತೆ ಇರುವ ತಾವರೆಗಲ್ಲಿನ ಆ ಭಗವಾನ್ ಬಾದರಾಯಣರನ್ನು ಕಾಣಲು ಒಂದು ದಿನ ಒಂದು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳ ತಂಡವೇ ಆ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿತು. ಕಶ್ಯಪ, ಜಮದಗ್ನಿ, ಭರದ್ವಾಜ, ಗೌತಮ, ವಸಿಷ್ಠ, ಜೈಮಿನಿ, ಧೌಮ್ಯ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ, ವಾಲ್ಮೀಕಿ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ, ಶತಾನಂದ. ವಾತ್ಸ್ಯಾಯನ, ಗಾರ್ಗ್ಯ, ಆಸುರಿ, ಸುಮಂತು, ಭಾರ್ಗವ, ಕಣ್ವ, ಮೇಧಾತಿಥಿ, ಮಾಂಡವ್ಯ, ಚ್ಯವನ,

ಧೌಮ್ಯ, ಸಿತ, ದೇವಲ, ಪರಾಶರ್ಯ, ತೃಣಾಂಜ್ಞ, ಶಿಷ್ಯಲಾದ, ಅಕೃತವ್ರಣ ಸಂವರ್ತ, ಕೌಶಿಕ, ರೈಭ್ಯ, ಮೈತ್ರೇಯ ಹರಿತ, ಶಾಂಡಿಲ್ಯ, ವಿಭಾಂಡಕ, ದುರ್ವಾಸ, ಲೋಮಶ, ನಾರದ, ಪರ್ವತ, ವೈಶಂಪಾಯನ, ಗಾಲವ, ಭಾಸ್ಕರೀ, ಪೂರಣ, ಸೂತಮುನಿ. (ಸ್ವಯಂ) ಪುಲಸ್ತ್ಯ, ಕಪಿಲ, ಉಲೂಕ, ಪುಲಹ, ಸನತ್ಕುಮಾರ, ಪೈಲ, ಕೃಷ್ಣಭಕ್ತ ಕೃಷ್ಣ ಮುನಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕಾನೇಕ ಮಹಾನುಭಾವರಾದ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳು ವ್ಯಾಸರ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದರು. ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಬಾದರಾಯಣರು ಸ್ವಾಗತ ಕೋರಿ ಆಸನವಿತ್ತು ಉಪಚರಿಸಿದರು. ಪರಸ್ಪರ ಕುಶಲ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಆದನಂತರ ಆಗಮಿಸಿದ ಆ ಎಲ್ಲ ಮುನಿಗಳು ಸತ್ಯವತೀ ಕುಮಾರರಾದ ಆ ದ್ವೈಪಾಯನ ರಿಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದರು.

ಮುನಿಗಳು:–ವೇದವ್ಯಾಸರೆ, ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಪುರಾಣ ಭಾರತಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು ಗ್ರಂಥ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ ತಾವು ಸರ್ವಜ್ಞರೇ ಸರಿ. ತ್ರಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದೆಲ್ಲವೂ ತಮಗೆ ತಿಳಿದಿರುತ್ತದೆ. ಘೋರವಾದ ಈ ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಲಾರದೇ ಈ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಮುಳುಗಿ ಸಾಯುತ್ತಲಿವೆ. ಮೇಲೆ ಬರಲು ಅವುಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಆಧಾರವೂ ಇಲ್ಲ; ಶಕ್ತಿಯೂ ಇಲ್ಲ; ಅದಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವನ್ನು ಕೇಳಲು ನಾವು ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೇವೆ. ಈ ಸಂಸಾರ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಭಯಂಕರ. ಅದರ ನೆನಪಾದರೆ ಮೈಯಲ್ಲಿ ನಡುಕ ತುಂಬು ವದು. ಮೈತುಂಬ ಭೀತಿಯಿಂದ ರೋಮರಾಜಿ ನಿಮಿರಿ ನಿಲ್ಲುವದು. ಇಂತಹ ಘೋರತರವಾದ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಶರಧಿಯನ್ನು ಸುಖರೂಪವಾಗಿ ದಾಟುವ ಸುಲಭೋಪಾಯ ಯಾವುದು? ಅದನ್ನು ಹೇಳಿ ತಾವು ಜನರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸ ಬೇಕು. ಈ ಭವಬಂಧನದಿಂದ ಜೀವಿಗಳ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುವ ಪವಿತ್ರ ತೀರ್ಥ ಯಾವುದು? ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕ್ಷೇತ್ರ ಯಾವುದು? ಈ ಮರ್ತ್ಯ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮ ಭೂಮಿಯೆಂದು ಯಾವ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ? ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಾವು ನಮಗೆ ಹೇಳಿರಿ.

ವೇದವ್ಯಾಸ:–ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರೆ, ನೀವು ಕೇಳಿದ ವಿಷಯದ ಬಗೆಗೆ ಪೂರ್ವ ಕಾಲ ದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೂ, ಕೆಲವು ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳಿಗೂ ಮಾತು ಕತೆಗಳು ನಡೆದಿ ದ್ದವು. ಅದನ್ನೇ ನಾನು ನಿಮಗೆ ಹೇಳುವೆ ಕೇಳಿ. ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ಮೇರುಗಿರಿಯ ಉತ್ತುಂಗವಾದ ಶೃಂಗಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಕುಳಿತು ಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆ ಪ್ರದೇಶವು ಅನೇಕ ಗೈರಿಕಾಧಾತುಗಳಿಂದಲೂ ಸೊಂಪಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಮರಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದಲೂ, ಹೂವು ಹಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೂ ಮನೋಹರವಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಹಕ್ಕಿಗಳ ಕಲ ಕಲ ಮಧುರ ನಾದವು ಇಂಪಾಗಿ ಕೇಳಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಅನೇಕ ತಪಸ್ವಿಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಮಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ

ಕೊಂಡು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸುಂದರ ಪರಾಗಯುತವು ಅಲ್ಲಿನ ತರುವೃಂದದ ಸೌಗಂಧವನ್ನು ಶೀತಲ ಮಂದ ಮಂದವಾಗಿ ಬೀಸುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಋಷಿಗಳು ಕೇಳುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಭಗವಾನ್ ವ್ಯಾಸ ಮುನಿಗಳು ಉತ್ತರವನ್ನು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದರು.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣ ಬ್ರಹ್ಮಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನ
ನಿರೂಪಣ ಎಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಇಪ್ಪತ್ತೇಳು

ಬ್ರಹ್ಮ: ಮಹರ್ಷಿಗಳೇ, ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಭಾರತ ವರ್ಷವೇ ಕರ್ಮಭೂಮಿ. ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಗಳ ಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವುದು ಸ್ವರ್ಗ ಮತ್ತು ನರಕಾದಿ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತವೆಂಬ ಈ ಭೂಖಂಡದಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದವನು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಫಲವನ್ನು, ದುಷ್ಕರ್ಮ ಮಾಡಿದವನು ಅದರ ಕೆಟ್ಟ ಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವರು. ಈ ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಜಾತಿ ಜನಾಂಗದ ಜನರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವರ್ಣ ಮತ್ತು ಆಶ್ರಮಗಳಿಗೆ ವಿಹಿತವಾದ ಧರ್ಮ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುತ್ತ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವಶದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾದ ವ್ರತ, ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಸ್ವಧರ್ಮನಿಷ್ಠರಾಗಿ ಇದ್ದರೆ ಅರ್ಥವನ್ನೂ, ಕಾಮವನ್ನೂ ಧರ್ಮವನ್ನೂ, ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಸಹ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಹಿಂದೆ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳೂ ಸಹ ಈ ಭರತಖಂಡದಲ್ಲೇ ಇದ್ದು ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ದೇವೋತ್ತಮಪದವಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಈಗ ಸ್ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಸುರಸುಂದರಿಯರೊಡನೆ ಚಕ್ಕಂದ ವಿಹಾರಗೈಯುವ ಪುಣ್ಯವಂತರೆಲ್ಲ ಹಿಂದೆ ಈ ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಾಗಿ ಇದ್ದವರೇ. ಸುರಲೋಕದ ದೇವತೆಗಳೂ ಕೂಡ ಈ ಭಾರತವರ್ಷದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಬೇಕು ಎಂದು "ನಾವು ಎಂದು ಸಾಧನಭೂಮಿಯಾದ ಈ ಭರತಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬರುವೆವು" ? ಎಂಬಂಥ ಕುತೂಹಲವುಳ್ಳವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಮುನಿಗಳು : ಈ ಭಾರತದ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಯೇ ಕರ್ಮಮಾಡಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಾಧನೆಗೈದು ಮಾನವರು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನಾಗಲೀ, ಅಪವರ್ಗವನ್ನಾಗಲೀ ಪಡೆಯಬಹುದು ಎಂದು ತಾವು ಹೇಳಿದಿರಷ್ಟೇ. ಭರತಖಂಡದ ಹೊರತು ಬೇರೆಡೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿಷ್ಫಲ. ಕರ್ಮ ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕು

ಎಂದು ತಾವು ಹೇಳಿದಿರಿ. ಅಂಥ ಪುಣ್ಯಭೂಮಿಯಾದ ಭಾರತದ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರಿ. ಈ ಭರತ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ದೇಶಗಳು ಇವೆ ? ಎಷ್ಟು ವರ್ಷಪರ್ವತಗಳು ಇರುತ್ತವೆ? ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿರಿ.

ಬ್ರಹ್ಮದೇವ : ಮಹನಿಯರೆ, ಈ ಭರತಖಂಡವು ಒಂಬತ್ತು ಉಪಖಂಡಗಳಿಂದ ಒಡಗೂಡಿದೆ. ಈ ಒಂಬತ್ತು ಭಾಗಗಳ ನಡುವೆ ಸಮುದ್ರ, ಇಂದ್ರದ್ವೀಪ ಕಶೇರು, ತಾಮ್ರವರ್ಣ, ಗಭಸ್ತಿಮಾನ್, ನಾಗದ್ವೀಪ, ಸೌಮ್ಯ, ಗಾಂಧರ್ವ, ವರುಣ ಎಂಬುದಾಗಿ ಎಂಟು ದ್ವೀಪಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಭಾರತವೇ ಒಂಬತ್ತನೇ ದ್ವೀಪ. ಇದರ ಸುತ್ತಲೂ ಸಾವಿರಯೋಜನ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವಾದ ಅಗಾಧಸಾಗರ ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರದ ವರೆಗೆ ಹರಡಿರುತ್ತದೆ. ಇದರ ಪೂರ್ವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕಿರಾತರಿರುತ್ತಾರೆ. ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಯವನರು. ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ. ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ, ಶೂದ್ರರೆಂಬ ಚತುರ್ವರ್ಣದ ಜನ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳಿಂದ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ದೇಶ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಯುದ್ಧಮಾಡುವದರಿಂದ, ವೈಶ್ಯರು ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುವದರಿಂದ, ಶೂದ್ರರು ಗೋಸೇವೆ ಹಾಗೂ ಉತ್ತಮ ವರ್ಣದವರ ಸೇವೆ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುವರು. ಇವರು ಸ್ವರ್ಗಾದಿಲೋಕಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಬಹುದಾದ ಪುಣ್ಯಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಯೋಗ್ಯಜೀವರು ಸ್ವಕೀಯ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟರಾಗಿ ನರಕಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಪಾಪವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವರು. ಇಹಜೀವನ ಗತಿಸಿದ ನಂತರ ಈರ್ವರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಾನುಸಾರ ಫಲಪಡೆಯುವರು. ಮಹೇಂದ್ರ, ಮಲಯ, ಶುಕ್ತಿಮಾನ, ಋಕ್ಷಪರ್ವತ, ವಿಂಧ್ಯ, ಪಾರಿಯಾತ್ರ ಎಂಬ ಏಳು ಕುಲಪರ್ವತಗಳು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇರುವವು. ಈ ಗಿರಿಗಳ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ತಪ್ಪಲುಗಳುಳ್ಳ ಮನೋಹರವಾದ ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಔನ್ನತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಿರಿದಾದ ಪರ್ವತಗಳು ಇರುವವು. ಸಹಸ್ರಾರು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪರ್ವತಗಳು ಭಾರತದಲ್ಲಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಲಾಹಲ, ವೈಭ್ರಾಜ ಮಂದರ, ದುರ್ದುರಾಚಲ, ವಾತಂಧಯ ವೈದ್ಯುತ, ಮೈನಾಕ, ಸುರಸ, ತುಂಗಪ್ರಸ್ಥ, ನಾಗಗಿರಿ, ಗೋವರ್ಧನ, ಪಾಂಡರಾಚಲ, ಪುಷ್ಪಗಿರಿ, ವೈಜಯಂತ, ರೈವತ, ಅರ್ಬುದಗಿರಿ, ಋಷ್ಯಮೂಕ, ಗೋಮಂಥ, ಕೃತಶೈಲ, ಕೃತಾಚಲ, ಶ್ರೀಪರ್ವತ, ಚಕೋರ ಇವು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೇ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಗಿರಿಗಳು ಈ ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿವೆ. ಈ ಬೆಟ್ಟಗಳು ಎಷ್ಟು ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿವೆಯೆಂದರೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಕೆಲ ಬೆಟ್ಟಗಳು ಯವನದೇಶಗಳಲ್ಲೂ ಮೈಚಾಚಿವೆ. ಇದು ಇಲ್ಲಿನ ಬೆಟ್ಟಗಳ ವಿವರ.

ಇನ್ನು ನದಿಗಳ ಬಗೆಗೆ ಹೇಳುವೆ ಕೇಳಿರಿ. ಗಂಗಾ, ಸರಸ್ವತೀ, ಸಿಂಧು, ಚಂದ್ರಭಾಗಾ, ಯಮುನಾ, ಶತದ್ರು, ವಿಪಾಶಾ, ವಿತಸ್ತಾ, ಇರಾವತೀ, ಕುಹೂ, ವಿಪಾಶಾ, ಗೋಮತೀ, ಧೂತಪಾಪಾ, ಬಾಹುದಾ, ದೃಷದ್ವತೀ, ದೇವಿಕಾ, ಚಕ್ಷುಃ, ನಿಷ್ಠೀವಾ

ಗಂಡಕೀ, ಕೌಶಿಕೀ, ಈ ನದಿಗಳು ಹಿಮಾಲಯದಿಂದ ಹೊರಟಿರುವ ನದಿಗಳು. ಇನ್ನು ಪಾರಿಯಾತ್ರ ಗಿರಿಯಿಂದ ಹೊರಟ ನದಿಗಳು ಇಂತಿವೆ:–ದೇವಸ್ಮೃತಿ, ದೇವವತೀ, ವಾತಘ್ನೀ, ಸಿಂಧು, ವೇಣ್ಯಾ, ಚಂದನಾ, ಸದಾನೀರಾ, ಮಹೀ, ಚರ್ಮಣ್ವ, ವೃಷೀ, ವಿದಿಶಾ, ಸಿಪ್ರಾ ಮತ್ತು ಅವಂತೀ. ಋಕ್ಷಗಿರಿಯಿಂದ ಹೊರಟ ನದಿಗಳು ಹೀಗಿವೆ:– ಶೋಣಾನದಿ, ಮಹಾನದಿ, ನರ್ಮದಾನದಿ, ಸುರಥಾ ನದಿ, ಕ್ರಿಯಾನದಿ, ಮಂದಾಕಿನಿ ನದಿ, ದಶಾರ್ಣಾ ನದಿ, ಚಿತ್ರಕೂಟಾ ನದಿ, ಚಿತ್ರೋತ್ಪಲಾ ನದಿ, ನೇತ್ರವತಿ ನದಿ, ಕರಮೋದಾ ನದಿ, ಪಿಶಾಚಿಕಾ ನದಿ, ಅತಿಲಘುಶ್ರೋಣಿ ನದಿ, ವಿಪಾಪ್ಮಾ ನದಿ, ಶೈವಲಾ ನದಿ, ಧೇರುಜಾ ನದಿ, ಶಕ್ತಿಮತಿ ನದಿ, ಶಕುನೀ ನದಿ, ತ್ರಿದಿವಾ ನದಿ, ಕ್ರಮು ನದಿ, ಮತ್ತು ವೇಗವಾಹಿನಿ ಶ್ರೀಪಾ, ಪಯೋಷ್ಣೀ, ನಿರ್ವಿಂಧ್ಯಾ, ತಾಪಿ, ವೇಣಾ, ವೈತರಣಿ, ಸಿನೀವಾಲಿ, ಕುಮುದ್ವತಿ, ತೋಯಾ, ಮಹಾಗೌರೀ, ದುರ್ಗಾ, ಅಂತಶ್ಶಿಲಾ, ಈ ಪಾವನ ನದಿಗಳು ವಿಂಧ್ಯಗಿರಿಯಿಂದ ಪ್ರವಹಿಸಿವೆ. ಗೋದಾವರಿ, ಭೀಮರಥಿ, ಕೃಷ್ಣವೇಣಿ, ತುಂಗಭದ್ರಾ, ಸುಪ್ರಯೋಗಾ, ಪಾಪನಾಶಿನೀ, ಈ ನದಿಗಳು ಸಹ್ಯಪರ್ವತದಿಂದ ಹೊರಟಿವೆ. ಪುಷ್ಪಜಾನದಿ, ತಾಮ್ರಪರ್ಣಿ, ಪ್ರತ್ಯಲಾವತೀ ನದಿ, ಕೃತಮಾಲಾ ಈ ತಂಪಾದ ನೀರುಳ್ಳ ನದಿಗಳು ಮಲಯ ಗಿರಿಯಿಂದಹೊರಟಿವೆ. ಮಶಕರಾ, ಮಂಜುಲಾ, ತ್ರಿದಿ ವಾಲಾಂಗುಲಿನೀ ಪಿತೃಕುಲ್ಯಾ, ಸೋಮಕುಲ್ಯಾ, ಋಷಿಕುಲ್ಯಾ ನದಿಗಳು ಮಹೇಂದ್ರಗಿರಿಯಿಂದ ಹೊರಟಿವೆ. ಈ ನದಿಗಳು ಬಹಳ ಪವಿತ್ರ ಆಗಿವೆ. ಇವುಗಳ ನೀರು ಮಧುರವಾದುದು. ಈ ಎಲ್ಲ ನದಿಗಳು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸೇರುತ್ತವೆ. ಈ ನದಿಗಳು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಪಾಪವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವದರಿಂದ ಇವುಗಳನ್ನು ಜಗತ್ತಿನ ಮಾತೆ ಎಂದು ಗೌರವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವು ನದಿಗಳು ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಹರಿಯುವವು. ಕೆಲವು ಯಾವಾಗಲೂ ಹರಿಯುವವು. ಇಂತಹ ಚಿಕ್ಕ ನದಿಗಳು ಸಾವಿರಾರು ಇರುವವು. ಮತ್ಸ್ಯದೇಶ, ಮುಕುಟ ಕುಲ್ಯದೇಶ, ರಾಶಿ ಕೋಪಲ, ಅಂಧ್ರ, ಕಲಿಂಗದೇಶ, ಶಮಕದೇಶ, ವೃಕದೇಶ ಇವುಗಳು ಭರತಖಂಡ ಮಧ್ಯದೇಶಗಳು.

ಗೋದಾವರಿ ನದಿಯು ಹರಿಯುವ ಸಹ್ಯಗಿರಿಯಿಂದುತ್ತರಕ್ಕಿರುವ ಪ್ರದೇಶವು ಭೂಮಿಯಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ತುಂಬಾ ಮನೋಹರವಾದುದು. ಗೋವರ್ಧನಪುರ,ವಾಹೀದೇಶ ಮತ್ತು ಭಾರ್ಗವವನ ಕರಾಡದೇಶ, ಧಾನದೇಶ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಮಳೆಯು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಗುವದು. ಅಪರಾಂತ ದೇಶಗಳು, ಶೂದ್ರದೇಶಗಳು, ಬಾಹ್ಲಿದೇಶಗಳು, ಕೇರಲದೇಶ, ಗಾಂಧಾರದೇಶ, ಯವನದೇಶ, ಸೌವಿರದೇಶ, ಮಾಠರದೇಶ, ಕವಕದೇಶ, ಕೇಕಯದೇಶ, ದುಧಮಾಲಿಕದೇಶ, ಕ್ಷತ್ರಿಯೋಪಮದೇಶ, ವೈಶ್ಯಕುಲ, ಶೂದ್ರಕುಲ, ಕಾಂಭೋಜದೇಶ, ಬರ್ಬರದೇಶ ಲೌಕಿಕದೇಶ ಈ ದೇಶಗಳೆಲ್ಲವೂ ಉತ್ತರ ದೇಶಗಳು, ವೀರದೇಶ, ತುಷಾರದೇಶ, ಪಹ್ಲವದೇಶ, ಧಾಯತದೇಶ, ಅತ್ರೇಯಗೋತ್ರದ ಜನಗಳಿರುವ ದೇಶ, ಭಾರದ್ವಾಜಗೋತ್ರದ ಜನಗಳಿರುವ ದೇಶ

ಪುಷ್ಕಲದೇಶ, ದಶೇರಕದೇಶ, ಲಂಪಕದೇಶ,ಶಂಸಶೋಕದೇಶ, ಕುಲಿಕದೇಶ, ಜಾಂಗಲ ದೇಶ, ಔಷಧಿಲತೆಗಳಿರುವ ದೇಶ, ಜಲಚಂದ್ರ ದೇಶ, ಮಗಧದೇಶ, ಕಿರಾತದೇಶ, ತೋಮರದೇಶ, ಹಂಸಮಾರ್ಗದೇಶ, ಕಾಶ್ಮೀರದೇಶ, ಕರುಣದೇಶ, ಶೂಲಿಕಾದೇಶ, ಕುಹಕದೇಶ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಉತ್ತರದೇಶಗಳು. ಇನ್ನು ಪೂರ್ವದೇಶಗಳನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳಿರಿ. ಆಂಧ್ರದೇಶ, ವಾಮಾಂಕುದೇಶ, ವಲ್ಲಕದೇಶ, ಮುಖಾಂತಕದೇಶ, ಅಂಗದೇಶ, ವಂಗದೇಶ, ಮಲದೇಶ, ಮಾಲದೇಶ, ಭದ್ರತುಂಗದೇಶ, ಪ್ರತಿಜಯದೇಶ, ಭಾರ್ಯಾಂಗದೇಶ, ಅಪಮರ್ದದೇಶ, ಪ್ರಾಗ್ಜ್ಯೋಟಿಪ್ರದೇಶ, ಮದ್ರದೇಶ, ವಿದೇಹ ದೇಶ, ತಾಮ್ರಲಿಪ್ತಕದೇಶ, ಮಲ್ಲದೇಶ, ಮಗಧದೇಶ ನಂದದೇಶ ಈ ದೇಶಗಳು ಪೂರ್ವದೇಶಗಳು. ಪೂರ್ಣದೇಶ, ಕೇವಲದೇಶ, ಗೋಲಾಂಗುಲದೇಶ. ಋಷಿಕದೇಶ ಕುಮಾರದೇಶ, ರಾಮಠದೇಶ, ಶಕದೇಶ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದೇಶ, ಮಾಹಿಷಕದೇಶ, ಕಲಿಂಗದೇಶ, ಅಭೀರದೇಶ, ವೈಶಿಕ್ಯದೇಶ, ಆಟವ್ಯದೇಶ, ಸರವದೇಶ, ಪುಲಿಂದದೇಶ, ಮೌಲೇಯದೇಶ, ವಿದರ್ಭದೇಶ, ದಂಡಕದೇಶ, ಪೌಲಿಕದೇಶ, ಮೌಲಿಕದೇಶ,ಅಶ್ಮಕ ದೇಶ, ಭೋಜನವರ್ಧನದೇಶ, ಕೌಲಿಕದೇಶ, ಕುಂತಲದೇಶ, ದಂಭಕದೇಶ, ನೀಲ ಕಾಲದೇಶ ಇವು ಎಲ್ಲವೂ ದಕ್ಷಿಣ ದೇಶಗಳು. ಶೂರ್ಪಾರಕ, ಕಾಲಿಧನ, ಲೋಲ, ತಾಲಕಟ ಈ ದೇಶಗಳು ಅಪರಾಂತ ದೇಶಗಳು. ವಿಂಧ್ಯಗಿರಿಯ ತಪ್ಪಲಲ್ಲಿರವ ದೇಶ ಗಳನ್ನು ಕೇಳಿರಿ. ಮಲಜ, ಕರ್ಕಶ, ಮೇಲಕ, ಚೋಲ, ಉತ್ತಮರ್ಣ ದಶಾರ್ಣ ಭೋಜ, ಕಿಷ್ಕಿಂಧ, ತೋಷಲ, ಕೋಶಲ, ತ್ರೈಪುರ, ವೈದಿಶ, ತುಂಬುರ,ಚರಯವನ, ಪವನ, ಅಭಯ, ಚರ್ಚರ, ಹೋತ್ರಧರ್ತಿ, ದುಂಡಿಕೇರ ಈ ದೇಶಗಳು ವಿಂಧ್ಯಪರ್ವತ ದಲ್ಲಿನ ದೇಶಗಳು. ವಿಂಕ್ಯ ಪರ್ವತಗಳೂ ಇರುವ ದೇಶಗಳನ್ನು ಹೇಳುವೆನು. ನಿಹಾರ ದೇಶ, ತುಷಮಾರ್ಗ, ಕುರು, ತುಂಗಣ, ಖಸ, ಕರ್ಣಪ್ರಾವರಣ, ಊರ್ಣ, ದೀರ್ಘ, ಕುಂತಕ, ಚಿತ್ರಮಾರ್ಗ, ಮಾಲವ, ಕಿರಾತ, ತೋಮರ ಈ ದೇಶಗಳು ವಿಂಕ್ಯ ಪರ್ವತ ಗಳು ತಪ್ಪಲಲ್ಲಿರುವವು

ಹೀಗೆ ಭಾರತವು ಒಂಭತ್ತು ದೇಶಗಳುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ. ಕೃತಯುಗ, ತ್ರೇತಾಯುಗ ದ್ವಾಪರಯುಗ, ಕಲಿಯುಗ ಈ ನಾಕು ಯುಗಗಳ ನಿಯಮವು ಇಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಈ ಭಾರತದ ದಕ್ಷಿಣ ಮತ್ತು ಪೂರ್ವ–ಪಶ್ಚಿಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಗರವಿರುವದು. ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಹಿಮಾಲಯವು ಬಿಲ್ಲಿನ ಹೆದೆಯಂತೆ ತೋರುತ್ತಲಿರುವುದು. ಈ ಭಾರತವು ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದು. ಇಲ್ಲಿಂದಲೇ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಬ್ರಹ್ಮಪದವಿ, ದೇವೇಂದ್ರ ಪದವಿಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು. ದೇವತ್ವವನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು. ವಾಯು, ಯಕ್ಷರು, ಅಪ್ಸರೆಯರೂ ಆಗಬಹುದು. ಪಾಪಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಮೃಗ, ಹಾವು, ಕಲ್ಲು, ಮರ ಮುಂತಾದ ಜನ್ಮಗಳೂ ಉಂಟಾಗುವವು. ಈ ಭಾರತ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬೇರೆ ಕರ್ಮ ಭೂಮಿ ಇಲ್ಲ. ದೇವತೆಗಳೂ ಸಹ ದೈವತ್ವವು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ನಾವು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರಾಗಿ ಜನಿಸುವೆವೆ? ಎಂದು ಸದಾ ಅಪೇಕ್ಷಿ

ಸುವರು. ಮನುಷ್ಯರು ಮಾಡಬಹುದಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ದೇವತೆಗಳೂ, ಅಸುರರೂ ಮಾಡಲಾರರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ತಾವು ತಾವು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಗಳ ಹಿಡಿತಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟು ಅದರ ಬಂಧನದಲ್ಲಿರುವರು. ಆ ಕರ್ಮ ಬಂಧನವು ಹೋಗಲೆಂದು ಸದಾ ದೇವ ದಾನವರು ಆಶಿಸುವರು. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತದಂತಹ ದೇಶವೇ ಇಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮೊದಲಾದವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಮಾನವ ಶ್ರೇಷ್ಠರೇ ಧನ್ಯರು. ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ಧರ್ಮ ಅರ್ಥ, ಕಾಮ, ಮೋಕ್ಷಗಳೆಂಬ ಈ ನಾಕು ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಪಡೆಯುವರು. ಆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮಾನವರು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿ ದುರ್ಲಭವಾದಂತಹ ಮಹಾಫಲಗಳನ್ನೂ ಪಡೆಯುವರು. ದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅದರ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಯಜ್ಞಫಲಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಗುರುಸೇವೆಯ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ದೇವತೆಗಳನ್ನರ್ಚಿಸಿ ಅದರ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಅದರ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ದೇವತೆಗಳೂ ಜನ್ಮವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಈ ಭಾರತ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮಾನವರು ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೋದಿ ಅದರಂತೆ ಆಚರಿಸಿ ತಕ್ಕ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಅಹಿಂಸೆಯ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾಶ್ರಮ, ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮ, ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮ, ಸನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮ ಇವುಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಕೆರೆ ಕಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಭಾವಿಗಳನ್ನು ತೋಡಿಸಿ, ಸಾಲು ಮರಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಸಿ ಉಪವನಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಮತ್ತು ದೇವಾಲಯ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಅದರ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಈ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಶುಭ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವರು. ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಯೂ ಹೀಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಭಾರತದ ಗುಣಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸಲು ಯಾವನು ಸಮರ್ಥನಾಗುವನು ? ಹೀಗೆ ನಾನು ಭಾರತವನ್ನು ನಿಮಗೆ ವರ್ಣಿಸಿರುವೆ. ಈ ಭಾರತವು ಪುಣ್ಯವಾದುದು. ಈ ಭಾರತ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದವರಿಗೆ ಮೇಲಿನ ಫಲಗಳೆಲ್ಲವೂ ಲಭಿಸುವದಲ್ಲದೇ ಬುದ್ಧಿಯೂ ವಿಶಾಲವಾಗುವುದು. ಈ ಭಾರತದ ಮಹಾತ್ಮ್ಯೆಯನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳಿದರೂ ಇಲ್ಲವೇ ಓದಿದರೂ ಮಾನವನು ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡವನಾಗಿ ವಿಷ್ಣುಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂಭು ಋಷಿ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಭಾರತವರ್ಷ ಕೀರ್ತನವೆಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು

ಬ್ರಹ್ಮನು ಋಷಿಗಳಿಗೆ "ಭಾರತ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗ ಸಮಾನವಾದ ಹಾಗೂ ಮುಕ್ತಿಗೆ ನೆಲೆವೀಡಾದ ಓಂಡ್ರವೆಂಬ ದೇಶವಿದ್ದು, ಅದು ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಉತ್ತರ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿರುವ ವಿರಜಮಂಡಲಪರಿಯಂತ ಪಸರಿಸಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯ ನಿರತರಾದ ಮನುಷ್ಯರು ವಾಸವಾಗಿರುವರು ಎಂದು ನುಡಿದನು.

ಆ ಓಂಡ್ರ ದೇಶದ ಗುಣ ಕಥನ ಮಾಡುತ್ತ ಚತುರ್ಮುಖನು ಮಾತು ಮರಿಸುತ್ತಾ ನುಡಿದದ್ದೇನಂದರೆ-ಆ ದೇಶದಲ್ಲಿ ವಿಪ್ರರು ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದು, ಸದಾ ವೇದಾಧ್ಯಯನ ನಿರತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ತ್ರಿಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ವೇದೋಕ್ತ ಧರ್ಮಾಚರಣೆ ನಿರತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಓಂಡ್ರ ದೇಶಕ್ಕೆ ಉತ್ಕಲವೆಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಆಚಾರತ್ವದಲ್ಲಿ ಆದರ್ಶಪ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಪಿತೃಕರ್ಮಾಚರಣೆ ಹಾಗೂ ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸದಾ ನಿರತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅನುಸರಿಸಲೇಬೇಕಾದ-ಯಜನ, ಯಾಜನ, ಅಧ್ಯಯನ, ಅಧ್ಯಾಪನ, ದಾನ, ಪ್ರತಿಗ್ರಹ ಮುಂತಾದ ಷಟ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ತಪ್ಪದೇ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ವೇದ ವೇದಾಂತ ಬಲ್ಲವರೂ, ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲ ನಿಪುಣರೂ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಅಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ನಿತ್ಯ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ ವಿಧಿ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವರಿದ್ದು, ಮಾತ್ಸರ್ಯ, ಮದಗಳಿಂದ ದೂರವಿರುವರು. ಆ ಉತ್ಕಲ ದೇಶವಾಸಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಸದಾಚರಣೆ ನಿರತರಾಗಿದ್ದು. ಪ್ರತಿ ಕುಟುಂಬವೂ ಸಕಲ ಸುಖ, ಶಾಂತಿ, ಸಮೃದ್ಧಿಯಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದಿರುತ್ತದೆ. ಅಸತ್ಯ, ಅನ್ಯಾಯ, ಅಪಚಾರವನ್ನೆಂದೂ ಅವರು ಮಾಡಲಾರರು.

ಸದಾಚಾರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವರ್ಣದವರಂತೆ, ಇನ್ನುಳಿದ ಕ್ಷತ್ರಿಯರೂ ಸಹ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರೂ ಶಾಂತರೂ, ಸತ್ಯ, ನ್ಯಾಯ, ಧರ್ಮ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ವರ್ಣೋಚಿತ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಸದಾ ಸಂಪನ್ನರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಕೋಣಾದಿತ್ಯನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಆ ಸೂರ್ಯಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದರೆ ಸಾಕು, ಸಕಲ ಪಾಪಗಳೂ ಪಲಾಯನ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಆಗ ಋಷಿಗಳು ಚತುರ್ಮುಖನನ್ನು ಕುರಿತು 'ಬ್ರಹ್ಮದೇವಾ, ಸೂರ್ಯನು ಆ ದೇಶದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯಾಗಿರುವ ತಾಣ ಯಾವುದು ? ಹಾಗೂ ಕೋಣಾದಿತ್ಯ ಎಂದು ಹೆಸರು ಬರಲು ಕಾರಣವೇನು?' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಾಗ, ಕಮಲ ಸಂಭವನು ನುಡಿದನು - ಉಪ್ಪು ನೀರ ತೆರೆಗಳಿಂದ ಭೋರ್ಗರೆಯುವ ಕಡಲು ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿದ್ದು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಣಾದಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಆ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಸೃಷ್ಟಿ ಸೌಂದರ್ಯದ ನೆಲೆವೀಡಾಗಿದ್ದು, ಸದಾಕಾಲ ಹಸಿರು ಹೂವುಗಳಿಂದ ರಮಣೀಯವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಸಂಪಿಗೆ, ಪುನ್ನಾಗ, ತಗರ, ಗೊರಂಟಿ,

ಪಾದರಿ, ಮಾಲತಿ, ಮಲ್ಲಿಗೆ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಸುಗಂಧ ಪರಿಮಳ ಬೀರುವ ಹಲವಾರು ಬಗೆಯ ಹೂಗಿಡಗಳಿಂದ ತುಂಬಿವೆಯಲ್ಲದೆ,ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೇದಿಗೆ ವನಗಳೂ ಇರುವವು. ಅಲ್ಲದೆ ತಾಳೆ, ಲಿಂಬೆ, ದೇವದಾರು, ಮತ್ತಿ, ಹೊನ್ನೆ ಮುಂತಾದ ದೈತ್ಯಾಕಾರದ ಮರಗಳು ಮುಗಿಲವರೆಗೆ ಬೆಳೆದು ನಿಂತು ಭವ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ, ಅಶ್ವತ್ಥ ಅಡಿಕೆ, ತೆಂಗು, ಬೇಲ, ಕಾಡು ಮಾವು, ತಾಳೆ ಮುಂತಾದ ಗಿಡ, ಮರಗಳು ದಟ್ಟವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದು, ಅನೇಕ ನಮೂನೆಯ ಬಳ್ಳಿಗಳು ಅವುಗಳಿಗೆ ಹಬ್ಬಿರುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ವನಾಂತರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಆದಿತ್ಯನ ಪವಿತ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರ ಇರುತ್ತದೆ.

ಈ ಸುಂದರ ವನದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಾವಿರ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಲೋಕ ಬೆಳಗುವ ಸೂರ್ಯದೇವನು 'ಕೋಣಾದಿತ್ಯ'ನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ನೆಲೆಸಿದ್ದು, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವನನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಿದರೆ ಭೋಗ ಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಮೋಕ್ಷವೆಂಬ ದಿವ್ಯ ಪದವಿಯನ್ನು ಕೊಡುವನು. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಈ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಒಂದು ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹಬ್ಬಿರುವದು; ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಮಾಘಮಾಸದ ಶುದ್ಧ ಸಪ್ತಮಿ ದಿನದಂದು, ಕೋಣಾದಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಅರುಣೋದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ಶುಚಿರ್ಭೂತನಾಗಿ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿದ್ದು, ಸೂರ್ಯೋಪಾಸನೆ ಹಾಗೂ ಉಪವಾಸ ವ್ರತಗಳಿಂದ, ಪಿತೃ ತರ್ಪಣ ನೀಡಬೇಕು. ಸ್ನಾನಾನಂತರ ಮಡಿಬಟ್ಟೆ ಉಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಸೂರ್ಯೋದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, ಆಚಮನ ಮಾಡಿ ನಂತರ ರಕ್ತಚಂದನದಿಂದ ಅಷ್ಟದಳವುಳ್ಳ ಪದ್ಮಾಕೃತಿ ರಚಿಸಬೇಕು. ಆ ಪದ್ಮದಲ್ಲಿ ಕೇಸರಗಳನು ಬಿಡಿಸಬೇಕು ಹಾಗೂ ಮೇಲುಮುಖವಾಗಿ ಕರ್ಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಹ ಬಿಡಿಸಬೇಕು. ನಂತರ ಒಂದು ತಾಮ್ರದ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳು, ಅಕ್ಕಿ, ರಕ್ತಚಂದನ ನೀರು, ದರ್ಭೆ, ಕೆಂಪು ಹೂ ಇವುಗಳನ್ನು ಇಡಬೇಕು (ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು.) ಬಳಿಕ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಪಾತ್ರೆಯಿಂದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಎಲೆಯಿಂದಾಗಲಿ (ಎಕ್ಕದ ಮರದ ಎಲೆ) ಮುಚ್ಚಬೇಕು. ಕೈ ಮತ್ತು ಹೃದಯ ಮೊದಲಾದ ಅಂಗಗಳಿಂದ 'ಅಂಗನ್ಯಾಸ' ಮಾಡಿ ತಾನೇ ಭಾಸ್ಕರನೆಂಬ ಅಭೇದ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ, ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಬೇಕು, ಆ ಕಮಲದ ಮಧ್ಯ ಹಾಗೂ ಆಗ್ನೇಯ, ಈಶಾನ್ಯ, ನೈಋತ್ಯ ವಾಯುವ್ಯ ದಳಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪುನಃ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಐದು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ—ಮಧ್ಯಕ್ಕೆ—ಪ್ರಭೂತಾಯ ನಮಃ, ಆಗ್ನೇಯಕ್ಕೆ ವಿಮಲಾಯನಮಃ, ನೈಋತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾರಾಯನಮಃ, ವಾಯುವ್ಯಕ್ಕೆ ಆರಾಯನಮಃ, ಈಶಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಪರಮಾಯನಮಃ ಮಧ್ಯಕ್ಕೆ ಸುಖಾಯನಮಃ ಎಂದು ಅನುಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿರುವ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಕಮಲದ ಕರ್ಣಿಕೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಿ ಆಮೇಲೆ ಮುದ್ರೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕು.

ಬಳಿಕ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿ, ತೇಜೋಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಬಿಳಿಯ ಕಮಲದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಕೆಂಪು ನೇತ್ರ ಉಳ್ಳವನೂ, ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣ ದೇಹವುಳ್ಳವನೂ, ಎರಡು ಕೈಗಳುಳ್ಳವನೂ, ಸಕಲಾಭರಣ ಭೂಷಣನೂ, ಸುಂದರನೂ, ಶಾಂತನೂ, ಕಾಂತಿಯುಕ್ತನೂ ಆದ ಸೂರ್ಯದೇವನನ್ನು ಏಕಾಂತ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಬಳಿಕ ಉದಯೋನ್ಮುಖನಾದ ಕೆಂಬಣ್ಣದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನೋಡಿ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಮಂಡಿಯೂರಿ, ಕೆಳಗೆ ಇಟ್ಟ ತಾಮ್ರದ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು (ಅರ್ಘ್ಯಪಾತ್ರೆ) ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ತಲೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಭಕ್ತಿ ಪುರಸ್ಸರವಾಗಿ, ಮೌನದಿಂದ "ಸೂರ್ಯಾಯ" ಎಂಬ ಮೂರಕ್ಷರ ಮಂತ್ರೋಚ್ಚಾರಣೆಯಿಂದ ಆ ಸೂರ್ಯದೇವನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯ ಕೊಡಬೇಕು. ಶೂದ್ರವರ್ಣೀಯನು ಸೂರ್ಯನ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಹೆಸರಿನಿಂದ ಅರ್ಘ್ಯ ನೀಡಿದರೂ, ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ, ಆಗ್ನೇಯ, ನೈಋತ್ಯ, ವಾಯುವ್ಯ, ಈಶಾನ್ಯ, ಮಧ್ಯ ಹಾಗೂ ಪೂರ್ವ ಮೊದಲಾದ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಹೃದಯ, ಶಿರಸ್ಸು, ಶಿಖೆ, ಕವಚ, ನೇತ್ರ ಅಸ್ತ್ರ ಇವುಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಆ ಮೇಲೆ ಧೂಪ, ದೀಪಾದಿಗಳಿಂದಲೂ, ನೈವೇದ್ಯಾದಿ ಪೂಜಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿ. ಸೂರ್ಯ ಜಪ ಮಾಡಿ, ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಮುದ್ರೆಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ, ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ ಚಾತುರ್ವರ್ಣದವರೂ, ಸ್ತ್ರೀಯರಾದಿಯಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸೂರ್ಯೋಪಾಸನೆ ಮಾಡಿದರೆ, ಇಹದಲ್ಲಿ ಸರ್ವ ಸುಖಭೋಗಗಳನ್ನೂ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನೂ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಮಾನವರು ಸರ್ವದಾ ಸೂರ್ಯೋಪಾಸನೆಗೈದರೆ, ಸಕಲ ಸುಖ, ಶಾಂತಿ, ಸಮೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುವರೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಪ್ರತಿದಿನವೂ ತಪ್ಪದೆ, ಸ್ನಾನಾನಂತರ, ಶುಚಿರ್ಭೂತರಾಗಿ, ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯ ಕೊಡಬೇಕು. ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡದೇ ದೇವ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದರೆ ಕಿಂಚಿತ್ ಫಲವೂ ದೊರಕದು. ಮಾಘ ಶುಕ್ಲ ಸಪ್ತಮಿಯಲ್ಲಿ ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯ ನೀಡಿದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನ ಸಕಲ ಕ್ಲೇಶ ಪರಿಹಾರವಾಗುವದಲ್ಲದೆ, ಸಕಲ ಸಂಪತ್ತು ಆರೋಗ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ನಿತ್ಯ ಸೂರ್ಯೋಪಾಸನೆಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಆರೋಗ್ಯವಂತನು, ಧನಿಕನೂ, ವಿದ್ಯಾವಂತನೂ, ಆಗುವದಲ್ಲದೆ ಸಂತಾನಭಾಗ್ಯವೂ ಲಭಿಸುವದು. ಅಲ್ಲದೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸೂರ್ಯೋಪಾಸನೆಯ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯನ ಸಂಕಲ್ಪಸಿದ್ಧಿ ಕೈಗೂಡುವದು.

ಕೋಣಾದಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ, ಸಮುದ್ರ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಹಾಗೂ ಸೂರ್ಯದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮೂರ್ರು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಹೂವು ಹಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಅರ್ಚನೆ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಸಕಲ ಮನೋರಥ ಈಡೇರುತ್ತವೆ. ಈ ಕೋಣಾದಿತ್ಯನನ್ನೂ ಏಕಾಂತ ಚಿತ್ತದಿಂದ, ಭಕ್ತಿ ಭಾವದಿಂದ, ಗಂಧ, ಹೂವು, ಧೂಪ, ದೀಪ, ನೈವೇದ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ನಮಸ್ಕರಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೋಣಾದಿತ್ಯನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ, ಹತ್ತು ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗದ ಫಲವು ದೊರಕುತ್ತದೆ.ಅಲ್ಲದೆ ಆ ಸೂರ್ಯೋಪಾಸಕನು ಹಿಂದಿನ ಏಳು ತಲೆಮಾರಿನವರು ಉದ್ಧರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆ; ಅಲ್ಲದೆ ಅವನು ಮರಣಾನಂತರ ಸುಂದರ ಶರೀರ ಹೊಂದಿ, ಯುವಕನಾಗಿ, ತೇಜಸ್ಸು ಓಜಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಆಕರ್ಷಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಗಂಧರ್ವರಿಂದ ಗುಣಗಾನ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಸೂರ್ಯ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು.

ಆ ಸೂರ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಲ್ಪಾವಧಿ ಪರ್ಯಂತ, ಸಕಲ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಸವಿದು ಮರಳಿ, ಯೋಗಿಗಳ ಕುಲದಲ್ಲಾಗಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಉತ್ತಮ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮ ತಳೆಯುತ್ತಾನೆ. ವೇದಾಂತಿಯಾಗಿ, ಮೇಧಾವಿಯಾಗಿ ಸದಾಚಾರಿಯಾಗಿ ಸದಾ ಸತ್ಕರ್ಮ ನಿರತನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಮೇಲಾಗಿ, ಇದರಂತೆ ಚೈತ್ರ ಶುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಈ ಕೋಣಾದಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸೂರ್ಯೋಪಾಸನೆಯನ್ನೂ ಭಕ್ತಿ ಪುರಸ್ಸರವಾಗಿ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಇವೇ ರೀತಿ ಸತ್ಫಲ ಹೊಂದುವನು.

ಇದಲ್ಲದೇ ಪರ್ವ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ—ಸೂರ್ಯನ ಶಯನ, ಜಾಗರಣ, ಸಂಕ್ರಮಣ ಭಾನುವಾರ, ಸಪ್ತಮಿ ತಿಥಿ, ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ಮೊದಲಾದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕೋಣಾದಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರ ದರ್ಶನ, ಪೂಜೆ, ಪುರಸ್ಕಾರ ಸಲ್ಲಿಸಿದನು ಮರಣಾನಂತರ ಸೂರ್ಯ ಲೋಕ ಹೊಂದಿ ಸರ್ವ ಸುಖ, ಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದುವರು.

ಅಲ್ಲಿರುವ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಶೆಯ ಸಮುದ್ರದ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವನು ರಾಮೇಶ್ವರನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಖ್ಯಾತನಾಗಿದ್ದಾನೆ; ಈ ರಾಮೇಶ್ವರನು, ಕಾಮನ ವೈರಿಯಾಗಿದ್ದು, ಇವನನ್ನು ಸಮುದ್ರ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಪೂಜೆಗೈದರೆ, ರಾಜಸೂಯಯಾಗದಫಲವನ್ನೂ ಇಲ್ಲವೆ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ.

ಈ ರಾಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಭಕ್ತಿ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸೇವೆ ಮಾಡಿದ ಮನುಷ್ಯನು, ಸಕಲ ಸುಖ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ, ಮರಣಾನಂತರ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಗಂಧರ್ವರಿಂದ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಶಿವಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಲ್ಪ ಕಾಲಾವಧಿವರೆಗೆ ಸಕಲ ಸುಖ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ, ಪುಣ್ಯವು ಕ್ಷಯಿಸಲು ಮರಳಿ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮ ತಳೆಯುತ್ತಾನೆ. ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿ ಶಂಕರನ ಯೋಗವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿ ಶಾಶ್ವತ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಈ ಕೋಣಾದಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮರಣವನ್ನಪ್ಪಿದವನು, ಸೂರ್ಯ ಲೋಕ ಹೊಂದಿ ಸಕಲ ಸುಖ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವನು. ಪುಣ್ಯವು ಕಳೆದಂತೆಲ್ಲ ಮರಳಿ ಧಾರ್ಮಿಕನಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯನಾಗಿ ಜನಿಸಿ ಬಹುಕಾಲ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಾನೆ. ಕೊನೆಗೆ ಸೂರ್ಯನ ಯೋಗವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿ ಅದರ ಬಲದಿಂದ ಶಾಶ್ವತ ಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದುವದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ.

ಋಷಿಗಳಿರಾ, ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಸಮುದ್ರ ತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಅಪೂರ್ವ ಪುಣ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರವೆನಿಸಿದ ಕೋಣಾದಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮಹಿಮಾ ವಿಶೇಷವನ್ನೂ ನಿಮಗೆ ಇದುವರೆಗೆ ವಿವರಿಸಿರುವೆ ಎಂದನು,

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂಭ್ವೃಷಿ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಕೋಣಾದಿತ್ಯ ಮಹಾತ್ಮ್ಯ ವರ್ಣನವೆಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂಭತ್ತು

ಮುನಿವೃಂದವು ಚತುರ್ಮುಖನಿಂದ ಕೋಣಾದಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತ, ಭಕ್ತಿ ಪರವಶರಾಗಿ ಪಾಪನಾಶಕನಾದ ಭಾಸ್ಕರನ ದಿವ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಕೇಳಬೇಕೆಂಬ ಲವಲವಿಕೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ, ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೆ ದೇವ ಪೂಜೆಯ ಫಲ ಹಾಗೂ ದಾನದ ಫಲವನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡಿತು.

ಆ ಮುನಿ ಸಂಕುಲದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ಆ ಚತುರ್ಮುಖನು ನುಡಿಯುತ್ತಾನೆ- ಉಪವಾಸ ಮಾಡುವದು, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಊಟ ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸುವದು. ಹಾಗೂ ಅರ್ಘ್ಯಪ್ರದಾನದ ವಿಧಾನವನ್ನು ನಿಮಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದಾಗ ಮುನಿಗಳು ಸಾವಧಾನ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಆಲಿಸತೊಡಗಿದರು.

ಬಳಿಕ ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ- ಮನಸ್ಸಿನ ಭಾವನೆ (ದೇವರಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆ) ಎನ್ನುವದೇ ಭಕ್ತಿ. ಇಲ್ಲವೇ ಅಚಲವಾದ ಆಸಕ್ತಿಯೇ ಭಕ್ತಿ ಎನ್ನಬಹುದು. ಏಕಚಿತ್ತದಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸುವ ವಿಧಾನವೇ ಸಮಾಧಿ ಎನಿಸುವದು. ಸೂರ್ಯನ ಮಹಿಮಾ ಕಥೆಯನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಕೇಳುವವರು, ಅಲ್ಲದೇ ಅವನ ಭಕ್ತರನ್ನು ಪೂಜಿಸುವವರು, ಮತ್ತು ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುವವರೆಲ್ಲ ನಿಜವಾದ ಸೂರ್ಯ ಭಕ್ತರೆನಿಸುವರು. ಸರ್ವ ಸಮರ್ಪಣ ಭಾವದಿಂದ ಭಾಸ್ಕರನನ್ನೂ ನಿತ್ಯ ಧ್ಯಾನ, ಪೂಜೆ ಗೈಯುವವರೆಲ್ಲ ಸೂರ್ಯ ಭಕ್ತರೆನಿಸುವರು. ನಿಜವಾದ ಸೂರ್ಯೋಪಾಸಕರಿಗೆ ಇಸ್ಸಿಳಿದ ಸೂರ್ಯ ಭಕ್ತರ ಬಗ್ಗೆ ಅಸೂಯೆ ಇರಬಾರದು. ಶಿವ, ವಿಷ್ಣು ಮುಂತಾದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ನಿಂದಿಸಬಾರದು. ಹೀಗಿದ್ದು ಆದಿತ್ಯನನ್ನು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಆರಾಧಿಸುವವನು ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮನೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ.

ಮಾನವನು ತನ್ನ ದೈನಂದಿನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಾದ. ಕುಳಿತಾಗ, ನಿಂತಾಗ, ಉಣ್ಣುವಾಗ, ಮಲಗಿದಾಗ, ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ ಕಣ್ಣುರೆಪ್ಪೆ ಬಡಿಯುವಾಗಲೂ ಸಹ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಸದಾ ಧ್ಯಾನಿಸುವವನು ಸೂರ್ಯ ಭಕ್ತನು. ಸದ್ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ

ಧ್ಯಾನ, ಪೂಜೆ, ಜಪ, ತಪಾದಿಗಳಿಂದ ಹಾಗೂ ಸದಾಚಾರವುಳ್ಳ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಿದರೆ ದೇವತೆಗಳು ಸಂತುಷ್ಟರಾಗುವರು. ಅಲ್ಲದೆ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳು ಪರಮಾನಂದ ಪಡುವರು. ಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಪೂಜೆ ಪುರಸ್ಕಾರಗಳಾಗಲಿ ತರ್ಪಣ, ನೈವೇದ್ಯಗಳಿಂದ ದೇವತೆಗಳೂ ಎಂದೂ ತೃಪ್ತರಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ನಿಯಮ, ನೀತಿ, ಸದಾಚಾರ ಗಳಿಂದ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಿ ಮಾಡಿದ ಅಲ್ಪ ಭಕ್ತಿಯೇ ಮಹತ್ಫಲ ಕೊಡುವದು.

ಸಕಲ ಲೋಕಕೆಲ್ಲ ಬೆಳಕನ್ನೂ, ಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಕೊಡುವ ಸೂರ್ಯದೇವನಿ ಶಿರಸ್ಸು ನೆಲಕ್ಕೆ ತಾಗುವಂತೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದರೆ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿದರೆ ಸೂರ್ಯನು ಸುಪ್ರೀತ ನಾಗುವದಲ್ಲದೆ ಭೂಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಹಾಕಿದ ಪುಣ್ಯ ಲಭಿಸುವದು. ಅಷ್ಟೇ ಏಕ ಭಕ್ತಿ ಭಾವದಿಂದ ಭಾಸ್ಕರನನ್ನು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತ ಆಕಾಶ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿದಾಗ ಕೋಟ್ಯಾನುಕೋಟಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಹಾಕಿದಂತಾಗಿ ಅಲಭ್ಯವಾದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಲಭಿಸುವದು.

ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಷಷ್ಠಿ, ಸಪ್ತಮಿ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪೊತ್ತು ಉಪವಾಸವ್ರತ ಮಾಡಿ ವಿಧಿ ವತ್ತಾಗಿ ಸೂರ್ಯೋಪಾಸನೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗ ಫಲ ದೊರಕುವದು. ಷಷ್ಠಿ ಅಥವಾ ಸಪ್ತಮಿಯಲ್ಲಿ ಹಗಲು ಹಾಗೂ ರಾತ್ರಿ ಉಪವಾಸದಿಂದಿದ್ದು, ಏಕಾಂತಚಿತ್ತ ದಿಂದ ಭಾಸ್ಕರನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಿದರೆ ಅವನು ಉತ್ತಮ ಗತಿ ಹೊಂದುವನು. ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷದ ಸಪ್ತಮಿದಿನ ಉಪವಾಸವಿದ್ದು, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯತ್ವದಿಂದ, ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಶ್ರೇಷ್ಠ, ಪೂಜಾ ದ್ರವ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ರತ್ನಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಕಮಲದಂತಹ ಕೆಂಬಣ್ಣದ ವಿಮಾನವನ್ನೇರಿ ಸೂರ್ಯಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳುವನು.

ಅದರಂತೆ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಸಪ್ತಮಿದಿನ ಉಪವಾಸವಿದ್ದು ಬಿಳಿಯ ಪೂಜಾ ವಸ್ತು ಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಸೂರ್ಯನ ಪೂಜೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿದವನು ತನ್ನೆಲ್ಲ ಪಾಪ ಕರ್ಮ ಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಸೂರ್ಯಲೋಕಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುವನು.

ಋಷಿಗಳಿರಾ, ಇನ್ನು 'ಅರ್ಕಸಪ್ತಮಿ ವ್ರತ'ದ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತೇನೆ ಚಿತ್ತ ಗೊಟ್ಟು ಆಲಿಸಿರಿ, ಈ ವ್ರತದ ಪ್ರಕಾರ ಮೊದಲನೆಯ ದಿನ ಸೂರ್ಯದೇವತನಾದ ಮಂತ್ರದ ಸಂಪುಟೀಕರಣದಿಂದ ಅಭಿಮಂತ್ರಿತವಾದ ಒಂದು ಸೇರು ಹಿಡಿಯುವಷ್ಟು ನೀರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕುಡಿಯಬೇಕು. ಎರಡನೆಯ ದಿನ ಎರಡು ಸೇರು ಹೀಗೆ ಕ್ರಮೇಣ ನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡುತ್ತ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಬರಿಯ ನೀರನ್ನೇ ಕುಡಿದು ಇರಬೇಕು.

ಅನಂತರ ದಿನಕ್ಕೊಂದು ಸೇರಿನಂತೆ ನೀರನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುತ್ತ ಇಪ್ಪತ್ತ ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಈ ನಿಯಮ ಮುಂದುವರಿಸಬೇಕು. ಈ ರೀತಿ ನಲವತ್ತೆಂಟು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ವ್ರತವನ್ನು ಮಾಡಿ ಆದಿತ್ಯನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಸಪ್ತಮಿಯ ದಿನ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿ ಆರಂಭಿಸಬೇಕು. ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ಈ

ವ್ರತವನ್ನು ದೃಢಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪೂರೈಸಿದರೆ ಮನುಷ್ಯನ ಸಕಲವಾಂಛಿತಾರ್ಥಗಳು ಕೈಗೂಡುತ್ತವೆ.

ಇದರಂತೆ 'ವಿಜಯಸಪ್ತಮಿ' ಎಂಬ ಚಿಕ್ಕ ವ್ರತವಿದೆ. ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಸಪ್ತಮಿ ದಿನದಂದು ಶುಭ್ರ ಸ್ನಾತನಾಗಿ, ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಿ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಲ್ಲದೆ, ದಾನ, ತಪಸ್ಸು, ಹೋಮ, ಹವನಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದರೆ ಮಹಾಫಲವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಮೇಲಾಗಿ ಇದೇ ದಿನ ಪಿತೃಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡಿದರೆ, ಅತಿ ಶುಭ್ರನಾದ ಭಾಸ್ಕರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಸಕಲ ಮನೋರಥಗಳು ಕ್ಷಿಪ್ರವಾಗಿ ನೆರವೇರುತ್ತವೆ. ಸದಾ ಯಾರು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಪೂಜೆ, ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಅವರ ವಂಶದವರಿಗೆ ದಾರಿದ್ರ್ಯವಾಗಲಿ ರೋಗವಾಗಲಿ ಅಂಟುವದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಅವರ ಮುಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆಯು ಸಕಲ ಸುಖ, ಶಾಂತಿ ಸಮೃದ್ಧಿ, ಸತ್ಫಲ ಅನುಭವಿಸುತ್ತದೆ.

ಪೂಜಾ ವಿಧಾನದಲ್ಲೂ ಸೂರ್ಯೋಪಾಸನೆಯು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಬಿಳಿಯ ಗಂಧ ಇಲ್ಲವೆ ಕೆಂಪು ಗಂಧ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಶುದ್ಧವಾದ ಮಣ್ಣು ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಲೇಪನ ಮಾಡಿದರೆ ಮಾನವನ ಸಕಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳು ನೆರವೇರುವವು. ಸೂರ್ಯನು ಸದಾ ಪುಷ್ಪಪ್ರಿಯನಾಗಿದ್ದು ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಹೂಗಳಿಂದ-ಅವುಗಳನ್ನು ಏರಿಸುವದರಿಂದ ಪ್ರೀತನಾಗುತ್ತಾನೆ: ಪೂಜಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪದ ದೀಪ, ಇಲ್ಲವೆ ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯ ದೀಪವನ್ನಾಗಲಿ ಹಚ್ಚಿಟ್ಟು ಆದಿತ್ಯನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಮಾನವನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಸದಾ ಹೊಳೆಯುವಂತಾಗುತ್ತವೆ. ದಾನವನ್ನೂ ಮಾಡಿದವನು ಸದಾ ಜ್ಞಾನಜ್ಯೋತಿಯಿಂದ ಲೋಕ ಬೆಳಗುತ್ತಾನೆ.

ಎಳ್ಳು ಮತ್ತು ಎಣ್ಣೆಗಳು ಪವಿತ್ರವಾದವುಗಳು. ಹೋಮಹವನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳಿನ ದಾನ ಹಾಗೂ ಗೋದಾನವು ಉತ್ತಮವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ದೀಪದಾನದಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆ ವಿಶೇಷ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರ. ತಿಲದಾನ, ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆ ದಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಮಹಾಪಾಪನಾಶ, ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ದೇವಾಲಯ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ರಸ್ತೆಗಳಲ್ಲಿ ದೀಪ ಹಚ್ಚಿ ಇಟ್ಟವರು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ರೂಪವಂತನೂ, ಸೌಭಾಗ್ಯವಂತನೂ ಆಗಿ ಜನಿಸುವನು.

ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಹವಿಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವದು ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಔಷಧಿ ರಸಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸುವದು ಮಧ್ಯಮ, ಕೊಬ್ಬು, ಮೇಧಸ್ಸು. ರಸಿಕೆಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸುವದು ಸರ್ವಥಾ ಸಲ್ಲ. ದೀಪದಾನದಿಂದ ಮಾನವನು ಸದ್ಗತಿ ಹೊಂದುವನು. ಅಲ್ಲದೆ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ದೀಪದ ಸಾಲಿನಂತೆ ಬೆಳಗುವನು.

ಪ್ರಶಾಂತವಾಗಿ ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ದೀಪವನ್ನು ಸ್ಥಳಾಂತರ ಮಾಡಬಾರದು. ದೀಪ ನಂದಿಸಬಾರದು. ದೀಪ ನಾಶದಿಂದ ಅಜ್ಞಾನವೂ, ಅಂಧತ್ವವೂ ಬರುವದಲ್ಲದೆ ಕೋಪಿಷ್ಠನಾಗಿ ಶೀಘ್ರ ನಾಶ ಹೊಂದುವನು. ಕುಂಕುಮ, ಅಗರು ಚಂದನಗಳಿಂದ

ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವವನು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಧನದಂತನೂ, ಕೀರ್ತಿವಂತನೂ. ಸುಖಿಯೂ ಆಗುವವನು.

ದಿನಾಲೂ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಾದಿಗಳಿಂದ ಶುಚಿರ್ಭೂತನಾಗಿ ಮಂಡಿಯಿಂದ ಕೆಂಪು ಹೂವು, ಗಂಧಗಳೊಂದಿಗೆ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಒಂದು ವರ್ಷದೊಳಗೆ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಸೂರ್ಯೋದಯದ ಆರಂಭದಿಂದ ಅಸ್ತಂಗತನಾಗುವ ವರೆಗಿನ ಅವಧಿಯ ಪರ್ಯಂತ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಎದುರಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದು, ಸೂರ್ಯ ಮಂತ್ರ ಜಪಿಸಿದರೆ ಮಾನವನ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳೂ ಪರಿಹಾರಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಇದಕ್ಕೆ 'ಆದಿತ್ಯವ್ರತ'ವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸೂರ್ಯೋದಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅರ್ಘ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದರೆ ಸಕಲ ಕ್ಲೇಶಗಳೂ ಸಮೂಲನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಸೂರ್ಯದೇವನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯ ಪ್ರದಾನಮಾಡಿ, ಗೋದಾನ ವೃಷಭದಾನ, ವಸ್ತ್ರದಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಏಳು ಜನ್ಮಗಳ ವರೆಗೂ ಪುಣ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಇದೆ.

ಯಾವಾಗಲೂ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಎದುರಾಗಿಯೇ ಅರ್ಘ್ಯ ಕೊಡಬೇಕು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪ, ಧೂಪಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಅಗ್ನಿ, ನೀರು, ಆಕಾಶ, ಶುದ್ಧವಾದ ಭೂಮಿ, ಸೂರ್ಯ ವಿಗ್ರಹ, ಹಿಟ್ಟಿನ ವಿಗ್ರಹಣವುಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯ ಕೊಡುವಾಗ ಎಡಕ್ಕಾಗಲಿ, ಬಲಕ್ಕಾಗಲಿ ಕೊಡದೆ, ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳಿಂದ ಅರ್ಘ್ಯ ಕೊಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳೂ ದೂರವಾಗುತ್ತವೆ.

ಚತುರಸ್ರ, ಸುರಹೊನ್ನೆ ಹೂವುಗಳಿಂದ ಹಾಗೂ ಕರ್ಪೂರ, ಅಗರು ಧೂಪಗಳನ್ನು ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದರೆ ಸ್ವರ್ಗ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಉತ್ತರಾಯಣ, ದಕ್ಷಿಣಾಯನಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳೂ ದೂರವಾಗುತ್ತವೆ. ವಿಶೇಷತಃ ಗ್ರಹಣ, ಷಡಶೀತಿ (೮೬) ಮುಂತಾದ ಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಪೂಜೆಗೈದರೆ ಸಕಲ ಪಾಪ ಕರ್ಮಗಳು ನಶಿಸುತ್ತವೆ.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಉಳಿದ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಸದ್ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದವನು ಸೂರ್ಯಲೋಕ ಹೊಂದುವನು, ಸಕಲ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವನು. ಎಳ್ಳನ್ನ, ತಂಬಿಟ್ಟು, ಪಾಯಸ, ಹಣ್ಣು, ತುಪ್ಪದನ್ನ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ನೈವೇದ್ಯಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಸಕಲ ಕಾಮನೆಗಳೂ ಕೈಗೂಡುವವು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ತುಪ್ಪದಿಂದ ಸೂರ್ಯತರ್ಪಣದಿಂದ ಸಕಲ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವವು. ಹಾಲಿನ ತರ್ಪಣದಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನ ತಾಪ ದೂರ. ಮೊಸರಿನ ತರ್ಪಣ ಸಂಕಲ್ಪ ಸಾಧಿತವಾಗುವವು. ಜಲತರ್ಪಣದಿಂದ ಉತ್ತಮ ಗತಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿ. ಅಲ್ಲದೆ ಛತ್ರಿ, ಧ್ವಜ, ಪತಾಕೆ ಚಾಮರಗಳ ಸೇವೆಯಿಂದ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಗತಿ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವದು.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನಾವು ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಯಾವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸದ್ಭಕ್ತಿ-ಭಾವದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸುವೆವೊ ಆಯಾ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಾವಿರ ಸಾವಿರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನಮಗೇ ಮರಳಿ

ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ತ್ರಿಕರ್ಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಪಾಪ ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಉತ್ತಮಗತಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ನೂರಾರು ಯಾಗಗಳಿಂದ ದೊರಕುವ ಪುಣ್ಯಫಲವು ಕೇವಲ ಒಂದು ದಿನ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ, ತ್ರಿಕರ್ಣ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸದ್ಭಕ್ತಿ, ಪೂಜೆ, ಧ್ಯಾನ, ಜಪ, ತಪಗಳಿಂದ ದೊರಕುವದೆಂಬುವ ಮಾತು ಶತಸತ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂಭ್ವಋಷಿ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ ಪೂಜಾ ನಿಯಮ ಭಕ್ತಿ ಮಹಾತ್ಮ್ಯ ನಿರೂಪಣವೆಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂಬತ್ತನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಮೂವತ್ತು

ಋಷಿಗಳು, ಚತುರ್ಮುಖನನ್ನು ಕುರಿತು "ಸೂರ್ಯನ ಮಹಿಮೆಯು ವರ್ಣ ಮಯವಾಗಿದ್ದು, ಅದನ್ನು ಇನ್ನೂ ಕೇಳಬೇಕೆಂದೆನಿಸಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ, ಗೃಹಸ್ಥ ವಾನಪ್ರಸ್ಥದಲ್ಲಿರುವವರು ಹಾಗೂ ಸನ್ಯಾಸಿ ಇವರು ಯಾವ ದೇವನನ್ನು ಪೂಜಿಸ ಬೇಕು ? ನಮಗೆ ಸ್ವರ್ಗ ಲಭಿಸಲು ಯಾವ ದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು ? ಈ ಚರಾ ಚರ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದವನು ಯಾರು ? ಪ್ರಳಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತು ಯಾರನ್ನು ಸೇರುವದು? ಮುಂತಾದ ಸಂದೇಹಗಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಬೇಕು"– ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿ ಸಿದಾಗ ಕಮಲಾಸನನು ನಸುನಕ್ಕು ನುಡಿದನು–'ಋಷಿಗಳಿರಾ, ಸಕಲ ಲೋಕದ ಕತ್ತಲೆ ಕಳೆಯುವವನೇ ಸೂರ್ಯದೇವನು. ಇವನ ಸಮಾನ ದೇವರಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಜಗದ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಅವನೇ ಮೂಲವಾಗಿದ್ದು ಅದನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿರಿ' ಎಂದು ವಿವರಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದನು.

ಸೂರ್ಯನು ಆದಿ ಅಂತ್ಯವಿಲ್ಲದ ಸನಾತನನು, ಪುರಾಣ ಪುರುಷ ಹಾಗೂ ದೇವ ದೇವೋತ್ತಮನು. ಇವನಿಗೆ ನಾಶವೆಂಬುದೇ ಇಲ್ಲ ಇವನು ಜಗತ್ತಿಗೆಲ್ಲ ಒಡೆಯನು. ಸಕಲ ದೇವತಾ ಸ್ವರೂಪನು, ಜಗತ್ತಿನ ಚರಾಚರಗಳ ನಿಯಂತ್ರಕನು. ಅವನು ಸರ್ವ ತಂತ್ರ ಸ್ವತಂತ್ರನೂ ಅಹುದು. ಅವನು ಋತುಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಸಮಸ್ತ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಆಧಾರಭೂತನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವೇ ಸ್ಥಿರವಾದ ನೆಲೆಯಾಗಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೊಡೆಯನಾದ ಸೂರ್ಯನು ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಪಿತೃವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅಲ್ಲದೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ದೇವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಹೊಸ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಅವನೇ ಕಾರಣೀಭೂತ ಲಯಕ್ಕೂ ಅವನೇ ಕಾರಣ. ಪ್ರಳಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಭೂಮಂಡಲವು ಅವನಲ್ಲಿಯೇ ಲೀನವಾಗುವುದು.

ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯೋಗಿಗಳು ಯೋಗಸಿದ್ಧಿ ಬಲದಿಂದ ಶರೀರವೆಂಬ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವಾಯುರೂಪ ಧರಿಸಿ ತೇಜೋಮಯ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲ ಸೇರುವರು. ಇವರೊಂದಿಗೆ ತಪಸ್ವಿಗಳು ಈ ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ವಿಹರಿಸುವರು. ಅವರಂತೆ ಜನಕರಾಜ ಮೊದಲಾದ ಸದ್ಗೃಹಸ್ಥರೂ, ವಾಲಖಿಲ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳೂ, ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳೂ, ವ್ಯಾಸರಂತಹ ಮೊದಲಾದ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳೂ ಯೋಗಾನುಷ್ಠಾನ ಬಲದಿಂದ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲ ಪ್ರವೇಶಿಸುವರು. ಅಲ್ಲದೆ ವ್ಯಾಸಮುನಿಯ ಮಗನಾದ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ಶುಕನು ಆದಿತ್ಯಮಂಡಲ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಶಾಶ್ವತ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರೇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳ ನಿಜ ಸ್ವರೂಪವು ವೇದಪುರಾಣಾದಿಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ಕಂಡು ತಿಳಿಯಬಲ್ಲೆವು. ಆದರೆ ಸೂರ್ಯ ದೇವನನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಹರಿಯ ಸ್ವರೂಪ ನಿಲುಕದು. ಆದರೆ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನು ಸಹಜವಾಗಿ ನಿತ್ಯವೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ದರ್ಶನ ಕೊಡುವವನು. ಅಲ್ಲದೆ ಅವನೇ ಲೋಕಕ್ಕೆ ತಂದೆ, ತಾಯಿ ಮತ್ತು ಗುರುವೂ ಸಹ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಸೂರ್ಯೋಪಾಸನೆಯಿಂದ ಮನುಜನಿಗೆ ಸಹಜ ಮುಕ್ತಿ ಲಭಿಸುವುದು. ಅವನು ಆದಿ, ಅಂತ್ಯವಿಲ್ಲದ ಪ್ರಶಾಂತ ಕಿರಣ ಬೀರುವ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ವರೂಪನು ನಿತ್ಯಾನಂದ ರೂಪನು ಭಗವಾನ್ ಸೂರ್ಯದೇವನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಮಿತ್ರನೂ, ನಿತ್ಯನೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ.

ಒಮ್ಮೆ ಚಂದ್ರಭಾಗ ನದಿಯ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿ, ಭಗವಾನ್ ಸೂರ್ಯ ನಾರಾಯಣನು ಸಂಕಲ್ಪಗೈದು ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ಅವನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ವೈಖರಿಯನ್ನು ಸಾದ್ಯಂತವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿರಿ ಎಂದು ಚತುರ್ಮುಖನು ವಿವರಿಸತೊಡಗಿದನು.

ಭಗವಾನ್ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನು ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಸಾಗರ ಹಾಗೂ ದ್ವೀಪಗಳೊಂದಿಗೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಲೋಕಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಲೋಕಕ್ಷೇಮದ ಸಂಕಲ್ಪ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಚಂದ್ರಭಾಗಾ ನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿ, ಒಂಭತ್ತು ಜನ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಅವರ ಮೂಲಕ ಅನೇಕ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದನು.

ನಂತರ ಸಾವಿರ ಕಿರಣಗಳುಳ್ಳ ಸೂರ್ಯ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಗೋಚರಿಸದ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹನ್ನೆರಡು ವಿಭಾಗ (ರೂಪ)ವಾಗಿ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದನು. ಆ ದ್ವಾದಶಾತ್ಯರೆಂದರೆ– ಇಂದ್ರ, ಧಾತಾ, ಪರ್ಜನ್ಯ, ತ್ವಷ್ಟಾ, ಪೂಷಾ, ಆರ್ಯಮಾ, ಭಗ, ವಿವಸ್ವಾನ್, ವಿಷ್ಣು, ಅಂಶ, ವರುಣ, ಮಿತ್ರ ಮುಂತಾದವರು ಈ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರು ಈ ಜಗತ್ತನ್ನೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವರು.

ಈ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನಮೂರ್ತಿಯು ದೇವೇಂದ್ರನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿ ದೇವತೆಗಳ ವೈರಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಹನವೃಶನಾಗಿರುವನು. ಸೂರ್ಯನ ಎರಡನೆಯ ಮೂರ್ತಿ

ಧಾತೃವು ಬ್ರಹ್ಮನಾಗಿದ್ದು ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದು. ಪರ್ಜನ್ಯನು ಮೇಘಮಂಡಲದಲ್ಲಿದ್ದು ಆಕಾಶದಿಂದ ಮಳೆ ಸುರಿಸುವನು. ನಾಲ್ಕನೇಯ ಮೂರ್ತಿಯು ತ್ವಷ್ಟೃವು ವನೌಷಧಿಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದು ರೋಗ ಪರಿಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಸೂರ್ಯನ ಐದನೆಯ ಮೂರ್ತಿಯಾದ ಪೂಷನು ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ಕೊಂಡು ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಣಾಧಾರನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆರನೆಯ ಮೂರ್ತಿಯಾದ ಆರ್ಯಮನು ವಾಯುವನ್ನು ಪ್ರೇರೇಪಿಸುವ ಕಾರ್ಯನಿರತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಭಗನೆಂಬ ಏಳನೆಯ ಮೂರ್ತಿಯು ಮಾನವ ಶರೀರ ಹಾಗೂ ಐಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಎಂಟನೇಯುವನು ವಿವಸ್ವಾನ್ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಆಹಾರ ಪಾಕ ಮಾಡುವವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಒಂಭತ್ತನೇಯುವನಾದ ವಿಷ್ಣುವು ದೇವತೆಗಳ ವೈರಿಗಳನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುವವನು. ಹತ್ತನೇಯುವನಾದ ಅಂಶುಮಾನ್‌ನು ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ಆಹ್ಲಾದಗೊಳಿಸುವನು. ಹನ್ನೊಂದನೇಯ ಮೂರ್ತಿ ವರುಣನು ನೀರಿನಾಶ್ರಯ ಹೊಂದಿ ಪ್ರಾಣಗಳ ಆಧಾರ ಭೂತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಹನ್ನೆರಡನೇಯುವನೇ ಮಿತ್ರನೆಂಬುವನು ಚಂದ್ರಭಾಗಾ ನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಆ ನದಿ ತೀರದಲ್ಲಿ 'ಮಿತ್ರ'ನು ವಾಯುವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸೇವಿಸಿ ಲೋಕ ಸುಕ್ಷೇಮ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ತಪಗೈದನು. ಅಲ್ಲದೆ ಅಲ್ಲಿಯು ನಾನಾ ವಿಧದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡಿದನು. ಹೀಗಾಗಿ ಅವನು ವಿಶ್ವಕ್ಕೆ ಮಿತ್ರನೆಂದು ಖ್ಯಾತನಾದನು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಭಗವಾನ್ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನು ತನ್ನ ಹನ್ನೆರಡು ಮೂರ್ತಿಗಳಿಂದ ಸಕಲ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೇ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವನು. ಆದುದರಿಂದ ನಿತ್ಯವೂ ಹನ್ನೆರಡು ಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲೂ ಸರಿಸಮಾನ ಭಕ್ತಿಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಈ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರ ಮಹಿಮೆಯ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಶ್ರವಣ ಮಾಡಿದವರು ಸೂರ್ಯ ಲೋಕ ಸೇರಿ, ಸಕಲ ಸುಖ, ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವರು.

ಬಳಿಕ ಮುನಿಗಳು, ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು–'ದೇವಾ, ಈ ಸೂರ್ಯನು ಅಗಾಧ ಮಹಿಮಾವಂತನೂ. ದೇವರ ದೇವನೆಂದು ಹೆಸರಾಗಿದ್ದರೂ, ಆದೇಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು ಆಚರಿಸಲು ಉದ್ಯುಕ್ತನಾದ ? ಅವನ ತಪಸ್ಸಿನ ಸಂಕಲ್ಪವೇನಿತ್ತು? ಎಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಬೇಕು' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು, ಅವರ ಕೇಳಿಕೆಯಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸೂರ್ಯ ತಪಸ್ಸಿನ ಸಂಕಲ್ಪ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದನು.

ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನು, ಋಷಿ ಗಣವನ್ನು ಕುರಿತು 'ಬಹುಕಾಲದ ಹಿಂದೆ, ಸೂರ್ಯನ ತಪಸ್ಸಿನ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಕಾರಣ ಕುರಿತು ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿ ನಾರದರು 'ಮಿತ್ರ'ನನ್ನೇ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಾಗ ಅವನು ನಾರದನಿಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಸಾದ್ಯಂತ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದನ್ನೇ ವಿವರಿಸುತ್ತೇನೆ, ಕೇಳಿರಿ' ಎಂದು ಮಾತನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿದನು.

ಬಹಳಕಾಲದ ಹಿಂದೆ, ಈ ಹನ್ನೆರಡು ಜನ ಆದಿತ್ಯರಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರಹಾಗೂ ವರುಣರು ತಪಸ್ಸಿಗೈದರು. ಅವರಿಬ್ಬರ ತಪಸ್ಸು ಉಗ್ರತರವಾಗಿದ್ದಿತು. ಪಶ್ಚಿಮ ಸಮುದ್ರ ತೀರದಲ್ಲಿ ವರುಣನು ಅನ್ನಾಹಾರ ತ್ಯಜಿಸಿ, ಬರಿ ನೀರನ್ನೇ ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸಿ ತಪವನ್ನಾಚರಿಸಿದರೆ, 'ಮಿತ್ರ'ನು ಮಿತ್ರ ವನಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಬರಿ ಗಾಳಿಯನ್ನೇ ಸೇವಿಸಿ, ಅನ್ನಾಹಾರ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ, ಉಗ್ರತರ ತಪಕ್ಕೆ ಕುಳಿತನು. ಹೀಗೆಯೇ ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳು ಉರುಳಿದವು. ಅವರ ತಪಸ್ಸು ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಸಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು.

ಹೀಗಿರಲು ಒಂದುದಿನ ಮಹರ್ಷಿ ನಾರದನು ಗಂಧಮಾದನ ಗಿರಿಯಿಂದ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ, ಮಿತ್ರವನ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಅಲ್ಲಿ ತುಸು ದೂರದಲ್ಲಿ ತಪೋ ಸಮಾಧಿ ಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದ ಮಿತ್ರದೇವನನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಅಚ್ಚರಿಯಾಯಿತು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ನಾರದನು 'ಮೂರುಲೋಕದೊಡೆಯನಾದ ಈ ಮಿತ್ರನು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪಿತೃವೆನಿ ಸಿರುವನು. ಹೀಗಿರುವಾಗ, ಈ ಮಿತ್ರನು ಯಾವ ದೇವರನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿ ಸುತ್ತಿರಬಹುದು' ಎಂದು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಮಿತ್ರದೇವನನ್ನು ಕುರಿತು-

'ಓ ಮಿತ್ರದೇವ! ಸಕಲ ಸೃಷ್ಟಿಗೂ ನೀನು ಸ್ವಾಮಿ; ಆಶ್ರಯಭೂತನು. ಜಗ ತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಸಂಹಾರಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ನಿನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಜರುಗ ತಕ್ಕವು. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವ ಚಾತುರ್ವರ್ಣದವರೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ನಿತ್ಯ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಿ ಸಕಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಕ್ಕೆಲ್ಲ ನೀನು ಮಾತೆ, ಪಿತ, ದೇವನಾಗಿರುವೆ ಹಾಗಿದ್ದೂ ನೀನು ಯಾವ ದೇವರನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಇಂತಹ ನಿಶ್ಚಲ ಮನದಿಂದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿರುವೆ?'– ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಾಗ ಮಿತ್ರದೇವನು ನಾರದನಿಗೆ–

'ನಾರದ ಮುನಿಯೆ, ನೀನು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆ ತುಂಬಾ ಗಹನವಾದದ್ದು. ಅಲ್ಲದೆ ಇದನ್ನು ಬೇರಾರಿಗೂ ಹೇಳುವಂತಹದಲ್ಲ. ಆದರೂ ಭಕ್ತನಾದ ನಿನಗೆ ಹೇಳುವದು ನ್ಯಾಯಸಮ್ಮತ. ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು' ಎಂದು ವಿವರಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದನು.

ಈ ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಮೊದಲೆನಿಸುವ ವಸ್ತುವಿದ್ದು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಅಗೋಚರವಾಗಿದೆ.ಬುದ್ಧಿ ಶಕ್ತಿಗೆ, ವಿಚಾರದ ಅಳವಿಗೆ ಹೊರತಾಗಿದೆ ಅದಕ್ಕೇ 'ಪರಮಾತ್ಮ'ವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯ ವಾಸನೆಗಳಾವವೂ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಈ ಪರಮಾತ್ಮ ವಸ್ತುವೇ ಸರ್ವ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿದ್ದು, ಜೀವಾತ್ಮ ಇಲ್ಲವೇ ಅಂತರಾತ್ಮ ವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಸರ್ವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೃದಯದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಜೀವಾತ್ಮಕ್ಕೆ 'ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞ'ನೆಂದೂ ತಿಳಿಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಜೀವಾತ್ಮನು ಸತ್ವ, ರಜ ಹಾಗೂ ತಮೋಗುಣ ವಿವರ್ಜಿತನು ಮಾಯೆಯಿಂದ ಜೀವನಾಗಿರುವನು. ಅವನನ್ನು ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನೆಂತಲೂ ಕರೆಯು ತ್ತಾರೆ.

ಈ ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ನಾಮಾಂಕಿತದಿಂದ ಗುರುತಿಸಿವೆ. ಸಾಂಖ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ, ಯೋಗ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು ಅನೇಕ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅವನು ವಿಶ್ವಾತ್ಮಾ, ಶರ್ವ, ಅಕ್ಷರ ಮೂರೂ ರೂಪಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ. ಆ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದು, ತನಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಮಾಯೆಯ ಬಲದಿಂದ ಪ್ರಾಣಿ ಶರೀರ ಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವ ರೂಪದಿಂದ ವಾಸವಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.

ಈ ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು ಚರ್ಮ ಚಕ್ಷುಸುಗಳಿಂದ ನೋಡಲಾರರು. ಅವನಿಗೆ ಕರ್ಮ ಲೇಪವಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿರುವ, ಅಂತರಾತ್ಮನು ಶರೀರದ ಎಲ್ಲ ದೈನಂದಿನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನೋಡಲು ಸಾಕ್ಷಿ ಎನಿಸಿದ್ದಾನೆ. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅವನು ನಿರ್ಗುಣ ನಿರಾಕಾರ ಎನಿಸಿದರೂ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಸಗುಣನಾಗುವನು. ಜಗದ್ರೂಪ ಧಾರಣ ಮಾಡುವನು. ಇಂತಹ ಜೀವಾತ್ಮನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅರಿಯುವ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ಯುಳ್ಳವರು ಜ್ಞಾನ ಮಾರ್ಗದ ಮೊರೆ ಹೋಗುವದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಈ ಪರಮಾತ್ಮನು ವಿರಾಟ್‌ರೂಪಿ. ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವನ್ನು ತನ್ನ ಕೈ ಕಾಲು, ಕಿವಿ ಕಣ್ಣು ತಲೆಗಳು ಎಲ್ಲೆಡೆಗೂ ತುಂಬಿವೆ. ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸಕಲಾವಯವಗಳೇ ಅವನ ಅವ ಯವಗಳು. ಜಗತ್ತಿಗೆ ಒಬ್ಬನೇ ಆದ ಅವನು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ವಾಸ ವಾಗಿದ್ದು ಸುಖವಾಗಿ ಜೀವರೂಪ ಧಾರಣ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಶರೀರಗಳಿಗೆ ಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದು ಹೆಸರು. ಅವನು ಶರೀರದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸಾಕ್ಷೀಭೂತನಾಗಿರುವದ ರಿಂದ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಅಗೋಚರವಾದ ಅಂತಃ ಕರಣವೆಂಬ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ಅವನು ಸದಾ ವಾಸಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನಿಗೆ ಪುರುಷ ನೆಂದೂ ಕರೆಯುವದುಂಟು.

ಈ ಜಗತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮ ರೂಪ ಉಳ್ಳದ್ದು. ಅವನು ಅಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಪುರುಷನಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅವನೇ ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪಕನಾದುದರಿಂದ ಅವನು 'ಮಹಾಪುರುಷ'ನೂ ಆಹುದು. ಇವನು ಮಾಯೆಯಿಂದ ಅನೇಕ ಜೀವ ರೂಪ ಧಾರಣ ಮಾಡುವನು. ಮುಗಿಲಿನಿಂದ ಬಿದ್ದ ಮಳೆಯ ನೀರು ಭೂಮಿ ಗುಣಕ್ಕನು ಸಾರವಾಗಿ ವಿವಿಧ ಬಣ್ಣ, ರುಚಿ ಹೊಂದುವಂತೆ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನು ನಾನಾ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ.

ಸ್ಥಾನಭೇದದಿಂದ ಜೀವಾತ್ಮನು (ಗುಣಾದಿಗಳಿಂದ) ವೈವಿಧ್ಯ ತಾಳಿರುವಂತೆ, ವಾಯುವು, ಪ್ರಾಣ, ಅಪಾನ, ವ್ಯಾನ, ಉದಾನ, ಸಮಾನ–ಎಂಬುದಾಗಿ ಪಂಚಭೇದ ಹೊಂದಿದ್ದಾನೆ. ಅದರಂತೆ ಅಗ್ನಿಯೂ ಸಹ ಸ್ಥಾನಭೇದ ವಿಶೇಷದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಾಗ್ನಿ, ಗಾರ್ಹಪತ್ಯ, ಆಹವನೀಯ ಮುಂತಾದ ಸಂಜ್ಞೆ ಹೊಂದಿದ್ದಾನೆ. ಅದರಂತೆ ಈ ಪರ ಮಾತ್ಮನಾದರೂ ಸ್ಥಾನಭೇದದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ಶಿವರೆಂದು ಸಂಜ್ಞೆ ಹೊಂದಿದ್ದಾನೆ.

ಈ ಪರಮಾತ್ಮನೊರ್ವನಿಂದ ಸಾವಿರಾರು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ದೇವ, ಮನುಷ್ಯ ಮುಂತಾದ ರೂಪಗಳಾಗಿವೆ. ಜೀವರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಪರಮಾತ್ಮನು ತನ್ನ ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನ ಪಡೆದಾಗಲೇ ಅದ್ವಿತೀಯನೆನಿಸುವನು. ಮಾಯೆಯಿಂದ ಅದ್ವಿತೀಯತ್ವ ಮುಸುಕಿದಾಗ ನಾನಾ ರೂಪಧರಿಸಿ ಜೀವನಾಗುವದೇ ಜೀವಬ್ರಹ್ಮರ ರಹಸ್ಯ ತತ್ವವು.

ಚರಾಚರ ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಈ ಜಗತ್ತು ಸ್ಥಿರವಲ್ಲ, ನಿತ್ಯವೆನಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪರಮಾತ್ಮ ಮಾತ್ರ ನಿತ್ಯನಾಗಿದ್ದು ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ವ್ಯಾಪಕನಾಗಿದ್ದರೂ, ಅಗೋಚರನು. ಇಂಥ ಪರಮಾತ್ಮನು ಅವ್ಯಕ್ತ (ಸತ್ವ ರಜ, ತಮೋಗುಣಗಳು)ದ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣನಾದನು. ಇದಕ್ಕೆ 'ಪ್ರಕೃತಿ' ಎಂದು ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಈ ಜಗತ್ತು ಜನ್ಮ ತಳೆಯಿತು. ಈ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಭಾವ ಮತ್ತು ಅಭಾವ ರೂಪನಾದ ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭ ಉದಿಸಿದನು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನರು ಸರ್ವ ದೇವತಾ, ಹಾಗೂ ಪಿತೃಕಾರ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸುವದು ವಿಧಿವತ್ತಾದ ನಿಯಮ.

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ವಿನಃ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ವಶಕ್ತ ಪಿತನಾಗಲಿ ದೇವನಾಗಲಿ ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಆತ್ಮ ಚಿಂತನೆಯ ಮೂಲಕ ಅರಿಯಲು ಸಾಧ್ಯ. ಇಂತಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೇ ನಾನು ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಮನಸಾ ಶುದ್ಧಾಂತಃಕರಣದಿಂದ, ಶಿವ, ವಿಷ್ಣು, ಮೊದಲಾದ ಮೂರ್ತಿ ರೂಪ ಪೂಜೆ ಗೈದು, ಉತ್ತಮಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಈ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ, ಪರಮಗತಿ ಅಥವಾ ಮೋಕ್ಷವೆಂಬುದನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ನಿರ್ಗುಣನೂ ನಿರಾಕಾರನೂ ಆಗಿದ್ದು ಅಗೋಚರನೆಂದು ವೇದಗಳು ಸಾರುತ್ತಿದ್ದು ಅಂತಹ ಪರಮಾತ್ಮ ರೂಪಿಯಾದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನಾನು ವಿಧಿಪೂರ್ವಕ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಪ್ರಳಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಚರಾಚರವೂ ಅವನಲ್ಲಿಯೇ ಐಕ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಎಲೈ ದೇವಮುನಿವರನಾದ ನಾರದನೆ, ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ರಹಸ್ಯವಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪ ಮಹಿಮೆಯ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನಿನಗೆ ಇದುವರೆಗೆ ಸಾರಿದ್ದೇನೆ. ಸೂರ್ಯನು ದೇವಾನು ದೇವತೆಗಳ ಏಕೈಕ ಒಡೆಯನಾಗಿದ್ದು. ಅವನು ಸೃಷ್ಟಿಗೆ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯಗಳಿಗೆ ಕಾರಣೀಭೂತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯ ಮಾತ್ರರಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ದೇವತೆಗಳೂ, ಮುನಿ ಸಂಕುಲವೂ ಸದ್ಭಾವ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸದಾಕಾಲ ಸೂರ್ಯನನ್ನೇ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವದು ನ್ಯಾಯವೂ, ಸೂಕ್ತವೂ ಆಗಿದೆ.

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸೂರ್ಯನ ಪೂಜಾರ್ಹತೆ, ಮಹತ್ವ ವಿವರಿಸಿದ ನಂತರ 'ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರೆ, ಇದುವರೆಗೆ ನಾರದಮುನಿಗೆ ಪಿತ್ರನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಪರಮಾತ್ಮ

ತತ್ವನಿರೂಪಣೆಯನ್ನು ನಿಮಗೆ ವಿವರಿಸಿದೆನು. ಈ ಸೂರ್ಯನ ತತ್ವವು ನಿಗೂಢವಾದದ್ದಲ್ಲದೆ ಫಲಪ್ರದವಾಗಿದೆ' ಎಂದು ನುಡಿದು, ಸೂರ್ಯತತ್ವ ಆಖ್ಯಾನವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದೇನೆಂದರೆ–

ಈ ಸೂರ್ಯ ತತ್ವವನ್ನು ಸೂರ್ಯನ ಭಕ್ತನಲ್ಲದವನಿಗೆ ಎಂದೂ ಹೇಳಬಾರದು. ಈ ಸೂರ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಶ್ರವಣ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಸಹಸ್ರ ಕಿರಣದೊಡೆಯನ ಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದಬಲ್ಲನು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಈ ಕಥಾನಕ ಅಥವಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನೂ ಏಕಾಗ್ರ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಆಲಿಸಿದ ಎಂತಹ ರೋಗಿಷ್ಟ ಮನುಷ್ಯನೂ ರೋಗಮುಕ್ತನಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆರೋಗ್ಯವಂತನಂತೂ ಸದ್ಭಾವದಿಂದ ಆಲಿಸಿದರೆ ಅಥವಾ ಕೇಳಿದರೆ ಇಲ್ಲವೆ ಓದಿದರೆ ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಯಾಗುವನು ಹಾಗೂ ಸೂರ್ಯದೇವನ ಸಂಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗುವನು. ಜೀವನದ ದಾರಿಯಿಂದ ಜಾರಿಬಿದ್ದವನು ಸನ್ಮಾರ್ಗಪ್ರವೃತ್ತನಾಗುವನು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ, ಸದಾ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನ ಅಮೋಘ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಆಲಿಸಿದಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಮನೋರಥಗಳು ಶೀಘ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕೈಗೂಡುತ್ತವೆ; ಆದುದರಿಂದ, ಋಷಿಗಳಿರಾ! ನೀವು ಸದಾ ರವಿಯ ನಾಮಸಂಕೀರ್ತನೆ ಹಾಗೂ ಪೂಜೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರಿ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವನೇ ಜಗದ್ರಕ್ಷಕನು; ನಿಯಾಮಕನು, ಮರಣಾ ನಂತರ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದನೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂಭು ಋಷಿಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ
ಆದಿತ್ಯವರ್ಣನವೆಂಬ ಮೂವತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಮೂವತ್ತೊಂದು

ಆ ನಂತರ ಚತುರ್ಮುಖನು ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಸೂರ್ಯನ ಮಹಿಮಾ ವಿಶೇಷವನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತ, ಲೋಕದ ಸಮಸ್ತ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಅವನು ಹೇಗೆ ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಲು ಆರಂಭಿಸಿದನು. ಅವನು ಋಷಿ ಸಮೂಹ ಕುರಿತು, 'ಎಲೈ ಮುನಿಗಳಿರಾ! ಸೂರ್ಯನು ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಒಡೆಯನಾಗಿದ್ದು ದೇವತೆ ಅಸುರ, ಮಾನವ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಅವನ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟು ಜೀವಿಸುತ್ತಿರುವ ಬಗೆಯನ್ನು ನಿಮಗೆ ನಿರೂಪಿಸುವೆ' ಎಂದು ಸಾದ್ಯಂತವಾಗಿ ಹೇಳಲು ಉಪಕ್ರಮಿಸಿದನು.

ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನು, ರುದ್ರ, ವಿಷ್ಣು, ದೇವೇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದವರ ತೇಜೋರೂಪ ಗುಣಸಂಪನ್ನನಾಗಿದ್ದು. ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಬೆಳಕು (ಜ್ಞಾನ) ಬೀರುಪವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಆತ್ಮನು, ಜಗತ್ತಿಗೆಲ್ಲ ಸೂರ್ಯನೇ

'ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ನಾಯಕ'ನೆಂದು ಹೆಸರಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿ ಕೋಟಿಗೆ ಅವನೇ ಆಧಾರಭೂತನಾಗಿದ್ದು, ಜಗತ್ತಿನ ಹುಟ್ಟು ಸಾವು ಅವನನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿಯ ಸಮಸ್ತ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳೂ ಅವನ ಇಚ್ಛಾನುವರ್ತಿಗಳಾಗಿವೆ.

ಹೋಮ ಹವನಾದಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸಿದ ಹವಿಸ್ಸು ಅವನನ್ನೇ ಸೇರುವದು. ಅವನು ಸುಪ್ರೀತನಾಗಿ ಮಳೆ ಸುರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮಳೆಯಿಂದ ಭೂಮಿ ಹಸಿರು; ಪ್ರಾಣಿಕೋಟಿಗಳ ಉಸಿರು. ಅವುಗಳಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುವದು. ಇಂತಹ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನನ್ನು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿ ಅವನ ಒಲುಮೆ ಗಳಿಸಿದವರೇ ಧನ್ಯರು. ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದವರೆಲ್ಲ ಆ ಸೂರ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಪ್ರಳಯಾನಂತರ ಪುನರಪಿ ಹೊಸ ಸೃಷ್ಟಿಯೂ ಸಹ ಅವನಿಂದಲೇ ಮೊದಲಾಗುವದು.

ಅವನು ಕಾಲನಿಯಾಮಿಯೂ ಆಗಿದ್ದು, ಕ್ಷಣ, ಮುಹೂರ್ತ, ದಿವಸ, ಹಗಲು-ರಾತ್ರಿ ಪಕ್ಷ, ತಿಂಗಳು, ವರ್ಷ, ಯುಗಾದಿಗಳೆಲ್ಲ ಅವನ ಸ್ವರೂಪಗಳಾಗಿವೆ. ಅವನು ಇಲ್ಲದೇ ಹೋದಲ್ಲಿ ಕಾಲಗಣನೆ ಅಸಾಧ್ಯ. ಕಾಲವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ನೆಲೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಯಜ್ಞ ಯಾಗಾದಿಗಳೂ ನಡೆಯಲಾರವು. ಅರ್ಥಾತ್ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಒಂದು ಕ್ಲಿಪ್ತ ಕಾಲಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯುವಂತಹ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳೇ ಸರಿ.

ಸೂರ್ಯನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಋತುಗಳು ಸಂಭವಿಸಲಾರವು. ಋತುಗಳಿಲ್ಲದೇ ಹೋದರೆ ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಹೂ, ಹಣ್ಣು-ಕಾಯಿ, ಸಸ್ಯ ಸಮೃದ್ಧಿ ಕಾಣಲೂ ಸಿಗದು. ಔಷಧಿ ವನಸ್ಪತಿಗಳು ಸಹ ಹುಟ್ಟಿ ಬಾಳಿ ಬದುಕಲಾರವು. ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರಭಾವ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ, ಭೂಲೋಕ, ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹಾರವೇ ಸ್ಥಗಿತವಾಗುವದು. ಸೂರ್ಯನಿಗೂ ನೀರಿಗೂ ಅಗಾಧ ಮೈತ್ರಿ ಇದೆ. ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಉಗ್ರ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಜಲಾಶಯಗಳಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ಆವಿಯಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಮಳೆ ಸುರಿಯುತ್ತದೆ. ನೀರಿನಿಂದಲೇ ಸೂರ್ಯನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಭಗವಾನ್ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನು ಋತುಮಾನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ತನ್ನ ಬಣ್ಣವನ್ನು ಬದಲಿಸುತ್ತಾನೆ. ವಸಂತ ಋತು ಬಂದಾಗ ಕಪ್ಪುಮಿಶ್ರ ಕೆಂಪು (ಕಪಿಲ) ವರ್ಣದವದವನಾಗಿ ಕಂಡರೆ, ಗ್ರೀಷ್ಮದಲ್ಲಿ ಬಂಗಾರದ ಬಣ್ಣದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಮಳೆಗಾಲ ಹಾಗೂ ಶರದೃತುವಿನಲ್ಲಿ ಶ್ವೇತವರ್ಣೀಯ. ಹೇಮಂತ ಋತುವಿನಲ್ಲಿ ತಾಮ್ರದ ಬಣ್ಣ ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ. ಶಿಶಿರ ಋತುವಿನಲ್ಲಿ ಕೆಂಪು ವರ್ಣ ಹೀಗೆ ಋತುಮಾನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ತನ್ನದೇ ಆದ ವರ್ಣದಿಂದ ರಂಜಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಭಕ್ತರೂ ಸಹ ಋತುಮಾನಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಆಯಾ ವರ್ಣಗಳಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಈಗ, ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಇರುವ ಹನ್ನೆರಡು ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿರಿ. ಅವನಿಗೆ ಆದಿತ್ಯ, ಸವಿತ್ರ, ಸೂರ್ಯ, ಮಿಹಿರ, ಅರ್ಕ, ಪ್ರಭಾಕರ, ಮಾರ್ತಾಂಡ, ಭಾಸ್ಕರ, ಭಾನು, ಚಿತ್ರಭಾನು, ದಿವಾಕರ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಾಮಂಗಳಿವೆ.

ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಒಂದೊಂದು ಮಾಸಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿಗಳಾಗಿದ್ದು ವಿಷ್ಣುವು ಎಂಬ ಆದಿತ್ಯನು ಚೈತ್ರದಲ್ಲಿ, ಆರ್ಯಮನು ವೈಶಾಖದಲ್ಲಿ, ವಿವಸ್ವತನು ಜ್ಯೇಷ್ಠದಲ್ಲಿಯೂ, ಅಂಶಮಂತನು ಆಷಾಢದಲ್ಲಿಯೂ, ಶ್ರಾವಣ ಭಾದ್ರಪದಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪರ್ಜನ್ಯ, ವರುಣರು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದರಂತೆ ಇಂದ್ರನು ಅಶ್ವಯುಜದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕಾರ್ತಿಕದಲ್ಲಿ ಧಾತೃ ಹಾಗೂ ಮಾರ್ಗಶಿರದಲ್ಲಿ "ಮಿತ್ರ" ರೂ ಪ್ರಕಾಶ ಬೀರುತ್ತಾರೆ. ಪುಷ್ಯ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪೂಷನೂ, ಮಾಘದಲ್ಲಿ ಭಗನೆಂಬ ಆದಿತ್ಯರೂ ಉದಯಿಸುತ್ತಾರೆ.ಫಾಲ್ಗುಣ ಮಾಸಕ್ಕೆ ತ್ವಷ್ಟೃವು ಅಧಿದೇವನಿರುವನು.

ಈ ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರು ಬೀರುವ ಕಿರಣಗಳನ್ನೂ ಸಹ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.ವಿಷ್ಣುವು ಒಂದು ಸಾವಿರದ ಇನ್ನೂರ ಕಿರಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದರೆ, ಆರ್ಯಮನು ಸಾವಿರದ ಮೂನ್ನೂರು, ವಿವಸ್ವತನು ಸಾವಿರದ ನೂರು ಅಂಶವಂತನು ಸಾವಿರದ ಐದನೂರು ಕಿರಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ವಿವಸ್ವತನಂತೆ, ವರುಣ ಪರ್ಜನ್ಯರು ಸಾವಿರದಾ ನೂರು ಕಿರಣ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಾರೆ. ಮಿತ್ರನ ಹಾಗೆ ಭಗದೇವನು ಸಾವಿರ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಲೋಕ ಬೆಳಗಿದರೆ, ತ್ವಷ್ಟೃನಿಗೆ ಸಾವಿರದನೂರು ಕಿರಣಗಳಿವೆ. ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಸಾವಿರದ ಆರುನೂರು ಧಾತೃವಿಗೆ ಸಾವಿರದನೂರು ಅದರಂತೆ ಮಿತ್ರನಿಗೆ ಸಾವಿರ ಕಿರಣಗಳು ಹಾಗೂ ಪೂಷನಿಗೆ ಒಂಭೈನೂರು ಕಿರಣ ಸಮುದಾಯ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಉತ್ತರಾಯಣದ ಆರಂಭಕ್ಕೆ ಸೂರ್ಯ ಕಿರಣಗಳು ವರ್ಧಿಸುತ್ತವೆ. ದಕ್ಷಿಣಾಯನದಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಸೂರ್ಯನ ಔದಾರ್ಯದ ಫಲವಾಗಿಪ್ರತಿ ದಿನ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಸಾವಿರಾರು ಕಿರಣಗಳು ಪಸರಿಸುತ್ತವೆ.

ಈ ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲ ಸೂರ್ಯನೇ ಒಬ್ಬನಾದರೂ ಅವನಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ಹೆಸರುಗಳಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅವನಿಗೆ ಸಾವಿರಾರು ನಾಮಾಂಕಿತಗಳಿವೆ.

ಋಷಿಗಳು, ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು "ದೇವಾ ! ಸೂರ್ಯ ಸಹಸ್ರ ನಾಮಾವಳಿ ಜಪದಿಂದ ಯಾವ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವದು? ಎಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಬೇಕು. ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಾಗ ಕಮಲಾಸನನು ಅವರ ಸಹಜ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಅರಿತು ನುಡಿದನು–

"ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠರೆ, ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಪ್ರಿಯಂಕರವಾದ ಸ್ತೋತ್ರವೊಂದನ್ನು ನಿಮಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಅದು ಸಹಸ್ರ ನಾಮದ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುವಂತಹದಿದ್ದು, ಅದನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನ ಪಡೆಯುವವರು ನಿತ್ಯವೂ ಜಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದರಿಂದ ಬರುವ ಪುಣ್ಯ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಕುರಿತು ವಿವರಿಸುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿರಿ" ಎಂದು ಹೇಳಲಾರಂಭಿಸಿದನು,

ಭಾಸ್ಕರನಿಗೆ ರಹಸ್ಯಪೂರಿತವಾದ ಹಾಗೂ ಮಂಗಳವನ್ನಿಟು ಮಾಡುವ ಶುಭ ನಾಮಗಳು ಹಲವಾರು ಇವೆ. ಅವನಿಗೆ, ವಿಕರ್ತನ, ವಿವಸ್ವಾನ್, ಮಾರ್ತಾಂಡ ಭಾಸ್ಕರ, ರವಿ, ಲೋಕ ಪ್ರಕಾಶನ, ಶ್ರೀಮಾನ್, ಲೋಕಚಕ್ಷು, ಮಹೇಶ್ವರ, ಲೋಕಸಾಕ್ಷಿ, ತ್ರಿಲೋಕೇಶ, ಕರ್ತಾ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅವನನ್ನು ಹರ್ತಾ ತಮಿಸ್ರಹಾ, ತಪನ, ತಾಪನ, ಶುಚಿ, ಸಪ್ತಾಶ್ವವಾಹನ, ಗಭಸ್ತಿ ಎಂತಲೂ ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮೇಲಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಹಸ್ತ, ಬ್ರಹ್ಮ, ಸರ್ವದೇವ ನಮಸ್ಕೃತ ಎಂಬ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ನಾಮಧೇಯಗಳಿದ್ದು ಅವು ಅವನಿಗೆ ಬಹು ಪ್ರಿಯವಾಗಿವೆ.

ಈ ನಾಮಾಂಕಿತವುಳ್ಳ ಸ್ತೋತ್ರವು "ಸೂರ್ಯಸ್ತವರಾಜ"ವೆಂದು ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದು ಮಹಾಮುನೀಶ್ವರರೆಲ್ಲ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ನಿತ್ಯ ಸದ್ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಪಠಣ ಮಾಡಿದರೆ ಆರೋಗ್ಯ ಐಶ್ವರ್ಯ ಸಂಪದಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಸಕಲ ವಾಂಛಿತಾರ್ಥಗಳು ನೆರವೇರುತ್ತವೆ. ಈ ಸೂರ್ಯಸ್ತವವನ್ನು ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಹಾಗೂ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪದೇ ಪಠಿಸಿದರೆ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳು ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಈ ಸೂರ್ಯಸ್ತವ ಜಪದಿಂದ ಮನಸ್ಸು,ಶರೀರ, ವಾಕ್ಕುಗಳು ಪರಿಶುದ್ಧವಾಗಿ ಪಾಪಗಳು ದೂರವಾಗುತ್ತವೆ. ಈ "ಸೂರ್ಯಸ್ತವರಾಜ" ಹೋಮಮಂತ್ರ, ಸಂಧ್ಯೋಪಾಸನೆಯ ಮಂತ್ರ, ಅರ್ಘ್ಯ ಮಂತ್ರ ಮತ್ತು ಬಲ ಮಂತ್ರವೂ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಹೋಮ ಹವನಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು "ಶುಭಸ್ತವ" ವೆಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪಠಣ ಮಾಡಿದರೆ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳು ನಿರ್ಮೂಲವಾಗುತ್ತವಲ್ಲದೆ ಅನ್ನದಾನ ಮೊದಲಾದ ದಾನಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ನಮಸ್ಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಮಂತ್ರವು ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಯೂ ಫಲಕಾರಿಯೂ ಆಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠರೇ, ನೀವು ಈ ಸ್ತವರಾಜವನ್ನು ನಿತ್ಯವೂ ಜಪಿಸಿ ಸಕಲ ಅಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಿರಿ' ಎಂದು ನುಡಿದನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದ ಸ್ವಯಂಭುಋಷಿ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ತಂಡೈಕ ವಿಂಶತಿ ನಾಮಾನುಕೀರ್ತನವೆಂಬ ಮೂವತ್ತೊಂದನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಮೂವತ್ತೆರಡು

ಮುನಿಜನರು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ್ದೇನೆಂದರೆ–ದೇವಾ, ಸೂರ್ಯನು ಹನ್ನೆರಡು ರೂಪಧರಿಸಿ ಲೋಕ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದು. ಅವನು ಜನಿಸಿದ್ದು ಹೇಗೆ? ಅವನಿಗೆ ಜನನಿ ಯಾರು ? ಮುಂತಾದವುಗಳ ಕುರಿತು ವಿವರಿಸು. ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಾಗ, ಚತುರಾನನು ಸೂರ್ಯನ ಜನನದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದನು.

ದಕ್ಷ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಅದಿತಿ, ದಿತಿ, ದನು, ವಿನ ಎಂಬುದಾಗಿ ಅರವತ್ತು ಮಂದಿ ಸುಂದರಿಯರಾದ ಕನ್ಯೆಯರು ಜನಿಸಿದರು. ಅವರ ಪೈಕಿ ತಂದೆಯಾದ ದಕ್ಷನು ಹದಿಮೂರು ಜನ ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ಕಶ್ಯಪನಿಗೆ ಧಾರೆ ಎರೆದುಕೊಟ್ಟನು. ಅವರಲ್ಲಿ ಅದಿತಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜಗದ ಒಡೆಯರೆನಿಸಿದ ದೇವತೆಗಳು ಜನಿಸಿದರು.

ದಿತಿಯು ದೈತ್ಯರಿಗೆ ಜನ್ಮ ನೀಡಿದಳು. ದನುದೇವಿಯು ಮಹಾಉಗ್ರ ಸ್ವಭಾವದವರಾದ ದಾನವರನ್ನು ಹೆತ್ತಳು. ವಿನತಾದೇವಿ ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರರು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಜನ್ಮ ನೀಡಿದರು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಕಾಲಾನು ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ, ಕಶ್ಯಪನಿಂದ ಸಂತಾನ ಸಮೃದ್ಧಿಯು ಅಪರಂಪಾರವಾಗಿ ಸಮೃದ್ಧಿಗೊಂಡಿತು.

ಕಶ್ಯಪನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ಮುಖ್ಯರೆನಿಸಿದ್ದು, ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಸಾತ್ವಿಕರಾಗಿದ್ದರು. ಉಳಿದವರು ರಜೋಗುಣ ಹಾಗೂ ತಮೋಗುಣ ಸ್ವಭಾವದವರೆಂದು ಹೆಸರಾದರು. ಬ್ರಹ್ಮ ನಿಯಮಾನುಸಾರ ದೇವತೆಗಳು ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗುವ ಹವಿಸ್ಸು, ಭಕ್ಷಿಸುವವರಾದರು. ಇದನ್ನರಿತ ದೈತ್ಯರು, ದಾನವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಬಲ್ಯದಿಂದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಓಡಿಸಿದರು. ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹವಿಸ್ಸು ದೊರೆಯಂದೆ ಕಂಗೆಟ್ಟರು. ಹವಿಸ್ಸಿನ ಕಚ್ಚಾಟದಿಂದ ಮೂರು ಲೋಕವೂ ಹಾಳಾಗಿ ಹಾಹಾಕಾರ ಉಂಟಾಯಿತು.

ತನ್ನ ಸಂತಾನಕ್ಕೊದಗಿದ ದುರ್ಗತಿಗಾಗಿ ದೇವಮಾತೆ ಅದಿತಿದೇವಿಯು ಸೂರ್ಯಾರಾಧನೆಯನ್ನು ಸದ್ಭಕ್ತಿ ಭಾವದಿಂದ ಕೈಕೊಂಡಳು. ನಿತ್ಯ ಅನ್ನಾಹಾರ ತ್ಯಜಿಸಿ ಭಗವಾನ್ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನನ್ನು ತನ್ನ ಸಂತಾನಕ್ಕೊದಗಿದ ಸಂಕಷ್ಟ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡಳು. ತ್ರಿಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಭಾಸ್ಕರನನ್ನು ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆಂದರೆ–

ಓ ಬ್ರಹ್ಮವಸ್ತುವಿನ ಸಾಕಾರ ಸ್ವರೂಪ ಸೂರ್ಯದೇವಾ, ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸುಖವಾಗಲೆಂದು ಹಾರೈಸಿ ನಿನಗೆ ಶರಣು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಋಗ್ವೇದ, ಸಾಮವೇದ ಹಾಗೂ ಯಜುರ್ವೇದಗಳ ಸ್ವರೂಪನೆ, ನಿನಗೆ ಅನಂತವಂದನೆಗಳು. ನೀನು ಪುರಾಣಪುರುಷನು, ಓಂಕಾರ ರೂಪಿಯು ಸದಾ ಭಕ್ತರ ಅಂತರಂಗದ ವೇದನೆಯನ್ನು ಅರಿಯಬಲ್ಲ ಪ್ರಾಣ ಸ್ವರೂಪನು ನೀನು ಎಂದು ಸರ್ವದಾ ರಾತ್ರಿ–ಹಗಲು ಏಕಾಗ್ರ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಹೀಗೆ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಕಳೆಯಲು ತೇಜೋಮಂಡಲದಿಂದ ಕಣ್ಣು ಕೋರೈಸುವ ಬೆಳಕಿನ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನು ಅದಿತಿ ದೇವಿಗೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾದನು. ಅಂತಹ ಕಾಂತಿಪುರುಷನಾದ ಸೂರ್ಯನು ತನ್ನ ಭಕ್ತಿಗೆ ಒಲಿದು ಬಂದು ನಿಂತಾಗ ಅದಿತಿಗೆ ಆನಂದ ಅಚ್ಚರಿಗಳುಂಟಾದವು. ಪರಮಾನಂದ ಭರಿತಳಾಗಿ, ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ನಮಿಸಿ.

ಜಗತ್ಕಾರಣ ದಿನಮಣಿಯೇ! ನಿನ್ನ ಉಗ್ರರೂಪವನ್ನು ನಾನು ನೋಡಲಾರೆ. ನೀನು ಸೌಮ್ಯರೂಪಧರಿಸಿ ಕರುಣಿಸು. ಭಕ್ತವತ್ಸಲನೆ, ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಾಪಾಡು ಕಾಪಾಡು' ಎಂದು ದೀನಭಾವದಲ್ಲಿ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟಳು. ಅವಳ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ಆ ತೇಜೋಮಂಡಲ ಮಧ್ಯದಿಂದ ಕಾಯ್ದ ತಾಮ್ರದ ಮೈಬಣ್ಣವುಳ್ಳ ಸೌಮ್ಯರೂಪ ಧರಿಸಿ ಸೂರ್ಯದೇವನು ನಸುನಗುತ್ತ ಅದಿತಿಯ ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಂತನು.

ಆ ಬಳಿಕ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನೋಡಿ, ಅದಿತಿಯು ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದಾಗ ದಯಾಮಯನಾದ ದಿನಕರನು ಅವಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ವರ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಸೂಚಿಸಿದನು. ಅವನ ಮಾತಿನಿಂದ ಹರ್ಷಭರಿತಳಾದ ಅದಿತಿಯು ಸೂರ್ಯದೇವನಿಗೆ 'ದೇವಾ, ದೈತ್ಯ, ದಾನವರ ಕ್ರೂರ ವರ್ತನೆಯಿಂದಾಗಿ ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹವಿಸ್ಸು ದೊರೆಯದಂತಾಗಿದೆ. ಸ್ವರ್ಗದ ಅಧಿಕಾರದಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ನೀನು ದೇವತೆಗಳ ಸಹೋದರನಾಗಿ, ಆಪದ್ಬಂಧುವಾಗಿ, ಅವರ ಸ್ವರ್ಗದ ಅಧಿಕಾರ ಮರಳಿಕೊಡಿಸಲು, ಅವರ ಶತ್ರುಗಳಾದ ದೈತ್ಯ, ದಾನವರನ್ನು ನಾಶಮಾಡು. ಮರಳಿ ನನ್ನ ಸಂತಾನ (ದೇವತೆಗಳು) ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಸವಿಯುವಂತಾಗಲಿ. ಕರುಣಾಕರನಾದ ನೀನು ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಲು ಕಾರ್ಯ ಪ್ರವರ್ತನಾಗಬೇಕು' ಎಂದು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡಳು.

ಅವಳ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಆಲಿಸಿದ ಸಹಸ್ರ ಕಿರಣನು ನಸುನಕ್ಕು ಅದಿತಿಗೆ ಅಭಯ ನೀಡುವ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ 'ನೀನು ನಿಶ್ಚಿಂತಳಾಗಿರು. ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸದೆಬಡಿದು ಸಮೂಲ ನಾಶಮಾಡಲು ನಾನೇ ಸ್ವಯಂ ನಿನ್ನ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಜನಿಸಿ ಬರಲಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದು ನುಡಿದು ಅಂತರ್ಧಾನ ಹೊಂದಿದನು. ಇತ್ತ ಅದಿತಿಯು ಮನ ದಿಷ್ಟಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದು ಗೆಲವಿನಿಂದ ಮನೆಗೆ ತೆರಳಿದಳು.

ಸುಮಾರು ಒಂದು ವರ್ಷಾವಧಿನಂತರ ಸೂರ್ಯದೇವನು ತನ್ನ 'ಸುಷುಮ್ನ' ಕಿರಣದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅದಿತಿಯ ಗರ್ಭ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಗರ್ಭವತಿಯಾದಾಗ್ಯೂ ಸಹ, ಅದಿತಿಯು ಕೃಚ್ಛ್ರ ಚಾಂದ್ರಾಯಣ ವ್ರತ ಉಪವಾಸ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನರಿತ ಪತಿಯಾದ ಕಶ್ಯಪನು ಉಪವಾಸದಿಂದ ಗರ್ಭವನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಾರದೆಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಬಿರುಸಾಗಿ ನುಡಿದಾಗ, ಮಾತಿಗೆ ಮಾತು ಬೆಳೆದು ಅದಿತಿಯೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಿಟ್ಟಾಗಿ ಗರ್ಭವನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸಿದಳು. ಪ್ರಚಂಡ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ಆ ದಿವ್ಯ ಪಿಂಡವನ್ನು ಕಂಡ ಕಶ್ಯಪನು ಪತ್ನಿಯ ಮಾತು ನಿಜವೆನಿಸಿ, ಎದುರಿನಲ್ಲಿರುವ ವಿಸೃಜಿತ ಗರ್ಭಕ್ಕೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ವೇದಪೂಕ್ತದಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿದನು. ಅವನ ಸ್ತುತಿ ನಡೆದಿರುವಾಗಲೇ ಆ ಗರ್ಭಾಂಡದಿಂದ ಓರ್ವ ತೇಜಸ್ವೀ ಪುರುಷನು ಹೊರಬಂದನು.

ಕಶ್ಯಪನಿಗೆ ಅಚ್ಚರಿ ಹಾಗೂ ಭಯಮಿಶ್ರಿತ ಭಾವನೆಯಿಂದಿರುವಾಗ ಆಕಾಶ ವಾಣಿಯಾಗಿ, 'ಓ ಮುನಿವರಾ, ನೀನು ಕೋಪದ ಭರದಲ್ಲಿ ಅದಿತಿಗೆ ಗರ್ಭವನ್ನು ಉಪವಾಸದಿಂದ ಹಾಳುಮಾಡುವೆ ಎಂದ ಕಾರಣ ಈ ಗರ್ಭದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ

ಮಗನು ಮುಂದೆ ಮಾರ್ತಂಡನೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವದು. ಇವನೇ ದೈತ್ಯ, ದಾನವ ರನ್ನೂ ಸಮೂಲ ನಾಶ ಮಾಡುವ ಕಾರಣಪುರುಷನಾಗುವನು' ಎಂದು ನುಡಿಯಿತು. ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರಿಗೂ ಈ ಅಭಯಪೂರ್ಣ ಅಶರೀರವಾಣಿಯಿಂದ ಹೋದ ಜೀವ ಬಂದಂತಾದರೆ ದೈತ್ಯದಾನವರು ಕಂಗಾಲಾದರು.

ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ದೇವೇಂದ್ರನ ಮುಂದಾಳುತನದಲ್ಲಿ ರಣೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ದೈತ್ಯರ ಹಾಗೂ ದಾನವರ ದಮನಕ್ಕಾಗಿ ಯುದ್ಧಸನ್ನದ್ಧರಾದರು. ದೇವ ದಾನವರ ನಡುವೆ ಘನಘೋರ ಸಂಗ್ರಾಮ ನಡೆಯಿತು. ಉಭಯ ಪಕ್ಷಗಳು ವೀರಾವೇಶದಿಂದ ಹೋರಾಡುವಾಗ, ಪರಸ್ಪರ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳ ತಾಕಲಾಟದಿಂದ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಉರಿಯ ತೊಡಗಿತು. ಆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ತಂಡನ ಕ್ರೂರ ದೃಷ್ಟಿ, ಹೂಂಕಾರಗಳಿಂದಲೇ ಹಲವಾರು ಅಸಮಬಲ ಅಸುರರೆಲ್ಲ ಅಸುನೀಗಿಸಿದರೆ, ಕೆಲವರು ಪಲಾಯನ ಮಾಡಿದರು. ಇನ್ನುಳಿದವರು ಮಾರ್ತಂಡನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಸುಡಲ್ಪಟ್ಟು ಬೂದಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದರು.

ಯುದ್ಧ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗಿ ದೇವತೆಗಳು ಗೆಲವು ಪಡೆದು ಹರ್ಷಿಸಿದರು.ತಮ್ಮ ಗೆಲುವಿನಲ್ಲಿ ಮೂಲಕಾರಣರಾದ ಸೂರ್ಯನನ್ನೂ, ಅದಿತಿಯನ್ನೂ ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದರು. ದೇವತೆಗಳು ಅಂದಿನಿಂದ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಮೊದಲಿನಂತೆ ಪಡೆಯುವಂತಾ ಯಿತು. ಸ್ವರ್ಗದ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರವೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಭಗವಾನ್ ಮಾರ್ತಂಡನೂ ಸಹ ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರ ನಡೆಯಿಸತೊಡಗಿದನು. ಅಂದಿನಿಂದ ಅವನ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೊಂಚ ಮಾರ್ಪಾಟಾಯಿತು. ಅಗ್ನಿಪಿಂಡದಂತೆ ಸೂರ್ಯನು ಮೇಲೂ, ಕೆಳಗೂ ಕಿರಣ ಉಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೂ ಪ್ರಖರತೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿದನು. ಸೌಮ್ಯ ಸುಂದರ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದನು.

ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ, ವಿಶ್ವಕರ್ಮ ಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸಿ ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ಸಂಜ್ಞಾದೇವಿಯನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆದು ಕೊಟ್ಟನು. ಅವಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ರೂಪವಂತರಾದ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಯಮುನೆ ಯೆಂಬ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳು– ಹೀಗೆ ಮೂರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದನು.

ಬರಬರುತ್ತ ಸೂರ್ಯನು ತನ್ನ ಉಗ್ರ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಬೇಗೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದನು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಸೂರ್ಯನ ಉಗ್ರ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ಸಂಜ್ಞಾದೇವಿಯು ತನ್ನ ನೆರಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಹೀಗೆಂದಳು :

ಛಾಯಾದೇವಿ, ನಾನೀಗ ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತೇನೆ. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ನೀನು ನಿರ್ಭಯದಿಂದ ಇರು. "ಈ ಕುಮಾರರಿಬ್ಬರನ್ನು ಹಾಗೂ ಮಗಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿ-ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಪೋಷಿಸು. ನಾನು ಹೋದ ವಿಷಯವನ್ನು

ಭಗವಂತನಾದ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಹೇಳಕೂಡದು" ಎಂದಾಗ ಛಾಯೆಯು ರಹಸ್ಯ ಕಾಪಾಡು ವಲ್ಲಿ ನಾನು ಜಾಗೃತಳಾಗಿರುವೆ. ಆದರೆ ರಹಸ್ಯ ಬಯಲಾಗಿ ಸೂರ್ಯನು ಕೋಪದಿಂದ ಶಾಪ ಕೊಡುವತನಕ ನಾನು ನಿನ್ನ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿಯ ರಹಸ್ಯ ಕಾಪಾಡುತ್ತೇನೆ. ಆಯಿತೆ" ಎಂದು ನುಡಿದಳು.

ಸಂಜ್ಞಾದೇವಿಯು ಆವಳ ಮಾತಿನ ಭರವಸೆ ಪಡೆದು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಸಾವಿರ ವರ್ಷ ಸುಖವಾಗಿದ್ದಳು. ಒಂದು ದಿನ ತಂದೆಯು ಬೇಸರಗೊಂಡು ಮಗಳಿಗೆ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಹೋಗಲು ಹೇಳಿದರೂ, ಕೇಳದೆ ಅವಳು ಹೆಣ್ಣು ಕುದುರೆಯ ರೂಪ ಧರಿಸಿ ಕುರು ದೇಶಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದಳು.

ಅಲ್ಲಿ ಬಹಳ ವರ್ಷ ಪತಿವ್ರತಾ ಧರ್ಮದಿಂದಿದ್ದು, ಅನ್ನಾಹಾರ ವರ್ಜಿಸಿ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ತಪವನ್ನಾಚರಿಸಿದಳು.

ಇತ್ತ, ಸಂಜ್ಞೆಯು ತಂದೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೋದ ನಂತರ, ಸಂಜ್ಞೆಯ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ ಅವಳ ರೂಪ ಧರಿಸಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಸೇವಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದಳು. ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಇದಾವುದೂ ತಿಳಿಯದು ಪಾಪ ! ಛಾಯೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಎಂದಿನಂತೆ ಅನುರಕ್ತನಾಗಿದ್ದು ಅವಳಿಂದ ಮತ್ತೆ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಹಾಗೂ ಹೆಣ್ಣು ಮಗುವೊಂದನ್ನು ಪಡೆದನು.

ಛಾಯೆ ರೂಪಳಾದ ಸಂಜ್ಞೆಯು ತನ್ನ ಸವತಿಯ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನ ಪ್ರೀತಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಮನುವು ಮಲತಾಯಿಯಿಂದಾಗುವ ಹಿಂಸೆ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಯಮನಿಗೆ ತಡೆಯುವುದಾಗಲಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕೋಪದಲ್ಲಿ ಯಮನು ಮಲತಾಯಿಗೆ ಕಾಲಿನಿಂದ ಒದೆಯುವುದಾಗಿ ಗದ್ದರಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಒದೆಯಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಉದ್ಧಟ ಮಾತಿಗೆ ಮಲತಾಯಿಯು ರೋಷಕಾಷಾಯಿತಳಾಗಿ "ನಿನಗೆ ಪೂಜ್ಯಳಾಗಿ ಮಾತೃಸಮಾನಳಾದ ನನ್ನನ್ನು ಒದೆಯುವೆಯಾ ? ಹಾಗೆ ಒದೆಯಲು ಮುಂದಾಗುವ ಕಾಲು ಬಿದ್ದು ಹೋಗಲಿ" ಎಂದು ಶಪಿಸಿದಳು.

ಅವಳ ಮಾತಿನಿಂದ ಯಮನು ಮನಸ್ತಾಪಟ್ಟು ನೊಂದು, ಮನುವಿನೊಡನೆ ಒಂದು ದಿನ ಈ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತಂದೆಗೆ ವಿವರಿಸಿದನು. "ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸರಿಸಮಾನ ಪುತ್ರ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ತೋರುತ್ತಿಲ್ಲ. ಹಿರಿಯುವನನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿ, ಕಿರಿಯುವನನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಾಳೆ" ಎಂದು ದೂರಿತ್ತನು. ಅವನು ಮಲತಾಯಿಯೊಡನೆ ನಡೆದ ಜಗಳವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತ "ಬಾಲಕನಾದ ನಾನು ಕೋಪದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿನಿಂದ ಒದೆಯುತ್ತೇನೆ. ಅದಕ್ಕೆ ನನ್ನನ್ನು ನಂತರ ಕ್ಷಮಿಸದೆ ಬದಲಾಗಿ 'ಕಾಲು ಬಿದ್ದು ಹೋಗಲಿ' ಎಂದು ಶಪಿಸಿದಳು." ಎಂದು ನುಡಿದು, "ಬಹುಶಃ ಇವಳು ನನ್ನ ನಿಜವಾದ ತಾಯಿಯೇ ಆಗಿರಲಾರಳು" ಎಂದು ಸಂಶಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲದೆ ಮಾತೃಶಾಪದಿಂದ ಕಾಪಾಡುವಂತೆ ತಂದೆಯ ಮೊರೆ ಹೊಕ್ಕನು.

ಸೂರ್ಯನು ಮಗನ ಮಾತಿನಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಊಹಿಸಿದ, ಮಗನನ್ನು ಸಂತೈಸುತ್ತ "ಶಾಪಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಪರಿಹಾರವಿರುವದು ಆದರೆ ಮಾತೃಶಾಪಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರವೇ ಇಲ್ಲ" ಎಂದು ನುಡಿದು ಶಾಪ ಪರಿಹಾರ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಮಗನಿಗೆ ಸೂಚಿಸುತ್ತ "ನಿನ್ನ ಕಾಲಿನ ಮಾಂಸವನ್ನು ಹುಳಗಳು ತಿಂದು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸೇರುವವು, ಅದರಿಂದ ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯ ಶಾಪವೂ ನಡೆದಂತಾಗುವದು ನೀನು ಬದುಕುವೆ" ಎಂದು ಅಭಯ ನುಡಿದ

ಒಂದು ದಿನ ಸೂರ್ಯನ ಛಾಯೆಯನ್ನು ವಾತ್ಸಲ್ಯ ತೋರುವಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯ ತೋರುವ ಕಾರಣ ಕುರಿತು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ತಾನೇ ತನ್ನಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಿಸಿದ ಎಲ್ಲವೂ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಹೊಳೆಯಿತು ಕೋಪದಿಂದ ಕನಲಿ ಕಿಡಿಕಿಡಿಯಾದ. ಅವನ ಕೋಪಕ್ಕೆ ಭಯಭೀತಳಾಗಿ ಛಾಯೆಯು ನಡೆದ ಎಲ್ಲ ಸಮಾಚಾರವನ್ನೂ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿದಳು ಕೇಳಿದ ನಂತರ ಬಿರುಗಾಳಿಯಂತೆ ಕೋಪಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾವನ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟ

ಆಗಮಿಸಿದ ಅಳಿಯನನ್ನು ಆದರಿಸಿದ ಮಾವ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನು, ಸೂರ್ಯನ ಉಗ್ರ ರೂಪವು ಸೌಮ್ಯ ರೂಪ ಹೊಂದುವಂತೆ ಆಶಿಸಿ ಉಗ್ರ ತಪಸ್ಸು ಕೈಕೊಳ್ಳಲು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿರುವದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದನಲ್ಲದೆ ಅವನ ಉಗ್ರ ತೇಜಸ್ಸು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಬ್ರಹ್ಮನು ಒಂದು ಚತುರೋಪಾಯ ಹೇಳಿರುವದಾಗಿ ಹೇಳಿದನು ಅಳಿಯನ ಸಮ್ಮತಿ ಕೇಳಿದನು

ಸೂರ್ಯನಾದರೂ ಸಹ ಮಾವನ ಹಿತವಚನಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿ ಇತ್ತನು ಅವನ ಸಲಹೆಯಂತೆ ಅವನು ತನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ಒಂದು ತೇಜೋಮಂಡಲವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು

ವಿಶ್ವಕರ್ಮನು ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವನ್ನೇ ಸಾಣೆಯ ಚಕ್ರಕ್ಕೇರಿಸಿ ಅವನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಸಾಣೆ ಹಿಡಿದು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿದನು ಸಾಣೆ ಹಿಡಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಸಮುದ್ರ, ಬೆಟ್ಟ ಅಡವಿಗಳೊಡನೆ ಭೂಮಿಯು ಗಗನಕ್ಕೇರಿತು, ತಲೆ ಕೆಳಗಾಯಿತು, ಆಕಾಶವು ನಕ್ಷತ್ರ, ಚಂದ್ರರೊಡನೆ ಕೆಳಗೆ ಬಂದು, ಎಲ್ಲವು ಮೇಲೆ ಕೆಳಗಾಯಿತು. ಸಮುದ್ರ ಅಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲವಾಯಿತು ಪರ್ವತಗಳು ಸಿಡಿದವು. ಧ್ರುವ ಮಂಡಲ ಆಧಾರಭೂತವಾದ ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಂಡಲಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಿರಣ ಬಂಧನವು ಕಡಿದು ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದವು

ಸೂರ್ಯಭಗವಾನ್ ಸೌಮ್ಯ ಸುಂದರ ರೂಪ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನು ಸಾಣೆಯ ಚಕ್ರಕ್ಕೇರಿಸಿದಾಗ, ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಬಿರುಗಾಳಿಗಳೆದ್ದು, ದೈತ್ಯಾಕಾರದ ಮೇಘಗಳು ಪರಸ್ಪರ ತಿಕ್ಕಾಟದಿಂದ ಸಿಂಹ ಗರ್ಜನೆಯಂತೆ ಗುಡುಗುತ್ತ ಮೋಡಗಳೆಲ್ಲ ಒಡೆದ ಗಾಜಿನ ಚೂರುಗಳಾದಂತಾದವು

ಮೂರು ಲೋಕಗಳೂ ತಲೆ ಕೆಳಗಾದಂತಾಗಿ ಸಕಲ ಜೀವ ಜಂತುಗಳೂ, ಮಾನವ ರಾದಿಯಾಗಿ ಹೌಹಾರಿದರು. ಜಗತ್ತು ತಳಮಳಗೊಂಡಿತು.

ಪ್ರಳಯ ಕಾಲವೇ ಸನ್ನಿಹಿತವಾದಂತಾಗಿ, ಕಳವಳಿಸಿ ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಹಾಗೂ ಲೋಕದ ಉಳಿವಿಗಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ, ದೇವಮುನಿಗಳೂ ಸಹ ಬ್ರಹ್ಮನೊಡನೆ ಮೊರೆಹೊಕ್ಕರು. "ಓ ಸೂರ್ಯದೇವ ನೀನೇ ಜಗದ್ರಕ್ಷಕನು. ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ, ಲಯಾದಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ನೀನೇ ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ಮಹೇಶ್ವರ ರೂಪ ಧರಿಸಿ ಉದ್ಧರಿಸು" ಎಂದು ಆರ್ತರಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು.

ಇಂದ್ರಾದಿ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳೂ ಸಹ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಭಕ್ತಿಪುರಸ್ಸರವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಲೋಕವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಬೇಡಿಕೊಂಡರಲ್ಲದೆ ಸೂರ್ಯದೇವನಿಗೆ ಮಂಗಳ ವಾಗಲಿ ಎಂದು ಶುಭಹಾರೈಸಿದರು.

ವಾಲಖಿಲ್ಯ ಮುನಿಗಳು ವೇದಸೂಕ್ತ ಪಠಿಸಿದರೆ, ವಶಿಷ್ಠ, ಅತ್ರಿ ಮೊದಲಾದ ಋಷಿಗಳು ಭಕ್ತಿಪರವಶತೆಯಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಸೂಕ್ತ ಮಂತ್ರಾದಪ್ಪಗಳನ್ನು ಅನ್ನುತ್ತ ಲೋಕದ ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ, ಮೂಲ ಕಾರಣಪುರುಷನಾದ ಭಗವಾನ್ ಸೂರ್ಯ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ ಎಂದು ಶುಭಹಾರೈಸಿದರು.

ಅಗ್ನಿದೇವನು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಕುರಿತು ದೀನವಾಣಿಯಲ್ಲಿ "ಓ ದೇವರ ದೇವ, ಚತುಷ್ಪಾದ ಪಶುಗಳಿಗೂ, ಎರಡು ಕಾಲುಗಳುಳ್ಳ ಮಾನವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಹಾಗೂ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಜಗತ್ತಿಗೂ ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಣೆ ನೀಡು. ಅದರಂತೆ ನಮಗೂ ಮೂರುಲೋಕಕ್ಕೂ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡು ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು.

ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನವಾಗಿಸಲು, ಸಕಲ ವಿದ್ಯಾಧರರು, ಯಕ್ಷರು, ರಾಕ್ಷಸರು, ನಾಗಪುರುಷರು ಇಂಪಾದ ಸ್ವರದಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿ, ಹಾಡಿ, ದಣಿದು,"ಓ ಸೂರ್ಯ ದೇವನೇ, ನಿನ್ನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ನೋಡಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸಹಿಸುವಂತಾಗಲಿ" ಎಂದು ಬೇಡಿ ಕೊಂಡರು. ಅದರಂತೆ ಹಾಹಾಹೂಹೂ, ನಾರದ, ತುಂಬುರು ಮೊದಲಾದ ಸಂಗೀತ ರಸಾಭಿಜ್ಞರು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಭಕ್ತಿಪರವಶ ರಾಗದಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿದರು. ಸಪ್ತಸ್ವರಯುಕ್ತ ವಾದ ಸ್ವರ ಮಾಧುರ್ಯದಿಂದ ಗಂಧರ್ವರು ಸೂರ್ಯನ ಗುಣಗಾನ ಮಾಡುತ್ತ ನರ್ತನ ಮಾಡುತ್ತ ತಣಿದರು. ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಒದಗಿದ ಗಂಡಾಂತರದಿಂದ ಪಾರು ಮಾಡಲು ಸೂರ್ಯದೇವನಿಗೆ ಶರಣಾಗತಿ ಕೋರುವ ಅನೇಕ ವಿವಿಧ ರಾಗಾಲಾಪನೆ ಮಾಡಿದರು.

ಸೂರ್ಯನು ಹಾಗೆ ಸಾಣೆ ಹಿಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ಊರ್ವಶಿ, ತಿಲೋತ್ತಮೆ, ಮೇನಕೆ ಮೊದಲಾದವರು ತಮ್ಮ ಅಂಗಾಂಗ ಮೋಹಕ ಸೌಂದರ್ಯ ಬೀರುತ್ತ, ವಿವಿಧ ಹಾವಭಾವ ವಿಲಾಸಾದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಸನ್ನ ನರ್ತನ, ಗಾಯನ ಮಾಡಿದರು.

ಹೀಗೆ ಗಂಧರ್ವರ ಗಾಯನ, ಅಪ್ಸರೆಯರ ನರ್ತನ! ವೀಣೆ, ಮದ್ದಳೆ, ದುಂದುಭಿ ನಾದಲಹರಿ, ತಾಳಮೇಳಗಳಿಂದ ಕಿವಿ ಗಡಚಿಕ್ಕುವಂತೆ ಕೋಲಾಹಲ ಉಂಟಾಯಿತು. ಅದು ಸಾಲದೆಂಬಂತೆ, ಕೊಳಲು, ವೀಣೆ, ಪಣವ, ಕಹಳೆ ಮೊದಲಾದ ವಾದ್ಯಗಳ ನಾದ ತರಂಗಗಳೂ ಮೇಳೈಸಿದ್ದವು.

ಸಾಣೆ ಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಉಗ್ರ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಕಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಭಯ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಕಲ ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಬಹು ವಿಧವಾಗಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡರು.

ಈ ಗಾಯನ, ನರ್ತನ, ವಾದ್ಯವೃಂದದ ಹಿಮ್ಮೇಳದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನು ಸೂರ್ಯನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಸಾಣೆ ಹಿಡಿದು ನಿಯಮಿತ ರೂಪಕ್ಕೆ ತಂದನು. ಮೊಳಕಾಲಿನವರೆಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸಾಣೆ ಹಿಡಿಯಲಾಯಿತು. ಕೆಲಸ ಪೂರೈಸಿದ ನಂತರ ಸಾಣೆಯ ಚಕ್ರದಿಂದ ಸೂರ್ಯನು ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿದನು. ಹಾಗೆ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನು ಸಾಣೆ ಹಿಡಿದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸೂರ್ಯನ ಉಗ್ರತೇಜಸ್ಸು ಕಡಿಮೆ ಆಯಿತೆ ಹೊರತು, ಅವನ ಅಂದ, ಚಂದ ಕಳೆಗುಂದಲಿಲ್ಲ. ಮೊದಲಿಗಿಂತ ಮತ್ತಷ್ಟು ಮಿಂಚಿನ ಸೌಮ್ಯ ಸುಂದರ ದೇಹ ಕಾಂತಿಪುರುಷನಾದ.

ಅನಾದಿಯಿಂದಲೂ ಹರಿ, ಹರ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಂದ ವಂದಿತನಾದ ಭಗವನ್ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನ ತೇಜಸ್ಸು ಸಾಣೆ ಹಿಡಿದು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿದ ಈ ಕಥೆಯು ಮನೋರಂಜಕವಲ್ಲದೆ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶ್ರವಣ ಮಾಡಿದರೆ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳು ಕರಗಿ ನೀರಾಗಿ, ಸೂರ್ಯಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಸೂರ್ಯನ ಜನ್ಮ ಹಾಗೂ ಅವನಿಗೆ ಸುಂದರ ರೂಪ ಬಂದ ಬಗೆಯನ್ನು ನಿಮಗೆ ಇದುವರೆಗೆ ವಿವರಿಸಿದೆನು. ಎಂದು ಮುನಿಗಣಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ನುಡಿದನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂಭು ಋಷಿ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ತಾಂಡ ಜನ್ಮಶರೀರ ವರ್ಣನವೆಂಬ ಮೂವತ್ತೆರಡನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಮೂವತ್ಮೂರು

ಇದುವರೆಗೆ ಸೂರ್ಯನ ಜನ್ಮದ ವಿಶದ ನಿರೂಪಣೆಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಆಲಿಸಿದ ಋಷಿಗಣವು ಸೂರ್ಯನ ಸಂಬಂಧವಾದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಹೇಳಲು ಕುತೂಹಲ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದಾಗ, ಚತುರಾನನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:

ಪ್ರಳಯದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಈ ವಿಶ್ವವೆಲ್ಲವೂ ಸರ್ವನಾಶ ಹೊಂದಿ, ಬರಿ ಕತ್ತಲೆ, ಗಾಢಮೌನ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದವು. ಪ್ರಕೃತಿಯ ಗುಣಗಳಿಂದ ಬುದ್ಧಿ ಎಂಬುದು

ಜನ್ಮ ತಳೆಯಿತು, ಆ ಬುದ್ಧಿ ಯಿಂದ ಅಹಂಕಾರ, ಮುಂದೆ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ, ವಾಯು ಅಗ್ನಿ, ಜಲ ಆಕಾಶ, ಭೂಮಿ ಗಳೆಂಬ ಮಹಾಭೂತಗಳ ಉದಯಿಸಿದವು ನಂತರದ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ರೂಪತಾಳಿತು

ಆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ಏಳು ಲೋಕಗಳು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಗೊಂಡು ಏಳುದ್ವೀಪ, ಏಳು ಸಮುದ್ರ ಇವುಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಂಡ ಆ ಭೂಮಿಯೂ ಸಹ ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿಯೇ ನಾನೂ, ಹರಿಯೂ ಮಹೇಶ್ವರನೂ ಕತ್ತಲೆಯ ವಿಷ ವರ್ತುಲದಲ್ಲಿದ್ದು. ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು ಹೀಗಿರುವಾಗ ಒಮ್ಮೆ ಕತ್ತಲೆಯ ಅಂತರಾಳದಿಂದ ಕಾಂತಿ ಕಿರಣ ಬೀರುವ ಪ್ರಶಾಂತ ದಿವ್ಯ ಪುರುಷನೊಬ್ಬನು ಮೂಡಿಬಂದನು ನಾವೆಲ್ಲ ಅವನನ್ನು ಸೂರ್ಯ ನಾರಾಯಣನೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿದೆವು ಅವನೇ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂಬ ಆಶಾಭಾವನೆಯಿಂದ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ, ದಿವ್ಯವಾದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿಸಿದೆವು

ಆದಿದೇವೋ ಏಸಿ ದೇವಾನಾಮೈಶ್ವರ್ಯಾಚ್ಚ ತ್ವಮೀಶ್ವರಃ !
ಆದಿಕರ್ತಾ ಏಸಿ ಭೂತಾನಾಂ ದೇವದೇವೋ ದಿವಾಕರಃ ॥
ಜೀವನಃ ಸರ್ವಭೂತಾನಾಂ ದೇವಗಂಧರ್ವರಾಕ್ಷಸಾಂ ।
ಮುನಿ ಕಿನ್ನರ ಸಿದ್ಧಾನಾಂ ತಥೈವೋರಗ ಪಕ್ಷಿಣಾಂ ॥
ತ್ವಂ ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ವಂ ಮಹದೇವಸ್ತ್ವಂ ವಿಷ್ಣುಸ್ತ್ವಂ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ ।
ವಾಯುರಿಂದ್ರಶ್ಚ ಸೋಮಶ್ಚ ವಿವಸ್ವಾನ್ವರುಣಸ್ತಥಾ ॥
ತ್ವಂ ಕಾಲಃ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತಾ ಚಹರ್ತಾ ಭರ್ತಾ ತಥಾ ಪ್ರಭುಃ ।
ಸರಿತಃ ಸಾಗರಾಃ ಶೈಲಾ ವಿದ್ಯುದಿಂದ್ರ ಧನೂಂಷಿ ಚ ॥
ಪ್ರಲಯಃ ಪ್ರಭವಶ್ಚೈವ ವ್ಯಕ್ತಾವ್ಯಕ್ತಃ ಸನಾತನಃ ।
ಈಶ್ವರಾತ್ಪರತೋ ವಿದ್ಯಾ ವಿದ್ಯಾಯಾಃ ಪರತಃ ಶಿವಃ ॥
ಶಿವಾತ್ಪರತರೋ ದೇವಸ್ತ್ವಮೇವ ಪರಮೇಶ್ವರಃ ।
ಸರ್ವತಃ ಪಾಣಿ ಪಾದಾಂತಃ ಸರ್ವತೋಕ್ಷಿ ಶಿರೋಮುಖಃ ॥
ಸಹಸ್ರಾಂಶುಃ ಸಹಸ್ರಾಸ್ಯಃ ಸಹಸ್ರ ಚರಣೇಕ್ಷಣಃ ।
ಭೂತಾದಿಭೂರ್ಭುವಃ ಸ್ವಶ್ಚ ಮಹಃ ಸತ್ಯಂ ತಪೋಜನಃ ॥
ಪ್ರದಿಪ್ತಂ ದೀಪನಂ ದಿವ್ಯಂ ಸರ್ವಲೋಕ ಪ್ರಕಾಶಕಂ ।
ದುರ್ನಿರೀಕ್ಷಂ ಸುರೇಂದ್ರಾಣಾಂ ಯದ್ರೂಪಂ ತಸ್ಯತೇನಮಃ ॥
ಸುರಸಿದ್ಧಗಣೈರ್ಜುಷ್ಟಂ ಭೃಗ್ವತ್ರಿಪುಲ ಹಾದಿಭಿ' ।
ಸುತ್ರಂ ಪರಮುವ್ಯಕ್ತಂ ಯದ್ರೂಪಂ ತಸ್ಯತೆ ನಮಃ ॥
ವೇದ್ಯಂ ವೇದವಿದಾಂ ನಿತ್ಯಂ ಸರ್ವಜ್ಞಾನ ಸಮನ್ವಿತಂ ।
ಸರ್ವದೇವಾದೇವಸ್ಯ ಯದ್ರೂಪಂ ತಸ್ಯತೇನಮಃ ॥
ವಿಶ್ವಕೃದ್ವಿಶ್ವಭೂತಂ ಚ ವೈಶ್ವಾನರ ಸುರಾರ್ಜಿತಂ ।

ವಿಶ್ವಸ್ಥಿತಿಮಂಚಿಂತ್ಯಂ ಚ ಯದ್ರೂಪಂ ತಸ್ಯತೇನಮಃ ॥
ಪರಂ ಯಜ್ಞಾತ್ಪರಂ ವೇದಾತ್ಪರಂ ಲೋಕಾತ್ಪರಂ ದಿವಃ ।
ಪರಮಾತ್ಮೇತ್ಯಭಿಖ್ಯಾತಂ ಯದ್ರೂಪಂ ತಸ್ಯತೇ ನಮಃ ॥
ಅವಿಜ್ಞೇಯಮನಾಲಕ್ಷ್ಯ ಮಧ್ಯಾನಗತಮವ್ಯಯಂ ।
ಅನಾದಿ ನಿಧನಂ ಚೈವ ಯದ್ರೂಪಂ ತಸ್ಯ ತೇ ನಮಃ ॥
ನಮೋ ನಮಃ ಕಾರಣಕಾರಣಾಯ ।
ನಮೋ ನಮಃ ಪಾಪವಿಮೋಚನಾಯ ।
ನಮೋ ನಮಸ್ತೆ ದಿತಿಜಾರ್ದನಾಯ ।
ನಮೋ ನಮೋ ರೋಗ ವಿಮೋಚನಾಯ ॥
ನಮೋ ನಮಃ ಸರ್ವವರಪ್ರದಾಯ ।
ನಮೋ ನಮಃ ಸರ್ವ ಸುಖ ಪ್ರದಾಯ ॥
ನಮೋ ನಮಃ ಸರ್ವಧನ ಪ್ರದಾಯ ।
ನಮೋ ನಮಃ ಸರ್ವಮತಿ ಪ್ರದಾಯ ॥

ಓ ದೇವ ದೇವ, ನೀನು ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯನು. ಸರ್ವವಿಧ ಸಂಪತ್ತಿಗೆ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯಾದ ಈಶ್ವರ. ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಸೃಷ್ಟಾರ ನೀನು. ಜಗತ್ತನ್ನು ನಿನ್ನ ಕಿರಣ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಬೆಳಗುವವ ಬೆಳಕಿನ ಮೂಲ ನೀನು.

ದೇವತೆಗಳಾದಿಯಾಗಿ, ಗಂಧರ್ವ, ರಾಕ್ಷಸ, ಯಕ್ಷರು, ಸಿದ್ಧರು, ಮುನಿಗಳು, ಸರ್ಪ, ಪಕ್ಷಿಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ನಿಶ್ಚಿತ ಜೀವನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಕೊಡುವವ ನೀನೇ.

ದೇವ ದೇವೋತ್ತಮನೆ, ನೀನು ಹರಿಹರ ಬ್ರಹ್ಮ ತ್ರಿಗುಣ ಸ್ವರೂಪನು ನೀನಾಗಿದ್ದು. ಇಂದ್ರ, ಚಂದ್ರ, ಸೂರ್ಯ, ವರುಣ, ವಾಯು ಹಾಗೂ ಪ್ರಜಾಪತಿಯೂ ನೀನಾಗಿದ್ದು.

ನೀನು ಕಾಲ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿದ್ದು, ಜಗತ್ತನ್ನು ಸಲಹುವ ದಯಾವಾರಿಧಿ ನೀನು. ಜಗತ್ತಿನ ಹುಟ್ಟು ಸಾವುಗಳಿಗೆ ನೀನೇ ಆದಿಮೂಲ. ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಬೆಟ್ಟ, ಬಯಲು, ಬಾನು, ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲು. ಸಿಡಿಲು, ಮಿಂಚು, ಮಳೆ, ಬೆಳೆ ನೀನಾಗಿರುವಿ. ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಣುವೂ ನೀನು ಬೃಹದ್ಧಾಕಾರ ಧರಿಸಲೂ ಬಲ್ಲೆ. ನೀನು ಆದ್ಯಂತವಿಲ್ಲದ ಘನವಂತ, ಗಹನನೂ, ಪುರಾಣ ಪುರುಷನು ನೀನು.

ವಿದ್ಯೆಯು ಈಶ್ವರನಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನದು. ವಿದ್ಯೆಗೆ ಹಿರಿದಾದುದು ಶಿವನು. ಶಿವನಿಗಿಂತಲೂ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಅಂತಹ ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನೇ ನೀನಾಗಿದ್ದಿ

ನೀನು ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಿ, ನಿನಗೆ ಸಾವಿರಾರು ಅವಯವಗಳು–ಕಣ್ಣು, ಕಿವಿ, ಕಾಲು, ಮುಖಗಳು ಸಾವಿರಾರು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿವೆ. ನೀನು ವಿರಾಟ್ ಪುರುಷನು.

ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ನೀನು ಆದಿಯಲ್ಲಿರುವವನು. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಭೂಲೋಕ, ಭುವರ್ಲೋಕ, ಸ್ವರ್ಲೋಕ, ಮಹೋಲೋಕ, ಸತ್ಯಲೋಕ ಮೊದಲಾದ ಲೋಕಗಳು ಸಹ ನೀನೇ ಆಗಿರುವಿ.

ಸರ್ವಲೋಕಗಳನ್ನು ಬೆಳಕಾಗಿಸುವ, ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಸಹ ನೋಡಲು ಅಸಾಧ್ಯವೆನಿಸುವಂತ ನಿನ್ನ ಉಗ್ರ ರೂಪಕ್ಕೆ ನಮನ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ.

ಸಿದ್ಧರಿಂದಲೂ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಸದಾ ಸೇವೆಗೈಯಲ್ಪಟ್ಟವನೂ, ಭೃಗು, ಅತ್ರಿ-ಪುಲಹ ಮಹಾಮುನಿಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಡುವಂತವನೂ, ಅತೀಂದ್ರಿಯನಾದ ನಿನಗೆ-ನಿನ್ನ ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ನಮಿಸುವೆವು.

ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ವೇದಜ್ಞರು ಮಾತ್ರ ವಿವರಿಸಬಲ್ಲರು. ನೀನು ಜ್ಞಾನರೂಪನಿರುವಿ. ಇಂಥ ಜ್ಞಾನಜ್ಯೋತಿ ಮೂರ್ತಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಈ ಚರಾಚರ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನೀನು ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿದ್ದು ಅಗ್ನಿ ಮೊದಲಾದವರು ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತಲೆಬಾಗಿ ನಮಿಸುವರು; ಪೂಜಿಸುವರು. ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಪರಮಾತ್ಮ ರೂಪವು ಜಗತ್ತನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತದೆ.

ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯರೂಪವು ವೇದ ವರ್ಣನೆಗೂ ಮಿಗಿಲಾದದ್ದು, ಯಜ್ಞ-ಯಾಗಗಳಿಗಿಂತ ಸಾವಿರ ಪಾಲು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿದೆ. ಆದಕ್ಕೆ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹ ಪರಮಾತ್ಮ ರೂಪಕ್ಕೆ ನಾವು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ.

ವೇದ ವೇದಾಂತಗಳನ್ನು ತಿರುವಿ ಹಾಕಿದರೂ ನಿನ್ನ ನಿಶ್ಚಿತ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅರಿಯಲು ಅಶಕ್ಯ ಅಲ್ಲದೆ ಅದು ಇಂದ್ರಿಯಗೋಚರವಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ರೂಪಕ್ಕೆ ಆದಿ ಅಂತ್ಯಗಳಿಲ್ಲ. ಧ್ಯಾನದಿಂದ ನಿನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ಅರಿಯಲು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಪರಮಾತ್ಮಕ್ಕೆ ನಾವು ವಂದಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಜಗತ್ತಿನ ಮೂಲ ಬ್ರಹ್ಮನು. ಆತನಿಗೂ ಸಹ ಮೂಲಪುರುಷನಾಗಿರುವಿ. ನೀನು ರೋಗನಾಶಕನು, ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಸಿಂಹಸ್ವಪ್ನನು. ಮೇಲಾಗಿ ಪಾಪನಾಶಕನು. ಸರ್ವರೋಗನಾಶಕನಾದ ನಿನಗೆ ಅನಂತ ವಂದನೆಗಳು.

ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರೆ, ಸಕಲ ವರಗಳನ್ನು ನೀಡುವ ದಯಾಳು ನೀನು. ಸಕಲ ಸಂಪತ್ತು, ಸದ್ಬುದ್ಧಿ, ಸಿರಿಸಂಪದ, ಆಯುರಾರೋಗ್ಯ, ಭೋಗ್ಯಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡುವ ನಿನಗೆ ವಂದನೆಗಳು.

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಅನನ್ಯ ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ತೇಜೋರೂಪಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಲು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ 'ನಿಮಗೆ ಯಾವ ವರ ಅನುಗ್ರಹಿಸಲಿ' ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ದೇವತೆಗಳು "ಓ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಜಗತ್ತಿನ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ನೋಡುವಂತೆ ಸೌಮ್ಯ ಹಾಗೂ ಸಹಜ ಸುಂದರ ರೂಪವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅನುಗ್ರಹ ತೋರು' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು, ಲೋಕದ ಆದಿಕರ್ತನೂ ಮಳೆ, ಬಿಸಿಲು,

ಹಿಮವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಸರ್ವಶಕ್ತನು ಲೋಕಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು ಸಮ್ಮತಿಸಿದನು

ಸೂರ್ಯನ ಉಪಾಸನೆಯು ಮಹಾಫಲಕಾರಿಯಾಗಿದೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸಾಂಖ್ಯರು, ಯೋಗಿಗಳು, ಜ್ಞಾನಿಗಳು, ಮೋಕ್ಷಾಭಿಲಾಷಿಗಳು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಸದಾ ಸೂರ್ಯನ ಧ್ಯಾನ ನಿಮಗ್ನರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಶರಣಾಗಿ ನಿತ್ಯ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವವನು ಸಕಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ, ವೇದಗಳು, ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡುವ ಭಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಅದರಿಂದ ಬರುವ ಲಾಭಕ್ಕೆ ಸರಿತೂಗಲಾರವು.

ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸೂರ್ಯನು ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠನು, ಮಂಗಳಕಾರಕನು ಪವಿತ್ರ ವಸ್ತು ಅಥವಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಮಿಗಿಲಾದವನು, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಇಂತಹ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠ ಮಹಾಪುರುಷನಾದ ಸೂರ್ಯನನ್ನೇ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ ದೇವರ ದೇವನಾದ ಇಂದ್ರನೂ ಸಹ ಭಾಸ್ಕರನನ್ನು ನಿತ್ಯ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾನೆ ಅಂದಮೇಲೆ ಮಾನವರು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನಮಸ್ಕಾರ, ಪೂಜೆ, ವ್ರತಗಳಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನೀಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದು ಇಹ-ಪರ ಸುಖದ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ ಎಂದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗಲಾರದು ಸೂರ್ಯೋಪಾಸಕನು ಮರಣಾನಂತರ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಸೂರ್ಯಲೋಕ ಪಡೆಯುವದು ಕಲ್ಪಾಂತರ ಕಾಲ ಸುಖಿಸುವನು

ಋಷಿ ಸಂಕುಲವು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು "ಬ್ರಹ್ಮನೆ,ಇದುವರೆಗೆ ನಾವು ಸೂರ್ಯನ ವಿಶೇಷ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು, ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಕೇಳಿ ಆನಂದಿಸಿದೆವು. ಆದರೆ ಸೂರ್ಯನ ನೂರೆಂಟು ನಾಮಾಂಕಿತಗಳನ್ನು ಕೇಳಲು ಕಾತರಗೊಂಡಿರುತ್ತೇವೆ ಇದೀಗ ನೀನು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಬೇಕು"ಎನ್ನಲು ಬ್ರಹ್ಮನು ಅವರ ಮಾತಿಗೆ ಹರ್ಷಚಿತ್ತನಾಗಿ ಸೂರ್ಯನ ನೂರೆಂಟು ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಕೇಳಲು ನೀವು ಕುತೂಹಲಿಯಾಗಿರುವದು ಸಂತೋಷ ಕಾರಕ ಇರಲಿ, ಈಗ ನಿಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಸೂರ್ಯನ ನೂರೆಂಟು ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವೆನು, ಕೇಳಿರಿ ಈ ನೂರೆಂಟು ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ರೂಪವಾಗಿ ಪಠಿಸುವ ಪರಿಪಾಠವೂ ಉಂಟು ಈ ದಿವ್ಯ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಹಿಮಾ ಪೂರಿತವಾಗಿದ್ದು, ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಆಲಿಸಿರಿ" ಎಂದು ವಿವರಿಸತೊಡಗಿದನು

॥ ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ ॥

ಓಂ ಸೂರ್ಯೋಽರ್ಯಮಾ ಭಗಸ್ತ್ವಷ್ಟಾ ಪೂಷಾರ್ಕಃ ಸವಿತಾರವಿಃ ।
ಗಭಸ್ತಿಮಾನಜಃ ಕಾಲೋ ಮೃತ್ಯುರ್ಧಾತಾ ಪ್ರಭಾಕರಃ ॥
ಪೃಥಿವ್ಯಾಪಶ್ಚ ತೇಜಸ್ಚ ಖಂ ವಾಯುಶ್ಚ ಪರಾಯಣಂ ।
ಸೋಮೋ ಬೃಹಸ್ಪತಿಃ ಶುಕ್ರೋ ಬುಧೋಽಗಾರಕ ಏವಚ ।
ಇಂದ್ರೋ ವಿವಸ್ವಾನ್ ದೀಪ್ತಾಂಶುಃ ಶುಚಿಃ ಶೌರಿಃ ಶನೈಶ್ಚರಃ ।
ಬ್ರಹ್ಮಾ ವಿಷ್ಣುಶ್ಚ ರುದ್ರಶ್ಚ ಸ್ಕಂದೋ ವೈಶ್ರವಣೋಯಮಃ ॥

ವೈದ್ಯುತೋ ಜಾಠರಶ್ಚಾಗ್ನಿ ರೈಂಧನಸ್ತೇಜಸಾಂ ಪತಿಃ ।
ಧರ್ಮಧ್ವಜೋವೇದ ಕರ್ತಾ ವೇದಾಂಗೋ ವೇದವಾಹನಃ ॥
ಕೃತಂ ತ್ರೇತಾ ದ್ವಾಪರಶ್ಚ ಕಲಿಃ ಸರ್ವಾರಾಶ್ರಯಃ ।
ಕಾಲಾಕಾಷ್ಠಾ ಮುಹೂರ್ತಾಶ್ಚಕ್ಷ ಪಾಯಾಮಾಸ್ತಥಾಕ್ಷಣಾಃ ॥
ಸಂವತ್ಸರಕರೋಽಶ್ವತ್ಥಃ ಕಾಲಚಕ್ರೋ ವಿಭಾವಸುಃ ।
ಪುರುಷಃ ಶಾಶ್ವತೋಯೋಗೀ ವ್ಯಕ್ತಾವ್ಯಕ್ತ ಸನಾತನಃ ॥
ಕಾಲಾಧ್ಯಕ್ಷಃ ಪ್ರಜಾಧ್ಯಕ್ಷೋ ವಿಶ್ವಕರ್ಮಾ ತಮೋನುದಃ ।
ವರುಣಃ ಸಾಗರೋಂಽಶಶ್ಚ ಜೀಮೂತೇ ಜೀವರೋಽರಿಹಾ ॥
ಭೂತಾಶ್ರಯೋ ಭೂತಪತಿಃ ಸರ್ವಲೋಕ ನಮಸ್ಕೃತಃ ।
ಸ್ರಷ್ಟಾ ಸಂವರ್ತಕೋ ವಹ್ನಿಃ ಸರ್ವಸ್ಯಾದಿರಲೋಲುಪಃ ॥
ಅನಂತಕಪಿಲೋ ಭಾನುಃ ಕಾಮದಃ ಸರ್ವತೋಮುಖಃ ।
ಜಯೋ ವಿಶಾಲೋ ವರದಃ ಸರ್ವಭೂತನಿಷೇವಿತಃ ॥
ಮನಃ ಸುಪರ್ಣೋಭೂತಾದಿಃ ಶೀಘ್ರಗಃ ಪ್ರಾಣಧಾರಣಃ ।
ಧನ್ವಂತರಿರ್ಧೂಮಕೇತುರಾದಿದೇವೋಽದಿತೇಃ ಸುತಾಃ ॥
ದ್ವಾದಶಾತ್ಮಾರವಿರ್ದಕ್ಷಃ ಪಿತಾ, ಮಾತಾ, ಪಿತಾಮಹಃ ।
ಸ್ವರ್ಗದ್ವಾರಂ ಪ್ರಜಾದ್ವಾರಂ ಮೋಕ್ಷದ್ವಾಂ ತ್ರಿವಿಷ್ಟಪಂ ॥
ದೇಹಕರ್ತಾ ಪ್ರಶಾಂತಾತ್ಮಾ ವಿಶ್ವಾತ್ಮಾ ವಿಶ್ವತೋಮುಖಃ ।
ಚರಾ ಚರಾತ್ಮಾ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾತ್ಮಾಯ ಮೈತ್ರೇಃ ಕರುಣಾನ್ವಿತಃ॥
ಏತದ್ವೈಕೀರ್ತನೀಯಸ್ಯ ಸೂರ್ಯಸ್ಯಾಮಿತ ತೇಜಸಃ ।
ನಾಮ್ನಾಂ ಅಷ್ಟಮಶತಂ ರಮ್ಯಂ ಮಯಾ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮಾ ॥
ಸುರಗಣ ಯಕ್ಷ ಸೇವಿತಂ ಹ್ಯಸುರನಿರಾಕರ ಸಿದ್ಧವಂದಿತಂ ।
ವರಕನಕ ಹುತಾಶನ ಪ್ರಭಂ ಪ್ರಣಿಪತಿತೋಽಸ್ಮಿ ಹಿತಾಯ ಭಾಸ್ಕರಂ ॥
ಸೂರ್ಯೋದಯೇ ಯಃ ಸು ಸಮಾಹಿತಃ ಪಠೇ-
ತ್ಸಪುತ್ರದಾರಾನ್ ಧನರತ್ನ ಸಂಚಯಾನ್ ।
ಲಭೇತ ಜಾತಿ ಸ್ಮರತಾಂ ನರಃ ಸತಂ-
ಸ್ಮೃತಿ ಚಮೇಧಾಂ ಚ ಸ ವಿಂದತೇ ಪರಾಂ ॥
ಇಮಂ ಸ್ತವಂ ದೇವವರಸ್ಯ ಯೋ ನರಃ
ಪ್ರಕೀರ್ತಯೇಚ್ಛುದ್ಧಮನಾಃ ಸಮಾಹಿತಃ ।
ವಿಮುಚ್ಯತೇ ಶೋಕದಾಗ್ನಿ ಸಾಗರಾ-
ಲ್ಲಭೇತ ಕಾಮಾನ್ಮನಸಾಯ ಥೇಪ್ಸಿತಾನ್ ॥

ಸೂರ್ಯ, ಅರ್ಯಮಾ, ಭಗ, ತ್ವಷ್ಟಾ, ಪೂಷಾ, ಅರ್ಕ, ಸವಿತಾ, ರವಿ ಗಭಸ್ತಿಮಾನ್, ಅಜ, ಕಾಲ, ಮೃತ್ಯು, ಧಾತೃ. ಪ್ರಭಾಕರ, ಪೃಥವಿ, ಅಪ, ತೇಜ,

ಖಿ, ವಾಯು, ಪರಾಯಣ, ಸೋಮ, ಬೃಹಸ್ಪತಿ, ಶುಕ್ರ, ಬುಧ, ಅಂಗಾರಕನೆಂಬು ದಾಗಿ ಸೂರ್ಯನ ಹೆಸರುಗಳಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅವನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸಾರುವಂತಹ ಇಂದ್ರ, ವಿವಸ್ವಾನ್, ದೀಪ್ತಾಂಶು, ಶುಚಿ, ಶೌರಿ, ಶನೈಶ್ಚರ, ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ರುದ್ರ ಸ್ಕಂದ, ವೈಶ್ರವಣ, ಯಮ ಮುಂತಾದ ನಾಮಧೇಯಗಳೂ ಉಂಟು. ಇದಲ್ಲದೆ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ವೈದ್ಯುತ, ಜಾಠರಾಗ್ನಿ, ಐಂಧನ, ತೇಜಃಪತಿ, ಧರ್ಮಧ್ವಜ, ವೇದ ಕರ್ತಾ, ವೇದಾಂಗ, ವೇದವಾಹನ, ಕೃತ, ತ್ರೇತಾ, ದ್ವಾಪರ, ಕಲಿ, ಸರ್ವಾಮರಾ ಶ್ರಯನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಇದರಂತೆ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಕಾಲಸೂಚಕನೆನ್ನುವ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕಲಾ, ಕಾಷ್ಠಾ, ಮುಹೂರ್ತ ಕ್ಷಪಾ, ಯಾಮ, ಕ್ಷಣ, ಸಂವತ್ಸರಕರ, ಅಶ್ವತ್ಥ, ಕಾಲಚಕ್ರ, ವಿಭಾವಸು ಪುರುಷ, ಶಾಶ್ವತ, ಯೋಗಿ, ವ್ಯಕ್ತಾವ್ಯಕ್ತ, ಸನಾತನನೆಂದಲ್ಲದೆ ಅವನನ್ನು ಕಾಲಾಧ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರಜಾಧ್ಯಕ್ಷನೆಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಇದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ವಿಶ್ವಕರ್ಮಾ. ತಮೋನುದ, ವರುಣ,ಸಾಗರ ಅಂಶ, ಜೀಮೂತ, ಜೀವನ, ಅರಿಹಾ, ಭೂತಾಶ್ರಯ, ಭೂತಪತಿ, ಸರ್ವಲೋಕ, ನಮಸ್ಕೃತ, ಸ್ರಷ್ಟಾ, ಸಂವರ್ತಕ, ವಹ್ನಿ, ಸರ್ವಾದಿ, ಅಲೋಲುಪ, ಅನಂತ, ಕಪಿಲ, ಭಾನು, ಕಾಮದ, ಸರ್ವತೋಮುಖ, ಜಯ, ವಿಶಾಲ, ವರದ, ಸರ್ವಭೂತನಿಷೇ ಧಿತ ಎಂದೂ ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸೂರ್ಯನು ಪ್ರಾಣಾಧಾರಕನೆಂಬುದನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತ ಅವನನ್ನು ಮನ, ಸುಪರ್ಣ, ಭೂತಾದಿ, ಶೀಘ್ರಗ, ಪ್ರಾಣಧಾರಣ, ಧನ್ವಂತರಿ, ಧೂಮಕೇತು, ಆದಿ ದೇವ, ಅದಿತಿಸುತ, ದ್ವಾದಶಾತ್ಮಾ, ರವಿ, ದಕ್ಷ, ಪಿತೃ, ಮಾತೃವೆಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾ ರಲ್ಲದೆ ಅವನು ಸರ್ವಲೋಕಕ್ಕೆ ಒಡೆಯನೆಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಪಿತಾಮಹ, ಸ್ವರ್ಗದ್ವಾರ, ಪ್ರಜಾದ್ವಾರ, ಮೋಕ್ಷದ್ವಾರ, ತ್ರಿವಿಷ್ಟಪ, ದೇಹಕರ್ತೃ,ಪ್ರಶಾಂತಾತ್ಮಾ, ವಿಶ್ವಾತ್ಮಾ, ವಿಶ್ವತೋಮುಖ, ಚರಾಚರಾತ್ಮಾ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಾತ್ಮಾ, ಮೈತ್ರೇಯ,ಕರುಣಾ ನ್ವಿತ ಮುಂತಾದ ನೂರೆಂಟು ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ಸ್ತುತಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ನೂರೆಂಟು ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ "ಸೂರ್ಯ ಅಷ್ಟೋತ್ತರ ಶತನಾಮ ಸ್ತೋತ್ರ" ವನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ನಿತ್ಯ ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸ್ತೋತ್ರವು ಅತ್ಯಂತ ರಹಸ್ಯವಾದದ್ದಿದ್ದು ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠ ಫಲವೀಯುವ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷವೆನಿಸಿದೆ.

ಸುವರ್ಣಮಯ ವರ್ಣರೂಪಧಾರಿಯೂ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ಪ್ರಭೆಯುಳ್ಳ ಈ ಸೂರ್ಯನು ಸದಾಕಾಲವೂ ದೇವ, ಪಿತೃ, ಯಕ್ಷರಲ್ಲದೆ ಅಸುರರು ಸಿದ್ಧರಿಂದಲೂ ವಂದಿ ಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವನು. ಇಂತಹ ಲೋಕಾಧ್ಯಕ್ಷನಾದ ಸೂರ್ಯದೇವನಿಗೆ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರವು.

ಸೂರ್ಯೋದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಅಷ್ಟೋತ್ತರವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪಠಣ ಮಾಡಿದರೆ ಸುಂದರ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಪಡೆಯುವನಲ್ಲದೆ ಸರ್ವ ಸಂಪತ್ತು ಸುಖಭೋಗಗಳೂ ಲಭಿಸುತ್ತವೆ. ದೇವದೇವೋತ್ತಮನಾದ ಈ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣ

ನನ್ನು ಅಷ್ಟೋತ್ತರ ನಾಮ ಸ್ತೋತ್ರದಿಂದ ಜಪ, ತಪ, ಧ್ಯಾನ, ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡಿದವನು ಸಂಸಾರದ ಸಕಲ ಕ್ಲೇಶಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದುವನು. ಅವನ ಸಕಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ನೆರವೇರುತ್ತವೆ.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದ ಸ್ವಯಂಭು ಋಷಿ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಾಷ್ಟೋತ್ತರ ಶತನಾಮ ವರ್ಣನವೆಂಬ ಮೂವತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಮೂವತ್ನಾಲ್ಕು

ಅದು ವರೆಗೆ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಆಲಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಚತುರ್ಮುಖ ನುಡಿದ:—ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನು ಬೃಹತ್‌ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿಅತ್ಯಂತ ವೈಭವಪೂರ್ಣವಾದ ಮಹಾಯಜ್ಞ ನೆರವೇರಿಸಿದ. ಅಂದಿನ ಆ ಯಜ್ಞ ಸಮಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಮಸ್ತ ದೇವಾನು ದೇವತೆಗಳು, ಸಿದ್ಧ, ವಿದ್ಯಾಧರ, ಯಕ್ಷ, ಗಂಧರ್ವ, ಕಿನ್ನರ-ಕಿಂಪುರುಷಾದಿಯಾಗಿ ಆಗಮಿಸಿದ್ದರು. ಗಣನೀಯ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಋಷಿ, ಮುನಿಗಣವೂ ಯಜ್ಞ ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡಿದ್ದರು.

ಯಜ್ಞ, ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳು ವಿಧಿಯುಕ್ತವಾಗಿ ನೆರವೇರುತ್ತಲಿದ್ದವು. ವೇದ ಪಠನ, ಮಂತ್ರ ಪಠನಗಳು, ದಶದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಘಂಟಾರವದೊಂದಿಗೆ ಮಾರ್ದನಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಪರಿಮಳಯುಕ್ತವಾದ ಯಜ್ಞದ ಧೂಮವೆಲ್ಲ ಸುತ್ತಲ ಪರಿಸರವನ್ನೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಯಜ್ಞದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ನಡೆದಿರುವಾಗ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಮಹಾದೇವನು ಯಜ್ಞ ಸಮಾರಂಭವನ್ನೆಲ್ಲ ಧ್ವಂಸಗೊಳಿಸಲು ತನ್ನ ಅಸಂಖ್ಯ ಗಣಗಳೊಡನೆ ಭೀಕರ ದಾಳಿ ಮಾಡಿದ.

ಶಾಂತಿ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಯಜ್ಞ ಸಮಾರಂಭ ಹಾಹಾಕಾರದಿಂದ ರಣರಂಗವಾಯಿತು. ಪರಶಿವನು ಕೋಪಾಟೋಪದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಮಂಟಪವೆಲ್ಲಾ ಧೂಳಿಪಟ ಮಾಡಿ, ಸಾಧನ, ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಎಸೆದು ಚೆಲ್ಲಾಪಿಲ್ಲಿಗೊಳಿಸಿದ. ಪ್ರಶಾಂತನೂ, ಪರಮ ಮಂಗಲಕರನೂ ಆದ ಸದಾಶಿವನು ಇಂದು ಪ್ರಳಯರುದ್ರನಾಗಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಸಮಸ್ತ ದೇವಾಧಿ ದೇವತೆಗಳೂ ತತ್ತರಿಸಿದರು, ಕಂಗೆಟ್ಟು ಹೋದರು.

ಶಂಕರನ ಪ್ರತಾಪ, ಕೋಪದಿಂದ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಕೊನೆಗೂ ಅವನಿಗೇ ಮೊರೆಹೊಕ್ಕರು. ಅವನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹಲವು ರೀತಿಯಿಂದ ಕೊಂಡಾಡಿದರು. ಭಯ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಏಕಕಂಠದಲ್ಲಿ ಶಿವಮಹಿಮೆ ಸಾರುವ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದರು. ಕ್ರಮೇಣ ಅವನ ಪ್ರಚಂಡ ಕೋಪ, ತಾಪ, ತಗ್ಗುತ್ತ, ತಣ್ಣಗಾಗುತ್ತ ಹೋಯಿತು.

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ, ದಕ್ಷನ ಮಹಾಯಜ್ಞವನ್ನೇ ಕೋಪಾವೇಶದ ಭರದಲ್ಲಿ ತುಳಿದು ಧ್ವಂಸಮಾಡಿದ ಮಹೇಶ್ವರನು. ನಂದಿವಾಹನನಾಗಿ, ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ತ್ರಿಶೂಲ, ಪಿನಾಕಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು, ನಿಂತು ಪವಿತ್ರವಾದ ಏಕಾಮ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾನೆ. ಭಕ್ತರ ಅಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನು ಬಿಡದೇ ಪೂರೈಸುವ ಕಾಮಧೇನು ಸ್ವರೂಪನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಮುನಿಗಳು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ: ದಕ್ಷಯಜ್ಞ ಧ್ವಂಸ ಮಾಡಿದ ಸದಾಶಿವನು ಅಷ್ಟು ಕೋಪೋದ್ರಿಕ್ತನಾಗಿ ದಾಳಿ ಮಾಡಲು ಕಾರಣವೇನು ? ದೇವದೇವನಾದ ಶಿವನೇ ಸ್ವತಃ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿದ್ದ ಯಜ್ಞ ಹಾಳು ಗೆಡವಲು ಮುಂದಾಳತ್ವ ವಹಿಸಬೇಕಾದರೆ ಅದಕ್ಕೊಂದು ಬಲವಾದ ಕಾರಣವಿರಬೇಕು ಅಲ್ಲವೆ ?

ಅವರ ಮಾತು ಕೇಳುತ್ತ ಚತುರಾನನ ನುಡಿದ–ನಿಜ, ನಿಜ. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೂ ಇದೆ. ದಕ್ಷನ ಮೇಲೆ ಶಿವನು ಇಷ್ಟು ಕೋಪಾವಿಷ್ಟನಾಗಲು ಹಿಂದೆ ದಕ್ಷ–ಶಿವರಲ್ಲಿ ಸೇಡಿನ, ವೈರತ್ವದ ಮನೋಭಾವನೆಯ ಬೀಜ ಮೊಳೆತು ಬೆಳೆದದ್ದೇ ಕಾರಣ.

ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಎಂಟು ಜನ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು. ಅವರನ್ನೊಮ್ಮೆ ತಂದೆಯು ಅವರವರ ಗಂಡಂದಿರೊಡನೆ ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಕರೆಸಿ ಸತ್ಕರಿಸಿದ್ದ. ಆದರೆ ಹಿರಿಯ ಮಗ ಳಾದ ಸತೀದೇವಿಯನ್ನು ಕರೆಕಳುಹಿಸದೇ ಕಡೆಗಣಿಸಿದ. ಇದಕ್ಕೆ ಮಗಳ ಮೇಲಿನ ತಾತ್ಸಾರಕ್ಕಿಂತ ಅಳಿಯನಾದ ಮಹಾದೇವನ ಮೇಲೆ ಮತ್ಸರಪೂರಿತ ವೈರವೇ ಕಾರಣ. ಆ ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮ ಶಿವನ ಮೇಲೆ ದ್ವೇಷವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈ ಕುತಂತ್ರಹೂಡಿದ್ದ.

ಅವನ ಈ ವೈರ ಭಾವನೆಗೂ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಕಾರಣವಿದೆ. ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಶಂಕರನು ಮಾವನಾದ ದಕ್ಷನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಇದು ತನಗೆ ಅಪಮಾನವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ದಕ್ಷ ಮನದಲ್ಲಿ ಬಿಗುಮಾನ ತಾಳಿದ. ಹೀಗಾಗಿ ಅಳಿಯನಾದ ಶಂಕರನ ಮೇಲೆ ದಕ್ಷನಿಗೆ ಹಿಡಿಸಲಾರದಷ್ಟು ಸಿಟ್ಟು ಹಾಗೂ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಸೇಡು. ಈ ಸೇಡನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹಿರಿಯ ಮಗಳಾದ ಸತಿಯನ್ನು ಅವಳ ಪತಿ ಶಂಕರನನ್ನು ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬರಲು ಆಮಂತ್ರಣ ಕಳಿಸಿರಲಿಲ್ಲ.

ಸತೀದೇವಿಯು ತನ್ನ ತಂಗಿಯರೆಲ್ಲರೂ ತಂದೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದು, ತಂದೆ ಕರೆಯುಟ್ಟದಿದ್ದರೂ ತವರು ಮನೆಯ ಮೋಹದಿಂದ ತಾನಾಗಿಯೇ ಹೋದಳು. ಆದರೆ ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸತೀಗೆ, ಉಳಿದ ತಂಗಿಯರಿಗೆ ದೊರೆತ ಆದರ ಸತ್ಕಾರಗಳು ದೊರಕಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಮೇಲೆ ತಂದೆಯ ವಾತ್ಸಲ್ಯ, ಪ್ರೀತಿಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡು ಮಿಡುಕಿದಳು ಸತೀದೇವಿ.

ತಾನು ಹುಟ್ಟಿದ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತನಗೆ ವಿನಾಕಾರಣ ಅನಾದರ ತೋರಿದ ತಂದೆಯನ್ನು ಒಂದು ದಿನ ಕೇಳಿದಳು; ನಾನು ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯಳು, ಹಾಗೂ ಶ್ರೇಷ್ಠಳು. ಉಳಿದ ತಂಗಿಯರಿಗೆ ಇರುವಷ್ಟು ಆದರ, ಗೌರವ ನನಗೇಕಿಲ್ಲ ? ನನಗೆ

ಈ ರೀತಿ ಅನಾದರ ತೋರಿ ಅಪಮಾನ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶ, ಅಥವಾ ಅಗತ್ಯವಾದರೂ ಏನು ?

ದಕ್ಷ ಸತಿಯ ಮೇಲೆ ಕೆರಳಿ, ಕೋಪೋದ್ರಿಕ್ತ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ನುಡಿದ–ನಿನಗಿಂತಲೂ ನಿನ್ನ ತಂಗಿಯರು, ನನಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠರೂ, ಪೂಜ್ಯರೂ ಆಗಿರುವರು. ಅವರಂತೆ ಅವರವರ ಗಂಡಂದಿರೂ ಸಹ.

ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ, ನಿನ್ನಗಂಡನನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಉಳಿದವರ ಗಂಡಂದಿರು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳು, ಯೋಗಿಗಳು, ತಪಸ್ವಿಗಳು, ಗುಣಶಾಲಿಗಳೂ ಕೂಡ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಆ ನಿನ್ನ ಪತಿ ಶಂಕರನಿಗಿಂತಲೂ ಎಷ್ಟೋ ಪಾಲು ವಾಸಿ.

ಸತಿಯು ಮಾತನಾಡದೇ ತಂದೆಯ ಮಾತು ಆಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಮತ್ತೆ ದಕ್ಷ ಸಿಟ್ಟಿನ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ನುಡಿದ-ವಶಿಷ್ಠ, ಪುಲಸ್ತ್ಯ, ಅಂಗಿರಸ್ಸ, ಪುಲಹ, ಕೃತು, ಭೃಗು, ಮರೀಚಿ ಮುನಿಗಳೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ತಂಗಿಯರ ಗಂಡಂದಿರು ನಿನ್ನ ಗಂಡನಿಗಿಂತಲೂ ಸಾವಿರ ಪಾಲು ಉತ್ತಮ. ನಯವಾದ ನಡೆನುಡಿ ಉಳ್ಳವರು ಅಂತೆಯೇ ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಶ್ರೇಷ್ಠರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಆದರೆ ನೋಡು, ನಿನ್ನ ಗಂಡನಾದ ಶಿವನ ವರ್ತನೆ ನನಗೆ ಸರಿಬರದು. ಅವನದು ಬರಿ ವಕ್ರ ನಡೆ–ನುಡಿ, ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಶ್ರೇಷ್ಠ ಗುಣವುಳ್ಳ ನನ್ನ ಇನ್ನುಳಿದ ಅಳಿಯಂದಿರೊಡನೆ ಸ್ಪರ್ಧೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಮೇಲಾಗಿ ನಿನ್ನ ಪತಿ ನನಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಶತ್ರುವಿನಂತೆ ವೈರತ್ವ ಸಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಗೌರವಾದರದಿಂದ ನೋಡುವದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದ ಮಾತು.

ತಂದೆಯ ದುರಾಗ್ರಹಪೂರಿತ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಸತೀದೇವಿಯು ನಿಷ್ಠುರವಾಗಿ ನುಡಿದಳು–ನೀನು ಬಲ್ಲೆ, ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ತ್ರಿಕರಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪರಿಶುದ್ಧಳು. ನಿನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನೆಂದೂ ಕನಸು ಮನಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕೇಡು ಬಯಸಿದವಳಲ್ಲ. ಇಂತಹ ನನ್ನನ್ನು ನಿಂದಿಸುತ್ತಿರುವೆ; ಅವಮಾನಪಡಿಸುತ್ತಿರುವೆ. ನೀನೊಬ್ಬ ಅವಿವೇಕಿ ತಂದೆ; ನಾನೊಬ್ಬ ಅದೃಷ್ಟಹೀನಳು. ನಿನ್ನಂತವನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ನನಗೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಜಿಗುಪ್ಸೆ ಬಂದಂತಾಗಿದೆ. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಈ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ನನ್ನಂತ ಮಳು ಬದುಕಿರಬಾರದು ಬದುಕಿರಬಾರದು

ತನಗೆ ತನ್ನ ತಂದೆಯಿಂದಾದ ಅಪಮಾನ, ಗಂಡನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಕೇಳಿದ ನಿಂದನೆಗಳಿಂದ ಸತೀದೇವಿಗೆ ದುಃಖ ಉಮ್ಮಳಿಸಿತು. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ತಳಮಳವೆನಿಸಿತು. ದುಃಖ ಅಸಮಾಧಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ ಹೊರಟುಬಂದಳು.

ಸತೀದೇವಿಯು ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗ ಮಾಡಲು ಪಣತೊಟ್ಟಿದಳು. ಭಯಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ತನ್ನ ಅಂತಿಮ ಪ್ರಣಾಮ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತ ನುಡಿದಳು ದೇವಾಧಿದೇವಾ, ಯಾವ ಶಂಕರನಿಗಾಗಿ ಜೀವನವನ್ನೆಲ್ಲ, ಸದಾ ಅವನ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಲೀನಳಾಗಿ ಕಳೆದೆನೊ,

ಅವನಿಗಾಗಿ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ ಅವನೇ-ಆ ಶಂಕರನೇ ಆ ಪತಿಯಾಗಿರುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು."

ಅವಳು ಮೌನವ್ರತಾಧಾರಿಯಾದಳು. ಗಂಭೀರ ಮುಖಮುದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೆಡೆ ಪದ್ಮಾಸನ ಹಾಕಿ, ಇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮನೋಬಲದ ಪಾಶದಿಂದ ಬಂಧಿಸಿದಳು. ಶಂಕರನನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಛಲತೊಟ್ಟಳು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದಳು. ತಪಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಅಗ್ನಿ ಯೋಗವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದಳು. ಆಗ ಯೋಗ ವಾಯುವಿನಿಂದ ಆ ಸತಿಯು ಕೋಮಲ ಶರೀರವೆಲ್ಲ ಶುಷ್ಕ ಕಾಷ್ಠವಾದಂತಾಗಿ, ಯೋಗಾಗ್ನಿಯು ಪ್ರಜ್ವಲಿಸಿತು; ಶರೀರವನ್ನೆಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಪಿಸಿ, ಭಸ್ಮೀಭೂತವಾಗಿಸಿತು.

ಸತಿಯ ಸುಂದರ ಸುಕುಮಾರ ಶರೀರ ಭೌತಿಕವಾಗಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಯಿತು. ಅವಳು ಈ ಲೋಕದಿಂದ ದೂರ ಬಹುದೂರ ಹೊರಟು ಹೋದಳು ಸತೀ ಶಿರೋಮಣಿ.

ಕೈಲಾಸದಲ್ಲಿ ಶೂಲಪಾಣಿ ನಡೆದ ಘಟನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವಲೋಕಿಸಿ ಅರಿತ; ಬಿರುಗಾಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಸಮುದ್ರದಂತೆ ಪ್ರಕ್ಷುಬ್ಧವಾದ ದಕ್ಷ ಬ್ರಹ್ಮನ ದುರಾಗ್ರಹ ನೀತಿಗೆ ಕೆರಳಿದ. ಪ್ರಚಂಡ ಪ್ರಕೋಪದಲ್ಲಿಯೇ ದಕ್ಷನ ಎದುರು ನಿಂತು ಆಕ್ರೋಶದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ-"ತಾನಾಗಿಯೇ ಬಂದ ಮಗಳು ಸತಿಯನ್ನೂ ಅವಮಾನಗೊಳಿಸಿದೆ ? ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಈ ನಿನ್ನ ಇತರ ಮಕ್ಕಳೂ ಅವರ ಗಂಡಂದಿರೂ ಅಪಮಾನಗೊಳಿಸಿರುವರು. ನಮ್ಮನ್ನು ಈ ಅಪಮಾನದ ಅಗ್ನಿ ಶಮನವಾಗಲು ಒಂದೇ ದಾರಿ ಶಾಪ-ಉಗ್ರಶಾಪ ನೀನೂ, ನಿನ್ನ ಉಳಿದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳೂ ಹಾಗೂ ಗಂಡಂದಿರೂ ತಕ್ಷಣವೇ ನಾಶಹೊಂದುವಿರಿ.

ಎಲೈ ದಕ್ಷನೆ ಕೇಳು, ನೀನೂ ಸಹ ಚಾಕ್ಷುಷ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಬರುವೆ. ವರುಣ ಚಾರಿಷಾದೇವಿಯರ ಸಂಜಾತ ನೀನಾಗುವೆ. ಆಗಲೂ ನೀನು ದಕ್ಷನೆಂದೇ ಹೆಸರಾಗುವೆ ವೈವಸ್ವತ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ನಿನ್ನ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ನಿನ್ನಿಂದ ಮರು ಜನ್ಮ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ನೆರವೇರಿಸುವ ನಿನ್ನ ಎರಡನೇಯ ಮಹಾಯಜ್ಞವನ್ನು ನಾನು ಉಳಿದು ಧ್ವಂಸ ಮಾಡುವೆ...

ರುದ್ರಶಾಪ ಕೇಳಿ ಕ್ರುದ್ಧನಾದ ದಕ್ಷನೂ ನುಡಿದ-ಕ್ರೂರನಾದ ಶಿವನೇ, ನನ್ನ ತಪ್ಪಿಗಾಗಿ ನೀನು ಋಷಿಗಳನ್ನು ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ಶಪಿಸಿರುವೆ. ನಿನ್ನ ತಪ್ಪಿಗಾಗಿ-ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ನಿನಗೆ ಆಹುತಿ ನೀಡದಿರಲಿ. ಒಂದು ವೇಳೆ, ಆಹುತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೂ ಅಪವಿತ್ರ ವಸ್ತು ಎಂದೆನಿಸಿ, ತ್ಯಜಿಸಲ್ಪಡುವಂತಾಗಲಿ. ನೀನು, ನಿನ್ನ ಪ್ರಭಾವ ಇರುವುದು ಒಂದು ಯುಗದವರೆಗಷ್ಟೇ. ಆಗ ನಿನಗೆ ದೇವತೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಪೂಜೆ ಪುರಸ್ಕಾರಗಳಿಲ್ಲ. ಇದು ನನ್ನ ಪ್ರತಿಶಾಪ.

ದಕ್ಷನ ಶಾಪ ಕೇಳುತ್ತ ಒಂದಿನಿತೂ ಬೆದರದೆ, ಗಹಗಹಿಸಿ ನಗುತ್ತ ನುಡಿದ ಶಿವ ಓ...! ದೇವತೆಗಳೋ ! ಅಪರು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣದವರು ಕೊಟ್ಟ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ

ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿಯಮ ನೀತಿಗಳಿಲ್ಲದೆ ಸೇವಿಸುವರು. ಅವರೊಡನೆ ಬೆರೆತು ಆಹಾರ ಸೇವಿಸುವ ಪರಿಪಾಠ ನನಗಿಲ್ಲ. ಆದರಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿದ್ದೇ ಆಹಾರ ಸೇವಿಸುತ್ತೇನೆ-ನಾನು.

ಸರ್ವ ಲೋಕಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಭೂಲೋಕವೇ ಆದಿ, ಆಧಾರ. ಅಂತಹ ಭೂಲೋಕ ನನ್ನ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರ ಧರಿಸಿದ್ದೇನೆ, ವಾಸಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಅದಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೇಳುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೇ ನನಗಿಲ್ಲ.

ರುದ್ರಶಾಪದ ಫಲವಾಗಿ ದಕ್ಷನು ಬ್ರಹ್ಮ ಶರೀರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮನುಷ್ಯ ರೂಪದಿಂದ ಜನ್ಮವೆತ್ತಿದನು. ಮುಂದೆ ವೈವಸ್ವತ ಮನ್ವಂತರ ಕಾಲಿರಿಸಿತು. ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನೀಗ ಹಿಮವಂತ ಹೆಂಡತಿ ಮೈನಾದೇವಿ, ಸತಿದೇವಿ ಉಮಾ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ್ದಾಳೆ.

ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರರ ಪ್ರೇಮ, ಅಮರ, ಅಜರಾಮರ,ಅಷ್ಟೇ ಅವರ ಮನಸ್ಸುಗಳೂ ಅಚಲ! ಯುಗ ಉರುಳಿ, ಮರಳಿ ಜನ್ಮ ಪಡೆದರೂ ಅವರು ಎಂದಿನಂತೆ ಸತಿ ಪತಿಗಳು. ಒಬ್ಬರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಬದುಕಿರಲಾರರು. ಅದಿತಿ-ಕಶ್ಯಪ, ಲಕ್ಷ್ಮೀ-ನಾರಾಯಣ, ಶಚೀ-ದೇವೇಂದ್ರ, ಉಷಾ-ರವಿ, ಅರುಂಧತಿ-ವಶಿಷ್ಠರಂತೆ ಆತ್ಮೀಯ ಪ್ರಣಯ ಅವರದು.

ಶಿವಶಾಪದನುಗುಣ ದಕ್ಷ ಪ್ರಾಚೇತಸರ ಮಗನಾಗಿ ಮರುಜನ್ಮ ತಾಳಿ ಬಂದ ಅವನಂತೆ ಶಿವನ ಶಾಪಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದ ಭೃಗು ಮೊದಲಾದ ಋಷಿಗಳು ವೈವಸ್ವತ ಮನ್ವಂತರ ಆರಂಭದ ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳಾಗಿ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರು. ಅಂದಿನಿಂದ ಮಹಾದೇವನೂ ಭೂಲೋಕ ವಾಸಿಯಾದ.

ಈ ಜನ್ಮಾಂತರದ ಕಥೆ, ವ್ಯಥೆಗೆ ಕಾರಣ-ದಕ್ಷ ಹಾಗೂ ಮಹೇಶ್ವರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ವೈರಭಾವ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅನುಭವಿಗಳು ಹೇಳುವಂತೆ-

ತಸ್ಮಾನ್ನಾನಾಶಯಃ ಕಾರ್ಯೋ ನರೇಣೇಹ ಕದಾಚನ ।
ಜನ್ಮಾಂತರಗತಸ್ಯಾಪಿ ಭಾವಿತಸ್ಯ ಶುಭಾಶುಭೈಃ ।
ಜಂತೋರ್ನ ಭೂತಯೋಃಖ್ಯಾತಿ ಸ್ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಂ ವಿಜಾನತಾ ॥

ಉತ್ತಮ ಜನರಲ್ಲಿ ನಾವು ವೈರತ್ವ ಮಾಡಬಾರದು. ಅವರನ್ನೆಂದೂ ಅಪಮಾನಿಸಬಾರದು. ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಕೇಡು ಬಗೆವವರೆ ತಮಗೇ ಕೇಡು ಮಾಡಿಕೊಂಡಂತೆ. ಅದರಿಂದ ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಲಾಭವಾಗಲಾರದು. ಮನುಷ್ಯ ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಮಹಾಪುರುಷನೆಂದುಕೊಂಡು ಮೆರೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಏನೂ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಒಳಿತಿಗಿಂತ ಕೆಡುಕೇ ಹೆಚ್ಚು. ಲಾಭಕ್ಕಿಂತ ಹಾನಿಯೇ ಹೆಚ್ಚು, 'ತುಂಬಿದ ಕೊಡ ತುಳುಕದು' ಎನ್ನುವ ಮಾತಿನಂತೆ ಸುಜ್ಞಾನಿಯು ಅಹಂಕಾರ ಪಡಬಾರದು.

ಬಳಿಕ ಮುನಿಗಳು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ನುಡಿದರು-ದಕ್ಷನ ಮಗಳಾದ ಸತೀದೇವಿಯು ಮರುಜನ್ಮ ಪಡೆದು ಉಮೆಯಾಗಿ ಜನಿಸಿದಳಷ್ಟೆ, ಉಮೆಗೂ ಶಂಕರನಿಗೂ ಸ್ನೇಹ ಸಂಬಂಧ ಹೇಗೆ ಬೆಳೆಯಿತೆಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸು.

ಬ್ರಹ್ಮ ಅವರ ಕುತೂಹಲ ಕಂಡು ಹರ್ಷಿತನಾಗಿ ನುಡಿದ–ಉಮಾ ಶಂಕರರ ಕಥೆಯು ಮನೋಹರವೂ, ಪುಣ್ಯಕರವೆನಿಸಿದೆ, ಅಲ್ಲದೆ ಸಕಲ ಮನೋರಥ ಈಡೇರಿ ಸುವಂತಹದು, ಪರಮ ಪವಿತ್ರವೆಂದೂ, ಲೋಕಾದರ ಪಡೆದಿದೆ ಅದನ್ನೀಗ ನಿಮಗೆ ವಿವರಿಸುವೆ, ಕೇಳಿರಿ.

ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಒಂದು ದಿನ ಹಿಮವಂತನ ಮನೆಗೆ, ಕಶ್ಯಪ ಮುನಿಯು ಬಂದನು ಅವನನ್ನು ಆದರಿಸಿ ಸತ್ಕರಿಸಿದನು ಲೋಕಾಭಿರಾಮವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಹಿಮ ವಂತನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿ ತರುವಂತಹ ಹಾಗೂ ಹಿತಕಾರಕವೆನಿಸುವ ವಸ್ತು ಯಾವದೆಂಬುದು ಹೇಳುವಿರಾ ? ಎಂದು ಕಶ್ಯಪರನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ. ಅವನ ಪ್ರಶ್ನೆ ಅರ್ಥವಾಗದೇ ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತ ಕಶ್ಯಪರನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕೇಳಿದ ಹಿಮವಂತ ಯಾವುದರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಪುಣ್ಯಲೋಕಗಳು ದೊರಕುತ್ತವೆ ? ಕೀರ್ತಿ ಬರುವದಕ್ಕೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕು ? ಗಣ್ಯರ ನಡುವೆ ಇದ್ದು ಗೌರವ ಸಂಪಾದಿಸುವದು ಹೇಗೆ?'

ಅವನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಆಲಿಸಿದ ಕಶ್ಯಪ ನುಡಿದ–ನೀನು ಇದುವರೆಗೆ ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ಉತ್ತರ–ಪುತ್ರ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ನೀನು ಕೇಳಿದಂತೆ ಪುಣ್ಯಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಲಿ, ಸತ್ಕೀರ್ತಿಯಾಗಲಿ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಗೌರವಾದರಗಳಾಗಲಿ ದೊರಕು ವದು–ಮನುಷ್ಯನ ಗಳಿಕೆಯಿಂದಲ್ಲ, ಅವನು ಕೈಕೊಂಡ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳಿಂದಲೂ ಅಲ್ಲ-ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ಈ ಮಾತನ್ನು ನಾನು ಸ್ವಾನುಭವದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ ಪುತ್ರ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಂದು ನೀನು ಪ್ರಶ್ನಾವಳಿ ಮೂಲಕ ಕೇಳಿದ ಎಲ್ಲವೂ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ ನೋಡು, ನನಗೂ ಸಹ ನನ್ನ ಮಹಾಮಹಿಮರಾದ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನೊಡನೆ ಹಾಗೂ ಋಷಿಗಳೊಡನೆ ಗೌರವಾದರಗಳು ನಾನು ಹೋದಲ್ಲೆಲ್ಲ ದೊರಕುತ್ತವೆ

ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಾನು ಬಹುಕಾಲದ ಹಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಮನಗಂಡ ಸಮಾ ಚಾರ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳ ಕೆಳಗೆ ನಾನು ಕಾಶಿಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರ ಟ್ಟಿದ್ದೆ ಆಗ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾದ ದಿವ್ಯ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತ ಹಾರಿ ಬರು ತ್ತಿರುವ ವಿಮಾನವೊ[illegible] ನೋಡಿದೆ ಆ ವಿಮಾನದ ಕೆಳಗಡೆಗೆ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಹಳ್ಳ ವಿದೆ ಆದರಿಂದ [illegible] ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಆರ್ತನಾದ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದೊಡನೆ ಗಕ್ಕನೇ [illegible] ನಾನು ನಿಂತುಬಿಟ್ಟೆ ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಚಾರಿಸು ತ್ತಲಿದ್ದೆ ಅದರ ಕಾರಣವನ್ನು.

ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ದುರಾಚಾರಿಯಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಬ್ಬನು ಕಾಶಿಯ ತೀರ್ಥ ಸ್ನಾನ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಅವನು ಬರುವ ದಾರಿಗೆ ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ಹೆಬ್ಬುಲಿಯೊಂದು ಅಡ್ಡಾಡುತ್ತ ಗುಡುಗುತ್ತಿತ್ತು ಪ್ರಾಣಭಯದಿಂದ ಅವನು ಹಳ್ಳ ವಿರುವ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಅವಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಓಡಿದನು.

ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ–ಆ ಹಳ್ಳದಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ್ದೇನು ಅವನು ಗೊತ್ತೆ ? ಆ ಹಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಮುನಿಗಳು, ವೀರಣ ಸ್ತಂಭಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟು ತಲೆಕೆಳಗಾಗಿ ನೇತಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ದುಃಖಯಾತನೆಯಿಂದ ನರಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನು ಕಂಡು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಅವರ ಮೇಲಿನ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಅವರು ಯಾರೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಾಗ ಅವರು ಅದೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮೃತರಾದ ತಂದೆ, ಅಜ್ಜ, ಮುತ್ತಜ್ಜರೆಂದು ಅವರ ಮುಖದಿಂದ ಅರಿತುಕೊಂಡ. ಆ ಹಳ್ಳದಲ್ಲಿ ನೇತಾಡುತ್ತಿರುವವರು–ಅವನ ಪಿತೃ ಪರಿವಾರ. ಹಳ್ಳ ಅವರ ಪಾಲಿನ ನರಕ. ಇಂತಹ ಘೋರ ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗಲು ಕಾರಣವೇನೆಂದು ಮತ್ತೆ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಪ್ರಶ್ನೆ. ಅವರ ದುಃಖಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರೋಪಾಯವನ್ನು ಅವರಿಂದ ಕೇಳಿ ಅರಿತ.

ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಗುಣಶಾಲಿಯಾದ ಮಗನನ್ನು ಪಡೆದಾಗ ವೀರಣ ಸ್ತಂಭದಲ್ಲಿ ನೇತಾಡುವ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಮುಕ್ತಿ, ತಪಸ್ಸು, ತೀರ್ಥ ಯಾತ್ರೆಗಳಿಂದ ಪಿತೃಗಳ ಉದ್ಧಾರವಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಅವರ ಮುಖದಿಂದ ಕೇಳಿ ಅರಿತುಕೊಂಡ.

ಅವರ ಉಪದೇಶದಂತೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು, ನಂದಿವಾಹನನನ್ನು ಅನುದಿನ ಆರಾಧಿಸಿದ; ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸತ್ಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆದು ಪಿತೃಗಳನ್ನು ನರಕದಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸಿದ; ಅವರಿಗೆ ರುದ್ರಗಣ ಪದವಿ ದೊರಕುವಂತೆ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕನಾಗಿ ಧರ್ಮ–ಕರ್ಮ ಸದಾಚಾರ ಆಚರಣೆ ಮಾಡಿದ. ತಾನೂ ಸಹ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ತ್ರಿಕಾಲ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಿ, ಅಂತ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡ. ರುದ್ರನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ 'ಸುವೇಶ'ನೆಂದು ಹೆಸರಿನಿಂದ ರುದ್ರಗಣನಾಯಕನಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಿಯನಾದ.

ಗಿರಿರಾಜಾ, ಸುವೇಶನಂತೆ, ನೀನೂ, ತಪವನ್ನಾಚರಿಸಿ, ಶಿವನ ಒಲುಮೆ ಹಾಗೂ ಅನುಗ್ರಹಬಲದಿಂದ ಸಂತಾನಫಲವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಸಫಲನಾಗು.... ದೇವರು ನಿನಗೆ ಸಕಲ ಸುಖ, ಶಾಂತಿ, ಸೌಭಾಗ್ಯ ನೀಡಲಿ–

ಹಿಮವಂತ ಯೋಗಾನುಷ್ಠಾನ ಬಲದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು (ಬ್ರಹ್ಮ) ಕುರಿತು ಬಹು ಕಾಲ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದ. ಅವನ ತಪಸ್ಸು ಫಲಿಸಿತು. ಭಗವಂತ (ನಾನು) ಅವನು ಕೇಳಿದ ವರ ನೀಡಿದತ್ತ ನುಡಿದ–ನಿನ್ನ ತಪಸ್ಸಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಗುಣವಂತೆಯಾದ ಕನ್ಯೆಯು ಜನಿಸುವಳು ಅವಳಿಂದ ನಿನ್ನ ಹಾಗೂ ನಿನ್ನ ವಂಶದ ಕೀರ್ತಿ ಪರಿಮಳವು ದಶದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೂ ವ್ಯಾಪಿಸುವುದು. ಗುಣವತಿಯಾದ ಕನ್ಯೆಯು ನಿನಗೆ ಜ್ಯೇಷ್ಠಪುತ್ರಿಯಾಗಿ ಜನಿಸುವಳು ಇವಳಲ್ಲದೆ ಇನ್ನಿಬ್ಬರು ಕನ್ಯೆಯರು ಜನಿಸುವರು.

ಕೆಲವು ಕಾಲದ ನಂತರ ಹಿಮವಂತನಿಗೆ ಮೇನಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಅಪರ್ಣಾ, ಏಕಪರ್ಣಾ, ಏಕಪಾಟಲಾ ಎಂಬ ಮೂವರು ಕನ್ಯೆಯರು ಜನ್ಮವೆತ್ತಿದರು. ಮೂವರು ಕನ್ಯೆಯರ ಹೆಸರುಗಳು ಅಷ್ಟೇ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿವೆ. ಏಕಪರ್ಣಾ ಅಂದರೆ ಒಂದೇ

ಆಲದ ಎಲೆ, ಏಕಪಾಟಲ–ಎಂದರೆ ಪಾಟಲ ಮರದ ಎಲೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಏಕಪರ್ಣೆಯು ದಿನಕ್ಕೊಂದೇ ಆಲದ ಎಲೆಯನ್ನು ತಿಂದು ಒಂದು ಲಕ್ಷ ವರ್ಷ ಪರಿಯಂತ ದೀರ್ಘ ತಪವನ್ನಾಚರಿಸಿದರೆ ಏಕಪಾಟಲೆಯೂ ಅಕ್ಕನಂತೆ· ಒಂದೇ ಪಾಟಲ ಎಲೆ ಭಕ್ಷಿಸಿ ಬಹು ವರ್ಷ ತಪಸ್ಸಾಚರಿಸಿದಳು.

ಇವರಿಗಿಂತಲೂ ಅಪರ್ಣೆಯಂದು ಉಗ್ರತರ ತಪಸ್ಸು.ತನ್ನ ತಂಗಿಯರಂತೆ ಎಲೆಯನ್ನೂ ಸಹ ಮೆಲ್ಲದೆ, ಅನ್ನಾಹಾರ ವರ್ಜಿಸಿ, ಕೋಮಲ ಶರೀರವನ್ನು ಕಾಷ್ಠವಾಗುವಂತೆ ಘನಘೋರ ತಪಗೈದಳು. ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಪೂಜನೀಯಳಾದಳು. ಹೀಗೆ ಅಪರ್ಣಾದೇವಿಯು ಆಹಾರ ಸೇವಿಸದೆ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವದನ್ನು ತಿಳಿದಾಗ ತಾಯಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಮಗಳಿಗೆ ಉಮಾ(ಉ = ಎಲೌ ಮಗಳೆ, ಮಾ = ಈ ಘೋರ ತಪವು ಬೇಡ) ಎಂದಳಂತೆ. ಅದೇ ಅವಳಿಗೆ ಅನ್ವರ್ಥಕವಾಯಿತು.

ಹಿಮವಂತನ ಮೂವರು ಕುಮಾರಿಯರು ಸದಾ ಚಿರಯೌವನದಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದ ಯೋಗವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದ್ದ ವೀರ ವೀರಾಗಿಣಿಯರು. ಲೋಕಮಾತೆಯರಾದ ಹಿಮಾಲಯನ ಕುಮರಿಯರು ತಪಸ್ಸೆಂಬ ಶರೀರದಿಂದ ಬೆಳಕು ಬೀರುತ್ತಿರುವ ಮಣಿಗಳು; ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣಿಯರು.ಈ ಮೂವರಲ್ಲಿ ಉಮಾದೇವಿ ಜ್ಯೇಷ್ಠಳೂ; ಶ್ರೇಷ್ಠಳೂ ಸಹ ಮಹಾ ಯೋಗಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿ ಪರಶಿವನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದಳು.

ಏಕಪರ್ಣಾದೇವಿಯನ್ನು ಭೃಗು ಮಹರ್ಷಿ ದತ್ತುಮಗ ಶುಕ್ರನಿಗೆ ಧಾರೆಯೆರೆದು ಕೊಡಲಾಗಿತ್ತು. ಮೂರನೇಯವಳೇ ಏಕಪಾಟಲಾದೇವಿ ಅಲರ್ಕನಪುತ್ರ ಜೈಗೀಷವ್ಯನನ್ನು ವರಿಸಿದ್ದಳು.

ಹಿಮವಂತನ ಹಿರಿಯ ಮಗಳು ಉಮಾದೇವಿ ಘೋರ ತಪವನ್ನಾಚರಿಸಿದಳು. ಅವಳ ಉಗ್ರ ತಪಸ್ಸಿನ ತಪೋಜ್ವಾಲೆಗಳು ಮೂರು ಲೋಕಕ್ಕೂ ತಾಕಲು. ಭಸ್ಮವಾಗುವ ಸನ್ನಿವೇಶ ತಲುಪಿತು. ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಅಳಿಗಾಲದ ಅನಾಹುತವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ನಾನೇ (ಬ್ರಹ್ಮ) ಮುಂದಾಗಿ ಅವಳ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಉಮೆಗೆ ನುಡಿದೆ–ನಿನ್ನ ಉಗ್ರ ತಪದ ಜ್ವಾಲೆಯ ಝಳಕ್ಕೆ ಮೂರು ಲೋಕಗಳೂ ಹುರುಪಳಿಸುತ್ತಿವೆ. ಆದಿ ಮಾಯೆಯಾದ ನೀನೇ ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ನೀನೇ ಕೈಯಾರ ನಾಶ ಮಾಡಬೇಡ. ನೀನು ಯಾರನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತಹ ಉಗ್ರ ತಪಸ್ಸು ಆಚರಿಸುತ್ತಿರುವೆ ಎಂಬುದು ನಾನು ಬಲ್ಲೆ. ಆ ಶಿವನೇ ನಿನಗೆ ಅನುರೂಪವಾದ ಪತಿ. ಅವನ ಅಧೀನರಾಗಿ, ಲೋಕದೊಡೆಯರಾಗಿ ನಾವು ಅವನ ಅಪ್ಪಣೆ ಪರಿಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ನೀನು ಮನಸಾ ಮೆಚ್ಚಿದ ಏಕೈಕ ರೂಪವಂತ ಗುಣವಂತನಾದ ಆ ಮಾಹೇಶ್ವರ ನಿನ್ನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ವಿಕಾರ ರೂಪದಿಂದ ಬರಲಿದ್ದಾನೆ. ಅವನಿಗೆ, ಉತ್ಪತ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ವಿಕಾರಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಹ ತನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ತಾನು ಇಚ್ಛಿಸಿದ ರೂಪ ಧರಿಸಬಲ್ಲ ಸರ್ವಸಕ್ತನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಈ ಪರಮೇಶ್ವರ ಪರಮ ದಿವ್ಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಚರ್ಮಚಕ್ಷುಸ್ಸುಗಳಿಂದ ನೋಡಿ ಅರಿಯಲು ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಅವನು ಯೋಗಾನುಷ್ಠಾನ ಬಲದಿಂದ, ಜ್ಞಾನ ನೇತ್ರದಿಂದ ಕಾಣಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಇಂತಹ ಲೋಕೈಕ ಸುಂದರನು ಇಂದ್ರನಂತೆ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ತನ್ನ ಅಲಂಕಾರವೆನಿಸಿದ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ವಿಕಾರರೂಪ ಧರಿಸಿ, ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರುವನು ನೀನಿನ್ನು ಚಿಂತಿಸದಿರು ನಿನ್ನ ಮನೋರಥ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ನೆರವೇರುವ ಸಮಯ ಒದಗಿ ಬರಲಿದೆ ನಿನಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂಭೂಋಷಿ ಸಂವಾದವೆಂಬ
ಮೂವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಮೂವತ್ತೈದು

ಮತ್ತೆ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಹೇಳಿದ –ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಒಂದಾಗಿ ಉಮಾ ದೇವಿಯು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಧಾವಿಸಿ ಬಂದರು ಇಂತಹ ಘನಘೋರ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಮೂಲೋಕಗಳು ತಪೋಜ್ವಾಲೆಯಿಂದ ತತ್ತರಿಸಿ ಹೋಗಿರುವದಾಗಿ ಹೇಳಿದರು. "ನಿನ್ನ ತಪಸ್ಸು ಸಿದ್ಧಿಸುವ ಕಾಲ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಲಿದ್ದು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಪರಮೇಶ್ವರನು ನಿನ್ನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವದು ಖಂಡಿತ ನಿನ್ನ ಈ ಉಗ್ರ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಸಾಕು ಮಾಡೆಂದು" ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಲೋಕಗಳಿಗೆ ತೆರಳಿದರು

ಉಮಾದೇವಿಯಾದರೂ ದೇವತೆಗಳ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯವಿರುವುದನ್ನು ಮನಗಂಡು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಮುಕ್ತಾಯ ಮಾಡಿದಳು ತನ್ನ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ವಿರಾಗಿಣಿಯಂತೆ, ಪರಿಶುದ್ಧ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಪರಶಿವನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತ ಇದ್ದಳು

ಒಂದು ದಿನ ಆಶ್ರಮದ ಅಶೋಕ ವೃಕ್ಷದ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಾಗ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹರನು ವಿಕಾರ ರೂಪ ಧರಿಸಿ ಗಿರಿಜೆಯ ಬಳಿಗೆ ಮೆಲ್ಲನೆ ನಡೆದು ಬಂದ ಚಿಕ್ಕದಾದ ಬಡಕಲು ಶರೀರ, ಸೊರಗಿದ ಕೈಗಳು, ವಿಕಾರ ಬಾಯಿ, ಅಂಕುಡೊಂಕಾದ ಮೂಗು, ನೋಡಲು ಅನಾಕರ್ಷಕ ವ್ಯಕ್ತಿ ಗಿರಿಜೆಯ ಬಳಿಗ ಬರುತ್ತ ಅವಳನ್ನೇ ನೆಟ್ಟದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತ 'ನಿನ್ನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಬಯಸಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದಾಗ ಅವನ ಹೃದ್ಗತವನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಉಮೆಯು ಮಾತನಾಡದ ಮೌನವಾಗಿದ್ದಳು

ಯೋಗಿನಿಯಾದ ಗಿರಿಜೆಯು ಜ್ಞಾನನೇತ್ರದಿಂದೊಮ್ಮೆ ಅವಲೋಕಿಸಿ ವಿಚಾರಿಸಿದಳು 'ಈ ವಿಪ್ರ ವೇಷಧಾರಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಬೈರಾಗಿಯಲ್ಲ ನನ್ನ ಆರಾಧ್ಯ ಮೂರ್ತಿ ಮಹೇಶ್ವರನೇ' ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಖಚಿತವಾಯಿತು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿ, ಉತ್ಸಾಹ

ಮಾಡಿದವು. ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಅರ್ಘ್ಯ, ಪಾದ್ಯ, ಫಲಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದಳು; ಭಯಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ನಮಿಸಿದಳು.

ಅವನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ರೂಪವಾಗಿ ಉಮಾದೇವಿ ನುಡಿದಳು:- ಓ ಭಗವಂತನಾದ ವಿಪ್ರಸ್ವರೂಪಿಯೇ, ನಾನು ನನ್ನ ಹೃದ್ಗತ ಬಹಿರಂಗ ಪಡಿಸಲು ಸ್ವತಂತ್ರಳಲ್ಲ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಂದೆ ಇರುವನು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವನನ್ನೇ ಕೇಳಬಹುದು.

ಭಗವಂತನಾದ ಶಿವನು ಅದೇ ವಿಕಾರ ಆಕಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಹಿಮವಂತನ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ "ಗಿರಿರಾಜಾ, ನಿನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ನನಗೆ ಧಾರೆ ಎರೆದುಕೊಡು" ಎಂದು ಕೇಳಿದ. ಹಿಮವಂತನಿಗೂ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮಾತಿನಿಂದ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಉತ್ತರಿಸುವದಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಅವನೂ ವಿಚಾರಗಳ ತಾಕಲಾಟದಲ್ಲಿ ತೊಳಲಾಡಿದ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದು ತಿಳಿದು ನಿರಾಕರಿಸಿದರೆ ಕೋಪ ಶಾಪಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವೆ. ಇಲ್ಲವೆನ್ನಲು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಂದು ವಿಧ ವ್ಯಥೆಯೂ ಆಯಿತು.

ಕೊನೆಗೆ ವಿಪ್ರನಿಗೆ ಹೇಳಿದ-ದಯವಿಟ್ಟು ಅನ್ಯಥಾ ಭಾವಿಸಬಾರದು. ನಿಮ್ಮನ್ನು ಅವಮಾನಿಸುವ ಉದ್ದೇಶ ನನಗಿಲ್ಲ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ದೇವತೆಗಳಂತೆ ಪೂಜ್ಯರು. ಆದರೆ ನಾನೊಂದು ವಿಷಯ ಈಗಾಗಲೇ ಮನಸಾ ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ ನನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಸ್ವಯಂವರ ವಿಧಾನದಿಂದ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅವಳು ಯಾವನನ್ನು ಮೆಚ್ಚುವಳೋ ಅವನ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಮಾಲೆ ಹಾಕಲಿ. ಅವನೇ ಅವಳ ಗಂಡ. ಅಂತಹ ಅದೃಷ್ಟಶಾಲಿಗೆ ಅವಳನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆದು ಕೊಡಲು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಹಿಮವಂತನ ಮಾತು ಕೇಳಿದ ನಂತರ ಭಗವಂತನಾದ ಶಂಕರ ಉಮಾದೇವಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ನುಡಿದ: "ನಿನ್ನ ತಂದೆ ನಿನಗಾಗಿ ಸ್ವಯಂವರ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಲಿದ್ದಾನೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ನೀನು ಯಾರನ್ನ ವರಿಸುವೆಯೋ ಅವನೇ ನಿನಗೆ ಪತಿಯಾಗುವನಂತೆ ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ನನ್ನಂತಹ ಕುರೂಪಿಯನ್ನು ವರಿಸುವೆಯಾ? "

—ನಿರಾಶೆಯ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡುತ್ತ ಮತ್ತೆ ನುಡಿದ:-'ಇದು ಅಸಾಧ್ಯ, ಎಂದಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಮಾತು.'

ಆ ಕುರೂಪಿಯ ನಿರಾಶೆಯ ನುಡಿ ಉಮೆಯನ್ನು ಆಲೋಚನೆಗೆ ಈಡುಮಾಡಿದವು. ಅವಳು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿರ್ಧಾರದ ನಿಲುಗಡೆಗೆ ಬಂದಳು. ಮಹೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ತನಗಿರುವ ಅನುರಾಗ ಅಚಲ. ಈ ಕುರೂಪಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವದರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸು ದುಃಖ ಅಥವಾ ನಿರಾಶಾಭಾವ ತಾಳುವ ಬದಲು ಹರ್ಷವನ್ನೇ ಸೂಚಿಸುವದರಿಂದ-ಈ ಕುರೂಪಿ ನಿಜವಾಗಿ ರುದ್ರನೇ ಇರಬೇಕು ಎಂದು ಖಚಿತವಾಯಿತು. ಅದೇ ನಿರ್ಧಾರದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು —ವಿಪ್ರೋತ್ತಮ, ನೀನು ಚಿಂತಿಸಬೇಡ, ವಿಪರೀತ ಭಾವಿಸಬೇಡ. ಸ್ವಯಂವರದಲ್ಲಿ ನಾನು ಮೆಚ್ಚಿ ಮಾಲೆ

ಹಾಕುವುದಾದರೂ ನಿನ್ನ ಕೊರಳಿಗೇನೆ. ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಇಡು. ನಿನಗೆ ಸಂದೇಹವಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೊಪ್ಪಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತೇನೆ.

ಮಾತು ಮುಗಿಸುತ್ತ, ಗಿರಿಜೆಯು ಬದಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅಶೋಕವೃಕ್ಷದ ಗೊಂಚಲನ್ನು ಶಿವನ ಭುಜದ ಮೇಲಿಡುತ್ತ 'ಓ ಮಹಾದೇವ ಇಗೋ! ನಾನು ಇಂದಿನಿಂದ ನಿನ್ನ ಸಹಚರಿಯಾಗಿರುವೆ' ಎಂದಳು.

ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರರು ಪರಸ್ಪರರು ಒಲಿದು ಮದುವೆಯಾದರು. ಶಿವನು ಎದುರಿಗಿರುವ ಅಶೋಕ ವೃಕ್ಷವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ–ನಿನ್ನ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಹೂ ಗೊಂಚಲಿನಿಂದ ಗಿರಿಜೆಯು ನನ್ನನ್ನು ಮದುವೆಯಾದಳು. ಇಂದಿನಿಂದ ನೀನು ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯ ವಸ್ತು. ನಿನಗಿನ್ನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗೌರವಾದರಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಿ. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸರ್ವ ಋತುಗಳಲ್ಲಿ ಚಿರತಾರುಣ್ಯ, ಲಾವಣ್ಯ, ಹೊಮ್ಮುತ್ತಿರಲಿ. ನಿನ್ನ ಹೂವು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಸುಂದರವಾಗಿ ಮನಸ್ಸು ಮೋಹಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ರಸ, ಗಂಧ, ಪರಿಮಳ ಬೀರಲಿ. ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಮಾನವ ದಾನವರಿಗೂ ಪ್ರಿಯ ಹಾಗೂ ಪೂಜ್ಯ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಹೆಸರು ಅಜರಾಮರವಾಗಲಿ.

ಉಮಾ ಮಹೇಶ್ವರರನ್ನು ಒಂದು ಗೂಡಿಸಲು ಕಾರಣವಾದ ಆಶ್ರಮ ಕುರಿತು ಶಿವನೆಂದ:–ಈ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮರಣ ಹೊಂದಿದವನು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಈ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ದೇವಿ ಪಾರ್ವತಿಯಂತೆ, ಸದಾಚಾರ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಕೈಕೊಂಡು ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿ ಪ್ರಾಣ ಬಿಡುವವನು ನನ್ನ ರುದ್ರಗಣಗಳ ನಾಯಕನಾಗುವನು.

ಉಮೆಯನ್ನೊಮ್ಮೆ ಪ್ರೀತಿ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ನೋಡಿ ಪರಶಿವ ಅಂತರ್ಧಾನನಾದ. ಅವನು ಹೊರಟು ಹೋದ ದಾರಿಯನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ, ದಿನ ದಿನವೂ ವಿರಹವೇದನೆಯಿಂದ ಉಮೆಯು ಬಳಲುತ್ತ ಬಡಕಲು ಶರೀರದವಳಾಗುತ್ತ ನಡೆದಳು. ಚಂದ್ರನಿಲ್ಲದ ರಾತ್ರಿಯಂತೆ ಅವಳ ದೈನಂದಿನ ಬಾಳಲ್ಲಿ ವಿರಹ ವ್ಯಥೆಯ ಕಾವಳ ಕಾಲಿರಿಸಿತು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಬಂಡೆಗಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಒಬ್ಬಳೇ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಚಿಂತಾಮಗ್ನಳಾಗಿ ಪರಶಿವನ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಮರೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಒಂದುದಿನ ಆಶ್ರಮದ ಸಮೀಪವಿರುವ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕಮಗುವು ಅಳುವ ದನಿ ಕೇಳಿ ಬರಹತ್ತಿತ್ತು. ಲೀಲಾವಿಲಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಮುಕ್ಕಣ್ಣನೇ ಮುಗ್ಧ ಬಾಲಕನಾಗಿ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಮೊಸಳೆಯ ಬಾಯಿಗೆ ಸಿಲುಕಿ ಅಳಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದ—ಇದೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ತನ್ನ ಆದಿಮಾಯೆಯ ಪ್ರಭಾವ,

ಆ ಸರೋವರ ಮಧ್ಯಕ್ಕೆ, ಮೊಸಳೆಯ ಬಾಯಿಗೆ ಸಿಲುಕಿದ ಮಗುವು ಮನಸು ಕರಗುವಂತೆ ದೀನ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಗುತ್ತಿತ್ತು:"ದುಷ್ಟವಾದ ಈ ಮೊಸಳೆಯ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ನಾನು ಸಾಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಅಯ್ಯೋ! ನನ್ನನ್ನು ಮೊಸಳೆ ನುಂಗುತ್ತಿದೆ. ನನ್ನ ತಂದೆ–ತಾಯಿಗಳಿಗೆ ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಮಗನು. ನಾನು ಮೊಸಳೆಗೆ ಬಲಿಯಾದರೆ ನನ್ನ ದುರಂತ ಸಾವನ್ನು ಕೇಳಿದ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳು ಹೌಹಾಗಿ ಪ್ರಾಣ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ,

'ಅಯ್ಯೋ ತುಂಬಾ ಕಷ್ಟ! ನಾನಿನ್ನೂ ಬಾಲಕ. ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದ ಸುಖವನ್ನೂ ಕಾಣದವ. ಈ ಮೊಸಳೆಯು ರೂಪದಿಂದ ಮರಣ ಬಂದೆರಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಸೆಳೆದೊಯ್ಯುತ್ತಲಿದೆ.... ಕಾಪಾಡಿರಿ ಕಾಪಾಡಿರಿ....'

ಬಾಲಕನ ಆರ್ತಧ್ವನಿ ಕೇಳಿ ಉಮಾ ಗಡಿಬಿಡಿಯಿಂದ ಓಡಿಬಂದಳು ಸರೋವರದ ತೀರಕ್ಕೆ. ನೋಡ ನೋಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ಬಾಲಕನನ್ನು ಕಚ್ಚಿದ ದೈತ್ಯಾಕಾರದ ಮೊಸಳೆ, ವೇಗದಿಂದ ಈಜುತ್ತ ಸರೋವರದ ಮಧ್ಯಕ್ಕೆ ತೆರಳಿತು. ಹಾಗೆ ಎಳೆದೊಯ್ಯುವ ಬಾಲಕನು ಪ್ರಾಣಾಪಾಯ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಮತ್ತಷ್ಟೂ ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದ.

ಅವನ ಆರ್ತಧ್ವನಿ ಕೇಳಿ ಅವಳ ಕರುಳು ಎಂಡಿಯಿತು. ದೇವಿಯು ದುಃಖಿತಳಾಗಿ ಮೊಸಳೆಗೆ ನುಡಿದಳು: ಈ ಬಾಲಕನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು. ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಏಕಮಾತ್ರ ಪುತ್ರನನ್ನು ನೀನು ಈ ರೀತಿ ಹಿಂಸಿಸಿ ಕೊಲ್ಲುವದು ತರವಲ್ಲ.

ದೇವಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಮೊಸಳೆ ಮನಕರಗದೆ, ಮಾರುತ್ತರ ನೀಡಿತು— "ಓ ದೇವಿ ನನಗೆ ಆರು ದಿನಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಆಹಾರಕೊರತೆ ಬೀಳುವದು ನಾನಿಂದು ಬಹಳ ಹಸಿದು ಬಳಲಿದ್ದೇನೆ ಅಲ್ಲದೆ ಇಂದು ನನ್ನದು ಆರನೆಯ ದಿನ ಈ ದಿನ ಮೊದಲು ನನಗೆ ಯಾವ ಬಲಿಪಶುವು ದೊರೆಯುವದೋ ಅದೇ ನನಗೆ ಆಹಾರವೆಂದು ಜಗದೀಶನೇ ನಿಯಮ ವಿಧಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಬಾಲಕನಾದರೂ ವಿಧಿ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಲೇ ನನಗೆ ಆಹಾರ ರೂಪವಾಗಿ ದೊರಕಿದ್ದಾನೆ. ಖಂಡಿತ ನಾನು ಬಿಡಲಾರೆನು.

ದೇವಿಯು ಬಾಲಕನನ್ನು ಪ್ರಾಣಾಪಾಯದಿಂದ ಪಾರು ಮಾಡಲು ನುಡಿದಳು: ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನಾನು ಹಿಮತ್ಪರ್ವತದ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ತಪಸ್ಸಿನ ಫಲವನ್ನೆಲ್ಲ ನಿನಗೆ ಕೊಡುವೆ ನಿನಗೆ ಕೈಮುಗಿದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಬಾಲಕನನ್ನು ಜೀವ ಸಹಿತವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಪುಣ್ಯ ಕಟ್ಟಿಕೊ.

ದೇವಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಮೊಸಳೆಯು ತನ್ನದೊಂದು ಸಲಹೆ ನೀಡಿತು "ಈ ಬಾಲಕನಲ್ಲಿ ಸುಮ್ಮನೆ ದಯೆತೋರಿಸಲು,ನಿನ್ನ ತಪಸ್ಸಿನ ಫಲವನ್ನು ವ್ಯರ್ಥ ವ್ಯಯ ಮಾಡಬೇಡ.

'ಆದೇನು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಹೇಳು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ನನಗೆ ಪ್ರಿಯರು ಹಾಗೂ ಪೂಜ್ಯರು.ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕುಮಾರನನ್ನು ಸಾಪಿನ ದವಡೆಯಿಂದ ಪಾರು ಮಾಡಬೇಕಾದದ್ದು ನನ್ನ ಧರ್ಮ. ಆದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಎಂತಹ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಲೂ ಸದಾಸಿದ್ಧ'— ಎಂದಳು ದೇವಿ. ಅವಳ ಮಾತಿಗೆ ಮೊಸಳೆಯು ಮಾರ್ನುಡಿಯಿತು:— "ದೇವಿ, ನೀನು ಉತ್ತಮವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡಿರುವೆ, ಆ ತಪಸ್ಸಿನ ಫಲವೆಲ್ಲ ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಡು; ತಕ್ಷಣ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕುಮಾರನನ್ನು ಬಿಡುವೆ."

ತಕ್ಷಣವೆ ದೇವಿಯು ನಿರ್ಧರಿಸಿ, ಬಾಲ್ಯ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಇಂದಿನ ವರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಮೊಸಳೆಗೆ ಸ್ವಸಂತೋಷದಿಂದ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿದಳು. ಅವಳ ತಪಃ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಆ ಮೊಸಳೆಯು ದಿವ್ಯವಾದ, ಕಾಂತಿಮಯವಾದ, ಪ್ರಕಾಶರೂಪ

ತೇಜಸ್ಸು ಪಡೆಯಿತು. ಹರ್ಷ ಚಿತ್ತದಿಂದ, ಗೆಲುವಿನಲ್ಲಿ ನುಡಿಯಿತು: "ಲೋಕಮಾತೆ ಇದೇನಿದು ! ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ತಪಸ್ಸಿನ ಫಲವನ್ನು ಪರಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ವ್ಯಯ ಮಾಡುವುದೆ ! ಇರಲಿ, ಇರಲಿ, ನಿನ್ನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಇದೋ, ನಿನ್ನ ತಪಸ್ಸನ್ನೂ ಬಾಲಕನನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊ."

ಲೋಕಮಾತೆ ದೇವಿ ನುಡಿದಳು : ಹೊತ್ತು ಬಂದರೆ ಈ ದೇಹವನ್ನಾದರೂ ಬಲಿಗೊಟ್ಟು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕುಮಾರನನ್ನು ಬದುಕಿಸಬೇಕಾದದ್ದು ನನ್ನ ಧರ್ಮ. ತಪಸ್ಸಿನ ಅನುಗ್ರಹ ಫಲವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮರಳಿ ಸಂಪಾದಿಸಬಹುದು ಆದರೆ ಹೋದ ಜೀವ ಮರಳಿ ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ? ಇದನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿಯೇ ತಪಸ್ಸನ್ನೂ ನಿನಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಬಾಲಕನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿರುವೆ... ನಿನಗೆ ತಪಸ್ಸನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಕೊಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಅದರಲ್ಲೂ ದಾನವಾಗಿ ನೀಡಿದ್ದನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಪಡೆಯುವುದು ಧರ್ಮವಲ್ಲ, ನೀತಿಯಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ತಪಸ್ಸು ನೀನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಬಾಲಕನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು.

ದೇವಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿ ಮೊಸಳೆಯು ಬಾಲಕನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಯಿತು. ಬಾಲಕನೂ ಸಹ ಕಾಣದಾದನು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ತಪಸ್ಸು ವ್ಯಯವಾದ್ದರಿಂದ ಗಿರಿಜೆಗೆ ಅಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಮತ್ತೆ ಮರಳಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಲು ಅಣಿಯಾದಳು. ಅದನ್ನು ತಿಳಿದ ಮಹೇಶ್ವರನು ಅವಳಿಗೆ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಹೋಗದಂತೆ ಹಿತೋಪದೇಶ ಹೇಳಿದ :

ಲೀಲಾ ವಿನೋದಕ್ಕಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಬಾಲಕನ ರೂಪಧರಿಸಿ ಬಂದ ನನಗಾಗಿ, ನೀನು ಇದವರೆಗೆ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ತಪಸ್ಸನ್ನೆಲ್ಲಾ ಧಾರೆ ಎರೆದೆ. ಆದರಿಂದ ನೀನು ತಿಳಿದಂತೆ ತಪಸ್ಸು ವ್ಯಯವಾಗಿಲ್ಲ, ಅದರ ಒಡಲು ಸಾವಿರ ಪಾಲು ವೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಅಕ್ಷಯವಾಗಿದೆ ಇನ್ನೂ ನೀನು ತಪಸ್ಸಿಗೆ ತೆರಳುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಪರಶಿವನ ಅಭಯ ವಚನ ಕೇಳಿದ ಉಮಾದೇವಿಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿ ಎನಿಸಿತು. ಶಿವನಿಂದ ವರವನ್ನು ಪಡೆದು ಗೆಲುವಿನಿಂದ ಸ್ವಯಂವರದ ಶುಭಗಳಿಗೆ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಇದ್ದಳು. ಶಿವನು ಬಾಲಕನಂತೆ ಲೀಲೆ ತೋರಿದ ಸುಂದರ ಕಥಾನಕವನ್ನು ಓದುವವನು, ಅಥವಾ ಕೇಳುವವನು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಶಿವನ ಗಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ, ಸರ್ವ ಸುಖ, ಶಾಂತಿ, ಭೋಗಾದಿಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ರುದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಗೌರವಾದರ ಹೊಂದುವನು.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂಭುವ ಋಷಿ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ
ಪಾರ್ವತಿಯ ಸತ್ವದರ್ಶನವೆಂಬ ಮೂವತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

ಅಧ್ಯಾಯ ಮೂವತ್ತಾರು

ಮುನಿವೃಂದ ಕುರಿತು ಕಮಲಾಸನನು ಹೀಗೆ ಮುಂದುವರೆಸಿದ– ಹಿಮವತ್ಪರ್ವತದ ಮೇಲೆ ವಿಶಾಲವಾದ ತಪ್ಪಲುಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವೈಭವದಿಂದ ಸ್ವಯಂವರದ ಏರ್ಪಾಡುಗಳು ಆರಂಭವಾದವು. ಸ್ವಯಂವರವು ಸಂಭ್ರಮಪೂರಿತವಾಗಿ, ನವ್ಯವಾಗಿ ಭವ್ಯವಾಗಿ ನಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಹಿಮವಂತನ ಅಭಿಲಾಷೆ. ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಅವನ ನಿರೀಕ್ಷೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸಕಲ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅಣಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಗಿರಿಜೆಯ ಸ್ವಯಂವರಕ್ಕೆ ದೇವಾಧಿದೇವತೆಗಳೂ ದಿವ್ಯ ವಿಮಾನಾರೂಢರಾಗಿ ಆಗಮಿಸಿದರು.

ಪರ್ವತರಾಜನು ಈ ಮೊದಲು ಮಾರುವೇಷದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಉಮೆಯನ್ನು ವರಿಸಿ ಅಭಿಲಾಷೆ ತೋರಿದವನು–ಪರಶಿವನೇ ಎಂಬುದು ಅರಿತುಕೊಂಡಿದ್ದ. ಆದರೂ ತನ್ನ ಮನೋಸಂಕಲ್ಪ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಉಮಾದೇವಿಯ ಸ್ವಯಂವರದ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿ, ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದ.

ಅವನ ಉದ್ದೇಶವಿಷ್ಟೇ ; ದೇವತೆಗಳು, ದಾನವರು, ಸಿದ್ಧರು, ನಾಗ ಗಂಧರ್ವರು ಮೊದಲಾದ ವಿವಿಧ ಲೋಕದ ಜನರು ಕಲೆತಿರುವಾಗ ಅವರೆದುರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಕೊರಳಿಗೆ ತನ್ನ ಮಗಳು ಮಾಲೆ ಹಾಕಿದರೆ ಅದಕ್ಕೊಂದು ಲೋಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಬರುವದು ಹಾಗೂ ಯಥಾಯೋಗ್ಯವೂ ಆಗುವದು. ಇದರಿಂದ ನನಗೂ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಾಗುವದು ಎಂದು ಮುಂದಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಹೀಗೆಂದೂ ನಿರ್ಧಾರ ಕೈಕೊಂಡು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಶಿವನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಸ್ವಯಂವರಕ್ಕೆ ಬರಲು ದೇವತೆಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಆಹ್ವಾನ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದ.

ಸ್ವಯಂವರವೆಂದು ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಡಂಗೂರ ಸಾರಿದಾಗ, ಸಾಲಂಕೃತ ಸುಂದರ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ದೇವತೆಗಳು, ಜಗನ್ನಾಯಕರು ಸುಂದರ ವೇಷಧರಿಸಿ ವಾಹನಾರೂಢ ರಾಗಿ ಪರ್ವತರಾಜನ ಅರಮನೆಯ ಅಂಗಣಕ್ಕೆ ಬಂದಿಳಿದರು.

ಹಿಮವಂತನ ವಿಜ್ಞಾಪನೆ-ಆದರದ ಕರೆಗೆ ಓಗೊಟ್ಟು ನಾನೂ (ಬ್ರಹ್ಮ)ಹಲವು ತಪಸ್ವಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಅರಳಿದ ಕಮಲದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಹಿಮವಂತನ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದೆ.

ಸಾವಿರ ಕಣ್ಣಿನ ದೇವೇಂದ್ರ, ದಿವ್ಯ ಸುಗಂಧ ದ್ರವ್ಯ ಮೈಗೆ ಲೇಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹಲವು ಬಗೆಯ ಹಾರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ವಜ್ರಾಯುಧ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಅಲಂಕೃತ ಐರಾವತನ್ನೇರಿ ಮುಗುಳು ನಗೆ ತೇಲಿಸುತ್ತ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಗಂಧ ಬೀರುತ್ತ ನವಿರಾಗಿ ತೇಲುವಂತೆ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬಂದ. ಅವನೊಡನೆ ಅನೇಕ ದೇವತೆಗಳೂ ಬಂದರು.

ಸಾವಿರ ಸುಂದರ ಕಿರಣಗಳ ದಿವ್ಯ ತೇಜಸ್ವೀ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನು, ಸುವರ್ಣಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುವ, ಧ್ವಜ ಪತಾಕೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿದ ಚಿನ್ನದ ವಿಮಾನವೇರಿ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ದೀಪ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತ ಬಂದ.

ಭಗನೆಂಬ ಆದಿತ್ಯನು ಧರಿಸಿದ ದೇದೀಪ್ಯ ಮಣಿಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ತೇಜೋಮಯವಾದ ಕುಂಡಲಗಳು ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ, ದಿವ್ಯ ಭವ್ಯವಾದ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಹಿಮವಂತನ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಹೊಂಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುತ್ತ ಬಂದ.

ಹುರಿಕಟ್ಟಿನ ಮೈಯುಳ್ಳವನೂ, ಕಠೋರ ಸ್ವಭಾವದವನೂ, ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯೂ, ಬಲಶಾಲಿಯೂ ಆದ ಯಮನು ಅಲಂಕೃತನಾಗಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಯಮದಂಡವನ್ನು ಝಳಪಿಸುತ್ತ ಸೊಕ್ಕಿನಿಂದ ಮುಸುಗುಡುತ್ತಿರುವ ಕೊಬ್ಬಿದ ಕೋಣವನ್ನೇರಿ ಬಂದ.

ಅಜಾನುಬಾಹು ದೇಹವುಳ್ಳವನೂ, ಜಗತ್ತಿಗೆ ಪ್ರಾಣಾಧಾರನೂ ಎಂದು ಹೆಸರಾದ ವಾಯುದೇವರು ಹಲವಾರು ವಿಧದ ರತ್ನಹಾರ ಹಾಗೂ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಆಕರ್ಷಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಲಂಕೃತನಾಗಿ ವಿಮಾನವನ್ನೇರಿ ಗಿರಿಜೆಯ ಸ್ವಯಂವರಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದ.

ಸರ್ವನಿಧಿಗಳ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಕುಬೇರನು ನಾನಾ ವರ್ಣಗಳ ರತ್ನಗಳ ಹಾರ ಹಾಗೂ ಕಿರೀಟ ಧರಿಸಿ, ಶರೀರವನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಮನೋಹರವಾಗಿ ಕಾಣುವಂತೆ ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಂಡು, ಸುಂದರ ವೇಷ ಭೂಷಣ ತೊಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಪುಷ್ಪಕ ವಿಮಾನಾರೂಢನಾಗಿ ಹಿಮವಂತನ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬಂದಿಳಿದ.

ಚಂದ್ರನ ರೂಪವೇ ದಿವ್ಯ ಭವ್ಯ ಸುಂದರ, ಅವನ ಕೊರಳಲ್ಲಿಯ ವರ್ಣಮಯ ರತ್ನಹಾರಗಳು. ಭೂಷಣಾದಿ ಅಲಂಕಾರಗಳು ದಿವ್ಯ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕಣ್ಣು ಕೋರೈಸುವಂತಿರಲು, ತನ್ನ ಆಗಮನದಿಂದ ಹಾಗೂ ಮುಗುಳುನಗೆಯಿಂದ ದೇವಾಸುರರನ್ನು ಆನಂದಪಡಿಸುತ್ತ ರಜನಿಕಾಂತ ಹಿಮವಂತನ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಸಡಗರದಿಂದ ಬಂದ.

ನೀಲವರ್ಣದ ಶರೀರವುಳ್ಳ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಕೊರಳಲ್ಲಿ ತುಳಸಿ ಮಾಲೆ ಧರಿಸಿ, ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಶಂಖ ಚಕ್ರ ಗದಾ ಪದ್ಮಧಾರಿಯಾಗಿ, ಸುಂದರ ವೇಷ ಧರಿಸಿ ಗರುಡ ವಾಹನನಾಗಿ ಸಡಗರದಿಂದ ತಡಮಾಡದೆ, ಹಿಮವಂತನ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದ.

ದೇವ ವೈದ್ಯರಾದ ಅಶ್ವಿನೀಕುಮಾರದ್ವಯರು ಸುಂದರವಾದ ವೇಷಭೂಷಣಾದಿಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತರಾಗಿ, ನವರಂಗಗಳ ರತ್ನಹಾರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ವಿಮಾನವನ್ನೇರಿ ಗಿರಿಜೆಯ ಸ್ವಯಂವರಕ್ಕೆ ಉಪಸ್ಥಿತರಾದರು.

ಸಾವಿರ ಹೆಡೆಗಳುಳ್ಳ ಆದಿಶೇಷನೂ ಸಹ, ನಾಗಕುಮಾರರೊಡನೆ, ತನ್ನ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಶರೀರದಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತ ದಿವ್ಯ ವಿಮಾನವೇರಿ, ಗಿರಿಜೆಯ ಸ್ವಯಂವರದಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೊಳ್ಳಲು ಮುಂದಾಗಿ ಬಂದ.

ದೇವತೆಗಳು ಸರ್ವಾಲಂಕಾರ ಭೂಷಿತರಾಗಿ ಗಿರಿಜೆಯ ಸ್ವಯಂವರಕ್ಕೆ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ; ದೈತ್ಯರೂ 'ನಿಮಗಿಂತ ನಾವೇನೂ ಕಡಿಮೆಯೇನಲ್ಲ' ಎನ್ನುವಂತೆ ವರ

ವಿಗೆ ಅನುರೂಪವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸುಂದರಾಂಗರಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಎದುರಿನ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡರು.

ಗಂಧರ್ವ ರಾಜನಾದ ಚಿತ್ರರಥನು ಮುಂದಾಗಿಯೇ ದೇವೇಂದ್ರನ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದು,ಸುಂದರ ವೇಷದಿಂದೊಪ್ಪುತ್ತ ಹಲವಾರು ಗಂಧರ್ವ ಅಪ್ಸರೆಯರೊಡನೆ ಮಂದಹಾಸದೊಂದಿಗೆ ದಿವ್ಯ ವಿಮಾನವೇರಿ ಹಿಮವಂತನ ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದ.

ಇನ್ನು ಹಲವಾರು ದೇವತೆಗಳಲ್ಲದೆ ಯಕ್ಷರು, ನಾಗರು, ಕಿನ್ನರ, ಕಿಂಪುರುಷರು ವಿದ್ಯಾಧರ, ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ವೇಷಭೂಷಣಗಳಿಂದ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರ ವಾಹನಗಳನ್ನೇರಿ ಬಂದರು.

ದೇವರ ದೇವನಾದ ದೇವೇಂದ್ರ ದೇವನಾಯಕರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ಆಕರ್ಷಕ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಹಾಗೂ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಸ್ವಯಂವರ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಉಪಸ್ಸ್ಥಿತಿ ಸಿದ್ದು ತನಗೆ ಉಚಿತವಾದ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ.

ಆದಿ ಪ್ರಕೃತಿ ರೂಪಿಣಿ ಉಮಾದೇವಿ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಅವಳು ಲೋಕ ಮಾತೆ ಆದಿಶಕ್ತಿಯ ಅವತಾರ. ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನ ಮೇಲಿನ ಕೋಪದಿಂದ ಶರೀರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಪರ್ವತರಾಜನ ಮಮತೆಯ ಪುತ್ರಿಯಾಗಿ ಉಮಾದೇವಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಜನಿಸಿದವಳು. ಇವಳನ್ನು ಸ್ವಯಂವರದಲ್ಲಿ ವರಿಸಲು ಸೌಂದರ್ಯ ಸಾಹಸ, ಐಶ್ವರ್ಯ ವಿಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳೆನಿಸಿದ ವಿವಿಧ ಲೋಕಗಳಿಂದ ಜನರು ಕಾತರಿಸಿ ಬಂದಿರಲು ಸ್ವಯಂವರ ಮಂಟಪ, ಸಭಾಂಗಣವೆಲ್ಲ ಸಡಗರ, ಸಂಭ್ರಮಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ತುಳುಕಿತು. ಸ್ವಯಂವರವಿನ್ನು ಆರಂಭವಾಗಬೇಕಷ್ಟೆ.

ಉಮಾದೇವಿಯು ಮಣಿಮಯವಾದ ವಿಮಾನವನ್ನೇರಿ ಅಶೋಕ ವೃಕ್ಷದಿಂದಾಯ್ದು ಅಣಿಗೊಳಿಸಿದ ಹೂ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಸ್ವಯಂವರಕ್ಕಾಗಿ ಸಭೆಗೆ ಹೊರಟಳು. ಅವಳ ಎಡಬಲ ಪಾರ್ಶ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಸಖಿಯರು ಚಾಮರ ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಬ್ರಹ್ಮನು ಮಾತನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸುತ್ತ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿದ–ದೇವೇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳು ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರ ಲೋಕಗಳಿಂದ ಆಗಮಿಸಿದ ಜನನಾಯಕರು ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ತುಂಬಿದ ಸಭೆಗೆ ಉಮಾದೇವಿಯು ಸ್ವಯಂವರಕ್ಕಾಗಿ ಅಣಿಯಾಗಿ ಬರಲು, ಮಹೇಶ್ವರನು ಅವಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ಆ ದೇವಿಯ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಐದು ಶಿಖೆಗಳುಳ್ಳ ಸಣ್ಣ ಮಗುವಾಗಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡನು. ಉಮಾದೇವಿಯು ತನ್ನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲಿನ ಮಗುವೇ ಶಿವನೆಂಬುದನ್ನು ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತಕ್ಷಣತಿಳಿದಳು. ಪ್ರೀತಿ–ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಆ ಮಗುವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡಳು.

ಆ ಶಿಶುರೂಪದ ಶಿವನನ್ನು ಎದೆಗಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನೂ ಪಡೆದವಳಂತೆ ತೃಪ್ತಿ ಭಾವದಿಂದ, ಸ್ವಯಂವರ ಮಂಟಪದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧಳಾದಳು. ಶಿವನ ಮಾಯೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ತಿಳಿಯದು. ಅವರು ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ

ಈ ಸಣ್ಣ ಮಗುವು ಯಾರೆಂಬ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗೆ ತೊಡಗಿದರು. ಹಲವರು ಆ ಕುಮಾರನ ಮೇಲೆ ಕಡುಕೋಪದಿಂದ ಹರಿಹಾಯ್ದರು.

ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ತಡೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕೂಡಲೇ ವಜ್ರಾಯುಧ ಝಳಪಿಸಿ ಆ ಮಗುವನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಸಿದ್ಧನಾದ. ಆದರೆ ಆಯುಧ ಮೇಲೆತ್ತಿದ ಕೈ ಅಲುಗಾಡದೆ (ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿ) ಹಾಗೆಯೇ ನಿಂತಿತು. ಶಿವನು, ಇಂದ್ರನ ತೋಳು ಚಲಿಸದಂತೆ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಸ್ತಂಭನಗೊಳಿಸಿದನು. ಇದರಿಂದ ಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಒಂದಂಗುಲವೂ ಚಲಿಸದಷ್ಟು ನಿಶ್ಶಕ್ತಿ ಆವರಿಸಿತು ಶರೀರದಲ್ಲೆಲ್ಲ.

ಭಗನೆಂಬ ಬಲಶಾಲಿ ಆದಿತ್ಯನು ತನ್ನ ಆಯುಧದಿಂದ ಕುಮಾರನನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಲು ಹವಣಿಸಿದ. ಶಿಶುರೂಪಿಯಾದ ಶಿವನು ಕೂಡಲೇ ಅವನ ಮೇಲೆತ್ತಿದ ತೋಳು ನಿಂತಲ್ಲಿಯೇ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಮಾಡಿದ.ಯೋಗಶಕ್ತಿ, ತೇಜಸ್ಸೆಲ್ಲವೂ ಉಡುಗಿಹೋಯಿತು.

ನಾರಾಯಣನು ಇದೇನು ಮಹಾಕಾರ್ಯವೆಂದು ಒಂದು ಬಗೆಯ ತಿರಸ್ಕಾರದ ಗೌಣ ಭಾವನೆಯಿಂದ ನೋಡಿದನು. ನಾನು ಶಿಶುರೂಪಿಯಾದ ಶಂಕರನನ್ನು ನಾನು (ಬ್ರಹ್ಮ) ಕೂಡಲೇ ಮೇಲೆದ್ದು, ಶಿವರಹಸ್ಯಾಸ್ತೋತ್ರ ಪಾರಾಯಣಾಗ್ರ್ಯಯುಕ್ತ ಲೋಕ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಥವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದೆ.

"ಓ ದೇವದೇವ ಮಹಾದೇವ, ನೀನು ಹುಟ್ಟು, ಮುಪ್ಪು, ಸಾವುಗಳಿಂದಾಚೆ ಇರುವವನು. ನಿನಗೆ ಜನ್ಮ, ಜರಾ, ಮರಣಗಳ ಭಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಪರಬ್ರಹ್ಮನೂ ನೀನೇ. ಅಪರಬ್ರಹ್ಮನೂ ನೀನೇ. ಸಾಂಖ್ಯರು ಸಾರುವಂತೆ ಪ್ರಕೃತಿಯೂ ನೀನೇ' ಪುರುಷನೂ ನೀನೇ. ಅವ್ಯಕ್ತ ರೂಪಿಯಾದ ನೀನು ಜಗದ ಆದಿಕಾರಣ. ನಿನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿ: ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಗೆ ಆದ್ಯಂತಗಳು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರುಷರನ್ನು ಸೃಜಿಸಿ ತನ್ಮೂಲಕ ಜಗತ್ತನ್ನು ವಿರಚಿಸುವೆ. ಉಮಾದೇವಿ ಪ್ರಕೃತಿ ಸ್ವರೂಪಿಣಿ. ನಿನ್ನ ಸೃಷ್ಟಿ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅವಳೇ ಸಹಾಯಕಳು. ಆ ದೇವಿಯೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಪತ್ನೀಭಾವದಿಂದ ಆಶ್ರಯಿಸಿರು ವಳು. ದೇವಿಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ನಿನ್ನ ಸಲಹೆಯಂತೆ ನಾನು ಈ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಚರಾಚರ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ಈಗವರು ನಿನ್ನ ಆದಿ ಮಾಯೆಯಿಂದಾಗಿ ಮೋಹಿತರಾಗಿ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿರುವರು. ಪರಶಿವನೇ, ಅವರ ಈ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು,ಇವರು ಮೊದಲಿಗಿದ್ದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವಂತೆ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿ ಕಾಪಾಡು.

ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಬಣ್ಣಿಸಿ ಮಾಡಿ, ನಾನು ಅಲ್ಲಿ ಕೂಡಿದ ದೇವತೆ ಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಶರಣಾಗತರಾಗಲು ಸೂಚಿಸಿದೆ. ನನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿ ಅವರೆಲ್ಲ ಭಕ್ತಿ ಭಯದಿಂದ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿದರು. ನಾನೂ ಸಹ ಪುನಃ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವರೊಡನೆ ಭಜಿಸಿದೆ. ಆಗ ದೇವನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿರಲು, ದೇವತೆಗಳ ಅಂಗಾಂಗಗಳು ಸರಿಯಾದವು. ಅವರ ಅಹಂಕಾರ ನಾಶ ಹೊಂದಿದಾಗ, ಪರಶಿವನು ಮುಕ್ಕಣ್ಣನಾಗಿ ತನ್ನ ನಿಜರೂಪ ತೋರಿದನು.

ಶಿಶುರೂಪದಿಂದ ನಿಜರೂಪದಲ್ಲಿ ಪರಶಿವನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನಿಂತಾಗ, ಅವನ ಉಗ್ರ ಪ್ರಕಾಶ ಕಣ್ಣು ಕುಕ್ಕಿ ಸುತ್ತಿರಲು, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಕಣ್ಣು ತೆರೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ಮಹೇಶ್ವರ ಅವರಿಗೆ ದಿವ್ಯದೃಷ್ಟಿ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿದ. ಈ ರೀತಿ ದೇವೇಂದ್ರಾದಿ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳು ಮುಕ್ಕಣ್ಣನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನ ನಿಜರೂಪ ಕಂಡರು. ಆಗ ದೇವಿಯು ಹರ್ಷಗೊಂಡವಳಾಗಿ ಶಿವನ ಕೊರಳಿಗೆ ಮಾಲೆ ಹಾಕಿದಳು. ಅವನ ಚರಣ ಕಮಲ ಗಳಿಗೆ ಬೊಗಸೆ ತುಂಬ ಹೂವನ್ನರ್ಪಿಸಿದಳು. ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದ ದೇವತೆಗಳು ಒಕ್ಕೊರಲಿ ನಿಂದ ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರರಿಗೆ ಜಯ ಜಯಕಾರ ಮಾಡಿ ನಲಿದಾಡಿದರು.

ಪರ್ವತರಾಜನಿಗೆ ನಾನು ಸಂತೋಷದಿಂದ–ಪರ್ವತೇಶ, ಇಂದಿನಿಂದ ನೀನು ಪರಮೇಶ್ವರನೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳಸಿ, ಲೋಕ ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆದೆ. ನಿನ್ನ ಕುಲ ಗೌರವ ಇಮ್ಮಡಿಯಾಯಿತು. ನೀನೆ ಧನ್ಯ, ಇನ್ನು ಕಾಲ ವಿಳಂಬ ಮಾಡಬೇಡ. ಬೇಗನೇ, ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರರಿಗೆ ವಿವಾಹ ಕಾರ್ಯ ನೆರವೇರಿಸು–ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ

ನನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ಹಿಮವಂತ ವಿನಯದ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ನುಡಿದ–ಪಿತಾಮಹನೆ, ನನ್ನ ಈ ಸಂತೋಷ, ಶ್ರೇಯೋಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ನೀವೇ ಕಾರಣರು. ನಿಮ್ಮ ಅನುಗ್ರಹದ ಫಲ ವಾಗಿ ಶಿವನ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸಲು ನನಗೆ ಸುಲಭವಾಯಿತು. ಇದು ನನ್ನ ಸುದೈವ! ಪೂರ್ವಾರ್ಜಿತ ಪುಣ್ಯ ವಿಶೇಷ!

ಹಿಮಗಿರಿಯು ಬಳಿಕ ಉಮೆ–ಶಿವರ ಮದುವೆಯ ಮುಹೂರ್ತ, ವಿಧಾನಗಳ ಕುರಿತು ನನ್ನೊಡನೆ ವಿಚಾರ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿದ ಶಿವನೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ, ಮದುವೆಯ ವಿಧಾನ, ಮುಹೂರ್ತಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆವು. ನಮ್ಮ ಸಲಹೆಗೆ ಶಿವನೂ ಸಮ್ಮತಿಸಿದ.

ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕೂಡಲೇ ಮಹಾದೇವನ ಮದುವೆ ತಯಾರಿ ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿ ದೆವು. ಮದುವೆಯ ಮಂಟಪವನ್ನು ಆಕರ್ಷಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಲಂಕರಿಸಿದೆವು. ರತ್ನಗಳು, ವಿಚಿತ್ರವಾದ ವರ್ಣಮಯ ಮಣಿಗಳು, ಮುತ್ತು, ರತ್ನ ಸುವರ್ಣಗಳು ತಾವೇ ಮುಂದಾಗಿ ಬಂದು ಆ ವಿವಾಹ ಪುರ (ಸ್ಥಳ)ವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿ ಶೋಭೆ ತಂದವು, ಆ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಮರಕತದ ಸುಳುವು ಹೊಳವು ಸಮ್ಮಿಳಿತವಾದ ಒಂದು ಜಗುಲಿ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದೆವು. ಸ್ಫಟಿಕದ ಗೋಡೆಗಳು, ಚಿನ್ನದ ಭವ್ಯವಾದ ಕಂಬಗಳು ಮಿರಮಿರನೇ ಮಿರುಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಆ ಕಂಬಗಳಿಗೆ ಕಲಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಮುತ್ತಿನ ಹಾರಗಳನ್ನು ನೇತು ಹಾಕಲಾಯಿತು.

ಸ್ವಯಂಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರೇ ಮಹಾದೇವನ ಮದುವೆಗೆ ಪಾಲುಗೊಂಡಾಗ ಬೆಳಕಿ ಗೇನುಕೊರತೆ! ಅವರಿಬ್ಬರು ಸೂರ್ಯಕಾಂತ, ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಮಣಿಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿ, ಒಂದೇ ತೆರನಾಗಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಬ್ಬವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ದಿವ್ಯಪ್ರಕಾಶ ಬೀರುತ್ತಿದ್ದರು. ವಾಯು ದೇವನು, ಮಂದಾನಿಲನು ಒಂದಾಗಿ ಗಂಧ ಪರಿಮಳ ಬೀರುತ್ತ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆಹ್ಲಾದ ವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಶಿವ-ಉಮೆಯರ ಮದುವೆಗಾಗಿ, ಅಮಿತಉತ್ಸಾಹದಲ್ಲಿ

ನಾಲ್ಕು ಸಮುದ್ರಗಳೂ ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಶರೀರಧರಿಸಿ ಬಂದವು. ದೇವನದಿ,ಮಹಾ ನದಿ, ಸುರನದಿಗಳು ಸರಸ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಸಶರೀರದಿಂದ ಬಂದವು. ದೇವೇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ದೇವನಾಯಕರು ಮದುವೆಗಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಆನಂದದಿಂದ ಮುಂದಾಗಿ ಬಂದರು. ಸಿದ್ಧರು, ಮುನಿಗಣ, ಯಕ್ಷರು, ಗಂಧರ್ವರು, ಅಪ್ಸರೆಯರು, ಕಿನ್ನರರು, ಚಾರಣರು ಅನೇಕ ವಿಧ ಜಲಚರಗಳು, ಪಕ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲ ಶಿವನ ಮದುವೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಭೂತ ರಾಗಿರಲು ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಉಪಸ್ಥಿತರಾದರು.

ಮದುವೆಯ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳು ಆರಂಭವಾಗುವ ಸಮಯ. ತುಂಬುರ, ನಾರದ, ಹಾಹಾ ಹೂಹೂ ಮೊದಲಾದ ಸಂಗೀತಗಾರರು ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಬಾರಿಸುತ್ತ ಇಂಪಾದ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಹಾಡುತ್ತ ಶಿವ–ಉಮೆಯರ ಮದುವೆಗೆ ಬಂದರು.ತಪೋಧನರು, ಅನೇಕ ಋಷಿಗಳು ಪುರಾಣ ಪುಣ್ಯಕಥನ, ಭಗವನ್ನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಪುಣ್ಯಕರ ವಿವಾಹ ಮಂತ್ರಪಠಣ ಮಾಡುತ್ತ ವಿವಾಹಪುರಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದರು. ಜಗ ನ್ಮಾತೆಯರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮೀ ಮೊದಲಾದ ಸಪ್ತ ಮಾತೃಕೆಯರು, ದೇವಕನ್ಯೆಯರು ಅವಿ ರತ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಇಂಪಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತ ಗುಂಪಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂಪಾದ ಗಾಯನ ಲಹರಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಋತುಗಳೊಡನೆ ವಸಂತನೂ ಆಗಮಿಸುತ್ತ ಸುಖ ಶಾಂತಿ, ಸಂತಸದ ಹೊನಲು ಹರಿಸಿದ.

ಗಿಳಿ, ಕೋಗಿಲೆ, ನವಿಲುಗಳು ವಿವಾಹ ಮಂತ್ರ ಧ್ವನಿಯಾಲಿಸುತ್ತ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದವು. ನಲಿದು ನರ್ತನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು.

ಮಳೆಗಾಲವು ಆರಂಭವಾಗಲು, ಕೋಲ್ಮಿಂಚು, ಗಿರಿಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಗೊಂಚಲುಗಳಿಂದ ಹೂ ಹಾರದಂತೆ ಕಾಣುವ ಬೆಳ್ಳಕ್ಕಿಗಳಿಂದ ಚಂದ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಗಿಡಬಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಗ ತಾನೇ ಕೋಮಲ ಚಿಗುರು ಮೂಡತೊಡಗಿದ್ದತು. ಕಪ್ಪೆಗಳು, ಜಲಾಶಯಗಳಲ್ಲಿ ಆನಂದ, ತೃಪ್ತಿಯಿಂದ ಧ್ವನಿಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ತಮ್ಮ ಪ್ರಿಯಂಕರರಲ್ಲಿ ಸುಂದರಿಯರು ಪ್ರಣಯ ಕೋಪಬಿಟ್ಟು ನವಿಲುಗಳ ಕೇಕಾರವದಿಂದ ಪ್ರಚೋದಿತರಾಗಿ ಪ್ರಿಯಕರ ರನ್ನು ಒಲವು ನಲಿವಿನಿಂದ ನೋಡತೊಡಗಿದರು. ಮೇಘ ಮಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಧಃಕಾರ ಕವಿದಿರುವಾಗ, ಮಿಂಚಿನ ಬಳ್ಳಿಗಳು ಮೂಡಿದಾಗ ನೆಲ–ಮುಗಿಲುಗಳಲ್ಲಿ ಸೌಂದರ್ಯ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿತ್ತು.ಸಾವಿರಾರು ವಿಧದ ಹೂವುಗಳ ಪರಿಮಳ ಮಾದಕವಾಗಿ, ಮಂದಾ ನಿಲ ಬೀಸಿ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ತಂಪೆನಿಸಿ ಮನಕ್ಕೆ ಹಿತಕರವೆನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಮಳೆಯು ತುಂತುರ ಹನಿ ನಿರಂತರ ಬೀಳುವದರಿಂದ ಹುಲ್ಲುಗರಿಕೆ ತುಂಬಿದ ಭೂಮಿ ತೋಯ್ದು ಹೋಗಿದ್ದಿತು. ಚಂದ್ರನು ಮೋಡದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ ಆಗಾಗ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು.

ಕರಿ ಮೋಡಗಳ ಗಂಭೀರ ಗರ್ಜನೆಯಿಂದ ಹಂಸಗಳು ಹೆದರಿ ಚದುರಿ ಮರೆ ಯಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಸರೋವರಗಳಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪು ಕಮಲ, ಕೆಂಪು ಕಮಲಗಳು ಆಗತಾನೇ ಸುರಿದ ಹೊಸ ಮಳೆಯ ನೀರಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಆನಂದದಿಂದ ನಗುವಂತೆ ಅರಳುತ್ತಿದ್ದವು.

ಬಳಿಕ ಶರತ್‌ಋತು ಕಾಲಿರಿಸಿತು. ಭೂಮಿ ಹಚ್ಚ ಚಿಗುರು ಹಸರಿನಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸಿತು. ನೋಡಿದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕಶೋಕ, ಬಾಳೆಗಿಡಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದ ಮೊಗ್ಗು, ಹೂವುಗಳಾಗಿ ಹಿಗ್ಗಿನಿಂದ ತಂಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ತಲೆದೂಗುತ್ತಲಿದ್ದವು. ಹೂವುಗಳಿಗೆ ಮನ ಸೋತು ಬರುವ ದುಂಬಿಗಳ ಝೇಂಕಾರದ ಇಂಚರದಿಂದ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಋತುವಿಗೆ ಸಂಭ್ರಮ !

ಅತಿಶಯವಾದ ಹಿಮದ ತುಂತುರು ಹನಿಗಳು ಬೀಸಿ ಬರುವ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ತೇಲುತ್ತಿದ್ದವು. ದಶದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತುಂತುರು ಹನಿಗಳು ಹಂಚಿಹೋಗಿ ವಾತಾವರಣವೇ ಅದೃಶ್ಯವಾಗಿತ್ತು.

ಹೇಮಂತ ಶಿಶಿರ ಋತುಗಳೆರಡೂ ಜೊತೆಗಾರರಾಗಿ ವಿವಾಹ ಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಬಂದವು. ಹೇಮಂತ ಶಿಶಿರಗಳೊಡನೆ ತಾವಿರುವಾಗ ಹಿಮಾಲಯನ ಬಿಳಿಯ ಮೇಘಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದನು. ದೂರದಿಂದ ನೋಡಲು ಕ್ಷೀರಸಾಗರದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನು.

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹಿಮಾಲಯನು ಆ ಋತುಗಳ ಆಗಮನದಿಂದ ಧನ್ಯತೆ ಹೊಂದಿದನು. ಹಿಮಾಲಯನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಋತುಗಳು ತಮ್ಮ ಸಂಪತ್ತಿನ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನೇ ತಂದು ರಾಶಿಹಾಕಿದ್ದವು. ಹಿಮಗಡ್ಡೆಗಳಿಂದ ಹಿಮಾಲಯವು ತುಂಬಿದ್ದಿತು, ಹಿಮವಂತನು ಶ್ವೇತ ಛತ್ರ ಹಿಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನು.

ವಸಂತ ಋತುವಿನ ಆಗಮನದಿಂದ ಗಾಳಿಯು ತಂಪಾಗಿದ್ದಿತು ; ಕಮಲಗಳ ಸುವಾಸನೆಯಿಂದ ಮಂದವಾಗಿ ಆಹ್ಲಾದಕರವಾಗಿ ಬೀಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಮಂದಾನಿಲ ಮೈಗೆ ಬಡಿದಾಗ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ದೇವ ಸುಂದರಿಯರಿಗೂ ಮನದಲ್ಲಿ ಕಾಮಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೆರಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಋತುವಿನಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಬಳಿಯ ಮೋಡಗಳು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವು. ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ನೀರು ಧಾರೋಷ್ಣ ಗುಣದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಹಿತಕರವಾಗಿತ್ತು. ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಚಕ್ರವಾಕ, ಹಂಸ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಹಾಯಾಗಿ ತೇಲುತ್ತಿದ್ದವು. ಇಂತಹ ಸುಂದರ ವಸಂತಋತು ಹಾಗೂ ಅಷ್ಟ ದಿಗ್ಗಜಗಳೂ ಜೊತೆಗೂಡಿ ಗಿರಿಜೆಯ ಸ್ವಯಂವರಕ್ಕೆ ಬಂದವು.

ಈ ವಸಂತ ಋತುವಿನಲ್ಲಿ, ಮಾವಿನಮರಗಳು ಹೂತು, ಹೂಗೊಂಚಲು ಬಿಟ್ಟು ಮಂದಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ತಲೆದೂಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಹಿಮಾಲಯದ ಶಿಖರಗಳಲ್ಲಿ ತಿಲಪುಷ್ಪಗಳು ಅರಳಿದ್ದವು. ಬಿಳಿಯ ತಲೆಗೂದಲುಗಳಲ್ಲಿ ಹೂವುಗಳನ್ನು ಮುಡಿದ ವೃದ್ಧ ಮುತ್ತೈದೆಯಂತೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಅರಳಿದ ಹೂವುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ಸಾಲವೃಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಹಬ್ಬಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಅಶೋಕ ಲತೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಪ್ರಿಯ ಪತಿಯರನ್ನು ಆಲಂಗಿಸಿಕೊಂಡ ಕಾಮಿನಿಯರಂತೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತಾಳೇಮರ, ಈಚಲುಮರ, ಹೊಂಗೆಮರ, ದೇವದಾರು ಮರ, ಅಲ್ಲದೆ ಅಶೋಕ ಪುನ್ನಾಗ, ನಾಗಕೇಸರಿ, ಲವಂಗಲತೆ, ಧೂಪದಮರ, ತೆಂಗಿನ ಮರಗಳು ಹಣ್ಣು ಹೂವು ಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಚಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವು.

ನದಿ, ಸರೋವರಗಳ ನೀರು ನಿರ್ಮಲವಾಗಿತ್ತು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಮಲಗಳು ಅರಳಿದ್ದವು. ಮರಿಮೀನುಗಳು ಸೂರ್ಯ ಪ್ರಕಾಶದಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನಾಟ ಚಿಲ್ಲಾಟ ಆಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಬಾತುಗೋಳಿ—ಕಲಹಂಸ, ಚಕ್ರವಾಕ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ತೇಲುತ್ತ ನಲಿದಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಮರದಿಂದ ಮರಕ್ಕೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಧ್ವನಿ ಮಾಡುತ್ತ ಹಾರಾಡುತ್ತಲಿದ್ದವು. ಗಿರಿಜೆಯೂ ಮಂದಂಪೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆ ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿ ಮೂಲಯ ಮಂದ ಮಾರುತವು ಗಿಡ ಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಸುವಾಸನೆಯ ಹೂವುಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಉದುರಿಸುತ್ತ ತಂಪಾಗಿ ಸುಳಿದಾಡುತ್ತಲಿತ್ತು. ಮಾಲತಿ ಬಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿಯ ಹೂವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಕರಂದ ಸವಿಯುತ್ತ ಭ್ರಮರಗಳು ಝೇಂಕಾರನಾದ ಮೊಳಗಿಸುತ್ತಿದ್ದವು.

ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಅರಳಿನಿಂತ ಬಿಳಿ ಹಾಗೂ ನೀಲಕಮಲಗಳ ಬಣ್ಣವನ್ನೇ ನೀರು ಪ್ರತಿಫಲಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಕೆಲವು ಕಡೆ ದುಂಬಿಗಳು ತುಂಬಿರುವ ಕೆಂದಳಗಳಿಂದ ಕೆಂಪಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಕೆಲವು ಸರೋವರಗಳಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣದ ಕಮಲಗಳು ಅರಳಿದ್ದವು. ಕೆಲವು ಕಡೆಗೆ ರತ್ನಮಯವಾದ ದುಂಟುಗಳುಳ್ಳ ಬಂಗಾರದ ಕಮಲಗಳೂ ಅರಳಿದ್ದವು.

ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಮಲಗಳು ಅನೇಕ ಅರಳಿದ್ದವು. ಕಪ್ಪು ಕಮಲ ಮತ್ತು ಕಮಲಗಳಲ್ಲಿಯ ಪುಷ್ಪರಸ (ಮಕರಂದ) ಕುಡಿದು ಪಕ್ಷಿಗಳು ಮಧುರವಾಗಿ ಧ್ವನಿ ಮಾಡುತ್ತ ಹಾರಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಆ ಸರೋವರಗಳಿಗೆ ಬಂಗಾರದ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳಿದ್ದವು.

ಹಿಮಾಲಯ ಪರ್ವತದ ಶಿಖರಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಮರಗಳಾದ ಕರ್ಣಿಕಾರ. ಮರಗಳು ಹೂ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದವು.ಶಿಖರಗಳು ಚಿನ್ನದ ಲೇಪ ಮಾಡಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವು ಅರಳಿ ನಿಂತ ಪಾಟಲ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ದಿಕ್ಕುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕೆಂಪುವರ್ಣದಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸ್ತುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುನ ಹಾಗೂ ನೀಲೀಅಶೋಕ ವೃಕ್ಷಗಳು ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಹೂವುಗಳಿಂದ ಚಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವು. ಮುತ್ತುಗದ ಮರಗಳು,ಹೊಂಗೆಯ ಮರಗಳು ಚಂದನ, ಸಂಪಿಗೆ ವನಗಳು ಪುಷ್ಪ ಸಮೃದ್ಧಿಯಿಂದ ಸಂಪದ್ಭರಿತವಾಗಿದ್ದವು. ಆ ವನಗಳಲ್ಲಿ ಮಧುರ ಮಂದ ಧ್ವನಿಮಾಡುತ್ತ ಮದವೇರಿದ ಗಂಡುಕೋಗಿಲೆಗಳು ಹಾರಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ಮದವೇರಿದ ಕೋಗಿಲೆಗಳ ಮೃದು ಮಧುರ ಗಾನ ಕೇಳಿದ ನವಿಲುಗಳು ಗರಿಗೆದರಿಸಿ, ಆನಂದದಿಂದ ಮೈಮರೆತು ನರ್ತನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಮನ್ಮಥನು ಉತ್ಸಾಹದಲ್ಲಿ ಹೂಬಾಣ ಬಿಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ದೇವ ಸುಂದರಿಯರಿಗೆ ಗುರಿ ಇಟ್ಟು ಬಾಣ ಬಿಡಲು ಅಣಿಯಾದನು.

ಗ್ರೀಷ್ಮಋತುವು ಕಾಲಿಟ್ಟಿತು.ತುಂಬು ತೀಕ್ಷ್ಣ ಬಿಸಿಲು ನೋಡಿದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಬಿಸಿಲಿನ ಬೇಗೆಯಿಂದ ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸರೋವರಗಳಲ್ಲಿ ನೀರೆಲ್ಲ ಬತ್ತಿ ಹೋಗಿದ್ದಿತು. ಆಗ ಆ ಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಟಲ, ತಾಳೆ ಮುಂತಾದ ಹೂಗಳ ಗಂಧವು ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ತೇಲಿಬರುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಕಲ್ಯಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಮಲಗಳು ಅರಳಿದ್ದವು. ದಡದಲ್ಲಿಯ ಕಲಹಂಸಗಳು ತಾವರೆಯ

ತಿಳಿಂದೇಟನ್ನು ತಿಂದು ಮದವೇರಿ ಕೂಗುತ್ತಲಿದ್ದವು. ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿರುವ ತಪ್ಪಲು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಕುಲವೃಕ್ಷಗಳು ಸುಂದರವಾದ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣಗಳ ಹೂವುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದವು. ಋತುಗಳಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ವೃಕ್ಷ ಬಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಹೂವುಗಳು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಅದರಂತೆ ವಿವಿಧ ಜಾತಿಯ, ಬಗೆ ಬಗೆ ಬಣ್ಣದ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಹಾರಾಡುತ್ತ ಧ್ವನಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಇಂತಹ ಸೃಷ್ಟಿ ಸೌಂದರ್ಯದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಎಲ್ಲ ಋತುಗಳು ಸಕಾಲಕ್ಕೆ ಮೇಳವಿಸಿ, ಉಮಾದೇವಿಯ ಮದುವೆಗಾಗಿ ಹಿಮರಾಜನ ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದರು.

ಎಲೈ ಮುನಿಗಳೇ, ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಮಹೇಶ್ವರನ ಮದುವೆಗಾಗಿ ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳು,ಪಕ್ಷಿಗಳು, ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರು. ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ವಾದ್ಯಗಳು ಧ್ವನಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಒಂದು ಸುಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ನಾನು (ಬ್ರಹ್ಮ) ಮುನಿಗಳೊಡನೆ ಉಮಾದೇವಿಯನ್ನು ಸುಂದರವಾದ ಆಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿ ಅವಳನ್ನು ವಿವಾಹ ಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಕರೆದುತಂದೆನು. ಬಳಿಕ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಶಿವನನ್ನು ಕುರಿತು ನಾನು ಆಚಾರ್ಯನಾಗಿದ್ದು ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಸುವದಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಶಿವನೂ ಸಮ್ಮತಿಸಿದ. ಆಮೇಲೆ ನಾನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ದರ್ಭೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡೆನು. ಉಮಾದೇವಿ ಹಾಗೂ ಮಹಾದೇವರ ಹಸ್ತಗಳನ್ನು ಯೋಗಬಂಧನದಿಂದ ಕಟ್ಟಿದೆನು.

ಸ್ವಯಂ ಅಗ್ನಿಯೇ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೈಮುಗಿದುಕೊಂಡು ನೀಡುತ್ತಿರುವ ಹವಿಸ್ಸು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ವಿವಾಹ ಮಂತ್ರೋಚ್ಚರಣೆಯೊಂದಿಗೆ (ಮಂತ್ರಗಳೇ ಅಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿವೆತ್ತು ನಿಂತಿರಲು)ನಾನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ತುಪ್ಪದೊಂದಿಗೆ ಹವಿಸ್ಸು ಅರ್ಪಿದೆನು. ಈ ರೀತಿ ವಿವಾಹವನ್ನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸಿದೆ. ಶಿವ. ಪಾರ್ವತಿಯರು ಅಗ್ನಿ ಪ್ರದಕ್ಷಣೆ ಹಾಕಿದರು; ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿದರು. ಅವರೀರ್ವರ ಹಸ್ತ ಬಂಧನ ಬಿಚ್ಚಿದೆನು. ಇನ್ನುಳಿದ ದೇವತೆಗಳು, ಮಾನಸಪುತ್ರರು ಹಾಗೂ ಸಿದ್ಧ ಮುನಿಗಳೊಡನೆ ಶಿವನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು.

ಮುನಿಗಳೇ, ಶಿವ-ಉಮೆಯರ ಮದುವೆಯು ಈ ರೀತಿ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರಿದ್ದು, ಯೋಗಾಯೋಗವೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಇಂತಹ ಅಪೂರ್ವ ಮದುವೆ ಜರುಗಿದ್ದನ್ನು ಈ ಹಿಂದೆ ಯಾವ ದೇವತೆಗಳೂ ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಶಿವ-ಪಾರ್ವತಿ ವಿವಾಹದ ಕಥನವು ಸುರಮ್ಯವೂ, ಪುಣ್ಯಕರವೂ ಆಗಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಮಹಾ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಉಮಾ-ಮಹೇಶ್ವರರ ವಿವಾಹ ವರ್ಣನೆಯೆಂಬ ಮೂವತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಮೂವತ್ತೇಳು

ತನ್ನೆದುರು ಆತ್ಮಾಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಆಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಋಷಿ ಸಂಕುಲಕ್ಕೆ ಚತುರ್ಮುಖ ನುಡಿದ-ಮದುವೆಯ ನಂತರ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಆನಂದಭರಿತರಾಗಿ ಆ ಮಹೇಶ್ವರನಿಗೆ ವಂದಿಸಿ, ಅವನ ಗುಣಗಾನ ಮಾಡಿದರು. ಲಿಂಗರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಮಹಾಲಿಂಗನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಕೈಲಾಸಪತಿಗೆ ವಂದನೆ. ವಾಯುವೇಗವುಳ್ಳ ಭಯಂಕರ ರೂಪನಾದ ಜಗದೀಶ್ವರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

ದುಃಖ ದುರಿತಗಳನ್ನು ದೂರಮಾಡಿ ಸುಖ, ಸಂಪದ ಕೊಡುವ ಮಹಾದೇವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

ನೀಲಕೇಶವುಳ್ಳವನಾದ ಪಾರ್ವತೀ ಪತಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ವಾಯುರೂಪಧರನಾದ ವಿವಿಧ ರೂಪವುಳ್ಳ ಇಂದುಧರನಿಗೆ ವಂದನೆಗಳು. ಮೂರು ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ಬೇಕೆಂದಾಗ ಸಾವಿರ ಕಣ್ಣು ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಬಲ್ಲ ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ಕಾಲಭೈರವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ವೇದಮಯನಾಗಿದ್ದು, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹಿತಕೋರುವ, ಶುಭಕರನಾದ ಶಂಭುವಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ದೇವೇಂದ್ರನ ತೋಳನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ, ಅವನ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ನಿರ್ನಾಮ ಮಾಡಿದ ಓಂಕಾರ ರೂಪಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ತನ್ನ ನಿಟ್ಟುಸಿರ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ವೇದಾದಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೊರಗೆಡುಹುವ ದೇವನಿಗೆ ವಂದನೆಗಳು.

ಜಗತ್ತಿಗೆಲ್ಲ ಏಕಮಾತ್ರ ಒಡೆಯನೆಂದು ಹೆಸರಾದ, ಗಿರಿಜಾಪತಿಗೆ ಅಡಿಗಡಿಗೆ ವಂದನೆಗಳು. ಜಲಲಿಂಗನೂ, ಪ್ರಳಯರುದ್ರನೂ ತಾನೇ ತಾನಾಗಿ ಮೆರೆವ ಮಹಾರುದ್ರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಕಪಾಲ ಮಾಲೆ ಧರಿಸಿ, ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಕಪಾಲಸೂತ್ರ, ದಂಡ ಹಿಡಿದ ಸದಾ ಸ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿರುವ ಅದರ ಒಡೆಯನಾದ ಸ್ಮಶಾನ ಭೈರವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

ಮೂರುಲೋಕಗಳಿಗೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೂ ಪಶುಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವವನೂ ಆದ ಪಶುಪತಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಯೋಗದಂಡ ಧರಿಸಿದ, ಪ್ರಮಥಗಣಗಳ ದುಃಖ ದೂರಮಾಡುವ ಖಟ್ವಾಂಗ ಭೈರವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಯಜ್ಞ ಪುರುಷನ ಶಿರಸ್ಸು ಮುರಿದು ಮೂಲೆಗುಂಪು ಮಾಡಿದವನೂ ಯಮುನ ಜುಟ್ಟನ್ನು ಕಿತ್ತು ಬಿಸುಟಿದವನೂ ಸೂರ್ಯನ ದಂತ ಭಗ್ನಗೈದ ಕಾಲಭೈರವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

ಪಿನಾಕ, ತ್ರಿಶೂಲ, ಕತ್ತಿ ಖಡ್ಗ, ಮುದ್ಗರ ಮೊದಲಾದ ಆಯುಧ ಹೊಂದಿದ, ಮೂರು ಕಣ್ಣು ಹೊಂದಿರುವ, ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ಮೃತ್ಯು ಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ಮೃತ್ಯುಂಜಯನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಯಮನನ್ನೇ ಸಂಹಾರ ಮಾಡಬಲ್ಲವನಾದ, ಗಿರಿಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಗಿರೀಶನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಸುವರ್ಣಮಯ ವೀರ್ಯವುಳ್ಳ, ಕುಂಡಲಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಜಗದೀಶ ವೀರನಾದ ಹರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

ದೈತ್ಯರ ಯೋಗ ಬಲ ಮುರಿಯುವವನೂ, ಯೋಗಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಗುರುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ರುವ ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ, ಚಂದ್ರ, ಸೂರ್ಯ, ಅಗ್ನಿಗಳ ಪ್ರತೀಕವಾದ ಮೂರು ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಮುಕ್ಕಣ್ಣನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಭಕ್ತರಿಗೆ ಬೇಡಿದಲ್ಲಿಯೇ ವರನೀಡುವ ಸ್ಮಶಾನವಾಸಿ, ರುದ್ರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

ಮಹಾಗೃಹಸ್ಥನೂ, ವಾನಪ್ರಸ್ಥನೂ, ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯೂ ಆದ ಶಿವನಿಗೆ ನಮ ಸ್ಕಾರ. ಪಶುಗಳನ್ನೂ ಪ್ರೇಮ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಪೋಷಿಸುವ ಪರಮಕರುಣೆಯುಳ್ಳ ಪಶುಪತಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಯೋಗದಿಂದ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಐಶ್ವರ್ಯ ಸಿದ್ಧಿ ಗಳನ್ನು ವರವಾಗಿ ನೀಡುವ ಪರಮ ಕರುಣಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಜಗದ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸಂಹಾರ ಕ್ಕೆಲ್ಲ ಮೂಲ ಕಾರಣನೆನಿಸಿದ ಜಗದೀಶನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

ಜಗತ್ತನ್ನು ಪಾಲಿಸುವವ ಶಕ್ತಿಮೂಲನೂ, ಭಕ್ತಾನುಕಂಪಿಯೂ, ಭಕ್ತವತ್ಸ ಲನೂ ಆದ ಹರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ವಸುರೂಪನೂ, ಆದಿತ್ಯರೂಪನೂ, ಅಶ್ವಿನಿ ದೇವತೆಗಳ ರೂಪನೂ ಆದ ರುದ್ರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

ಸಾಂಖ್ಯರೆನ್ನುವಂತೆ ಸಾಕ್ಷಿಪುರುಷನೂ, ಪಿತೃದೇವತೆಗಳ ರೂಪನೂ, ವಿಶ್ವೇದೇವ ರೂಪನೂ, ಆದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ದುಷ್ಟರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವವನೂ, ಮಂಗಲರೂಪನೂ, ವರಪ್ರದಾಯಕನೂ, ಆದ ಮಹೇಶ್ವರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

ಪ್ರಕೃತಿ ರೂಪನಾಗಿದ್ದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೆ ಹೊರತಾದವನಾದ ಚಿತ್ರ ರೂಪನೂ, ಆಶ್ಚರ್ಯಕರನೂ ಆದ ಶಿವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಕಾರಣರೂಪಿಯೂ, ಪ್ರಣ್ಯ ರೂಪಿಯೂ ಆದ ಪರಶಿವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

ಪುರುಷ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸತ್ವ, ರಜಸ್ಸು, ತಮಸ್ಸುಗಳೆಂಬ ಗುಣ ಗಳು ಉದ್ಭವಿಸಿ ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಚಾಲನೆಯನ್ನು ಪ್ರೇರೇಪಿಸುವ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಪ್ರಕೃತಿ ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿ ತನ್ಮೂಲಕ ಜಗದ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯ, ಕಾಯಕಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಕ ಶಕ್ತಿ ಮೂಲವೆನಿಸಿದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಮುಂದೆ ಜರುಗಲಿರುವ ಘಟನೆಗಳ ಹಾಗೂ ಕರ್ಮಗಳ ಫಲಾಫಲ ಕೊಡುವವನಾದ ಮಹೇಶ್ವರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಜನ ಹಾಗೂ ಜನಾಂಗಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ಗುಣಕರ್ಮಗಳಿ ಗನುಸಾರ ವೃತ್ತಿಧರ್ಮಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವವನೂ ಆದ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಶಿವನಿಗೆ ನಮ ಸ್ಕಾರ. ದೇವದೇವನಾದ ಮಹಾದೇವನೆ, ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಓ ! ಶಿವನೆ, ನಾವು ನೋಡುವಂತೆ ಶಾಂತ, ಸೌಮ್ಯ ಮುಖಿ ಉಳ್ಳವನಾಗು, ಪ್ರಸನ್ನ ಭಾವದಿಂದ ನಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ನೋಡು, ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಕರುಣೆ ತೋರಿ ಪರಮಾನುಗ್ರಹ ಮಾಡು.

ಆವಗ ಭಕ್ತಿಪೂರಿತ ಭಜನೆ, ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಪರಮೇಶ್ವರ ಪ್ರಸನ್ನನಾದ ಅವರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ಸೌಮ್ಯಸ್ವರೂಪ ತೋರಿದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ವರ ಕೇಳಲು ಹೇಳಿದ. ದೇವತೆಗಳು ವರ ಕೇಳಲು ಹಾತೊರೆಯದೆ ಅವನ ನಿರಂತರ ಅನುಗ್ರಹ ಕೋರಿದರು ಅವರ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಶಿವ ಮನ್ನಿಸಿದ ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಉಳಿದ ಜನಗಳನ್ನೂ ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟು ಪ್ರಮಥ ಗಣಗಳೊಡನೆ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದ.

ಎಲೈ ಮುನಿಗಳಿರಾ, ದೇವತೆಗಳು ಭಕ್ತಿ ಭಾವದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಈ ಶಿವಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಸದ್ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆಲಿಸಿದವನು, ಹೇಳುವವನು ಪುಣ್ಯಲೋಕ ಪಡೆದು, ಸುಖಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಶಿವಸ್ತುತಿ ನಿರೂಪಣವೆಂಬ ಮೂವತ್ತೇಳನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಮೂವತ್ತೆಂಟು

ಋಷಿ ಮುನಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಚತುರ್ಮುಖ ನುಡಿದ-ಮಹದೇವನು ತನ್ನ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಮರಳಿ ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಉಚಿತ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತನು. ಆಗ ಮನ್ಮಥನ ದೃಷ್ಟಿ ಶಿವನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿತು ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿಯ, ಹೂಬಾಣವನ್ನು ಹೂಡಿದ ಮನೋಜವ

ಮಹಾಮಾಯಾದಿ ಮನೋಜವ. ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯು ಜನರನ್ನು ಹೂಬಾಣ ಹೊಡೆದು ನಾನಾ ರೀತಿಯ ಯಾತನೆಗೆ ಗುರಿಪಡಿಸುವವನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿದ್ದ ಋಷಿಗಳ ವ್ರತ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಸಹ ತನ್ನ ಬಾಣ ದೇಟಿನಿಂದ, ಮುರಿಯುವಲ್ಲಿ ಚತುರ ಶಿವನ ದುರಿನಲ್ಲಿಯೇ, ಚಕ್ರವಾಕ ಪಕ್ಷಿಯ ರೂಪದಿಂದ ರತಿಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಣಯ ಲೀಲೆ ತೋರಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ

ಅವಿರತ ಪ್ರಣಯ ಕೇಳಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ ಚಕ್ರವಾಕ ರೂಪದಲ್ಲಿಯ ರತಿ–ಮನ್ಮಥರತ್ತ ಹೋಯಿತು ಅವನ ಕಣ್ಣೋಟ ಅವನ ಮನದಲ್ಲಿ ತಿರಸ್ಕಾರ ತುಂಬಿತ್ತು ಪಕ್ಕನೇ ಮೂರನೆಯ ಕಣ್ಣನ್ನು ತೆರೆದ ಆಗ ಸಾವಿರಾರು ಜ್ವಾಲೆಗಳೊಡನೆ ಅಗ್ನಿಯು ಹೊರಟು ತಕ್ಷಣವೇ ಮನ್ಮಥನನ್ನೂ ಅವನ ಪರಿವಾರವನ್ನೂ ಸುಟ್ಟು ಹಾಕಿತು ಆಗ ಮನ್ಮಥನು ಶಿವನ ಉರಿಗಣ್ಣಿನ ಕೋಪ ಪ್ರತಾಪ ತಾಳಲಾಗದೆ, 'ದೇವ, ದೇವಾ ಕಾಪಾಡು ಕಾಪಾಡು ಎಂದು ಆರ್ತನಾದದಿಂದ ಕೂಗುತ್ತ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದ ಹಾಗೇ ಬಿದ್ದ ಮನ್ಮಥ ಮೂರ್ಛೆ ಹೋದ.

ಪತಿಯು ಮೂರ್ಛೆ ಹೋದದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಮನ್ಮಥನ ಸಹಚರಿ, ರತಿಯು ದುಃಖಾತಿರೇಕದಿಂದ ಅಳುತ್ತ ತನ್ನ ಪತಿಗೆ ಜೀವದಾನ ಮಾಡಲು ಪಾರ್ವತಿ

ಪರಮೇಶ್ವರರನ್ನು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಳು. ರತಿದೇವಿಯ ಕರುಣಾಜನಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಪಾರ್ವತಿ ಪರಮೇಶ್ವರರು ಅನುಕಂಪತೋರಿ, ಅವಳನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುತ್ತ ನುಡಿದರು–ರತಿಯೆ, ವ್ಯರ್ಥ ದುಃಖ ಮಾಡಬೇಡ. ನಿನ್ನ ಪತಿಯು ಸುಟ್ಟು ಹೋದ. ಇನ್ನು ಆವನನ್ನು ನೀನು ಮರಳಿಪಡೆಯಲಾರೆ, ಶರೀರವಿರದಿದ್ದರೂ ಅವನಿಗೆ ಸಾವಿಲ್ಲ. ಅವನು ಎಂದಿನಂತೆ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತಾನೆ. ನಿನ್ನನ್ನೂ ಸುಖಿಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮುಂದೆ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಕೃಷ್ಣಾವತಾರ ಮಾಡಲಿದ್ದು, ಆ ಮಾಧವನಿಗೆ ಮನ್ಮಥ ಮಗನಾಗಿ ಜನಿಸುವನು. ಅವನನ್ನು ನೀನು ಮದುವೆಯಾಗುವೆ.

ಶಿವಪಾರ್ವತಿಯರ ಮಾತಿನಿಂದ ರತಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ನೆಮ್ಮದಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ತೆರಳಿದಳು.

ಮನ್ಮಥನು ಹೀಗೆ ಶಿವನಿಂದ ಮರಣಕ್ಕೀಡಾಗಲು, ಮಹಾದೇವನು ಉಮೆಯೊಡನೆ ಮನೋಹರವಾದ ಹಿಮಾಲಯದ ತಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿ ಸುಖ ವಿಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಭವ್ಯವಾದ ಗುಹೆಗಳು, ಕಮಲದ ಹೂವುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ತಿಣ್ಣೀರ ಸರೋವರಗಳು, ಸುಂದರವಾದ ವನ ಪ್ರದೇಶಗಳು'ಜುಳು ಜುಳು' ಎಂದು ಮಂಜುಳ ಗಾನ ಮಾಡುತ್ತ ತುಳುಕಿ-ಬಳುಕಿ ಹರಿಯುವ ನದಿಗಳು. ಅವುಗಳೆಲ್ಲಲ್ಲ ಶಿವನು ಪಾರ್ವತಿಯೊಡನೆ ರಸನಿಮಿಷ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ವಿದ್ಯಾಧರರು, ಕಿನ್ನರ ಸುಂದರಿಯರು ವಿಹರಿಸುವ ಸುಂದರ ತಾಣವಾದ ಹಿಮಾಲಯದ ಮನೋಹರ ಶಿಖರಗಳಲ್ಲಿ, ಪಕ್ಷಿಗಳು ಮಧುರ ಗಾಯನ ಮಾಡುವ ರಮ್ಯ ವನಾಂತರಗಳಲ್ಲಿ, ಪವಿತ್ರ ತೀರ್ಥಗಳುಳ್ಳ ಆಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವನು ತನ್ನ ಸತಿಯೊಡನೆ ಕಾಲಕ್ಷೇಪ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು, ಗಂಧರ್ವರು, ಸುಂದರ ಯಕ್ಷರು, ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳು, ವಿಹಾರ ಮಾಡುವ ರಮಣೀಯ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವನು ಪಾರ್ವತಿಯೊಡನೆ ಮನರಂಜನೆ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದನು.

ದೇವತೆಗಳು, ಮುನಿಗಳು, ಯಕ್ಷರು, ವಿದ್ಯಾಧರರು, ಕಿನ್ನರರ, ದೈತ್ಯನಾಯಕರೊಡನೆ ಸುಖಕಥಾ ವಿನೋದದಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತಿಯೊಡನೆ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗ ಶಿವಪಾರ್ವತಿಯರ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಅಪ್ಸರಾ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಅಂಗಾಂಗ ಸೌಂದರ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ನರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಂಧರ್ವರು ಮನದುಂಬಿ ಸ್ವರ ಮಾಧುರ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಗಾಯನ ಮಾಡಿದರು. ಇನ್ನಿತರರು ಲಯಬದ್ಧವಾಗಿ ವಾದ್ಯ ನುಡಿಸುವರು. ಪಾರ್ವತಿಯ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ, ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ಗಣಗಳೊಡನೆ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಬಹಳ ಕಾಲ ವಾಸ ಮಾಡಿದ್ದನು.

ಮುನಿಗಳು ಸಂದೇಹ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ನುಡಿದರು– ಬ್ರಹ್ಮದೇವಾ ಈ ರೀತಿ ಪಾರ್ವತಿಯೊಡನೆ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿ ಇರಲು ಕಾರಣವೇನು ? ಪರಮೇಶ್ವರನು ಮುಂದೇನು ಮಾಡಿದ ?

ಅವರ ಸಹಜ ಕುತೂಹಲ ಕಂಡು ಬ್ರಹ್ಮ ಮಾತನಾಡಿದ : ಉಮಾದೇವಿಯೊಂದಿಗೆ ಚಂದ್ರಕಲಾಧರನು ಹಿಮಾಲಯ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲ ತನ್ನ ಗಣಗಳೊಡನೆ ವಾಸವಾಗಿದ್ದನು. ಅವನ ಗಣಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವರು ನಾನಾ ಬಗೆಯ ರೂಪ, ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಿದ್ದರು. ಅವರೊಡನೆ ಆ ದೇವಿಯನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುತ್ತ ತಾನೂ ವಿರಾಮವಾಗಿ ಕಾಲಕ್ಷೇಪ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ಒಂದು ದಿನ ಪರಮೇಶ್ವರಿಯು ತನ್ನ ತಾಯಿ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಳು. ಅವಳ ತಾಯಿ ಮೇನಾದೇವಿ ರತ್ನ ಖಚಿತ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದಳು. ಮಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಲೇ ಅವಳಿಗೆ ಆಸನ ಕೊಟ್ಟು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಹೇಳಿ, ಮಾತನಾಡಿದಳು– ನೀನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಬಹಳ ಕಾಲವಾಯಿತು. ಕಾರಣವೇನು ? ನನಗೆ ಯಾವ ಬೇರೆ ಕ್ರೀಡೆಗಳಿಗೂ ಅನುವು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಪತಿಯೊಡನೆ ವಿಹಾರ ಮಾಡುವೆ ಎಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ನಿನ್ನ ಪತಿಯೊಬ್ಬ ದರಿದ್ರ. ಅಂತೆಯೇ ನಿನಗೆ ಬೇರೆ ಕ್ರೀಡೆಗಳು ದೊರೆಯಲಾರವು. ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ,ದರಿದ್ರರಿಗೂ, ನಿರಾಶ್ರಿತರಿಗೂ, ನಿನ್ನ ಪತಿಗಿರುವಂತೆ ಕಾಡೇ ಆಶ್ರಯ !

ಮೇನಾದೇವಿಯ ಒರಟು ಮಾತಿನಿಂದ ಪಾರ್ವತಿಗೆ ಬೇಸರ ಬಂದಿತು. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ದುಃಖವೂ ಆಯಿತು. ಆದರೂ ಅದನ್ನು ಸಹನೆಯಿಂದ ತೋರಗೊಡಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ನುಡಿದಳು : ಪತಿಯೇ, ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಾನು ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿ ಇರಲಾರೆ, ಬೇರೆಲ್ಲಿಯಾದರೂ ವಾಸಕ್ಕೆ ಸ್ಥಾನ ಕಲ್ಪಿಸು.

ಮಡದಿಯ ಮಾತಿಗೆ ನಸುನಗುತ್ತ ಮಹಾದೇವ ನುಡಿದ: ಈ ಹಿಂದೆ ನಾನೆಷ್ಟು ಸಾರಿ ಹೇಳಿದರೂ, ನೀನು ಬೇರೆಡೆ ವಾಸ ಮಾಡಲು ವಿರೋಧ ಮಾಡಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲು ಇಷ್ಟಪಟ್ಟ ಕಾರಣ ನಾನು ಸುಮ್ಮನಾಗಿದ್ದೆ. ಅದಿರಲಿ, ಈಗ ನೀನು ಬೇರೆ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿರುವ ಕಾರಣ ?

ಮಹಾದೇವನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಮನಸದಲ್ಲಿಯ ನೋವನ್ನು ಮಾತಾಗಿ ಹರಿಸಿದಳು ಪಾರ್ವತಿ : ಈ ದಿನ ನಾನು ತಂದೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಾಯಿಯ ಭೇಟಿ ಆಯಿತು. ಪರಸ್ಪರ ಕ್ಷೇಮ ಸಮಾಚಾರ, ವಿಚಾರ ವಿನಿಮಯಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಾಯಿಯು 'ನಿನ್ನ ಪತಿಯು ದರಿದ್ರ. ನಿನ್ನನ್ನು ಕ್ರೀಡಿಸುವಂತಹ ವಸ್ತುಗಳು ಅವನಿಗೆಲ್ಲಿಂದ ಬರಬೇಕು ಎಂದಳಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಪ್ರಮಥಗಣಗಳೊಂದಿಗೆ ವಿಹರಿಸುವದು ಅವಳಿಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ.

ಪಾರ್ವತಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಹಾಸ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಮಹಾದೇವ ನಗುತ್ತಲೇ ಹೇಳಿದ : ನಿನ್ನ ತಾಯಿಯು ಹೇಳಿದ್ದೆಲ್ಲಾ ನಿಜವೆ. ಅದಕ್ಕೆ ನೀನೇಕೆ ಸಿಟ್ಟಾಗಿರುವೆ ? ನನಗೆ ಮನೆ–ಮಾರು ಒಂದೂ ಇಲ್ಲ. ನನಗೆ ಉಡುವದಕ್ಕೆ ಚರ್ಮದ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಮನೆಯಿಲ್ಲದ ನಾನು ಕಾಡು ಮೇಡುಗಳಲ್ಲಿ ಪರ್ವತ ಗುಹೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ನಗ್ನ ಶರೀರವುಳ್ಳವರು ನನ್ನ ಗಣಗಳು. ನಿನ್ನ ತಾಯಿ ಹೇಳಿರುವುದೆಲ್ಲಾ ನಿಜವೇ. ಹೀಗಿದ್ದೂ ನೀನು ವಿನಾಕಾರಣ ತಾಯಿಯ ಮೇಲೆ ಕೋಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ.

ಪಾರ್ವತಿಯು ಬಂಧುಗಳಿಂದ ದೂರವಿರಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದಳು. ಬೇರೆ ವಾಸಸ್ಥಾನ ಕಲ್ಪಿಸಲು ಮಹಾದೇವನಿಗೆ ಒತ್ತಾಯಿಸಿದಳು. ಅವಳ ಸುಖ, ಸಂತೋಷಕ್ಕಾಗಿ ಮಹಾದೇವನು ಹಿಮಾಲಯ ತಪ್ಪಲು ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು,ಪ್ರಮಥಗಣಗಳೊಡನೆ ಪಾರ್ವತಿ ಸಹಿತನಾಗಿ, ಮೇರು ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಉಮಾ-ಮಹೇಶ್ವರರು ಹಿಮವತ್ಪರ್ವತ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದರೆಂಬ ಮೂವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಮೂವತ್ತೊಂಭತ್ತು

ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಮತ್ತೆ ಮುನಿಗಣವು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ:—ವೈವಸ್ವತ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೇತಸನ ಮಗನಾದ ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನ ಯಾಗವು ನಾಶ ಹೇಗಾಯಿತು? ಕೇವಲ ದೇವಿಯ ಮೇಲೆ ಕೋಪಗೊಂಡು ದಕ್ಷಯಜ್ಞ ನಾಶ ಮಾಡಿದುದು ಏಕೆ ?

ಅವರ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಚಿತ್ತಗೊಟ್ಟು ಆಲಿಸಿದ ಚತುರಾನನ ನುಡಿದ:—ಮುನಿಗಳೆ, ಉಮಾದೇವಿಯ ಸುಖ, ಸಂತೋಷಕ್ಕಾಗಿ ಪರಶಿವನು ದಕ್ಷಯಜ್ಞ ಹಾಳು ಮಾಡಿದ ಸಮಾಚಾರ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿರಿ.

ಮೇರು ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ಜಗತ್ಪೂಜ್ಯವಾದ ಶಿಖರ ಒಂದಿದೆ ಅದು ಅಮೂಲ್ಯ ವಜ್ರ, ರತ್ನಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರು ಆ ಶಿಖರಕ್ಕೆ ಎಂದೂ ಹೋಗಲಾರರು. ಆ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ತಳೆದ ಒಂದು ಸುಂದರ ಪ್ರದೇಶವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಉಮಾ ಮಹೇಶ್ವರರು ಜೊತೆಯಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು.

ಆನಂದದಿಂದ ಒಂದಾಗಿ ಕುಳಿತ ಆ ಪಾರ್ವತಿ ಪರಮೇಶ್ವರರನ್ನು, ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರೂ, ಅಷ್ಟ ವಸುಗಳೂ, ಅಶ್ವಿನಿ ದೇವತೆಗಳೂ, ಹಲವಾರು ಯಕ್ಷರೂ, ಅವರ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರಲ್ಲದೆ ಯಕ್ಷರಾಜನಾದ ಕುಬೇರನೂ, ಭೃಗು ಮಹರ್ಷಿಯೂ ಆ ಮಹಾದೇವನ ಸೇವೆ ಮಾಡತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಕಾಲಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಸನತ್ಕುಮಾರರು, ಅಂಗಿರಸ್ಸು ಮೊದಲಾದ ದೇವಮುನಿಗಳು, ವಿಶ್ವಾವಸು ಎಂಬ ಗಂಧರ್ವನು, ಅಪ್ಸರೆಯರು ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿದ್ಯಾಧರರು, ಸಾಧ್ಯರು,ತಪಸ್ವಿಗಳು ಎಡಬಲ ಪಾರ್ಶ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ವಿವಿಧ ವಾದ್ಯವೃಂದದೊಡನೆ ಒಂದಾಗಿ ಮಧುರ ಗಾಯನದ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರೊಡನೆ ಸುಗಂಧ ಬೆರೆತ ಮಂದಾನಿಲ ಸುಳಿದು ಆಗಾಗ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಹರ್ಷಪಡಿಸುತ್ತ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಪರಶಿವನ ಪರಮಭಕ್ತರೂ, ಸೇವಕರೂ ಎಂದೆನಿಸಿದ ಭೂತಗಳು ನಾನಾ ಬಗೆಯ ವೇಷದಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಭಯಂಕರರೂ, ಬಲಿಷ್ಠರೂ ಆದ ರಾಕ್ಷಸರೂ, ಪಿಶಾಚಿಗಳು ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಆಯುಧ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಶಿವ-ಪಾರ್ವತಿಯರ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.ಮಹಾದೇವನಿಗೆ ಪ್ರಿಯನಾದ ನಂದಿಕೇಶ್ವರನು ಶಿವನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವ ತ್ರಿಶೂಲಧರಿಸಿ ಮಹಾದೇವನ ಸಮೀಪ ನಿಂತಿದ್ದನು.

ಹೀಗೆ ದೇವ, ದೈತ್ಯ, ದಾನವರಿಂದ ಸೇವೆ ಪಡೆಯುತ್ತ ಪಾರ್ವತಿಯೊಂದೊಡಗೂಡಿ ಪರಶಿವನು ಮೇರು ಪರ್ವತದ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದನು.

ಕೆಲವು ಕಾಲಾನಂತರ ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನು ಮಹಾಯಾಗ ಒಂದನ್ನು ಜರುಗಿಸಿದ. ದಕ್ಷನ ಮಹಾಯಾಗಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನಿತರಾಗಿ ದೇವೇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳು ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಒಂದರು. ದಕ್ಷಯಜ್ಞವು ಗಂಗಾದ್ವಾರವೆಂಬ ಮಹಾಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜರುಗಲಿದ್ದು, ಮಹಾದೇವನ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದು ಇನ್ನೂ ಹಲವಾರು ದೇವಾನುದೇವತೆಯಲ್ಲಿಗೆ ಬಾವಲ್ಲದೆ ಗಂಧರ್ವ ಅಪ್ಸರೆಯರು ತಂಡೋಪತಂಡವಾಗಿ ಗಂಗಾದ್ವಾರಕ್ಕೆ ಬಂದರು.

ಮಹಾ ಕರ್ಮಯೋಗಿಯೂ, ಧರ್ಮಿಷ್ಠನು ಆದ ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನು, ಅನೇಕ ಋಷಿ ಹಾಗೂ ಸಿದ್ಧರಿಂದ ಒಡಗೂಡಿ ಮಹಾಯಾಗ ಆರಂಭಿಸಿದನು.

ಭೂಲೋಕ, ಅಂತರಿಕ್ಷಲೋಕ, ಸ್ವರ್ಗಲೋಕ ವಾಸಿಗಳಾದ ಜನರು ಬಂದು ಅಂಜಲಿಬದ್ಧರಾಗಿ ದಕ್ಷನಿಗೆ ಮಹಾಯಾಗದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವನ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯರು, ದ್ವಾದಶಾದಿತ್ಯರು, ಅಷ್ಟವಸುಗಳಲ್ಲದೆ ವಾಯುಗಣ ಸಹಿತರಾಗಿ ಆಗಮಿಸಿದರು.

ಊಷ್ಮಪ, ಧೂಮಪ, ಆಜ್ಯಪ, ನೋಮಪ-ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯ ಪಿತೃಗಳು, ಅಶ್ವಿನಿ ಕುಮಾರರು ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಮಹಾಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಬರಿ ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ? ಗರ್ಭದಿಂದ ಜನಿಸುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಮೊಟ್ಟೆಯಿಂದ ಜನಿಸುವ ಹಕ್ಕಿಗಳು, ಬೆವರು, ಹಾಗೂ ದುರ್ಗಂಧದಿಂದ ಜನಿಸುವ ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಕಾದಿಗಳು, ಮರ ಗಿಡಬಳ್ಳಿಗಳು ಸಹ ಮಹಾಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಉಪಸ್ಥಿತರಾಗಿದ್ದರು.

ಆ ಮಹಾಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಸರ್ವ ದೇವ,ದಾನವ, ಯಕ್ಷ, ರಾಕ್ಷಸ, ಪಶುಪಕ್ಷಿ, ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಕಾದಿಗಳು ಬಂದರೂ ಶಿವನು ಮಾತ್ರ ಬಾರದಿದ್ದನ್ನು ದಧೀಚಿ ಋಷಿಯು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿದನು. ಅವನಿಗೆ ಪರಮೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೋಪವೂ ಬಂದಿತು. ತಿರುಗಿ ದಕ್ಷನನ್ನು ಕುರಿತು–ಪರಮೇಶ್ವರನು ಲೋಕ ಪೂಜಿತಃ ಮಂಗಳಕಾರಕ; ಹಾಗಿದ್ದೂ ನೀನು ಪಶುಪತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸದೇ ಇರಲು ಕಾರಣವೇನು ?

ಅವನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ದಕ್ಷ ಉತ್ತರಿಸಿದ–ತ್ರಿಶೂಲಧಾರಿಗಳೂ ಕಪಾಲಿಗಳೂ ಆದ ಹನ್ನೊಂದು ಜನ ರುದ್ರರು ಮಾತ್ರ. ಇವರ ಹೊರತೂ, ಬೇರೆ ಮಹೇಶ್ವರರೇ ಇಲ್ಲ.

ದಕ್ಷನ ನೇರ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರಕ್ಕೆ ದಧೀಚಿ ಕ್ರೋಧನಾಗಿ ನುಡಿದ– ಆ ಮಹೇಶ್ವರನೇ ಎಲ್ಲರಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವವನು. ಆ ಶಂಕರನಿಗಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದ ದೇವರಾರೂ ಇಲ್ಲ. ನನ್ನ ಮಾತು ನಿಜವೇ ಆದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಯಜ್ಞ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗಲಿ.

ತಪಸ್ವಿಯ ಶಾಪಕ್ಕೆ ದಕ್ಷ ಬೆದರದೆ ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ನುಡಿದ–ನಾನು ಈಗಲೇ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಅನೇಕ ಸಲ ಹವಿರ್ಭಾಗಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಅವರಿಗೆ ಸಲ್ಲತಕ್ಕ ಹವಿಸ್ಸು ನೀಡಿದ್ದೇನೆ. ರುದ್ರರಿಗೂ ಹವಿಸ್ಸು ಅರ್ಪಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಇಷ್ಟೇ ಸಾಕು. ಶಂಕರನಿಗೆ ಹವಿರ್ಭಾಗ ಕೊಡುವ ಅಗತ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ; ಅಲ್ಲದೆ ಕೊಡುವದೂ ಇಲ್ಲ.

ಇತ್ತ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ದಕ್ಷನ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವದನ್ನು ಕಂಡಾಗ, ಪಾರ್ವತಿ ಪತಿಯೊಂದಿಗೆ ಕೇಳಿದಳು–ನಾಥಾ, ದೇವೇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಹೋಗುತ್ತಿರುವದೆಲ್ಲಿಗೆ ?

ಅವಳ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪರಮೇಶ್ವರ ನುಡಿದ– ದಕ್ಷನೆಂಬ ಪ್ರಜಾಪತಿ ಒಬ್ಬನಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಅವನೀಗ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿದ್ದು, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೂ ಹೋಗುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ.

ಪಾರ್ವತಿ ಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾಳೆ–ನೀನು ದಕ್ಷನ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಏಕೆ ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ ? ನೀನು ಹೋಗದೆ ಇರಲು ಕಾರಣಗಳೇನು ?

ಪರಮೇಶ್ವರ ಮಡದಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಲು ಮಾರ್ನುಡಿದ:–ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಯಾವ ಹವಿರ್ಭಾಗವೂ ದೊರಕುವಂತಿಲ್ಲ. ಇದೆಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳೇ ಮಾಡಿದ ಕುತಂತ್ರ. ಹಿಂದಿನಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಾಚರಣೆ ನಡೆಯುವದು ವಿಹಿತ.

ಪತಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಪಾರ್ವತಿ ಹೇಳಿದಳು:– ವೇದಾದಿಗಳೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಅಪಾರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಗುಣಗಾನ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ನೀನು ಅಪ್ರಮೇಯನು, ಅಜೇಯನು. ಯಶಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಐಶ್ವರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಸರಿಯಾದವರು ಬೇರೊಬ್ಬರಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿದ್ದು ನಿನಗೆ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಹವಿರ್ಭಾಗ ಇಲ್ಲದಿರುವದಕ್ಕಾಗಿ ನನಗೆ ವ್ಯಥೆಯಾಗಿದೆ.

ಮನದ ದುಃಖ, ನಿರಾಶೆಗಳನ್ನು ನುಂಗುತ್ತ ಮತ್ತೆ ಅವಳೆಂದಳು– ಇಲ್ಲ ಹೀಗೆಂದಿಗೂ ಆಗಬಾರದು. ನನ್ನ ಪತಿಯಾದ ನಿನಗೆ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ದೇವೇಂದ್ರಾದಿಗಳೊಡನೆ ಪಾಲು ದೊರೆಯುವದು ನ್ಯಾಯವಾದದ್ದು; ಹಾದು ಇದಕ್ಕೆ ನಾನೇನು ಮಾಡಬೇಕು? ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಲೇ? ವ್ರತ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆ?

ಮಡದಿಯು ಮಿಡುಕುವದನ್ನು ಕಳವಳವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಲು ಮಹೇಶ್ವರ ಅವಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸುತ್ತ ಹೇಳಿದ–ನೀನು ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪವೇನೆಂಬುದನು

ಇನ್ನೂ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ವ್ಯರ್ಥ ಕಳವಳ ಪಡುತ್ತಿರುವೆ. ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನ ಧ್ಯಾನದ ಬಲದಿಂದ ತಪಸ್ವಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಆಗಬಲ್ಲದು.

ಇಲ್ಲಿ ಕೇಳು, ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ನಾನೇ ಅಧಿಪತಿ, ಯಜ್ಞಕಾಲದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನೇ ಸ್ತುತಿಸುವರು. ರಥಂತರವೆಂಬ ಸಾಮಗಾನದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವರು. ಹೋಮವನ್ನಾದರೂ ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಮಾಡುವರು. ಅಧ್ವರ್ಯುಗಳು ಕೊಡುವ ಹವಿರ್ಭಾಗಗಳೆಲ್ಲವೂ ಎಲ್ಲ ನದಿಗಳೂ ಕೊನೆಗೆ ಸಮುದ್ರ ಸೇರುವಂತೆ ನನ್ನನ್ನೇ ಸೇರುವವು.

ಪತಿಯ ಮಾತು ಕೇಳಿ, ಅಣಕದ ನಗೆಯಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತಿ ನುಡಿದಳು:—ಸಾಕು, ಸಾಕು, ನಿಮ್ಮ ಆತ್ಮಪ್ರಶಂಸೆ. ನಿಮ್ಮ ಬಲಪರಾಕ್ರಮಗಳೆಲ್ಲ ಕೆಲಸ ಬಾರದ ಬರಿ ನಿಮ್ಮನ್ನೇ ನೀವು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಶಬ್ದಮಾತ್ರವಾಗಿ ಉಳಿದಿವೆ.

ಪಾರ್ವತಿಯ ಅಣಕದ ಮಾತು ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಕೆಣಕಿತು. ಮಹಾದೇವ ಮಡದಿಗೆ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ನುಡಿದ—ನೀನು ತಿಳಿದಿರುವಂತೆ ನಾನು ನನ್ನನ್ನು ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಮನದ ಅಭಿಲಾಷೆಯಂತೆ ನನಗೆ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಹವಿರ್ಭಾಗ ದೊರಕುವಂತೆ ಹೇಗೆ ಮಾಡುವೆನು ನೋಡು.

ತಕ್ಷಣವೇ ಪರಮೇಶ್ವರನು, ಕ್ರೋಧಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಭೂತ ಒಂದನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಆ ಭೂತಕ್ಕೆ ನೀನು ಕೂಡಲೇ ದಕ್ಷನ ಯಜ್ಞ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಅವನ ಯಜ್ಞವನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಾಶಪಡಿಸು, ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದ. ಒಡೆಯನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕಿಳಿಸಲು ಶರವೇಗದಲ್ಲಿ ಧಾವಿಸಿ ಹೊರಟ ಆ ಭೂತ ಭಯಾನಕ ಗರ್ಜನೆ ಮಾಡುತ್ತ, ದಕ್ಷನ ಯಜ್ಞವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹಾಳು ಮಾಡಿತು.

ರುದ್ರಭೂತನೊಂದಿಗೆ ಭಯಂಕರಳು, ಮಹೇಶ್ವರಿಯೂ ಆದ ಭದ್ರಕಾಳಿಯೂ ಕೆರಳಿ, ಯಜ್ಞ ಮಂಟಪವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹಾಳು ಮಾಡಿದರು. ಮಹಾರುದ್ರನ ಕ್ರೋಧದಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಆ ಭೂತನು ವೀರಭದ್ರನೆಂಬ ಹೆಸರು ಪಡೆದನು.

ಅವನು ದಕ್ಷಯಜ್ಞ ಹಾಳುಗೆಡವಿದನಲ್ಲದೆ ಉಮಾದೇವಿಯ ಕೋಪ, ತಾಪವನ್ನು ಶಾಂತಗೊಳಿದನು. ಅವನು ತನ್ನ ಮೈಯೊಳಗಿನ ರೋಮ ಕೂಪಗಳಿಂದ ರುದ್ರಗಣಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿದನು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಬಲಿಷ್ಠರೂ, ಬಯಂಕರರೂ ಆಗಿದ್ದರು, ಈ ರುದ್ರಗಣಗಳು ರುದ್ರನ ಪರಿವಾರದವರು. ಇಂತಹ ಸಾವಿರಾರು ಗಣಗಳು ಕೂಡಲೇ ದಕ್ಷಯಜ್ಞವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದರು.

ಆ ಸಾವಿರಾರು ರುದ್ರಗಣಗಳು ಆಕಾಶವನ್ನೆಲ್ಲ ತುಂಬಿ ಗೊಂದಲವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದರು. ಅವರ ಗರ್ಜನೆ, ಕೋಪ ತಾಪಕ್ಕೆ ಭೂಮಿ ನಡುಗಿತು. ಪರ್ವತಗಳು ಸಿಡಿದು ಚೂರಾದವು. ಭಯಂಕರ ಬಿರುಗಾಳಿ ಎದ್ದಿತು. ಸಮುದ್ರ ಅಲ್ಲೋಲ ಕಲ್ಲೋಲವಾಯಿತು. ಸೂರ್ಯನೂ ಸಹ ಗ್ರಹಣ ಹಿಡಿದಂತೆ ಮಂದ ಪ್ರಕಾಶವಾದನು. ಗ್ರಹಗಳು, ನಕ್ಷತ್ರ ಹಾಗೂ ಕಿರುತಾರೆಗಳು, ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ಕಾಂತಿಹೀನವಾದವು.

ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಅಂಧಕಾರದಿಂದ ತುಂಬಿತು. ರುದ್ರಗಣಗಳು ದಕ್ಷನ ಯಜ್ಞ ಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಗರ್ಜನೆ ಮಾಡುತ್ತ, ಕೆಲವರು ವಿಕಾರವಾಗಿ ಕೂಗುತ್ತ, ವಾಯುವೇಗ ಮನೋವೇಗದಿಂದ ದಾಳಿಯಿಟ್ಟು ಯೂಪಸ್ತಂಭವನ್ನು, ತಳಿರು ತೋರಣಗಳನ್ನು ಹರಿದು ಬಿಸಾಕಿದರು. ಮಂಗಲ ದ್ರವ್ಯ ಹವಿಸ್ಸು ಪೂಜಾಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಮನಬಂದತ್ತ ಚೆಲ್ಲಾಡಿದರು ಯಜ್ಞ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಒಡೆದು ಪುಡಿ ಮಾಡಿದರು

ರುದ್ರಗಣಗಳು ಯಜ್ಞ ಶಾಲೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯವಾದ ಅನ್ನದ ರಾಶಿಗಳನ್ನು ಪರ್ವತ ಪ್ರಾಯವಾಗಿ ಒಟ್ಟಲಾಗಿತ್ತು ಹಾಲಿನ ನದಿ ಹಾಗೂ ತುಪ್ಪ ಪಾಯಸದ ಭಾವಿಗಳನ್ನೇ ತೋಡಲಾಗಿತ್ತು ಜೇನು, ತುಪ್ಪ, ಮೊಸರು ನದಿಯಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದವು ಭಕ್ಷ್ಯ ಪಾನೀಯಗಳು, ನಾನಾ ತರಹದ ಮಾಂಸಗಳು, ಲೇಹ್ಯ ಲಾಡು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಒಟ್ಟಿದ್ದರು ರುದ್ರಗಣಗಳು ಯಥೇಚ್ಛ ವಾಗಿ ತಿಂದರು, ಕುಡಿದರು ಕೆಲವನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡಿದರು ಇನ್ನುಳಿದವರು ಮನ ಬಂದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ದಿಕ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಎಸೆದರು, ತೂರಾಡಿದರು ಪ್ರಚಂಡ ಪ್ರಳ ಯಾಗ್ನಿ ಸ್ವರೂಪರಾದ ರುದ್ರಗಣಗಳು ಮನ ಬಂದಂತೆ ತಿನ್ನುತ್ತ ಎಲ್ಲರನ್ನು ತನ್ನ ವಿಕಾರ ರೂಪದಿಂದ ಹೆದರಿಸುತ್ತ ದೇವಸುಂದರಿಯರನ್ನು ಹಿಂಸೆ ಪಡಿಸುತ್ತ, ಸ್ವೇಚ್ಛಾ ವಿಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ, ಭದ್ರಕಾಳಿಯೊಡನೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು, ರುದ್ರಗಣಗಳು ಯಜ್ಞವನ್ನೆಲ್ಲ ಹಾಳು ಮಾಡಿದರು ರುದ್ರಗಣಗಳ ಭಯಂಕರ ಗರ್ಜನೆ ಜನರ ಎದೆಗುಂಡಿಯು ಬಿರಿಯುವಂತಿತ್ತು ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ಯಜ್ಞ ಪುರುಷನ ತಲೆಯನ್ನೇ ಕಡಿದು ಚೆಂಡಾಡಿದರು.

ಅವರ ಸಿಂಹನಾದ, ಕೋಪ, ಪ್ರತಾಪ ಕಂಡು, ದೇವೇಂದ್ರಾದಿಗಳೂ ದಕ್ಷಾ ಬ್ರಹ್ಮ ಸಹಿತರಾಗಿ ಕೈಮುಗಿದು ನೀನು ಯಾರೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು

ವೀರಭದ್ರನು ನುಡಿದ–ದೇವ ನಾಯಕರೇ ಕೇಳಿರಿ ನನ್ನ ಹೆಸರು ವೀರಭದ್ರ ರುದ್ರನ ಕೋಪದ ಬಲದಿಂದ ನಾನು ಜನಿಸಿದವ ಈ ಭದ್ರಕಾಳಿ ಮಹಾದೇವಿಯ ಕೋಪದ ಫಲದಿಂದ ಆವಿರ್ಭವಿಸಿದಳು ನಾವೀರ್ವರೂ ನಿಮ್ಮ ವೈಪ್ಪಾನ್ನ ಉಣ್ಣಲು ಬಂದವರಲ್ಲ ಅಥವಾ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಯಜ್ಞ ಕಾರ್ಯ ನೋಡಲೂ ಬಂದಿಲ್ಲ ದೈತ್ಯರೂ ನಾವಲ್ಲ. ದೇವತೆಗಳೂ ಅಲ್ಲ ನಾವು ದೇವ ದೇವನಾದ ಮಹಾ ದೇವನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ನಮ್ಮ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಬಂದಿರುವದು–ದಕ್ಷಯಜ್ಞನ ಸರ್ವನಾಶಕ್ಕೆ

"ದೇವೇಂದ್ರ, ಮೊದಲು ಉಮಾಪತಿಗೆ ನಮೋ ನಮೋ" ಎನ್ನು - ಭಯಭಕ್ತಿ ಯಿಂದ ಶಿರಬಾಗು ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಮಗೆ ಶರಣು ಬಂದರೇನು ಪ್ರಯೋಜನ?

ದಕ್ಷನ ಯಜ್ಞವೆಲ್ಲಾ ರುದ್ರಗಣಗಳು ನಾಶ ಮಾಡಲು, ಚೆಲ್ಲಾಪಿಲ್ಲಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ಹಸಿಮಾಂಸದ ತುಂಡುಗಳಿಗೆ ಆಶೆ ಪಟ್ಟು ಅಸಂಖ್ಯ ಹದ್ದುಗಳು, ಕಾಡು

ಪಕ್ಷಿಗಳು ಎರಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಕಾಡಿನಿಂದ ಮಾಂಸದ ವಾಸನೆ ಹಿಡಿದು, ಅಪಸ್ವರ ಕೂಗು ಹಾಕುತ್ತ ಯಜ್ಞ ಶಾಲೆಯತ್ತ ನರಿ ನಾಯಿಗಳು ಬರತೊಡಗಿದವು.

ದಕ್ಷಯಜ್ಞ ಹಾಳಾಗುತ್ತಿರಲು, ಯಜ್ಞ ಪುರುಷನು ವ್ಯಾಘ್ರರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಪ್ರಾಣ ಭೀತಿಯಿಂದ ಓಡತೊಡಗಿದನು. ವೀರಭದ್ರನು ಅವನನ್ನು ಕಂಡು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ಲು ಬಾಣ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅವನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿದನು. ಹೀಗೆ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿರುವಾಗ, ವೀರಭದ್ರನ ಹಣೆಯಿಂದ ಬೆವರಿನ ಹನಿ ಉದುರಿತು. ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಆ ಬೆವರಹನಿಯು ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವ ಕ್ರೋಧಾಗ್ನಿಯಾಗಿ ಉರಿಯಿತು. ಆ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಪುರುಷಾಕೃತಿಯೊಂದು ಉದ್ಭವಿಸಿತು. ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಗಿಡ್ಡನಾಗಿಯೂ ಕೆಂಬಣ್ಣ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿ ಕಂಡನು. ಅವನ ಕೂದಲು ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದಿಂದ ಮಿರುಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಮೈ ಬಣ್ಣ ಕಪ್ಪಾಗಿತ್ತು. ಅವನುಟ್ಟ ಬಟ್ಟೆ ಕೆಂಪು ವರ್ಣದ್ದು. ಅವನು ನಡೆದು ಬರುತ್ತಿರಲು, ಭೂಮಿ ಕಂಪಿಸಿತು.

ಆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ನಾನು (ಬ್ರಹ್ಮ)ಮಹಾದೇವನ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು, ವಿನಯದಿಂದ ನುಡಿದೆ-ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಿನಗೂ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಭಾಗಗಳನ್ನು ದೇವತೆಗಳು ಕೊಡುವರು. ನಿನ್ನ ಕೋಪವನ್ನು ಶಮನಮಾಡು, ಪ್ರತಾಪವನ್ನು ಉಪಸಂಹರಿಸು. ನಿನ್ನ ಪ್ರಚಂಡ ಕೋಪದ ಉರಿಯಲ್ಲಿ ಋಷಿಗಳು, ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ – ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆ ಶೂನ್ಯವಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನ ಬೆವರಿನಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ದೈತ್ಯಾಕಾರದ ಪುರುಷನು ಮುಂದೆ ಜ್ವರವೆಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಲೋಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆಯುವನು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ, ಈ ಪುರುಷನು ಒಂದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಇದ್ದರೆ, ಅವನ ಪ್ರಚಂಡ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಭೂಮಿ ತಾಯಿಯೂ ಸಹಿಸಲಾರಳು. ಅವನನ್ನು ತುಂಡರಿಸಿ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಇರಿಸು.

ಪರಶಿವನು ಸಮ್ಮತಿಸಿದನು. ದೇವತೆಗಳು ಪಿನಾಕ ಪಾಣಿಗೆ ಹವಿರ್ಭಾಗವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದರು. ಯೋಗಾನುಷ್ಠಾನಗೈದು ದಕ್ಷನು ಸಹ ಜ್ಞಾನನೇತ್ರ ತೆರೆದು, ತದೇಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಶಿವನನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿ, ಮಣಿದು ಮೊರೆ ಹೊಕ್ಕನು. ಆಗ ಶಿವನ ಉಗ್ರಕೋಪ ತಗ್ಗುತ್ತ ತಣ್ಣಗಾಯಿತು. ಮಂದಹಾಸ ಬೀರುತ್ತ ದಕ್ಷನಿಗೆ 'ನಿನಗೇನಾಗಬೇಕು' ಎಂದು ಅನುಗ್ರಹ ತೋರಿದ.

ಶಿವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಧನ್ಯತೆಯ ಭಾವದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷ ನುಡಿದ– ಪರಶಿವನೆ, ಪರಾಕ್ರಮಿಯೇ, ನೀನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡುವುದಾದರೆ–ನಾನು ಬಹುಶ್ರಮವಹಿಸಿ ತಯಾರಿಸಿದ ಯಜ್ಞ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಿನ್ನ ಗಣಗಳು, ಅಪವಿತ್ರ ಮಾಡಿ ಹಾಳು ಮಾಡಿದರು. ಅವೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗದಂತೆ ನೀನು ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡಬೇಕು.

ಅವನ ಬಿನ್ನಹಕ್ಕೆ ಉಮಾಪತಿ 'ತಥಾಸ್ತು' ಎಂದ. ಬಳಿಕ ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನು,

ಧರ್ಮದ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಫಲದಾಯಕನಾದ ಆ ಜಗದೀಶನನ್ನು, ಸಾವಿರದೆಂಟು ನಾಮಾವಳಿಗಳಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿದ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಯಜ್ಞ ವಿಧ್ವಂಸನವೆಂಬ
ಮೂವತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು,

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ನಲವತ್ತು

ಮುನಿಗಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಳಿದ-ಶಂಕರನ ಅಪ್ರತಿಮ ತೇಜೋ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಲೇ ಕೈಮುಗಿದು ಸ್ತುತಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ.

ದೇವದೇವೋತ್ತಮನಾದ ಈಶ್ವರನೇ, ನನ್ನ ಸಾವಿರ ವಂದನೆಗಳು. ಲೋಕ ಕಂಟಕನಾದ ಅಂಧಕಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಲೋಕದ ಕಂಟಕ ಕಳೆದ ವಿಷಕಂಠನೆ, ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ನೀನು ಅಗಾಧ ಮಹಿಮಾವಂತ, ಆಂತಯೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಕಲ ದೇವಾನು ದೇವತೆಗಳು, ಸದಾಕಾಲ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ನೀನು ಕುಬೇರನ ಆತ್ಮೀಯ ಮಿತ್ರ. ನೀನು ವಿರುಪಾಕ್ಷ, ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೇ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ವಿರಾಟ ಸ್ವರೂಪಿ.

ನಿನ್ನ ಕಿವಿಗಳು ಬಲಮುರಿ ಶಂಖಿಸದೃಶವಾಗಿದ್ದು ಸುಂದರವಾಗಿವೆ. ಕಿವಿಗಳು ಅಗಲವಾಗಿ ಶ್ರವಣಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿವೆ. ಇಂತಹ ಕಿವಿಗಳೂ ಕೈಕಾಲು ಮುಖ ಗಳೂ ಸಾವಿರಾರೂ ನೂರಾರು ಹೊಟ್ಟೆಗಳೂ, ನೂರಾರು ನಾಲಗೆ ಹಾಗೂ ಬಾಯಿ ಗಳಿರುವ ವಿರಾಟ್ ರೂಪಿ. ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರು ನಿತ್ಯ ಗಾಯತ್ರಿ ಮಂತ್ರದೊಡನೆ ಗಾಯನ ಮಾಡುತ್ತ-ಭಜಿಸುವರು. ಸೂರ್ಯೋಪಾಸಕರು ನಿನ್ನನ್ನು ಸೂರ್ಯ ರೂಪದಿಂದ ಆರಾಧಿಸುವರು.

ಹತ್ತು ಕೈಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ, ಶ್ರೇಷ್ಠನೂ, ಜ್ಯೇಷ್ಠನೂ, ಸೃಷ್ಟ್ಯಾರನೂ, ಮಹಾ ಬಲಿಷ್ಠನೂ ಮಹಾ ಕೋಪಿಷ್ಠನೂ ಆದ ಶಿವನಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರ ಗಳು. ಕಪಾಲಧಾರಿಯೂ, ಭಸ್ಮಲೇಪಿತನೂ, ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗದಿಂದ ಒಲಿಯುವಲ್ಲ ಗಿರಿಜೆಯ ನಲ್ಲನಾದ ಪರಶಿವನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು. ವಿಕಾರ ರೂಪಧರಿಸಿದವನೂ, ಭಯಂಕರ ಕೋರೆ ದಾಡೆ ಉಳ್ಳವನೂ, ಹರಿತವಾದ ನಾಲಿಗೆಯುಳ್ಳವನೂ, ಕಾಲನೇ ನೀನಿಯೂ ಆದ ಕಾಲರೂಪನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

ದೇವದೇವೋತ್ತಮನೆ, ನೀನು ಸರ್ವ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಅಂತರಾತ್ಮನು. ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ನೀನಾಗಿದ್ದರಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಯಾಗಕ್ಕೆ ಕರೆಯದೆ ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದೆ, ಮನ್ನಿಸು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜರಗುವ ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಯಾಗ, ಯಜ್ಞಗಳಿಗೆ ನೀನು ಸಾಕ್ಷೀಭೂತ. ಅಲ್ಲಿ ನೀನು ಬಹುವಿಧವಾಗಿ ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಡುವದು ಸಹಜ ವಾಗಿದೆ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಯಾಗಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಆಹ್ವಾನಿಸಲಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ

ಮಾಯಾ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಕರೆಯುವದು ವಿಸ್ಮೃತಿ ಹೊಂದಿರಬಹುದು. ನನ್ನಿಂದಾದ ಈ ಮಹಾಪರಾಧಕ್ಕೆ ಕ್ಷಮೆ ಇರಲಿ. ನೀನು, ಕಠೋರನಾಗಿ ನನಗೆ ಇಂತಹ ಕಠಿಣ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸಿರುವೆ. ನಾನಾಪರಿ ದುಃಖ ಅಪಮಾನಗಳಿಗೆ ಗುರಿ ಮಾಡಿರುವೆ. ಈಗ ನೀನೇ ನನಗೆ ಗತಿ. ನೀನೇ ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವವನು. ದಯಾ ಸಮುದ್ರನೇ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೃಪೆಮಾಡು.

ಮುನಿಗಣಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಮತ್ತೆ ಹೇಳಿದ : ದಕ್ಷನು ಹೀಗೆ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಸದ್ಭಕ್ತಿ ಭಾವದಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲು ಆ ದಯಾನಿಧಿಯಾದ, ರುದ್ರನು, ಶಾಂತನಾದನು. ಅವನ ಸ್ತೋತ್ರ ಭಜನೆ, ಸಂಕೀರ್ತನಗಳಿಂದ, ಕರುಣಾಸಿಂಧು, ಚಂದ್ರಮ ತಾಳೀಶ್ವರ ಕಣ್ತೆರೆದು ದಕ್ಷನನ್ನು ಕುರಿತು ನುಡಿದ– ದಕ್ಷ ಬ್ರಹ್ಮನೆ' ನಿನ್ನ ಭಕ್ತಿ ಪೂರಿತ ಸ್ತೋತ್ರದಿಂದ. ನಾನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ನೀನಿನ್ನೂ ನನ್ನ ಸಾಮಿಪ್ಯ ಹೊಂದುವೆ ಚಿಂತಿಸಬೇಡ.

ನನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ–ಪ್ರತಿಕಾರ ನೆರವೇರಿಸಲು ನಾನು ಈ ಮೊದಲೇ ಹಿಂದಿನ ಯಜ್ಞವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದ್ದೇನೆ ಅಷ್ಟೆ. ಈ ರೀತಿ ಯಜ್ಞ ನಾಶವಾದುದಕ್ಕೆ ವ್ಯಸನಪಡಬೇಡ. ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮಿಗಿಲಾದ ವರವನ್ನು ನೀಡುತ್ತೇನೆ.

ಸಾವಿರ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗದ ಫಲ ನಿನಗೆ ದೊರಕಿದೆ. ಮೂರು ವಾಜಪೇಯಿ ಯಾಗದ ಪುಣ್ಯಫಲ ನಿನ್ನದಾಗಲಿ. ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಲಕ್ಷವಿಟ್ಟು ಅನುಸರಿಸು. ನೀನೀಗ ಕಾಲವಿಲಂಬ ಮಾಡದೆ, ಚತುರ್ವೇದಗಳನ್ನು ವೇದಾಂಶಗಳನ್ನು, ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗ ಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡು. ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಪರಿಯಂತ ಪಾಶುಪತವ್ರತ ಆಚರಿಸು. ಏಕನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸು. ನನ್ನಿಂದ ಕಲ್ಪಿತವಾದ ಈ ಪಾಶುಪತ ವ್ರತದಿಂದ–ಸಂಸಾರ ಬಂಧನದಿಂದ ಮುಕ್ತಿ ಪಡೆಯಬಹುದು. ಈ ವ್ರತ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನ ಸಕಲ ಮನೋವ್ಯಥೆ, ಕಷ್ಟ ಅನಿಷ್ಟಾದಿಗಳೆಲ್ಲ ನಿರ್ನಾಮ ವಾಗುವವು. ದಿವ್ಯ ಭವ್ಯವಾದ ಶಾಂತಿ, ಸುಖಗಳು ದೊರಕುವವು.

ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಸಾಂತ್ವನ ನೀಡಿ, ಅನುಗ್ರಹ ತೋರಿ, ಪರಶಿವನು ಪತ್ನಿ ಹಾಗೂ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಅಂತರ್ಧಾನ ಹೊಂದಿದನು.

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಶಿವನು, ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿಯ ಹವಿರ್ಭಾಗಗಳನ್ನು ಉಮಾದೇವಿ ಯೊಡನೆ ಪಡೆದನು. ಆ ನಂತರ ಅವನು ಜ್ವರವನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಿದನು.

ತನ್ನ ಜ್ವರವನ್ನು ಕ್ರಮಾನುಸಾರ ಪರ್ವತಗಳಿಗೆ ಶಿಲಾಜಿತು ಎಂದೂ, ಜ್ವರ ವನ್ನು ನೀರಿಗೆ ನೀಲಿಕೆ ಎಂಬ ಜ್ವರವನ್ನು, ಸರ್ಪಗಳಿಗೆ ಪೊರೆ ಎಂಬ ಜ್ವರವನ್ನೂ ಕುದುರೆಗಳಿಗೆ ರಂಧ್ರಾಗತವನ್ನು, ನವಿಲುಗಳಿಗೆ ತಲೆಯೊಡೆಯುವದನ್ನು ಹಸುಗಳಿಗೆ ಬೋರಕವೆಂಬ ಜ್ವರವನ್ನು, ಭೂಮಿಗೆ ಬಂಜರುಯೆಂಬ ಜ್ವರವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದನು

ಸಜ್ಜನರು ದುರ್ಜನರ ನಡುವೆ ದ್ವೇಷವೆಂಬ ಜ್ವರವಲ್ಲದೆ, ಶೀತಜ್ವರ, ಹಾಗೂ ಉಷ್ಣಜ್ವರಗಳೆಂದು ಕಲ್ಪಿಸಿದನು. ಈ ಜ್ವರವು ಜನಿಸಿದ ಕಥೆಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೇಳುವವನು ರೋಗವಿಲ್ಲದವನಾಗಿ ಸುಖದಿಂದ ಜೀವಿಸುವನಲ್ಲದೇ ತನ್ನ ಮನೋರಥ ಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು.

ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವನು ಶ್ರೇಷ್ಠನಾಗಿರುವುದರಿಂದ-ದಕ್ಷನು ಮಾಡಿದ ಸ್ತೋತ್ರವೇ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ಈ ಸೋತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸಿದರೆ ರೋಗವಾಸಿಯಹಾಗುವ ದಲ್ಲದೇ ದಾರಿದ್ರ್ಯ ನಿವಾರಣೆಯಾಗುವದು. ರಾಜ ಕಾರ್ಯಗಳು ಜಯಪ್ರದವಾ ಗುವವು. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಮಹೇಶ್ವರನ ಅನುಗ್ರಹ ಪಡೆಯಲು ಕಾರಕವಾಗಿದೆ.

ಶಿವನನ್ನು ತ್ರಿಕಾಲ ಪೂಜಿಸುವ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷ, ರಾಕ್ಷಸ, ಹಾವು ಭೂತಗಳು ಉಪಟಳ ಮಾಡುವದಿಲ್ಲ. ಸ್ತ್ರೀಯು ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಶ್ರವಣ ಮಾಡಿದರೆ ಗಂಡನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗೌರವಾದರಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರಳಾಗುವಳು. ಈ ಸ್ತುತಿ ಪಠಿಸಿದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿನ ಕಾರ್ಯಗಳು ನೆರವೇರುತ್ತವೆ. ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಷಣ್ಮುಖ ನನ್ನೂ ಉಮಾದೇವಿಯನ್ನೂ ನಂದೀಶ್ವರನನ್ನೂ ಪೂಜಿಸಿ ಬಲಿಯನ್ನೂ ನಿಯಮ ದನ್ನವ ಕೊಟ್ಟು ಜಿತೇಂದ್ರಿಯತ್ವದಿಂದ ಶಿವಸಹಸ್ರನಾಮಾವಳಿ ಹೇಳಿದರೆ ಧನ ವನ್ನೂ ಕಾಮ ಸುಖವನ್ನೂ ಪಡೆಯಬಹುದು.

ದಕ್ಷನು ನಿರೂಪಿಸಿದ ಈ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ, ಪರಮೇಶ್ವರನ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮರಣ ನಂತರ ನಂದಿಕೇಶ್ವರನಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ವಿಮಾನಾ ರೂಢನಾಗಿ ಶಿವಲೋಕ ಸೇರುವನು. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಲ್ಪಾಂತರ ಕಾಲ ರುದ್ರನ ಗಣನಾಯಕನಾಗಿ ಬಹು ಗೌರವ ಹೊಂದುವನೆಂದು ಪರಾಶರರ ಮುನಿಯ ಪುತ್ರ ಭಗವ್ಯಾಸಮುನಿಯೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವು ಗಹನ ಅರ್ಥ ಉಳ್ಳದ್ದಿದ್ದು, ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಇದನ್ನು ಜಾಗೃತೆ ವಹಿಸಿ ಹೇಳಬೇಕು. ಈ ಶಿವ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುತವಾಗಿ ಪಠಿಸಿ ದರೆ ಮರಣ ನಂತರ ರುದ್ರಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನು ಮಾಡಿದ ಶಿವ ಮಹಾ ಸ್ತೋತ್ರವೆಂಬ ನಲವತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ನಲವತ್ತೊಂದು

ಏಕಾಮ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರ ವರ್ಣನ–ಸೂತಮುನಿ ಹೇಳಿದನು–ಮುನಿಗಳೇ, ವ್ಯಾಸರಿಂದ ಉಪದಿಷ್ಟವಾದ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಶಿವ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ನೀವು ಆಲಿಸಿದಿರಿ. ಆ ವೃತ್ತಾಂತದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪಾರ್ವತಿ ದೇವರು, ಕೋಪ, ಶಂಕರನ ರೋಷ, ವೀರ

ಭದ್ರನ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಭದ್ರಕಾಳಿಯ ಹುಟ್ಟು, ದಕ್ಷಯಜ್ಞನ ನಾಶ, ಶಂಕರನ ಪರಾಕ್ರಮ, ದಕ್ಷ ಮಹಾದೇವರ ನಡುವೆ ಆದ ವಿರಸ. ಮರಳಿ ಮಹಾದೇವನು ಪ್ರಸನ್ನನಾದದ್ದು. ಅನಂತರ ರುದ್ರನಿಗೆ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಹವಿರ್ಭಾವ ಕಲ್ಪಿಸಿದುದು,ಮಹಾಯಾಗ ಫಲವನ್ನು ದಕ್ಷನಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದುದು ಎಲ್ಲ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಮುನಿಗಳು ಆಲಿಸಿ, ಹರ್ಷಪುಲಕಿತರಾದರು.

ಇದಾದ ನಂತರ ಮುಂದಿನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವಂತೆ, ವ್ಯಾಸರನ್ನು ಮುನಿಗಳು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ವ್ಯಾಸರ ಏಕಾಮ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಹೀಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದರು ವ್ಯಾಸರು ಮಹರ್ಷಿಗಳೇ, ಈ ಪುಣ್ಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಸನತ್ಕುಮಾರನಿಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿದಾಗ ಅವರು ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು- ಓ ಬ್ರಹ್ಮದೇವ, ನೀನು ಹೇಳಿದ ಶಿವನ ಮಹಾತ್ಮ್ಯವು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದುದು. ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮ ಮಾಡಿದ ಯಜ್ಞದ ಧ್ವಂಸ ಕಥೆಯಂತೂ ಅತ್ಯಂತ ಗೋಚರವಾದುದು. ಈಗ ನಮಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಗೋತ್ರವಾದ ಏಕಾಮ್ರಕನನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲ ಉಂಟಾಗಿದೆ. ದಯವಿಟ್ಟು ಬಿತ್ತರಿಸು.

ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು, ಏಕಾಮ್ರಕ ಕ್ಷೇತ್ರದನುಹತಿಯನ್ನು ಹೀಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿದ.

ಬ್ರಹ್ಮ:- ಮುನಿಗಳೆ, ಪಾಪನಾಶಕವೂ, ಪುಣ್ಯಪ್ರದವೂ ಆದ ಏಕಾಮ್ರಕ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವೆ ಕೇಳಿರಿ. ಏಕಾಮ್ರಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೋಟಿ ಶಿವಲಿಂಗಗಳು ಇರುವವು. ಎಂಟು ತೀರ್ಥಗಳಿರುವವು. ಪುಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದು ಕಾಶಿಗೆ ಸಮ. ಹಿಂದೆ ಆ ಪವಿತ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಮಾವಿನ ಮರ ಇದ್ದಿತು. ಆ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಏಕಾಮ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರ (ಒಂದು ಮಾವಿನಮರ ಇರುವ ಕ್ಷೇತ್ರ)ಎಂಬ ಹೆಸರಾಯಿತು. ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಜನಗಳು ದೃಢಕಾಯರೂ ಆನಂದಚಿತ್ತರೂ ಆಗಿರುವರು. ಅಲ್ಲಿ ಬಲಾಢ್ಯರಾದ ಯುವಕರು, ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಯುವತಿಯರು, ಬಹು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವರು. ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಧನಧಾನ್ಯ ಸಮೃದ್ಧಿ, ಸಂತಸ, ಸಮಾಧಾನ. ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲಿನ ಪರಿಸರದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಎತ್ತರವಾದ ಮನೆಗಳು, ಭವ್ಯ ಗೋಪುರಗಳು ಮೂರು ಮಹಾದ್ವಾರ ಇರುವ ಎತ್ತರವಾದ ಅಟ್ಟಣಿಗಳು ಆ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಿನ ವರ್ತಕರು ರತ್ನ ಮುತ್ತುಗಳನ್ನು ತಕ್ಕಡಿಯಿಂದ ಅಳೆದು ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುವರು. ಮಹಾರಥಿಕರೂ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಗೊಳಿಸುವರು. ರಾಜಹಂಸದಂತೆ ಕಾಣುವ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಪ್ರಾಸಾದಗಳಿಂದ ಆ ಪಟ್ಟಣ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ವಿಶಾಲವಾದ ರಸ್ತೆಗಳು, ಬಿಳಿಯ ವರ್ಣದ ಕೋಟೆಗಳು ಅಲ್ಲಿರುವವು. ಶತ್ರುಗಳು ಆ ಸಭ್ಯರಾದ ಸುತ್ತಲೂ ಪ್ರವೇಶಿಸದಂತೆ ಬೃಹತ್ ಕಂದಕ ವಿರುವವು.

ಆ ಕಂಬಕಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿಳಿ,ಕೆಂಪು, ಹಳದಿ , ಕಪ್ಪು, ಹಸಿರು ಮೊದಲಾದ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಪತಾಕೆಗಳು ಹಾರಾಡುತ್ತಿರುವವು. ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಜನರು ಸುರಕ್ಷಿತರಾಗಿ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮೊಳಗೆ ವಾದ್ಯ ವೀಣೆ, ಕೊಳಲು, ಮೃದಂಗ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ನುಡಿಸುತ್ತ ಉತ್ಸವಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮನೆಯೂ ತಳಿರು ತೋರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿ, ನಿತ್ಯೋತ್ಸವದಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಭೂತಪೂರ್ವ ವಿಗ್ರಹವುಳ್ಳ ದೇವಾಲಯಗಳು ಅಲ್ಲಿವೆ. ಆ ದೇವಾಲಯಗಳ ಮುಂದೆ ಉದ್ಯಾನಗಳಿಂದ ಒಡಗೂಡಿದ ವಿಹಾರ ಸ್ಥಳಗಳು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಜನರಿಗೆ ಸಂತೋಷ ನೀಡುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಅಪ್ಸರೆಯರಂಥ ಲಾವಣ್ಯಯುಕ್ತರಾದವರು. ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಸುಶೀಲೆಯರಾಗಿ, ತಮಗೆ ವಿಹಿತವಾದ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವವರಾಗಿರುವರು.

ಪುರುಷರೂ ಸಹ ಸದ್ವಿದ್ಯೆಗಳಿಂದ ಉಪಪನ್ನರೂ, ಸ್ವಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆಯುಳ್ಳ ಸದಾಚಾರ ಸಂಪನ್ನರೂ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ನರ್ತನ, ಗಾನ, ವೀಣಾವಾದನ, ಶಿಲ್ಪಕಲೆ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಕಲಾಶಾಲೆಗಳು ಅಲ್ಲಿನ ಜನರ ಕಲಾಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಸಾರುತ್ತವೆ.

ಆ ಏಕಾಮ್ರಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ರೋಗಗ್ರಸ್ತರು, ಸ್ವಾರ್ಥಪರರು, ಲೋಭಿಗಳು, ವಂಚಕರು, ಕುರೂಪಿಗಳು, ದುರಾಚಾರಿಗಳು, ದ್ವೇಷಿಗಳು, ಪತಿತ ಜನರು ಹುಡುಕಿದರೂ ಕೂಡ ಸಿಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಾನವರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ; ಅಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಸಂತಸದಿಂದ ತಮ್ಮ ಬದುಕನ್ನು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿರುವವು. ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಪೈರು ಪಚ್ಚೆಗಳು ಹಸಿರು ಸಸ್ಯಗಳಿಂದ ಅನೇಕ ಪ್ರದೇಶಗಳು ತುಂಬಿವೆ. ಆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಜಿಂಕೆ ಕರುಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಪಶುಪಕ್ಷಿಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಸ್ನೇಹದಿಂದ ಸರಸಸಲ್ಲಾಪ ಗೈಯುತ್ತ ಸಂತಸದುಂಬಿ ವಿಹಾರಗೈಯುತ್ತವೆ. ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ಣಿಕಾರ, ಹಲಸು, ಸಂಪಿಗೆ, ನಾಗಸಂಪಿಗೆ, ಪಾಟಲ, ಅಶೋಕ, ಬಕುಲ, ಬೇಲ, ಪ್ರಿಯವೃಕ್ಷ, ಆಮ್ರವೃಕ್ಷ, ಬೇವು, ಈಚಲು ಮುಂತಾದ ಮರಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿವೆ. ಹೊನ್ನೆ, ಉತ್ತರಣಿ ಮರಗಳು, ಹೂಬಳ್ಳಿಗಳು, ಆಲದಮರ ಹೊಂಗೆ, ತೆಂಗು, ತಾಳೆ, ಧೂಪ, ಅರ್ಜುನ ಎಳಲೆಬಾಳೆ, ಕೋವಿದಾರ, ಅಶ್ವತ್ಥ, ನಿಂಬೆ, ಸರ್ಜ, ಲೋಧ್ರ, ತರು, ಹಿಂತಾಲ, ಮುತ್ತಿಗ, ಗಿರಿಮಲ್ಲಿಗೆ, ಪಾರಿಜಾತ, ಕುಬ್ಜಕ, ನೇರಿಳೆ, ಅಡಿಕೆ ಮುಂತಾದ ಮರಗಳು ಪುಷ್ಕಳವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಕರವೀಲ, ಮುಳ್ಳು ಮುತ್ತುಗ, ಮಂದಾರ ಮುಂತಾದ ಇತರತ್ತ ಅಪರೂಪವೆನಿಸುವ ಹೂವಿನ ಮರಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿರುವವು.

ಈ ಎಲ್ಲ ಮರಗಳಿಂದ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಪ್ರವಾಸಿಗರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ನಂದನವನದಂತೆ ಭಾಸವಾಗುವದು. ಅಲ್ಲಿನ ವನಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಷದ ಹನ್ನೆರಡು ತಿಂಗಳು ಹೂ ಹಣ್ಣು ಕೊಡುವ ಅದ್ಭುತ ಮರಗಳು ಸೊಂಪಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರುವವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಗಿಲೆ,

ದುಂಬಿ ಮೊದಲಾದ ಧ್ವನಿಗೈಯುವ ಪ್ರಾಣಿ ಸಕಲ ತನ್ನ ಸಂಸಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸುಖದಿಂದಿವೆ; ಇಂಪಾಗಿ ಧ್ವನಿಗೈಯ್ಯುವ ಆ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ಪಕ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ ಜಾತಕ, ನವಿಲು, ದುಂಬಿ, ಕೋಗಿಲೆ, ಗುಬ್ಬಿ, ಹಂಸ, ಗಿಳಿ, ಚಕ್ರವಾಡ, ಚಕೋರ ಮುಂತಾದವು ಮುಖ್ಯವಾದವು. ಅಲ್ಲಿನ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ನೀರಿನ ಸೌಕರ್ಯ ಒದಗಿಸಲು ಸಿಹಿನೀರಿನಿಂದ ಸದಾ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುವ ಜಲಾಶಯಗಳನ್ನೇ ಕಮಲ ಲತೆಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತವೆ.

ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಮರಗಳಿಂದಲೂ, ಹೂವುಗಳಿಂದಲೂ ಪವಿತ್ರವಾದ ಜಲಾಶಯಗಳಿಂದಲೂ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರವು ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವದು. ಇಂತಹ ರಮಣೀಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪರಶಿವನು ಸ್ವಯಂ ನೆಲೆಸಿ, ಭಕ್ತರಿಗೆ ಇಹದಲ್ಲಿ ಭೋಗ, ಪರದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷ ಎರಡನ್ನೂ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಕಾಪಾಡುತ್ತಿರುವನು.

ಹಿಂದೆ, ರುದ್ರನು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹೀಗೆ ನುಡಿದನು: "ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳು, ಕಲ್ಯಾಣಿಗಳು, ಕಪಿಲೆಗಳು, ಸಮುದ್ರಗಳು, ಸರೋವರಗಳು ಮುತ್ತೆಲ್ಲ ಜಲಾಕರಗಳಿಂದ, ಆಯಾ ಜಲಾಕರಗಳ ಒಂದೊಂದು ಅಂಶವನ್ನು ತನ್ನಿರಿ." ದೇವತೆಗಳು ಪರಶಿವನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲ ಜಲಾಶಯಗಳ ಒಂದೊಂದು ಅಂಶವನ್ನು ತಂದು ಶಿವನ ಮುಂದಿರಿಸಿದರು. ಪರಶಿವನು ಆ ಜಲಗಳ ಮೇಲಣವನ್ನೇ ಒಂದೆಡೆ ಮಾಡಿ ಅದಕ್ಕೆ 'ಬಿಂದುಸರ' ಎಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದನು. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜಲಾಶಯಗಳಿಂದ ಬಿಂದು ಬಿಂದುವಿನಂತೆ ನೀರನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಈ ಸರಸ್ಸು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಆದುದರಿಂದ ಈ ಸರಸ್ಸಿಗೆ 'ಬಿಂದು ಸರ' ವೆಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು.

ಮಾರ್ಗಶಿರ ಮಾಸದ ಬಹುಳ ಅಷ್ಟಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಂದು ಸರೋವರಕ್ಕೆ ಧಾವಿಸಬೇಕು. ಆ ಸರೋವರದ ದಡದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿದ್ದು, ವಿಪ್ರವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಿಂದು ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ತನ್ನ ಹೆಸರು ಗೋತ್ರಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಿ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿ, ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ದೇವ, ಋಷಿ, ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣ ಕೊಡಬೇಕು. ತನ್ನ ಕುಲದವರಿಗೆ ತಿಲತರ್ಪಣ ಕೊಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ತರ್ಪಣ ನೀಡಿದವರಿಗೆ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗ ಫಲವಿದೆ. ಪರ್ವಕಾಲಗಳೆನಿಸಿದ –ಗ್ರಹಣ ಮುಹೂರ್ತ, ವಿಷುವ ಮುಹೂರ್ತ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ, ಅಯನ ಕಾಲ, ಯುಗಾದಿ ಎಂಭತ್ತಾರು ಪುಣ್ಯಕಾಲ ಮೊದಲಾದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪವಿತ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿನ ಸದ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಅನಂತ ಪುಣ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದು.

ಬಿಂದು ಸರೋವರದ ತೀರದಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡಿ, ಪಿಂಡ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿದರೆ, ಇದರಿಂದ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಬಹಳಷ್ಟು ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವದು. ಇದಾದ ನಂತರ ಸ್ಥಿರಮನಸ್ಕನಾಗಿ ಮೌನವ್ರತ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಶಿವಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣತ್ರಯ ಪೂರೈಸಬೇಕು ದೇವದೇವನಿಗೆ ತುಪ್ಪ, ಹಾಲು, ಸಕ್ಕರೆ ಮೊದಲಾದ ಪಂಚಾಮೃತ ಸಾಮಾನುಗಳಿಂದ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿ ನಂತರ ಸುಗಂಧ ಕುಂಕುಮ ಲೇಪಿಸಬೇಕು.

ಬಿಲ್ವ, ಕಮಲ, ಪಾರಿಜಾತ, ಮೊದಲಾದ ಪುಷ್ಪಪತ್ರಿಗಳಿಂದ ಶಿವನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಬೇಕು. ಆಗಮೋಕ್ತ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಶಿವನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸುವದು ಶಿವಾರ್ಚನೆಯ ಶ್ರೇಷ್ಠವಿಧಾನ. ವೇದಾಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದವರು 'ಶಿವಾಯನಮಃ' ಎಂಬ ಶಿವ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ವಿದ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಅರ್ಚಿಸಿದವ ಗಂಧ, ಪುಷ್ಪ, ಧೂಪ, ದೀಪ, ನೈವೇದ್ಯ ಉಪಹಾರ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ನಮಸ್ಕಾ, ಸ್ತೋತ್ರ, ಗೀತ, ವಾದ್ಯ, ನರ್ತನ, ಜಪ, ಮೊದಲಾದ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷ ಪಡಿಸಿ, ಶಿವಪೂಜೆಗೈದವ ಪಾಪಲೇಪರಹಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ಕುಲದ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಪಿತೃಗಳನ್ನೂ ಉದ್ಧರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯರೂಪ ಧಾರಣ ಮಾಡಿ, ಪುಷ್ಪಕ ವಿಮಾನವನ್ನು ಆರೋಹಿಸಿ, ಕಿನ್ನರ ಕಿಂಪುರುಷರಿಂದ ಸೇವೆಮಾನನಾಗಿ ಶಿವಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿನ ಜನರೊಡನೆ ಒಂದು ಕಲ್ಪದವರಿಗೆ ಸುಖ ಅನುಭವಿಸಿ, ಪುಣ್ಯ ಮುಗಿದ ನಂತರ ಮತ್ತೆ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬರುವನು. ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲ ಯೋಗಿ ಶ್ರೇಷ್ಠರ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನಾಗಿ ಜನ್ಮ ತಾಳುವನು. ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಪಾಶುಪತಯೋಗವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದುವನು. ದಕ್ಷಿಣಾಯನ, ಉತ್ತರಾಯಣ, ಸಂಕ್ರಾಂತಿ, ಅಶೋಕಾಷ್ಟಮಿ ಪರ್ವದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವನ ದರ್ಶನ ಮಾಡುವವರು ಅವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಶಿವಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ಏಕಾಮ್ರಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಏಕಾಮ್ರೇಶ್ವರ ಎಂದು ಹೆಸರಾಗಿರುವ ಶಿವನನ್ನು ಯಾವದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಶಿಸಿದರೂ ಪರಮಪದ ಭಾಜನರಾಗುವರು. ಏಕಾಮ್ರಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಶಿವನ ಸುತ್ತಲಿನ ಎರಡೂವರೆ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಏಕಾಮ್ರೇಶ್ವರ ಕ್ಷೇತ್ರ ಎನ್ನುವರು. ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಶಿವ ಭಕ್ತರು, ಭುಕ್ತಿ, ಮುಕ್ತಿ ಎರಡನ್ನೂ ಹೊಂದುವರು.

ಏಕಾಮ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಭಾಸ್ಕರೇಶ್ವರ ಎಂಬ ಲಿಂಗವಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಆ ಲಿಂಗವನ್ನು ಭಾಸ್ಕರನು ಪೂಜಿಸಿದ್ದ. ಅಲ್ಲಿರುವ ತೀರ್ಥ ಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದ ಭಾಸ್ಕರನು ಈಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ತನ್ನ ಪಾಪ ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನವೇರಿ ಶಿವಲೋಕ ಹೊಂದಿದ.ಅಂದಿನಿಂದ ಆ ಶಿವಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಭಾಸ್ಕರೇಶ್ವರ ಲಿಂಗವೆಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿತು, ಆ ಶಿವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತರಾದ ಈ ಜನರು ಒಂದು ಕಲ್ಪದವರೆಗೆ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ, ಪುಣ್ಯ ತೀರದ ನಂತರ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಮರಳಿ, ವೇದ,ವೇದಾಂಗ ವಿದರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶ್ರೇಷ್ಠರ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮ ತಾಳುವರು. ಮುಕ್ತಿ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಲೋಕ ಕಲ್ಯಾಣ ಸಾಧಿಸಿ, ಸಾಧನೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ನಂತರ ಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದುವರು.

ಏಕಾಮ್ರಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಭಾಸ್ಕರೇಶ್ವರ ಲಿಂಗವನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಿ ಧೂಪ, ದೀಪ, ನೈವೇದ್ಯ ನಮಸ್ಕಾರ, ಸ್ತೋತ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಶಿವಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದು. ಶಿವನನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿದ ಸ್ತ್ರೀ ಸಹ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವಳು.

ಏಕಾಮ್ರೇಶ್ವರ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶಿವನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಯಾತ್ರಿಕನು ರುದ್ರಗಣ ಪ್ರಧಾನನಾದ ಚಂಡೀಶ್ವರನ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿ, ನಂತರ ಷಣ್ಮುಖಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಕಾಣಬೇಕು. ಬಳಿಕ ಗಣಪತಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಅವನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವ ನಂದಿಕೇಶ, ಸಾವಿತ್ರಿದೇವರ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿ ನಮಸ್ಕಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಶಿವಲೋಕ ಸಂಪಾದಿತವಾಗುವದು. ಸರ್ವವಿಧದಲ್ಲೂ ಈ ಏಕಾಮ್ರೇಶ್ವರ ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾಶಿಗೆ ಸದೃಶ. ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಸಾಧನೆಗೈದವಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿ ಖಂಡಿತ.

"ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಏಕಾಮ್ರಕ್ಷೇತ್ರ ವರ್ಣನ ಎಂಬ ನಲವತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು"

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ನಲವತ್ತೆರಡು

ಬ್ರಹ್ಮ:–ಮುನಿಗಳೆ, ವಿರಜಾದೇವಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಯು ವಿರಜ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವಳು. ಈ ವಿರಜಾದೇವಿಯನ್ನು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಾರಿಯಾದರೂ ಭಜಿಸಿ, ನಮಸ್ಕರಿಸಿದವ ಸ್ವಯಂ ಉದ್ಧೃತನಾಗುವನಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಪೂರ್ವಜರನ್ನೂ ಉದ್ಧರಿಸುವದು. ಈ ವಿರಜಾದೇವಿಯ ದರ್ಶನವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಯಾರು ಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಅವರ ಹಿಂದಿನ ಏಳು ಪಿತೃಗಳು ಉದ್ಧೃತರಾಗುವರು. ಈ ಪವಿತ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ದೇವಿಯರ ಸನ್ನಿಧಾನ ಇರುವದು. ಆ ದೇವಿಯರನ್ನು ದರ್ಶನಮಾಡಿ ಅರ್ಚನಗೈದರೆ ಶಿವಪ್ರೀತಿ ಉಂಟಾಗುವದು.

ಈ ವಿರಜಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವೈತರಣಿ ಎಂಬ ನದಿ ಇದೆ. ಈ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದವನ ಪಾಪಗಳು ಹೇಳ ಹೆಸರಿಲ್ಲವಾಗುವವು. ಈ ವಿರಜಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಶ್ರೀಹರಿಯು ವರಾಹ ರೂಪದಿಂದ ನೆಲೆಸಿರುವನು. ಇಲ್ಲಿಯ ವರಾಹ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದವ ವಿಷ್ಣುಲೋಕ ಪಡೆಯುವನು.

ಇಲ್ಲಿರುವ ಕಪಿಲ ತೀರ್ಥ, ಗೋಗ್ರಹತೀರ್ಥ, ಸೋಮತೀರ್ಥ, ಮೃತ್ಯುಂಜಯ ಅಲಾಬುತಿ ತೀರ್ಥ, ಕ್ರೋಢ ತೀರ್ಥ, ವಾಸುಕಿ ತೀರ್ಥ, ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ತೀರ್ಥ ಈ ಎಂಟು ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ದೇವತೆಯನ್ನು ನವಸ್ಕರಿಸಿ

ದವ ಪಾಪ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು ಪುಷ್ಪಕವನ್ನೇರಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕ ಪಡೆಯುವನು. ವಿರಜಾಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡಿ, ಪಿಂಡ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿದವನ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಅತುಲ ತೃಪ್ತಿ ಉಂಟಾಗುವುದು. ವಿರಜಾಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶರೀರ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದವ ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಸಮುದ್ರ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ [illegible] ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ವಾರಾಹಿದೇವಿಯನ್ನು ನೋಡಿದವನು ಸ್ವರ್ಗ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಅನೇಕ ತೀರ್ಥ ಹಾಗೂ ದೇವಾಲಯಗಳೂ ಇವೆ.

ಸಮುದ್ರದ ಉತ್ತರ ತೀರದಲ್ಲಿ ಉತ್ಕಲ ಎಂಬ ಪವಿತ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರವಿದೆ. ಅದು ಪಾಪ ನಾಶಕವೂ ಮುಕ್ತಿದಾಯಕವೂ ಆಗಿದೆ. ಈ ಉತ್ಕಲ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಹತ್ತುಯೋಜನ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ (ತಾರೆಗಿಡ) ವಿಭೀತಕ, ತಿಂದು, ಬೇವು, ಹೊಸವೆಲ್ಲಿ, ಆಗರಂಗಿಡ, ಅಂಜನ, ಆಮ್ರಾತಕ, ಸಿದ್ಧ, ಮುಚಕುಂದ, ಅಶ್ವತ್ಥ, ಮುತ್ತುಗ,ವಿಳಲೆ ಬಾಳೆ ಖರ್ಜೂರ, ಅತಿಮಧುರ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಅಗರು, ನ್ಯಗ್ರೋಧ, ಪಾರಿಜಾತ, ಮಂದಾರ, ದೇವದಾರ, ಹೊಂಗೆ, ಅಶ್ವಕರಣ, ಭೂರಗ, ಸರ್ಜ, ಉತ್ತರಣೆ, ಕಿತ್ತಳೆ, ಧೂಪ, ಮಾವು, ನೆಲ್ಲಿ, ಕರ್ಣಿಕಾರ, ನಾಗಸಂಪಿಗೆ, ಸಂಪಿಗೆ, ನಿಂಬೆ, ಕೋವಿದಾರ, ತಾಳೆ, ಬೇಲ, ಆಲ, ಈಚಲು, ತೆಂಗು, ಪಾಟಲ, ಹಲಸು, ಸಾಲ, ಬಕೇಲ, ಪುನ್ನಾಗ ಅರ್ಜುನ ಅಶೋಕ ಮುಂತಾದ ಮರಗಳು ಸೊಂಪಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರುವವು. ಈ ಮರಗಳು ಎಲ್ಲಾ ಋತುಗಳಲ್ಲೂ ಫಲಪುಷ್ಪ ನೀಡುತ್ತವೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಹಿಂತಾಲ, ಅಡಕೆ, ಬಾಳೆ ವನ, ಮಾದಳ, ಸೀಬೆ, ದಾಳಿಂಬೆ, ಅಂಕೋಲು, ಗಿರಿ, ಕರುಣಾ, ಮಾಲತಿ ಲತೆ, ನೇರಿಳೆ, ಕುಬ್ಜಕ, ಅತಿಮುಕ್ತ, ಕೇದಿಗೆ ವನ, ಕಪ್ಪುಕರವೀರ, ಬಾಣ, ಮಲ್ಲಿಗೆ ಮುಂತಾದ ಬಳ್ಳಿಗಳು ಹೂವಿನ ವೃಕ್ಷಗಳು ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಉದ್ಯಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾದ ಲತಾಗೃಹಗಳಿವೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಸರೋವರಗಳಲ್ಲಿ ಮನೋಹರವಾದ ಬಿಳಿಯ ಹಾಗೂ ಕೆಂಪು ಕಮಲಗಳು, ಕಲ್ಹಾರ ಮುಂತಾದ ಹೂವುಗಳು ಅರಳಿ, ಸುತ್ತಲಿನ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಸುವಾಸಿತವಾಗಿಸಿವೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಜನರು ಬ್ರಾಹ್ಮಚರ್ಯ, ಗಾರ್ಹಸ್ಥ್ಯ, ವಾನಪ್ರಸ್ಥ ಮತ್ತು ಸನ್ಯಾಸಿ ಆಶ್ರಮಗಳನ್ನು ತಪ್ಪದೇ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಆ ಉತ್ಕಲ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮನಾದ ನಾರಾಯಣನು ನೆಲೆಸಿದ್ದಾನೆ. ಅವರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಿಂದ ಆ ಪ್ರದೇಶವೆಲ್ಲ ಪುಣ್ಯಭೂಮಿ ಎನಿಸಿದೆ. ಜಗನ್ನಿಯಾಮಕನಾದ ಭಗವಂತನೇ ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾನೆಂದ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿನ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವುದೇನು! ಎಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಸನ್ನಿಧಾನವಿದೆಯೋ ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಬ್ರಹ್ಮ, ರುದ್ರ,ಅಗ್ನಿ ಮೊದಲಾದ ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ಆ ವಿಷ್ಣು ಇರುವಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ. ಗಂಧರ್ವರು, ಅಪ್ಸರೆಯರು, ಯಕ್ಷರು, ವಿದ್ಯಾಧರರು, ಸಿದ್ಧರು,ತಾಪಸರು,ವಾಲಖಿಲ್ಯ ಎಂಬ ಮುನಿಗಳು, ಕಶ್ಯಪ ಮೊದಲಾದ ಬ್ರಹ್ಮರು, ನಾಗಪುರುಷರು, ಕಿನ್ನರರು, ಕಿಂಪುರುಷರು ಇವರೇ ಮೊದಲಾದ ಸಕಲ ಸ್ವರ್ಗವಾಸಿಗಳು ಅಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು. ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ; ವೇದ–ವೇದಾಂತಗಳು, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು, ಇತಿಹಾಸ,

ಪುರಾಣಗಳು, ಯಜ್ಞ ಯಾಗಾದಿಗಳು, ಪವಿತ್ರ ನದಿಗಳು, ಪಾವನ ತೀರ್ಥಗಳು, ದೇವಾಲಯಗಳು, ಮಹಾಸಾಗರಗಳು, ಅದ್ಭುತ ಬೆಟ್ಟಗಳು, ಇವೆಲ್ಲ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿವೆ. ಇಂತಹ ಅತ್ಯದ್ಭುತವಾದ ದೇವರ್ಷಿ ಪಿತೃಗಳಿಂದ ಸೇವಿತನಾದ ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಲು ಯಾರು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವದಿಲ್ಲ! ಪುರುಷೋತ್ತಮನು ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಮಾನವರು ಧನ್ಯರು ಇವರು ವಿರಜಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ದರ್ಶನದಿಂದ ಉನ್ನತ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಇವರಿಗೆ ಎಂದೂ ನರಕ ದರ್ಶನವಿಲ್ಲ. ಪುರುಷೋತ್ತಮನು ನೆಲೆಸಿರುವ ಪವಿತ್ರವಾದ ಉತ್ಕಲ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ವಾಸ ಕೈಗೊಂಡಿರುವ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರ ಜೀವನ ಸಾರ್ಥಕ ಜೀವನ! ಅವರು ಧನ್ಯರು. ಸಮಲಂಕೃತನಾದ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಅವರು ನಿತ್ಯವೂ ನೋಡುತ್ತಿರುವರು. ದೇವಶ್ರೇಷ್ಠನ ಪ್ರಸನ್ನ ಮುಖಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಅರಳಿದ ಕಣ್ಣುಗಳಿವೆ. ಸುಂದರವಾದ ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲಿನಂತೆ ಕಾಣುವ ಹುಬ್ಬುಗಳಿವೆ. ಎರಡೂ ನೀಲ ಕೇಶಪಾಶಗಳು, ಹೊಳೆಯುವ ಕುಂಡಲಗಳು, ಮೃದು ಮಂದಹಾಸ, ಆಗೆಲ್ಲ ಚಿಮ್ಮುವ ಭಾಸುರ ದೀಪ್ತಿಯಿಂದ ಶೋಭಿತನಾದ ದಂತ ಪಂಕ್ತಿ, ಸುಕೋಮಲ ನೀಳ ನಾಸಿಕ, ಕನ್ನಡಿಯಂತಿರುವ ಕೆನ್ನೆ, ಸುಂದರ ಹಾಗೂ ವಿಶಾಲ ಲಲಾಟ, ಇವುಗಳಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತ ಭಕ್ತರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಬ್ಬ ಒದಗಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ ಭಗವಂತನ ಇಂತಹ ದರ್ಶನವನ್ನು ಅಹರ್ನಿಸಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಮಾಡುವ ಆ ಉತ್ಕಲ ಕ್ಷೇತ್ರಸ್ಥ ಜೀವಿಗಳ ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಎಣೆಯಾವುದು !

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ವಿರಜಾಕ್ಷೇತ್ರ ವರ್ಣನವೆಂಬ ನಲವತ್ತೆರಡನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ನಲವತ್ತಮೂರನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯದಿಂದ ಐವತ್ತೊಂದನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯಗಳ ಸಾರಾಂಶ

ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನನ ವೃತ್ತಾಂತ ಹಾಗೂ ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನ

ಬ್ರಹ್ಮ:–ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠರೇ, ಕೇಳಿ. ಹಿಂದೆ ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಮಹಾರಾಜ, ಇಂದ್ರನಂತೆ ಪರಾಕ್ರಮಿ, ಕುಬೇರನಂತೆ ಶ್ರೀಮಂತ, ಸತ್ಯ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಂತೆ ಸತ್ಯವಾದಿ, ಪರಿಶುದ್ಧ, ಸಮರ್ಥ, ಶಾಸ್ತ್ರವಿದ, ಸಾತ್ವಿಕ, ಸುಂದರ, ಶೂರ, ಉದಾರಿ, ಆದುದರಿಂದಲೇ ಸುಖಿ. ಅನೇಕ ಯಜ್ಞ ಯಾಗ

ಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ. ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ದಾನ, ದಕ್ಷಿಣೆಗಳಿಂದ ಸಂತೃಪ್ತಗೊಳಿಸಿದ್ದ. ತಾನು ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದ ವೇಳೆ 'ದಸ್ಯು'ಗಳ ಹುಟ್ಟನ್ನು ಅಡಗಿಸಿ ರಾಜ್ಯವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಪೂರೈಸಿದ. ಶಸ್ತ್ರ, ಶಾಸ್ತ್ರ ಎರಡರಲ್ಲೂ ನಿಷ್ಣಾತ. ಯಾರಿಗೂ ಬಿರುಸು ಮಾತು ಆಡಿದವನಲ್ಲ. ಅವನೆಂದೂ ಕೋಪಗೊಂಡಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಸಂಯಮಿ. ಧರ್ಮನಿಷ್ಠ ಶತ್ರುಗಳ ಪಾಲಿಗೆ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಸಹಿಸಲಾರದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವ.

ಹೀಗೆ ಗುಣವಂತನಾದ ಆ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಒಮ್ಮೆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆ ಉದಿಸಿತು. ತನ್ನೊಳಗೆ ಅವನು ಆಲೋಚಿಸಿದ. 'ದೇವದೇವೋತ್ತಮನಾದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಆರಾಧಿಸಲು ಯಾವ ಸ್ಥಳ ಪ್ರಶಸ್ತ? ಯಾವ ತೀರ್ಥ ಯೋಗ್ಯ? ಎಂತಹ ಕ್ಷೇತ್ರ ಉತ್ತಮವಾದುದು?' ಯೋಚಿಸಿ, ಯೋಚಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಸ್ಥಳದ ಅನ್ವೇಷಣೆಗೆ ಹೊರಟ–ಆ ರಾಜ. ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೆಲ್ಲ ತಿರುಗಿದ. ಪಾವನ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದ. ಕೊನೆಗೆ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಬಂದ. 'ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ' ಎಂಬುದಾಗಿ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯ ಪರಿವಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಹೊರಡಿಸಿದ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ. ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಋಷಿಮುನಿಗಳ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗವನ್ನೂ, ಆ ಮಹಾತ್ಮರ ಅಣತಿಯಂತೆ ಮಾಡಿದ. ಭೂರಿದಾನ ದಕ್ಷಿಣೆ ನೀಡಿದ. ಈ ಶುಭಸಂದರ್ಭದ ಸವಿ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ದೊಡ್ಡ ದೇವಾಲಯ ಅಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ. ಒಳಗೆ ಸಂಕರ್ಷಣ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ, ಸುಭದ್ರಾದೇವಿಯರನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದ. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಐದು ತೀರ್ಥಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ. ತನ್ನ ಮುಂದಿನ ಜೀವನವನ್ನು ಆ ಪ್ರಶಾಂತ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆಯಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿ, ಸ್ನಾನ, ದಾನ, ತಪಸ್ಸು, ಹೋಮ ದೇವತಾಭಿಷೇಕ ಮುಂತಾದ ವಿಧಿ ವಿಧಾನಗಳಿಂದ ನಿತ್ಯವೂ ಪುರುಷೋತ್ತಮನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದ. ತಾನು ಬದುಕಿರುವವರೆಗೂ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ಮುಕ್ತಿಮಂದಿರವನ್ನೇ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ.

ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಮಹಾರಾಜನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದವ ಅಲ್ಲಿನ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಅರ್ಚನೆಗೈದವ ಮುಕ್ತಿ ಪಡೆಯುವನೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಾತ್ರ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಮುನಿಗಳು:–ಬ್ರಹ್ಮನ್, ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ರಾಜನು ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಏಕೆ ಬಂದ? ಅಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಏಕೆ ಕಟ್ಟಿಸಿದ? ರಾಮ, ಸುಭದ್ರೆ ಇವರ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಆತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದನಂತೆ ಅದು ಹೇಗೆ? ಎಲ್ಲ ವಿಷಯವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿರಿ.

ಬ್ರಹ್ಮ:–ವಿಪ್ರೋತ್ತಮರೆ, ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಶ್ನೆ ಸಮೀಚೀನವಾಗಿದೆ. ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ರಾಜನ ಚಾರು ಚರಿತೆಯನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಬಿತ್ತರಿಸುವೆ ಕೇಳಿರಿ.

ಹಿಂದೆ, ಉಜ್ಜಯಿನಿ ಎಂಬ ಪಟ್ಟಣ. ಗೋರೂಪ ಧರಿಸಿದ ಭೂದೇವಿಗೆ ಅದು ಮಧ್ಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವದು. ಇಂತಹ ಆ ಉಜ್ಜಯಿನಿಯಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಎಂಬ ರಾಜನಿದ್ದ. ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಸಲಹುತ್ತಿದ್ದ. ಅಂತೆಯೇ ಆ ರಾಜನ ಪ್ರಜೆಗಳು ಸುಖಿಗಳೂ ಆರೋಗ್ಯವಂತರೂ, ದೃಢಕಾಯರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಆ ಉಜ್ಜಯಿನಿಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿಪುರಾಸುರರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ತ್ರಿಲೋಚನನು ಮಹಾಕಾಲ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾನೆ. ಅಲ್ಲಿ ಪಾಪನಾಶಕವಾದ 'ಶಿವಕುಂಡ' ವೆಂಬ ತೀರ್ಥ ವಿದೆ. ಆ ಶಿವಕುಂಡ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ತರ್ಪಣ ನೀಡಿದವರು ಶಿವನ ಅನು ಗ್ರಹದಿಂದ ಸದ್ಗತಿ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಆ ನಗರದಲ್ಲಿ ಗೋವಿಂದ ಸ್ವಾಮಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಗೋವಿಂದ ಸ್ವಾಮಿಯ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಪಿತೃಗಳು ಉದ್ಧರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಗೋವಿಂದ ಸ್ವಾಮಿಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅವನಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯ ಭಕ್ತಿ ಇರಿಸಿದವರು, ವಿಷ್ಣು ಲೋಕವನ್ನೇ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಈ ವಿಷ್ಣು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಲ್ಪದ ವರೆಗೆ ವಾಸಮಾಡಿ, ಬೇಕು ಬೇಕಾದ ಭೋಗ ಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪುಣ್ಯ ಕಳೆದ ನಂತರ, ಭೂ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಮರಳಿ, ಯೋಗಿಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ತತ್ವಾರ್ಥಬಲ್ಲ ಪಂಡಿತನಿಂದ ಉಪ ದಿಷ್ಟರಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

ಈ ಉಜ್ಜಯಿನಿ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಿದೆ. ಈ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ ಸ್ವಾಮಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ವಿಷ್ಣುವು ನೆಲೆಸಿರುವನು. ಈ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ ಸ್ವಾಮಿಯ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ ಯಾರೇ ಆಗಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯು ವರು. ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಸಹ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತ ಆ ನಗರ ದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹ ದೇವಾಧಿದೇವತೆಗಳು ವಾಸಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ನಗರವನ್ನು ಆಳುತ್ತಲಿದ್ದ–ರಾಜಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಆ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ, ಇಂದ್ರನ ಅಮರಾ ವತಿಯಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಮಹಾರಾಜ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಉಜ್ಜಯಿನಿನಗರ. ರಾಜನು, ಸಕಲ ರಾಜ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತ ನಾಗಿದ್ದ. ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ರಥ, ರತ್ನಗಂಬಳಿ, ಪಿತಾಂಬರ ಮೊದಲಾದ ಅನರ್ಘ್ಯ ವಸ್ತುಗಳು ಆ ರಾಜನಲ್ಲಿ ಅಪರಿಮಿತ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇದ್ದವು. ಅತುಲ ಸಂಪತ್ತುಳ್ಳವನಾಗಿ ದ್ದರೂ ಲೋಭಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಆ ಮಹಾರಾಜ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ. ಭೂರಿದಾನ ದಕ್ಷಿಣೆ ನೀಡಿ; ಕಲೆ, ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದ್ದ. ಸ್ವಯಂ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ವೇದ ವಿಶಾರದರನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು, ತಂತ್ರ, ಆಗಮ, ಇತಿಹಾಸ, ಪುರಾಣ, ಆರು ವೇದಾಂಗಗಳು, ಧರ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕುಲಂಕುಷವಾಗಿ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ. ಹೀಗೆ ಉತ್ತಮ ತಿಳು ವಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ನಂತರ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಇರಲು ಇಚ್ಛಿಸಿದ, ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಅನ್ವೇಷಿಸಹತ್ತಿದ ಸದಾಸರ್ವದಾ 'ನಾರಾಯಣನನ್ನು ನಾನು

ನೋಡುವುದು ಹೇಗೆ ? ಎಂದು ? ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಿದ. ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರನ್ನು, ಪುರೋಹಿತರನ್ನು ಭಗವಂತನನ್ನು ಬಲ್ಲ ಮಹಾತ್ಮರನ್ನು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡ. ಅವರನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿ, ಪೂಜಿಸಿ, ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿ ಅವರಿಂದ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಪಡೆದ. ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಸಿ ಭಗವಂತನ ಮಂದಿರಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಭಗವದ್ಧಾರಾಧನೆ ಮಾಡಿ, ಮೋಕ್ಷ ಪಡೆಯುವದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ. ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಹೊರಟಾಗ ಅವನ ಪ್ರೀತ್ಯಾಸ್ಪದ ಪರಿವಾರವೆಲ್ಲ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನನನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರಲಾರದೆ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿತು. ಸೈನಿಕರೂ ಹೊರಟರು. ರಾಜ ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅವನ ರಕ್ಷಣೆ ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯ ಎಂಬಂತೆ ಅಸ್ತ್ರ ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತರಾದ ಮಹಾರಥರು ವಿನಮ್ರರಾಗಿ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು. ಮಹಾರಾಜ ಬೇಡ ಬೇಡವೆಂದರೂ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿನ ಸಕಲ ಜನಸಮೂಹ ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯಿತು. ರಾಜನ ಹಿಂದೆ ನಡೆದ ಆ ಜನಸ್ತೋಮದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ,ಕ್ಷತ್ರಿಯರೂ ವೈಶ್ಯರು, ವರ್ತಕರು, ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಮಾರುವವರು, ತಾಂಬೂಲ ವಿಕ್ರಯದಿಂದ ಜೀವಿಸುವವರು, ಹುಲ್ಲನ್ನು ಮಾರುವವರು, ಸೌದೆ ಮಾರಿ ಬದುಕುವವರು, ನರ್ತಕರು ನರ್ತಕಿಯರು, ಕಾಯಿಪಲ್ಲೆ ಮಾರುವವರು, ಹೂ ಹಣ್ಣು ಮಾರುವವರು, ಅಗಸರು ಎಲ್ಲರೂ ರಾಜನ ಹಿಂದೆ ಹೊರಟರು. ಕೆಳವರ್ಗದ ಜನರೂ ರಾಜನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ನಿಷ್ಠೆ ತೋರಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿಯೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು. ಗೋವಳರೂ, ಕ್ಷೌರಿಕರೂ ದರ್ಜಿಗಳೂ, ಕುರಿ ಕಾಯುವವರೂ, ಆಡು ಕಾಯುವವರೂ, ಹಂಸಗಳನ್ನು ಆರೆಸುವವರೂ, ಹಿಟ್ಟು ಮಾರುವವರೂ, ಉಪ್ಪು ಬೆಲ್ಲ ಮಾರುವವರೆಲ್ಲರೂ ರಾಜನ ಹಿಂದೆ ಹೊರಟರು. ಇನ್ನು ಕೆಳವರ್ಗದವರಾದ ಬೆತ್ತ, ದೊಣ್ಣೆ ಮಾರುವವರು, ಹೆಂಡ, ಸರಾಯಿ ಮಾರಿ ಜೀವಿಸುವವರು, ಕರ್ಣಿಕರು, ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ವರ್ತಮಾನ ಮುಟ್ಟಿಸುವವರು ತಿತ್ತಿರಿಪಕ್ಷಿ, ಲಾವಿಗೆ ಹಕ್ಕಿ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಆಡಿಸಿ ಜೀವಿಸುವವರು, ಮರಗಳ ವೈದ್ಯರು, ಪಶುವೈದ್ಯರು,ಮನುಷ್ಯ ವೈದ್ಯರು ಮೊದಲಾದವರೆಲ್ಲ ರಾಜನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು. ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲ ಜನ ತಂದೆಯನ್ನು ಮಗ ಅನುಸರಿಸುವಂತೆ ಪಟ್ಟಣಿಗರಿಗೆಲ್ಲ ಪಿತೃಸ್ಥಾನಾಪನ್ನನಾದ ಆ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದರು. ಮಹಾರಾಜನು ಲಕ್ಷೋಪಲಕ್ಷ ಜನಸಮುದ್ರದಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು, ದಕ್ಷಿಣ ಸಮುದ್ರದ ದಡಕ್ಕೆ ಬಂದ. ಸಮುದ್ರವನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಿದ. ಸಮುದ್ರವು ಅನರ್ಘ್ಯ ರತ್ನಗಳ ತವರು ಮನೆಯಾಗಿದ್ದಿತು. ಅನೇಕ ಜಲಚರ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಆವಾಸಸ್ಥಾನವೆನಿಸಿದ್ದಿತು. ಅತ್ಯಂತ ಆಳವಾದುದು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಧ್ವನಿಗೈಯುವಂಥಹದು. ಮೇಷ ರಾಶಿಯಂತೆ ಕೃಷ್ಣ ವಂಶ ತಳೆದುದು ಆಗಿದ್ದಿತು. ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮೀನು, ಆಮೆ, ಶಂಖ, ಚಿಪ್ಪು, ಮುತ್ತುಗಳಂಥ ಸಣ್ಣ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲದೆ, ಮೊಸಳೆ, ತಿಮಿಂಗಲ, ಚೇಳು, ಕೆಂಪು ಮೀನು, ಭಾರಿ ವಿಷದ ಸರ್ಪಗಳು ಇವೆಲ್ಲವು ಇದ್ದವು.

ಈ ಅದ್ಭುತವಾದ ಸಮುದ್ರವು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಶಯನ ಸ್ಥಾನವು ಸಕಲ ನದಿಗಳ ಸಂಗಮಸ್ಥಾನ. ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳ ಸಮಾಗಮ ಸ್ಥಾನ. ಈ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಜನಿಗೆ ಪರಮ ಸಂತೋಷವೆನಿಸಿತು. ಸಮುದ್ರದ ದರ್ಶನದಿಂದ ಸಾತ್ವಿಕರು ಸಂತೋಷ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ದೇವತೆಗಳು ಅಮರತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದ ಅಮೃತವನ್ನು ಕರುಣಿಸಿದ್ದು ಈ ಸಮುದ್ರವೇ. ಇಂತಹ ಸಾಗರದ ತೀರದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜನು ತನ್ನ ವಾಸಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಪರಿಸರವನ್ನು ಹುಡುಕಲಾರಂಭಿಸಿದ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಾಲು ಮರಗಳು, ಗಿಡಬಳ್ಳಿಗಳು ಬೆಳೆದು ನಿಂತಿದ್ದವು. ಸರ್ಜ, ಕಾಶ್ಮರಿ, ಬೂರುಗ, ಸುರಹೊನ್ನೆ, ತಾರೆಮರ, ಕುಂಭಿಕೋಣ, ಅಳಲೆ, ಧೂಪ, ಚಂದನ, ಗಂಧ, ಅರಗು, ನಿಂಬೆ, ಹುಣಸೆ, ಕೆಂಪುಚಂದನ ಮೊದಲಾದ ಗಿಡ ಮರ ಬಳ್ಳಿಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಇದ್ದವು. ಈ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಬೀಡು ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಪಾರಿವಾಳ, ಗಿಳಿ, ಗುಬ್ಬಿ ಕಾಕೋಲ, ಜೀವಜೀವ, ಬಹುಪುತ್ರ, ದುಂಬಿ, ಚಾತಕ, ಹಾರೀತ, ಖಿಂಡರೀಟ, ಮೈನಾ, ನವಿಲು ಮೊದಲಾದ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಇಂಪಾಗಿ ಧ್ವನಿಗೈಯುತ್ತ ಸಂತಸದಿಂದ ವಾಸ ಮಾಡಿದ್ದವು. ವಿದ್ಯಾಧರರು ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಿಂಹ, ಕಾಡುಹಂದಿ, ಕಾಡುಕೋಣ, ಕೃಷ್ಣಸಾಗರ, ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಹುಲಿ, ಕೊಬ್ಬಿದ ಸಲಗ ಮುಂತಾದ ಕಾಡು ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮುನಿಗಳು ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿರುವ ಪುರುಷೋತ್ತಮನನ್ನು ಬಗೆ ಬಗೆಯ ರೀತಿಯಿಂದ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ತ್ರಿಲೋಕ ಮಧ್ಯವಾದ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ರಾಜನು ನೋಡಿದ.

ಮುನಿಗಳು:–ಬ್ರಹ್ಮನ್, ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಬಲರಾಮನನ್ನು ಸುಭದ್ರಾ ದೇವಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸುವದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು, ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ವಿಗ್ರಹ ಇರಲಿಲ್ಲವೇ?

ಬ್ರಹ್ಮ:–ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಹಿಂದೆ, ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತ ಭಗವಂತ ಹೀಗೆ ನುಡಿದ:– 'ಭೂಲೋಕವು ಬಹು ಆಶ್ಚರ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವಂತಹದು. ಜನರು ಅಜ್ಞಾನ ಜನ್ಯವಾದ ಕಾಮ ಕ್ರೋಧಗಳಿಂದ, ಬಳಲುತ್ತಿರುವದು. ಅವರು ಈ ಸಂಸಾರ ಪಾಶದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಲು ನಾನೊಂದು ಉಪಾಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದೇನೆ, ಆ ಉಪಾಯವೆಂದರೆ–ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿನ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಇರುವ ನನ್ನನ್ನು ಉಪಾಸಿಸುವದು. ಜನರ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ನಾನೇ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಮಾ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಅಂತೆಯೇ ಅಲ್ಲಿನ ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲ ಪರಿಸರವೆಲ್ಲ "ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರ"ವೆಂದು ಖ್ಯಾತವಾಗಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಪ್ರಳಯಕಾಲ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಾಗ, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚ ನಾಶಕ್ಕೊಳಗಾಯಿತು ಜಗತ್ತೆಲ್ಲ ಅಂಧಃಕಾರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿತು. ಪರಮಾತ್ಮನು ಮಾತ್ರ ವಾಸುದೇವ

ಅವತಾರದಿಂದ ತನ್ನ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತ ಸಮುದ್ರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಯೋಗ ನಿದ್ರೆಗೈಯುತ್ತಿದ್ದ. ಆಗ ಅವನ ನಾಭಿಕಮಲದಿಂದ ಸುಂದರವಾದ ಹೊಂದಾವರೆಯೊಂದು ಹೊರಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಅದರಿಂದ –ಜಗತ್ತಿಗೆ ಪಿತಾಮಹನಾದ ಬ್ರಹ್ಮ. ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಪಂಚಭೂತಗಳನ್ನು- ಭಗವಂತನ ಆದೇಶದಂತೆ. ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಮವನ್ನು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಿ, ಸ್ಥೂಲ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ, ಸ್ಥಾವರ, ಪರ ಚತುರ್ವಿಧ ಪ್ರಪಂಚ ಸೃಷ್ಟಿಗೈದು ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರದ ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ. ಮರೀಚಿ ಮೊದಲಾದ ಮುನಿಗಳು, ದೇವತೆಗಳು. ದಾನವರು, ಯಕ್ಷರು, ವಿದ್ಯಾಧರರು, ಕಿನ್ನರ ಕಿಂಪುರುಷರೇ ಮೊದಲಾದವರು, ಗಂಗೆ ಮೊದಲಾದ ನದಿಗಳು, ಯೋನಿಜರಾದ ಮಾನವ ಸಂತತಿ ಅಂಡಜವೆನಿಸುವ ಪಶುಪಕ್ಷಿಗಳು, ಸ್ವೇದಜ ಎನಿಸದ (ಬೆವರಿನಿಂದ ಜನಿಸುವ) ಕ್ರಿಮಿಗಳು ಉದ್ಭಿಜ (ಭೂಮಿಯನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಮೇಲೆ ಬರುವ) ಮರಗಿಡ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಬ್ರಹ್ಮನ ಸೃಷ್ಟಿ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದವುಗಳು. ಇರುವೆಯಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿಕೊಂಡು ಆನೆ, ತಿಮಿಂಗಲು ವರೆಗಿನ ಸಮಸ್ತ ಚಿಕ್ಕ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ತೃಣದಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ, ಗಗನ ಚುಂಬಿಯಾದ ಬಗೆಬಗೆಯ ವೃಕ್ಷಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ.

ಅನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು, ತನ್ನ ಶರೀಶವನ್ನೇ ಇಬ್ಭಾಗಿಸಿಕೊಂಡ. ಒಂದು ಭಾಗ ಸ್ತ್ರೀ ಶರೀರವೆನಿಸಿದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಭಾಗ ಪುರುಷ ಶರೀರವೆನಿಸಿತು. ಅಂದಿನಿಂದಲೇ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರ ಮಧುರ ಮಿಲನ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯವು ವೇಗವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯಿತು. ಇಷ್ಟಾದ ನಂತರ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ವಾಸುದೇವ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿದ. ಭಗವಂತನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದ ಅವನೆದುರು ಬ್ರಹ್ಮ ಹೀಗೆ ಕೇಳಿದ– 'ದೇವೇಶ ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಉನ್ನತ ಲೋಕ ಹೊಂದಲು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು ಯಜ್ಞ ಯೋಗ ಮೊದಲಾದ ಕಠಿಣ ಸಾಧನಗಳು ವಿವೃತ್ತವಾಗಿವೆ ಜನಗಳ ಸೌಲಭ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಮೇಲಿನ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಸುಲಭ ಸಾಧನಗಳಿದ್ದರೆ ದಯವಿಟ್ಟು ಅವುಗಳನ್ನು ಲೋಕಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸು. ಈ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರತಮವೂ, ಅತ್ಯುತ್ತಮವೂ, ಅಸದೃಶ್ಯವೂ ಆದ ಸಾಧನಾ ಕ್ಷೇತ್ರ ಒಂದನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸು.

ಬ್ರಹ್ಮನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಕರುಣಾಶಾಲಿಯಾದ ಭಗವಂತನು ಮುಗುಳು ನಗುತ್ತ ನುಡಿದ, 'ಎಲೈ ಬ್ರಹ್ಮನೆ, ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ನೀನು ಕೇಳಿದಂತಹ ಕ್ಷೇತ್ರ ಒಂದಿದೆ. ಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಕ್ಷೇಮವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ, ಸುಲಭವಾಗಿ ಉನ್ನತ ಸ್ಥಾನಗಳಿಸಲು ಸಾಧನವೆನಿಸುವ ಮಹಾಪುಣ್ಯಪ್ರದವಾದ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಹೆಸರು ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದು ದೇವತೆಗಳು, ಋಷಿಗಳು, ಸನಕ, ಸನಾತನ, ಸನಂದ, ಸನತ್ಕುಮಾರ ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳು. ಸಿದ್ಧರು, ಗಂಧರ್ವರು, ಯಕ್ಷರು,

ಸರ್ಪಗಳು, ದಾನವರು, ನಾಥ ಕುಂವರರು ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲ ಜೀವ ಗಣಗಳಿಗಿಂತಲೂ ವಾಸುದೇವನು ಉತ್ತಮ ಪುರುಷ ಎನಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ, ಅವನಿಗೆ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಎಂಬ ಸಾರ್ಥಕ ಹೆಸರಿದೆ.'

ಈ ಪುರುಷೋತ್ತಮನು ನೆಲೆಸಿರುವದರಿಂದ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರ ಎಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವು ದಕ್ಷಿಣ ಸಾಗರದ ತೀರದಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಇದರ ವಿಸ್ತಾರ ಹತ್ತು ಯೋಜನ. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಆಲದ ಮರ ಒಂದಿದೆ. ಈ ಮರಕ್ಕೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದವರ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ದೂರ ದೂರ. ಅವರು ವಿಷ್ಣುಲೋಕ ಪಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಈ ಆಲದ ಮರದ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತ ಕೂಡುವವನು ಮಹಾಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಈ ಆಲದ ಮುಂದೆ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಕೇಶವನ ದೇವಾಲಯವಿದೆ. ಧರ್ಮವೇ ವಿಗ್ರಹ ತಳೆದು ಇಲ್ಲಿ ನಿಂತಂತೆ ಈ ದೇವಾಲಯವು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದರೆ-ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ತನ್ನ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ವಿಗ್ರಹದ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದವರು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಪಾಪಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ವಿಷ್ಣುಲೋಕ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಮಹಾಪಾಪಿಷ್ಠರೂ ಸಹ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಧನೆ ಇಲ್ಲದೆ ಮೋಕ್ಷ ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವದನ್ನು ಕಂಡ ಯಮಧರ್ಮ ಕಸಿವಿಸಿಗೊಂಡ. ಒಂದು ದಿನ ನಾನಿರುವಲ್ಲಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದ. ವಿನಯದಿಂದ ಶಿರಬಾಗಿ ನುಡಿದ:—"ಸ್ವಾಮಿ, ಕ್ಷೀರಶಾಯಿಯಾದ ನಿನಗೆ ಅನಂತ ವಂದನೆಗಳು. ನೀನು ಜಗತ್ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನು. ವಾಸುದೇವ ಮೂರ್ತಿಯು; ಸರ್ವಜ್ಞನು, ನಿತ್ಯನು, ಜಗತ್ತಿನ ಸ್ಥಿತಿಲಯಗಳನ್ನು ನಿಯಮಿಸುವವನು, ಸಕಲ ಚೇತನಾ ಅಚೇತನವಾದ ಪ್ರಪಂಚದ ಆಗುಹೋಗುಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣ. ಅಣುವಿನಿಂದ ಹಿಡಿದು ಬೃಹದ್ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ವರೆಗಿನ ಸ್ಥೂಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಇರುವ ವಿರಾಟ್‌ಸ್ವರೂಪ. ಹೇ ದೇವದೇವ, ನಿನಗೆ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು. ಶ್ರೀವತ್ಸಾಂಕಿತಧಾರಿಯಾದ ಹೇ ವಾಸುದೇವನೆ, ನಿನ್ನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಇದೋ ನನ್ನ ವಂದನೆಗಳು. ನೀನು ಉತ್ಪತ್ತಿ ವಿನಾಶರಹಿತ. ನಿನ್ನ ಶರೀರಕ್ಕೂ ನಿನಗೂ ಅಂತರವಿಲ್ಲದವ. ಪ್ರಕೃತಿಗಿಂತ (ಪ್ರಕೃತ್ಯಭಿಮಾನಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ದೇವಿಗಿಂತ) ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಜೀವರ ಆಸ್ವಸ್ಥ, ಸುಖಸಾಧನೆ ಎಲ್ಲ ನಿನಗೆ ಸೇರಿದ್ದು. ನಿನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪದಂತೆ ನಡೆವುದು ಎಲ್ಲವೂ.

ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ ಯಮಧರ್ಮ ವಿನೀತ ವೇಷದಿಂದ ಕೈಮುಗಿದು ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂತ. ಯಮನನ್ನು ನಾನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದೆ. "ಯಮಧರ್ಮ, ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ ನಿಮಿತ್ತವೇನು?"

ಯಮಧರ್ಮ:—ಹೇ ದೇವೇಶ, ಏನೆಂದು ಬಣ್ಣಿಸಲಿ ನನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು? ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರವೆಂಬ ಪರಮ ಪವಿತ್ರವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರ ಒಂದಿದೆಯಷ್ಟೆ! ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಇರುವ ನಿನ್ನ ವಿಗ್ರಹವು ಅತ್ಯದ್ಭುತ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು

ಎಸಗುತ್ತಿದೆ : ಇಂದ್ರ ನೀಲಮಣಿಯು, ಆ ನಿನ್ನ (ವಿಷ್ಣು ವಿಗ್ರಹ) ವನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ದರ್ಶನ ಮಾಡಿ, ಅರ್ಚನೆಗೈದು; ಪಾಪಿಗಳೂ ಸಹ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನರಕಲೋಕ ಖಾಲಿಯಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಕೆಲಸಗಾರರೆಲ್ಲ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ, ವೈಕುಂಠಲೋಕ ಭೂಲೋಕದ ಜನರಿಂದ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿದೆ. ಜನರಿಗೆ ವೈಕುಂಠಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಎಂಬುದು ಅಸಾಧಾರಣ ವಿಷಯ ಎನಿಸಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ನೇರವಾಗಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ನಿನ್ನ ವಿಗ್ರಹದ ದರ್ಶನ, ಸ್ನಾನ ಪೂಜಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ನರಕದ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಿಯೂ ಸಹ ನೋಡದೆ, ನೇರವಾಗಿ ವೈಕುಂಠ ಲೋಕವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಭೂಸ್ವರ್ಗ-ಮೋಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹದಗೆಟ್ಟಿದೆ. ನನ್ನ ಕಾರ್ಯ ರೂಪಗಳೆಲ್ಲ ಸ್ಥಗಿತಗೊಂಡಿದೆ. ಭಗವಾನ್, ನಿನ್ನ ಆ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ವಿಗ್ರಹದ ದರ್ಶನ ಸಕಲ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೂ ಆಗುವುದು ಬೇಡ. ನೀನೇ ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕಲ್ಪಿಸು ಇದು ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ. ನನ್ನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸು.

ಯಮಧರ್ಮನ ಈ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಆಲಿಸಿದ ಭಗವಂತ ಯಮಧರ್ಮನಿಗೆ 'ತಥಾಸ್ತು' ಎಂದ. ಯಮನ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರ ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ವಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಚಿನ್ನದ ಹೊದಿಕೆ ಹೊದಿಸಿ ಮರಳಿನ ಪೊದೆಯಲ್ಲಿ ಮರೆ ಮಾಡಿದ. ಇದನ್ನು ನೋಡಿದ ಯಮ ತನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಈಡೇರಿದ ಸಂತೋಷದಿಂದ ತನ್ನ ನಾಡಿಗೆ ನಡೆದ.

ಬ್ರಹ್ಮ : ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರೆ, ಹೀಗೆ ಇಂದ್ರ ನೀಲಮಣಿಯ ವಿಗ್ರಹವು ಮರೆಯಾದ ನಂತರ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಈ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಮಾತ್ಮನು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿದ. ಪರಮಾತ್ಮನು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ವಿವರಿಸಿದ ವೃತಾಂತದಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಎಲ್ಲ ವಿವರಗಳು ಬಂದಿವೆ. ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಹೊರಟಿದ್ದು, ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರ ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ್ದು, ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದ ವರ್ಣನೆ, ದೇವಾಲಯದ ನಿರ್ಮಾಣ, ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗ ಮಾಡಿದ್ದು, ಸ್ವಪ್ನ, ಉಪ್ಪಿನಸಮುದ್ರದ ತೀರದಲ್ಲಿ ಮರದ ತುಂಡನ್ನು ನೋಡಿದ್ದು, ವಾಸುದೇವನು ಶಿಲ್ಪಿಯರೂಪದಿಂದ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನನಿಗೆ ದರ್ಶನವಿತ್ತಿದ್ದು, ಶಿಲ್ಪಿಯ ಮೂಲಕ ಆಯಾ ವರ್ಣನೆಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಮೂರ್ತಿ ನಿರ್ಮಾಣ, ಮೂರ್ತಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಚರಿತ್ರೆ, ಶಂಕರ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ, ಪಂಚ ತೀರ್ಥದ ಮಹಾತ್ಮ್ಯ, ಶಂಕರನ ದರ್ಶನ, ಆಲದ ಮರದ ದರ್ಶನ. ಅದರ ಮಹತಿ, ಬಲರಾಮನ ದರ್ಶನ, ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ದರ್ಶನ, ಸುಭದ್ರೆಯ ದರ್ಶನ, ಈ ಪ್ರತಿಮೆಗಳ ಮಹಾತ್ಮ್ಯ, ನರಸಿಂಹ ಮೂರ್ತಿಯ ದರ್ಶನ, ಮತ್ತು ಅವನ ಮಹಾತ್ಮ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ವಾಸುದೇವನ ದರ್ಶನ, ಅವನ ಗುಣಗಳ ಸಂಕೀರ್ತನ, ಶ್ವೇತ ಮಾಧವ ಮೂರ್ತಿಯ ಮಹಾತ್ಮ್ಯ, ಸ್ವರ್ಗದ್ವಾರ ದರ್ಶನ, ಸಮುದ್ರ ಸಂದ

ರ್ಶನ, ಸಾಗರ ಸ್ನಾನ, ತರ್ಪಣ, ಸಮುದ್ರ ಸ್ನಾನದಿಂದ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ರಾಜನಿಗೆ ದೊರೆತ ಫಲಗಳು, ಪಂಚ ತೀರ್ಥಗಳ ಫಲ, ಮಹಾಜ್ಯೇಷ್ಠ ಮಹಾತ್ಮ್ಯೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಬಲರಾಮರು ಪಂಚತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಂದಸಂದರ್ಭ, ಪರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಫಲ, ವಿಷ್ಣುಲೋಕ ವರ್ಣನೆ, ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಬರುವ ಆ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರದ ವರ್ಣನೆ ಹಾಗೂ ಇನ್ನುಳಿದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಬಣ್ಣನೆ. ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ಹೇಳಿದ.

ಮುನಿಗಳು:–ಬ್ರಹ್ಮನ್, ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ರಾಜನ ಮುಂದಿನ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಲು ಕಾತರರಾಗಿದ್ದೇವೆ ನಿರೂಪಿಸು.

ಬ್ರಹ್ಮ:–ಮುನಿಗಳೆ, ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ರಾಜನು ಅಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ ಬಗೆಯನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪ್ತವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ರಾಜನು, ತ್ರಿಲೋಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲ ತೀರ್ಥಗಳಿಗೂ ಭೇಟಿ ಇತ್ತ. ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನ, ದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ.

ಆ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ 'ಸ್ವಿತ್ರೋಪಲ' ಎಂಬ ನದಿಯು ಹರಿಯುತ್ತಿದೆ. ಆ ನದಿಯು ಹೊರಟಿರುವದು ವಿಂಧ್ಯಗಿರಿಯಿಂದ. ಗಂಗಾನದಿಯಂತೆ ಇದೂ ಸಹ ಮಹಾನದಿ, ಮಹಾ ಪ್ರವಾಹಗಳುಳ್ಳ ಈ ಪವಿತ್ರ ನದಿ ಮುಂದೆ ದಕ್ಷಿಣಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸೇರಿದೆ. ಈ ನದಿಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಮಡುವುಗಳಿವೆ. ನದಿಯ ಎರಡೂ ತೀರಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಗ್ರಾಮಗಳು, ನಗರಗಳು ಇವೆ. ಆ ನದಿಯಿಂದಾಗಿ ಅಲ್ಲಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳೆಲ್ಲ ಸಸ್ಯ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಸಸ್ಯ ಸೌಭಾಗ್ಯದಿಂದ ಅಲ್ಲಿರುವ ಜನರೆಲ್ಲ ಆರೋಗ್ಯಭಾಗ್ಯ ಉಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಪದ, ಕ್ರಮ ಘನ, ಜಟೆ ಮುಂತಾದ ಕ್ರಮದಿಂದ ವೇದವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಿಸಿ, ಶಿಕ್ಷಾ, ವ್ಯಾಕರಣ, ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯ, ಛಂದಸ್ಸು, ನಿರುಕ್ತ ಕಲ್ಪ ಎಂಬ ಷಡಂಗ ಸಹಿತವಾದ ವೇದಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಕೆಲವರು ಶ್ರೋತ್ರೀಯರೆನಿಸಿದರೆ, ಹಲವರು ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಿ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ನಿತ್ಯವೂ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಕಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಮರ್ಮವನ್ನು ಅರಿತ ಮಹಾಮಹೋಪಾಧ್ಯಾಯರು ಅನೇಕ ಜನ ಆ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಓಣಿ ಓಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಸುಸ್ವರವಾದ ವೇದ ಘೋಷ, ಸುಂದರವಾದ ಕಾವ್ಯ ವಾಚನ, ಭಾವ ಬಂಧುರವಾದ ಗದ್ಯ, ಪ್ರವಚನ, ಶಾಸ್ತ್ರ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಗೋಷ್ಠಿಗಳು ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಕೇಳಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪರಮಹಂಸಾಶ್ರಮ,ಮಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ವಿರಕ್ತ ಶಿಖಾಮಣಿಗಳು, ವೈಖಾನಸ ಎಂಬ ಮುನಿಗಳು, ಶ್ರೇಷ್ಠ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳು, ಆದರ್ಶ ಗ್ರಹಸ್ಥರೂ,ಪರಿಪಕ್ವ ಮನೋಮಟ್ಟ ಮುಟ್ಟಿದ ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳು, ದೀಕ್ಷಾಬದ್ಧರೂ,ತಾಪಸರು,ಮಂತ್ರ ಮಂತ್ರ ನಿಪುಣರು,ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸ್ವಕೃತ್ಯಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಇಂತಹ ಅತ್ಯುತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ

'ಕ್ಷೇತ್ರರಾಜ' ಎನಿಸಬಹುದಾದ ಆ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಮಹಾರಾಜ ನೋಡಿದ. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೇ, ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ, ಅಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾದ ಭಗವಂತನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಬೆಳೆಯಿತು, ಸರ್ವಶಕ್ತಿ ಸಮನ್ವಿತತನಾದ. ಇಲ್ಲಿರುವ ಆ ಜಗದೀಶನನ್ನು ನಾನು ಆರಾಧಿಸುವೆ ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ– ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅನತಿ ದೂರದಲ್ಲಿ ಆ ಮಹಾರಾಜನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ತೀರ್ಥ ಒಂದು ಗೋಚರಿಸಿತು. ಆ ತೀರ್ಥದ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ, ಆಲದಮರವೂ ಕಾಣಿಸಿತು. ಮಹಾರಾಜ ಆಲೋಚಿಸಿದ. 'ಭಗವಂತನೇ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಇಂದ್ರನೀಲಮಣಿಯ ಆ ವಿಷ್ಣು ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಭಗವಂತನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಮರೆಮಾಡಿರಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ವಿಗ್ರಹವು ಯಾವುದೂ ಕಾಣುತ್ತಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿನ ದೇವಾಲಯದ ಪರಿಸರ ನೋಡಿದರೆ, ಆ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ವಿಗ್ರಹವು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ಭಾಸವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಸತ್ಯ ಸಂಕಲ್ಪನಾದ ಆ ಜಗದೀಶ್ವರನು ನನಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗುವಂತೆ ಅವನನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ತಪಾಚರಣೆಗೆ ಇದೇ ಯೋಗ್ಯ ಸ್ಥಾನ. ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡು, ಉಪವಾಸ, ವ್ರತ, ಯಜ್ಞ, ದಾನ, ತಪಸ್ಸು, ಹೋಮ, ಹವನ, ಪೂಜೆ ಮುಂತಾದ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ವಿಧಿಗಳಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವೆ. ಇತರ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಹರಿಯದಂತೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿಯೇ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುವೆ. ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಆಲಯ ಒಂದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವೆ–ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸಿದ ಆ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಮಹಾರಾಜ.

ಬ್ರಹ್ಮ : ಮುನಿಗಳೆ, ಮನದಲ್ಲಿ ಈ ಸದ್ವಿಚಾರ ಮಿಂಚಿದೊಡನೆ ತಡ, ಜ್ಯೋತಿಷ್ಕರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿಯೇ ಬಿಟ್ಟ ಆ ಮಹಾರಾಜ. ಭಗವನ್ಮಂದಿರ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಶುಭಮುಹೂರ್ತವನ್ನು ಆಯ್ದು ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವರನ್ನು ವಿನಂತಿಸಿಕೊಂಡ. ಜ್ಯೋತಿರ್ವಿದರು ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಸುಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ, ವೇದ ವಿದ್ಯಾಪಾರಂಗತರು, ವಾಸ್ತು ವಿದ್ಯಾವಿದರು, ಕಟ್ಟಡ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕುಶಲರು, ಮಂತ್ರಿಗಳು ಮುಂತಾದವರನ್ನೆಲ್ಲ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡ ಅವರ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಸಂಕಲ್ಪಮಾಡಿ, ಅರ್ಘ್ಯ ಕೊಟ್ಟ. ಆಗ ಮಂದಿಮಾಗಧರು ಜಯಕಾರ ಮಾಡಿದರು. ವಾದ್ಯಗಾರರು ನಾನಾ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ನುಡಿಸಿದರು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ವೇದಘೋಷ ಮಾಡಿದರು. ಗಾಯಕರು ಇಂಪಾಗಿ ಹಾಡಿದರು. ಸುಮಂಗಲೆಯರು ಮಂಗಲದೀಪ ಬೆಳಗಿದರು. ಇಂತಹ ವಿಜೃಂಭಣೆಯೊಡನೆ ಮಹಾರಾಜನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಹೂವು, ಅರಳು, ಅಕ್ಷತೆ, ಗಂಧ ಪೂರ್ಣಕುಂಭ ಇವುಗಳಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ದೇವಾಲಯದ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಾಗಿ ಅಡಿಗಲ್ಲು ಸಮಾರಂಭ ನೆರವೇರಿಸಿದ. ಇದಾದ ನಂತರ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನನು ಶೂರರಾದ ಕಲಿಂಗ, ಕೋಸಲ, ಉತ್ಕಲ ದೇಶದ ರಾಜರುಗಳನ್ನು ಬಳಿಗೆ ಕರೆಯಿಸಿದ. ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂತು ನುಡಿದ–"ರಾಜಕುಮಾರರೆ, ನೀವು ಮೂವರೂ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸರ್ವ ಶಿಲ್ಪಜ್ಞ

ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬನ್ನಿರಿ. ಉತ್ತಮ ಕಲ್ಲುಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ವಿಶಾಲವಾದ ವಿಂಧ್ಯಗಿರಿ ಎಡೆಗೆ ನಡೆಯಿರಿ. ಅಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಕಲ್ಲಿನ ಗುಹೆಗಳಿವೆ. ಆ ಗುಹೆಗಳಿಂದ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಒಡೆದು ಹಡಗುಗಳಲ್ಲಿ, ಗಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ, ಇಲ್ಲಿಗೆ ತರಿಸಿ ವಿಲಂಬವಾಗ ಕೂಡದು" ಎಂದು ನುಡಿದ.

ಹೀಗೆ ಆ ರಾಜರಿಗೆ ಶಿಲೆಯನ್ನು ತರಲು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನನು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ಪುರೋಹಿತರನ್ನು ಬರಲು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದ. ಅವರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ. "ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ರಾಜರೆಲ್ಲರ ಬಳಿಗೂ ದೂತರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ. ಆ ರಾಜರುಗಳಿಗೆ ನನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಈ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿ. 'ಎಲೈ ರಾಜರೆ ಇಂದ್ರ ದ್ಯುಮ್ನ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಅಪ್ಪಣೆಯಾಗಿದೆ. ನಿಮ್ಮ ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ರಥ, ಕಾಲಾಳು, ಸೈನ್ಯ, ಮಂತ್ರಿ, ಪುರೋಹಿತ ಎಲ್ಲರಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು, ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರ ದಲ್ಲಿನ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬರತಕ್ಕದ್ದು.'

ರಾಜನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ದೂತರೆಲ್ಲರೂ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರಾಜರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಆ ದೇಶವನ್ನು ತಲುಪಿಸಿದರು. ಆ ರಾಜರೆಲ್ಲ ಇಂದ್ರ ದ್ಯುಮ್ನನ ಆದೇಶವನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವಾಹನಗಳ ಮೇಲೆ ಹೇರಳ ಕಪ್ಪ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಹೇರಿಕೊಂಡು, ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನನಲ್ಲಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿದರು. ಈ ರಾಜರುಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ರಾಜರು, ದಕ್ಷಿಣ ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ರಾಜರು, ಉತ್ತರ ದೇಶದಲ್ಲಿನ ರಾಜರು, ದೂರದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯ ಅಂಚಿಗಿರುವವರು, ಬೆಟ್ಟಗಳನ್ನು ಆಳುವವರು, ದ್ವೀಪಗಳನ್ನು ಆಳುವರು ಮುಖ್ಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ಮಂತ್ರಿ ಪುರೋಹಿತ, ಪರಿವಾರ ವರ್ಗದೊಡನೆ, ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಆಗಮಿಸಿದ ಆ ರಾಜರುಗಳ ತಂಡವನ್ನು ನೋಡಿ, ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನನಿಗೆ ಸಂತಸವೆನಿಸಿತು. ಆ ರಾಜ ರನ್ನು ಕುರಿತು ನುಡಿದ– "ರಾಜ ಶ್ರೇಷ್ಠರೆ, ನಾನು ಕೆಲ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿರಿ. ನಾನು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗ ಮತ್ತು ಒಂದು ದೇವಾ ಲಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಎರಡನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡು ವದು ಸಾಧ್ಯವೆ ? ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುವದನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಪರ್ಯಾ ಲೋಚಿಸಲು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿದ್ದೇನೆ. ನೀವು ಸಹಾಯಕರಾಗಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲು ಶಕ್ಯ"– ಎಂದು ಅಂದನು.

ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಈ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ರಾಜರುಗಳು ಸಂತೋಷ ಗೊಂಡರು. ತಾವು ತಂದಿದ್ದ ಕಪ್ಪಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು, ಚಿನ್ನ ಮಣಿ, ಮುತ್ತು, ರತ್ನ ಗುಬಳಿ, ಪೀತಾಂಬರ, ಮೊದಲಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದರು. ಕೆಲವರು ವಜ್ರ, ವೈಢೂರ್ಯ, ಮಾಣಿಕ್ಯ, ಪದ್ಮರಾಗ, ನೀಲಮಣಿ ರಥ, ಹೆಣ್ಣಾನೆ, ಧನ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ರಾಜರ ಎದುರು ಸಂತೃಪ್ತಭಾವದಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಿದರು. ಕೆಲ ರಾಜರು, ಆಗಣಿತ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಭತ್ತ, ಜವೆಗೋದಿ, ಅಕ್ಕಿ,

ಉದ್ದು, ಹೆಸರು, ಎಳ್ಳು, ಬಿಳಿಸಾಸಿವೆ, ಕಡಲೆ, ಗೋದಿ, ಕಾಡುಕಡಲೆ, ಮಧುರವಾದ ಧಾನ್ಯ, ನವಣೆ, ಹುರಳಿ ಮುಂತಾದ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಪರ್ವತಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಸುರಿಸಿದರು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಭಕ್ಷ್ಯ, ಭೋಜ್ಯಗಳನ್ನು ಸಹಸ್ರ ಸಹಸ್ರ ಕೊಡಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ ಹಾಲನ್ನು, ಮೊಸರು, ತುಪ್ಪ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳೆಲ್ಲ ಸಿದ್ಧವಾದವು.

ಯಜ್ಞ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಕೋವಿದರೂ, ಶಾಸ್ತ್ರ ಬಲ್ಲವರೂ, ಕರ್ಮಠರೂ ಆದ ಮಹರ್ಷಿಗಳು, ದೇವರ್ಷಿಗಳು, ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳು, ಯತಿಗಳು, ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಆಚಾರ್ಯರು, ಭಟ್ಟರು ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮುಖರು ನೆರೆದರು. ಇವರನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿ ಹರ್ಷ ಪುಲಕಿತನಾದ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನನು– "ಪುರೋಹಿತರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾದ ಈ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನೆಲ್ಲ ಜೊತೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅಶ್ವಮೇಧಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿರಿ."–ಎಂದು ನುಡಿದ.

ಪುರೋಹಿತರು ಸಂತೋಷದಿಂದ ರಾಜ ಹೇಳಿದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಿದರು. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಆ ಪುರೋಹಿತರು, 'ಸ್ಥಪತಿ' ಗಳೊಡನೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಮುಂದುಮಾಡಿಕೊಂಡು,ಯಜ್ಞಶಾಲೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದಂತಹ ಧೀವರ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲವಾದ ಯಜ್ಞ ಶಾಲೆಯನ್ನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದರು. ಆ ಯಜ್ಞ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಮಹಡಿ ಮನೆಗಳು, ಮಣಿಮಯವಾದ ಹೊಸ್ತಿಲುಗಳು ಚಿನ್ನ ಮತ್ತು ರತ್ನಗಳಿಂದ ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟ ಅಂಗಣಗಳು ಬಗೆ ಬಗೆಯಾಗಿ ವಿರಚಿತಗೊಂಡು ನೋಡುವವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ದೇವೇಂದ್ರನ ಅರಮನೆಯಂತೆ ಗೋಚರವಾದವು. ಚಿನ್ನದ ಕಂಬಗಳು, ರತ್ನಖಚಿತವಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತಗೊಂಡಿದ್ದವು. ಒಟ್ಟಾರೆ ಯಜ್ಞ ಶಾಲೆಯ ನೆಲವೆಲ್ಲ ಚಿನ್ನದಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿದ್ದಿತು. ರಾಜಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೂ, ರಾಜರಿಗೂ ವಾಸಮಾಡಲು ಅನೇಕ ಅಂತಃಪುರಗಳನ್ನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದರು. ನಾನಾ ದೇಶದ ರಾಜರೆಲ್ಲರೂ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನನನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಲು ಹೇರಳವಾದ ರತ್ನಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಆ ಯಜ್ಞಶಾಲೆಯನ್ನು ಅಲಂಕೃತವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಸುಂದರಾಂಗಿಯರು ಅಲ್ಲಿನ ಅಲಂಕಾರದಿಂದ ಆಕರ್ಷಿತರಾಗಿ ಯಜ್ಞ ನೋಡಲು ಬಂದು ನೆರೆದರು. ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಯಜ್ಞ ಮುಗಿಯುವ ವರೆಗೂ ವಾಸ ಮಾಡಲು, ಮಹಾರಾಜನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಅನೇಕ ವಾಸಗೃಹಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸಿದ. ಯಾಗಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದ ಅತಿಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಶಿಬಿರಗಳಿಗೆ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಕೋಲಾಹಲ ಧ್ವನಿಯು ಸಮುದ್ರದ ಗರ್ಜನೆಯಂತೆ ಕೇಳಿಸಿತು. ನಭೋಮಂಡಲವನ್ನೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ರಾಜನು ಸ್ವತಃ ಬಂದು ಅತಿಥಿಗಳನ್ನು

ವಿಚಾರಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ಊಟೋಪಚಾರದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಶಯನಾಗಾರ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆ ನೀಡಿ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಿದ. ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತ ಅತಿಥಿಗಳಿಗೆ ಮಹಾರಾಜ ಸ್ವಯಂ ಉಣಬಡಿಸಿದ. ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬಂದ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞರಾದ ಅನೇಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಮಹಾರಾಜನು ವಿನೀತನಾಗಿ ಎದುರುಗೊಂಡ. ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ವಿಚಾರಿಸಿ, ಅವರವರಿಗೆ ವಾಸಯೋಗ್ಯವಾದ ಮನೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಸಕಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಸ್ವಯಂ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ. ಶಿಲ್ಪಿಗಳು ಯಜ್ಞಶಾಲೆಯನ್ನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಕಟ್ಟಿ ರಾಜನಿಗೆ, ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಿದರು. ಉಳಿದ ಕಾರ್ಮಿಕರು ಸಹ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿ ಮಹಾರಾಜನೆದುರು ಬಂದು ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿವೇದಿಸಿದರು. ಎಲ್ಲರೂ ಅವರವರಿಗೆ ವಹಿಸಿದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಚಾಚೂ ತಪ್ಪದೆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಪೂರೈಸಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಮುದಗೊಂಡ ಆ ಮಹಾರಾಜ. ಆ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದ ನ್ಯಾಯ, ವ್ಯಾಕರಣ, ವೇದಾಂತ, ಮೀಮಾಂಸೆ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳ ವಿದ್ವಾಂಸರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಾಗೋಷ್ಠಿಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ ವಾಕ್ಯಾರ್ಥ ವಿನೋದ ಪ್ರಸಂಗಗಳಿಂದ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದುದು, ಅಲ್ಲಿನ ಜ್ಞಾನದಾಹಿಗಳ ಪಾಲಿಗೆ ಅಪೂರ್ವ ಅವಕಾಶವಾಗಿತ್ತು. ನರ್ತನ, ಸಂಗೀತ, ಆಟ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಕುಶಲರಾದವರು ಗುಂಪುಗೂಡಿ, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕಲಾ ಪ್ರೌಢಿಮೆಯನ್ನು ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದುದು, ಅಲ್ಲಿನ ಇನ್ನೊಂದು ಆಕರ್ಷಕ ಸಂಗತಿ ಎನಿಸಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿನ ಚಿಕ್ಕ ಪುಟ್ಟ ಪದಾರ್ಥಗಳೂ ಸಹ ಚಿನ್ನದ ಸಂಸರ್ಗದ ಮೆರುಗು ಪಡೆದು ಮಿರಮಿರನೆ ಮಿಂಚುತ್ತಿದ್ದವು. ಯಾವ ಸ್ತಂಭಗಳನ್ನು ಸಹ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾದ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಚಿನ್ನದ ತಗಡಿನ ಹೊದಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಚ್ಚಿದ್ದರು. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿನ ಚರಾಚರ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಸಾರವೆಲ್ಲವೂ ಆ ಯಜ್ಞ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ತರಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ನಗಾರಿಯು ಧ್ವನಿಗೈದು, ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನರಾಜನ ವೈಭವವನ್ನು ಸಾರುತ್ತಿತ್ತು. ಅನ್ನದ ರಾಶಿ ಬೆಟ್ಟದಾಕಾರ. ಮೊಸರು ಹಾಲುಗಳು ಕಾಲುವೆಯೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ. ತುಪ್ಪ, ಜೇನು, ಪಾನಕ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಜಲಾಶಯದಾಕಾರದ ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿತವಾಗಿದ್ದವು. ಈ ಅತ್ಯದ್ಭುತವಾದ ಯಾಗವನ್ನು ನೋಡಲು ಜಂಬೂದ್ವೀಪದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಆಗಮಿಸಿದ್ದರು. ರಾಜ ಮಹಾರಾಜರು ಮಾತ್ರ ಸೇವಿಸುವಂತಹ ನಾನಾಬಗೆಯ ಅಪರೂಪದ ಪೇಯಗಳನ್ನು ಮಹಾರಾಜ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಕುಡಿಸಿ ತಣಿಸಿದ. ಊಟಕ್ಕೆ ಬಡಿಸಲು ರತ್ನ ಕುಂಡಲಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಸಾವಿರಾರು ಪುರುಷ ಶ್ರೇಷ್ಠರನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದ್ದ. ಅವರು ಭಕ್ಷ್ಯ, ಭೋಜ್ಯಗಳ, ಬಂಗಾರದ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಅವುಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಉಣಬಡಿಸಿದರು. ನಾನಾ ದೇಶಗಳಿಂದ ಆಗಮಿಸಿದ ಕಲಾ ಕುಶಲರನ್ನೂ, ಗಾನ ಕೋವಿದರನ್ನು ವೇದ ವಿದ್ಯಾವಿದರನ್ನೂ ಮಹಾರಾಜನು ಸತ್ಕರಿಸಿ, ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿದ.

ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಸಾವಿರದಾಮೂರು ಪತ್ನಿಯರು. ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಸಹ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದ ಅಪ್ಸರೆಯಂತಹ ಸೌಂದರ್ಯ ಉಳ್ಳವರು. ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಶೀಲ ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡವರು. ಶೀಲದೊಡನೆ ಸ್ನೇಹ ಬೆಳೆಸಿದ ಸಾತ್ವಿಕ ಗುಣ ಸಂಪನ್ನರು. ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಮುಗ್ಧ ಮುಖ ಮಂಡಲದಿಂದ ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಸಂತಸ ಕಾಣುವವರು. ಇಂತಹ ಈ ಮಹಾರಾಜನ ಮಡದಿಯರೆಲ್ಲ ಬಗೆ ಬಗೆಯ ರತ್ನಹಾರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಚಿತ್ರ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತರಾಗಿ, ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ಮಹಾರಾಣಿಯರನ್ನು ಉಪಚರಿಸುತ್ತ, ಯಜ್ಞ ಶಾಲೆಯ ಒಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಯಜ್ಞಶಾಲೆಯ ಒಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಾಮಂತ ರಾಜರು ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಉದ್ದಂಡ ದಂತಗಳುಳ್ಳ ಬಲಿಷ್ಠ ಮದ್ದಾನೆಗಳು ಅನೇಕ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಲು ಸಾಲಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದವು. ಮಾರುತನ ಜೊತೆಗೆ ವೇದದಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಧೆಗಿಳಿಯಬಲ್ಲ ಜಾತ್ಯಾಶ್ವಗಳು ಒಂದೆಡೆ ಸಾಲಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದವು. ಅವುಗಳ ಶರೀರವೆಲ್ಲ ಶುಭ್ರಶ್ವೇತ. ಕಿವಿ ಮಾತ್ರ ಕಪ್ಪು. ಈ ಅಶ್ವಗಳನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದರು. ದೇವಕುಮಾರರಂತೆ ತೇಜಸ್ವಿಗಳಾದ ಅಸಂಖ್ಯ ಕಾಲಾಳುಗಳು ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ವರ್ಣರಂಜಿತ ಸೊಂಟಪಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು, ಶಿಸ್ತಿನಿಂದ ನಿಂತಿದ್ದರು.

ಹೀಗೆ ಸಜ್ಜುಗೊಂಡ ಯಜ್ಞದ ಸಾಮಗ್ರಿ ಸಮೂಹವನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿದ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನನು ಹರ್ಷದುಂಬಿದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ನುಡಿದ.

ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ:–ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಸಕಲ ಲಕ್ಷಣೋಪೇತವಾದ ಅಶ್ವ ಒಂದನ್ನು ಆರಿಸಿ ತನ್ನಿರಿ. ದೇಶ ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ಅದು ಸಂಚರಿಸುವಂತೆ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಿ. ಅದರ ಹಿಂದೆ ರಾಜಪುತ್ರರೆಲ್ಲರೂ ಅದನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತ ನಡೆಯಲಿ.

ಇತ್ತ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ, ಧರ್ಮವೇತ್ತರೂ ಆದವರು ಹೋಮ ಹವನಾದಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿರಿ. ಕರಿಯ ಆಡು, ಕೃಷ್ಣಸಾರ, ಕೋಣ, ಹಸು, ಎತ್ತು ಇವುಗಳನ್ನು ಕಾಯುವ ಪಶುಪಾಲಕರನ್ನು ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಿರಿ. ಇಷ್ಟಿಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಲಿ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಆಯಾ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ದಾನ ಮಾಡಿರಿ. ರತ್ನ, ಗ್ರಾಮ, ನಗರ, ಸಂಪತ್, ಸಮೃದ್ಧ ದೇಶ, ಮತ್ತೇನನ್ನು ಬೇಡುತ್ತಾರೋ ಆಯಾ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅವುಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಅರ್ಹರಾದ ಅರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೇ ದಾನ ನೀಡಿ, ಆ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಾರ್ಥಕ ಪಡಿಸಿರಿ. ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ನೆನಪಿಡಿ. ಯಾರಿಗೂ ಯಾವದಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲವೆನ್ನತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ನನ್ನ ಈ ಯಜ್ಞದಿಂದ ಆದಿ ಪುರುಷನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ ನಾರಾಯಣನು ಸಂತೃಪ್ತನಾಗಿ, ನನಗೆ ಇಲ್ಲಿ ದರ್ಶನ ನೀಡಬೇಕು. ಹಾಗೆ ನೀವು ಯಜ್ಞವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಅನುವು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ಎಲ್ಲರಲ್ಲೂ ಕೇಳಿಕೊಂಡ.

ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ರಾಜನ ಕರೆಗೆ ಈ ಓಗೊಟ್ಟು ಮನಃಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿದರು. ಈ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜನು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದ ವಿದ್ಯೆಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ನೀಡಿದ. ಆಯಾ ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ತಜ್ಞರಾದವರಿಗೆ ಮತ್ತು ಆಯಾ ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಿರುವವರಿಗೆ, ಶ್ರಮಪಟ್ಟು ಕಲಿಯುತ್ತಿರುವವರಿಗೆ ಚಿನ್ನದ ರಾಶಿ ರಾಶಿಯನ್ನೇ ದಾನ ಮಾಡಿದ. ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ. ಅವಶ್ಯವಿರುವವರಿಗೆ ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ಒಂಟೆ, ಎತ್ತು, ಹಸು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಿದ. ಅವನು ದಾನಮಾಡಿದ ಆನೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಒಂದು ಲಕ್ಷ. ಅವನು ದಾನ ಮಾಡಿದ ಕುದುರೆಗಳು ಹತ್ತುಸಾವಿರ. ಎತ್ತುಗಳನ್ನಂತೂ ಅರ್ಬುದ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ವಿತರಿಸಿದ. ಶ್ರೇಷ್ಠ ಜಾತಿಯ ಹಸುಗಳನ್ನು ವೇದಜ್ಞರಾದ ಸಹಸ್ರ ಸಹಸ್ರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ದಾನ ಮಾಡಿದನೋ ಅದಕ್ಕೆ ಲೆಕ್ಕವೇ ಇಲ್ಲ. ಬಗೆಬಗೆಯ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ದಾನಮಾಡಿದ. ಯುವಕರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ,ವಿವಾಹೇಚ್ಛುಗಳಾದ ಸುಂದರಿಯರಾದ ಐನೂರು ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ಸಾಲಂಕೃತರನ್ನಾಗಿಸಿ ದಾನ ಮಾಡಿದ. ವಿವಾಹದ ಭೋಜನ ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಹೋಳಿಗೆ, ಚಿರೋಟಿ, ಫೇಣಿ, ಲಾಡು ಮುಂತಾದ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ತಿಂಡಿಗಳನ್ನು, ರುಚಿರುಚಿಯಾದ ಪಕ್ವಾನ್ನಗಳನ್ನು, ಹಪ್ಪಳ ಸಂಡಿಗೆ ಮುಂತಾದ ವ್ಯಂಜನ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಾಕಾಗುವಷ್ಟು ಉಣಬಡಿಸಿದರು. ತುಪ್ಪದ ಪ್ರವಾಹವೇ ಅಲ್ಲಿ ಹರಿಯಿತು. ಈ ಯಜ್ಞ ಮಹೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡವರೆಲ್ಲ ದೃಷ್ಟರು, ಉಂಡವರೆಲ್ಲ ಪುಷ್ಟರು, ಆಗಮಿಸಿದವರೆಲ್ಲ ತುಷ್ಟರು, ಅಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಯಜ್ಞ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ದುಃಖದ ಲವಲೇಶವಾದರೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಜನಗಳಿಗೆ ರೋಗ ಮೊದಲಾದ ಬಾಧೆಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಇರುವಷ್ಟು ಕಾಲ ಯಾವ ಕ್ಷಣದಲ್ಲೂ ಪೀಡಿಸಲಿಲ್ಲ. ಸರ್ವರೂ ಹಸನ್ಮುಖಿಗಳಾಗಿ ಪರಸ್ಪರ ಹೃದಯದುಂಬಿ ಸಂಭಾಷಿಸುತ್ತ ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತಲಿರುವ ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ಹೀಗೆ ಉದ್ಗಾರ ತೆಗೆದರು– 'ಇಂತಹ ಯಜ್ಞ ಹಿಂದೆಂದೂ ನಡೆದಿರಲಿಲ್ಲ, ಇಷ್ಟು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಯಾವ ಯಜ್ಞದಲ್ಲೂ ಕಂಡುಬರಲು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ' ಹೀಗೆ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಮಹಾರಾಜನು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿದ.

ಮುನಿಗಳು : ಬ್ರಹ್ಮನ್, ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಮಹಾರಾಜ ಅಲ್ಲಿ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದನಷ್ಟೆ ! ಆ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ? ಭಗವಂತ ಅವನಿಗೆ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಬಗೆ ಎಂತು ? ಇದನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಮಗೆ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿರಿ.

ಬ್ರಹ್ಮ : ಮುನಿ ಶ್ರೇಷ್ಠರೆ, ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಮಹಾರಾಜನು ತಾನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ನಿಮಗೆ ನಿರೂಪಿಸುವೆ, ಕೇಳಿ.

ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರೋಕ್ತವಾದಂತೆ, ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗವು ಮಹಾವೈಭವದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಶಿಲೆಗಳಿಂದ, ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಶಿಲ್ಪಜ್ಞರಿಂದ ಮಹಾ ದೇವಾಲಯದ ನಿರ್ಮಾಣವೂ ಆಯಿತು. ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಬೇಕಾದ ವಿಗ್ರಹದ ಸ್ವರೂಪದ ಬಗ್ಗೆ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಚಿಂತೆ ತಲೆದೋರಿತು. ಆತ ಆಲೋಚಿಸಿದ–'ನನಗೆ ಶ್ರೀಮನ್ ನಾರಾಯಣನ ಸ್ವರೂಪ ಅಜ್ಞಾತ. ಲೋಕಪಾವನನಾದ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ,ಲಯ ಕರ್ತೃವಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಹೇಗೆ ಶಿಲಾಮಯವಾದ ಆಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ? ಹೇಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಭಗವಂತನ ಸನ್ನಿಧಾನ ಶಿಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದೀತು?

ಚಿಂತಿಸಿಯೇ ಚಿಂತಿಸಿದ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ ಏನೂ. ಅವನ ಹಿಂದಿನ ವ್ಯಾದಾನದಲ್ಲಿ ಈ ವರೆಗೆ ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗದ ಸಂತಸ ಸಂಭ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸಕ್ತವಾಗಿದ್ದ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಗಂಭೀರವಾಯಿತು. ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಊಟ, ತಿಂಡಿ, ತಿನಿಸು, ಮಾತು, ಕಥೆ, ಅಲಂಕಾರ, ಸ್ನಾನಾದಿಗಳು ಯಾವುದೂ ಬೇಡವಾಯಿತು. ಗಾಯಕರು ಬಂದು ಅವನೆದುರು ಇಂಪಾಗಿ ಗಾಯನ ಮಾಡಿದರು. ಮಹಾರಾಜನ ಮನಸ್ಸು ಮುದಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ವಿದೂಷಕರು ಚಿಂತಾಗ್ರಸ್ಥನಾಗಿದ್ದ ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ಬಾಹ್ಯಲೋಕಕ್ಕೆಳೆಯಲು ಶಕ್ತಿಮೀರಿ ಯತ್ನಿಸಿದರು. ವಿಫಲವಾಯಿತು ಅವರ ಪ್ರಯತ್ನವೆಲ್ಲವೂ. ಸಾಮಂತ ರಾಜರೆಲ್ಲ ಅನರ್ಘ್ಯವಾದ ಪದ್ಮರಾಗ ಮಣಿ, ಸ್ಫಟಿಕ, ವಜ್ರ, ಅತ್ಯಧಿಕ ಮೌಲ್ಯದ ಸುವರ್ಣ ಮುಂತಾದವನ್ನು ಮಹಾರಾಜನೆದುರು ತಂದಿರಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದಲಾದರೂ ಮಹಾರಾಜ ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳಲಿ ಎಂಬ ಆಶೆಯಿಂದ. ಆದರೆ ಮಹಾರಾಜನ ಲಕ್ಷವನ್ನು ಸೆಳೆಯಲು ಈ ಯಾವ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಎನಿತೂ ಸಮರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಮಹಾರಾಜನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸುಳಿದು ಸುಳಿದು ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಒಂದೇ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ, ಯಾವ ಉಪಾಧಿಯಿಂದ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ವಿರಚಿಸಿದರೆ ಭಗವಂತನ ಸನ್ನಿಧಾನವು ಅದರಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದೀತು? ಕಲ್ಲು, ಮಣ್ಣು, ಮರ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ವಿಗ್ರಹ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಸಮೀಚೀನವಾದ ಉಪಾದಿ ಯಾವುದು? ಈ ಮೂರು ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಭಗವಂತನ ವಿಗ್ರಹ ನಿರ್ಮಿಸಿ, ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ನೋಡುವೆ. ಆಗಲಾದರೂ ಭಗವಂತ ಕಣ್ತೆರೆದಾನು ಎಂದು ರಾಜನು ಪುನರಾಲೋಚನ ಗೈದ. ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿ ಮಾಡಿ, ಬೇಸತ್ತು ಕೊನೆಗೆ ಬಂದ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪಿಗೆ ನೀಡಲಿಲ್ಲ ಮತ್ತೆ ಚಿಂತಾಗ್ರಸ್ತನಾದ ಮಹಾರಾಜ, ಏನು ಮಾಡಲು ತೋಚದೆ 'ಕೊನೆಗೆ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಶರಣು ಹೋದ. ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ನೀನೇ ಬಗೆಹರಿಸಬೇಕು' ಎಂದು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ದೀನನಾಗಿ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟು ಶ್ರದ್ಧಾ ಭಕ್ತಿ ಸಮನ್ವಿತನಾಗಿ, 'ಪಂಚರಾತ್ರ'ದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾದ ವಿಧಿಯಿಂದ ಪುರುಷೋತ್ತಮನನ್ನು ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿಸಿದ,

ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಮಹಾರಾಜನು ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿದ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವು 'ವಿಷ್ಣು [illegible] ಸ್ತೋತ್ರ' ಎಂದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಷ್ಣುಕಾರುಣ್ಯ ಸ್ತೋತ್ರ[illegible]ವನ್ನು ಪಠಿಸುವವರ ಪಾಪ ಹೋಗಲಾಡಿಸುವುದು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಅರ್ಥಸಹಿತವಾಗಿ ಮನನ ಮಾಡುವ ಭಜಕರ ಮನೋರಥಗಳು ವಿಷ್ಣು[illegible] ಪೂರ್ಣವಾಗುವವು ಆದುದರಿಂದ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತ ಮಾತ್ರ ಪಠಿಸಬ[illegible]ದ ರಹಸ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ಮಹಾ ಫಲಪ್ರದವಾದ ಮಂಗಳಮಯವಾದ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ನಿಮಗೆ ನಾನು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತೇನೆ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿರಿ

ವಾಸುದೇವ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ನಮಸ್ತೇ ಮೋಕ್ಷ ಕಾರಣ ।
ತ್ರಾಹಿಮಾಂ ಸರ್ವಲೋಕೇಶ ಜನ್ಮ ಸಂಸಾರ ಸಾಗರಾತ್ ॥
ನಿರ್ಮಲಾಂಬರ ಸಂಕಾಶ ನಮಸ್ತೇ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ।
ಸಂಕರ್ಷಣ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ಧರಣೀಧರ ॥
ನಮಸ್ತೇ ಹೇಮಗರ್ಭಾಭ ನಮಸ್ತೇ ಮಕರಧ್ವಜ ।
ರತಿಕಾಂತ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ವರದೋ ಭವ ॥
ನಮಸ್ತೇ ವಿಬುಧಾವಾಸ ನಮಸ್ತೆ ವಿಬುಧಪ್ರಿಯ ।
ನಾರಾಯಣ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ಶರಣಾಗತಮ್ ॥
ನಮಸ್ತೇ ಬಲಿನಾಂ ಶ್ರೇಷ್ಠ ನಮಸ್ತೇ ಲಾಂಗಲಾಯುಧ ।
ಚತುರ್ಮುಖ ಜಗದ್ಧಾಮ ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ಪ್ರಪಿತಾಮಹ ॥
ನಮಸ್ತೇ ನೀಲ ಮೇಘಾಭ ನಮಸ್ತೇ ತ್ರಿದಶಾರ್ಚಿತ ।
ತ್ರಾಹಿ ವಿಷ್ಣೋ ಜಗನ್ನಾಥ ಮಗ್ನಂ ಮಾಂ ಭವಸಾಗರೇ ॥
ಪ್ರಲಯಾನಲಸಂಕಾಶ ನಮಸ್ತೇ ದಿತಿಜಾಂತಕ ।
ನರಸಿಂಹ ಮಹಾವೀರ್ಯ ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ದೀಪ್ತಲೋಚನ ॥
ಯಥಾ ರಸಾತಲಾದುರ್ವೀ ತ್ವಯಾದಂಷ್ಟ್ರೋದ್ಧೃತಾ ಪುರಾ ।
ತಥಾ ಮಹಾವರಾಹಸ್ತ್ವಂ ತ್ರಾಹಿಮಾಂ ದುಃಖಸಾಗರಾತ್ ॥
ತವೈತಾ ಮೂರ್ತಯಃ ಕೃಷ್ಣ ವರದಾಃ ಸಂಸ್ತುತಾಮಯಾ ।
ತವೇಮೇ ಬಲದೇವಾದ್ಯಾಃ ಪೃಥಗ್ರೂಪೇಣ ಸಂಸ್ಥಿತಾಃ ॥
ಅಂಗಾನಿ ತವದೇವೇಶ ಗರುತ್ಮಾದ್ಯಾಸ್ತಥಾ ಪ್ರಭೋ ।
ದಿಕ್ಪಾಲಾಃ ಸಾಯುಧಾಶ್ಚೈವ ಕೇಶವಾದ್ಯಾ ಸ್ತಥಾಚ್ಯುತ ॥
ಯೇ ಚಾನ್ಯೇ ತವದೇವೇಶ ಭೇದಾಃಪ್ರೋಕ್ತಾಮನೀಷಿಭಿಃ ।
ತೇಽಪಿ ಸರ್ವೇ ಜಗನ್ನಾಥ ಪ್ರಸನ್ನಾಯತಲೋಚನ ॥
ಮಯಾರ್ಚಿತಾಃ ಸ್ತುತಾಃ ಸರ್ವೇ ತಥಾ ಯೂಯಂ ನಮಸ್ಕೃತಾಃ ।
ಪ್ರಯಚ್ಛತ ವರಂ ಮಹ್ಯಂ ಧರ್ಮಕಾಮಾರ್ಥ ಮೋಕ್ಷದಮ್ ॥
ಯೇಽಸ್ತೇ ಕೀರ್ತಿತಾ ಯೇ ತು ಹರೇ ಸಂಕರ್ಷಣಾದಯಃ ।

ತವಪೂಜಾರ್ಥಸಂಭೂತಾಸ್ತ್ವತಸ್ತ್ವಯಿ ಸಮಾಶ್ರಿತಾಃ ॥
ನ ಭೇದಸ್ತವದೇವೇಶ ವಿದ್ಯತೇ ಪರಮಾರ್ಥತಃ ।
ವಿವಿಧಂ ತವ ಯದ್ರೂಪಂ ಉಕ್ತಂ ತದುಪಚಾರತಃ ॥
ಅದ್ವೈತಂ ತ್ವಾ ಕಥಂ ದ್ವೈತಂ ವಕ್ತುಂ ಶಕ್ನೋತಿ ಮಾನವಃ ।
ಏಕಸ್ತ್ವಂ ಹಿ ಹರೇ ವ್ಯಾಪಿ ಚಿತ್ಸ್ವಭಾವೋ ನಿರಂಜನಃ ॥
ಪರಮಂ ತವ ಯದ್ರೂಪಂ ಭಾವಾಭಾವ ವಿವರ್ಜಿತಮ್ ।
ನಿರ್ಲೇಪಂ ನಿರ್ಗುಣಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಕೂಟಸ್ಥಮಚಲಂ ಧ್ರುವಮ್ ॥
ಸರ್ವೋಪಾಧಿವಿನಿಮುಕ್ತಂ ಸತ್ತಾಮಾತ್ರ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಮ್ ।
ತದ್ದೇವಾಶ್ಚ ನ ಜಾನಂತಿ ಕಥಂ ಜಾನಾಮ್ಯಹಂ ಪ್ರಭೋ ॥
ಅಪರಂ ತವ ಯದ್ರೂಪಂ ಪೀತವಸ್ತ್ರಂ ಚತುರ್ಭುಜಮ್ ।
ಶಂಖಚಕ್ರಗದಾ ಪಾಣಿ ಮುಕುಟಾಂಗದ ಧಾರಿತಾಮ್ ॥
ಶ್ರೀವತ್ಸೋಸ್ಕರಸಂಯುಕ್ತಂ ವನಮಾಲಾ ವಿಭೂಷಿತಮ್ ।
ತದರ್ಚಯಂತಿ ವಿಬುಧಾ ಯೇ ಚಾನ್ಯೇ ತವ ಸಂಶ್ರಯಾಃ ॥
ದೇವ ದೇವ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠ ಭಕ್ತಾನಾಮಭಯಪ್ರದ ।
ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ಪದ್ಮಪತ್ರಾಕ್ಷ ಮಗ್ನಂ ವಿಷಯ ಸಾಗರೇ ।
ನಾನ್ಯಂ ಪಶ್ಯಾಮಿ ಲೋಕೇಶ ಯಸ್ಯಾಹಂ ಶರಣಂ ವ್ರಜೇ ।
ತ್ವಾಮೃತೇ ಕಮಲಾಕಾಂತಿ ಪ್ರಸೀದ ಮಧುಸೂದನ ॥
ಜರಾವ್ಯಾಧಿ ಶತೈರ್ಯುಕ್ತೋ ನಾನಾ ದುಃಖೈರ್ವಿಪೀಡಿತಃ ।
ಹರ್ಷಶೋಕಾನ್ವಿತೋ ಮೂಢಃ ಕರ್ಮಪಾಶೈಃ ಸಂಯಂತ್ರಿತಃ ॥
ಪತಿತೋಽಹಂ ಮಹಾರೌದ್ರೇ ಘೋರೇ ಸಂಸಾರಸಾಗರೇ ।
ವಿಷಮೋದಕದುಷ್ಪಾರೇ ರಾಗದ್ವೇಷ ಝಷಾಕುಲೇ ॥
ಇಂದ್ರಿಯಾವರ್ತಗಂಭೀರೇ ತೃಷ್ಣಾಶೋಕೋರ್ಮಿ ಸಂಕುಲೇ ।
ನಿರಾಶ್ರಯೇ ನಿರಾಲಂಬೇ ನಿಃಸಾರೇಽತ್ಯಂತ ಚಂಚಲೇ ॥
ಮಾಯಯಾ ಮೋಹಿತಸ್ತತ್ರ ಭವಾಮಿ ಸುಚಿರಂ ಪ್ರಭೋ ।
ನಾನಾಜಾತಿ ಸಹಸ್ರೇಷು ಜಾಯಮಾನಃ ಪುನಃ ಪುನಃ ॥
ಮಯಾಜನ್ಮಾನ್ಯನೇಕಾನಿ ಸಹಸ್ರಾಣ್ಯಯುತಾನಿ ಚ ।
ವಿವಿಧಾನ್ಯನುಭೂತಾನಿ ಸಂಸಾರೇಽಸ್ಮಿನ್ ಜನಾರ್ದನ ॥
ವೇದಾಃ ಸಾಂಗಾ ಮಯಾಧೀತಾ ಶಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ವಿವಿಧಾನಿ ಚ ।
ಇತಿಹಾಸ ಪುರಾಣಾನಿ ತಥಾ ಶಿಲ್ಪಾನ್ಯನೇಕಶಃ ॥
ಅಸಂತೋಷಾಶ್ಚ ಸಂತೋಷಾಃ ಸಂಚಯಾಪಚಯಾ ವ್ಯಯಾಃ ।
ಮಯಾ ಪ್ರಾಪ್ತಾಃ [illegible] ವೃದ್ಧ್ಯಕ್ಷಯೋ ತರಾಃ ॥
ಭಾರ್ಯಾರಿ ಮಿತ್ರ ಬಂಧೂನಾಂ ವಿಯೋಗಾಸ್ಸಂಗಮಾಸ್ತಥಾ ।

ಪಿತರೋ ವಿವಿಧಾದೃಷ್ಟಾ ಮಾತರಶ್ಚ ತಥಾಮಯಾ ॥
ದುಃಖಾನಿ ಚಾನುಭೂತಾನಿ ಯಾನಿ ಸೌಖ್ಯಾನ್ಯನೇಕಶಃ ।
ಪ್ರಾಪ್ತಾಶ್ಚ ಬಾಂಧವಾಃ ಪುತ್ರಾಃ ಭ್ರಾತರೋ ಜ್ಞಾತಯಸ್ತಥಾ ॥
ಮಯೋಕ್ಷಿತಂ ತಥಾ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂಕೋಷ್ಠೇ ವಿಣ್ಮೂತ್ರಪಿಚ್ಛಲೇ ।
ಗರ್ಭವಾಸೇ ಮಹಾದುಃಖ ಮನುಭೂತಂ ತಥಾ ಪ್ರಭೋ ॥
ದುಃಖಾನಿ ಯಾನ್ಯನೇಕಾನಿ ಬಾಲ್ಯ ಯೌವನಗೋಚರೇ ।
ವಾರ್ಧಕೇ ಚ ಹೃಷಿಕೇಶ ತಾನಿ ಪ್ರಾಪ್ತಾನಿ ವೈಮಯಾ ॥
ಮರಣೇ ಯಾನೀ ದುಃಖಾನಿ ಯಮಮಾರ್ಗೇ ಯಮಾಲಯೇ ।
ಮಯಾ ತಾನ್ಯನುಭೂತಾನಿ ನರಕೇ ಯಾತನಾಸ ಥಾ ॥
ಕೃಮಿಕೀಟ ದ್ರುಮಾಣಾಂ ಚ ಹಸ್ತ್ಯಶ್ವಮೃಗಪಕ್ಷಿಣಾಮ್ ।
ಮಹಿಷೋಷ್ಟ್ರಗವಾಂ ಚೈವ ತಥಾನ್ಯೇಷಾಂ ವನೌಕಸಾಮ್ ॥
ದ್ವಿಜಾತೀನಾಂ ಚ ಸರ್ವೇಷಾಂ ಶೂದ್ರಾಣಾಂ ಚೈವ ಯೋನಿಷು ।
ಧನಿನಾಂ ಕ್ಷತ್ರಿಯಾಣಾಂಚ ದ್ರರಿದ್ರಾಣಾಂ ತಪಸ್ವಿನಾಮ್ ॥
ನೃಪಾಣಾಂ ನೃಪಭೃತ್ಯಾನಾಂ ತಥಾನ್ಯೇಷಾಂ ಚ ದೇಹಿನಾಮ್ ।
ಗೃಹೇಷು ತೇಷಾಮುತ್ಪನ್ನೋ ದೇವಚಾಹಂ ಪುನಃ ಪುನಃ ॥
ಗತೋಽಸ್ಮಿ ದಾಸತಾಂ ನಾಥ ಭೃತ್ಯಾನಾಂ ಬಹುಶೋಽನ್ಯಣಾಂ ।
ದರಿದ್ರತ್ವಂ ಚೇಶ್ವರತ್ವಂ ಸ್ವಾಮಿತ್ವಂ ಚ ತಥಾ ಗತಃ ॥
ಹತೋ ಮಯಾ ಹತಾಶ್ಚಾನ್ಯೇ ಘಾತಿತೋ ಘಾತಿತಾಸ್ತಥಾ ।
ದತ್ತಂ ಮಯಾನ್ಯೈರನ್ಯೇಭ್ಯೋ ಮಯಾ ದತ್ತಮನೇಕಶಃ ॥
ಪಿತೃಮಾತೃ ಸುಹೃದ್ಭ್ರಾತೃ ಕಲತ್ರಾಣಾಂ ಕೃತೇನ ಚ ।
ಧನಿನಾಂ ಶ್ರೋತ್ರಿಯಾಣಾಂ ಚ ದರಿದ್ರಾಣಾಂ ತಪಸ್ವಿನಾಮ್ ॥
ಉಕ್ತಂ ದೈನ್ಯಂ ಚ ವಿವಿಧಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಲಜ್ಜಾಂ ಜನಾರ್ದನ ।
ದೇವತಿಯಙ್ಮನುಷ್ಯೇಷು ಸ್ಥಾವರೇಷು ಚರೇಷು ಚ ॥
ನವಿದ್ಯತೇ ತಥಾ ಸ್ಥಾನಂ ಯತ್ರಾಹಾಂ ನಗತಃ ಪ್ರಭೋ ।
ಕದಾ ಮೇ ನರಕೇ ವಾಸಃ ಕದಾ ಸ್ವರ್ಗೇ ಜಗತ್ಪತೇ ॥
ಕದಾ ಮನುಷ್ಯ ಲೋಕೇಷು ಕದಾ ತಿರ್ಯಗ್ಗತೇಷು ಚ ।
ಜಲಯಂತ್ರೇ ಯಥಾ ಚಕ್ರೇ ಘಟೀ ರಜ್ಜುನಿಬಂಧನಾ ॥
ಯಾತಿ ಚೋರ್ಧ್ವಮಧಶ್ಚೈವ ಕದಾ ಮಧ್ಯೇಚ ತಿಷ್ಠತಿ ।
ತಥಾ ಚಾಹಂ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠ ಕರ್ಮರಜ್ಜು ಸಮಾವೃತಃ ॥
ಅಧಶ್ಚೋರ್ಧ್ವಂ ತಥಾ ಮಧ್ಯೇ ಭ್ರಮನ್ಗಚ್ಛಾಮಿ ಯೋಗತಃ ।
ಏವಂ ಸಂಸಾರ ಚಕ್ರೇಽಸ್ಮಿನ್ಭೈರವೇ ರೋಮಹರ್ಷಣೇ ॥
ಭ್ರಮಾಮಿ ಸುಚಿರಂ ಕಾಲಂ ನಾಂತಂ ಪಶ್ಯಾಮಿ ಕರ್ಹಿಚಿತ್ ।

ನ ಜಾನೇ ಕಿಂ ಕರೋಮ್ಯದ್ಯ ಹರೇ ವ್ಯಾಕುಲಿತೇಂದ್ರಿಯಃ ॥
ಶೋಕಕೃಷ್ಣಾಭಿಭೂತೋಽಹಂ ಕಾಂದಿಶೀಕೋ ವಿಚೇತನಃ ।
ಇದಾನೀಂ ತ್ವಾಮಹಂ ದೇವ ವಿಹ್ವಲಃ ಶರಣಂ ಗತ ॥
ತ್ರಾಹಿ ಮಾಂ ದುಃಖಿತಂ ಕೃಷ್ಣ ಮಗ್ನಂ ಸಂಸಾರ ಸಾಗರೇ ।
ಕೃಪಾಂ ಕುರು ಜಗನ್ನಾಥ ಭಕ್ತಂ ಮಾಂ ಯದಿ ಮನ್ಯ ಸೇ ॥
ತ್ವದೃತೇ ನಾಸ್ತಿ ಮೇ ಬಂಧುರ್ಯೋ ಸೌ ಚಿಂತಾಂ ಕರಿಷ್ಯತಿ ।
ದೇವತ್ವಾಂ–ನಾಥಮಾಸಾದ್ಯ ನಭಯಂ ಮೇಽಸ್ತಿ ಕುತ್ರಚಿತ್ ॥
ಜೀವಿತೇ ಮರಣೇ ಚೈವ ಯೋಗಕ್ಷೇಮೇಽಥ ವಾ ಪ್ರಭೋ ।
ಯೇ ತು ತ್ವಾಂ ವಿಧಿವದ್ದೇವ ನಾರ್ಚಯಂತಿ ನರಾಧಮಾಃ ॥
ಸುಗತಿಸ್ತು ಕಥಂ ತೇಷಾಂ ಭವೇತ್ಸಂಸಾರ ಬಂಧನಾತ್ ।
ಕಿಂ ತೇಷಾಂ ಕುಲಶೀಲೇನ ವಿದ್ಯಯಾ ಜೀವಿತೇನ ಚ ॥
ಯೇಷಾಂ ನ ಜಾಯತೇ ಭಕ್ತಿರ್ಜಗದ್ಧಾತರಿ ಕೇಶವೇ ।
ಪ್ರಕೃತಿಂತ್ವಾಸುರೀಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಯೇ ತ್ವಾಂ ನಿಂದಂತಿ ಮೋಹಿತಾಃ ।
ಪತಂತಿ ನರಕೇ ಘೋರೇ ಜಾಯಮಾನಾಃ ಪುನಃ ಪುನಃ ।
ನ ತೇಷಾಂ ನಿಷ್ಕೃತಿಸ್ತಸ್ಮಾತ್ ವಿದ್ಯತೇ ನರಕಾರ್ಣವಾತ್ ॥
ಯೇ ದೂಷಯಂತಿ ದುರ್ವೃತ್ತಾಸ್ತ್ವಾಂದೇವ ಪುರುಷಾಧಮಾಃ ।
ಯತ್ರ ಯತ್ರ ಭವೇಜ್ಜನ್ಮ ಮಮ ಕರ್ಮ ನಿಬಂಧನಾತ್ ॥
ತತ್ರ ಹರೇ ಭಕ್ತಿ ಸ್ತ್ವಯಿ ಚಾಸ್ತು ದೃಢಾ ಸದಾ ।
ಆರಾಧ್ಯ ತ್ವಾಂ ಸುರಾ ದೈತ್ಯಾ ನರಾಶ್ಚಾನ್ಯೇಽಪಿ ಸಂಯತಾಃ ।
ಅವಾಪುಃ ಪರಮಾಂ ಸಿದ್ಧಿಂ ಕಸ್ತ್ವಾಂ ದೇವನ ಪೂಜಯೇತ್ ।
ನ ಶಕ್ನುವಂತಿ ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ಯಾಃ ಸ್ತೋತುಂ ತ್ವಾಂ ತ್ರಿದಶಾಹರೇ ॥
ಕಥಂ ಮಾನುಷ ಬುದ್ಧ್ಯಾಽಹಂ ಸ್ತೌಮಿ ತ್ವಾಂ ಪ್ರಕೃತೇಃ ಪರಂ ।
ತಥಾ ಚಾ ಜ್ಞಾನಭಾವೇನ ಸಂಸ್ತುತೋಸಿ ಮಯಾ ಪ್ರಭೋ ॥
ತತ್ಕ್ಷಮಸ್ವಾಪರಾಧಂ ಮೇ ಯದಿ ತೇಽಸ್ತಿದಯಾ ಮಯಿ !
ಕೃತಾಪರಾಧೇಽಪಿ ಹರೇ ಕ್ಷಮಾಂ ಕುರ್ವಂತಿ ಸಾಧವಃ ॥
ತಸ್ಮಾತ್ಪ್ರಸೀದ ದೇವೇಶ ಭಕ್ತಸ್ನೇಹಂ ಸಮಾಶ್ರಿತಃ ।
ಸ್ತುತೋಽಸಿ ಯನ್ಮಯಾ ದೇವ ಭಕ್ತಿಭಾವೇನ ಚೇತಸಾ ॥
ಸಾಂಗಂ ಭವತು ತತ್ಸರ್ವಂ ವಾಸುದೇವ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

॥ ಬ್ರಹ್ಮೋವಾಚ ॥

ಇತ್ಥಂ ಸ್ತುತಸ್ತದಾ ತೇನ ಪ್ರಸನ್ನೋ ಗರುಡಧ್ವಜಃ ।
ದದೌ ತಸ್ಮೈ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠಾಃ ಸಕಲಂ ಮನಸೇಪ್ಸಿತಮ್ ॥
ಯಃ ಸಂಪೂಜ್ಯ ಜಗನ್ನಾಥಂ ಪ್ರತ್ಯಹಂ ಸ್ತೌತಿ ಮಾನವಃ ।

ಸ್ತೋತ್ರೇಣಾನೇನ ಮುನಿವರಾಸ್ಸ ಮೋಕ್ಷಂ ಲಭತೇ ಧ್ರುವಮ್ ॥
ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಂ ಯೋ ಜಪೇದ್ವಿದ್ವಾನಿದಂ ಸ್ತೋತ್ರವರಂ ಶುಚಿಃ ।
ಧರ್ಮಂ ಚಾರ್ಥಂ ಚ ಕಾಮಂ ಚ ಮೋಕ್ಷಂ ಚ ಲಭತೇ ನರಃ ॥
ಯಃ ಪಠೇಚ್ಛೃಣುಯಾದ್ವಾಪಿ ಶ್ರಾವಯೇದ್ವಾ ಸಮಾಹಿತಃ ।
ಸ ಲೋಕಂ ಶಾಶ್ವತಂ ವಿಷ್ಣೋರ್ಯಾತಿ ನಿರ್ಧೂತಕಲ್ಮಷಃ ॥
ಧನ್ಯಂ ಪಾಪಹರಂಚೇದಂ ಭುಕ್ತಿ ಮುಕ್ತಿ ಪ್ರದಂ ಶಿವಮ್ ।
ಗುಹ್ಯಂ ಸುದುರ್ಲಭಂ ಪುಣ್ಯಂ ನ ದೇಯಂಯಸ್ಯ ಕಸ್ಯ ಚಿತ್ ॥
ನ ನಾಸ್ತಿಕಾಯ ಮೂರ್ಖಾಯ ನ ಕೃತಘ್ನಾಯ ಮಾನಿನೇ ।
ನ ದುಷ್ಟಮತಯೇ ದದ್ಯಾನ್ನಾಭಕ್ತಾಯ ಕದಾಚನ ॥
ದಾತವ್ಯಂ ಭಕ್ತಿ ಯುಕ್ತಾಯ ಗುಣಶೀಲಾನ್ವಿತಾಯ ಚ ।
ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಾಯ ಶಾಂತಾಯ ಶ್ರದ್ಧಾನುಷ್ಠಾನಶಾಲಿನೇ ॥
ಇದಂ ಸಮಸ್ತಾಘವಿನಾಶಹೇತುಃ
ಕಾರುಣ್ಯ ಸಂಜ್ಞಂ ಸುಖ ಮೋಕ್ಷದಂ ಚ ।
ಅಶೇಷವಾಂಛಾಫಲದಂ ವರಿಷ್ಠಂ
ಸ್ತೋತ್ರಂ ಮಯೋಕ್ತಂ ಪುರುಷೋತ್ತಮಸ್ಯ ॥
ಯೋ ತಂ ಸುಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ವಿಮಲಾ ಮುರಾರಿಂ
ಧ್ಯಾಯಂತಿ ನಿತ್ಯಂ ಪುರುಷಂ ಪುರಾಣಮ್ ।
ತೇ ಮುಕ್ತಿಭಾಜಃ ಪ್ರವಿಶಂತಿ ವಿಷ್ಣುಂ
ಮಂತ್ರೈರ್ಯಥಾಜ್ಯಂ ಹುತಮಧ್ವರಾಗ್ನೌ ॥
ಏಕಃ ಸ ದೇವೋ ಭವದುಃಖಹಂತಾ
ಪರಃ ಪರೇಷಂ ನ ತತೋಽಸ್ತಿ ಚಾನ್ಯತ್ ।
ದ್ರಷ್ಟಾ ಸ ಪಾತಾ ಸತು ನಾಶಕತಾನ
ವಿಷ್ಣುಃ ಸಮಸ್ತಾಖಿಲ ಸಾರಭೂತಃ ॥
ಕಿಂ ವಿದ್ಯಯಾ ಕಿಂ ಸ್ವಗುಣೈಶ್ಚ ತೇಷಾಂ
ಯಜ್ಞೈಶ್ಚ ದಾನೈಶ್ಚ ತಪೋಭಿರುಗ್ರೈಃ ।
ಯೇಷಾಂ ನ ಭಕ್ತಿರ್ಭವತೀಹ ಕೃಷ್ಣೇ
ಜಗದ್ಗುರೌ ಮೋಕ್ಷ ಸುಖಪ್ರದೇ ಚ ॥
ಲೋಕೇ ಸಧನ್ಯಃ ಸ ಶುಚಿಃ ಸ ವಿದ್ವಾನ್
ಮಖೈಸ್ತಪೋಭಿಃ ಸ ಗುಣೈರ್ವರಿಷ್ಠಃ ।
ಜ್ಞಾತಾ ಸ ದಾತಾ ಸತು ಸತ್ಯ ವಕ್ತಾ
ಯಸ್ಯಾಸ್ತಿ ಭಕ್ತಿಃ ಪುರುಷೋತ್ತಮಾಖ್ಯೇ ॥

(ಶ್ಲೋಕಗಳ ಅರ್ಥ)

ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ:-ವಾಸುದೇವನಿಗೆ ವಂದನೆಗಳು. ಮುಕ್ತಿದಾಯಕನಿಗೆ ವಂದನೆಗಳು. ಸಕಲ ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯನಾದ ಹೇ ಭಗವನ್, ಹುಟ್ಟು, ಸಾವು ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಸಾಗರದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡು.

ನಿಷ್ಕಲಂಕ ಗಗನಮಂಡಲದಂತೆ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ, ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ, ವರಾಹ ರೂಪದಿಂದ ಜಗತ್ತನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದ ಸಂಕರ್ಷಣರೂಪೀ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ನಿನಗೆ ನನ್ನ ವಂದನೆಗಳು.

ಸುವರ್ಣ ವರ್ಣದ ಮೀನ ಕೇತನನಾದ, ರತಿಗೆ ಒಡೆಯನಾದ ಮನ್ಮಥನ ರೂಪತಾಳಿ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಸ್ವಕೀಯ ಮಾಯೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸುವ ಅಂತಕನಿಗೂ ಅಂತಕನಾದ ಎಲೈ ದೇವನೇ, ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡು.

ಅಂಜದಂತೆ ಕೃಷ್ಣ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುವ, ಭಕ್ತವತ್ಸಲನಾದ ಅನಿರುದ್ಧ ರೂಪೀ ಭಗವಂತನೇ ನಿನಗೆ ಶರಣು ಬಂದ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು.

ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ಸ್ಥಾನನಾದ, ದೇವತೆಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಪ್ರೀತ್ಯಾಸ್ಪದನಾದ ನಾರಾಯಣ ರೂಪೀ ಭಗವಂತನೆ, ನಿನಗೆ ನನ್ನ ವಂದನೆಗಳು.

ಬಲವುಳ್ಳವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ, ಹಲಾಯುಧ ಧರಿಸಿದ, ಜಗತ್ತಿಗೆ ಆಸರೆಯೆನಿಸಿದ ನಿನಗೆ ನನ್ನ ವಂದನೆಗಳು. ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು.

ನೀಲಮೇಘ ಶ್ಯಾಮನಾದ, ದಾನವ ವೈರಿಯಾದ, ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುರೂಪಿ, ಸ್ವಾಮೀಯೆ ಸಂಸಾರಸಾಗರನಿಮಗ್ನನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡು.

ಪ್ರಳಯ ಕಾಲದ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ ದೀಪ್ತಿಯುಳ್ಳ, ದಿತಿಯ ಮಕ್ಕಳಾದ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಪೂಜಿತನಾದ ಭಾಸ್ವರಲೋಚನವುಳ್ಳ,ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ನೃಸಿಂಹಾವತಾರಿ ಭಗವಂತನೇ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಹೊಣೆ ನಿನ್ನದು.

ಹಿಂದೆ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ರಸಾತಲಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದ್ದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ವರಾಹ ರೂಪವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ನೀನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ತಂದೆ. ಅದರಂತೆ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ದುಃಖಮಯವಾದ ಈ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಸಮುದ್ರದ ಆಳದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ನೀನು ಉದ್ಧರಿಸು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೆ, ಬಲರಾಮ ಮೊದಲಾದ ರೂಪಗಳೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಅವತಾರಗಳೇ. ಭಕ್ತರನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವ ಆ ನಿನ್ನ ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳನ್ನು ನಾನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ದೇವೇಶ, ಗರುಡ ಮೊದಲಾದ ದಿಕ್ಪಾಲಕರು ಕೇಶವಾದಿಗಳು ನಿನ್ನ ಅಂಗಗಳು. ಮತ್ತು ಸಂಕರ್ಷಣರೂಪೀ ಪರಮಾತ್ಮನು ನಿನ್ನ ಅಂಶ ಸಂಭೂತನು. ಈ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ನಾನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅರ್ಚಿಸುವೆ, ನಮಿಸುವೆ. ಸ್ತೋತ್ರಗೈಯುವೆ.

(ಅಂಗದೇವತೆಗಳು, ಆವರಣ ದೇವತೆಗಳು, ಇವರನ್ನು ಮೊದಲು ಪೂಜಿಸಿ, ನಂತರ ಪ್ರಧಾನ ದೇವತೆಯನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಪದಿಷ್ಟವಾದಂತೆ ನಾನು ಮೊದಲು ಅಂಗದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ನಂತರ ಪ್ರಧಾನ ದೇವತೆಗಳ ಅರ್ಚನೆ ಮಾಡುವೆ ಎಂದು ನಿವೇದಿಸುತ್ತಿರುವನು)ಭಗವನ್, ಸಂಕರ್ಷಣ ಮೊದಲಾದ ನಿನ್ನ ವಿವಿಧ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ನಿನ್ನ ಪೂಜೆಗೆ ಅಂಗವಾಗಿ ಮೊದಲು ಪೂಜೆಗೈಯುವೆ. ಅನಂತರ ನಿನ್ನ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವೆ. ಇತರ ಮೂರ್ತಿಗಳ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಪೂಜೆ ನಿನ್ನ ಪೂಜೆಗೆ ಮುಂದೆ ಮಾಡಲಿರುವ ನಿನ್ನ ಪೂಜೆಗಾಗಿಯೇ.

ಹೇ ದೇವ ದೇವಾ, ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ವಸ್ತುತಸ್ತು ಭೇದ ಇಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಅವಯುವಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಹಾಗೂ ನಿನ್ನ ಶರೀರಕ್ಕೂ ಆತ್ಮನಿಗೂ ಭೇದ ಸುತರಾಂ ಇಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಅವತಾರಗಳಿಗೂ, ನಿನಗೂ ಭೇದ ಇಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿಗೂ ನಿನಗೂ ಭೇದ ಇಲ್ಲ. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಿಂದ ವಿಭಿನ್ನವಾದದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಅರ್ಚಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೂಪಗಳನ್ನು ಭಕ್ತರ ಮೇಲಿನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನೀನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿರುವಿ.

ಏಕರೂಪನಾದ ನಿನಗೆ ಭೇದಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವದು ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರಕ್ಕೂ ಸರಿಯಲ್ಲ. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುವವ ಪಾಪ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ನೀನು ಅಖಂಡ. ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪಕ. ಜ್ಞಾನಮಯನಾದ ಆಕೃತಿ ಉಳ್ಳವ. ಸತ್ವ, ರಜಸ್ಸು, ತಪಸ್ಸು ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಗುಣಗಳಿಂದ ಬಹುದೂರ.

ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಜನ್ಮ ಮರಣಗಳಿಲ್ಲ. ಅದು ಜನ್ಮ ಮೊದಲಾದ ದೋಷಾಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತವಾದುದು. ಅಂತೆಯೇ ಅದು ಪರಿಶುದ್ಧ; ಶ್ರೇಷ್ಠ, ಸ್ಥಿರ ಹಾಗೂ ಸತ್ಯ.

ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೇಹಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವದರಿಂದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನತೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಎಲ್ಲ ರೂಪಗಳು ಸನ್ಮಯ (ಸಾತ್ವಿಕ ಎಂಬ ಒಂದೇ ಗುಣವುಳ್ಳವ ರಜಸ್ಸು ಹಾಗೂ ತಮಸ್ಸಿನ ಲೇಪವೂ ಅವಕ್ಕಿಲ್ಲ.) ಇಂತಹ ನಿನ್ನ ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ದೇವಾದಿದೇವತೆಗಳೂ ಸಹ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲಾರರು. ಅಂದಮೇಲೆ ನಾನು ಉಳಿಯುವದೆಂತು.

ಹೇ ಭಗವನ್, ನಿನ್ನ ಇನ್ನೊಂದು ರೂಪವು ಪೀತಾಂಬರ ಚತುರ್ಭುಜಗಳು, ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗದಾ, ಕಿರೀಟ, ತೋಳುಬಳೆ ಶ್ರೀ ವತ್ಸಲಾಂಛನ, ತುಳಸೀಹಾರ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಒಪ್ಪುತ್ತಿರುವದು.ಈ ನಿನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ದೇವತೆಗಳು ಇನ್ನಿತರ ಭಕ್ತರು ನಿನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ ಸಾತ್ವಿಕರೆಲ್ಲರೂ ಪೂಜಿಸುವರು.

ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯುನಾದ ಆದುದರಿಂದಲೇ ದೇವಶ್ರೇಷ್ಠನೆನಿಸಿದ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅಭಯ ನೀಡುವ ಹೇ, ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷ, ವಿಷಯುವೆಂಬ ಅರ್ಣವದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸು,ರಕ್ಷಿಸು.

ಹೇ ಕಮಲನಾಥ, ನೀನು ಬಿಟ್ಟರೆ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ನೀನೇ ನನಗೆ ರಕ್ಷಕ. ಮಧುಸೂದನ ತನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು.

ದೇವೋತ್ತಮ ಜರಾ, ವ್ಯಾಧಿ ಮುಂತಾದ ನಾನಾ ದುರವಸ್ಥೆಗಳಿಂದ ದುಃಖಿತನಾಗಿ ಬಳಲುತ್ತಿರುವ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಲ್ಲದ ಸುಖದುಃಖಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿ ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಿರುವ, ಕರ್ಮಪಾಶಗಳಿಂದ ಬದ್ಧನಾಗಿ ಭಯಂಕರ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಪತಿತನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸು. ಈ ಸಂಸಾರ ಎಂಬ ಸಾಗರಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿನ ದುರವಸ್ಥೆಗಳು ನೀರಿನೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಈ ಸಾಗರ ದುಸ್ತರ. ಏಕೆಂದರೆ ಸಾಗರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಗ ದ್ವೇಷಗಳೆಂಬ ಮಹಾ ಮಹಾ ತಿಮಿಂಗಿಲಗಳು, ಮೊಸಳೆಗಳು ಇವೆ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂಬ ಅಗಾಧ ಮಡು ಮತ್ತು ಸುಳಿಗಳು ಈ ಸಾಗರದಲ್ಲಿವೆ. ದುರಾಶೆ ಶೋಕವೆಂಬ ಅಲೆಗಳು ಈ ಸಾಗರದ ಮೇಲೆ ನಿರಂತರ ಸಂಚಾರಗೈಯುತ್ತವೆ. ಈ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಪಾರುಗಾಣಿಸುವರೇ ಎಲ್ಲೂ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಈ ಸಾಗರ ಅಪಾರ; ನಿರಾಧಾರ, ಅತಿ ತರಲ. ಇಂತಹ ಬಹುಘೋರ ಸಂಸಾರ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಪತಿತನಾಗಿ, ಹಲವೊಮ್ಮೆ ತೇಲುತ್ತ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಮುಳುಗುತ್ತ, ಅಂತೂ ನಿರಂತರ ಒದ್ದಾಡುತ್ತ ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಿರುವೆ.

ಹೇ ಜನಾರ್ದನ, ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮೋಹಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ನಾನು ತೊಡಗಿದ್ದೇನೆ. ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಜನ್ಯವಾದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತ, ಆ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಫಲಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ನಾನಾ ಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಜನನಾದಿಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತ, ನನ್ನ ಭ್ರಮಣ ನಡೆದಿದೆ.

ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಸಹಸ್ರಾರು ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವೆ.

ವೇದಾಂಗ ಸಹಿತವಾದ ವೇದಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿದೆ. ವಿವಿಧ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ತಿಳಿದೆ. ಇತಿಹಾಸ ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದೆ. ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಜೀರ್ಣಿಸಿಕೊಂಡೆ.

ಸಂತೋಷ,ಅಸಂತೋಷ, ಆಯುಃನ್ನಯ, ಏರು ಇಳಿತ, ಏಳಿಗೆ ದಿವಾಳಿ, ವೃದ್ಧಿ ನಾಶ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಅತಿ ಅನಿಸುವಷ್ಟು ಅನುಭವಿಸಿರುವೆ.

ಹೆಂಡಿರು, ಮಕ್ಕಳು, ಬಂಧುಜನಗಳು ಎಲ್ಲ ಬಂದು ಹೋದರು. ಶತ್ರುಗಳಾದರು, ಮಿತ್ರರಾದರು. ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಬಂಧು ಜನಗಳೂ ಆಗಿ ಹೋದರು. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸ್ವಭಾವದ ತಾಯಿ, ತಂದೆಯರೊಡನೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ಅನುಭವಗಳಿಗೂ ಒಳಗಾದೆ.

ತರತರಹದ ದುಃಖಗಳಿಗೆ ಪಕ್ಕಾದೆ. ನನಗೆ ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಬಂಧುಗಳು, ಮಕ್ಕಳು, ಸಹೋದರರೂ ಬಾಂಧವರು ಎಲ್ಲ ಇದ್ದರು.

ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಬಾರಿ ಮಲಮೂತ್ರಮಯವಾದ ಸ್ತ್ರೀಗರ್ಭವಾಸ ನನಗಾಗಿದೆ. ಮಹದುಃಖವನ್ನು ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಗರ್ಭದಿಂದ ಹೊರಬಂದು ಬೆಳೆದ ಬಳಿಕ ಬಾಲ್ಯ, ಯೌವನ, ವೃದ್ಧಾಪ್ಯ ಎಲ್ಲ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲೂ ಬಗೆ ಬಗೆಯ ದುಃಖಗಳನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಆ ಮರಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಗುವಂತಹ ಯಾತನೆ, ನರಕ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಲ್ಪಡುವ ದುಃಖಗಳು ನರಕದಲ್ಲಿ ಯಮದೂತರು ನೀಡುವ ಹಿಂಸೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಅನುಭವಗಳಿಗೂ ನಾನು ಒಳಗಾಗಿದ್ದೇನೆ.

ಹುಲಿ ಮೊದಲಾದ ಕಾಡುಪ್ರಾಣಿ, ಒಂಟೆ, ಎತ್ತು, ಎಮ್ಮೆ, ಕೋಣ, ಹಕ್ಕಿ, ಮೃಗ, ಕುದುರೆ, ಆನೆ, ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಗಳು ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲ ಪಶು ಪಕ್ಷಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳ, ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಗಳ ಜನ್ಮವನ್ನು ನಾನು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಎಲ್ಲ ತರಹದ ಮಾನವರ ಮಧ್ಯೆ ನಾನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಜನ್ಮತಳೆದಿರುವೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಕ್ಷತ್ರಿಯರು, ವೈಶ್ಯರು, ರಾಜರು, ರಾಜಸೇವಕರು, ದರಿದ್ರರು,ತಪಸ್ವಿಗಳಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಧನಿಕರು, ಇವರೆಲ್ಲರ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹುಟ್ಟಿ, ಆಯಾ ಪರಿಸರದ ಸುಖ–ದುಃಖಗಳನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸಿರುವೆ.

ಶ್ರೀಮಂತರ ಸೇವಕನಾಗಿ, ಪರಮ ದರಿದ್ರನಾಗಿ, ಐಶ್ವರ್ಯ ಸಂಪನ್ನನಾಗಿ, ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ, ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ರಾಜನಾಗಿಯೂ ನಾನು ವಿಭಿನ್ನ ಅನುಭವ ಪಡೆದಿದ್ದೇನೆ.

ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಾನು, ಕೊಂದವರ ಹಿಂಸಿಸಿದವರ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲ. ನನ್ನನ್ನೂ ಶೋಷಿಸಿದವರ, ನನ್ನನ್ನೂ ಹಿಂಸಿಸಿದವರ ಲೆಕ್ಕವೂ ಇಲ್ಲ. ಅನೇಕ ಜನರಿಂದ ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ, ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ನನಗೆ ಕೆಲ ಜನ ದನ ಕರುಗಳನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದುಂಟು, ನಾನು ಎಷ್ಟೋ ಜನರಿಗೆ ಧನಕನಕ ದಾನ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ.

ನಿರ್ಲಜ್ಜನಾಗಿ, ಮುಖದಲ್ಲಿ ದೀನಭಾವ ಹೊತ್ತು, ಶ್ರೋತ್ರಿಯರ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಧನಿಕರ ಮುಂದೆ ಯಾಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ; ತಂದೆ, ತಾಯಿ, ಬಂಧು ಬಳಗ, ಸ್ನೇಹಿತ, ಸಹೋದರ, ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳು ಇವರಿಗಾಗಿ, ಕೆಲ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ದರಿದ್ರರಲ್ಲಿಯೂ ಧನ ಬೇಡಿದ್ದಿದೆ.

ನಾನು ಜನ್ಮವೆತ್ತದ ಸ್ಥಾನವೇ ಇಲ್ಲ. ಮಾನವ ಯೋನಿ, ಪಶು–ಪಕ್ಷಿಗಳ ಯೋನಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮರ, ಬೆಟ್ಟ, ಕಲ್ಲು ಮೊದಲಾದ ವಸ್ತುಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನಾನು ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದಿರುವ.

ನಾನು ಮರ್ತ್ಯಲೋಕ, ಸ್ವರ್ಗಲೋಕ, ನರಕ ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಆಯಾಕಾಲ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಾಗ ವಾಸಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಪಶುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಪಶುಗಳಿಗಿಂತ ಪಶುವಾಗಿ ಬದುಕು ಬದುಕಿದ್ದೇನೆ. ಹೇಗೆ ಬಾವಿಯಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಲ್ಪಡುವ ನೀರಿನ ಕೊಡ ಹಗ್ಗದಿಂದ

ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟು ಮೇಲೆ ಕೆಳಗೆ, ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇದುವವನಿಗೆ ಮನಬಂದಂತೆ ಸೆಳೆಯಲ್ಪಡುವದೋ, ಅದರಂತೆ ನಾನೂ ಸಹ ಭಯಂಕರವಾದ ಈ ಸಂಸಾರ ಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಪಾಶದಿಂದ ಬದ್ಧನಾಗಿ ಮೇಲೆ ಕೆಳಗೆ ಎಳೆಯಲ್ಪಟ್ಟು ಭ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವೆ.

ಹೀಗೆ ಸಂಸಾರ ಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಪರಿಭ್ರಮಿಸುತ್ತಲಿರುವ ಈ ಪರಿಭ್ರಮಣಕ್ಕೆ ಅಂತ್ಯ ಎಂದೋ ನಾ ಕಾಣೆ. ಹೇ ಶ್ರೀಹರಿ, ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಏನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದೂ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಚಿಂತಾಗ್ರಸ್ತನಾಗಿರುವೆ ನಾನು.

ವ್ಯಸನ, ದುರಾಶೆ ಇವುಗಳಿಗೆ ಈಡಾಗಿ ಭಯಗ್ರಸ್ತನೂ, ಮೂಢನೂ ಆಗಿರುವೆ. ಓ ದೇವ, ನಿನಗೆ ಶರಣು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನನ್ನು ಸಲಹುವ ಭಾರ ನಿನ್ನದು.

ಜಗದೀಶ ಸಂಸಾರ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಬಳಲುತ್ತಿರುವ, ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡು. ನನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನ ಭಕ್ತನೆಂದು ತಿಳಿದು, ನನ್ನಲ್ಲಿ ದಯತೋರು.

ನಿನ್ನ ಹೊರತು, ನನಗೆ ಹಿತಚಿಂತಕರು ಬೇರಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಪ್ರಭುವೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿ ಪಡೆದ ಮೇಲೆ ನನಗೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ, ಮರಣದಲ್ಲಿ, ಯೋಗಕ್ಷೇಮದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಭಯವಿಲ್ಲ.

ಹೇ ದೇವ, ದೇವೋತ್ತಮನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸದ ಮನುಷ್ಯಾಧಮರಿಗೆ ಸಂಸಾರ ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೇಗಾಗಲು ಶಕ್ಯ ?

ದೇವಾ, ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಕೇಶವನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದವರಿಗೆ ಕುಲಶೀಲ ಏನಿದ್ದರೂ ಏನೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಅವರ ವಿದ್ಯೆ, ಜೀವನ, ಎಲ್ಲ ವ್ಯರ್ಥ, ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜಕ.

ತಾಮಸ ಸ್ವಭಾವದ ಮಾನವರು ನಿನ್ನನ್ನು ನಿಂದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಪುನಃ ಪುನಃ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವೆತ್ತುತ್ತ ಬಳಲುತ್ತ ಪುನಃ ಪುನಃ ನರಕವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಇಂತಹವರೆಂದೂ ಮುಕ್ತರಾಗಲಾರರು.

ಹೇ ಶ್ರೀಹರಿ, ನಿನ್ನನ್ನು ದೂಷಿಸುವ ದುರಾಚಾರಿಗಳಾದ ನರಾಧಮರಿಗೆ ನರಕದಿಂದ ಉದ್ಧಾರ ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ.

ಸ್ವಾಮಿಯೆ, ನನ್ನ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾದ ಹುಟ್ಟು, ಎಂತಹದೇ ಬರಲಿ, ಎಲ್ಲಿಯೇ ಬರಲಿ, ಆಗೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಮಾತ್ರ ನನಗೆ ದೃಢವಾಗಿರಲಿ.

ದೇವಾ, ದೇವತೆಗಳು, ಪ್ರಲ್ಹಾದ ಮೊದಲಾದ ಸಾತ್ವಿಕ ಅಸುರರು, ಧ್ರುವ ಮೊದಲಾದ ನರರು, ನಿನ್ನ ಆರಾಧನೆಯಿಂದ ಪರಮ ಪದವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸಲು ಆದಾರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯ.

ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳೂ ಸಹ ನಿನ್ನ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಲು ಶಕ್ತರಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಮನುಜನಾದ ನನಗೆ ಮಹಾಮಹಿಮೋಪೇತನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ ?

ಆದರೂ ಸಹ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಆವೃತನಾದ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿರಬಹುದು. ನಿನ್ನ ಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಇರಬಹುದಾದ ನನ್ನ ದೋಷಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ದಯತೋರಿ ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು.

ಹೇ ನಾರಾಯಣಾ, ಸಜ್ಜನರು ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದವನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುವರು. ನಿನ್ನ ಭಕ್ತನಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕರುಣೆದೋರು.

ಓ ದೇವ ದೇವ, ನಿನ್ನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ತುತಿಸುವೆ, ನನ್ನ ಭಕ್ತಿಯು ಸಫಲವಾಗಲಿ, ಓ ವಾಸುದೇವ, ನಿನಗೆ ನನ್ನ ನಮನ–ಎಂದು ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಮಹಾರಾಜನು ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ.

ಬ್ರಹ್ಮ:–ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಮಹಾರಾಜ ಸ್ತುತಿಸಿದ ನಂತರ ಗರುಡಾರೂಢ ಗೋವಿಂದನು ಪ್ರಸನ್ನನಾದ. ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಅಭೀಪ್ಸಿತವಾದ ವರಗಳನ್ನು ಕರುಣಿಸಿದ.

ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಜಗದೊಡೆಯನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನು ಉಚ್ಚರಿಸಿ, ಭಗವಂತನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವ ಬುದ್ಧಿವಂತನು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ಪ್ರಾತಃಕಾಲ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ, ಸಾಯಂಕಾಲ, ತ್ರಿಕಾಲದಲ್ಲೂ ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಿ ಈ ಸ್ತೋತ್ರ ಪಠಣ ಮಾಡುವವ ಚತುರ್ವಿಧ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಪಠಿಸುವವ, ಜನಗಳಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುವವ, ಶ್ರವಣ ಮಾಡುವವ, ಪಾಪಮುಕ್ತನಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ವೈಕುಂಠ ಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಈ ಸ್ತೋತ್ರವು ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವದು. ಭುಕ್ತಿ ಮುಕ್ತಿಗಳೆರಡನ್ನೂ ದಯಪಾಲಿಸುವದು. ಪಾಪಹಾರಿ, ಪುಣ್ಯಕಾರಿ, ಮಂಗಳದಾಯಿ, ರಹಸ್ಯಪೂರ್ಣ. ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯನಿಗೆಲ್ಲ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಬಾರದು. ಈ ಸ್ತೋತ್ರವು ಅಮೂಲ್ಯವಾದದು.

ನಾಸ್ತಿಕ, ಮೂರ್ಖ, ಕೃತಘ್ನ, ದುರಹಂಕಾರಿ, ದುಷ್ಟ, ಅಭಕ್ತ ಈ ಆರು ಜನರಿಗೆ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಎಂದೂ ಉಪದೇಶಿಸಬಾರದು.

ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಇಚ್ಛಿಸುವವ, ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿವುಳ್ಳವನಾಗಿರಬೇಕು; ಶೀಲವಂತನಾಗಿರಬೇಕು; ಗುಣವಂತನಾಗಿರಬೇಕು; ಶಾಂತನಾಗಿರಬೇಕು. ಶ್ರದ್ಧೆ, ಅನುಷ್ಠಾನ, ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತಿ ಮುಂತಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿರಬೇಕು.

ಸಕಲ ಪಾಪ ನಿವಾರಕವಾದ, ಇಹದಲ್ಲಿ ಭೋಗ, ಪರದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷ ಎರಡನ್ನೂ ದಯಪಾಲಿಸುವ ಸಕಲರ ಮನೋರಥಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸುವ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ರತ್ನಪ್ರಾಯವಾದ ಈ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ನಿಮಗೋಸ್ಕರ ನಾನು ಉಪದೇಶಿಸಿರುವೆ. ಈ ಸ್ತೋತ್ರಕ್ಕೆ 'ವಿಷ್ಣು ಕಾರುಣ್ಯ ಸ್ತೋತ್ರ' ಎಂದು ಹೆಸರು.

ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಗೋಚರನಲ್ಲದ, ನಿತ್ಯನಾದ, ಹೃದ್ದೇಶಿ ವಾಸಿಯಾದ, ಅನಾದಿ ಪುರುಷನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸುವವರು ಮಂತ್ರದಿಂದ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮಿಸಿದ ಘೃತದಂತೆ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಹೊಂದುವರು.

ಭಗವಂತನೊಬ್ಬನೇ ಸಂಸಾರ ದುಃಖ ನಿವಾರಿಸಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಲು ಸಮರ್ಥ. ಅವನಿಗಿಂತ ಅಧಿಕರಿಲ್ಲ. ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತಾ, ಸ್ಥಿತಿಕರ್ತಾ ಸಂಹರ್ತಾ ಎಲ್ಲ ಅವನೇ. ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಾರಭೂತನಾದ ವಸ್ತು ಎಂದರೆ– ಶ್ರೀಹರಿ ಮಾತ್ರ. ಉಳಿದುದೆಲ್ಲ ನಿಸ್ಸಾರ.

ವಿದ್ಯಾವಂತರಾಗಿದ್ದರೂ, ಗುಣಶೀಲಶಾಲಿಗಳಾಗಿದ್ದರೂ, ಜಗದ್ಗುರುವಾದ ಮೋಕ್ಷದಾಯಕನಾದ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವರ ಜೀವನ ವ್ಯರ್ಥ. ಅಂತ ವರ ಯಜ್ಞ, ದಾನ, ಕಠೋರತಪ ಎಲ್ಲ ನಿಷ್ಫಲ.

ಯಾರಿಗೆ ಪುರುಷೋತ್ತಮನಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಫಲವಾದ ನಿಷ್ಠೆ ಇದೆಯೋ ಅವರೇ ಧನ್ಯರು ಅವರೇ ಪರಮಶುದ್ಧರು, ಅವರೇ ವಿದ್ವಾಂಸರು, ಅವರೇ ಜ್ಞಾನಿ, ಅವರೇ ಸತ್ಯ ಸಂಧರು, ಅವರೇ ನಿಜವಾದ ದಾತೃಗಳು, ಅವರೇ ಗುಣಗಳಿಂದ ಬಲಿಷ್ಠರು.

ಬ್ರಹ್ಮ : ಮುನಿಗಳೆ, ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಮಹಾರಾಜನು ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ, ನೆಲದ ಮೇಲೆ ದರ್ಭೆಗಳನ್ನು ಹಾಸಿ. ಅದರ ಮೇಲೆ ತೆಳುವಾದ ಶುಭ್ರವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹಾಸಿ,ಭಗವಂತನ ಗುಣಗಾನ ಮಾಡುತ್ತ, ಮಾಡುತ್ತ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವನ ಮಂಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ಆ ಸರಳ ಶೈಯ್ಯೆಯ ಮೇಲೆ ನಿದ್ರಾವಶನಾದ. ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮಹಾರಾಜನ ಅಂತ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಕೊರಗು ಭಗವಂತನು ನನಗೆ ಯಾವಾಗ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದಾನು ? ಅವನ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಬೇಕೆನ್ನುವ ನನಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ವನ್ನು ಯಾವ ಫಲಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಯಾನು ? ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲೂ ಬೆಂಬಿ ಡದ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಬಸವಳಿದ ಮಹಾರಾಜ. ಸುಷುಪ್ತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲೂ ತನಗೆ ಅರಿವಿಲ್ಲದೆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಕಾಲವ ಕಾತರದಿಂದ ಭಗವನ್ನಾಮ ಸ್ಮರಣೆ ಗೈದ. ಕೊನೆಗೊಮ್ಮೆ ರಾಜನ ಕಳಕಳಿಯ ಕರೆ ಭಗವಂತನ ಕಿವಿ ತಲುಪಿತು. ಸ್ವಪ್ನ ದಲ್ಲಿಯೇ ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗದಾಧಾರಿಯಾದ ವಾಸುದೇವನ ದರ್ಶನವಾಯಿತು– ಆ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ. ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಮಹಾರಾಜನು ಕಂಡ ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪ ಹೀಗಿದ್ದಿತು.

ಶಾರ್ಙ್ಗಧಾರಿಯಾಗಿ, ಪ್ರಳಯ ಕಾಲದ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಬೆಳಗೊಳಿಸು ತ್ತಿದ್ದ. ಇಂದ್ರನೀಲ ಮಣಿಯ ಕೃಷ್ಣಕಾಂತಿ ಭಗವಂತನ ಶರೀರವನ್ನು ಒಪ್ಪೈತ್ತಿತ್ತು. ಶಂಖ ಚಕ್ರ ಗದಾಧಾರಿಯಾದ ಆ ಭಗವಂತನು ಅಷ್ಟ ಭುಜಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಗರುಡಾರೂಢನಾಗಿದ್ದ. ಇಂತಹ ಶ್ರೀಮನ್ ನಾರಾಯಣನು ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಸ್ವಪ್ನ ದಲ್ಲಿ ಕಂಡ. ಶ್ರೀಹರಿಯು ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ, ಮಾತನಾಡಿದ "ರಾಜನ್, ನಿನ್ನ ಯಾಗ, ತ್ಯಾಗ, ದಾನ, ದಕ್ಷಿಣೆ, ಭಕ್ತಿ, ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ಣ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ

ನಾನು ಪರಿತುಷ್ಟ. ಇನ್ನು ಚಿಂತೆಬೇಡ. ನೀನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವ ವಿಗ್ರಹದ ಬಗೆಗೆ ಹೇಳುವೆ, ಕೇಳು,

ಇಂದು ರಾತ್ರಿ ಕಳೆದು, ಸೂರ್ಯ ಉದಯಿಸಿದ ನಂತರ, ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ಪರಿಶುಭ್ರವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ನೀನು ಸಮುದ್ರದ ದಂಡೆಗೆ ಹೋಗು. ಸಮುದ್ರದ ಅಂಚಿಗೆ ನಿನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹರಿಸು. ದೂರದಿಂದ ನೋಡಲು ಬರೀ ನೀರು ಮಾತ್ರ ಕಾಣುವ ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಆಲದ ದೊಡ್ಡ ಮರ ಒಂದು ಕಾಣಿಸುವುದು. ನೀರಿನ ಮಧ್ಯ ಇರುವ ಆ ಮರವು ಎಂತಹ ಜೋರಾದ ಅಲೆಗೂ ಅಲುಗಾಡದೆ ಅಚಲವಾಗಿ ನಿಂತಿರುವದು. ಈ ಆಲದ ಮರವು ನೆಲ ಮತ್ತು ನೀರನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಇರುವದು. ಮಹಾರಾಜ ಕೊಡಲಿಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಈಸುತ್ತ ಈಸುತ್ತ ಮುಂದೆ ಸಾಗು. ನಿನಗೆ ನಾನು ಹೇಳಿದ ಮರ ಕಾಣಿಸುವದು. ಅಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಇಂತಹ ಮರಗಳೇ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಈ ಮರವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವದು ನಿನಗೆ ಕಷ್ಟವಾಗಲಾರದು. ಮರದ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಿಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಕಡಿ. ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು ಭಯಗೊಳ್ಳಬೇಡ. ಕಡಿಯುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಆ ಮರವು ಉಜ್ವಲ ಬೆಳಕಿನಿಂದ ಬೆಳಗುವದು. ಕಡಿದ ಆ ಮರದ ಕಟ್ಟಿಗೆಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ನನ್ನ ಆಕಾರದ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸು. ಇನ್ನು ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಚಿಂತಿಸಬೇಡ" ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಭಗವಂತನು ಅಂತರ್ಧಾನನಾದ.

ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಕನಸ್ಸಿನಿಂದ ಎಚ್ಚತ್ತ. ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ನಡೆದುದನ್ನು ಆಲೋಚಿಸಿ ವಿಸ್ಮಯಗೊಂಡ. ಸೂರ್ಯೋದಯವಾಗುವವರೆಗೆ ವಿಷ್ಣುಸೂಕ್ತವೇ ಮೊದಲಾದ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತ ಕಾಲಕಳೆದ. ಬೆಳಗಾದಮೇಲೆ ಓರ್ವನೆ, ಸಮುದ್ರದೆಡೆ ನಡೆದ. ಕುದುರೆ, ಆನೆ, ಪರಿವಾರ ಎಲ್ಲ ಇದ್ದರೂ ಯಾರ ಸಹಾಯವನ್ನು ಪಡೆಯದೆ, ಕಾಲ್ನಡಿಗೆಯಿಂದಲೇ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿದ. ಮನಸಾ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪರಶುವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಈಸುತ್ತ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದ. ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಸಾಗಿದ ಮೇಲೆ ಮಹಾರಾಜನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿತು– ಭಗವಂತ ಹೇಳಿದ ಆಲದಮರ. ಅತ್ಯುನ್ನತವೂ, ಅಗಲವಿಸ್ತಾರ ಉಳ್ಳದ್ದೂ ಆದ ಆ ಮರಕ್ಕೆ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ರೆಂಬೆ ಕೊಂಬೆಗಳು ಚಾಚಿಕೊಂಡಿದ್ದವು. ಇಂತಹ ಮರವನ್ನು ಮಹಾರಾಜ ಎಂದೂ ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲ, ಮರವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಅದನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿದ ಮಹಾರಾಜನು ಮರಕ್ಕೆ ಅಡೆತಗೆ ಬಂದಾಕ್ಷಣ ಕೊಡಲಿಯನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತಿದ. ಕತ್ತರಿಸಲು ಉದ್ಯುಕ್ತನಾದ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರ ದೃಶ್ಯ ಒಂದು ಮಹಾರಾಜನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಗೋಚರಿಸಿತು. ಮಹಾತ್ಮರಾದ ವಿಶ್ವಕರ್ಮ, ಹಾಗೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ರೂಪ ಧರಿಸಿದ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವು ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಸ್ವಕೀಯ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತ ರಾಜನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು. ರಾಜನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು— "ರಾಜನೇ ಈ ಮರವನ್ನು ಏಕೆ ಕಡಿಯುತ್ತಿರುವೆ ?

ರಾಜ:–ಮಹಾತ್ಮರೆ, ಜಗದೊಡೆಯನಾದ, ಶ್ರೀಮನ್ ನಾರಾಯಣನ ಆರಾಧನೆಗಾಗಿ ಅವನ ವಿಗ್ರಹ ಒಂದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಬಯಕೆಯಿಂದ ಆ ವಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಕಟ್ಟಿಗೆಗೋಸ್ಕರ ಈ ಮರವನ್ನು ಕಡಿಯುತ್ತಲಿದ್ದೇವೆ. ವಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಯಾವ ಲೋಹವನ್ನು ಬಳಸಬೇಕು ಎಂಬ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ನಾನಿದ್ದಾಗ, ನಾರಾಯಣನು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು, 'ಇದೇ ಮರವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ, ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ರಚಿಸು ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದ. ದೇವೇಶನ ಆಣತಿಯಂತೆ 'ನಾನು ಈ ಮರವನ್ನುಕಡಿಯಲು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದು ನುಡಿದು, ಆ ಮಹಾತ್ಮರನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು.

ಮಹಾರಾಜನ ಈ ಮಾತು ಕೇಳಿ, ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಸಂತಸವೆನಿಸಿತು. ಹೀಗೆ ನುಡಿದ– 'ಮಹಾರಾಜ, ನಿನ್ನ ಸಾತ್ವಿಕ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಂಡು, ನನಗೆ ಅಮಿತ ಆನಂದವಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂಸಾರ ಒಂದು ಅಸಾರ ಸಾಗರ. ಬಾಳೆಯ ಎಲೆಯಂತೆ ತರಳ. ನೀರ್ಗುಳ್ಳೆಯಂತೆ ಕ್ಷಣಿಕ. ಇದರಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲವೂ ಅಸ್ಥಿರ. ಸುಖದಾಯಕವಾದ ಪ್ರಪಂಚಿಕ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ದುಃಖದಾಯಕ-ಈ ಸಂಸಾರ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧಗಳೆಂಬ ದುಷ್ಟ ಜಲಜಂತುಗಳಿವೆ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂಬ ಒಳಸುಳಿಗಳಿವೆ. ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ರೋಗಗಳೆಂಬ ಮಡುಗಳಿವೆ. ಇದನ್ನು ದಾಟಲು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ಇದನ್ನು 'ದುಸ್ತರ ಸಾಗರ'ವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ ಇಂತಹ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿದ್ದೂ ನಿನಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸಬೇಕೆಂಬ ಬುದ್ಧಿ ಉಂಟಾದುದು ನಿನ್ನ ಸಾತ್ವಿಕತೆಯ ಕುರುಹು. ನಿನ್ನಂತಹ ಗುಣಾಢ್ಯನಾದ ರಾಜನನ್ನು ಪಡೆದ ಪ್ರಜೆಗಳು ಧನ್ಯರು. ಬೆಟ್ಟ, ಕಾಡು, ಪುರ, ಗ್ರಾಮ, ನಗರ ಮುಂತಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ನಿನ್ನ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿನ ರಾಜ್ಯವು ಧನ್ಯ ಧನ್ಯ! ಮಹಾತ್ಮಾ ಇದೋ ನನ್ನ ಜೊತೆ ಬಾ ಈ ತಂಪಾದ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ನಾವು ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಮಾತನಾಡೋಣ. ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಇರುವ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ನನ್ನ ಸಹಾಯಕ; ಇವನಿಗೆ ಸರಿಸಾಟಿ ಎನಿಸುವ ಶಿಲ್ಪಿ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ದೇವಲೋಕದಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನಂತೆ ಎಲ್ಲ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ನಿಪುಣತೆಯಿಂದ ಕಟೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಬಲ್ಲ. ಈ ಎದುರು ಕಾಣುವ ಮರದಿಂದ ನಿನ್ನ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಇರುವಂತಹ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ನನ್ನ ಸಖನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ನಿನಗೆ ಕೊಡುವನು. ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಮೇಲೆ ಬಾ' ಎಂದ.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವೇಷಧರಿಸಿದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಮಹಾರಾಜನು ಸಾಗರದ ದಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಈಚೆ ಬಂದು, ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಡನೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡ. ಅನಂತರ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವೇಷ ಧರಿಸಿದ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನಿಗೆ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಶ್ರೀಹರಿಯು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದ. ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಕ್ರಮ ಹಾಗೂ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಭಗವಂತನು ಹೀಗೆ ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿದ–

'ಮೊದಲು ನೀಲದೇಹದ ಕೃಷ್ಣ ವಿಗ್ರಹ ನಿರ್ಮಿಸು, ಅವನಿಗೆ ತಾವರೆಯಂತಹ ವಿಶಾಲವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳಿರಲಿ. ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವತ್ಸವೆಂಬ ಮಚ್ಚೆ ಇರಲಿ. ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗದೆ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿರಲಿ. ಹೀಗೆ ಕೃಷ್ಣ ವಿಗ್ರಹ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ನಂತರ ಬಿಳಿ ಶರೀರದ ಬಲರಾಮ ವಿಗ್ರಹ ನಿರ್ಮಿಸು. ಬಲರಾಮನಿಗೆ ಸ್ವಸ್ತಿಕ ಚಿಹ್ನೆ ಇರಬೇಕು. ಕೈಯಲ್ಲಿ ನೇಗಿಲು ಇರಬೇಕು. ಈ ಬಲರಾಮ ವಿಗ್ರಹ ನಿರ್ಮಾಣದ ನಂತರ ವಾಸುದೇವನ ತಂಗಿಯಾದ ಸುಭದ್ರೆಯ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ವಿರಚಿಸು. ಅವಳ ಮೈಬಣ್ಣ ಸುವರ್ಣ ವರ್ಣ, ಹಾರ ಮೊದಲಾದ ಸಕಲ ಅಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಅವಳು ಸುಂದರವಾಗಿ ಒಪ್ಪುವಂತಾಗಬೇಕು.

ಶ್ರೀಹರಿಯ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಸಕಲ ಶಿಲ್ಪ ಪಾರದೃಶ್ವನಾದ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನು, ಸಕಲ ಲಕ್ಷಣ ಲಕ್ಷಿತವಾದ ವಿಗ್ರಹ ತ್ರಯಗಳನ್ನು ಅಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ನಿರ್ಮಿಸಿದ. ಈ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಕಂಡು, ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಸಾಶ್ಚರ್ಯ ಆನಂದ. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣದ್ವಯರನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ, ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಇಂತೆಂದ– "ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರೆ ಹೊರ ನೋಟಕ್ಕೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಂತೆ ಕಾಣುವ ನೀವು ವಸ್ತುತಃ ದೇವತೆಗಳೇ ಆಗಿರುವಿರಿ. ದೇವತೆಗಳಲ್ಲದಿರುವವರಿಗೆ ಇಂತಹ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಶಕ್ತಿ ಈ ಅಸಾಧಾರಣ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ತೇಜಸ್ಸು ನೋಡಿದಾಗಲೆ, ನನಗೆ ಅನ್ನಿಸಿತು–ನೀವು ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲ ಎಂದು. ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕೃಪೆದೋರಿ ನಿಮ್ಮ ನಿಜ ಸ್ವರೂಪ ತಿಳಿಸಿರಿ" ಎಂದು ಮಹಾರಾಜನು ಅವರಲ್ಲಿ ಬಿನ್ನಹ ಮಾಡಿದ.

ಭಗವಂತ:- ರಾಜನೆ, ನಾನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀಹರಿ–ನಿನ್ನ ಆರಾಧ್ಯ ದೈವ ಪುರುಷೋತ್ತಮ, ವೇದಶಾಸ್ತ್ರ, ವೇದಾಂತಗಳೆಲ್ಲದರ ಪರಮ ಗಮ್ಯ. ಯೋಗಿಗಳು ನನ್ನನ್ನೇ 'ಜ್ಞಾನಗಮ್ಯ' 'ವಾಸುದೇವ' ಎಂದು ಕರೆಯುವರು. ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿಸುವವನು. ರುದ್ರನಿಂದ ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿಸುವವನು. ಪರಿಪಾಲನೆ ಮಾಡುವವನು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ನಾನೇ, ಇಂದ್ರ, ಚಂದ್ರ, ಯಮ, ಅಗ್ನಿ ಮುಂತಾದ ದೇವಾಧಿದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ಅವರವರ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅವರವರಲ್ಲಿನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸುವವ ನಾನೇ. ಈ ಚೇತನಾ ಚೇತನಾತ್ಮಕವಾದ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಇಚ್ಛಾನುವರ್ತಿಯಾಗಿ ನಡೆಯುವುದು.

ಮಹಾರಾಜ ನಿನ್ನ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ನಾನು ಸಂತುಷ್ಟ. ವರ ಕೇಳಿಕೊ. ಅಪುಣ್ಯರಿಗೆ ನನ್ನ ದರ್ಶನವು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿಯೂ ದುರ್ಲಭ. ನೀನು ಮಾತ್ರ ಸದೃಢ ಭಕ್ತಿ ಸಂಪನ್ನನಾದುದರಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವೆ. ಹಿಂದೆ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡಿರುವೆ. ಇದು ನಿನ್ನ ಸಾಧನೆಗೆ ಫಲ. ಬೇಕಾದುದನ್ನು ಬೇಡು.

ಹೀಗೆ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಮಹಾರಾಜನ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಮಿಂಚಿನ ಸಂಚಾರವಾದಂತಾಯಿತು. ಭಕ್ತಿ ಭರಿತನಾಗಿ, ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿಸಿದ–

"ಹೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ ನಿನಗೆ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು. ಈವರೆಗೆ ನಾನು ಪಡೆದುದೆಲ್ಲವೂ ನೀನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಸಂಪದ್ಭಾಗ್ಯವೇ. ಈ ಸಂಪತ್ತಿಗೆ ಒಡೆಯ ನೀನು. ಐಶ್ವರ್ಯಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯ ಸ್ಥಾನ ನೀನು. ಇಂತಹ ನಿನಗೆ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರ. ಪುರಾಣ ಪುರುಷ ಸರ್ವೇಶ್ವರ ಸರ್ವ ವ್ಯಾಪಕ ಅನಯವಾಯುವ ಏಗೆ ಭೇದವಿಲ್ಲದ ಅಖಂಡ ಸ್ವರೂಪಿ, ನಿತ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮ ರೂಪ! ಹೇ ಸ್ವಾಮಿನ್, ನಿನ್ನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಓ ದೇವ, ನೀನು ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಗುಣಗಳಿಂದ ಬಹುದೂರ. ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲು ಶಬ್ದಗಳು ಸರಿ ಹಿಡಿಯಲಾರವು. ಸರ್ವಜ್ಞ ಸ್ವರೂಪಿ ನೀನು, ಜನ್ಮ ಮೃತ್ಯುರಹಿತನಾದ ಪರಿಶುದ್ಧ ಮೂರ್ತಿ ನೀನು. ಮಳೆಗಾಲದ ಕರಿಮೋಡದಂತೆ, ಕಪ್ಪಾದ ಶರೀರ ಉಳ್ಳ ಹೇ ಪರಮಾತ್ಮನೆ, ಗೋವುಗಳಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಸಕಲ ಜನಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವವ ನೀನೇ. ಎಲ್ಲೆಡೆಗೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ಹೇ ದೇವದೇವ, ಇದೋ ನನ್ನ ಅನಂತ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು. ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗದೆ. ಮುಸಲ ಇವುಗಳನ್ನು ನೀನು ಧರಿಸಿರುವೆ. ಕನ್ನೈದಿಲೆಯಂತೆ ನೀಲಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವ ನೀನು, ಭಕ್ತರಿಗೆ ವರ ಪ್ರದಾಯಕ, ಅಭಯದಾಯಕ ನೀನೇ. ನಿನಗೆ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರ. ಕ್ಷೀರಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವವ ಇಂದ್ರಿಯಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವವ ಪಾಪನಾಶಕ, ಬ್ರಹ್ಮ ರುದ್ರ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಒಡೆಯ, ಮುಕ್ತಿದಾಯಕ ಹೇ ದೇವೇಶ, ಪುನಃ ಪುನಃ ನಿನ್ನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆ.

ಹೀಗೆ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ನಮಿಸಿ, ಹರ್ಷೋದ್ರೇಕದಿಂದ ಆನಂದಭಾಷ್ಪ ಸುರಿಸುತ್ತ, ಗದ್ಗದ ಕಂಠದಿಂದ ಉಚ್ಚಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಗುಣಗಾನ ಮಾಡುತ್ತ ಭಗವಂತನ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡ ಬಿದ್ದ ಆ ಮಹಾರಾಜ ಮತ್ತೆ ನುಡಿದ "ಸ್ವಾಮಿ ನೀನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿದ್ದರೆ, ಒಂದೇ ಒಂದು ವರವನ್ನನುಗ್ರಹಿಸು. ಯಾವ ಉತ್ತಮ ಪದವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ದೇವತೆಗಳು, ರಾಕ್ಷಸರು, ಗಂಧರ್ವರು, ಯಕ್ಷರು, ಮಹಾ ಸರ್ಪಗಳು, ಸಿದ್ಧರು, ಸಾಧ್ಯರು, ವಿದ್ಯಾಧರರು, ಕಿನ್ನರರು, ಗುಹ್ಯರು, ಮಹರ್ಷಿಗಳು, ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು, ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು, ಯೋಗಿಗಳು, ವೇದಾಂತ ಚಿಂತಕರು, ಮುಕ್ತಿಮಾರ್ಗಾನ್ವೇಷಕರು, ನಿನ್ನನ್ನು ಸಂತತವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸುವರೋ ಅಂತಹ ಪರಮ ಪದವನ್ನು ನನಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು. ಎಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೆ, ನಿನ್ನ ದರ್ಶನ ಸದಾ ಸುಲಭವೋ ಅಂತಹ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ನಾನು ಸೇರ ಬಯಸುವೆ.

ಭಗವಂತ : ರಾಜನ್, ನಿನ್ನ ಮನೋರಥಗಳೆಲ್ಲ ಸಿದ್ಧಿಸಲಿ, ನೀನು ಹನ್ನೊಂದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ, ಸಮಗ್ರ ಭೂಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಸಾರ್ವಭೌಮನಾಗಿದ್ದು, ಅಳಿ ಇಲ್ಲಿನ ಸಕಲ ಭೋಗ ಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಅನಂತರ ನಾನಿರುವಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವಿ. ಯಾವ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಮಹಾನುಭಾವರೆಲ್ಲ ಸದಾ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬಯಸಿ, ಧ್ಯಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದಾರೋ ಆ ಸ್ಥಾನವು ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹ

ದಿಂದ ನಿನಗೆ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಲಭಿಸುವದು. ಆ ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕಾರಣ, ಕಾರ್ಯ-ಕ್ರಿಯೆ, ಎಂಬ ಭೇದಗಳೇ ಇಲ್ಲ, ದುಃಖಮಿಶ್ರಿತವಲ್ಲದ ಆ ಸುಖವನ್ನು ಒಮ್ಮೆ [illegible] ಭೂಲೋಕದ ಅಲ್ಪಕಾಲದ ಸುಖದತ್ತ ಕಣ್ಣೆತ್ತಿಯೂ ನೋಡಲಾರ. ಇಂತಹ ಮಹದಾನಂದಕ್ಕೆ ನೀನು ಭಾಜನನಾಗುವಿ. ರಾಜೇಂದ್ರ, ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರ, ನಕ್ಷತ್ರಗಳು, ಮೋಡಗಳು, ಸಾಗರಗಳು, ಮೇರು ಮೊದಲಾದ ಪರ್ವತಗಳು ಇರುವವರೆಗೂ ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ವಿರಾಜಿಸುವದು. ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ದೇವತೆಗಳಿರುತ್ತಾರೋ, ಅಲ್ಲಿಯು ಯಶಸ್ಸು ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುವದು. ನೀನು ಮಹಾನ್ ಯಜ್ಞವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಅವಭೃತ ಸ್ನಾನವನ್ನು ನೀನು ಯಾವ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪೂರೈಸಿರುವೆಯೋ ಆ ತೀರ್ಥವು ಮುಂದೆ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ತೀರ್ಥವೆಂದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗುವದು, ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಒಂದೆ ಸಲ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದವನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಿದ್ದಾದರೆ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಈ ತೀರ್ಥದ ದಡದಲ್ಲಿ ಪಿತೃ ಶ್ರಾದ್ಧ ಪೂರೈಸಿದವ ತನ್ನ ಕುಲದ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಪಿತೃಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಅಪ್ಸರೆಯರು ವಿಧವಿಧವಾದ ವಿಲಾಸ ವಿಭ್ರಮಗಳಿಂದ, ಗಂಧರ್ವರು ಇಂಪಾದ ಗಾನಗಳಿಂದ ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಈ ಪುಣ್ಯ ಜೀವಿಯು ಅಪ್ಸರೆಯರೊಡನೆ ವಿನೋದದೊಡನೆ ವಿಹರಿಸುತ್ತ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಇಂದ್ರರು ಕಳೆಯುವವರೆಗೂ ಭೋಗ ಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವನು.

ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಸರೋವರದ ದಕ್ಷಿಣಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆಲದಮರ ಒಂದಿರುವದು. ಆ ಮರದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಂಟಪ, ಆ ಮಂಟಪದ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಲೂ ಬಗೆ ಬಗೆಯ ವನಗಳು, ತೆಂಗು, ಸಂಪಿಗೆ, ಗೋರಂಟಿಗೆ, ಅಶೋಕ ಕರ್ಣಿಕಾರ, ಪುನ್ನಾಗ, ನಾಗಕೇಶರ, ಪಾಟಲ, ಆಮ್ರಾತ ಸರ್ಜ ಚಂಪಕ, ಸುರ ಹೊನ್ನೆ ಮುಂತಾದ ಅಮೂಲ್ಯ ಮರಗಳು ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಆ ಮಂಟಪದ ಸುತ್ತು ಮುತ್ತಲು ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಪಸರಿಸಿವೆ ಮಂಟಪದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿಯೇ ಆಲ ಅಶ್ವತ್ಥ ಉತ್ತರಣೆ, ಪಾರಿಜಾತ ಆದುಃಶರ್ನ, ಹಿಂತಾಲ, ತಾಳೆ, ಶಿಂಶುಪ, ಬದರಿ, ಕಲ್ಲಿಂಗತಿ, ಚಕ್ಕೋಲಿತ, ಪ್ಲಕ್ಷ, ಹಲಸು, ಬಿಲ್ವ, ಬಣ್ಣದ ಮರ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಬಗೆಬಗೆಯ ವೃಕ್ಷಗಳು ಆ ಪರಿಸರದ ಶೋಭೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿವೆ.

ಆಷಾಢ ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದ ಪಂಚಮಿ ತಿಥಿಯೆಂದು ಪಿತೃ ದೇವತೆಯ ನಕ್ಷತ್ರವಾದ ವಿಶಾಖಾ ನಕ್ಷತ್ರ ಇರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರಾದ ಜನಗಳು ಬಂದು ಏಳುದಿನ ಕಾಲ ಇಲ್ಲಿ ಇದ್ದು, ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು (ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು) ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿ. ಬೀಸಣಿಕೆಯಿಂದ ಬೀಸಿ ಸೇವೆ ಗೈಯುವರು. ಸ್ತ್ರೀಯರು ನರ್ತನ ಗೀತ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸು

ವರು. ರಾಜರುಗಳು ಚಿನ್ನದ ಹಿಡಿಯುಳ್ಳ ಚಾಮರಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಸಣ್ಣ ಸೇವೆ ಗೈಯುತ್ತಾರೆ. ಋಗ್ವೇದ, ಯಜುರ್ವೇದ, ಸಾಮವೇದಗಳಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾದವ, ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮುಗಿಸಿ ಮದುವೆಯಾಗದಿರುವ ಸ್ನಾತಕ, ಯತ್ಯಾಶ್ರಮ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಮಹಾತ್ಮ, ಗೃಹಸ್ಥ, ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದವ, ಸಾಧಕ, ಸಿದ್ಧಯೋಗಿ, ಇವರೆಲ್ಲರು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿತವಾದ ಬಲರಾಮ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಭಗವದ್ಧಾರಾಧನೆ ಮಾಡಿ ರಾಮ ಕೃಷ್ಣರ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದವರು ದಿವ್ಯವಾದ ವಿಷ್ಣುಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಸಹಸ್ರ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ವಾಸ ಮಾಡುವರು.

ಈ ವಿಷ್ಣು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಪ್ಸರೆಯರು ಅವರನ್ನು ಪೂಜಿಸುವರು. ಗಂಧರ್ವರು ತಮ್ಮ ಸಂಗೀತದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಒಲಿಸುವರು. ಈ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನು ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಜೊತೆ ಜೊತೆಯಾಗಿ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಬೇಕು ಬೇಕಾದ ಸುಖ ಸಂಪತ್ತುಗಳಿಗೆ ನೆಲೆವೀಡೆನಿಸಿದ ಸುಂದರ ಮಂದಿರ ಒಂದರಲ್ಲಿ ಸುಖಿಸುವನು. ಪುಣ್ಯ ನಶಿಸಿದನಂತರ, ಆ ಮನುಷ್ಯನು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿ, ಜನಿಸುವ. ಋಗ್ವೇದ, ಯಜುರ್ವೇದ, ಅಥರ್ವಣ ಹಾಗೂ ಸಾಮವೇದ ಈ ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಬರಿ ವೇದ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಅತುಲೈಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಅವನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆ, ಶ್ರೀಹರಿಯು ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನನಿಗೆ ಹೇಗೆ ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ವಿಶ್ವಕರ್ಮನೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅಂತರ್ಧಾನನಾದ. ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನನು ಆನಂದ ತುಂದಿಲನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸಂದರ್ಶನದಿಂದ, ಸಂಭಾಷಣದಿಂದ, ತನ್ನ ಜೀವನ ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿತು. ತಾನು ಕೃತಾರ್ಥ ಎಂದು ಬಗೆದ.

ಅನಂತರ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ರಾಜನು ಕೃಷ್ಣ, ಬಲರಾಮ, ಮತ್ತು ಸುಭದ್ರಾ ದೇವಿಯರ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ರತ್ನದಿಂದ ಕೆತ್ತಿದ ಚಿನ್ನದ ವಿಮಾನಗಳಂತಿರುವ ರಥಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, ಮಂಗಳವಾದ್ಯಗಳು ಭೋರ್ಗರೆಯುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ, ಮಂತ್ರಿ ಮೊದಲಾದ ಪರಿವಾರದಿಂದೊಡಗೂಡಿ, ಉತ್ಸವದಿಂದ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ತರಿಸಿದ ಪವಿತ್ರವಾದ ಶುಭ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಆ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಇರಿಸಿದ. ಸುಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಆ ವಿಗ್ರಹ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿಸಿದ. ವಾದ್ಯಗಾರರು ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ನುಡಿಸಿದರು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಉಚ್ಚ ಕಂಠದಿಂದ ಸುಸ್ವರವಾಗಿ, ವೇದಗಳನ್ನು ಸ್ವಸ್ತಿ ಹೇಳಿದರು. ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲ ಮುಗಿದಬಳಿಕ ಆಚಾರ್ಯನಿಗೆ, ಋತ್ವಿಜನಿಗೆ, ಮತ್ತಿತರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶ್ರೇಷ್ಠರಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಭಾವನೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮಹಾರಾಜ ಕೈಮುಗಿದ. ಹೀಗೆ ವಿಗ್ರಹದ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಾದ ನಂತರ ಹೂವು ಗಂಧ, ಮನೋಹರವಾದ ವಸ್ತ್ರಗಳು ಇವುಗಳಿಂದ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದನು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ, ಗ್ರಾಮಗಳು ನಗರಗಳು ಮುಂತಾದವನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಿದ. ಅನೇಕ ಯಾಗಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಬದುಕಿನುದ್ದಕ್ಕೂ ವಿದ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಆಚರಿಸಿದ ಆ ಮಹಾರಾಜ, ಧರ್ಮ

ಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಶ್ರದ್ಧೆಯೋ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಜೆಗಳು ಸುಖ ದುಃಖ ವಿಚಾರಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಅಹರ್ನಿಶಿ ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಹು ದೀರ್ಘಕಾಲದ ವರೆಗೆ, ಧರ್ಮದಿಂದ ರಾಜ್ಯ ಪರಿಪಾಲಿಸಿದ್ದೆ.ಅನಂತರ ವಿರಕ್ತನಾಗಿ ಸತತ ಹರಿ ಚಿಂತೆ ಮಾಡುತ್ತ, ಈ ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಪರದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಸ್ಥಾನ ಪಡೆದ.

ಮುನಿಗಳೆ, ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ರಾಜನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮಹತಿಯನ್ನು ಈ ವರೆಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿರುವೆ. ನಿಮಗೆ ಮತ್ತೇನು ಜಿಜ್ಞಾಸಿತವಾಗಿದೆ ? ಕೇಳಿ ಎಂದನು.

ಸೂತಮುನಿ : ಋಷಿಗಳೆ, ಸ್ವಯಂಭುವಾದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಲಿಸಿದ ಆ ಮುನಿಗಳು, ಹೀಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವ, ನೀನು. ವಿವರಿಸಿರುವ ಈ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಯಾವ ಸುಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಹೋಗಬಹುದು. ಮತ್ತು ಪಂಚತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಧಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು ? ಯಾವ ಯಾವ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸ್ನಾನ, ದಾನಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಯಾವ ಫಲ ? ದೇವತಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಸಿದರೆ ಫಲ ಎಂತಹದು ? ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವಿಶದವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸು.

ಬ್ರಹ್ಮ : ಮುನಿಗಳೆ, ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಉಳಿದು, ಉಪವಾಸ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಿ, ಒಂಟಿಕಾಲಿನ ಮೇಲೆ, ಸಪ್ತಸಂವತ್ಸರಗಳವರೆಗೆ ತಪಾಚರಣೆಗೈದರೆ, ಯಾವ ಫಲ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದೋ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಫಲವು ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಶುದ್ಧ ದ್ವಾದಶಿ ದಿನ ಉಪವಾಸವಿದ್ದು ಶ್ರೀಹರಿಯ ದರ್ಶನಮಾಡಿ ಅರ್ಚಿಸಿದರೆ, ಲಭಿಸುವದು ಖಂಡಿತ. ಆದುದರಿಂದ ಮುನಿಗಳೇ ಸ್ವರ್ಗ ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವರು ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆದರೂ, ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡಬೇಕು. ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಶುಕ್ಲ ದ್ವಾದಶಿ ದಿನದಂದು, ಪಂಚತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ದರ್ಶನ ಪಡೆಯಬೇಕು. ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಶುದ್ಧ ದ್ವಾದಶಿಯಂದು ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ದರ್ಶನ ಪಡೆದವರು ವಿಷ್ಣು ಲೋಕ ಹೊಂದುವರು. ಅವರಿಗೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮವಿಲ್ಲ. ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ದೂರದಲ್ಲಿ ಇರುವವರು ಭಗವಂತನ ಸನ್ನಿಧಾನವನ್ನು ಇದ್ದಲ್ಲಿಯೇ ನೆನೆಸಿ ಅವನ ಪರಿಶುದ್ಧ ರೂಪ ನೆನೆದರೆ, ಅದರಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದುವರು. ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಮಾಡುವವ ಪಾಪ ಲೇಪರಹಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮರಣಾನಂತರ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಶ್ರೀಹರಿಯ ದೇವಾಲಯದ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ ತೂಗೊಳಿಸುವ ವಿಷ್ಣು ಚಕ್ರವನ್ನು

ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಿಸಿ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವವ ತಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಆ ವರೆಗಿನ ಪಾಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವನು.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಯ ನಲವತ್ತೊಂಬತ್ತರಿಂದ ಐವತ್ತೊಂದರ ವರೆಗಿನ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ವೃತ್ತಾಂತ ವರ್ಣನ ಹಾಗೂ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನವೆಂಬ ವಿಷಯಗಳ ಸಾರ ನಿರೂಪಣ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಐವತ್ತೆರಡು
ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನ ದರ್ಶನ

ಬ್ರಹ್ಮ:—ಮುನಿಗಳೆ, ಹೀಗೆ ಒಂದು ಕಲ್ಪ ಮುಗಿದ ನಂತರ ಮಹಾ ಪ್ರಳಯ ಆಯಿತು. ಆಗ ಸೂರ್ಯ-ಚಂದ್ರರು, ವಾಯು ಎಲ್ಲ ಅದೃಶ್ಯರಾದರು. ಪ್ರಾಣಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹೇಳ ಹೆಸರಿಲ್ಲದಂತಾದವು. ಪ್ರಳಯಕಾಲದ ಪ್ರಚಂಡ ಮಾರ್ತಾಂಡ ಉದಯಿಸಿದ. ಪ್ರಳಯ ಮೇಘಗಳು ಆವಿರ್ಭೂತವಾದವು. ಭಯಂಕರ ಸಿಡಿಲು ಗೋಚರಿಸಿತು. ಅದರ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಅಳಿದುಳಿದ ಬೃಹಜ್ಜೀವಗಳೆಲ್ಲ ನಾಮಾವಶೇಷವಾದವು. ಅನಂತರ ಕೆಂಡದ ಮಳೆ ಸುರಿಯಿತು. ಭೂರ್ಗರೆವ ನೀರೆಲ್ಲ ಬತ್ತುತ್ತ ಹೋಯಿತು. ವಾಯು ಈ ರುದ್ರ ನಾಟ್ಯದಲ್ಲಿ ತಾನೂ ಪ್ರವೇಶ ಪಡೆದ. ವಾಯು, ಅಗ್ನಿ ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಆಟವಾಡಿದರು. ಪರಿಣಾಮ ಲೋಕವೆಲ್ಲ ಭಸ್ಮ. ಇಷ್ಟಕ್ಕೇ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ಆ ಅಗ್ನಿಯು ರೌದ್ರಾವೇಶ, ಭೂಮಿಯನ್ನು ಭೇದಿಸಿ, ರಸಾತಲವನ್ನು ಹೊಕ್ಕಿತು. ರಸಾತಲದಲ್ಲಿನ ದೇವತೆಗಳು, ದಾನವರು, ಯಕ್ಷರು ಈ ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಭಯದಿಂದ ಕಂಪಿಸಿದರು. ನಾಗಲೋಕವೂ ಸಹ ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಗೆ ಆಹುತಿ.

ಹೀಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತು ಲಕ್ಷ ಗಾವುದ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಪ್ರದೇಶವನ್ನೆಲ್ಲ ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿ, ಪ್ರಳಯವಾಯು ಸೇರಿಕೊಂಡು ನಾಶ ಮಾಡಿದವು. ಅನಂತರ ಆ ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿಯು ಛಟ ಛಟ ಎಂಬ ಮಹಾ ಶಬ್ದದೊಡನೆ ಉರಿಯಿತು. ಕೋಟಿ ಸೂರ್ಯರಂತೆ ದೇದೀಪ್ಯಮಾನವಾಗಿ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸಿತು. ಸಕಲ ಲೋಕಗಳನ್ನು ನುಂಗಿ ಹಾಕಿತು. ಇಂತಹ ಭಯಂಕರವಾದ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲೂ ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾದ ಓರ್ವ ಋಷಿ ಬಾಹ್ಯ ಪರಿಸರದ ಪರಿವೇ ಇಲ್ಲದೆ, ಅಖಂಡ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿದ್ದ.—ಆತ ಚಿರಂಜೀವಿ. ಅವನ ಹೆಸರು ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ. ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿ ಅವನನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಇವ ನನಗೆ ಎಟುಕುವವನಲ್ಲ ಎಂಬ ಭಾವದಿಂದ ಸಮಾಧಾನಮನಸ್ಕನಾಗಿ ಸಮಾಧಿಗೆ ಇಳಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಮುನಿಯು ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿಯು ಶಾಪದಿಂದ ತೊಂದರೆ ಎನಿಸಿತು.

ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಸುಟ್ಟು ಹೋಗಿ, ಭಯಂಕರ ಶಾಖ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿದ್ದಿತು. ಆ ಶಾಖದ ಪರಿಣಾಮದಿಂದಾಗಿ ಮುನಿಯು ಒಣಗಿ ಬಳಲಿದ ಅವನಿಗೆ ನೀರಡಿಕೆ ಅನಿಸಿತು. ಹಸಿವೆಯೂ ಅನಿಸಿತು. ಸುತ್ತಮುತ್ತ ನೋಡಿದಲ್ಲೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿ ಮುನಿಯನ್ನು ಕಂಗೆಡಿಸಿತು. ಮುನಿಗೆ ಏನೂ ತೋಚದಂತಾಯಿತು. ಭಯದಿಂದ ಸಿಕ್ಕಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿದ; ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಸುಟ್ಟು ಕರಕಾದ ಅವಶೇಷಗಳೇ ಗೋಚರಿಸಿದವು. ಗೊತ್ತುಗುರಿಯಿಲ್ಲದೆ ನಡೆಯುತ್ತ ನಡೆಯುತ್ತ ಮುನಿಯು ತನಗೆ ಅರಿವಿಲ್ಲದೆ ಮಹಾಪ್ರಳಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಸ್ವರೂಪವಾದ ವಟವೃಕ್ಷದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಅದರ ಅಡಿ ಆಶ್ರಯಪಡೆದ. ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿಯ ಸುಳಿವು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಂಡಗಳ ರಾಶಿ ಸುಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ವಾಯುವಿನ ಪ್ರತಾಪಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗಾಗ ಸುರಿಯುತ್ತಲಿದ್ದ ಸಿಡಿಲುಗಳಿಂದಲೂ ಗಾಸಿಗೊಳ್ಳದೇ, ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿದ್ದಿತು—ಆ ಆಲದ ಮರದ ತಂಪಾದ ತಾಣ.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನ ವಟದರ್ಶನ ಎಂಬ
ಐವತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಐವತ್ಮೂರು

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನಿಯು ಪ್ರಳಯ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದುದು.

ಬ್ರಹ್ಮ:—ಮುನಿಗಳೆ, ಅನಂತರ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮೇಘಮಾಲೆಯು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮಿಂಚು ಗೊಂಚಲು ಗೊಂಚಲಾಗಿ ಮಿಂಚಿ, ರಮ್ಯವಾಗಿ ಆಕಾಶವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿತು. ಆ ಮೋಡಗಳ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಬಣ್ಣದ ಮೋಡಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಕೆಲವು ಬಿಳಿದಾವರೆಯಂತೆ ಬಿಳಿವರ್ಣದವು. ಹಲವು ಕಮಲದ ಕೇಶರದಂತೆ ಹೊಂಬಣ್ಣದವು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಕನ್ನೈದಿಲೆಯಂತೆ ಕೃಷ್ಣವರ್ಣ ತಳೆದಿರುವಂತವು. ಹಳದೀ ಬಣ್ಣದ ಮೋಡಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಇದ್ದಲಿನಂತೆ ಅತಿ ಕಪ್ಪಾದ ಮೋಡಗಳು, ಕಾಗೆಯ ಮೊಟ್ಟೆಯ ಬಣ್ಣ ಉಳ್ಳ ಮೋಡಗಳು ಕೆಲವು. ಹಸಿರು ಬಣ್ಣದ ಮೋಡಗಳು ಕೆಲವು. ಹೀಗೆ ವರ್ಣ ವೈವಿಧ್ಯ ಸಾರುವ ಮೋಡಗಳು ಸುಂದರವಾಗಿ, ಬಾನಿನ ಅಂಗಣದಲ್ಲಿ ಹರಡಿಕೊಂಡಿದ್ದವು. ಅವು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಆಕಾರವನ್ನು ತಳೆದಿದ್ದವು. ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದಾಗ ಒಂದೊದೇ ಮೋಡ ಮಹಾನಗರ ಒಂದರಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಕೆಲವು ಬೆಟ್ಟದಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಮರಕತಮಣಿಯ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ ಮೋಡಗಳು ಕೆಲವಾಗಿದ್ದವು. ಈ ಮೋಡಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ ಮಿಂಚು, ಘೋರ

ಗರ್ಜನೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು, ಅದ್ಭುತವಾದ ಸನ್ನಿವೇಶ ನಿರ್ಮಿತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು; ಕೆಲಕಾಲ ಕಳೆದನಂತರ ಈ ಮೇಘಗಳು ದ್ವಿಗುಣಿತವಾದವು. ಆಕಾಶವನ್ನೇರಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿದವು. ಎಲ್ಲವೂ ಸೇರಿ ಒಂದೇ ಬಾರಿಗೆ, ತಮ್ಮ ಗರ್ಭದಿಂದ ನೀರನ್ನು ಸುರಿಯಲು ಆರಂಭಿಸಿದವು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಂದ ಪ್ರಚೋದಿತವಾದ ಆ ಮೇಘಗಳ ನೀರು ಸುರಿಯುವಿಕೆ ಎಷ್ಟು ವೇಗವಾಗಿತ್ತೆಂದರೆ ಅಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲ ನೀರಿನಿಂದ ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂದ ಪ್ರದೇಶಗಳೆಲ್ಲ ಈ ಜಡಿಮಳೆಯಲ್ಲಿ ನೆಂದವು. ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡದೇ ಮಳೆ ಸುರಿಯಿತು. ಸಮುದ್ರಗಳು ಉಕ್ಕಿ ಹರಿದವು. ಉನ್ನತ ಪರ್ವತಗಳು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಕಾಣದಂತಾದವು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಹಾವಾಯು ಉದಯಿಸಿದ. ಮೋಡಗಳನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನು ಚೆದುರಿಸಿದ. ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಬೀಸಲಾರಂಭಿಸಿದ, ವಾಯುವಿನ ಈ ಅನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಂಚಾರದಿಂದ ಜಗವೆಲ್ಲ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತಗೊಂಡಿತು. ಆಗ ಶ್ರೀಮನ್ ನಾರಾಯಣನು ಆ ಪ್ರಳಯ ಮಾರುತವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪಾನ ಮಾಡಿದ. ಜಲರಾಶಿಯ ಮಧ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮೌನವಾಗಿ ಮಲಗಿದ. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನಿಯು ತಾನು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಆಲದಮರದ ಕೆಳಗೆ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿದ. ಒಮ್ಮೆ ಕಣ್ತೆರೆದು ನೋಡಿದಾಗ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲ ಜಲಮಯವಾದುದು ಕಾಣಿಸಿತು. ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ನೀರೇ ನೀರು. ಕಣ್ಣಿನ ದೃಷ್ಟಿ ಹರಿಯುವವರೆಗೂ ನೀರು ಮಾತ್ರ ಕಾಣಿಸಿತು. ಆ ನೀರನ್ನು ಕಂಡು ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನಿ ಭಯಗೊಂಡ. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ಆ ನೀರಿನ ಪ್ರವಾಹ ಮುನಿಯ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಈವರೆಗೆ ಮರದ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದಿದ್ದ ಮುನಿಯು ಈಗ ಆ ಮರವನ್ನೂ ಕಾಣದಾದ. ಕಣ್ಣು ಹರಿಸಿದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅಪಾರ ಜಲರಾಶಿ ಕಂಡು ಕಂಗಾಲಾದ, ನೀರಿನ ಪಾಲಾದ ಆ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನಿ ಬೇರೇನೂ ಮಾಡಲು ತೋಚದೆ ಈಜುತ್ತ, ಈಜುತ್ತ ಸಾಗಿದ. ಎಲ್ಲಿಗೆ ? ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಾರ. ಆದುದರಿಂದ ಈಜುತ್ತಿದ್ದ ಅಷ್ಟೆ. ಈಜಿ ದಡ ಸೇರುವ ಆಲೋಚನೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ದಡ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. 'ಈ ಭಯಂಕರ ಸನ್ನಿವೇಶದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಪಾರು ಮಾಡುವವರಾರು?'–ಎಂದು ಆ ಮುನಿ ಚಿಂತಿಸತೊಡಗಿದ. ಈಜಿ ಕೈ ಸೋತು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ ಮತ್ತೆ ಮಹತ್ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ನೀರಲ್ಲಿ ತೇಲಿದ. ಆರ್ತನಾಗಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮನನ್ನು ಕೂಗಿದ ; ತನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಮೊರೆಯಿಟ್ಟ.

ಆಗ ಅಶರೀರವಾಣಿ ಕೇಳಿಸಿತು : 'ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ, ನೀನು ಸಹಸ್ರಾರು ವರ್ಷ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದರೂ. ನಿನಗಿನ್ನೂ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಉದಯಿಸಿಲ್ಲ. ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನೀನೀಗಲೂ ಬಾಲ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ. ಪ್ರಳಯದಿಂದ ಬಾಲಕರು ಗಾಬರಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ–

ಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲ. ನೀನು ಹೆದರಬೇಡ, ನಾನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದೇನೆ. ನೀನು ನನ್ನೆಡೆಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವಿ. ಹೆದರದೆ, ಮುಂದೆ ಬಾ' ಈ ಅಶರೀರವಾಣಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯಮುನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯ, ಕೋಪ, ಅವಮಾನ ಎಲ್ಲ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಉಂಟಾದವು. ಏಕೆಂದರೆ, ಅಶರೀರವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿ ಬಂದದ್ದು ಓರ್ವ ಬಾಲಕನ ಧ್ವನಿ. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಅನಿಸಿತು:-'ಸಹಸ್ರ ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿ ಚಿರಂಜೀವಿ ಪಟ್ಟ ಪಡೆದ ತನ್ನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಂದಲೂ 'ದೀರ್ಘಾಯು ಪುರುಷ' ಎಂದು ಗೌರವಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ತನ್ನನ್ನು ಯಕಶ್ಚಿತ ಬಾಲಕ ಹೀಯಾಳಿಸಿ ಮಾತನಾಡುವದೆ? ತನ್ನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಏಕವಚನದಲ್ಲಿ ಸಂಬೋಧಿಸಿ, 'ನೀನಿನ್ನೂ ಬಾಲಕ' ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ ಇದು ಯಾರಿದ್ದಿತು? ನಡೆದದ್ದು ಸ್ವಪ್ನವೇ? ನಿಜವೆ? ನಾನೀಗ ಏನು ಮಾಡಬೇಕು?' ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸಿದ. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ. ಹಿಂದೆ ಕಂಡಿದ್ದ ಆಲದ ಮರ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನಿಯ ಎದುರು ಆ ಜಲ ರಾಶಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಮತ್ತೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು.

ಆ ವಟವೃಕ್ಷದ ವಿಶಾಲವಾದ ಕೊಂಡಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯದ್ಭುತವಾದ ಒಂದು ಸಿಂಹಾಸನ. ಆ ಸಿಂಹಾಸನವು ಚಿನ್ನದಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು.ರತ್ನಖಚಿತವಾಗಿದ್ದಿತು. ವಜ್ರ, ವೈಢೂರ್ಯ, ಹವಳ, ಪದ್ಮರಾಗ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಪುಷ್ಕಳವಾಗಿ ಸಿಂಹಾಸನದ ಎಲ್ಲ ಭಾಗಗಳಲ್ಲೂ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳ ಬೆಳಕಿನ ಆಕರದಂತೆ ಆ ಸಿಂಹಾಸನ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಆ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ದೇವನು ಬಾಲರೂಪ ಧರಿಸಿ ಕೋಟಿ ಸೂರ್ಯ ಸಮಪ್ರಭೆಯಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ.

ಆ ಬಾಲಕನಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಕೈಗಳಿದ್ದವು. ತಾವರೆಯಂತೆ ಸುಂದರವಾದ ನಯನಗಳಿದ್ದವು. ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವತ್ಸಲಾಂಛನ, ಶಂಖ, ಚಕ್ರ. ಗದೆಗಳು ಆಯಾ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ. ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದ ತುಳಸೀಹಾರ, ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯ ಕುಂಡಲಗಳು. ಅಪೂರ್ವ ರತ್ನಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಅನೇಕ ಕಾಂತಿ ಸೂಸುವ ಹಾರಗಳು ಕೊರಳಲ್ಲಿ.

ಇಂತಹ ಆ ಬಾಲಕನನ್ನು ನೋಡಿದ ನಂತರವೂ ಮುನಿಗೆ ಈ ಬಾಲಕ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀಹರಿ ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ತ್ರಿಕಾಲ ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಋಷಿಗೂ ಭಗವತ್ ಸಂಕಲ್ಪದಂತೆ ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾನ ಆವರಿಸಿತ್ತು. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಇಂತು ಆಲೋಚಿಸಿದ:–'ಇದೇನಾಶ್ಚರ್ಯ? ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲ ನಷ್ಟವಾಗಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಈ ಬಾಲಕ ಹೆದರಿಕೆ ಇಲ್ಲದೆ, ಈ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರುವನಲ್ಲ! ಇವನು ಒಬ್ಬನೇ ಹೇಗಿದ್ದಾನೆ? ಇವನು ಯಾರಿರಬಹುದು?'

ಯಾವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳೂ ಬಗೆಹರಿಯಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಅಜ್ಞಾನಕ್ಕಾಗಿ ಮರುಗಿದ ಆ ಮುನಿ. ಅಜ್ಞಾನ ಕೂಪದಂತಿರುವ ಮಾನುಷ ಯೋನಿಯನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದ. ಇಷ್ಟು ವರ್ಷ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದು, ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನಿ ಎಂದು ಭೂತ, ಭವಿಷ್ಯ, ವರ್ತಮಾನ ಬಲ್ಲ ಪ್ರಾಜ್ಞನೆಂದು ಜನರಿಂದ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೂ ಈ ಬಾಲಕ ಯಾರೆಂಬುದು ನನ್ನ

ಬುದ್ಧಿಗೆ ತಿಳಿಯದಾಯಿತಲ್ಲ! ನನ್ನ ತಪಸ್ಸು ವ್ಯರ್ಥ. ನನ್ನ ಜೀವನ ವ್ಯರ್ಥ. ನನ್ನ ದೀರ್ಘಾಯುಷ್ಯ ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜಕ ನನ್ನ ಸಾಧನೆಯೆಲ್ಲ ಏನೂ ಫಲ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಎದುರಿಗೆ ಕುಳಿತಿರುವ ಒಬ್ಬ ಬಾಲಕನನ್ನೂ ತಿಳಿಯಲಾರದ ನನ್ನ ಅಂತರ್‌ದೃಷ್ಟಿ ಎಷ್ಟು ಕ್ಷುಲ್ಲಕ! ಅವರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಎಷ್ಟು ಸೀಮಿತ! ಯೋಚಿಸಿ, ಯೋಚಿಸಿ, ದೀನಾತಿದೀನನಾದ ಆ ಮಹಾಮುನಿ. ಕಣ್ಣಿದುರು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಟಪತ್ರಶಾಯಿ ಯಾದ ಬಾಲಸೂರ್ಯನಂತೆ ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಆ ಬಾಲಕನನ್ನು ನೋಡತೊಡ ಗಿದ. ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಆ ಬಾಲಕನ ತೇಜಸ್ಸು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತ ಹೋಯಿತು. ಬಾಲಕನ ತೇಜಃ ಪ್ರಭೆಯನ್ನು ಮುನಿಯ ಕಣ್ಣು ಸಹಿಸದಾಯಿತು. ಬಾಲಕನನ್ನು ನೋಡ ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಕಣ್ಣು ಕಟ್ಟಿದಂತಾಯಿತು. ಏನೂ ಕಾಣಿಸದಂತಾಯಿತು. ಆಗ ಆ ಬಾಲಕನ ಮುಖದಿಂದ ಗಂಭೀರ ಧ್ವನಿ ಹೊರಟಿತು. 'ಮಗು, ನೀನು ಬಳಲಿ ರುವೆ, ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿರುವೆ. ಇದೋ, ಮುಂದೆ ಬಂದು, ನನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಬಿಡು. ಅಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಲಭಿಸುವದು.'

ಬಾಲಕನಿಂದ ಪ್ರೋಕ್ತವಾದ ಈ ಮಾತುಗಳು ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನಿಯ ಕಿವಿ ತಲುಪಿದಾಕ್ಷಣ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಉದ್ವಿಕ್ತ ಕೈಗಳನ್ನು ಮುಂದೆ ಚಾಚಿ ಯಾವುದೋ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಸೆಳೆಯಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ಬಾಲಕನ ತೆರೆದ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನಿಯು ಪ್ರಳಯ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದುದು, ಎಂಬ ಐವತ್ಮೂರನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಐವತ್ನಾಲ್ಕು

ಭಗವಂತನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನಿಯ ಸಂಚಾರ

ಬ್ರಹ್ಮ : ಮುನಿಗಳೆ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನಿಯು ಬಾಲಕನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿ ಸಿದ ನಂತರ, ಭಗವಂತನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಸಮಗ್ರ ಭೂಮಂಡಲವೆಲ್ಲ ಗೋಚರಿಸಿತು. ಏಳು ದ್ವೀಪಗಳು ಕಾಣಿಸಿದವು. ಲವಣ ಸಮುದ್ರ, ಇಕ್ಷು ಸಮುದ್ರ, ಸುರಾಸಮುದ್ರ, ಘೃತಸಮುದ್ರ, ದಧಿಸಮುದ್ರ, ಕ್ಷೀರಸಾಗರ, ಸಿಹಿ ನೀರಿನ ಸಾಗರ, ಈ ಏಳು ಸಾಗರಗಳು ಕಾಣಿಸಿದವು. ಅವನು ಕಂಡ ಏಳು ದ್ವೀಪಗಳ ಹೆಸರು ಇಂತಿವೆ ಜಂಬೂದ್ವೀಪ, ಲಕ್ಷದ್ವೀಪ, ಶಾಲ್ಮಲಾದ್ವೀಪ, ಕುಶದ್ವೀಪ, ಕ್ರೌಂಚದ್ವೀಪ, ಶಾಕದ್ವೀಪ ಮತ್ತು ಪುಷ್ಕರ ದ್ವೀಪ. ಸುವರ್ಣ ಮಯವಾದ ಮೇರು ಪರ್ವತವೂ ಅಲ್ಲಿ ಗೋಚರಿಸಿತು. ಅನೇಕ ರತ್ನಮಯ ಶಿಖರಗಳು ಕಾಣಿಸಿದವು. ಆ ಮೇರುಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮುನಿಗಳು ವಾಸವಾಗಿ

ದ್ದರು. ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಮರಗಳುಳ್ಳ ವನಗಳು ಇದ್ದವು. ಆ ವನಗಳಲ್ಲಿ ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಇದ್ದವು. ಹುಲಿ, ಸಿಂಹ, ಕಾಡುಹಂದಿ, ಚಮರಿಮೃಗ, ಕಾಡುಕೋಣ, ಆನೆ, ಜಿಂಕೆ, ಮತ್ತು ಕಪಿಗಳು ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಮನೋಹರವಾದ ಆ ಮೇರು ಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದವು. ಮೇರು ಪರ್ವತದ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗವಿದ್ದಿತು. ಅಲ್ಲಿ ದೇವೇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳು, ಸಿದ್ಧರು, ಚಾರಣರು, ನಾಗರು, ಯಕ್ಷರು, ಅಪ್ಸರೆಯರು, ಮುನಿಗಳು ಎಲ್ಲರೂ ವಾಸ ಮಾಡಿದ್ದರು. ವಿಷ್ಣುರೂಪಿಯಾದ ಆ ಬಾಲಕನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ ಬಾಲಕ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಸಂಪದ್ಯುಕ್ತವಾದ ಇಂತಹ ಮೇರುಪರ್ವತವನ್ನು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದ. ಭಗವಂತನ ಉದರ ದಲ್ಲಿ ಹಿಮಾಲಯ, ಹೇಮಕೂಟ, ನಿಷಧಗಿರಿ, ಗಂಧಮಾಧವ, ವಕ್ರಗಿರಿ, ಮೈನಾಕಗಿರಿ, ಶುಕ್ತಿಮಂತ ಪರ್ವತ, ಸಹ್ಯಪರ್ವತ, ಶ್ವೇತಗಿರಿ, ದುರ್ಧರ ಪರ್ವತ, ನೀಲಶೈಲ, ಕೈಲಾಸ, ಮಂದರಗಿರಿ, ಮಹೇಂದ್ರ ಪರ್ವತ ಅರ್ಬುದ ಪರ್ವತ, ಮಲಯ ಪರ್ವತ ಮತ್ತು ವಿಂಧ್ಯಗಿರಿ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಪರ್ವತ ಗಳು ಇದ್ದವು. ಈ ಎಲ್ಲ ಪರ್ವತಗಳನ್ನು ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನಿ ನೋಡಿದ. ಅನಂತರ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೇಶಗಳನ್ನು ಕಂಡ. ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ, ಪಾಂಚಾಲ, ಮತ್ಸ್ಯ, ರುದ್ರ, ಕೇಕಯ, ಬಾಹಲೀಕ, ಶೂರಸೇನ, ಕಾಶ್ಮೀರ, ತಂಗಣ, ಖಸ ಮೊದ ಲಾದ ದೇಶಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಗೋಚರಿಸಿದವು. ಋಷಿ ಮುನಿಗಳಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ, ಕರ್ಣಪ್ರಾವಣರೆಂಬ ಮರುಭೂಮಿಯ ಜನಗಳವರೆಗೆ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಜೀವಿಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿದರು. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ತೀರ್ಥಗಳು, ಗ್ರಾಮಗಳು, ನಗರಗಳು ಇವೆಲ್ಲವು ಅಲ್ಲಿ ಕಂಡವು. ಹೆಚ್ಚೇನು ಹೇಳುವುದು! ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಈ ಜಗತ್ತಿ ನಲ್ಲಿ ಕಂಡದ್ದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನದನ್ನೇ ಆ ಬಾಲರೂಪಿ ಭಗವಂತನ ಜಠರದಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ. ಆ ಬಾಲಕನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಭೂಲೋಕ, ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಭುವರ್ಲೋಕ, ಸ್ವರ್ಗಲೋಕ, ಮಹೋಲೋಕ, ಜನೋಲೋಕ ತಪೋಲೋಕ, ಸತ್ಯಲೋಕ ಮೊದಲಾದ ಊರ್ಧ್ವ ಲೋಕಗಳೂ, ಅತಲ, ವಿತಲ, ಸುತಲ, ರಸಾತಲ, ತಲಾತಲ ಮಹಾತಲ ಮತ್ತು ಪಾತಾಲ ಎಂಬ ಅಧೋಲೋಕಗಳೂ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿದವು. ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನಿಯು ಭಗವಂತನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಅಡೆತಡೆ ಇಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಸಂಚರಿಸಿದ. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಗವದನುಗ್ರಹದಿಂದ ಆ ಮುನಿಗೆ, ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ಸ್ಮರಣೆಯೂ ಇತ್ತು. ಮುನಿಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಉದ ರದ ಬಹುಭಾಗಗಳನ್ನು ಸಂಚರಿಸಿದ್ದೇನೆ ಎನಿಸಿದ್ದರೂ ವಸ್ತುತಃ ಭಗವಂತನ ಆಂತರಿಕ ದೇಹದ ಯಾವ ಭಾಗದಲ್ಲೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮುನಿ ಸಂಚರಿಸಿತಲಿಲ್ಲ.

ಎಷ್ಟು ವರ್ಷ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರೂ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಸಹ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸಲು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ವಿರಾಡ್ರೂಪವುಳ್ಳವ– ಆ ಶ್ರೀಹರಿ.

ಸಂಚರಿಸಿ, ಸಂಚರಿಸಿ ಸುಸ್ತಾದ ಆ ಮುನಿಯು ಆ ಶರೀರದಿಂದ ಹೊರಬರುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕಾಣದೆ, ಬಾಲರೂಪಿಯಾದ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಮತ್ತೆ ಶರಣು ಹೋದ. ಭಗವಂತನ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಅವನ ಉದರದೊಳಗಿಂದ ಮಹಾಮಾರುತ ಬಂದು ಹೊರಹೊಮ್ಮಿತು. ಆ ಗಾಳಿಯ ವೇಗಕ್ಕೆ ಮುನಿಯು ಬಾಲಭಗವಂತನ ತೆರೆದ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಬಂದ.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ 'ಮಾರ್ಕಂಡೆಯ ಮುನಿಯು ಭಗವಂತನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿದುದು' ಎಂಬ ಐವತ್ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಐವತ್ತೈದು

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮಾಡಿದ ಭಗವಂತನ ಸ್ತೋತ್ರ

ಬ್ರಹ್ಮ : ಮುನಿಗಳೇ, ಬಾಲಭಗವಂತನ ಮುಖಾರವಿಂದದಿಂದ ಈಚೆಗೆ ಬಂದ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನಿಯು ಕಣ್ತೆರೆದು ನೋಡಿದಾಗ, ಅವನಿಗೆ ಈ ಮೊದಲು ಕಾಣಿಸಿದಂತೆ, ಅಪರಂಪಾರ ಜಲಮಯವಾದ ಪ್ರಪಂಚವೇ ಕಾಣಿಸಿತು. ತನ್ನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಟವೃಕ್ಷ, ಆ ವೃಕ್ಷದ ಕೊಂಬೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಂಹಾಸನ, ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಮಂಡಿತನಾದ ಬಾಲಕ. ಬಾಲಕನ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವತ್ಸ ಲಾಂಛನ ಬಾಲಕನಿಗೆ ಚತುರ್ಭುಜಗಳು; ಚತುರ್ಭುಜಗಳಲ್ಲಿ ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗದಾದಿ ಲಾಂಛನಗಳು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಆ ಮುನಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪರಿಕ್ಷಿಸಿದ್ದ ದಿಙ್ಮೂಢನಾಗಿ, ಆ ಬಾಲಕನ ಮುಖವನ್ನು ನಿರುಕಿಸಿದ. ಆಗ ಬಾಲರೂಪಿ ಭಗವಂತನು ಮೋಹಾವೃತನಾದ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನನ್ನು ನೋಡಿ ನಗುತ್ತ ಹೀಗೆ ನುಡಿದ–"ಮುನಿಯೇ, ಇದೀಗ ನೀನು ನನ್ನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರ ಮಾಡಿದೆ ಅಷ್ಟೆ. ಅಲ್ಲಿ ಏನೇನು ಕಂಡೆ ? ನಿನ್ನ ಆಯಾಸ ಪರಿಹಾರವಾಯಿತೆ ? ನೀನು ನನ್ನ ಭಕ್ತ. ಬಹುಬಾರಿಗೆ ನನನ ಶರಣು ಬಂದಿರುವೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಲು ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಕೇಳು. ನನ್ನನ್ನು ಅಡಿಯಿಂದ ಮುಡಿಯವರೆಗೆ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಒಮ್ಮೆ ನೋಡು. ಆಗ ನಿನಗೆ ನಾನು ಯಾರೆಂಬುದು ತಿಳಿಯುವದು.

ಬ್ರಹ್ಮ : ಇಷ್ಟು ಹೇಳಿ, ಭಗವಂತನು ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನಿಗೆ ದಿವ್ಯ ಚಕ್ಷುಸ್ಸನ್ನು ಅನು ಗ್ರಹಿಸಿದ ಭಗವಂತನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ದಿವ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ

ಮುನಿಯು ಭಗವಂತನನ್ನು ನೋಡಿದ. ಆ ಮುನಿಗೆ ಜ್ಞಾನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತಿಳಿದು ಹೋಯಿತು–ಯಾವ ಭಗವಂತನನ್ನು ಕಾಣಲು ಬಹು ಸಂವತ್ಸರಗಳಿಂದ ಅನವರತವಾದ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ, ತಪೋನುಷ್ಠಾನಗಳನ್ನು ತಾನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನೋ ಆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀ ಹರಿಯೇ ತನ್ನೆದುರು ಇರುವ ಈ ಬಾಲಕ' ಎಂಬುವುದಾಗಿ ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ,ಮುನಿಯು ಬಾಲಕನ ಪಾದದ ಬಳಿ ಭಾವಿಸಿದ. ಪಾದ ಸ್ಪರ್ಶಮಾಡಿ, ಬಾಗಿ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ, ಇಂತು ಸ್ತುತಿಸಿದ.

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ : ದೇವದೇವ ಜಗನ್ನಾಥ ಮಾಯಾಬಾಲ ವಸುಂಧರೆ ।
ತ್ರಾಹಿಮಾಂ ಚಾರ ಪದ್ಮಾಕ್ಷ ದುಃಖಿತಂ ಶರಣಾಗತಂ ॥

ಮಾಯೆಯಿಂದ ಬಾಲಕನ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಓ ದೇವ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆ, ನೀನು ಜಗದೊಡೆಯನು ಕಮಲದಂತೆ ಸುಂದರವಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವ. ಹೇ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷ, ದುಃಖದಿಂದ ನಿನ್ನ ಮೊರೆ ಹೊಕ್ಕ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು.

ಪ್ರಳಯ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಿದ್ದ ಅಗ್ನಿ, ವಾಯು, ಜಲ, ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ನಾನು ತುಂಬ ಬಳಲಿರುವೆ. ಹಸಿವು ನೀರಡಿಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಬಾಧಿಸುತ್ತಿವೆ. ನಾನು ನಿರಾಶ್ರಿತನಾಗಿರುವೆ. ಹೇ ಭಗವಂತ, ನಿನ್ನ ಉದರದಲ್ಲಿನ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೂ ನಾನು ಸುತ್ತಿದೆ. ಆಯಾಸಗೊಂಡಿರುವೆ. ನನ್ನನ್ನು ಸಲಹುವ ಸ್ವಾಮಿ ನೀನೆ. ನೀನು ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಸಂಹಾರಗಳಿಗೆ ಕಾರಣ ಪುರುಷ. ನನ್ನನ್ನು ಸಲಹುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ನಿನ್ನದು. ಹೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತೆ. ಜಗತ್ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಗೂ, ಸೃಷ್ಟಿ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಕೊಡುವವ ನೀನೇ. ನೀನು ಮಧು, ಕಂಸ, ಕೇಶಿ, ಅರಿಷ್ಟಾಸುರ ಮೊದಲಾದ ದೈತ್ಯ ದಾನವರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿರುವೆ. ಸಜ್ಜನರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿರುವಿ. ಹೇ ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿಯೇ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು. ಹೇ ಉಪೇಂದ್ರನೆ, ಪಂಚಭೂತಗಳೂ ನೀನೇ. ಮನಸ್ಸು ಅಹಂಕಾರ, ಬುದ್ಧಿ, ಪ್ರಕೃತಿ, ಸತ್ವ, ರಜಸ್ಸು, ತಮಸ್ಸು ಮುಂತಾದ ಗುಣಗಳು ನೀನೇ. ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಿಯಾದ ವಿರಾಟ್‌ಪುರುಷ ನೀನು. ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಶ್ರೋತ್ರ ಮೊದಲಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಶಬ್ದ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳು ನೀನೇ. ಯಜ್ಞಾಧಿಪತಿ ನೀನು. ಪಿತೃದೇವತೆಗಳು, ವಾಲಖಿಲ್ಯರು, ನವಬ್ರಹ್ಮರು, ಋಷಿಗಳು, ಅಶ್ವಿನಿಕುಮಾರರು, ನಿಶಾಚರರಾದ ಭೂತಪ್ರೇತಗಳು, ಎಲ್ಲ ನಿನ್ನಿಂದಲೇ. ಹೇ ದೇವ, ದೇವ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹೇಳುವದು ? ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಅತಿ ಚಿಕ್ಕ ಜೀವಿಯ ವರೆಗಿನ, ಈಗ ಇರುವ, ಮುಂದೆ ಜನಿಸುವ ಹಿಂದೆ ಜನಿಸಿದ್ದ, ಸಮಸ್ತ ಜೀವರೂಪವಾದ ಜಾತಿ ಎಲ್ಲ ನೀನೇ ಆಗಿರುವಿ. ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ಬಾಹ್ಯಸ್ವರೂಪ. ನಿನ್ನ ಅಂತಸ್ಸ್ವರೂಪ ನಮಗೆ ಗೋಚರವಾಗುವಂಥದಲ್ಲ, ಎಂತಹ ಮೇಧಾವಿಗಳೂ, ನಿನ್ನ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರರು. ನೀನು ಮನೋವಾಚಾಮಗೋಚರ. ನೀನು ಸರ್ವ ಸದ್ಗುಣ ಸಂಪೂರ್ಣ. ಅಗಣಿತ

ಗುಣಗಳ ಗಣಿ. ನಿನ್ನ ಮೊರೆಯನ್ನು ಯಾರು ಅರಿತಾರು. ನಿನ್ನನ್ನು ತಿಳಿದು ಸ್ತುತಿಸಲು ಯಾರು ತಾನೇ ಸಮರ್ಥರು ? ಹೀಗಿದ್ದೂ ನಿನ್ನ ಭವ್ಯರೂಪವನ್ನು ಕಂಡು ತಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗದೆ ತಿಳಿದಂತೆ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದೇನೆ-ಈ ನನ್ನ ಅಲ್ಪಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ನೀನು ಕ್ಷಮಿಸುವೆ ಅಷ್ಟೆ.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ "ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮಾಡಿದ ಭಗವಂತನ ಸ್ತೋತ್ರ" ಎಂದು ಐವತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಐವತ್ತಾರು

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನಿಗೆ ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹ

ಬ್ರಹ್ಮ:-ವಿಪ್ರೋತ್ತಮರೆ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನು ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿಸಿದಾಗ, ಭಗವಂತ-ಪ್ರೀತನಾದ. ಮೇಘ ಗಂಭೀರವಾದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ-'ಮುನಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆ, ನಿನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಪರಿತುಷ್ಟ. ಬೇಕಾದುದನ್ನು ಬೇಡು. ಅನುಗ್ರಹಿಸುವೆ.

ಬಾಲರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನಿಗೆ ಪರಮ ಸಂತೋಷವೆನಿಸಿತು. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ನುಡಿದ:—

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ:-ಭಗವನ್, ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ, ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯ ಬೇಕೆಂಬ ಒಂದೇ ಒಂದು ಅಪೇಕ್ಷೆ ನನಗಿದೆ. ನಿನ್ನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಸಾಕಷ್ಟು ತಿರುಗಾಡಿದೆ. ಆದರೂ ನಿನ್ನ ನೈಜ ಸ್ವರೂಪದ ನೆಲೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯ ಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ನೀನು ಬಾಲಕ ರೂಪವನ್ನು ಏಕೆ ತಳೆದಿರುವೆ ? ನಿನ್ನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು ಏಕೆ ಇಟ್ಟಿರುವೆ? ಇದೆಲ್ಲವನ್ನು ನನಗೆ ನಿರೂಪಿಸು. ಈ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನ ಬಾಲ ಶರೀರದ ಉದರದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಇದೆ? ಈ ತತ್ವವನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸು. ನೀನು ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಬಾಲರೂಪದಿಂದ ಎಷ್ಟು ಕಾಲದ ವರೆಗೆ ಇರುತ್ತಿ ? ಮುಂದೇನು? ದಯುವಿಟ್ಟು, ನನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿ, ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸು.

ಭಗವಂತನ:-ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ, ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನ ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭ. ದೇವತೆಗಳೂ ಸಹ ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪ ತಿಳಿಯಲು ಸಮರ್ಥರಾಗಿಲ್ಲ ನೀನು ನನ್ನ ಭಕ್ತನಾಗಿರುವೆ. ತಂದೆಯನ್ನು ಮಗ ಆಶ್ರಯಿಸುವಂತೆ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಮೊರೆ ಹೊಕ್ಕಿರುವಿ. ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸುವೆ ಕೇಳು.

ನನಗೆ ನಾರಾಯಣ ಎಂದೂ ಹೆಸರು. ಹಿಂದೆ ನೀರಿಗೆ ನಾರ ಎಂಬ ಸಂಜ್ಞೆಯನ್ನು ನಾನು ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದೆ. ಆ ನಾರವೇ ಅಂದರೆ ನೀರೇ ನನಗೆ ಅಯನ ಅಂದರೆ ವಾಸಸ್ಥಾನ. ಆದುದರಿಂದ ನನಗೆ ನಾರಾಯಣ ಎಂದೂ ಹೆಸರಾಯಿತು. ನಾನು ಉತ್ಪತ್ತಿ ವಿನಾಶ ರಹಿತ. ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಸಂಹಾರ ಕರ್ತ, ಅನಾದ್ಯನಂತ ಸ್ಥಿತಿ ಉಳ್ಳವ. ವಿಷ್ಣು ನಾನೇ, ಬ್ರಹ್ಮ ನಾನೇ, ದೇವಾಧಿಪ ಇಂದ್ರ, ಕುಬೇರ, ಪ್ರೇತ ಪತಿಯವ, ಶಿವ, ಚಂದ್ರ, ಕಶ್ಯಪಬ್ರಹ್ಮ ಇವರೆಲ್ಲ ನಾನೇ. ನನ್ನ ವಿರಾಡ್ರೂಪ ಹೀಗಿದೆ–ಅಗ್ನಿ ನನ್ನ ಮುಖ, ಭೂಮಿ ನನ್ನ ಕಾಲು, ಚಂದ್ರ ಸೂರ್ಯರು ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳು. ನನ್ನ ಶಿರಸ್ಸು ಸ್ವರ್ಗ. ದಿಕ್ಕು ಮತ್ತು ಆಕಾಶಗಳು ನನ್ನ ಕಿವಿ. ನೀರು ನನ್ನ ಬೆವರು. ವಿದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆಕಾಶವೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಶರೀರ. ವಾಯು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು. ಇದು ನನ್ನ ವಿರಾಡ್ರೂಪದ ವಿವರಣೆ. ಭೂಮಿಗೆ ಮೇರೆಯಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಸಮುದ್ರಗಳಿವೆ. ಮೇರು, ಮಂದರ ಎಂಬ ದೊಡ್ಡ ಗಿರಿಗಳಿವೆ ಈ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ. ಇಂತಹ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಆದಿಶೇಷನ ರೂಪದಿಂದ ಧರಿಸಿದವ ನಾನೇ. ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಈ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ನಾನು ಆದಿವರಾಹ ರೂಪಧರಿಸಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿದೆ. ವಡವಾಗ್ನಿಯ ರೂಪ ತಳೆದು, ಸಮುದ್ರದ ನೀರನ್ನೆಲ್ಲ ಪಾನಮಾಡುವ ಹಾಗೂ ಅದನ್ನು ಹೊರ ಹಾಕುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ನನಗಿದೆ. ಋಗ್, ಯಜು, ಸಾಮ, ಅಥರ್ವವೆಂಬ ಚತುರ್ವೇದಗಳು ಆವಿಷ್ಕಾರಗೊಂಡದ್ದು ನನ್ನಿಂದಲೇ. ಆ ನಿಗಮಾಗಮಗಳ ರಹಸ್ಯ ಗುರಿಯೂ ನಾನೇ. ನನ್ನ ಕಾಲುಗಳಿಂದಶೂದ್ರರು, ತೊಡೆಗಳಿಂದ ವೈಶ್ಯರು, ಬಾಹುಗಳಿಂದ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು, ಮುಖದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಜನಿಸಿದ್ದಾರೆ, ಪರಮಹಂಸಾಶ್ರಮ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಪರಿಶುದ್ಧಾತ್ಮರು, ಆತ್ಮಜ್ಞಾನೇಚ್ಛುಗಳು, ಚಿಂತಿಸುವುದು ನನ್ನನ್ನೇ. ಸಾತ್ವಿಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ, ಸಾತ್ವಿಕ ಜೀವಿಗಳೆಲ್ಲರ ಉಪಾಸ್ಯ ಮೂರ್ತಿ ನಾನು. ಪ್ರಳಯತೇಜ, ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿ, ಪ್ರಳಯಾದಿತ್ಯ, ಪ್ರಳಯಮಾರುತ ಇವೆಲ್ಲವೂ ನನ್ನ ಆವಿರ್ಭಾವಗಳೇ.

ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ನಕ್ಷತ್ರಗಳೆಲ್ಲ ವಿರಾಟ ಪುರುಷನಾದ ನನ್ನ ರೋಮಕೂಪಗಳು. ರತ್ನಾಕರ ನನ್ನ ಶಯನಸ್ಥಾನ. ಚತುರ್ದಿಕ್ಕುಗಳು ನನಗೆ ವಸ್ತ್ರಗಳು. ಮಾನವರ ಮನದಲ್ಲಿ ಉದಯಿಸುವ ಸಂತೋಷ, ದುಃಖ, ಮೋಹ ಮೊದಲಾದ ಭಾವಗಳೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೂಪಗಳೇ. ನನ್ನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿಯೇ ಜನರು ತಪಸ್ಸು, ಯಜ್ಞ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿ, ಆಯಾ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಫಲ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ನನ್ನ ವಿರಾಟ ಶರೀರದಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಅರಿವು ಇಲ್ಲದೆ ಜೀವಿಗಳು, ಸಾರಾಸಾರ ವಿವೇಕಶೂನ್ಯರಾಗಿ ಸುಖವನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿರುವರು. ಇವರೆಲ್ಲ ಅಸ್ವತಂತ್ರರು. ಯೋಗ್ಯತಾಶಾಲಿಗಳಾದ ಸಜ್ಜನರು ವೇದಾಧ್ಯಯನ, ಋಜು ಜೀವನ, ಜ್ಞಾನ ಸಂಪಾದನ ಮೊದಲಾದ ಮಾರ್ಗಗಳಿಂದ ನನ್ನನ್ನೂ ಆರಾಧಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ದುರಾಚಾರಿಗಳು, ಕೃಪಣರು, ಪಾಪಿಗಳು, ವಿಪರೀತ ಚಂಚಲರು, ನನ್ನನ್ನು ಪಡೆಯಲಾರರು. ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ನಾನು ಬಹುದೂರ. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ಧರ್ಮನಷ್ಟವಾಗಿ ಅಧರ್ಮ ತಲೆದೋರುವದೋ ಆಗ ನಾನು ಧರ್ಮದ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅವತರಿಸುವೆ. ಪುಣ್ಯವಂತರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ರೂಪದಿಂದ ನಾನು ಜನಿಸಿ ಬರುತ್ತೇನೆ. ಭೂಮಿಗೆ ಭಾರರಾದ ಸುಜನ ಪೀಡಕರಾದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನೂ, ನಾನು ಆಗ ಸಂಹರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಸಜ್ಜನರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತೇನೆ. ಇದು ನನ್ನ ವ್ರತ. ಆಯಾಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾದ ಆಯಾಯ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸಿ ಅವರವರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವೆ. ಆ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ನಾನೇ ನಿಂತು, ಅವರಿಂದ ಕರ್ಮ ಮಾಡಿಸುವೆ. ಮತ್ತು ಆ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಫಲವನ್ನೂ ನಾನೇ ಕೊಡುವೆ.

ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಅಧರ್ಮ ಮೂರು ಪಾಲು, ಧರ್ಮ ಒಂದು ಪಾಲು ಮಾತ್ರ. ಯುಗಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಲರೂಪದಿಂದ ನಾನೇ ಜಗತ್ತನ್ನೆಲ್ಲ ನಾಶ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲೂ ನಾನು ನೆಲೆಸಿರುವೆ, ಆದರೆ ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಹೇ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನಿಯೇ, ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಹೊಂದಲು, ಬಹಳಷ್ಟು ದುಃಖಪಟ್ಟಿರುವೆ. ಈ ಶ್ರಮ ವ್ಯರ್ಥವಲ್ಲ. ನೀನು ಮುಂದೆ, ಮಹಾನ್ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೆ ಭಾಗಿಯಾಗಲಿರುವೆ.

ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗದಾಧಾರಿಯಾದ ನಾನು ಈಗ ಇರುವಂತೆಯೇ ಶಿಶುರೂಪದಿಂದ ಸಾವಿರ ಯುಗಗಳ ವರೆಗೆ ಈ ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಪವಡಿಸುವೆ. ಜಗವೆಲ್ಲ ಪ್ರಳಯದಿಂದ ನಷ್ಟವಾದರೂ ನೀನು ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ನಷ್ಟವಾಗದೇ ಉಳಿದು ನನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆ. ನನ್ನಿಂದ ಉಪದೇಶ ಪಡೆದೆ. ನೀನು ನನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನೆಲ್ಲ ಕಂಡೆ ಆದರೆ, ಅದರ ತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನನ್ನು ಶರೀರದಿಂದ ಹೊರಗೆ ತಂದವ ನಾನೇ. ದೇವಾಸುರರಿಗೂ, ತಿಳಿಯಲು ದುಸ್ತರವಾದ ಆತ್ಮ ತತ್ವವನ್ನು ನಿನಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಮುನಿಯೇ, ಬ್ರಹ್ಮನು ಈಗ, ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ತಪಸ್ಸು ಮುಗಿಯುವವರೆಗೆ ನೀನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇರು ಬ್ರಹ್ಮನು ತಪಸ್ಸಮಾಧಿಯಿಂದ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡ ನಂತರ ಪುನಃ ಸೃಷ್ಟಿ ಆರಂಭವಾಗುವದು. ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ್ದೇನೆ. ದೇವತೆಗಳಂತೆ ನೀನು ದೀರ್ಘಾಯು ವಾಗುವಿ. ಈಗಲೇ ಚಿರಂಜೀವಿ ಎನಿಸಿದ ನೀನು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಯುಷ್ಯ ಪಡೆ ನಿನಗೆ ಇನ್ನೂ ಏನಾದರೂ ಬೇಕಿದ್ದರೂ, ಯಾಚಿಸು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವೆ.

ಶ್ರೀಹರಿಯ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನಿಯು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದ; ಹೀಗೆ ನುಡಿದ : 'ದೇವೇಶ ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯರೂಪ ಕಂಡೆ ನನ್ನ ಅಜ್ಞಾನ ತೊಲಗಿತು. ಸ್ವಾಮಿ, ನನಗೆ ಅಭಿಲಾಷೆ ಒಂದಿದೆ ಪುರುಷೋತ್ತಮ

ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶಿವಾಲಯು ಒಂದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆ ನನಗಿದೆ. ಈ ನನ ಉದ್ದೇಶ ಈಡೇರುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು.

ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನ ಈ ಬಯಕೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಭಗವಂತನು, ಮಾರ್ಕಂಡೇಯನನ್ನು ಇಂತು ಹರಿಸಿದ:-'ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛೆ ನೆರವೇರಲಿ. ನೀನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವ ಮಾನವರ ದುಃಖಗಳು ದೂರವಾಗಲಿ. ಮನೋರಥಗಳು ಸಿದ್ಧಿಸಲಿ. ನೀನು ಶಿವಲಿಂಗ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿದರೆ ನನ್ನ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿದಂತೆಯೇ. ನನಗೂ ಶಿವನಿಗೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ. ಜಗತ್ತಿನ ಸ್ಥಿತಿ ಸಂಹಾರಾದಿ ಗೋಸ್ಕರ ನಾನೇ ಶಿವರೂಪಧಾರಣ ಮಾಡಿ ಶಿವನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ಸುತ್ತೇನೆ. ಅಜ್ಞಾನಿ ಮಾತ್ರ ಶಿವರುದ್ರರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ತನ್ನವರು ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ತನ್ನವರಲ್ಲ ಎಂದು ಮೋಹಕ್ಕೊಳಗಾಗುತ್ತಾನೆ. ವಾದಕ್ಕೆ ಇಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಕೊನೆಗೂ ತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯುವದಿಲ್ಲ.

ನೀನು ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಶಿವಾಲಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸು. ಆ ದೇವಾಲಯದ ಉತ್ತರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರವಾದ ಒಂದು ತೀರ್ಥವನ್ನು ಸಹ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡು. ಆ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ "ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ತೀರ್ಥ" ಎಂದು ಹೆಸರಾಗುಗುವದು. ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಆ ತೀರ್ಥವು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿನ ಸಜ್ಜನರ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುವದು. ಎಂದು ನುಡಿದು ಭಗವಂತನು ಅದೃಶ್ಯನಾದನು

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ಮುನಿಗೆ ಭಗವದ್ದರ್ಶನ
ಎಂಬ ಐವತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಐವತ್ತೇಳು

ಕೃಷ್ಣ ದರ್ಶನ ಮಹಾತ್ಮ್ಯೆ

ಬ್ರಹ್ಮ:-ಮುನಿಗಳೆ, ಪಂಚತೀರ್ಥದ ವಿಧಿಯನ್ನು ಈಗ ನಿರೂಪಿಸುವೆ. ಪಂಚತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸ್ನಾನ, ದಾನ, ಅಭಿಷೇಕಗಳಿಗೆ ಫಲ ಏನೇನು ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುವೆ,ಕೇಳಿರಿ.ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಉತ್ತರಾಭಿಮುಖವಾಗಿ, ಮೂರು ಸಲ ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಬೇಕು. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಬೇಕು.

ಸಂಸಾರ ಸಾಗರೇಮಗ್ನಂ ಪಾಪಗ್ರಸ್ತಮಚೇತನಂ ।
ತ್ರಾಹಿಮಾಂ ಭಗನೇತ್ರಘ್ನ ತ್ರಿಪುರಾರೇ ನಮೋಸ್ತುತೇ ॥

ಭಗ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಸೂರ್ಯನ ನೇತ್ರವನ್ನು ಕಿತ್ತಿದ ಮಹಾಮಹಿಮನಾದ ಹೇ ದೇವ, ನಾನು ಪಾಪಿ, ಮೂಢ,ಸಂಸಾರಮಗ್ನ ಇಂತಹ ನನ್ನನ್ನು ನೀ ಕಾಪಾಡು ತ್ರಿಪುರನೆಂಬ ಅಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಹೇ ಮಹಾದೇವ, ನಿನಗೆ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು.

ನಮಃಶಿವಾಯ ಸರ್ವಪಾಪ ಹರಾಯಚ ।
ಸ್ನಾನಂ ಕರೋಮಿ ದೇವೇಶ ನಮನಶ್ಯಾತುಪಾತಕಂ ॥

ಹೇ ಪ್ರಭುವೇ, ನೀನು ಶಾಂತನು ಮಂಗಳ ಸ್ವರೂಪನು: ಪಾಪನಾಶಕನು. ನಿನ್ನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಲು ನನಗೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಡು. ನಿನ್ನಿಂದ ಅನುಮತನಾಗಿ ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ನಾನು ಮಾಡುವ ಸ್ನಾನದಿಂದ ನನ್ನ ಪಾಪಗಳು ನಷ್ಟವಾಗಲಿ.

ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಸ್ನಾನವನ್ನು ಪೂರೈಸಿ ನಾಭಿಯವರೆಗೆ ಆಳವಾಗಿರುವ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡು, ದೇವತೆಗಳೂ, ಋಷಿಗಳೂ, ಪಿತೃದೇವತೆಗಳು ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಎಳ್ಳುನೀರಿನಿಂದ ತರ್ಪಣಕೊಡಬೇಕು. ಸ್ನಾನಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಆಚಮನ ಮಾಡಿ ಶಿವಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಶಿವಮೂಲ ಮಂತ್ರ ಪಠಿಸುತ್ತ ಅಥವಾ ಅಘೋರ ಮಂತ್ರ ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತ ಮಹಾದೇವನಿಗೆ ಮೂರು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನು ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವದರ ಮೂಲಕ ಅರ್ಚನೆ ಗೈಯಬೇಕು. ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಹೀಗೆ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಬೇಕು.

ತ್ರಿಲೋಚನ ನಮಸ್ತೇಽಸ್ತು ನಮಸ್ತೇ ಶಶಿಭೂಷಣ ।
ತ್ರಾಹಿಮಾಂ ತ್ವಂ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಮಹಾದೇವ ನಮೋಽಸ್ತುತೇ ॥

ಮೂರು ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಚಂದ್ರಶೇಖರನಾದ, ಹೇ ದೇವನೇ ನಿನಗೆ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು. ಹೇ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ, ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು. ಮಹಾದೇವನಾಥ ನಿನಗೆ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು. ಹೀಗೆ ಶಂಕರನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದರೆ, ಶಂಕರನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವನು. ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಶಂಕರನ ದರ್ಶನ ಪಡೆದು ಅವನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದ ನರನು ಹತ್ತು ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಸತತವಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತರೀತಿಯಿಂದ ಶಂಕರನ ಸಮಾರಾಧನೆ ಮಾಡಿದವ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಶಿವಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವನು ಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಲ್ಪದವರೆಗೆ ಭೋಗಭಾಗ್ಯ ಅನುಭವಿಸುವನು. ಪುಣ್ಯ ನಷ್ಟವಾದ ಬಳಿಕ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಮರಳುವನು. ಇಲ್ಲಿ ಸದ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನಿಸುವನು. ಅಧ್ಯಯನ ಶೀಲನಾಗಿ ಸಾಧನಾ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಿ, ಶಂಕರನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ, ಪರಮಪದವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ವಟವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಸನ್ನಿಧಾನವಿದೆ. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವಟವೃಕ್ಷ ಸೇವಿಸಿದವ, ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ವಟವೃಕ್ಷವು ದೇವಾಧಿದೇವತೆಗಳ ಆಶ್ರಯಸ್ಥಾನ. ನ್ಯಗ್ರೋಧ ತರುವಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದವ

ರಾಜಸೂಯ ಮತ್ತು ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗಗಳಿಂದ ಬರುವ ಫಲಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದ ಫಲವನ್ನು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಪಡೆದು ಸ್ವಕುಲವನ್ನು ಉದ್ಧಾರಗೈದು ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ಪದವಿ ಪಡೆಯುವನು. ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಎದುರಿಗೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿತನಾದ ಗರುಡನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದ ಮಾನವನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸಕಲ ಪಾಪ ಮುಕ್ತನಾಗಿ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನು ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ [illegible] ಬಲದೇವ, ಪುರುಷೋತ್ತಮ, ಸುಭದ್ರೆ, ಗರುಡ, ವಟವೃಕ್ಷ ಇವರೆಲ್ಲರ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದವ ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ ಉತ್ತಮ ಗತಿ ಹೊಂದುವನು ಇವರನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸುವ ಕ್ರಮ ಹೀಗಿದೆ –

ಮೊದಲು ಶ್ರೀಹರಿಯ ದೇವಾಲಯ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಮೂರು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಹಾಕಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಬೇಕು ನಂತರ ಸಂಕರ್ಷಣ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಬಲರಾಮನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತ ಬಲದೇವನಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ,ನಮಸ್ಕಾರ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು.ಬಲರಾಮನನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಬೇಕು.

ನಮಸ್ತೇ । ಹಲಧೃಗ್ರಾಮ, ನಮಸ್ತೇ । ಮುಸಲಾಯುಧ ।
ನಮಸ್ತೇ ರೇವತೀಕಾಂತ ನಮಸ್ತೆ ಭಕ್ತವತ್ಸಲ ॥
ನಮಸ್ತೆ ಬಲಿನಾಂಶ್ರೇಷ್ಠ ನಮಸ್ತೆಧರಣೀಧರ ।
ಪ್ರಲಂಬಾರೆ ನಮಸ್ತೇsಸ್ತು ತ್ರಾಹಿಮಾಂ ಕೃಷ್ಣ ಪೂರ್ವಜ ॥

ಮುಸಲ (ಒನಕೆ) ಎಂಬ ಆಯುಧವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ಬಲರಾಮನೇ, ನಿನಗೆ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು. ರೇವತಿ ಪತಿಯೂ, ಭಕ್ತವತ್ಸಲನೂ ಆದ, ಬಲಭದ್ರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಆದಿಶೇಷನ ಅವತಾರಭೂತನಾದ, ಮಹಾಬಲಿಷ್ಠನಾದ, ಪ್ರಲಂಬಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ, ಅಣ್ಣನಾದ ಹೇ ಬಲದೇವನೇ ನಿನಗೆ ವಂದನೆಗಳು.

ಹೀಗೆ ಬಲದೇವನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡುವವನು ಅಪೇಕ್ಷಿತ ಫಲಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಬಲರಾಮನನ್ನು ಭಜಿಸಿದ ನಂತರ ಮತ್ತೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಭಕ್ತಿಪುರಸ್ಸರವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರ ಜಪಿಸುವವರು ಹೊಂದಬಹುದಾದ ಉನ್ನತ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ದೇವತೆಗಳೂ ಹೊಂದಲಾರರು ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರವು ಅಷ್ಟು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು ಆದುದರಿಂದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಗಂಧ, ಪುಷ್ಪ, [illegible] ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ಭಗವಂತನನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿ, ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರ ಜಪಿಸಿ, ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿಸಬೇಕು

ಜಯಕೃಷ್ಣ ಜಗನ್ನಾಥ, ಜಯ ಸರ್ವಾಘನಾಶನ ।
ಜಯ ಚಾಣೂರ ಕೇಶಿಘ್ನ ಜಯ ಕಂಸ ನಿಷೂದನ ॥
ಜಯ ಪದ್ಮ ಪಾಲಾಶಾಕ್ಷ ಜಯ ಚಕ್ರಗದಾಧರ ।
ಜಯ ನೀಲಾಂಬುದಶ್ಯಾಮ ಜಯ ಸರ್ವಸುಖ ಪ್ರದ ॥
ಜಯ ದೇವ ಜಗತ್ಪೂಜ್ಯ ಜಯ ಸಂಸಾರ ನಾಶನ ।

ಜಯ ಲೋಕ ಪತೇ ನಾಥ ಜಯ ವಾಂಛಾ ಫಲಪ್ರದ ॥
ಸಂಸಾರ ಸಾಗರೆ ಘೋರೆ ನಿಸ್ಸಾರೆ ದುಃಖ ಫೇನಿಲೆ ।
ಕ್ರೋಧ ಗ್ರಾಹಕುಲೇ ಕಾದ್ರೆ ವಿಷಯೋದಕ ಸಂಪ್ಲವೆ ॥
ನಾನಾರೋಗೋರ್ಮಿಕಲಿಲೆ ಮೋಹವರ್ತಸುದುಸ್ತರೆ ।
ನಿಮಗ್ನೋಽಹಂ ಸುರಶ್ರೇಷ್ಠ ತ್ರಾಹಿಮಾಂ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ನಿನಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ, ಜಗದೊಡೆಯ ನಿನಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ. ಸಕಲರ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ಹೇ ಕಂಸಾರ, ನಿನಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ. ತಾವರೆಯಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ಚಕ್ರ, ಗದಾಧಾರಿಯಾದ ಚಾಣೂರ ಕೇಶಿಯೆಂಬ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ, ಸಕಲರಿಗೆ ಸುಖವನ್ನು ಕೊಡುವ ದೇವನೆ, ನೀನು ಜಯಶೀಲನಾಗು. ಜಗದ್ವಂದ್ಯನಾದ ಸಂಸಾರದ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುವ, ಭಕ್ತರಿಗೆ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಕರುಣಿಸುವ ಜಗತ್ತಿನ ಒಡೆಯನೆ, ನಿನಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ, ಜಯವಾಗಲಿ.

ಈ ಸಂಸಾರ ಒಂದು ಭಯಾನಕ ಸಾಗರ. ನೊರೆಯುಕ್ಕುವಂತೆ ಈ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ದುಃಖಗಳ ಮೊರೆತ. ತಿಮಿಂಗಿಲು, ಮೊಸಳೆ ಇವುಗಳಂತೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿನ ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧಗಳು, ವಿಷಯವಾಸನೆಯೇ ಈ ಸಾಗರದಲ್ಲಿನ ನೀರು. ಬಗೆ ಬಗೆಯ ರೋಗಗಳೆಂಬ ಅಲೆಗಳು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ತಲೆದೋರುತ್ತಿರುವವು. ಈ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮೋಹವೆಂಬ ಸುಳಿಗೆ ಸಿಲುಕಿದವರು ಪಾರಾಗಿ ಬರುವಂತೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಘೋರ ಸಂಸಾರ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಮುಳುಗಿ ಏಳುತ್ತಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ಹೇ ಪುರುಷೋತ್ತಮ, ನೀನು ಉದ್ಧರಿಸು.

ಹೀಗೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಪ್ರಭುವಾದ ಆ ಪುರಷೋತ್ತಮನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಭಗವಂತನು ಭಕ್ತವತ್ಸಲನು, ಪಾಪನಾಶಕನು. ಜ್ಞಾನ ಜ್ಯೋತಿ ಸ್ವರೂಪಿ. ಸಕಲ ಮನೋರಥ ಪೂರೈಸುವ ಕಾಮಧೇನು. ಇಂತಹ ಆ ಮಹಾಮಹಿಮನಿಗೆ ಸರಿ ಸಾಟಿ ಎನಿಸುವ ಪುರುಷ ಇನ್ನೊಬ್ಬನಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅವನು ಪುರುಷೋತ್ತಮ. ಈ ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ಆಕೃತಿ ಹೀಗಿದೆ. ಎರಡು ಬುಜಗಳು. ಎರಡು ಕೈಗಳು. ಕಮಲದ ದಳದಂತೆ ವಿಶಾಲವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳು. ಹರವಾದ ಎದೆ, ಸುಪುಷ್ಟ ಹಾಗೂ ನೀಳವಾದ ತೋಳುಗಳು, ದಿವ್ಯ ಪೀತಾಂಬರದಿಂದ ಒಪ್ಪುವ ಸೊಂಟ, ಮೊಳಕಾಲು, ಪಾದ ಮುಂತಾದ ಭಾಗಗಳು ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಲಾಂಛನಗಳಿಂದ ಸುಶೋಭಿತವಾದ ಹಸ್ತಗಳು. ಕಿರೀಟದಿಂದ ಪರಿಶೋಭಿಸುವ ಶಿರಸ್ಸು. ತುಳಸೀ ಮಾಲೆಯಿಂದ ವಿಭೂಷಿತವಾಗಿರುವ ಕೊರಳು– ಹೀಗೆ ಸರ್ವಲಕ್ಷಣ ಸಂಪನ್ನ ಸಾಮುದ್ರಿಕ ಲಕ್ಷಣ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯವೆನಿಸಬಲ್ಲ ಪರಮಸುಂದರ ಆಕೃತಿ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನದು. ಇಂತಹ ಭಗವಂತನನ್ನು ಕಣ್ತುಂಬ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಭಕ್ತಿಭರದಿಂದ ಬಾಗಿ ಹೃದಯ ದುಂಬಿ ಹಾಡಿ, ಅವನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗುವ ಮಾನವ ಸಾವಿರ ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗಗಳ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಸಂದರ್ಶನದಿಂದ ಸಮಸ್ತ ತೀರ್ಥ

ಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಬರುವ ಫಲಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದ ಫಲವು ಬರುವದು. ಷಂಡಗ ಸಹಿತವಾದ ವೇದಾಧ್ಯಯನದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಫಲಕ್ಕಿಂತ ಅಧಿಕ ಫಲವು ಭಕ್ತಿ ಯುಕ್ತವಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ದರ್ಶನ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದು. ಪರಿಶುದ್ಧ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ರತ್ನಸುವರ್ಣ, ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಿ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಯಾಗದಿಂದ ಬರುವಷ್ಟು ಫಲ ಬರುವದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ದರ್ಶನದಿಂದ ಮಹಾ ಯಾಗಗಳು ವ್ರತಗಳು, ನಿಯಮಗಳು ಇವುಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುವದರಿಂದ ಬರುವಷ್ಟೇ ಫಲ ಬರುವದು. ಗೃಹಸ್ಥನು ಜನ್ಮವಿಡೀ ಸ್ವಾಶ್ರ ಮೋಚಿತವಾದ ಆಚಾರ, ಅನುಷ್ಠಾನಗಳನ್ನು ತಪ್ಪದೇ ಮಾಡಿದರೆ ಬರುವ ಫಲದಷ್ಟು ಫಲವು ಕೇವಲ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ದರ್ಶನದಿಂದ ಬರುವದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ದರ್ಶನದಿಂದ ಅರಣ್ಯವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದ ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಯು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿ ಪಡೆಯುವಂತಹ ಪುಣ್ಯ ಅನಾಯಸವಾಗಿ ಲಭಿಸುವದು ಹೆಚ್ಚೇನು ಹೇಳಲಿ, ಹೇ ಮುನಿಗಳೆ, ಕೃಷ್ಣನ ದರ್ಶನದಿಂದ ಲಭಿಸದ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳೇ ಇಲ್ಲ

ಕೃಷ್ಣನ ದರ್ಶನ ಮುಗಿದಾದ ನಂತರ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವ ಭಕ್ತವತ್ಸಲೆಯಾದ ಸುಭದ್ರಾದೇವಿಯನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಿ, ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಕೈಗಳನ್ನು ಅಂಜಲಿ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು, ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿಸಬೇಕು

ನಮಸ್ತೆ ಸರ್ವಗೆ ದೇವಿ ನಮಸ್ತೆ ಶುಭಸೌಖ್ಯದೇ ।
ತ್ರಾಹಿಮಾಂ ಪದ್ಮಪತ್ರಾಕ್ಷಿ ಕಾತ್ಯಾಯಿನಿ ನಮೋಸ್ತು ತೇ ॥

ಮಂಗಳ ಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ಹೇ ದೇವಿಯೇ, ನಿನಗೆ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರ. ನೀನು ಸೌಖ್ಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವವಳು ಅಣುರೇಣು ತೃಣಕಾಷ್ಠಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿರು ವವಳು ಕಮಲದಂತೆ ಸುಂದರವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳ ಕಾತ್ಯಾಯಿನಿ ದೇವಿಯೇ, ನಿನಗೆ ವಂದನೆಗಳು.

ಹೀಗೆ ಜಗನ್ಮಾತೆಯು, ಬಲರಾಮ ಸಹೋದರಿಯೂ ಆದ ಸುಭದ್ರೆಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಬೇಕು ಸುಭದ್ರೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಅರ್ಚಿಸಿದವನು ಭಗವಂತನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಉತ್ತಮ ಲೋಕ ಪಡೆದು ಒಂದು ವರ್ಷ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಪುಣ್ಯ ನಷ್ಟವಾದ ಬಳಿಕ ಮರಳಿ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬರುವನು. ಇಲ್ಲಿ ವೇದವಿದ್ವಾಂಸನಾಗಿ ಉತ್ತಮ ಜೀವನ ನಡೆಸಿ, ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಯೋಗ್ಯತೆ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷ ಪಡೆಯುವನು

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣದರ್ಶನವೆಂಬ ಐವತ್ತೇಳನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಐವತ್ತೆಂಟು

ನರಸಿಂಹ ಮಹಾತ್ಮ್ಯ ವರ್ಣನ

ಬ್ರಹ್ಮ:—ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ, ಬಲರಾಮ ಹಾಗೂ ಸುಭದ್ರೆಯರ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿ ಶ್ರದ್ಧಾ ಭಕ್ತಿಪುರಸ್ಸರವಾಗಿ, ಅರ್ಚನೆಗೈದರೆ ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮ, ಮೋಕ್ಷ ಈ ನಾಲ್ಕು ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಾಧಕನು ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಾನೆ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ದೇವಾಲಯದಿಂದ ಈಚೆಗೆ ಬಂದು, ಅಲ್ಲಿರುವ ಮರಳಿನ ರಾಶಿಯ ಹತ್ತಿ ಅಂತರ್ಧಾನನಾದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ವಿಷ್ಣುಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದು.

ಶ್ರೀ ನರಸಿಂಹ ಸ್ವಾಮಿಯು ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವನು. ಈ ನರಸಿಂಹ ಸ್ವಾಮಿಯು ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಸರ್ವದೇವ ಸ್ವರೂಪಿ ಎನಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇಂತಹ ನರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿಯ ದರ್ಶನ ಮಾಡಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಭಜಕರ ಪಾಪಗಳು ಶ್ರೀ ನರಸಿಂಹನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಇಲ್ಲವಾಗುವವು ಭಕ್ತಿ,ಶ್ರದ್ಧೆಗಳಿಂದ ನರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಯಾವನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾನೋ ಅವನಿಗೂ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳ ಸಿದ್ಧಿ ಉಂಟಾಗುವದು.

ಮುನಿ:–ದೇವಾ, ನರಸಿಂಹ ಸ್ವಾಮಿಯ ದುರ್ಲಭವಾದ ಮಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ನೀನು ನಮಗೆ ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿದೆ. ಪರಮ ಫಲಪ್ರದವಾದ ನರಸಿಂಹನ ಮಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಇನ್ನೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಲಾಷೆ ನನಗಿದೆ. ದಯವಿಟ್ಟು ಇನ್ನೂ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ನರಸಿಂಹನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸು. ನರಸಿಂಹ ಸ್ವಾಮಿಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಯಾವ ಯಾವ ಸಿದ್ಧಿಗಳು ಸಿದ್ಧಿಸುವವು ?

ಬ್ರಹ್ಮ:–ನರಸಿಂಹ ಸ್ವಾಮಿಯು ಅಜೇಯನು. ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಚಕ್ಷುರಿಂದ್ರಿಯಕ್ಕೆ ಅಗೋಚರನು. ಅವನ ಗುಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವರ್ಣಿಸಲು ನನಗೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗದು. ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ನಾನು ತಿಳಿದಷ್ಟು ನಿಮಗೆ ಹೇಳುವೆ. ನರಸಿಂಹ ಸ್ವಾಮಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವದರಿಂದ ಭೂಲೋಕದ ಹಾಗೂ ದೇವಲೋಕದ ಯಾವುದೇ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತವೆ. ನರಸಿಂಹನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗ, ಮರ್ತ್ಯಲೋಕ, ಪಾತಾಳ, ಸಮುದ್ರ, ದುರ್ಗಮಯವಾದ ಪಟ್ಟಣಗಳು ದುರ್ಭೇದವಾದ ಗಿರಿ ಗರ್ಭಗಳು,ದುರೂಹ್ಯವಾದ ದಿಕ್ಕು, ವಿದಿಕ್ಕುಗಳು ಇಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸುಲಭ ಸಂಚಾರ ಸಾಧ್ಯ. ನರಸಿಂಹನನ್ನು ನಂಬಿದವನಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಬಗೆಯ ಭೀತಿ, ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲ. ನರಸಿಂಹ ಉಗ್ರಸ್ವರೂಪಿಯಾದರೂ ಭಕ್ತವತ್ಸಲ. ಭಜಕರ ಮೇಲೆ ಕರುಣೆದೋರಿ ಪ್ರಸನ್ನ ಮುಖಮುದ್ರೆಯಿಂದ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವ.

ಮುನಿಗಳೆ, ರಹಸ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ನರಸಿಂಹ ತತ್ವವನ್ನು ನಿಮಗಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವೆ, ಕೇಳಿರಿ. ನರಸಿಂಹೋಪಾಸಕನು ತರಕಾರಿ, ಗಡ್ಡೆ ಗೆಣಸು, ಹಣ್ಣು, ಹಿಟ್ಟು, ನೀರು ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಆಹಾರತ್ವೇನ ಸ್ವೀಕರಿಸಬಹುದು. ಕೌಪೀನ ಧರಿಸಿ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ, ನರಸಿಂಹನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ಕಾಡು, ಬೆಟ್ಟ, ನದಿ ಸಂಗಮ, ನಿರ್ಜನ ನದಿ ತೀರ, ಸಿದ್ಧರು ವಾಸಿಸುವ ಕ್ಷೇತ್ರ ಆಶ್ರಮ ಮುಂತಾದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನರಸಿಂಹ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಬೇಕು. ನರಸಿಂಹ ಮೂರ್ತಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ತಾನೇ ಮೂರ್ತಿಯೊಂದನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿ, ಅರ್ಚನೆ ಮಾಡಬಹುದು.

ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದ ದ್ವಾದಶಿ ದಿನದಂದು ಉಪವಾಸವಿದ್ದು ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಏಕಚಿತ್ತದಿಂದ ನರಸಿಂಹ ಜಪವನ್ನು ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಸಂಖ್ಯೆಯವರೆಗೆ ಜಪಿಸಬೇಕು. ಇಂತಹ ಜಪ ಮಾಡಿದವನು, ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಘೋರ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಅಂತಹ ಪಾಪಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು. ನರಸಿಂಹ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಗಂಧ, ಧೂಪ, ಜಾಜಿ ಹೂವು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಬಹುದು. ನರಸಿಂಹ ಸ್ವಾಮಿಯು ಅಪರಿಮಿತ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವನು. ಅವನ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮ, ರುದ್ರ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳೇ ಸಹಿಸಲಾರರು. ದಾನವ ಮಾನವ, ಮೊದಲಾದವರು ಸಹಿಸಲಾರರೆಂಬುದು ಕೈಮುತ್ಯ ನ್ಯಾಯದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಷ್ಟೆ. ಅಸುರರ ಉಪಟಳದಿಂದ ಬಾಧಿತರಾದವರು ನರಸಿಂಹ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಿದರೆ ಮಂತ್ರದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ದಾನವರು ನಾಮಾವಶೇಷರಾಗುತ್ತಾರೆ. ನರಸಿಂಹ ಕವಚವನ್ನು ಒಂದುಬಾರಿ ಜಪಿಸುವದರಿಂದ ಸಮಸ್ತ ಉಪದ್ರವ ನಾಶ, ದ್ವಿವಾರ ಜಪಿಸಿದರೆ ದಾನವರಿಗೂ ವಿಘ್ನಗಳನ್ನು ಒಡ್ಡಲಾರರು. ತ್ರಿವಾರ ಜಪಿಸುವವನನ್ನು ದೇವತೆಯೂ ಆಲಂಗಿಸಲಾರ.

ನರಸಿಂಹ ನಾಮೋಚ್ಚಾರ ಮಾಡಿದ ಸಾಧಕನನ್ನು ನರಸಿಂಹದೇವನು ಹನ್ನೆರಡು ಯೋಜನಗಳವರೆಗೆ ರಕ್ಷಿಸುವನು. ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿ ಸಮನ್ವಿತನಾಗಿ ಬಹುಕಾಲ ನರಸಿಂಹ ದೇವರ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಿದ ಸಾಧಕನಿಗೆ ಬಿಲವೊಂದು ಗೋಚರವಾಗುವದು, ಬಿಲದ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮೂರು ರಾತ್ರಿ ಉಪವಾಸದಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ನರಸಿಂಹನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಅಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಿಸಬೇಕು. ಮುತ್ತುಗ ಮರದ ಚಕ್ಕೆಗಳಿಂದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿ, ತುಪ್ಪ, ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಹಾಲುಗಳೊಡನೆ ಮುತ್ತುಗದ ಸಮಿತ್ತನ್ನು ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ವಷಟ್ಕಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಇನ್ನೂರು ಸಂಖ್ಯಾಂಕವಾಗಿ ಹೋಮಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಗುಹದ್ವಾರ ಕಾಣಿಸುವದು. 'ನರಸಿಂಹ ಕವಚ' ಜಪಿಸುತ್ತ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಗುಹೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಬೇಕು. ಕವಚದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಯಾವ ಬಾಧೆಯೂ ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿರುವ ಕತ್ತಲೆ ತೊಲಗಿ ಬೆಳಕು ಕಾಣುವದು. ಮುಂದೆ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವಾದ ರಾಜಮಾರ್ಗ ಗೋಚರಿಸುವದು. ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ದುಂಬಿಗಳು, ಮಧುರವಾಗಿ ಧ್ವನಿಗೈಯುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನರಸಿಂಹನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದರೆ ಪಾತಾಳ ಲೋಕ ಗೋಚರವಾಗುವದು. ಪಾತಾಳಲೋಕದಲ್ಲಿ

ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೊಡನೆ ವೀಣೆಯನ್ನು ನುಡಿಸುತ್ತ ಸಹಸ್ರಾರು ಸುಂದರ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಎದುರುಗೊಳ್ಳುವರು. ನರಸಿಂಹನನ್ನು ಸಂತತಿ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಸಾಧಕನ ಕೈಹಿಡಿದು ಸುಂದರಿಯರು ಸ್ವಾಗತ ಕೋರುವರು. ಸಾಧಕನಿಗೆ ದಿವ್ಯ ರಸಾಯನಪಾನ ಮಾಡಿಸುವರು. ಇದರಿಂದ ನರಸಿಂಹೋಪಾಸಕನಿಗೆ ಬಲಿಷ್ಠವಾದ ಭೋಗಯೋಗ್ಯ ಭೋಗಾಯತನವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದು. ಅಂತಹ ದಿವ್ಯ ಶರೀರಧಾರಿಯಾಗಿ ಸುಂದರಿಯರಾದ ಕನ್ಯೆಯರೊಡನೆ ಪಾತಾಳ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಲ್ಪದ ವರೆಗೆ ವಿಹರಿಸುವನು. ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಭೋಗ ಶರೀರವನ್ನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಪಾತಾಳ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೃಸಿಂಹೋಪಾಸಕನಿಗೆ ಸಂಜೀವಿನಿ ವಿದ್ಯೆ, ಸಿದ್ಧವಿದ್ಯೆ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು, ಅಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಕೊಡುವ ರಸಾಯನಗಳು, ಯೋಗಪಟ್ಟ, ಖಡ್ಗ, ತ್ರಿಶೂಲ, ಗೋರೋಚನ, ಬಗೆಬಗೆಯ ಮಣಿಗಳು, ಸಿದ್ಧಾಂಜನ ಇವೆಲ್ಲ ವಶವಾಗವವು. ಆ ತ್ರಿಶೂಲವನ್ನು ಹೃದಯದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಬಾರಿ ಏರಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಕೋಟಿ ಜನ್ಮಗಳ ಪಾಪ ನಷ್ಟವಾಗುವದು. ವಿಷದ ಮೇಲೆ ತ್ರಿಶೂಲವೇರಿಸಿದರೆ ವಿಷವು ಭಸ್ಮವಾಗುವದು. ಮಹಾಭೂತಗಳಿಂದ ಆವಾಹಿತರಾದವರು ಭೂತಬಾಧೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಲು ಈ ತ್ರಿಶೂಲವನ್ನು ಮನಸದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ಮಂತ್ರಪೂತವಾದ ತ್ರಿಶೂಲವನ್ನು ಕತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ ಬಾಲಕರಿಗೆ ಗದ್ದಬಾವು ಮುಂತಾದ ರೋಗ ಬಾಧೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀ ನರಸಿಂಹ ಮಂತ್ರದಿಂದ ದುರ್ಲಭವಾದುದು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ.

ಆರು ಅಂಗುಲದ ಪ್ರಮಾಣವುಳ್ಳ ನೃಸಿಂಹ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ವಿರಚಿಸಬೇಕು. ಭೂರ್ಜ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಗೋರೋಚನದಿಂದ ಆ ನೃಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕು. ಆ ಭೂರ್ಜ ಪತ್ರವನ್ನು ನೃಸಿಂಹ ಮೂರ್ತಿಯ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಬೇಕು. ಎಣಿಸದಂತೆ ಶಕ್ತಿಮೀರಿ ನೃಸಿಂಹ ಮಂತ್ರ ಜಪಿಸಬೇಕು. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಏಳುದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಏಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ನರಸಿಂಹನನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಜಪಿಸಿದ ನಂತರ ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿಯೇ ಜಲವೃಷ್ಟಿ ಆಗುವದು. ಈ ಜಲವೃಷ್ಟಿ ನಿಲ್ಲಿಸಲು ಒಣಗಿದ ಮರದ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನರಸಿಂಹ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಎಂಟುನೂರು ಜಪಮಾಡಿದಾಗ ಜಡಿಮಳೆ ನಿಲ್ಲುವದು. ನರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿಯ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬರೆದು ಮಂತ್ರ ಜಪಿಸಿ, ಮಂತ್ರಪೂತ ಭೂರ್ಜಪತ್ರವನ್ನು ದಂಡದ ತುದಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ ತಿರುಗಿಸಿದರೆ ಬಿರುಗಾಳಿ ಏಳುವದು. ಏಳುಬಾರಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಜಪ ಮಾಡಿ ಅನಂತರ ಆ ಭೂರ್ಜಪತ್ರ ಧರಿಸಬೇಕು.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಕ್ಷತ್ರಿಯರು, ವೈಶ್ಯರು, ಶೂದ್ರರು, ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಅಂತ್ಯಜರು ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಜನರು ದೇವೋತ್ತಮನಾದ ನೃಸಿಂಹ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಬಹುದು. ದೇವ ದೇವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದವರು ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಗಂಧರ್ವ ಭಾವ, ದೇವೇಂದ್ರ ಪದವಿ, ದೇವತಾಪಟ್ಟ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವರು.

ಅಲ್ಲದೆ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಇರುವವರು. ನರಸಿಂಹ ಸ್ವಾಮಿಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಯಕ್ಷ, ವಿದ್ಯಾಧರ, ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವದು ಖಂಡಿತ.

ಕಾಂತಾರೆ ಪ್ರಾಣಸಂದೇಹ ವಿಷವಹ್ನಿ ಜಲೇಷು ಚ ।
ರಾಜಾದಿಭ್ಯಃ ಸಮುದ್ರೇಭ್ಯೋ ಗ್ರಹರೋಗಾದಿಪೀಡಿತೆ
ಸ್ಮೃತ್ವಾತಂ ಪುರುಷಸರ್ವೆ ರಾಜಗ್ರಮುಚ್ಯೆ ಮುಚ್ಯತೇ
ಸೂರ್ಯೋದಯೇ ಯಥಾನಾಶಂ ತಮೋಭ್ಯೇತಿ ಮಹತ್ತರಂ ॥

ಘೋರಅರಣ್ಯ, ಬದುಕಲಸಾಧ್ಯವಾದಂತಹ ಸಂದರ್ಭ. ವಿಷ, ಅಗ್ನಿ, ಜಲ, ರಾಜಭಯ, ಸಮುದ್ರ ಭಯ (ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಪ್ರಾಣಭಯ) ಭೂತಬಾಧೆ, ರೋಗಬಾಧೆ ಎಲ್ಲ ಸಂಕಟ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ನರಸಿಂಹನನ್ನು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಮಾನವನು ಸಂಕಟದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಸೂರ್ಯನು ಉದಯಿಸಿದ ಕೂಡಲೇ ಕಗ್ಗತ್ತಲು ಹೇಗೆ ನಷ್ಟವಾಗುವದೋ ಅದರಂತೆ ನರಸಿಂಹ ಸ್ವಾಮಿಯ ದರ್ಶನದಿಂದ ತಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟಗಳು ನಷ್ಟವಾಗುವವು.

ದೇವೋತ್ತಮನಾದ ನರಸಿಂಹನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರೆ ಹತ್ತು ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗದ ಫಲವು ಲಭಿಸುವದು. ಅಂತಹ ಭಕ್ತನ ಪಾಪವೆಲ್ಲವೂ ನಷ್ಟವಾಗಿ, ಇಹದಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳಿಗೆ ಅವನು ಭಾಗಿ ಆಗುವನು. ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗಾಗಿ ದೇವಲೋಕದ ಸುಂದರ ವಿಮಾನ ಒಂದು ಕಾದು ನಿಂತಿರುವದು. ಆ ವಿಮಾನ ಬಂಗಾರದಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದುದು. ಆ ವಿಮಾನದ ಸುತ್ತಲೂ ಸುಮಧುರ ಧ್ವನಿಗೈಯುವ ಕಿಂಕಿಣಿ ಕಿರುಗಂಟೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಆ ವಿಮಾನವು ಸುಸಜ್ಜಿತವಾದುದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಭೋಗಯೋಗ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಆ ವಿಮಾನ ಎಲ್ಲಿ ಬೇಕೋ ಅಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಬಲ್ಲದು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಪ್ರಖರ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳದ್ದು;ಮೇಲ್ಭಾಗ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮುತ್ತಿನ ಸರಗಳಿಂದ ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟು ನೋಡುವವರಿಗೆ ಆನಂದ ನೀಡುವಂತಹುದು.

ಈ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಗಂಧರ್ವರು ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಆಗಂತುಕನ ಸಂತೋಷಕ್ಕಾಗಿ ಇಂಪಾಗಿ ಗಾನ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ದೇವಲೋಕದ ಸುಂದರಿಯರು ಅದರಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಮುಕ್ತಿಯತ್ತ ಹೊರಟ ಸಾಧಕನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನೃಸಿಂಹ ಸ್ವಾಮಿಯ ಭಕ್ತನು ನರಸಿಂಹ ದೇವರ ಆರಾಧನೆಯಿಂದ ಇಂತಹ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಸುಖವನ್ನು ಕೊಡಬಲ್ಲ ದೇವಲೋಕದ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ದೇವತೆಗಳಂತೆ ಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತ ದೇವಲೋಕದೆಡೆ ಪಯಣಿಸುವನು.

ವಿಷ್ಣು ಲೋಕದೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ, ಆ ಸಾಧಕನಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಕೈಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವವು. ದಿವ್ಯ ಶರೀರ ಅವನದಾಗುವದು. ದಿವ್ಯಶರೀರವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಗಂಧರ್ವರು ಹಾಗೂ ಅಪ್ಸರೆಯರು ಇವರೊಡನೆ ಒಂದುಗೂಡಿ ಇವನೂ ಸಹ ಒಂದು ಕಲ್ಪದವರೆಗೆ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವನು. ಪುಣ್ಯನಷ್ಟವಾದ ನಂತರ ಭೂ

ಲೋಕಕ್ಕೆ ಮರಳಿ, ವೇದಜ್ಞನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ, ಷಡಂಗ ಸಹಿತನಾದ ಚತುರ್ವೇದಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿ, ಅಧ್ಯಯನದ ಕೊನೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ, ಜ್ಞಾನಯೋಗವನ್ನು ಜೀರ್ಣಿಸಿಕೊಂಡು, ಅಖಂಡ ಧ್ಯಾನಮಗ್ನನಾಗಿ ಶರೀರ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ, ಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದುವನು.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ನೃಸಿಂಹ ಮಹಾತ್ಮ್ಯವೆಂಬ ಐವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಐವತ್ತೊಂಭತ್ತು

ಶ್ವೇತಮಾಧವ ಮಹಾತ್ಮ್ಯ

ಬ್ರಹ್ಮ : ಮುನಿಗಳೆ, ಅನಂತ ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ವಾಸುದೇವನನ್ನು ಸೇವಿಸುವದರಿಂದ ಪಾಪವು ನಷ್ಟವಾಗಿ ಉತ್ತಮಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದು. ಈ ಅನಂತನನ್ನು ನಾನು, ಇಂದ್ರನು, ವಿಭೀಷಣನು ಎಲ್ಲರೂ ಆರಾಧಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಈ ಅನಂತನನ್ನು ಆರಾಧಿಸದವರು ಯಾರಿದ್ದಾರೆ ?

ಶ್ವೇತ ಗಂಗಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಶ್ವೇತ ಮಾಧವನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮತ್ಸ್ಯ ರೂಪಿಯಾದ ಮಾಧವನ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದವ, ಕ್ಷೀರ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿಯ ಶ್ವೇತ ದ್ವೀಪವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ಮುನಿ : ಬ್ರಹ್ಮದೇವ, ಶ್ವೇತಮಾಧವನ ಮಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ನಮಗೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಯಪಡಿಸು. ಜಗತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಶ್ವೇತಮಾಧವ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಇರುವ, ಶ್ವೇತ ಮಾಧವ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದವರ್ಯಾರು ?

ಬ್ರಹ್ಮ:–ವಿಪ್ರೋತ್ತಮರೆ, ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಶ್ವೇತ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಓರ್ವರಾಜ. ಆತ ಬಲು ಬಲಿಷ್ಠ; ಮಹಾ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿ; ಅಷ್ಟೇ ಧರ್ಮಿಷ್ಠ, ಸತ್ಯಸಂಧ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯ ಶ್ವೇತನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ದೀರ್ಘಾಯುಷಿಗಳ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಜೆಯೂ ಹತ್ತು ಸಹಸ್ರ ವರ್ಷ ಪರ್ಯಂತ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದ. ಎಲ್ಲರೂ ಸುಖಿಗಳಾಗಿದ್ದರು

ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಪಾಲಗೌತಮನೆಂಬ ಮುನಿಯ ಅಲ್ಪ ವಯಸ್ಸಿನ ಮಗ ಮೃತನಾದ. ಅವನ ತಂದೆಯಾದ ಕಪಾಲಗೌತಮನು ತನ್ನ ಮೃತ ಮಗನ ಶರೀರ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಮಹಾರಾಜನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ. ಪುತ್ರನ ಶವ ಸಹಿತನಾಗಿ ಬಂದ ಮುನಿಯನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೇ, ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಅವನು

ಏಕೆ ಬಂದಿದ್ದಾನೆಂದು ತಿಳಿದುಹೋಯಿತು. ಮುನಿಯು ಎದುರು ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಆ ಮಹಾರಾಜ ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದ—

ಶ್ವೇತಮಹಾರಾಜ:-ಕೇಳಿಮುನೀಶ್ವರ ಆ ಬಾಲಕನ ಜೀವವನ್ನು ಯಮಲೋಕದಿಂದ ಏಳು ದಿನಗಳ ಒಳಗಾಗಿ ಪುನಃ ಇಲ್ಲಿಗೆ ತರಿಸುವೆ. ಈ ಕಾರ್ಯ ನನ್ನಿಂದ ಅಸಾಧ್ಯ ವಾದರೆ ನಾನು ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವೆ.

ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿ, ಆ ಶ್ವೇತಮಹಾರಾಜನು ಒಂದು ಸಾವಿರದ ನೂರು ಪದ್ಮಗಳಿಂದ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಿದ. 'ಓಂ ನಮಃ ಶಿವಾಯಃ' ಎಂಬ ಮಂತ್ರ ದಿಂದ ಎಡಬಿಡದೆ ಧ್ಯಾನಿಸಿದ. ಮಹಾರಾಜನ ಭಕ್ತಿ ಶ್ರದ್ಧೆಗಳಿಂದ ಸುಪ್ರೀತನಾದ ಮಹಾದೇವ ಉಮೆಯೊಡನೆ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ದರ್ಶನ ನೀಡಿದ. ಮಹಾ ರಾಜ ಕಣ್ತೆರೆದು ನೋಡಿದ. ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ಪವಿತ್ರ ಭಸ್ಮ ಧರಿಸಿ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿ ತ್ರಿಲೋಚನನಾದ ಹರನು ನಿಂತಿದ್ದ. ಹುಲಿಯು ಚರ್ಮವನ್ನು ಉಟ್ಟಿದ್ದ. ಅವನ ಶಿರದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರ ಮುಗುಳು ನಗುತ್ತಿದ್ದ. ಶಿವನ ದರ್ಶನವಾದಾಕ್ಷಣ ಪರಶಿವನ ಅಡಿದಾವರೆಗಳಿಗೆ ಎರಗಿದ– ಆ ಮಹಾರಾಜ. 'ಏನು ಬೇಕು ಕೇಳು, ಕರುಣಿಸುವೆ' ಎಂದ ಪರಶಿವ. ರಾಜ ನುಡಿದ–'ಸ್ವಾಮಿನ್, ನನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಓರ್ವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮಗ ಇನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮೃತನಾದ. ಆ ಬಾಲಕ ಮತ್ತೆ ಬದುಕಬೇಕು. ಇದೇ ನನ್ನ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಭಗವನ್. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ನಿನ್ನ ಅರ್ಚನೆ, ಪೂಜೆ, ತಪಸ್ಸು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೈಗೊಂಡೆ. ನನ್ನ ಪೂಜೆಯಿಂದ ನೀನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ದ್ದರೆ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ದಯೆತೋರು. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಬಾಲಕನಿಗೆ ಪುನಃ ಜೀವದಾನ ಮಾಡು. ನನ್ನ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಜೆಯಾದ ಅವನಿಗೆ ಪುನಃ ಇಂತಹ ಅಕಾಲ ಮೃತ್ಯು ಬಾರದಂತೆ ಅವನನ್ನು ಕಾಪಾಡು.'

ಶ್ವೇತರಾಜನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಪರಶಿವ ಆಲಿಸಿದ. ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಇದ್ದ ಪ್ರಜಾ ಪ್ರೇಮ, ಭೂತದಯೆ ಪರಶಿವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮುದ ತಂದಿತು. ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ "ತಥಾಸ್ತು" ಎಂದು ನುಡಿದ. ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಮೃತನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಬಾಲಕನಿಗೆ ಜೀವದಾನ ಮಾಡಿದ. ಆ ಮುನಿಸುತನಿಗೆ ಕಲ್ಯಾಣವಾಗಲೆಂದು ಅನುಗ್ರಹಿ ಸಿದ. ಉಮಾದೇವಿಯೊಡನೆ ಅಂತರ್ಧಾನನಾದ.

ಹೀಗೆ ಮಹಾರಾಜನು ಶಿವಾರಾಧನೆಯಿಂದ ಸತ್ತ ಮುನಿಸುತನನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದ.

ಮುನಿಗಳು:–ಜಗದೊಡೆಯನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವಾ, ನಮಗೆ ಶ್ವೇತಮಾಧವನ ದಿವ್ಯ ಮಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ದಯವಿಟ್ಟು ನಿರೂಪಿಸು.

ಬ್ರಹ್ಮ:–ಮುನಿಸತ್ತಮರೆ, ಪರಮ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ನೀವು ಕೇಳುತ್ತಿರುವಿರಿ. ಪರಮಮಂಗಲ ಕರವಾದ ಶ್ವೇತಮಾಧವನ ಮಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವೆ ಕೇಳಿರಿ. ಈ ಶ್ವೇತ ಮಾಧವನ ಮಹಾತ್ಮ್ಯ ಶ್ರವಣದಿಂದ ಸಕಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳು ಲಭಿಸುವವು.

ಹಿಂದೆ ನಾನು ಋಷಿಗಳಿಂದ ಶ್ವೇತ ಮಾಧವನ ಮಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಭಯ, ಶೋಕಾಪರಿಹಾರಿಯಾದ ಆ ಪುಣ್ಯಕರ ಕಥಾನಕವನ್ನು ಹೀಗೆ ಆರಂಭಿಸಿವೆ.

ಶ್ವೇತರಾಜನು ಸಹಸ್ರ ವರ್ಷ ಪರಿಯಂತ ಧರ್ಮದಿಂದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನೆ ಮಾಡಿದ. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲ ಉಂಟಾಯಿತು. ಆ ಮಹಾರಾಜನು ದಕ್ಷಿಣ ಸಮುದ್ರದ ತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಬಂದ. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವಾಲಯ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅವನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದ. ಆ ದೇವಾಲಯದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಸುಲಕ್ಷಣವಾದ ಇನ್ನೊಂದು ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಿಸಿದ. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ದೇವಾಲಯದಿಂದ ನೂರು ಮಾರು ದೂರದಲ್ಲಿ ಈ ಇನ್ನೊಂದು ಹೊಸ ದೇವಾಲಯವು ಮಹಾರಾಜನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆ ನಿರ್ಮಿತವಾಯಿತು. ಆ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಲು ಬಿಳಿ ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಶ್ವೇತಮಾಧವ ವಿಗ್ರಹ ಕೆತ್ತಿಸಿದ. ಅದು ಚಂದ್ರನಂತೆ ಶುಭ್ರ ವರ್ಣದಿಂದ ಶೋಭಿತವಾಗಿದ್ದಿತು. ಆ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೇವಾಲಯದೊಳಗೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದ. ದರಿದ್ರರಿಗೆ, ಅನಾಥರಿಗೆ ಅಲ್ಲದೆ ತಪಸ್ವಿಗಳಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಧನಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದ. ಅನಂತರ ಆ ಮಹಾರಾಜನು ಮಾಧವಮೂರ್ತಿಯ ಎದುರಿಗೆ ಉದ್ದಕ್ಕೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಹಾಕಿ ಓಂಕಾರ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಿದ. ಒಂದು ತಿಂಗಳ ವರೆಗೆ ಆಹಾರವನ್ನು ಸೇವಿಸದೆ, ವಿಷ್ಣು ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಏಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಜಪಗಳನ್ನು ಜಪಿಸಿದ. ಜಪ ಸಮಾಪ್ತಿ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಶ್ವೇತಮಾಧವ ದೇವನನ್ನು ಹೀಗೆ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿದ—

ಹೇ ನಾರಾಯಣನೆ, ನಿನಗೆ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು. ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವ ಜ್ಞಾನ ಸ್ವರೂಪಿಯೇ ನಿನಗೆ ನಮಿಸುವೆ. ಪ್ರಳಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಜೀವರಾಶಿಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಉದರಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪರಿಸುವ ಮಹಾತ್ಮನೇ ನಿನಗೆ ವಂದನೆಗಳು. ಓ ದೇವ, ನೀನು ಜಗತ್ಕರ್ತಾ ಸರ್ವಸದ್ಗುಣಸಮುಪೇತ, ಅಚಿಂತ್ಯ ಮಹಿಮೋಪೇತ, ಬಹುರೂಪಿ, ಅನಂತ ರೂಪಿಯಾದ ನಿನಗೆ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು. ನಿನ್ನ ನಾಭಿಯಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾದ ಒಂದು ತೊಂದಾವರೆ ಇದೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮ. ನಿನ್ನ ನೀಲಕಾಂತಿಯಿಂದ ನೀನು ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವೆ. ಕಮಲವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರುವೆ. ಇಂತಹ ನಿನಗೆ ನನ್ನ ವಂದನೆಗಳು. ತಾವರೆಯಂತೆ ವಿಶಾಲವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳ ಓಂಕಾರ ಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷನಾದ ಸಹಸ್ರ ಬಾಹುಬಲಿಯಾದ ವಿರಾಡ್ರೂಪಿಯಾದ, ಜಗದ್ರಕ್ಷಕನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯೇ ನಿನಗೆ ನಮೋ ನಮಃ. ನೀನು ವರಾಹ ಅವತಾರ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದವ. ಭಕ್ತರಿಗೆ ಬೇಕುಬೇಕಾದ ವರ ನೀಡಿದವ. ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಜ್ಞಾನಗಮ್ಯವಾದ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪ ಉಳ್ಳವ. ನಿನಗೆ ಸಮರಾದವರಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಭಕ್ತರಕ್ಷಕ, ಶಿಷ್ಟರ ಪರಿಪಾಲಕ, ಆದ್ಯಂತ ರಹಿತ ನಿನಗೆ ನನ್ನ ವಂದನೆಗಳು.

ಸೃಷ್ಟಿಯ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಹರಡಿದ ವಾರಿ ವಿಸ್ತಾರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಳೆಯ ಬಾಲಕನ ರೂಪದಿಂದ ನೀನು ಪವಡಿಸುವೆ. ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳೆಂದರೆ ಬಾಲಚಂದ್ರ-ಸೂರ್ಯರೇ ಸರಿ. ನೀನು ಸರ್ವಜ್ಞ ನಿನಗೆ ವಂದನೆಗಳು. ನೀನು ಬ್ರಹ್ಮ, ರುದ್ರ, ಇಂದ್ರ, ಚಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ದೇವಾಧಿದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಒಡೆಯ. ಕೃಷ್ಣಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಗೋವ್ರಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಿದವ ಹೇ ದೇವ ದೇವ, ನಿನಗೆ ಶಿರಬಾಗುವೆ. ಮಧು ಎಂಬ ದೈತ್ಯನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಪರಿಶುದ್ಧ ಸ್ವರೂಪಳುಳ್ಳ, ಜಗತ್ತನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ದೇವನೆ ನಿನಗೆ ನನ್ನ ವಂದನೆಗಳು. ಚರ್ಮಮಯವಾದ ಭೌತಿಕ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಅಗೋಚರನಾದ ಅನಂತನೆಂದು ಖ್ಯಾತನಾದ ಶ್ರೀವತ್ಸಲಾಂಛನ ಭೂಷಿತನಾದ ಮೂರು ಹೆಜ್ಜೆಗಳಿಂದ ಭೂಮಿ, ಪಾತಾಳ, ನಭೋಮಂಡಲವನ್ನೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ ಪೀತಾಂಬರಧಾರಿ ದೇವನೇ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು. ನೀನು ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತಾ; ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ ನಿಯಂತಾ; ಸಂಹರ್ತಾ. ಇಂತಹ ಅತ್ಯದ್ಭುತ ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ ಒಡಗೂಡಿದ ನಿನಗೆ ವಂದನೆಗಳು. ನೀನು ವಾಮನಾವತಾರವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದಿ. ನಿನ್ನ ವಾಮನಾವತಾರದಂತೆ ಚಿಕ್ಕ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ಮಹಾಫಲ ಸಾಧಿಸುವಂತಹವು. ವಾಮನ ಮೂರ್ತಿಯಂತೆ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವ ನೀನು. ವಾಮನರೆಂದರೆ (ಅಶಕ್ತರಾದ) ಭಕ್ತರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವೆ. ಇಂತಹ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು.

ಸಂಸಾರ ಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟಿ ಬಯಸುವ ಜಿಜ್ಞಾಸುಗಳಿಗೆ ನೀನು ದೋಣಿ. ಮಂಗಳಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ನೀನು ಸರ್ವರಕ್ಷಕ. ಸಂಸಾರ ದುಃಖವನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುವವ ನೀನೇ. ಸುಖವನ್ನು ನೀಡುವವ ನೀನೇ. ಸಂಸಾರ ನಿವರ್ತ್ಯವೂ, ಸಂಸಾರ ಸಂಹತ್ಯವೂ ಆದ ನಿನಗೆ ವಂದನೆ. ಗೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಹಿತ ಸಾಧಿಸುವ ಹೇ ದೇವ ದೇವ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಹೇ ಸ್ವಾಮಿ, ಋಗ್ವೇದ ನಿನ್ನಿಂದ ಹೊರಟಿದೆ; ನಿನ್ನನ್ನೇ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಲಿದೆ. ಇಂತಹ ವೇದ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನಾದ ನಿನಗೆ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು. ಪ್ರಭುವೇ, ಯಜುರ್ವೇದ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಆಚರಿಸಲ್ಪಡುವ ನೀನು, ಯಾಗ ಮಾಡುವವರು ಯಜುರ್ವೇದ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಸ್ತುತಿಸುವರು. ನೀನು ಐಶ್ವರ್ಯಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯ. ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯೂ ಸ್ವಾಮಿಯಾದವ ಯೋಗಿಗಳು ಅಸಂಪ್ರಜ್ಞಾತ ಸಮಾಧಿ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ನೆನೆಯುವರು. ಇಂತಹ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಸ್ವಾಮಿ, ನೀನು, ಸಾಮಗಾನ ಪ್ರಿಯ. ಸಾಮಗಾನದಂತೆ ಆನಂದ ಯೋಗಿ, ಶಾಂತಸ್ವರೂಪ, ನಿನಗೆ ನನ್ನ ವಂದನೆಗಳು. ಹೇ ಭಗವನ್, ಅಪರ್ವ ವೇದವು ನಿನ್ನ ಶಿರಸ್ಸು ಮತ್ತು ಪಾದವು. ಅಥರ್ವವೇದ ಹೊರಟಿದ್ದೇ ನಿನ್ನಿಂದ ಅಥರ್ವವೇದ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ ಮಂಗಳ ಸ್ವರೂಪ ನಿನ್ನದೇ. ದೇವೇಶ ನಿನ್ನ ಶಿರಸ್ಸು ವಜ್ರದಂತೆ ಇರುವದು. ಮಧುಕೈಟಭರೆಂಬ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದವ ನೀನು. ಅಪರಂಪಾರವಾದ ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ಭೋರಿಡುವ ಭಯಂಕರವಾದ ಆ ಪ್ರಳಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಭೀತಿಯಿಂದ ಸಂಚರಿಸುವವ ನೀನೊರ್ವನೇ. ಮತ್ಸ್ಯಾವತಾರ ಮಾಡಿ ವೇದಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದವ ನೀನು. ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯ, ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯ ಪ್ರೇರಿಸುವ

ನೀನು ಲೋಕರಕ್ಷಕನಾದ ಹೇ ನಾರಾಯಣಸ್ವಾಮಿಯೇ ನಿನಗೆ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರ. ಸಂಸಾರ ಬಂಧನ ತೊಲಗಿಸಿ, ಉತ್ತಮಗತಿ ಕರುಣಿಸುವ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ಬೆಳಗುವ ತೇಜೋಮೂರ್ತಿಯಾದ ದೇವದೇವ ನಿನಗೆ ನನ್ನ ವಂದನೆಗಳು. ಯೋಗಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನೂ, ಶುದ್ಧನೂ, ಸುಖರೂಪನೂ, ಪುಣ್ಯಮಯನೂ, ಆದ ದೇವದೇವನಿಗೆ ಅನಂತಾನಂತ ವಂದನೆಗಳು. ಹೇ ಒಡೆಯನೆ, ನೀನು ಜಗದ್ವಂದ್ಯ, ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಶರೀರಗಳನ್ನು ನೀಡುವವ, ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ವಂದಿತ, ದಿವ್ಯ ಕಿರೀಟ ಧರಿಸಿ ರುವಿ. ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯಸ್ಥಾನ, ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಜೀವನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವ ಮಹನೀಯ ನೀನೇ. ಇಂಥ ಮಹನೀಯನಿಗೆ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು. ಧನವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ. ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವ, ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಉದ್ದಿಷ್ಟ, ಯಜ್ಞದ ಪ್ರೇರಕ; ಎಲ್ಲವೂ ನೀನೇ. ಮಹಾಯೋಗಿ ನೀನು. ನಿನಗೆ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರವು. ಯೋಗಿಗಳು ಮಾಡುವ ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಫಲದಾತೃ ನೀನೇ. ನಿನ್ನ ಅಂಗಗಳೆಲ್ಲ ಯಜ್ಞಮಯ ವಾದವು. ಪ್ರಲಂಬಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಸಂಕರ್ಷಣ ಸ್ವರೂಪಿ ಭಗವನ್ ಮೂರ್ತಿ ಶರಣು, ಶರಣು.

ಮೇಘ ಧ್ವನಿಯಂತೆ ಗಂಭೀರ ಧ್ವನಿಯುಳ್ಳ, ನೇಗಿಲವನ್ನು ಆಯುಧವನ್ನಾಗಿ ಧರಿಸಿರುವ ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಯಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಸೇವಿಸುವ ಬಲ ರಾಮ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ನನ್ನ ನಮನ. ಭಕ್ತವತ್ಸಲನಾದ ಬಲರಾಮನೇ, ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಮಾತು, ದೇಹ, ಇವುಗಳಿಂದ ಸಂಭವಿಸಿದ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಿನ್ನ ಹೊರತು ಬೇರಾರು ನಿವಾರಿಸುವರು? ಹೇ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನನಗೆ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನ ಉಂಟಾ ಗಲಿ. ಈ ಸಂಸಾರವು ಕಷ್ಟಮಯವಾದುದು ಆಪತ್ತುಗಳು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಸಂಸಾರ ದಲ್ಲಿ ತಲೆದೋರುವವು. ಸಂಸಾರವನು ಸುಖವಾಗಿ ದಾಟುವದು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. ಸಂಸಾರ ದಲ್ಲಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ, ಆದಿಭೌತಿಕ, ಆದಿದೈವಿಕ-ತಾಪತ್ರಯಗಳಿಗೆ ಸಿಲುಕಿ ನೊಂದಿರುವೆ. ದೇವಾ ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಜೀವಿಗಳು ಮೋಹಿತರಾಗಿ ಧನ, ಧಾನ್ಯ, ಕಾಮಿನಿ, ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಾಭಿಲಾಷೆಗಳ ಲಾಲಸೆಯಿಂದ ಅಧೋಗತಿಗೆ ಇಳಿಯುತ್ತಿರುವರು ಈ ಘೋರನಾದ ಜನ್ಮಬಂಧ ಜಾಲದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಲು ನಾನು ನಿನ್ನ ಶರಣು ಹೊಕ್ಕಿದ್ದೇನೆ. ಹೇ ಸ್ವಾಮಿಯೇ,ವಿಷ್ಕಾಮ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಸೇವಿಸುವದರಿಂದ ಮಾತ್ರ ಪರಮ ಸುಖಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದು. ದುಃಖದಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿರುವ ಸಂಸಾರಿ ಗಳನ್ನು ನಾನು ಸದಾ ನೋಡುತ್ತಿರುವೆ. ಉದ್ಧಾರ ಹೇಗೆ ಎಂಬುದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯ ದಾಗಿದೆ. ಹೇ ಪ್ರಭು, ಈ ಸಂಸಾರ ರೂಪದಿಂದ ಇವರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಲು ನೀನೇ ಸಮರ್ಥ. ಸಂಸಾರ ಸಾಗರದ ದಡವೇ ಗೋಚರಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಮೋಹವೆಂಬ ಜಲ ರಾಶಿಯೇ, ನಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿ ಹರಿಯುವ ವರೆಗೂ ಕಾಣಿಸಿಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಸಂಸಾರ ಸಾಗರದಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಪಾರುಗಾಣಿಸುವವರು ನಿನ್ನ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಯಾರಿದ್ದಾರೆ.

ಮುನಿಗಳೆ, ಹೀಗೆ ಶ್ವೇತರಾಜನು ಆ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಭರಿತನಾಗಿ, ಬಹುಕಾಲದ ವರೆಗೆ ಪರವಶನಾಗಿ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ರಾಜನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದ ಗರುಡಾರೂಢನಾದ ಆ ಭಗವಂತನು ನೀಲಮೇಘ ಶ್ಯಾಮ ಶರೀರದಿಂದ ಒಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದ ಇಂತಹ ಆ ಭಗವಂತನು ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು ನುಡಿದ 'ರಾಜನ್ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿದ್ದೇನೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿರುವೆ ಬೇಕಾದುದನ್ನು ಬೇಡು ಈ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವೆ ' ಅಮೃತದಂತೆ ಅಪ್ಯಾಯಮಾನವಾದ ಭಗವಂತನ ಈ ಸವಿನುಡಿಗಳನ್ನು ಆಲಿಸಿ ಹರ್ಷ ಪುಲಕಿತನಾದ–ಆ ಶ್ವೇತದೊರೆ ವಿನಯದಿಂದ ಬಾಗಿ ಹೀಗೆ ನುಡಿದ ಆ ಮಹಾರಾಜ

ಶ್ವೇತರಾಜ ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯ ಸಂಪನ್ನನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನೀನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿದ್ದರೆ, ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಕ್ಕಿಂತಲೂ ಉನ್ನತ ಲೋಕವೆನಿಸಿಗುವ ವಿಷ್ಣು ಲೋಕವನ್ನು ನನಗೆ ಕರುಣಿಸು ಒಡೆಯ ಪುಣ್ಯಮಯವಾದ, ದುಃಖಮಿಶ್ರಿತವಲ್ಲದ ಸುಖವನ್ನು ನೀಡುವ ಆ ವಿಷ್ಣುಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಹಂಬಲ ನನಗೆ ಉಂಟಾಗಿದೆ

ಭಗವಂತ ರಾಜೇಂದ್ರ, ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆಯೇ ಆಗಲಿ ಇಹದಲ್ಲಿ ನೀನು ಬಹುಕಾಲ ಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸಿ, ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು, ಮುನಿಗಳು, ಸಿದ್ಧರು, ಯೋಗಿಗಳು ಇವರಿಗೂ ದುರ್ಲಭವೆನಿಸುವ ಸ್ಥಾನವಾದ ವಿಷ್ಣುಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವೆ. ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯು ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸುವದು ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಈ ತೀರ್ಥ ನಿನ್ನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕೂಡಿಯೇ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಖ್ಯಾತವಾಗುವದು ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಇದಕ್ಕೆ 'ಶ್ವೇತ ಗಂಗೆ' ಎಂದು ಹೆಸರಾಗುವದು. ನನ್ನ ಭಕ್ತರು ಶ್ವೇತಗಂಗಾತೀರ್ಥದ ಪವಿತ್ರ ಜಲವನ್ನು ದರ್ಭಾಗ್ರದಿಂದ ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡರೂ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು, ಇಲ್ಲಿನ ಮಾಧವ ಮೂರ್ತಿ ನಿನ್ನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಸೇರ್ಪಡೆ ಹೊಂದಿ 'ಶ್ವೇತ ಮಾಧವ' ಎಂದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಖ್ಯಾತವಾಗುವದು ಶ್ವೇತಮಾಧವ ಮೂರ್ತಿಯ ದರ್ಶನವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಮನುಜನು ಸಕಲ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಮೀರಿ, ನನ್ನ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಬರುವನು. ನನ್ನ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಲ್ಪ ಪರಿಯಂತರವಿದ್ದು, ದೇವ ಕನ್ಯೆಯರಿಂದ ಒಡಗೂಡಿ, ಅಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾದ ತಾಣದಲ್ಲಿ ವಿಹಾರಗೈಯುವನು ಸಿದ್ಧ ಗಂಧರ್ವರಿಂದ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಯಥೇಚ್ಛ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವನು ಪುಣ್ಯ ನಷ್ಟವಾದ ನಂತರ ಮನುಷ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿ ಜನಿಸಿ ವೇದ ವೇದಾಂಗಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಬಹುಕಾಲದ ವರೆಗೆ ಸೌಖ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವನು ಸಂತಾನ, ಸಂಪತ್ತು, ಮುಂತಾದ ಐಹಿಕ ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಪುನಃ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿ, ಇಲ್ಲಿನ ವಟವೃಕ್ಷದರ್ಶನ

ಮಾಡಿ, ಸಮುದ್ರ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸಂತತವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ದೇಹತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುವನು.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಶ್ವೇತ ಮಾಧವ ಮಹಾತ್ಮ್ಯವೆಂಬ
ಐವತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಅರವತ್ತು

ಸಮುದ್ರ ಸ್ನಾನ ವಿಧಿ ನಿರೂಪಣ

ಬ್ರಹ್ಮ:–ಮುನಿಗಳೇ. ಶ್ವೇತಮಾಧವನ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿ ಅವನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಮತ್ಸ್ಯಮಾಧವನ ದರ್ಶನವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕು. ಮಾಧವನು ಪೂರ್ವಕಾಲ ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಳಯದ ಜಲರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ; ವೇದಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಲು ಮತ್ಸ್ಯರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿದನು. ಈ ಭಗವಂತನ ಆಕೃತಿಯನ್ನೇ ಮತ್ಸ್ಯಮಾಧವ ಮೂರ್ತಿ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಭಗವಂತನ ಅವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಮತ್ಸ್ಯಾವತಾರವು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಅವತಾರ. ಮತ್ಸ್ಯಮಾಧವನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನೆನೆದವನ ದುಃಖ ಗಳೆಲ್ಲ ನಿಸ್ಸಂಶವಾಗಿಯೂ ದೂರವಾಗುವವು. ಮತ್ಸ್ಯಮಾಧವನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸೇವಿಸಿದವನು ಇಹದಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಅನುಭವಿಸುವನು. ಕೊನೆಗೆ ಉತ್ತಮ ಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಪುಣ್ಯವು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಭೂಮಂಡಲದ ಆಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ಬಹು ದೀರ್ಘಕಾಲ ಇಲ್ಲಿ ಸುಖಿಸುವನು. ಅನೇಕ ಯಜ್ಞಯಾಗ ಮಾಡಿ ಸಜ್ಜನ ಶ್ರೇಷ್ಠರ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಜ್ಞಾನ, ವಿಜ್ಞಾನಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಣತಿ ಪಡೆದು, ಸಿದ್ಧ ಪುರುಷನಾಗಿ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಯೋಗ ದ್ವಾರದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದು ವನು. ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠರೆ, ಯಾವ ಮತ್ಸ್ಯಮಾಧವನ ದರ್ಶನದಿಂದ ಸಕಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳ ಸಿದ್ಧಿ ಉಂಟಾಗುವದೋ ಅಂತಹ ಮತ್ಸ್ಯಮಾಧವನ ಮಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ನಿಮಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿರುವೆ.

ಮುನಿಗಳು:–ಭಗವನ್, ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಸತ್ಪಾತ್ರರಲ್ಲಿ ದಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಯಾವ ಫಲ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದು ?

ಬ್ರಹ್ಮ:–ಸಮುದ್ರಸ್ನಾನ, ದಾನ ಫಲವನ್ನು ಹೇಳುವೆ, ಶ್ರವಣ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಪುಣ್ಯ ಸಂಪಾದಿತವಾಗುವದು. ಆಚರಿಸಿದಾಗ ಮಹತ್ಪುಣ್ಯ ಸಂಪಾದಿತವಾಗುವದೆಂಬು ದನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೇ ? ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಾಹ್ನದೊಳಗೆ

ಸಂಕಲ್ಪ ಪೂರ್ವಕ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಚತುರ್ದಶಿ ತಿಥಿಯಂದು ಸ್ನಾನ ಪ್ರಶಸ್ತ. ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಂದು ಸಮುದ್ರ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗ ಮಾಡಿದ ಫಲವು ದೊರಕುವದು. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ ತೀರ್ಥ.ವಟತೀರ್ಥ, ಕೃಷ್ಣ ತೀರ್ಥ, ಬಲರಾಮ ತೀರ್ಥ, ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಸರಸ್ಸು, ಇವಿಷ್ಟನ್ನು ಸೇರಿ 'ಪಂಚ ತೀರ್ಥಗಳು' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಐದು ತೀರ್ಥಗಳೂ ಆ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿವೆ. ಜ್ಯೇಷ್ಠಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಂದು ಜ್ಯೇಷ್ಠಾನಕ್ಷತ್ರದ ಮುಹೂರ್ತ ಇರುವಾಗ ಪಂಚತೀರ್ಥ ಯಾತ್ರೆ ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮನೋ ವಾಕ್ ಕಾಯಗಳಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧರಾಗಿ, ಭಗವಂತನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ, ರಾಗ, ದ್ವೇಷ, ಅಸೂಯೆಗಳಿಲ್ಲದೆ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾಗಿ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವಟ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ಆ ವಟವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾದ ಜನಾರ್ಧನನನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ, ನಮಸ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಸೇವಿಸಬೇಕು. ಮುನಿಗಳೆ, ವಟತರುವಿನ ದರ್ಶನದಿಂದ ಏಳು ಜನ್ಮದ ಪಾಪಗಳು ನಷ್ಟವಾಗುವವು. ಪರಮ ಪುಣ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಉಂಟಾಗುವದು. ಉತ್ತಮ ಗತಿ ಲಭಿಸುವದು. ಇಂತಹ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ವಟವೃಕ್ಷಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಯಾವ ಯಾವ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಎತ್ತರ ಉಳ್ಳದ್ದು ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುವೆ, ಕೇಳಿರಿ.

ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಆ ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ 'ವಟವೃಕ್ಷ'ವೆಂದು ಹೆಸರು. ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ವಟೇಶ್ವರ ಎಂದು ಹೆಸರು. ದ್ವಾಪರ ಯುಗದಲ್ಲಿ 'ಕೃಷ್ಣ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ 'ಪುರಾಣ ಪುರುಷ' ಎಂದು ಹೆಸರು. ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಈ ವೃಕ್ಷವು ಒಂದು ಗಾವುದ ಎತ್ತರವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ಕಾಲು ಗಾವುದ ಎತ್ತರ ಉಳ್ಳದ್ದು. ದ್ವಾಪರಯುಗದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಗಾವುದ ಎತ್ತರ ಉಳ್ಳದ್ದು. ಕಲಿಯುಗ ದಲ್ಲಿ ಇದರ ಎತ್ತರ ಕಾಲು ಗಾವುದ ಮಾತ್ರ.

ಈ ಹಿಂದೆ ಉಕ್ತವಾದ ವಟವೃಕ್ಷದ ಮಂತ್ರ ಉಚ್ಚರಿಸಿ ವಟವೃಕ್ಷವನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ತದನಂತರ ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿಗೆ ಮೂರುನೂರು ಬಿಲ್ಲುಗಳ ಅಂತರದಷ್ಟು ಮುಂದೆ ಸಾಗಬೇಕು. ಆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗದಾಯಕವಾದ ವಿಷ್ಣು ಸನ್ನಿಧಾನ ಉಳ್ಳ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಇದೆ ಅದು ಸಮುದ್ರದ ನೀರಿನಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಆ ಕಾಷ್ಠವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಕಾಷ್ಠಾಂತರ್ಗತನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಭಜಿಸಿದವರ ಸಕಲ ದೋಷಗಳು ನಿವಾರಿತವಾಗುವವು. ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದ ನಂತರ ಉಗ್ರಸೇನನ ದರ್ಶನವಾಗುವದು. ಉಗ್ರಸೇನನ ದರ್ಶನದ ನಂತರ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಆಚಮನ ಮಾಡಬೇಕು. ಪವನಃ ಪುಣ್ಯೇನ್ ಶ್ರೀಮನ್ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಮನದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. 'ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ' ಎಂಬ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಿ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಲಿಂಗನ್ಯಾಸ, ಕರ ನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಬೇಕು. 'ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ' ಎಂಬ ಮಂತ್ರವು ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಮಂತ್ರ.

ನಾರಾಯಣಪರಾ ವೇದಾ ನಾರಾಯಣಪರಾ ದ್ವಿಜಾಃ ।
ನಾರಾಯಣಪರಾ ಯಜ್ಞಾ ನಾರಾಯಣಪರಾ ಕ್ರಿಯಾಃ ॥
ನಾರಾಯಣಪರಾ ಪೃಥ್ವಿ ನಾರಾಯಣಪರಂ ಜಲಂ ।
ನಾರಾಯಣಪರೋ ವಹ್ನಿಃ ನಾರಾಯಣಪರಂ ನಭಃ ॥
ನಾರಾಯಣಪರೋ ವಾಯುಃ ನಾರಾಯಣಪರಂ ಮನಃ ।
ಅಹಂಕಾರಶ್ಚ ಬುದ್ಧಿಶ್ಚ ಉಭೇ ನಾರಾಯಣಾತ್ಮಕೇ ॥
ಭೂತಂ ಭವ್ಯಂ ಭವಿಷ್ಯಂ ಚ ಯತ್ಕಿಚಿದ್‌ಜ್ಜೀವಸಂಜ್ಞಿತಂ ।
ಸ್ಥೂಲಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ಪರಂಚೈವ ಸರ್ವಂ ನಾರಾಯಣಾತ್ಮಕಂ ॥
ಶಬ್ದಾದ್ಯಾ ವಿಷಯಾಸರ್ವೇ ಶ್ರೋತ್ರಾದಿನೀಂದ್ರಿಯಾಣಿ ಚ ।
ಪ್ರಕೃತಿಃ ಪುರುಷಶ್ಚೈವ ಸರ್ವೇ ನಾರಾಯಣಾತ್ಮಕಾಃ ॥
ಜಲೇಸ್ಥಲೇಚ ಪಾತಾಲೇ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕೇಽಂಬರೇ ನಗೇ ।
ಅವಷ್ಟಭ್ಯ ಇದಂ ಸರ್ವಂ ಆಸ್ತೆನಾರಾಯಣಃ ಪ್ರಭುಃ ॥
ಕಿಂಚಾತ್ರ ಬಹುನೋಕ್ತೇಣ ಜಗದೇತದ್ ಚರಾಚರಂ ।
ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಸ್ತಂಬ ಪರಿಜಂತಂ ಪರ್ವಂ ನಾರಾಯಣಾತ್ಮಕಂ ॥

ವೇದಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಾರಾಯಣನನ್ನೇ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ದ್ವಿಜರ ಆರಾಧ್ಯ ದೈವ ಶ್ರೀಮನ್‌ನಾರಾಯಣ. ಯಜ್ಞಗಳಿಂದ ಗಮ್ಯನಾದವ ಶ್ರೀಮನ್‌ನಾರಾಯಣ. ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳು ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿಯೇ ನಡೆಯುವವು. ಈ ಪೃಥ್ವಿಯು ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಇದೆ. ಜಲಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯ ಶ್ರೀಮನ್‌ನಾರಾಯಣನೇ. ಅಗ್ನಿ ಮತ್ತು ಆಕಾಶ ಇವೆರಡರ ಅಸ್ತಿತ್ವವೂ ನಾರಾಯಣನಿಂದಲೇ. ವಾಯು, ಮನಸ್ಸು ನಾರಾಯಣನಿಂದಲೇ, ನಿರ್ದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಮುನ್ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಅಹಂಕಾರ ಬುದ್ಧಿ, ಎರಡಕ್ಕೂ ಪ್ರಚೋದಕ ಶ್ರೀಮನ್‌ನಾರಾಯಣನೇ. ಭೂತಕಾಲ ಭವಿಷತ್‌ಕಾಲ, ವರ್ತಮಾನಕಾಲ ಈ ಮೂರು ಕಾಲಗಳೂ ಕಾಲನಾಮಕನಾದ ನಾರಾಯಣನಿಂದಲೇ ಪುನಃ ಪುನಃ ಆವೃತ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. ಸ್ಥೂಲ, ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪ ವಾದ ಜೀವ ಗಣಗಳೆಲ್ಲ ನಾರಾಯಣನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾಗಿಯೇ ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಪಾರ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಶಬ್ದ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳು ಶ್ರೋತ್ರ, ಚಕ್ಷುಸ್ಸು ಮೊದಲಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಪ್ರಕೃತಿ, ಪುರುಷ ಇವೆಲ್ಲವು ನಾರಾಯಣನಿಂದ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನಿರ್ಧಿಷ್ಟ ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗುತ್ತವೆ. ಶ್ರೀಮನ್‌ನಾರಾಯಣನು ನೀರು, ನೆಲ, ಪಾತಾಳ, ಸ್ವರ್ಗ, ಆಕಾಶ, ಬೆಟ್ಟ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಇರುವನು. ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಅವನ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿವೆ. ಹೆಚ್ಚು ಹೇಳುವದರಿಂದ ಏನು ? ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಜಲಗತವಾದ ಅತಿ ಚಿಕ್ಕ ಕ್ರಿಮಿಯ ವರೆಗಿನ ಸಮಗ್ರ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ನಾರಾಯಣನ ವಶವರ್ತಿಯಾಗಿರುವದು. ಏಪ್ರೋತ್ತಮರೇ, ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣ ಇಲ್ಲದ ವಸ್ತು

ಇಲ್ಲ. ಭಗವಂತ ಇಲ್ಲದ ಸ್ಥಳ ಇಲ್ಲ. ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವ ಹಾಗೂ ಕಾಣದಿರುವ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಹಾಗೂ ಸ್ಥೂಲ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೆಲ್ಲ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಇರುವನು.

ಜಲವು ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ವಾಸಸ್ಥಾನ. ಜಗದೊಡೆಯನಾದ ಆ ಭಗವಂತನು ಜಲಕ್ಕೂ ಒಡೆಯ. ಪಾಪ ನಿವಾರಕನಾದ ದೇವೇಶನ ಸನ್ನಿಧಾನವನ್ನು ಜಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಚಿಂತಿಸಬೇಕು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸ್ನಾನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಲಾಂತರ್ಗತನಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಧ್ಯಾನವಮಾಡಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಂಗನ್ಯಾಸ, ಕರನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಮಂತ್ರ ಜಪಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಮಾಡಲೇಬೇಕು. "ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ" ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿನ 'ಓಂ' ಕಾರ, 'ನ' ಕಾರಗಳಿಂದ ಕೈ ಮತ್ತು ಅಂಗುಷ್ಠ ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಉಳಿದ ಅಕ್ಷರಗಳಿಂದ ತರ್ಜನಿಯಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ, ಕರತಲದ ವರೆಗಿನ ನ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಓಂ ಕಾರವನ್ನು ಎಡಗಾಲಿನಲ್ಲಿ 'ನ' ಕಾರವನ್ನು ಬಲಗಾಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ನ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. 'ಮೋ' ಕಾರವನ್ನು ಸೊಂಟದ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ 'ನಾ' ಕಾರವನ್ನು ಸೊಂಟದ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ 'ರಾ' ಕಾರವನ್ನು ನಾಭಿಯಲ್ಲಿ 'ಯ' ಕಾರವನ್ನು ಎಡತೋಳಿನಲ್ಲಿ 'ಣಾ' ಕಾರವನ್ನು ಬಲತೋಳಿನಲ್ಲಿ 'ಯ' ಕಾರವನ್ನು ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ-ಹೀಗೆ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಆಯಾ ಅಂಗಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಧೋಭಾಗ, ಊರ್ಧ್ವಭಾಗ,ಹೃದಯ, ಪಾರ್ಶ್ವಗಳು, ಹಿಂಭಾಗ, ಮುಂಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮನ್ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಏಕಚಿತ್ತದಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಅನಂತರ ಕವಚ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕು. ತನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಬೇಕು.

ಪೂರ್ವೇ ಮಾಂ ಪಾತು ಗೋವಿಂದದೋದಕ್ಷಿಣೇ ಮಧುಸೂದನಃ ।
ಪಶ್ಚಿಮೆ ಶ್ರೀಧರೋ ದೇವಃ ಕೇಶವಸ್ತು ತಥೋತ್ತರೇ ॥

ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಗೋವಿಂದನು ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ. ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾದ ಮಧುಸೂಧನನು ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಪಾಡಲಿ. ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀಧರನು, ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಕೇಶವನು ನನ್ನ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಲಿ.

ಪಾತು ವಿಷ್ಣುಸ್ತಥಾಗ್ನೇಯೇ ನೈಋತ್ಯೆ ಮಾಧವೋವ್ಯಯಃ ।
ವಾಯುವ್ಯೇ‍ತು ಹೃಷಿಕೇಶ ಸ್ತಥೇಶಾದೇಚ ವಾಮನಃ ॥

ಆಗ್ನೇಯ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವು ನೈರುತ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಮಾಧವನು, ವಾಯುವ್ಯ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಹೃಷಿಕೇಶನು, ಈಶಾನ್ಯ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ವಾಮನನು ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ.

ಭೂತಲೇ ಪಾತು ವಾರಾಹ ಸ್ತಥೋರ್ಧ್ವಂಚ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಃ ॥

ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿನ ವರಾಹ ಮೂರ್ತಿಯು, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿನ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ ದೇವನು ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಿ.

ಹೀಗೆ ಕವಚ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಿ, ಅನಂತರ ಹೃದಯ ಕಮಲದಲ್ಲಿನ ಶಂಖ, ಚಕ್ರ ಗದಾಧಾರಿಯಾದ ಶ್ರೀಮನ್ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಬೇಕು.

"ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಅವ್ಯಕ್ತಕ್ಕೆ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಸ್ಥಾನ ನೀನು. ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣ ಪುರುಷ ನೀನು. ಜಲರಾಶಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿ ನೀನೇ. ಇಂತಹ ಅದ್ಭುತ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ತೀರ್ಥರಾಜನೇ ನಿನಗೆ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರಗಳು."

ಹೀಗೆ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಸ್ನಾನ ಮಾಡ ಬೇಕು. ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವಾಗ ಮಂತ್ರೋಚ್ಚರಣ ಮಾಡದೆಯೇ ಮರೆಯಬಾರದು. ವೇದ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಮಾರ್ಜನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಸ್ವಲ್ಪ ಆಳ ವುಳ್ಳ ನೀರಿನೆಡೆ ಸಾಗಿ ಮುಳುಗಿ ಅಘಮರ್ಷಣ ಮಂತ್ರ ಜಪಿಸಬೇಕು. ಹೇಗೆ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗವು ಪಾಪಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವದೋ ಅದರಂತೆ 'ಅಘಮ ರ್ಷಣ' ಸೂಕ್ತವು ಪಾಪನಾಶ ಮಾಡುವದು. ಹೀಗೆ ಮಂತ್ರ ಪುರಸ್ಸರವಾಗಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಬಾಹ್ಯಶುದ್ಧಿ, ಅಂತಃಶುದ್ಧಿ ಎರಡನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡು, ನಂತರ ನೀರಿ ನಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕು. ಶುಭ್ರವಾದ ವಸ್ತ್ರ ಧರಿಸಬೇಕು. ಆಚಮನ, ಪ್ರಾಣಾ ಯಾಮ ಮಾಡಿ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯ ಸಮರ್ಪಿಸಿ,ಸಂಧ್ಯಾವಂದನ ಮಾಡಬೇಕು.ಗಾಯತ್ರಿ ಮಂತ್ರವನ್ನು ನೂರೆಂಟು ಬಾರಿ ಜಪಿಸಿ, 'ಸೌರಸೂಕ್ತ' ಹೇಳಬೇಕು. ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿಗೆ ಅಭಿಮುಖಿಯಾಗಿ ಕುಳಿತು, ಬ್ರಹ್ಮ ಯಜ್ಞ ಮಾಡಿ ದೇವರ್ಷಿ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣ ಕೊಡಬೇಕು. ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೂ ತನ್ನ ಕುಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಪಿತೃಗಳಿಗೂ ಅವರವರ ಹೆಸರುಗೋತ್ರ ಉಚ್ಚರಿಸಿ, ಎಳ್ಳಿನ ಜೊತೆಗೆ ತರ್ಪಣ ನೀಡಬೇಕು. ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣ ನೀಡಿದ ನಂತರ, ಪಿತೃತರ್ಪಣಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದು. ತರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ಕೈಗಳನ್ನೂ ಬಳಸಬಹುದು.ಶ್ರಾದ್ಧ ಮತ್ತು ಹೋಮ ಈ ಎರಡೂ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಲಗೈಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ತರ್ಪಣ ಕೊಡುವಾಗ ಎಡಗೈಯಿಂದ ಬಲಗೈ ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿ ಬಲಗೈಯಿಂದ ತರ್ಪಣ ಕೊಡುತ್ತ ನಾಮಗೋತ್ರ ಉಚ್ಚಾರದೊಡನೆ 'ತೃಪ್ಯತಾಂ' ಎಂದು ತರ್ಪಣ ನೀಡಬೇಕು. ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳನ್ನೂ ಇರಿಸಿ ತರ್ಪಣ ಮಾಡಬಾರದು. ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳನ್ನಿರಿಸಿ ತರ್ಪಣ ಮಾಡಬಾರದು. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಜಲತರ್ಪಣ ಬಿಡಬಾರದು. ನೆಲದ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ನೀರಿ ನಲ್ಲಿ ಪಿತೃತರ್ಪಣ ಬಿಡಬಾರದು. ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣ ನೀಡುವಾಗ ನೀರಿನಿಂದ ಹೊರ ಬಂದು ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಸ್ಥಳದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು, ವಿಧಿಪೂರ್ವಕ ತರ್ಪಣ ನೀಡಬೇಕು. ತರ್ಪಣವನ್ನು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆಯೇ ಬಿಡಬೇಕು. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರೆ ಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ತರ್ಪಣದ ಜಲವನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

ಪಿತೃಗಳು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ಕೊನೆಯ ವರೆಗೂ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಮರಣಹೊಂದಿ ಪಿತೃಗಳೆನಿಸಿರುವರು. ಆದುದರಿಂದ ಪಿತೃಗಳ ಪ್ರೀತಿ ಸಂಪಾದಿಸಬಯಸುವವರು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆಯೇ ಪಿತೃತರ್ಪಣ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಗ್ರಸಹಿತವಾದ ದರ್ಭೆಗಳನ್ನು ನೆಲದಲ್ಲಿ ಹರಡಿ,

ಆಯಾಯ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಆಯಾಯ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಆವಾಹಿಸಬೇಕು. ಪೂರ್ವಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ಹಾಸಿರುವ ದರ್ಭೆಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಆವಾಹಿಸಬೇಕು. ಪಿತೃಗಳನ್ನು ಆವಾಹಿಸುವದು, ದಕ್ಷಿಣಮುಖವಾದ ದರ್ಭೆಗಳಲ್ಲಿ.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ 'ಸಮುದ್ರಸ್ನಾನ ವಿಧಿ ನಿರೂಪಣ' ಎಂಬ ಅರವತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಅರವತ್ತೊಂದು

ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪೂಜೆಯ ಕ್ರಮದ ವರ್ಣನೆ

ಬ್ರಹ್ಮ : ಮುನಿಗಳೆ. ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ದೇವ, ಪಿತೃ, ತರ್ಪಣಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಆಚಮನ ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಸಮುದ್ರದ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಮೊಳ ಚದುರಳತೆಯಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವುಳ್ಳ ಮಂಡಲವನ್ನು ರಚಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ವಿರಚಿತವಾದ ಮಂಡಲಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ಮೂಲೆಗಳು ಇರಬೇಕು. ನಾಲ್ಕು ದ್ವಾರಗಳು ಇರಬೇಕು. ಈ ಮಂಡಲದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾದ ಎಂಟು ದಳದ ಕಮಲವನ್ನೂ ಆ ಕಮಲದಲ್ಲಿ ಕರ್ಣಿಕೆಯನ್ನೂ ಬರೆಯಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಂಡಲವನ್ನು ಬರೆದು ಆ ಮಂಡಲದೊಳಗೆ ಜನ್ಮನಾಶರಹಿತನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಸನ್ನಿಧಾನವನ್ನು ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರ ಜಪಿಸುತ್ತ ಚಿಂತಿಸಬೇಕು.

ಶರೀರ ಶುದ್ಧಿಯ ಕ್ರಮ ಹೀಗಿದೆ. ಅರ್ಧಚಂದ್ರ ರೇಖೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅಕಾರವನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಹಾಗೂ ಪಾಪನಾಶಕವಾದ ತ್ರಿಶೂಲವನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸಿದ ನಂತರ ಚಂದ್ರಮಂಡಲ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಯಾದ ಶ್ವೇತವರ್ಣದ ಅಮೃತವನ್ನು ಸ್ರವಿಸುವ ರಾಕಾರವನ್ನು ಶಿರೋಭಾಗದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಸಿಗೈಯ ಬೇಕು. ಈ ಕ್ರಮದಿಂದ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದವ ಪಾಪಲೇಪರಹಿತನಾಗಿ ಪರಿಶುದ್ಧವಾಗುವನು.

ಹೀಗೆ ಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ನಂತರ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಅಂಗನ್ಯಾಸ ಕರನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಎಡಗಾಲಿನಿಂದ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ನ್ಯಾಸವು ಮುಂದುವರೆಯಬೇಕು. ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುವಿನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಪಠಿಸುವ ಪಂಚಾಂಗ ಮಂತ್ರದಿಂದ, ಚತುರ್ವ್ಯೂಹ ಮಂತ್ರದಿಂದ ನ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಮೂಲಮಂತ್ರದಿಂದ ಕರಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕು. ಮೂಲಮಂತ್ರದ ಒಂದೊಂದು ಅಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಆಯಾಯ ಬೆರಳುಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕು.

ಎಡಹೆಜ್ಜೆಯಲ್ಲಿ ಓಂಕಾರವನ್ನು ನ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕು.ಓಂಕಾರವು ಪೃಥ್ವೀಬೀಜ ಇದರ ವರ್ಣ ಬಿಳಿ. ಬಲಹೆಜ್ಜೆಯಲ್ಲಿ ನಕಾರವನ್ನು ನ್ಯಾಸಮಾಡಬೇಕು. ಈ ನಕಾರವು ಕೃಷ್ಣವರ್ಣದ್ದೂ ಹಾಗೂ ಶಂಭುವಿನ ಬೀಜವೂ ಆಗಿರುವದು. ಎಡಸೊಂಟದಲ್ಲಿ ಮೋಕಾರವನ್ನೂ ನ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದು ಕಾಲಬೀಜವು. ಶರೀರದ ದಕ್ಷಿಣಭಾಗ ದಲ್ಲಿ ನಾಕಾರವನ್ನು ನ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ನಾಕಾರವು ಸರ್ವ ಬೀಜವು. ನಾಭಿಯಲ್ಲಿ ರಾಕಾರವನ್ನು ನ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ರಾಕಾರವು ತೇಜೋಬೀಜ ಎಡಭುಜದಲ್ಲಿ ಯಕಾರವನ್ನು ನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಯಕಾರವು ವಾಯುಬೀಜವು. ಬಲಭುಜದಲ್ಲಿ ಣಾಕಾರವನ್ನು ನ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಣಾಕಾರವು ಸರ್ವಬೀಜವು. ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಕಾರ ವನ್ನು ನ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಯಕಾರವು ಲೋಕಬೀಜವು.

ಓಂ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ ಶಿರಃ ।
ಓಂ ಜ್ವಲನಾಯ ನಮಃ ಶಿಖಾ ।
ಓಂ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ ಕವಚಂ ।
ಓಂ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ ಸ್ಫುರಣಂ ದಿಶೋಬಂಧಾಯ ।
ಓಂ ಹುಂ ಫಡಸ್ತ್ರಂ ।

ಈ ಐದು ಮಂತ್ರಗಳಿಗೆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪಂಚಾಂಗ ಮಂತ್ರಗಳು ಎನ್ನುವರು.

ಓಂ ಶಿರಸಿ ಶುಕ್ಲೋ ವಾಸುದೇವ ಇತಿ
ಓಂ ಆಂ ಲಲಾಟೇ ರಕ್ತಃ ಸಂಕರ್ಷಣೋ ಗರುತ್ಮಾನಹ್ನಿಸ್ತೇಜ ಆದಿತ್ಯ ಇತಿ.
ಓಂ ಆಂ ಗ್ರೀವಾಯಾಂ ಪೀತಃ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನೋವಾಯು ಮೇಘ ಇತಿ
ಓಂ ಆಂ ಕೃಷ್ಣೋಽನಿರುದ್ಧಃ ಸರ್ವಶಕ್ತಿ ಸಮನ್ವಿತಃ ಇತಿ.

ಈ ನಾಲ್ಕು ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಚತುರ್ವ್ಯೂಹ ಮಂತ್ರಗಳು ಎನ್ನುವರು. ಈ ಚತುರ್ವ್ಯೂಹ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ತನ್ನಲ್ಲಿ ವಿನ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ತನ್ನ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತ ಎಲ್ಲೆಡೆ ವಿಷ್ಣು ಇರುವನು ಎಂಬುದಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಬೇಕು. ನನ್ನ ಎದುರು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗೋವಿಂದ, ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಧುಸೂದನ ಮೇಲುಭಾಗದಲ್ಲಿ ವೈಕುಂಠ,ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ವಾರಾಹ,ವಿದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಧವ–ಹೀಗೆ ಸರ್ವದೇಶಗಳಲ್ಲೂ ಭಗವಂತ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವನು ಎಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ, ಚಲಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ, ತಟಸ್ಥನಾಗಿರುವಾಗ, ಸುಷುಪ್ತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ, ಸಕಲ ಅವಸ್ಥೆ ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನೃಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿಯು ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡುತ್ತಿರುವನು ಎಂದು ಭಗವಂತ ನನ್ನು ರಕ್ಷಕನಾಗಿ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿ ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ಬೀಜಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ತನ್ನಲ್ಲಿ ವಿನ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದಂತೆ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿಯೂ ಅಂಗನ್ಯಾಸ, ಕರನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಆಯಾಯ ಬೀಜ ಮಂತ್ರ ಸಹಿತವಾದ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಓಂ ಫಟ್ ಎಂಬ ಮಂತ್ರ ದಿಂದ ಪ್ರೋಕ್ಷಣ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಸಮಸ್ತ ವಿಘ್ನಗಳು ನಾಶವಾಗಿ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳ

ಉಂಟಾಗುವುದು. ಚಂದ್ರ, ಸೂರ್ಯ ಹಾಗೂ ಅಗ್ನಿಗಳ ಮಂಡಲಗಳನ್ನು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಪದ್ಮದ ಮಧ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಬೀಜ, ವಾಯುಬೀಜ, ಆಕಾಶಬೀಜ ಮುಂತಾದವನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕು. ಅನಂತರ ಪುರಾಣ ಪುರುಷನಾದ ದೇವನನ್ನು ಕರ್ಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸಬೇಕು. ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ತೇಜೋಮಯವಾದ ಓಂ ಕಾರವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು. ನಂತರ ಎಂಟು ದಳಗಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಒಂದೊಂದು ಅಕ್ಷರದಂತೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಬೇಕು. ಎಂಟು ಅಕ್ಷರಗಳುಳ್ಳ ವಿಷ್ಣು ಮಂತ್ರವನ್ನು ಒಂದೊಂದು ಅಕ್ಷರವಾಗಿ, ಒಟ್ಟಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸಿ ಪೂಜಿಸುವುದು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು. ಹನ್ನೆರಡು ಅಕ್ಷರಗಳುಳ್ಳ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಬಹುದು.

ಹೃದಯಸ್ಥನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೀಗೆ ಧ್ಯಾನಿಸಿದ ನಂತರ ಹೊರಗೆ ಪದ್ಮ ಕರ್ಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ನಾಲ್ಕು ಭುಜವುಳ್ಳ, ಕೋಟಿಸೂರ್ಯರ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ, ಮಹಾಮಹಿಮೋಪೇತನಾದ ಅನಾದಿ ಪುರುಷನಾದ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ದೇವನನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿ ಕೆಳಗಿನ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಆವಾಹನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಮೀನರೂಪೋ ವರಾಹಶ್ಚ ನರಸಿಂಹೋಽಥ ವಾಮನಃ ।
ಆಯಾತು ದೇವೋ ವರದೋ ಮಮ ನಾರಾಯಣೋಽಗ್ರತಃ ॥
ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ

ಮೀನ ರೂಪಿಯಾದ, ವರಾಹ ಅವತಾರವನ್ನು ಎತ್ತಿದ, ನೃಸಿಂಹ ಮತ್ತು ವಾಮನ ಎಂಬ ರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ನನಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ದರ್ಶನ ನೀಡಲಿ.

ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ಕೊನೆಗೆ ನಾರಾಯಣಾಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಪ್ರತೀ ಉಪಚಾರಗಳ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಠಿಸಬೇಕು.

ಇದಾದ ಬಳಿಕ ಸ್ಥಾಪನ ಮಂತ್ರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನ ಮಾಡಬೇಕು. ಸ್ಥಾಪನ ಮಂತ್ರ ಹೀಗಿದೆ:—

ಕರ್ಣಿಕಾಯಾಂ ಸುಪೀಠೇಽತ್ರ ಪದ್ಮಕಲ್ಪಿತಮಾಸನಂ ।
ಸರ್ವಸತ್ವಹಿತಾರ್ಥಾಯ ತಿಷ್ಠ ತ್ವಂ ಮಧುಸೂದನ ॥
ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ನಮಃ ॥

ಮಧುನಾಮಕ ದೈತ್ಯನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ, ಕೋಮಲವಾದ ಕಮಲಪತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಆಸನ ಕಲ್ಪಿಸಿರುವೆ. ಜನಗಳೆಲ್ಲರ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಈ ಆಸನವನ್ನು ಸಮಲಂಕರಿಸು.

ಬಳಿಕ ಅರ್ಘ್ಯ, ಪಾದ್ಯ, ಮಧುಪರ್ಕ, ಆಚಮನೀಯ, ಸ್ನಾನ, ವಸ್ತ್ರ, ಗಂಧ, ಯಜ್ಞೋಪವೀತ ಮುಂತಾದವನ್ನು ಆಯಾ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಬೇಕು. (ಈ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.) ನಂತರ ಧೂಪ, ದೀಪಗಳನ್ನು

ಮಂತ್ರ ಪುರಸ್ಸರವಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಕೊನೆಗೆ ನೈವೇದ್ಯ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಅರ್ಘ್ಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ನಿವೇದಿಸುವಾಗ ಉಚ್ಚರಿಸಬೇಕಾದ ಮಂತ್ರಗಳು ಹೀಗಿವೆ.

ಅರ್ಘ್ಯಮಂತ್ರ : ಓಂ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಪತೀನಾಂ ಪತಯೇ ದೇವದೇವಾಯ
ಹೃಷೀಕೇಶಾಯ ವಿಷ್ಣವೇ ನಮಃ

ಪಾದ್ಯಮಂತ್ರ : ಓಂ ಪಾದ್ಯಂ ಪಾದಯೋರ್ದೇವ ಪದ್ಮನಾಭ ಸನಾತನ ।
ವಿಷ್ಣೋ ಕಮಲಪತ್ರಾಕ್ಷ ಗೃಹಣ ಮಧುಸೂದನ ॥

ಮಧುಪರ್ಕಮಂತ್ರ : ಮಧುಪರ್ಕಂ ಮಹಾದೇವ ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ಯೈಃ ಕಲ್ಪಿತಂ ತವ ।
ಮಯಾ ನಿವೇದಿತಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಗೃಹಾಣ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ॥

ಆಚಮನಮಂತ್ರ : ಮಂದಾಕಿನ್ಯಾಃ ಸಿತಂ ವಾರಿ ಸರ್ವ ಪಾಪಹರಂ ಶಿವಂ ।
ಗೃಹಾಣಾಚ ಮನೀಯಂ ತ್ವಂ ಮಯಾ ಭಕ್ತ್ಯಾ ನಿವೇದಿತಮ್ ॥

ಸ್ನಾನಮಂತ್ರ : ತ್ವಮಾಪಃ ಪೃಥಿವೀಚೈವ ಜ್ಯೋತಿಸ್ತ್ವಂ ವಾಯುರೇವ ಚ ।
ಲೋಕೇಶ ವೃತ್ತಿಮಾತ್ರೇಣ ವಾರಿಣಾ ಸ್ನಾಪಯಾಮ್ಯಹಮ್ ॥

ವಸ್ತ್ರಮಂತ್ರ : ದೇವತತ್ತ್ವ ಸಮಾಯುಕ್ತ ಯಜ್ಞವರ್ಣಸಮನ್ವಿತ ।
ಸ್ವರ್ಣವರ್ಣಪ್ರಭೇದೇವ ವಾಸಸೀ ತವ ಕೇಶವ ॥

ವಿಲೇಪನಮಂತ್ರ : ಶರೀರಂ ತೇನ ಜಾನಾಮಿ ಚೇಷ್ಟಾಂ ಚೈವ ಕೇಶವ ।
ಮಯಾ ನಿವೇದಿತೋ ಗಂಧಃ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯ ವಿಲಿಪ್ಯತಾಮ್ ॥

ಯಜ್ಞೋಪವೀತಮಂತ್ರ : ಋಗ್ಯಜುಃಸಾಮಮಂತ್ರೇಣ ತ್ರಿವೃತಂ ಪದ್ಮಯೋನಿನಾ।
ಸಾವಿತ್ರೀ ಗ್ರಂಥಿ ಸಂಯುಕ್ತಮುಪವೀತಂ ತವಾರ್ಪಯೇ ॥

ಅಲಂಕಾರಮಂತ್ರ : ದಿವ್ಯರತ್ನ ಸಮಾಯುಕ್ತ ವಹ್ನಿಭಾನುಸಮಪ್ರಭ ।
ಗಾತ್ರಾಣಿ ತವಶೋಭಂತು ಸಾಲಂಕಾರಾಣಿ ಮಾಧವ ॥

ಧೂಪಮಂತ್ರ : ವನಸ್ಪತಿರಸೋ ದಿವ್ಯೋ ಗಂಧಾಢ್ಯಃ ಸುರಭಿಶ್ಚ ತೇ ।
ಮಯಾ ನಿವೇದಿತೋ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಧೂಪೋऽಯಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್ ॥

ದೀಪಮಂತ್ರ : ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರ ಸಮೋ ಜ್ಯೋತಿರ್ವಿದ್ಯುದಗ್ನ್ಯೋಸ್ತಥೈವ ಚ ।
ತ್ವಮೇವ ಜ್ಯೋತಿಷಾಂ ದೇವ ದೀಪೋऽಯಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯತಾಮ್॥

ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪಠಿಸುತ್ತ ದೀಪದ ವರೆಗೆ ಸಕಲ ಉಪಚಾರಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ ನಂತರ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ನಿವೇದಿಸುವಾಗ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಮಂತ್ರ ಹೇಳಬೇಕು.

ಅನ್ನಂ ಚತುರ್ವಿಧಂ ಚೈವ ರಸೈಃ ಷಡ್ಭಿಃ ಸಮನ್ವಿತಮ್ ।
ಮಯಾ ನಿವೇದಿತಂ ಭಕ್ತ್ಯಾ ನೈವೇದ್ಯಂ ತವಕೇಶವ ॥

ಕೇಶವನೆ, ಭಕ್ಷ್ಯ, ಭೋಜ್ಯ, ಲೇಹ್ಯ ಚೋಷ್ಯ ಎಂಬ ನಾಕು ಬಗೆಯ ಅನ್ನಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿ ಇಟ್ಟಿರುವೆ. ಮಧುರ, ಆಮ್ಲ, ಲವಣ, ಕಟು, ಕಷಾಯ,

ತಿಕ್ತ ಎಂಬ ಷಡ್ರಸಗಳಿಂದ ಇದು ಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ ಇಂತಹ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಿನಗೆ ನಿವೇದಿಸಿರುವೆ, ನೀನು ಸ್ವೀಕರಿಸು.

ಎಂದು ಕೈಮುಗಿದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ 'ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ' ಎಂಬ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರಿಯಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಬೇಕು.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಅರ್ಘ್ಯದಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ನೈವೇದ್ಯದವರೆಗಿನ ಎಲ್ಲ ಮಂತ್ರಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲೂ "ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ" ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಬಿಡದೇ ಉಚ್ಚರಿಸಬೇಕು.

ಮಂಡಲದ ಪೂರ್ವದಳದಲ್ಲಿ ವಾಸುದೇವನನ್ನು, ದಕ್ಷಿಣ ದಳದಲ್ಲಿ ಸಂಕರ್ಷಣನನ್ನು, ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನನ್ನು ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಅನಿರುದ್ಧನನ್ನು, ಆಗ್ನೇಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವರಾಹಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು, ನೈಋತ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನರಸಿಂಹನನ್ನು, ವಾಯುವ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾಧವನನ್ನು, ಈಶಾನ್ಯದಲ್ಲಿ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನನ್ನು ಸ್ಥಾಪನೆಗೈದು ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರದ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಪುರೋಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗರುಡನನ್ನೂ, ವಾಮಭಾಗದಲ್ಲಿ ಚಕ್ರವನ್ನೂ, ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶಂಖವನ್ನೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು.

ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗದೆಯನ್ನು, ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶಾರ್ಙ್ಗ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು. ದೇವರ ಮುಂದೆ ತುಳಸೀಸರ ಕೌಸ್ತುಭ ಮಣಿಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು ಪೂರ್ವ ಮೊದಲಾದ ನಾಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಹೃದಯ ಮೊದಲಾದ ಅಂಗಗಳ ನ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕು ಭಗವಂತನ ಅಸ್ತ್ರವನ್ನು ವಿದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಸಮಾಡಬೇಕು

ಅಷ್ಟದಿಕ್ಪಾಲಕರು ಎನಿಸಿದ ಇಂದ್ರ, ಅಗ್ನಿ, ಯಮ, ನಿರ್ಋತಿ, ವರುಣ ವಾಯು, ಕುಬೇರ, ಈಶಾನ್ಯ–ಇವರನ್ನು ಅವರವರಿಗೆ ಉಚಿತವಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ತಂತ್ರ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಪೂಜೆಗೈಯಬೇಕು ಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಬೇಕು. ಓಂ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಗಂಧ, ಪುಷ್ಪ ತುಳಸೀ ಪತ್ರ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು ಮುದ್ರೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕು ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು, ಅಥವಾ ನೂರೆಂಟು, ಜಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ಕೊನೇಪಕ್ಷ ಹತ್ತನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಲೇಬೇಕು ಅವಕಾಶವಿದ್ದರೆ ಹೆಚ್ಚು ಜಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ವಿಷ್ಣುಪೂಜೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮ, ಶಂಖ, ಶ್ರೀವತ್ಸ, ಗದಾ, ಗರುಡ, ಚಕ್ರ, ಖಡ್ಗ, ಶಾರ್ಙ್ಗ ಧನಸ್ಸು ಈ ಎಂಟು ಮುದ್ರೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸತಕ್ಕದ್ದು

ಹೀಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸಿದ ನಂತರ ವಿಸರ್ಜನ ಮಾಡಬೇಕು. ವಿಸರ್ಜಿಸುವಾಗ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು

ಗಚ್ಛ ಗಚ್ಛ ಪರಂ ಸ್ಥಾನಂ ಪುರಾಣ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ।
ಯತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಾದಯೋ ದೇವಾ ವಿಂದಂತಿ ಪರಮಂ ಪದಮ್ ॥

ಪುರಾಣ ಪುರುಷ ಹೇ ಶ್ರೀಹರಿ, ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಮರಳು; ಯಾವ ನೀನಿರುವ ಪರಮ ಪದವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳೂ ಸೇವಿಸುವರೋ ಅಂಥ ನಿನ್ನ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಲೋಕಕ್ಕೆ ನಿರ್ಗಮಿಸು.

ಶ್ರೀ ಹರಿಯನ್ನು ಯಾವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ ಅರ್ಚಿಸಬಹುದು.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪೂಜೆಯ ಕ್ರಮದ ವರ್ಣನೆ ಎಂಬ ಅರವತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಅರವತ್ತೆರಡು

ಸಮುದ್ರ ಸ್ನಾನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ವರ್ಣನೆ

ಬ್ರಹ್ಮ:–ನಾರದ, ಪುರುಷೋತ್ತಮನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ರೀತಿಯಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಿ,ಪೂಜಿಸಿ, ಅನಂತರ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು. ನಾರಾಯಣನ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾದ ಸಮುದ್ರರಾಜನೆ, ಪ್ರಾಣಿಗಳೆಲ್ಲರ ಪ್ರಾಣ ಸ್ವರೂಪ ನೀನು. ಪ್ರಾಣಿಗಳೆಲ್ಲರ ಪ್ರಾಣಧಾರಣ ನಿನ್ನಿಂದ. ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಜನನ ನಿನ್ನಿಂದ. ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಗರಿಷ್ಠ ನೀನು. ಅಂತೆಯೇ ನಿನಗೆ ತೀರ್ಥರಾಜ ಎಂದು ಹೆಸರು. ನಿನಗೆ ವಂದನೆಗಳು. ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು. ಹೀಗೆ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ಸಮುದ್ರ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ಸಮುದ್ರದಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿತರಾದ ಶ್ರೀಮನ್ ನಾರಾಯಣ, ಬಲರಾಮ, ಕೃಷ್ಣ, ಸುಭದ್ರೆ ಇವರನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ಸಮುದ್ರವನ್ನೂ ಅರ್ಚಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಇವರೆಲ್ಲರ ಪೂಜೆಗೈದವ ಮೂರು ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಫಲದಷ್ಟು ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಈ ಪುಣ್ಯಭಾಜನನು ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವನ್ನು ಕಳೆದು ಕೊಂಡು ಇಹದಲ್ಲಿ ಸುಖಿ, ಪರದಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯಸುಖ ಪಡೆದು ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ಲೋಕ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಈ ಪುಣ್ಯ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಅವನ ಕುಲ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಪಿತೃಗಳು ಉದ್ಧರಿಸಲ್ಪಡುವರು. ವಿಷ್ಣುಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮುಪ್ಪು, ಮರಣಗಳಿಲ್ಲದೆ ಒಂದು ಕಲ್ಪದ ವರೆಗೆ ಅಪ್ಸರೆಯರೊಡನೆ ವಿಹರಿಸಿ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವನು. ಪುಣ್ಯ ಗತಿಸಿದ ನಂತರ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ, ಉತ್ತಮ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷ ಹೊಂದುವನು.

ಗ್ರಹಣ, ಸಂಕ್ರಮಣ, ದಕ್ಷಿಣಾಯನ, ಉತ್ತರಾಯಣ, ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪುಣ್ಯಕಾಲ ಯುಗಾದಿ, ಎಂಭತ್ತಾರು ಪರ್ವಕಾಲಗಳು, ವ್ಯತಿಪಾತ, ಸಾಯಂಕಾಲ, ಆಷಾಢ,

ಕಾರ್ತೀಕ, ಮಾಘ ಈ ಮಾಸಗಳ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ದಿನ ಇಷ್ಟು ಪರ್ವ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಿದರೆ, ಉಳಿದ ತೀರ್ಥ ಕ್ಷೇತ್ರ ಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಬರುವ ಪುಣ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಸಹಸ್ರ ಪಟ್ಟು ಅಧಿಕ ಫಲ ಪ್ರಾಪ್ತ ವಾಗುವದು. ಸಮುದ್ರ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಶ್ರಾದ್ಧ ಮಾಡಿ, ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ಪಿಂಡ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿದರೆ, ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಅಕ್ಷಯ ತೃಪ್ತಿ ಲಭಿಸುವದು.

ಮುನಿಗಳೆ, ಈ ರೀತಿ ಇರುವ ಸಮುದ್ರ ಧ್ಯಾನ, ದಾನ, ಪಿಂಡ ಪ್ರದಾನಾದಿಗಳ ಫಲವನ್ನು ನಿಮಗಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುವೆ. ಈ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಶ್ರವಣ ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಚತುರ್ವಿಧ ಪುರುಷಾದಿಗಳು, ಮೋಕ್ಷಾದಿ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಫಲಗಳು ಲಭಿಸುವದಲ್ಲದೆ ಅಂಥವರ ಸಕಲೇಷ್ಟಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಿ ಆಗುವದು.

ಈ ತೀರ್ಥರಾಜನ ಮಹಿಮೆಯ ಮುಂದೆ ಇತರ ತೀರ್ಥಗಳ ಮಹಿಮೆ ಗೌಣ. ತೀರ್ಥರಾಜ ಎನಿಸಿದ ಸಮುದ್ರದ ದಡದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಧರ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳ ದಡದ ಮೇಲೆ ಧರ್ಮ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದ ಫಲಕ್ಕೆ ಸಮನಾದ ಫಲ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದು. ಭೂಮಿಯಮೇಲಿನ ತೀರ್ಥಗಳು,ನದಿಗಳು,ಸರೋವರಗಳು ಸಮುದ್ರ ವನ್ನು ಸೇರುವವು. ಆದುದರಿಂದಲೇ, ಸಮುದ್ರವು ಇವುಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಸೂರ್ಯ ನಿಂದ ಕತ್ತಲೆ ನಷ್ಟವಾಗುವಂತೆ, ಸಮುದ್ರ ಸ್ನಾನದಿಂದ ಪಾಪಗಳು ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತವೆ. ಸಮುದ್ರವು ಜಗದೀಶನ ಆವಾಸ ಸ್ಥಾನವೆನಿಸಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಸಮುದ್ರದ ಮಹಿಮೆ ಇನ್ನಾವ ಜಲಾಶಯಗಳಿಗೂ ಸಾಟಿಯಿಲ್ಲ. ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ತೊಂಭತ್ತೊಂಭತ್ತು ಕೋಟಿ ತೀರ್ಥಗಳು ಇರುವವು. ಆದುದರಿಂದ ಸಮುದ್ರದ ದಡದಲ್ಲಿ ದಾನಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಬಹು ಪುಣ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಆಗುವದು.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ 'ಸಮುದ್ರಸ್ನಾನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ವರ್ಣನ' ಎಂಬ ಅರವತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಅರವತ್ತಮೂರು

ಪಂಚತೀರ್ಥಗಳ ಮಹತಿ

ಬ್ರಹ್ಮ:-ಸಮುದ್ರ ಸ್ನಾನಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿ ಆಚಮನ ಮಾಡಿ, ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಸ್ನಾನಕ್ಕಾಗಿ ಅನುಮತಿ ಯನ್ನು ಈ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಅಶ್ವಮೇಧಾಂಗ ಸಂಭೂತ ತೀರ್ಥ ಸರ್ವಾಘನಾಶನ ।
ಸ್ನಾನಂ ತ್ವಯಿ ಕರೋಮ್ಯದ್ಯ ಪಾಪಂ ಹರ ನಮೋಸ್ತುತೇ ॥

"ಅಶ್ವಮೇಧಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕವಾಗುವ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುವ, ಹೇ ತೀರ್ಥರಾಜ, ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಲು ಅನುಮತಿಸು ನಿನಗೆ ವಂದನೆಗಳು."

ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ಮೌನದಿಂದ ತರ್ಪಣ, ಪ್ರಸರಾಜಮನ, ಪಿಂಡ ಪ್ರದಾನಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಹತ್ತು ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗದ ಫಲ ಲಭಿಸುವದು. ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ವಿದ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಮಾಡಿದವನ, ಪೂರ್ವದ ಏಳು ಜನ ಪಿತೃಗಳು, ಭಾವಿ ಸಪ್ತ ಪಿತೃಗಳು ಉದ್ಧೃತರಾಗುವರು. ಕೊನೆಗೆ ಈ ಸಾಧಕನು ವಿಷ್ಣುಲೋಕ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ಏಕಾದಶಿ ದಿನ, ನಿರಾಹಾರಿಯಾಗಿದ್ದು, ಈ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಭಗವಂತನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಬೇಕು. ಇಂತವ ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಸಾಧ್ಯ ಸೇರುವನು.

ಮುನಿಗಳು:–ಪಿತಾಮಹ, ಮಾಘಮಾಸಾದಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಭಗವಂತನಿಗೆ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಮಾಸ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂದು ಹೇಳಲು ಕಾರಣ ಏನು ?

ಬ್ರಹ್ಮ:–ಮುನಿಪುಂಗವರೆ, ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಜ್ಯೇಷ್ಠಮಾಸವನ್ನು ನಾನು ಪ್ರಶಸ್ತ್ಯವೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿದೆ ಕೇಳಿರಿ.

ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮಹಾನದಿಗಳು, ಸರೋವರಗಳು, ಕೊಳ, ಕಲ್ಯಾಣಿಗಳು, ಬಾವಿ, ಸಮುದ್ರ ಈ ಎಲ್ಲ ಜಲಾಕರಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಶುದ್ಧ ದಶಮಿ ದಿನದಿಂದ ಏಳು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಆಯಾ ತೀರ್ಥಗಳ ಅಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನದಿ ಮೊದಲಾದ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯ ಕಾರ್ಯ ಆಚರಿಸಿದರೆ ಮಹತ್ಫಲ ಪ್ರಾಪ್ತ ಆಗುವದು. ಜ್ಯೇಷ್ಠಶುದ್ಧ ದಶಮಿ ದಿನಕ್ಕೆ 'ದಶಹರ' ಎಂದು ಹೆಸರು. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಶುಭದಿನವು ಹತ್ತು ಪಾಪಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವದು. ಈ ದಿನದಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ, ಬಲರಾಮ, ಸುಭದ್ರಾದೇವಿಯರ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದವ ಪಾಪಲೇಪರಹಿತನಾಗಿ ಸದ್ಗತಿ ಹೊಂದುವನು.

ಉತ್ತರಾಯಣ, ದಕ್ಷಿಣಾಯನ ಮುಂತಾದ ಪರ್ವಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಮೂವರ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದವ ಉಚ್ಚಸ್ಥಾನ ಹೊಂದುವನು. ಫಾಲ್ಗುಣ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ದೋಲೋತ್ಸವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೋಲಗತನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದವ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆರಾಧಿಸಿದವ, ವಿಷ್ಣುಲೋಕ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಬಹುಳ ತದಿಗೆ ದಿನ ಶ್ರೀಗಂಧದಿಂದ ಶೋಭಿತನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸುವವ ವಿಷ್ಣುಲೋಕ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಜ್ಯೇಷ್ಠಾ ನಕ್ಷತ್ರ ಸಹಿತವಾದ ಜ್ಯೇಷ್ಠಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ದಿನದಂದು ಭಗವಂತನ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದವನ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಜನ ಪಿತೃಗಳು ವಿಸ್ತೃತರಾಗುವದಲ್ಲದೆ ಅವನಿಗೂ ಪರಮ ಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಆಗುವದು.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ "ಪಂಚತೀರ್ಥ ಮಹಾತ್ಮ್ಯ" ಎಂಬ
ಅರವತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

ಅಧ್ಯಾಯ ಅರವತ್ತನಾಲ್ಕು

ಮಹಾಜ್ಯೇಷ್ಠಿ ಪ್ರಶಂಸನ

ಬ್ರಹ್ಮ:—ಮುನಿಗಳೇ, ಜ್ಯೇಷ್ಠಮಾಸದಲ್ಲಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಇರುವಾಗ, ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟು ಪುರುಷೋತ್ತಮ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕು. ಜ್ಯೇಷ್ಠ ನಕ್ಷತ್ರ ವಿರುವ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಮಾಸದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಗೆ "ಮಹಾಜ್ಯೇಷ್ಠಿ" ಎಂದು ಹೆಸರು. ಈ ಮಹಾಜ್ಯೇಷ್ಠಿ ಮುಹೂರ್ತದಂದು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ, ಬಲರಾಮ, ಸುಭದ್ರೆ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದವ ಹನ್ನೆರಡು ತೀರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ ಭಾರಿ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯುವನು. ಮಹಾಜ್ಯೇಷ್ಠಿ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೃಷ್ಣನ ಸೇವೆ ಮಾಡಿದವ, ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ, ಪ್ರಯಾಗ, ನೈಮಿಷಾರಣ್ಯ, ಪುಷ್ಕರ, ಗಯೆ, ಗಂಗಾದ್ವಾರ, ಕುಶಾವರ್ತ, ಗಂಗೆ, ಸಮುದ್ರ ಸಂಗಮ ಸ್ಥಳ ಮೊದಲಾದ ತೀರ್ಥ ಹಾಗೂ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಹಾಗೂ ದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಫಲ ವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಮಹಾಜ್ಯೇಷ್ಠಿಯ ದಿನ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಸೇವೆ ಮಾಡಿದವ ಗಂಗಾದಿ ಸಕಲ ತೀರ್ಥ ಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಂದ ಫಲ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಹೆಚ್ಚೇನು ಹೇಳುವದು? ಮಹಾಜ್ಯೇಷ್ಠೀ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಶ್ರದ್ಧಾ ಭಕ್ತಿ ಸಮನ್ವಿತನಾಗಿ ಅರ್ಚಿಸಿದರೆ, ಭೂಮಿ ಯಲ್ಲಿನ ಸಕಲ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯಗಳನ್ನಾಚರಿಸಿದ ಫಲವನ್ನು ಖಂಡಿತ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆದರೂ ಮಹಾಜ್ಯೇಷ್ಠಿ ಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಗವದ್ಧಾರಾ ಧನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಸರ್ವಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವದು.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ 'ಮಹಾಜ್ಯೇಷ್ಠೀ ಪ್ರಶಂಸನ'ವೆಂಬ ಅರವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಅರವತ್ತೈದು

ಕೃಷ್ಣ ಸ್ನಾನ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವರ್ಣನೆ

ಬ್ರಹ್ಮ: ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ,ಬಲರಾಮ, ಸುಭದ್ರಾದೇವಿ ಇವರಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಸುವ ವಿಧಿ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವೆ ಕೇಳಿರಿ. ಜ್ಯೇಷ್ಠಮಾಸದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರ ದೇವತಾಕ ವಾದ ಜೇಷ್ಠಾ ನಕ್ಷತ್ರ ಸಹಿತವಾದ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಂದು ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕಿಸ

ಬೇಕು. ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಕೃಷ್ಣ, ಬಲರಾಮ, ಸುಭದ್ರೆಯರಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಲು ಅಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಭೋಗವತಿ ಎಂಬ ನದಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದೆ. ಆ ತೀರ್ಥದಿಂದ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಶುದ್ಧ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಂದು ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಚಿನ್ನದ ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ತರಬೇಕು. ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಈ ಜಲಾಶಯದಿಂದ ನೀರನ್ನು ಒಯ್ದರೆ ಆ ತೀರ್ಥದ ಅಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಯಾದ ಭೋಗವತಿಯು ಸಂತುಷ್ಟಳಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಫಲವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವಳು.

ಅಭಿಷೇಕ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಸುಂದರವಾದ ಮಂಟಪ ಒಂದನ್ನು ರಚಿಸಬೇಕು. ಮಂಟಪವನ್ನು ತಳಿರುತೋರಣ ಪತಾಕಾದಿಗಳಿಂದ, ಅಲಂಕರಿಸಬೇಕು. ಈ ಮಂಟಪವು ಸಾಕಷ್ಟು ವಿಶಾಲವಾಗಿರಬೇಕು. ಮಂಟಪದ ಸುತ್ತಲೂ ಶುಭ್ರವಾಗಿರುವ ಶ್ವೇತ ವರ್ಣದ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಇಳಿಬಿಡಬೇಕು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮುತ್ತಿನ ಹಾರಗಳನ್ನು ಅಲಂಕಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಜೋತು ಹಾಕಬೇಕು. ಮಂಟಪದೊಳಗೆ ಸುತ್ತುಮುತ್ತ ಧೂಪ ವಾಸನೆ ಅಡಗಿರಬೇಕು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ, ಶೂದ್ರರು ಗುಂಪು ಗುಂಪಾಗಿ ಕೃಷ್ಣ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಮಂಗಳ ವಾದ್ಯದೊಡನೆ ಕರೆತಂದು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಮಂಟಪ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಬೇಕು. ಸಜ್ಜನ ಶ್ರೇಷ್ಠರು ತಮ್ಮ ಹಸ್ತದಿಂದ ಅಭಿಷೇಕ ಕಾರ್ಯ ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕು. ಭಕ್ತರು ಘಂಟೆ, ಮದ್ದಳೆ, ನಗಾರಿ, ಶಂಖ, ಕೊಂಬು; ಹಲಗೆ, ಝಲ್ಲರಿ, ತಾಳ, ಮೃದಂಗ, ಕಹಳೆ ಮುಂತಾದ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ನುಡಿಸುತ್ತ. ಸಂಭ್ರಮಪೂರ್ಣ ವಾತಾವರ್ಣದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬೆರೆಯಬೇಕು. ಜಯಘೋಷ ವೇದ ಘೋಷ ಭಗವಂತನನ್ನು ಹಾಡಿ ಪಾಡುವ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಇಂಪಾದ ಧ್ವನಿ, ಪುರೋಹಿತರ ಮಂತ್ರ ಸ್ತೋತ್ರಗಳ ಧ್ವನಿ, ವೀಣೆಯ ಮಂಜುಳ ನಿನಾದ, ಕೊಳಲುಗಳ ಉಲಿತ ಇದರಿಂದ ಒಟ್ಟು ವಾತಾವರಣವು ಸಮುದ್ರದ ಘೋಷದಂತೆ ಗಂಭೀರವಾದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಮುನಿಗಳು ವೇದೋಕ್ತ ಸುಸ್ವರ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ಸಾಮಗಾನಗಳಿಂದಲೂ, ಅಭಿಷೇಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಗೃಹಸ್ಥರು, ಮತ್ತಿತರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪುರುಷರು ವಿವಿಧ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕುಸುಮ ಕೋಮಲೆಯರಾದ ಅಂಗನೆಯರು ಒಪ್ಪುವ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನುಧರಿಸಿ, ಸುವಾಸನೆ ಬೀರುವ ಶ್ರೀಗಂಧಾದಿಗಳನ್ನು ಮೈಗೆ ಲೇಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಶಿರದಲ್ಲಿ ಮುಡಿದು, ರತ್ನದ ಹಿಡಿಯುಳ್ಳ ಚಿನ್ನದ ಚಾಮರಗಳನು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ, ಬಲರಾಮರಿಗೆ ಮಂದ ಮಂದವಾಗಿ ಬೀಸುತ್ತ ಭಗವಂತನ ಸೇವೆ ಮಾಡುವರು. ಯಕ್ಷರು. ಸಿದ್ಧರು, ಕಿನ್ನರ ಕಿಂಪುರುಷರು, ಚಾರಣರು, ಗಂಧರ್ವರು ಇವರೆಲ್ಲ ಗಗನದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತು ಕೊಂಡು ಭಗವಂತನನ್ನು ಸೇವಿಸುವರು. ಆದಿತ್ಯರು, ರುದ್ರರು, ವಸುಗಳು, ಸಾಧ್ಯರು, ವಿಶ್ವದೇವತೆಗಳು, ಮರುತ್ತುಗಳು, ಲೋಕಪಾಲರು ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಭಗವಂತನನ್ನು

ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡುವರು. 'ದೇವ ನಾಯಕನಾದ, ಹೇ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನಿನಗಿದೋ ನನ್ನ ವಂದನೆಗಳು. ನೀನೇ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ, ಲಯ ಮಾಡುವ ಪರಮೇಶ್ವರ. ತ್ರಿಲೋಕಗಳಿಗ ಆಶ್ರಯ; ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪ್ರಿಯ; ಸಕಲ ಸುಖಿಗಳಿಗೆ ಆಧಾರ, ಜ್ಞಾನ ಜ್ಯೋತಿ ಸ್ವರೂಪ ನಿನ್ನನನ್ನು ವಂದಿಸುವೆ.'

ಹೀಗೆ ಸ್ತುತಿಸಿ, ದೇವತೆಗಳು ಕೃಷ್ಣ, ಬಲರಾಮ, ಸುಭದ್ರೆಯರನ್ನು ಸಂತೋಷ ಗೊಳಿಸುವರು. ಗಂಧರ್ವರು ತಮ್ಮ ಗಾನದಿಂದ, ಅಪ್ಸರೆಯರು ನರ್ತನದಿಂದ, ವಂದಿ ಮಾಗಧರು ಹೊಗಳಿಕೆಗಳಿಂದ, ವಾದ್ಯ ನುಡಿಸುವವರು ವಾದ್ಯ ನುಡಿಸುವಿಕೆಯಿಂದ, ದೇವ ಮುನಿಗಳು, ಸಿದ್ಧರು, ಚಾರಣರು, ಪಿತೃಗಳು, ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳು ಇವರೆಲ್ಲ 'ಜಯ ಜಯ'ವೆಂಬ ಶಬ್ದ ಘೋಷದಿಂದ, ಮೇಘಗಳು ಪುಷ್ಪ ವೃಷ್ಟಿಗರೆಯುವುದ ರಿಂದ ಮಾರುತವು ಮಂದ ಮಂದವಾಗಿ ಕಾಲೋಚಿತವಾಗಿ ಗಾಳಿ ಬೀಸುವದರಿಂದ, ದೇವೇಶನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸುಪ್ರೀತಗೊಳಿಸುವರು.

ಇದಾದ ನಂತರ, ಇಂದ್ರ, ವಿಷ್ಣು, ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರರು, ನವಬ್ರಾಹ್ಮರು.ಬ್ರಹ್ಮ ದೇವ, ಅಗ್ನಿ, ವಾಯು ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಸಹ ಅಭಿಷೇಕ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಮಂತ್ರಪೂತವಾದ ಮಂಗಳ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಸಹಿತರಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆಗ ಮಿಸುವರು. ಪೂಷನ್, ಭಗ, ಅರ್ಯಮ, ವಿಶ್ವಕರ್ಮ, ಅಂಶುಮಂತ-ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಅಭಿಷೇಕಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸುವರು. ಸೂರ್ಯದೇವನು ತನ್ನ ಇಬ್ಬರು ಹೆಂಡತಿಯರೊಡನೆ ಮಿತ್ರಾವರುಣರೊಡನೆ ಆಗಮಿಸುವನು. ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಗಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆಗಮಿಸುವರು. ಅವರು ಯಾರೆಂದರೆ-ಅಶ್ವಿನಿದೇವತೆಗಳು, ಆದಿತ್ಯರು, ವಸುದೇವರು, ರುದ್ರ ವಿಶ್ವೇ ದೇವ, ಮಾರುತ, ಸಾಧ್ಯರು, ಸಿದ್ಧರು, ಪಿತೃಗಳು, ಗಂಧರ್ವರು, ಅಪ್ಸರೆಯರು, ಯಕ್ಷರು, ರಾಕ್ಷಸರು, ನಾಗರು, ದೇವರ್ಷಿಗಳು, ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿಗಳು, ವೈಖಾನಸರು, ವಾಲಖಿಲ್ಯರು-ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಹಾಗೂ ಅಗ್ನಿ ಉಪಾಸಕರು, ವಾಯು ಉಪಾಸಕರು, ಭೃಗು ಋಷಿಗಳು, ಅಂಗಿರಸ ಮೊದಲಾದವರು.

ಈ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಸಹ ಆಗಮಿಸುವನು ಪುಲಸ್ತ್ಯ, ಪುಲಹ, ಅಂಗಿರಸ, ಕಶ್ಯಪ, ಅತ್ರಿ, ಮರೀಚ, ಕ್ರತು, ವರುಣ, ಭೃಗು, ಮನು, ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮ-ಈ ಎಲ್ಲ ಮುನೀಷಿಗಳು, ಹಾಗೂ ಋತುಗಳು ನವಗ್ರಹಗಳು, ತೀರ್ಥಗಳು ಭೂದೇವಿ, ಆಕಾಶ, ದಿಕ್ಕುಗಳು, ವೃಕ್ಷಗಳು, ನದಿಗಳು, ಸಮುದ್ರಗಳು, ಸರೋವರಗಳು, ವಿವಿಧ ತೇಜಸ್ಸಿನ ಅಂಶಗಳು-ಇವೆಲ್ಲವೂ ಸಹ ದಿವ್ಯ ಶರೀರಧಾರಣ ಮಾಡಿ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಈ ಅಭಿಷೇಕೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸುವವು.

ಹಿಮಾಲಯ, ವಿಂಧ್ಯಗಿರಿ, ಮೇರು, ಐರಾವತ, ಇವಲ್ಲದೆ, ಕಲೆಗಳು, ವಿದಿಕ್ಕು ಗಳು, ಮಾಸ, ಪಕ್ಷ, ದಿವಸ, ಹಗಲು, ರಾತ್ರಿ, ಸಂವತ್ಸರಗಳು ಇವೆಲ್ಲವೂ ಆಗಮಿಸು ವವು. ಅನೇಕ ದೇವತಾ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಆಗಮಿಸುವರು. ಅವರ ಹೆಸರು ಇಂತಿವೆ-ಆರಿತಿ,

ಹ್ರೀ, ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ಸ್ವಾಹಾ, ಸರಸ್ವತಿ, ಉಷಾ, ಶಾಂತಿ, ಶಚಿ, ಅನುಮತಿ, ಹೂಹೂ, ರಾಕಾ, ಧಿಷಣಾ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲ ದೇವತಾ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಆಗಮಿಸುವರು.

ಅಶ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಉಚ್ಚೈಃಶ್ರವ, ದಿಗ್ಗಜಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಐರಾವತ, ವಾಮನ, ಅರುಣ, ಗರುಡ ಎಂಬ ದಿಗ್ಗಜಗಳು, ವೃಕ್ಷಾಗಳು,ಔಷಾಧಿ ಲತೆಗಳು ಈ ಉತ್ಸವ ನೋಡಲು ಆಗಮಿಸುವವು. ಭಗವಂತನಾದ ಧರ್ಮಪುರುಷ,ಯಮದೇವ, ಕಾಲಮೃತ್ಯು ಮೊದಲಾದ ಯಮನ ಸೇವಕ ಬಳಗವು ಬರುವದು. ಇದಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಮಹಾತ್ಮರು, ಸಾತ್ವಿಕರು, ಸಜ್ಜನರು, ಹರಿಹರ ಭಕ್ತರು, ಪುಣ್ಯಜೀವಿಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಯು ಉತ್ಸವ ನೋಡಲು ಆಗಮಿಸುವರು. ಇವರೆಲ್ಲರ ಹೆಸರು ಹೇಳಿ ಇಷ್ಟು ಜನ ಎಂದು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕಲು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. ಭಗವಂತನ ದಿವ್ಯವಾದ ಈ ಅಭಿಷೇಕೋತ್ಸವ ಕಂಡು ಆನಂದಿಸಲು ಬರುವ ಜನ ಅಸಂಖ್ಯಾತ.

ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಬಂದ ನಂತರ, ದೇವತಾ ಪ್ರಮುಖರು ಸ್ವಯಂ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತುಕೊಂಡು, ಚಿನ್ನದ ಕಲಶಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ ಆಕಾಶ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ಮೊದಲಾದ ಉತ್ಸವ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಿಗೆ ಧಾರೆ ಎರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದೇವಾಧಿದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ಈ ಅಭಿಷೇಕ ನೋಡುತ್ತ ಹರ್ಷ ನಿರ್ಭರರಾಗಿ, ಭಕ್ತಿ ಭರಿತ ಭಾವದಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೀಗೆ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡುವರು—

ಜಯ ಜಯ ಲೋಕಪಾಲ ಭಕ್ತರಕ್ಷಕ ಜಯ ಜಯ ಪ್ರಣತವತ್ಸಲ ।
ಜಯ ಜಯ ಭೂತ ಚರಣ ಜಯ ಜಯಾಧಿದೇವ ಬಹುಕಾರಣ ॥
ಜಯ ಜಯ ವಾಸುದೇವ ಜಯ ಜಯಾಸುರ ಸಂಹರಣ ।
ಜಯ ಜಯ ದಿವ್ಯಮಾನ ಜಯ ಜಯ ತ್ರಿದಶವರ ॥
ಜಯ ಜಯ ಜಲಧಿಶಯನ ಜಯ ಜಯ ಯೋಗಿವರ ।
ಜಯ ಜಯ ಸೂರ್ಯನೇತ್ರ ಜಯ ಜಯ ದೇವರಾಜ ।
ಜಯ ಜಯ ಕೈಟಭಾರೇ ॥
ಜಯ ಜಯ ವೇದವರ ಜಯ ಜಯ ಕೂರ್ಮರೂಪ ।
ಜಯ ಜಯ ಯಜ್ಞವರ ಜಯ ಜಯ ಕಮಲನಾಭ ॥
ಜಯ ಜಯ ಶೈಲಚರ ಜಯ ಜಯ ಯೋಗ ಶಾಯಿನ್ ।
ಜಯ ಜಯ ವೇಗಧರ ಜಯ ಜಯ ವಿಶ್ವಮೂರ್ತೆ ॥
ಜಯ ಜಯ ಚಕ್ರಧರ ಜಯ ಜಯ ಭೂತನಾಥ ।
ಜಯ ಜಯ ಧರಣೀಧರ ಜಯ ಜಯ ಶೇಷಶಾಯಿನ್ ॥
ಜಯ ಜಯ ಪೀತವಾಸೋ ಜಯ ಜಯ ಸೋಮಕಾಂತ ।
ಜಯ ಜಯ ಯೋಗವಾಸ ಜಯ ಜಯ ದಹನವಕ್ತ್ರ ॥
ಜಯ ಜಯ ಧರ್ಮವಾಸ ಜಯ ಜಯ ಗುಣನಿಧಾನ ।

ಜಯ ಜಯ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಜಯ ಜಯ ಗರುಡಗಮನ ॥
ಜಯ ಜಯ ಸುಖನಿವಾಸ ಜಯ ಜಯ ಧರ್ಮಕೇತೋ ।
ಜಯ ಜಯ ಮಹೀನಿವಾಸ ಜಯ ಜಯ ಜಯ ಗಹನಚರಿತ್ರ ॥
ಜಯ ಜಯ ಯೋಗಿಗಮ್ಯ ಜಯ ಜಯ ಮುನಿನಿವಾಸ ।
ಜಯ ಜಯ ವೇದವೇದ್ಯ ಜಯ ಜಯ ಶಾಂತಕರ ॥
ಜಯ ಜಯ ಯೋಗಿಚಿತ್ತ ಜಯ ಜಯ ಪುಷ್ಟಿಕರ ।
ಜಯ ಜಯ ಜ್ಞಾನಮೂರ್ತೇ ಜಯ ಜಯ ಕಮಲಾಕರ ॥
ಜಯ ಜಯ ಭಾವವೇದ್ಯ ಜಯ ಜಯ ಮುಕ್ತಿಕರ ।
ಜಯ ಜಯ ವಿಮಲದೇಹ ಜಯ ಜಯ ಸತ್ವನಿಲಯ ॥
ಜಯ ಜಯ ಗುಣ ಸಮೃದ್ಧ ಜಯ ಜಯ ಯಜ್ಞಕರ ।
ಜಯ ಜಯ ಗುಣವಿಹೀನ ಜಯ ಜಯ ಮೋಕ್ಷಕರ ॥
ಜಯ ಜಯ ಭೂಶರಣ್ಯ ಜಯ ಜಯ ಕಾಂತಿಯುತ ।
ಜಯ ಜಯ ಲೋಕಶರಣ ಜಯ ಜಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯುತ ।
ಜಯ ಜಯ ಪಂಚಜಾಕ್ಷ ಜಯ ಜಯ ಸೃಷ್ಟಿಕರ ।
ಜಯ ಜಯ ಯೋಗಯುತ ಜಯಾತಸೀ ಕುಸುಮ ಶ್ಯಾಮದೇಹ ॥
ಜಯ ಜಯ ಸಮುದ್ರವಿಷ್ಟದೇಹ ಜಯ ಜಯ
ಲಕ್ಷ್ಮೀಪಂಕಜಷಟ್ಪರಣ ।
ಜಯ ಜಯ ಭಕ್ತವರ ಜಯ ಜಯ ಲೋಕಕಾಂತ ॥
ಜಯ ಜಯ ಪರಮಶಾಂತ ಜಯ ಜಯ ಪರಮಸಾರ ।
ಜಯ ಜಯ ಚಕ್ರಧರ ಜಯ ಜಯ ಭೋಗಿಯುತ ॥
ಜಯ ಜಯ ನೀಲಾಂಬರ ಜಯ ಜಯ ಶಾಂತಿಕರ ।
ಜಯ ಜಯ ಮೋಕ್ಷಕರ ಜಯ ಜಯ ಕಲುಷಹರ ॥
ಜಯ ಕೃಷ್ಣ ಜಗನ್ನಾಥ ಜಯ ಸಂಕರ್ಷಣಾನುಜ ।
ಜಯ ಪದ್ಮ ಪಲಾಶಾಕ್ಷ ಜಯ ವಾಂಛಾ ಫಲಪ್ರದ ।
ಜಯ ಮಾಲಾವೃತೋರಸ್ಕ ಜಯಚಕ್ರಗದಾಧರ ।
ಜಯ ಪದ್ಮಾಲಯಾಕಾಂತ ಜಯ ವಿಷ್ಣೋ ನಮೋಽಸ್ತು ತೇ ॥

ಬ್ರಹ್ಮ:–ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿ, ಜಯಕಾರವನ್ನು ಹೇಳಿ, ಪುನಃ ಪುನಃ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಭಗವಂತನನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿ, ಇಂದ್ರ, ಚಂದ್ರ, ರುದ್ರ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳು, ಸಿದ್ಧ ಚಾರಣ ಮೊದಲಾದವರು, ವಾಲಖಿಲ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಮುನಿಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ನಿರ್ಗಮಿಸು ವರು. ಹೀಗೆ ಬಂದವರು ತಿರುಗಿ ಹೋಗುವಾಗ ದೇವತೆಗಳ ಬಗೆ ಬಗೆಯಾದ ವಿಮಾನಗಳು, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಅತ್ತಿಂದಿತ್ತ, ಇತ್ತಿಂದತ್ತ ಸಂಚರಿಸುವದು ಗೋಚರ

ವಾಗುವದು. ಸುಪ್ರಜಿತನಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನೋಡಿದ ಈ ಎಲ್ಲ ಮಹನೀಯರಿಗೆ, ಅನಂತ ಫಲ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದು.

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡವರ ಸಕಲ ದುರಿತಗಳು ದೂರವಾಗುವವು. ಈ ಅಭಿಷೇಕದ ನೀರನ್ನು ತೀರ್ಥರೂಪದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸಿದವರ ದೇಹ ಪರಿಶುದ್ಧವಾಗುವದು. ಭಕ್ತಿ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅಭಿಷೇಕವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ ಬಂಜೆಗೂ ಸಹ ಸತ್ಪುತ್ರರು ಹುಟ್ಟುವರು. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಗವಂತನ ಅಭಿಷೇಕೋತ್ಸವವನ್ನು ಈಕ್ಷಿಸಿದ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯಳು ಖಂಡಿತ ಅದೃಷ್ಟವತಿ ಆಗುವಳು. ಅಭಿಷೇಕ ದರ್ಶನದ ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದವ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಇಹದಲ್ಲಿ ಪರದಲ್ಲಿ ಸುಖ ಅನುಭವಿಸುವನು. ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಅಭಿಮುಖನಾದ ಉತ್ಸವ ಮೂರ್ತಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ದರ್ಶನ ತ್ರಿವಾರ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿದವ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಿದ ಫಲ ಪಡೆಯುವನು. ಶ್ರೀಹರಿಯ ದರ್ಶನದಿಂದ ಬದರಿ ಮೊದಲಾದ ಪುಣ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ ಫಲ, ಗಂಗಾದಿ ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಂದ ಫಲ. ಸಮುದ್ರ ತಟದಲ್ಲಿ ದಾನಾದಿ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯ ಫಲ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವವು. ಕಿಂಬಹುನಾ ವೇದ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪುರಾಣ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾದ ಸಕಲ ಪುಣ್ಯ ಕರ್ಮ ಫಲ, ಸುಲಭವಾಗಿ ಪಡೆಯಬೇಕಾದರೆ, ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಭಿಷೇಕಾರ್ಥವಾಗಿ ಉತ್ಸವದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣಮುಖವಾಗಿ ಹೊರಟಿರುವ ಬಲರಾಮ, ಸುಭದ್ರೆ ಸಹಿತನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಂದರ್ಶಿಸಬೇಕು.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಸ್ನಾನ ಮಹಾತ್ಮ್ಯ ಎಂಬ
ಅರವತ್ತೈದನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಅರವತ್ತಾರು

ಗುಡಿವಾಯಾತ್ರೆ

ಬ್ರಹ್ಮ : ಅಭಿಷೇಕಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ, ಬಲರಾಮ, ಸುಭದ್ರೆಯರು ರಥಾರೂಢರಾಗಿ ಗುಂಡಿವಾ ಮಂಟಪದತ್ತ ಸಾಗುವರು. ಈ ರಥಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ, ರಥಾರೂಢವಾದ ಭಗವನ್ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದವರು ವಿಷ್ಣುಲೋಕ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಮುನಿಗಳು : ಓ ಬ್ರಹ್ಮ, ಈ ಗುಂಡಿವಾ ಮಂಟಪ ರಚನೆ ಮಾಡಿದವರು ಯಾರು ? ಈ ಗುಂಡಿವಾ ಮಂಟಪ ಯಾತ್ರೆಯಿಂದ ಲಭಿಸುವ ಫಲ ಎಂತಹದು? ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ,

ಬಲರಾಮ, ಸುಭದ್ರೆಯರು ನಿರ್ಜನವಾದ ಆ ಗುಡಿವಾ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಸಪ್ತ ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ನೆಲೆಸಲು ಕಾರಣವೇನು?

ಬ್ರಹ್ಮ–ಋಷಿಗಳೆ, ಹಿಂದೆ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಮಹಾರಾಜ ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ ವರ ಕೇಳಿದ. ಆ ವರದ ಸ್ವರೂಪ ಹೀಗಿದೆ 'ನನ್ನ (ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನ) ಸರೋವರ ತೀರದಲ್ಲಿ ರುವ ಗುಡಿವಾ ಮಂಟಪವು ಭಜಕರಿಗೆ ಇಹದಲ್ಲಿ ಭೋಗ, ನಂತರ ಮೋಕ್ಷ ಗಳನ್ನು ಕರುಣಿಸಬೇಕು ಆ ಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಇಂತಹ ಮಹತ್ವ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದ ಕ್ಕೋಸುಗ ನೀನು (ಶ್ರೀಹರಿಯು) ಆ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಏಳು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಬೇಕು, ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ.

ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನನ ಈ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಇಂತು ನುಡಿದ –'ರಾಜೇಂದ್ರ ನಿನ್ನ ಸರೋವರದ ತೀರದಲ್ಲಿ ಸಪ್ತದಿನ ಪರಿಯಂತರವಾಗಿ 'ಗುಡಿವಾ' ಎಂಬ ಯಾತ್ರೆಯು ನಡೆಯುವದು ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಗುಡಿವಾ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಬಲರಾಮ ಸುಭದ್ರೆಯರೊಡನೆ ನಾನು ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗುವೆ ನನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಆಗ ಬಂದು ಅರ್ಚಿಸಿದವರಿಗೆ ಅಭೀಪ್ಸಿತಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕರುಣಿಸುವದು, ನನ್ನ ಹೊಣೆಯಾಗಲಿ' ಎಂದು ನುಡಿದು, ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನನನ್ನು ಸಂತೈಸಿ ಭಗವಂತ ಅಂತರ್ಧಾನನಾದ ಇಂದ್ರದ್ಯುಮ್ನನು ಕೃತಾರ್ಥನಾದ

ಆದುದರಿಂದ ಗುಡಿವಾ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗುವ ಪುರುಷೋತ್ತಮನನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆರಾಧಿಸುವವರು ಸಕಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಇಹದಲ್ಲಿ ಪಡೆದು, ಕೊನೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನ ಹೊಂದಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ "ಗುಡಿವಾ ಯಾತ್ರೆ" ಎಂಬ ಅರವತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಅರವತ್ತೇಳು

ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರದ ದ್ವಾದಶಯಾತ್ರಾ ವರ್ಣನ

ಮುನಿ–ಬ್ರಹ್ಮನ್, ತೀರ್ಥ ಕ್ಷೇತ್ರಯಾತ್ರೆಯಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗಾಗಲಿ, ಪುರುಷರಿಗಾಗಲಿ ಲಭಿಸುವ ಫಲಗಳಾವವು? ಯಾತ್ರೆಯ ಫಲಗಳನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ವಿವರಿಸು.

ಬ್ರಹ್ಮ–ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶ್ರೇಷ್ಠರೆ, ಯಾತ್ರೆಯ ಫಲಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವೆ ಕೇಳಿರಿ ಹದಿ ನಾಲ್ಕು ಇಂದ್ರರು ಇರುವಷ್ಟು ಕಾಲ ವಿಷ್ಣುಲೋಕ ವಾಸ ರೂಪವಾದ ಫಲವು ಗುಡಿವಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಉತ್ಥಾನ ದ್ವಾದಶಿ, ಫಾಲ್ಗುಣ ಮಾಸ, ವಿಷುವ ಪುಣ್ಯ ಕಾಲ, ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯಾತ್ರೆ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಲಭಿಸುವದು ಜ್ಯೇಷ್ಠ

ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಕಾಲ ಯಾತ್ರೆ ಮಾಡುವನೋ ಅಷ್ಟು ಕಾಲ ವಿಷ್ಣು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಂತಸ, ಸುಖ, ಸಮಾಧಾನಗಳನ್ನು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುವನು. ಆ ಪರಮ ರಮಣೀಯವಾದ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಹನ್ನೆರಡು ಸಲ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಶಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಅಲ್ಲಿನ ಭಗವಂತನನ್ನು ಬಗೆ ಬಗೆಯಾಗಿ ಆರಾಧಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದವ ಇಹದಲ್ಲಿ ಬಹು ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಪರದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದುವನು.

ಹನ್ನೆರಡು ಸಲ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಯಾತ್ರೆ ಸಮಾಪ್ತವಾದ ನಂತರ, ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಭಗವಂತನ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ಪುರುಷೋತ್ತಮನನ್ನು ಅಭಿಷೇಕ ಜಲದಿಂದ ವೇದೋಕ್ತ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಅಭಿಷೇಕಿಸಿ, ಅಲಂಕರಿಸಿ, ನೈವೇದ್ಯ ನಿವೇದಿಸಿ ದೀಪಾರತಿ ಬೆಳಗಿ ಸಮಸ್ತ ಉಪಚಾರಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ, 'ನಮಃ ಪುರುಷೋತ್ತಮಾಯ' ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನು ನೂರೆಂಟು ಸಲ ಜಪಿಸಬೇಕು. ನಿಷ್ಕಾಮ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಪ್ರಣಾಮಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಭಗವಂತನ ಪ್ರಸಾದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಅಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ಎಲ್ಲ ಭಗವಂತನ ಮಹಿಮಾಗಾನ, ಅಮೃತ ಚರಿತೆಯ ವರ್ಣನ, ಸ್ತೋತ್ರ ಪಾರಾಯಣ ಇದರಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆಯಬೇಕು. ಬೆಳಗಾದ ಬಳಿಕ ದ್ವಾದಶ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿ, ಪುನಃ ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕ, ಅಲಂಕಾರ, ನೈವೇದ್ಯ, ದೀಪ ಮೊದಲಾದ ಉಪಚಾರಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ಜಪ, ಸ್ತೋತ್ರ, ಗೀತ, ನೃತ್ಯ ಮೊದಲಾದ ವಿಧಾನಗಳಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಆಹ್ವಾನಿತರಾದ ಹನ್ನೆರಡು ಜನ ಸಾತ್ವಿಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ, ಹನ್ನೆರಡು ಗೋವುಗಳನ್ನು, ಸುವರ್ಣ, ಕೊಡೆ, ಪಾದುಕೆ, ವಸ್ತ್ರ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ದಾನಮಾಡಿ, ಪರಿಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಪೂಜೆಯಿಂದ ಅವರ ಅಂತರ್ಗತನಾದ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಪ್ರೀತನಾಗುವನು. ಪುರೋಹಿತನಿಗೆ ಗೋದಾನ, ವಸ್ತ್ರದಾನ, ಸುವರ್ಣ, ಕಂಚುದಾನ, ಕೊಡೆ, ಪಾದುಕೆಗಳ ದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಅನಂತರ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಊಟಕ್ಕೆ ಕೂಡ್ರಿಸಿ ಯಜಮಾನ ಸ್ವಯಂ ನಿಂತು ತುಪ್ಪ, ಮತ್ತು ಭಕ್ಷ್ಯ ಭೋಜ್ಯಗಳನ್ನು ಭೋಜಕರಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವಂತೆ ಬಡಿಸಬೇಕು. ಭೋಜನೋತ್ತರದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಹನ್ನೆರಡು ಜಲ ಕಲಶಗಳನ್ನು, ಮೋದಕ ಹಾಗೂ ದಕ್ಷಿಣೆ ಸಹಿತವಾಗಿ ದಾನ ನೀಡಬೇಕು.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪೂಜೆ ಮುಗಿದನಂತರ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶಕನಾದ ಗುರುವನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಪುರೋಹಿತ, ಗುರು ಇವರೆಲ್ಲರನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ, ಸೀಮೆಯವರೆಗೆ ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟು, ಮನೆಗೆ ಮರಳಿದ ನಂತರ ಯಜಮಾನನು ಅವಶಿಷ್ಟಾನ್ನವನ್ನು ಬಂಧು ಬಾಂಧವರೊಡನೆ ಭುಂಜಿಸಬೇಕು. ಭೋಜನದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಹಸಿದ ಬಡ ಭಿಕ್ಷುಕರು ಬಂದರೆ ಅವರನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಉಣಬಡಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ

ವಿದ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ, ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಿದ ಸಾಧಕನು ತನ್ನ ವಂಶವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುತ್ತಾನೆ. ತಾನೂ ಉದ್ಧೃತನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ದ್ವಾದಶ ಯಾತ್ರ ವರ್ಣನೆ ಎಂಬ
ಅರವತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಅರವತ್ತೆಂಟು

ವಿಷ್ಣುಲೋಕ ವರ್ಣನೆ

ಮುನಿ:–ಬ್ರಹ್ಮದೇವ, ವಿಷ್ಣು ಲೋಕದ ಬಗ್ಗೆ ನಾವು ಕೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಆದರೆ ಅದರ ನಿಖರವಾದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿನ್ನ ಮುಖದಿಂದ ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛೆಯಾಗಿದೆ. ಆ ವಿಷ್ಣು ಲೋಕವು ಎಷ್ಟು ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿರುವುದು ? ಯಾವ ತೆರನಾದ ಸುಖ ಅಲ್ಲಿ ಇದೆ? ಧರ್ಮ ನಿಷ್ಠರು ಯಾವ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿ ಆ ಸುಖಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ; ವಿವರಿಸು.

ಬ್ರಹ್ಮ:–ವಿಷ್ಣುಲೋಕವು, ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯವಾದುದು. ಮೂರು ಲೋಕಗಳಿಂದ ಪೂಜಿತವಾದುದು, ಸಕಲ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು.

ಆ ವಿಷ್ಣು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕರ್ಣಿಕಾರ, ಉತ್ತರಣೆ, ಮಾವು, ಪಾಟಲಿ, ಅರ್ಜುನ ತಗರ, ಪ್ರಿಯಂಗು, ಅತಿಮುಕ್ತ, ಪುನ್ನಾಗ, ನಾಗಸಂಪಿಗೆ, ಬಕುಲ, ಮಲ್ಲಿಗೆ, ಗಿರಿಮಲ್ಲಿಗೆ ಮಾಲತಿ–ಮಲ್ಲಿಗೆ, ಸಂಪಿಗೆ, ಮಂದಾರ, ಪಾರಿಜಾತ, ಅಶೋಕ ಮೊದಲಾದ ಪುಷ್ಪಭರಿತವಾದ ಗಿಡಬಳ್ಳಿಗಳಿವೆ. ಈ ಸಸ್ಯಗಳು ಸದಾ ಫಲಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಇದಲ್ಲದೆ, ಕಿತ್ತಳೆ, ಹಲಸು, ಹಿಪ್ಪೆ, ಈಚಲು, ಅತಿಮಧುರಾ, ಇಂದ್ರಫಲ, ಬೇಲ, ತೆಂಗು, ದ್ರಾಕ್ಷಿ, ಲಿಂಬೆ, ಖರ್ಜೂರ, ತಾಳೆ, ಬಿಲ್ವ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ತರುಗಳು ಹಾಗೂ ಲತೆಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿ ಇರುವವು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಗಳು ಬೇಡಿದ್ದನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತ ಕಂಗಳಿಗೆ ಆನಂದ ನೀಡಿವೆ. ವೀಳೆದೆಲೆ ಬಳ್ಳಿಗಳು, ಅಡಿಕೆ ಮರಗಳು ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಫಲಕೊಡುತ್ತ ಇರುತ್ತವೆ.

ನಿರ್ಮಲ ಜಲದಿಂದ ತುಂಬಿದ ನೂರಾರು ಸರೋವರಗಳು ಅಲ್ಲಿವೆ. ಆ ಸರೋವರಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನೈದಿಲೆ, ಬಿಳಿದಾವರೆ, ಕಮಲ ಮೊದಲಾದ ಪುಷ್ಪಗಳು ಅರಳಿ ನಿಂತಿವೆ. ಚಕ್ರವಾಕ, ಚಾತಕ, ಚಕೋರ, ಹಂಸ ಮೊದಲಾದ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಆನಂದದಿಂದ ಇಂಪಾಗಿ ಧ್ವನಿಗೈಯುತ್ತ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವಿಹಾರ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಕೆಂಬಣ್ಣದ ಕಮಲ, ನೀಲದಾವರೆ, ಕಾಲ್ಹಾರ, ಕೋಕನದ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಬಗೆಯಾದ ಸುಗಂಧ ಸೂಸುವ ಪುಷ್ಪಗಳು ಅರಳಿನಿಂದು, ಅಲ್ಲಿನ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಪ್ರಫುಲ್ಲಿತವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿವೆ. ವಿಷ್ಣುಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ರತ್ನಖಚಿತವಾದ ವಿಮಾನಗಳಿವೆ. ಈ ವಿಮಾನ

ಗಳು ಎಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದರೂ ಸಂಚರಿಸಬಲ್ಲವು. ಈ ವಿಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಅಪ್ಪಟ ಚಿನ್ನ ದಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿವೆ

ಈ ವಿಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಇಂಪಾಗಿ ಗಾನ ಮಾಡುತ್ತ ಗಂಧರ್ವರು, ದೇವ ಗಾಯಕರು ಅತ್ತಿತ್ತ ಸಂಚರಿಸುವರು ಈ ವಿಮಾನಗಳು ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಉಜ್ವಲ ಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳವು ಈ ವಿಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನದ ಉಯ್ಯಾಲೆಗಳು, ಸಿಂಹಾಸನಗಳು, ಮಂಚಗಳು, ಸುಖಾಸನಗಳು ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ದಿವ್ಯರೂಪವುಳ್ಳ ಅಪ್ಸರೆ ಯರು ಸೇವೆಗೈಯುತ್ತ ಮೋಕ್ಷ ಪಡೆದ ಸಾಧಕನ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಅವನ ಇಚ್ಛಾನುವರ್ತಿಗಳಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ತಾವೂ ಸಂತೋಷ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಹೂವುಗಳ ಸುಗಂಧ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಪರಿಮಳವು ಆ ಪರಿಸರವನ್ನು ಆಹ್ಲಾದಕರವಾಗಿ ಇರಿಸಿದೆ ಪಯಣಿಗರನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಲು ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ದಿವ್ಯ ವಾದ್ಯಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿಗೈಯುತ್ತಿವೆ. ವಿಮಾನಗಳು, ವಾಯು ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸಿನಂತೆ ಅಪರಿಮಿತ ವೇಗ ಉಳ್ಳವು ಈ ವಿಮಾನಗಳಿಗೆ ಚಿಕ್ಕ ಹಾಗೂ ಸುಂದರವಾದ ಅನೇಕ ಗಂಟೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛಂದ ಭೋಗವನ್ನು ಮೋಕ್ಷ ಭಾಜನರು ಅನುಭವಿಸುವರು.

ದಕ್ಷಿಣ ಸಮುದ್ರದ ತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ವಟವೃಕ್ಷ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸುವವರು ವಿಷ್ಣು ಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆದು ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗ, ಚಂದ್ರ ಮತ್ತು ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಇರುವ ವರೆಗೆ ಅಪ್ಸರೆಯರೊಡನೆ ವಿಹರಿಸುವರು ವಿಷ್ಣುಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಭೋಗಿಸಿದರೂ ಬಳಲದಂತಹ ದಿವ್ಯಶರೀರ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದು. ಈ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರು ಶ್ರೀಹರಿಯಂತೆ ಚತುರ್ಭುಜಗಳಿಂದ ತುಳಸೀ ಮಾಲೆಗಳಿಂದ, ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗದೆಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುವರು. ವಿಷ್ಣುಲೋಕದ ವೈಭವವು ಬೇರಾವ ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಇಲ್ಲ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ವಿಷ್ಣುಲೋಕ ಪಡೆದವರು ಪುನಃ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿನ ಭಗವನ್ಮಂದಿರವು ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಯೋಜನ ವಿಸ್ತಾರ ಉಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ. ಈ ಮಂದಿರದ ಮೇಲೆ ಸಹಸ್ರಾರು ಧ್ವಜಪತಾಕೆಗಳು ಹಾರಾಡುತ್ತ ಮಂದಿರದ ವೈಭವ ಸಾರುತ್ತಿವೆ. ಮಂದಿರದ ಗೋಡೆ ಚಿನ್ನದಿಂದ ನಿರ್ಮಿತ. ಈ ಮಂದಿರಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ಮಹಾದ್ವಾರಗಳಿವೆ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಏಳು ಪ್ರಕಾರಗಳಿವೆ. ಈ ಏಳು ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೇಯದು ಬಂಗಾರದ್ದು. ಎರಡನೆಯದು ಮರಕತಮಣಿ ನಿರ್ಮಿತ. ಮೂರನೇಯದು ಇಂದ್ರನೀಲ ಮಣಿ ಯಿಂದ ರಚಿತ ನಾಲ್ಕನೇಯದು ಮಹಾನೀಲಮಣಿಯಿಂದ ವಿರಚಿತ. ಐದನೇಯದು ಪದ್ಮರಾಗ ಮಣಿಯಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಆರನೇಯದು ವಜ್ರದ್ದು. ಏಳನೇಯದು ಹವಳದಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ವಿಷ್ಣುಲೋಕದ ಕಂಬಗಳು ರತ್ನದಿಂದ ವಿನಿರ್ಮಿತ. ಕಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಮುತ್ತು ಹವಳಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿವೆ ಈ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರು, ತಮ್ಮ ತೇಜಸ್ಸಿ

ನಿಂದ ದಶದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಬೆಳಗುತ್ತ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಚಂದ್ರನಂತೆ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವರು.

ಮಂದಿರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಉನ್ನತಾಸನದಲ್ಲಿ ಪೀತಾಂಬರಧಾರಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯೊಡನೆ ಅತ್ಯಂತ ಮೋಹಕನಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವತ್ಸರೆಂಬ ಲಾಂಛನ, ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರ, ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಶ್ವೇತವರ್ಣ ಪಾಂಚಜನ್ಯ ಶಂಖ. ಇನ್ನೊಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ 'ಕಾಮೋದಕಿ' ಎಂಬ ಗದೆ, ಮತ್ತೊಂದು ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ತೇಜಪೂರ್ಣವಾದ ಶಾರ್ಙ ಎಂಬ ಧನುಸ್ಸು. ಇಂತಹ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅಲ್ಲಿನ ಭಕ್ತರಿಗೆಲ್ಲ ದರ್ಶನ ನೀಡುತ್ತ ಆನಂದವನ್ನು ಕರುಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಭಗವಂತನ ವಿರಾಡ್ರೂಪಕ್ಕೆ ಸಹಸ್ರ ಶಿರಸ್ಸುಗಳು, ಸಾವಿರ ಕೈಕಾಲುಗಳು, ಸಾವಿರಾರು ಕಣ್ಣುಗಳು ಸಾವಿರ ಹೆಸರುಗಳು ಅವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ. ಸ್ವಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ತನ್ನ ಸಾವಿರ ಶರೀರಗಳನ್ನೇ ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆ– ಆ ಬಗವಂತ. ಮಿಂಚು ಮಿಂಚಿದಾಗ ಅರೆಕ್ಷಣ ಕಂಡುಬರುವ ಆಕರ್ಷಕ ಕಾಂತಿಯಂತೆ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ ಅತ್ಯದ್ಭುತ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಅವನ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ ದೇವ ದಾನವ, ಯಕ್ಷ, ರಕ್ಷ, ಕಿನ್ನರ, ಕಿಂಪುರುಷ, ಗಂಧರ್ವ, ಅಪ್ಸರೆ ಮೊದಲಾದವರು ಸಂತತವಾಗಿ ಹೊಗಳಿ ಹಾಡಿ ಹಿಗ್ಗುತ್ತಲಿರುವರು. ಆ ವಿಷ್ಣು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಎಲ್ಲ ಮುಕ್ತರಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿ, ಪ್ರತಿಭೆ, ಮೇಧಾ,ಸರಸ್ವತಿ,ಬುದ್ಧಿ, ಮತಿ, ಕಾಂತಿ, ಶಾಂತಿ, ಸಿದ್ಧಿ, ಸದಾ ನೆಲೆಸಿರುವವು.

ಅನೇಕ ಅಪ್ಸರಾ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಅಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ಸುಳಿದಾಡುತ್ತ ನೋಡುವವರ ಕಣ್ಮನಗಳಿಗೆ ಆನಂದವನ್ನು ಒದಗಿಸುವರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖರು ಇಂತಿದ್ದಾರೆ– ಘೃತಾಚಿ, ಮೇನಕೆ, ರಂಭೆ, ತಿಲೋತ್ತಮೆ, ಸಹಜನ್ಯಾ, ಊರ್ವಶಿ, ನಿಮ್ಲೋಚಾ, ವಾಮನಾ, ಮಂದೋದರಿ, ಸುಭಗಾ, ವಿಶ್ವಾಚಿ, ವಿಪುಲಾನನಾ, ಭದ್ರಾಂಗಿ, ಚಿತ್ರಸೇನಾ, ಪ್ರಮ್ಲೋಚಾ ಇವರಲ್ಲದೆ ಮುನಿ ಸಮ್ಮೋಹಿನಿ, ಚಂದ್ರಮೇಧ್ಯಾ, ಶುಭಾನನಾ, ಸುಕೇಶಿ, ನೀಲಕೇಶಾ, ಮನ್ಮತಚೇತಿಣಿ, ಅಲಂಬುಸಾ, ಮಿಶ್ರಕೇಶಿ, ಮುಂಜಿಕೆ ಸ್ಥಳ, ಪರ್ಣಾಂಗಿ, ಪೂರ್ವಚಿತ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ಅಪ್ಸರೆಯರು ಅಲ್ಲಿನ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸುವರು.ಸುಂದರಿಯರಾದ ಅನೇಕ ಅಪ್ಸರೆಯರು ಗೀತವಾದ್ಯಗಳೊಡನೆ ನೃತ್ಯಮಾಡುತ್ತ ಸ್ವಯಂ ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತ ಇತರರನ್ನು ಸಂತೋಷಿಸುವರು. ಭಗವಂತನ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮುಪ್ಪು, ಮರಣಗಳಿಲ್ಲ, ಭಯ ಬಳಲಿಕೆಗಳಿಲ್ಲ, ರೋಗ ರುಜಿನಗಳಿಲ್ಲ, ಚಳಿ ಬಿಸಿಲು, ಮಳೆಗಳ ತಾಪಗಳಿಲ್ಲ, ಹಸಿವೆ ನೀರಡಿಕೆ ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಯಾವುದೇ ದುಃಖವಿಲ್ಲದ ಎಲ್ಲ ಸುಖ ಸೌಕರ್ಯಗಳಿರುವ ಸದಾ ಆನಂದ ಅನುಭವಿಸಬಹುದಾದ, ಶಾಶ್ವತವಾದ ಏಕೈಕ ತಾಣ ಈ ಭಗವಂತನ ಆವಾಸಸ್ಥಾನ. ಸ್ವರ್ಗ ಮೊದಲಾದ ಸುಖಕ್ಕೆ ಹೆಸರಾದ ಲೋಕಗಳು ಈ ವಿಷ್ಣುಲೋಕದ ಒಟ್ಟು ಸುಖದ ಹದಿನಾರನೇಯ ಒಂದಂಶವನ್ನೂ ಒದಗಿಸಲು ಸಮರ್ಥವಾಗಲಾರವು. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಾಸೆಯಿಂದ ಮಗ್ನರಾದ ನಾಸ್ತಿಕರು, ಉಪಕಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರ ಮಾಡದ ಕೆಟ್ಟ ಮನಸ್ಸಿನ

ಕೃತಘ್ನರು, ಚಂಚಲ ಚಾಪಲ್ಯವನ್ನು ಪದೇ ಪದೇ ಚಪ್ಪರಿಸುವ ಚಾಡಿಖೋರರು, ಕ್ರೂರರು, ಕಳ್ಳರು, ಅಸಂಯಮಿಗಳು ಇವರು ಎಂದೂ ಈ ಉತ್ತಮ ಲೋಕವನ್ನು ಪಡೆಯಲಾರರು.

ಜಗದ್ಗುರುವಾದ ವಾಸುದೇವನನ್ನು ಭಕ್ತಿ ಅತಿಶಯದಿಂದ, ಪರಿಶುದ್ಧ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಪೂಜಿಸುವ ಸಾತ್ವಿಕ ಚೇತನರು ಮಾತ್ರ ಸಾಧನಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯ.

ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿನ ಭಗವಂತನ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿ, ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಅವನ ನಾಮಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುತ್ತ ಶರೀರ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವವರು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ವಿಷ್ಣುಲೋಕ ಪಡೆಯುವರು

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಲೋಕ ವರ್ಣನ ಎಂಬ ಅರವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಅರವತ್ತೊಂಭತ್ತು

ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರ ಮಹಾತ್ಮ್ಯ

ಮುನಿ:—ದೇವೋತ್ತಮನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನೆ, ಅತ್ಯದ್ಭುತವಾದ ಆನಂದಕರವಾದ ವಿಷ್ಣುಲೋಕವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಹೇಳಿದಿ. ವಿಷ್ಣುಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಕಾರಣೀಭೂತವಾದ ಸಾಧನಾಕ್ಷೇತ್ರ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಇದನ್ನು ನಮಗೆ ಹೇಳಿ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿದೆ ನಿನ್ನ ಮುಖದಿಂದ ಅನೇಕ ಪ್ರಯಾಗ, ಪುಷ್ಕರ ಮೊದಲಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಅನೇಕ ತೀರ್ಥಗಳ ಪ್ರಶಂಸನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದೇವೆ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ತೀರ್ಥವನ್ನು ನೀನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದಷ್ಟು ಬೇರಾವ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಲಿಲ್ಲ ಇದು ಏಕೆ ಎಂಬುದು ನಮಗೀಗ ಅರ್ಥವಾಯಿತು ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಮನಾದ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಇನ್ನೊಂದು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ ಆದುದರಿಂದಲೇ ನೀನು ಆ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದೆ. ಇದು ಸತ್ಯವಷ್ಟೆ ?

ಬ್ರಹ್ಮ –ಮುನಿಗಳೆ, ನೀವು ಹೇಳುವದು ಸಂಪೂರ್ಣ ಸತ್ಯ. ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿನ ಪವಿತ್ರವಾದ ತೀರ್ಥ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳೆಲ್ಲ ಸೇರಿಯೂ ಸಹ, ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಹದಿನಾರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನೂ ಸರಿಗಟ್ಟಲಾರವು ಹೇಗೆ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿ ಉತ್ತಮನೋ ಅದರಂತೆ ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮಾ

ಕ್ಷೇತ್ರ ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಅನೇಕ ಆದಿತ್ಯರಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ಎಂಬ ಸೂರ್ಯನು ಹೇಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠನೊ ಅದರಂತೆ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮವು ಶ್ರೇಷ್ಠ.

ನಕ್ಷತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನಂತೆ, ಸರಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಗರದಂತೆ, ವಸುಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯಂತೆ, ರುದ್ರರಲ್ಲಿ ಶಂಕರನಂತೆ, ಚಾತುರ್ವರ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಂತೆ, ಪಕ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ ಗರುಡನಂತೆ, ಗಿರಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೇರುಗಿರಿಯಂತೆ ಪರ್ವತಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಮಾಲಯದಂತೆ, ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯಂತೆ, ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಯಂತೆ, ಆನೆಗಳಲ್ಲಿ ಐರಾವತದಂತೆ, ಮಹರ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ ಭೃಗು ಮಹರ್ಷಿಯಂತೆ, ಸೇನಾಪತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಕಂದನಂತೆ, ಸಿದ್ಧರಲ್ಲಿ ಕಪಿಲ ಮುನಿಗಳಂತೆ, ಅಶ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚೈಃಶ್ರವದಂತೆ, ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರ್ಗವನಂತೆ ಮಹರ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸ ಮಹರ್ಷಿಯಂತೆ, ಯಕ್ಷರಲ್ಲಿ ಕುಬೇರನಂತೆ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿನಂತೆ, ಪಂಚಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯಂತೆ, ವೃಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಅಶ್ವತ್ಥ ವೃಕ್ಷದಂತೆ, ಚಲಿಸುವ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಗಾಳಿಯಂತೆ, ಆಭರಣಗಳಲ್ಲಿ ಚೂಡಾಮಣಿಯಂತೆ, ಗಂಧರ್ವರಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತ ರಥನಂತೆ,ಆಯುಧಗಳಲ್ಲಿ ವಜ್ರಾಯುಧದಂತೆ,ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಆಕಾಶದಂತೆ, ಛಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಗಾಯತ್ರಿ ಛಂದಸ್ಸಿನಂತೆ, ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ಸಿರಸ್ಸಿನಂತೆ-ಪತಿವ್ರತೆಯಲ್ಲಿ ಅರುಂಧತಿಯಂತೆ, ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷ ವಿದ್ಯೆಯಂತೆ, ಮಾನವರಲ್ಲಿ ರಾಜನಂತೆ, ಹಸುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಮಧೇನುವಿನಂತೆ, ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನದಂತೆ, ಸರ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸುಕಿಯಂತೆ, ದೈತ್ಯರಲ್ಲಿ ಪ್ರಲ್ಹಾದನಂತೆ, ಬಿಲ್ಲುಗಾರರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನಂತೆ, ಜಲಚರಗಳಲ್ಲಿ ಮೊಸಳೆಯಂತೆ, ಮೃಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಂಹದಂತೆ, ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೀರ ಸಮುದ್ರದಂತೆ, ಜಲಚರಗಳಲ್ಲಿ ವರುಣನಂತೆ, ಶಿಕ್ಷಕರಲ್ಲಿ ಯಮನಂತೆ, ದೇವಮುನಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾರದನಂತೆ, ಲೋಹಗಳಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನದಂತೆ, ಪವಿತ್ರವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣೆಯಂತೆ, ಬ್ರಹ್ಮರಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನಂತೆ, ಋಷಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಶ್ಯಪ ಋಷಿಗಳಂತೆ, ಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನಂತೆ, ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಓಂಕಾರದಂತೆ, ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಜ್ಞದಂತೆ, ಹುಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿ ದೂರ್ವೆಯಂತೆ, ಪಾವನ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದಂತೆ, ತೀರ್ಥ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಪುರುಷೋತ್ತಮವು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆನಿಸಿದೆ.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮಹತಿಯ ಬಣ್ಣನೆ ಎಂಬ ಅರವತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

ಅಧ್ಯಾಯ ಎಪ್ಪತ್ತು ಹಾಗೂ ಎಪ್ಪತ್ತೊಂದು

ಗೌತಮಿ ಮಹಾತ್ಮ್ಯ

ಬ್ರಹ್ಮ : ಭೂಮಂಡಲದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ತೀರ್ಥ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳೂ, ಜಪ ಹೋಮ ವ್ರತಗಳ ಫಲವು ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸರಿದೂಗಲಾರವು. ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ

ಹೇಳುವದಾದರೆ ಈ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರ ದರ್ಶನದಿಂದ ಪುನರ್ಜನ್ಮದಿಂದ ಮುಕ್ತಿಹೊಂದುತ್ತಾನೆ ಮಾನವ. ಈ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಾಸ ವಾಗಿ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ತ್ರಿಕರ್ಣ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸೇವೆ, ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರೆ ಇಹದಲ್ಲಿ ಸರ್ವ ಸುಖಭೋಗ ಸಂಪದಗಳನ್ನು ಪರದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಭೋಗ ವಿಲಾಸವನ್ನು ಖಂಡಿತ ಪಡೆಯಬಹುದು.

ಮುನಿಗಳು:–ದೇವದೇವನೆ, ಇದು ವರೆಗೆ ನಿನ್ನಿಂದ ಹಲವಾರು ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನೆ ಕೇಳಿ ತಣಿದೆವು. ಈಗ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆನಿಸಿದ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ತೀರ್ಥಗಳ ಮಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಲು ಕಾತುರರಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕು,

ಬ್ರಹ್ಮ:–ಹಿಂದಕ್ಕೆ ನಾನು ನಾರದರಿಗೆ ಹಲವು ತೀರ್ಥ ಮಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಸಾಂದರ್ಭಿಕ ವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದೆನು. ಈಗ ನಿಮಗೂ ಸಹ ಅದನ್ನೇ ನಿರೂಪಿಸುವೆ ಕೇಳಿರಿ, ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ದೈವತೀರ್ಥ, ಸುರತೀರ್ಥ, ಆರ್ಷತೀರ್ಥ, ಮಾನುಷತೀರ್ಥ ಎಂದು ನಾಲ್ಕು ವಿಧ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನುಷ ತೀರ್ಥಕ್ಕಿಂತ ಆರ್ಷ ತೀರ್ಥ ಮಿಗಿಲು. ಆರ್ಷಕ್ಕಿಂತ ಅಸುರ ಇನ್ನೂ ಮಿಗಿಲು ಆ ಸುರ ತೀರ್ಥಕ್ಕಿಂತ ದೈವ ತೀರ್ಥ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲು. ಯಾಕೆಂದರೆ, ದೈವತೀರ್ಥವು ಸಕಲ ಕಾಮನೆ ಗಳನ್ನು, ಅಲ್ಪಾಯಾಸದಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಕಾಮಧೇನವೆನಿಸಿದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ದೈವ ತೀರ್ಥವು ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿದ್ದು ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಸರ್ವ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆನಿಸಿದೆ.

ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ಜಂಬೂದ್ವೀಪ ಮಹಾಪವಿತ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರ ಅದರಲ್ಲಿ ಭರತ ಖಂಡವು ಮೂರುಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ತೀರ್ಥಸ್ಥಾನ. ಅದು ತೀರ್ಥಗಳ ನೆಲೆವೀಡಾಗಿದೆ ನಾನು ಹೇಳಿದ ಸರ್ವ ಶ್ರೇಷ್ಠ ತೀರ್ಥ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳೆಲ್ಲ ಭರಖಂಡ ಅಥವಾ ಭಾರತದೇಶ ದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿವೆ. ಇಲ್ಲಿರುವ ಹಿಮಾಲಯ, ವಿಂಧ್ಯಗಿರಿಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ಆರು ನದಿಗಳು, ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ತೀರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಹಲವಾರು ಪವಿತ್ರಕ್ಷೇತ್ರ ಗಳು ದೇವ ನಿರ್ಮಿತ. ದಕ್ಷಿಣ ಸಾಗರ ವಿಂಧ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆರು ನದಿಗಳೂ ಸಹ ದೇವರಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿವೆ. 'ಹೀಗಾಗಿ ಭಾರತ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ನದಿಗಳು, ಪುಣ್ಯತಮ ಗಿರಿಶಿಖರ, ಪರ್ವತಗಳು, ಸರ್ವೋತ್ತಮವೆನಿಸಿದ್ದು ಕರ್ಮಭೂಮಿಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಾಗಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವೆಡೆ ಆರ್ಷ ತೀರ್ಥ, ದೈವ ತೀರ್ಥಗಳೂ ಇರುವವು. ಅಸುರರಿಂದ ತುಂಬಿದ ಕಾರಣ ಅಸುರತೀರ್ಥವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ತಮ್ಮ ಹಾಗೂ ಮುಂದಿನ ಜನಾಂಗದ ಸರ್ವಾಂಗೀಣ ಉನ್ನತಿಗಾಗಿ ಮಾನವರು ಮುಕ್ತಿ ಪಡೆಯಲೆಂದು ಸ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಕೆಲವು ತೀರ್ಥಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದು ಅವುಗಳಿಗೆ ಮಾನುಷ ತೀರ್ಥ

ಗಳೆಂದು ಕರೆಯುವರು. ಈ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಜನಕನುಗುಣವಾಗಿ, ಪ್ರಭೇದಗಳಿದ್ದು, ಅವುಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತಿರುವದು ಅವಶ್ಯ.

ಗೋದಾವರಿ, ಭೀಮರಥೀ, ತುಂಗಭದ್ರಾ, ವೇಣಿಕಾ, ತಾಪಿ, ಪಯೋಷ್ಣೀ ಈ ಆರು ನದಿಗಳು ವಿಂಧ್ಯಗಿರಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿರುವ ದೈವತೀರ್ಥಗಳು. ಅದರಂತೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿ ಭಾಗೀರಥಿ, ನರ್ಮದಾ, ಯಮುನಾ, ಸರಸ್ವತಿ, ವಿಶೋಕಾ, ವಿತಸ್ತಾ ಈ ಆರು ನದಿಗಳು ದೇವ ತೀರ್ಥಗಳಾಗಿವೆ. ಯಮ, ಪಾತಾಲಕೇತು, ಮಯ, ಪುಷ್ಕರ, ಹಯಮೂರ್ಧಾ, ಲವಣ, ನಮುಚಿ, ಶೃಂಗಕ, ಗಯ, ಕಾಲ್ಲಾಸುರ, ವೃತ, ಸ್ತ್ರೀಪುರ, ಅಂಧಕ–ಈ ತೀರ್ಥಗಳು ಅಸುರರಿಂದ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿವೆ. ಅಂಬರೀಷ, ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ, ಕುರು, ಕನಬಲ, ವಾಚಿಕೇತ ಮೊದಲಾದ ರಾಜಮಹಾರಾಜರು ಮಾನವರ ಮುಕ್ತಿಗಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ತೀರ್ಥಗಳು ಮಾನುಷ ತೀರ್ಥಗಳೆಂದು ಇಂದಿಗೂ ಮೆರೆಯುತ್ತಿವೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಕಡೆಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತಾವಾಗಿಯೇ ತೀರ್ಥಗಳು ಉದ್ಭವಿಸಿವೆ. ಇವು ಸಹ ಪುಣ್ಯಕರವೆನಿಸಿದ್ದು, ಮನುಷ್ಯನ ಸಕಲ ಪಾಪ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ತಾರಕವೆನಿಸಿವೆ.

ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶ್ವರರು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ತ್ರಿದೈವತ್ಯ ತೀರ್ಥವು ಎಲ್ಲ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಹಾಗೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿದೆ. ಈ ತೀರ್ಥದ ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಹೇಳುವೆ ಕೇಳಿರಿ.

ಈ ತ್ರಿದೈವತ್ಯ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದ ಮಾನವ ಮರಳಿ ಜನ್ಮ ಪಡೆಯಲಾರನಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಮುಂದೆ ಯಾವ ತೀರ್ಥ ಸಂಚಾರ ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಮಾನವನು ಇಲ್ಲಿ ಮಿಂದನೆಂದರೆ ಸಮಸ್ತ ಫಲ ಹೊಂದಬಲ್ಲ.

ಈ ದೈವ ತೀರ್ಥ ಅಥವಾ ತ್ರಿದೈವತ್ಯ ತೀರ್ಥವೆಂದರೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ಗಂಗಾನದಿಯೇ. ಅದು ದೇವ ನಿರ್ಮಿತವೆಂಬುದು ಸ್ವಯಂವೇದ್ಯ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೀಯುವದರಿಂದ ಪಾಪಾತ್ಮನಾದ ಮನುಷ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ತನ್ನ ಪಿತೃಗಳನ್ನು ಸಹ ಉದ್ಧರಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಈ ದೈವ ತೀರ್ಥ ನಿರ್ಮಾಣದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಹತ್ತರವಾದ ಘಟನೆ ನಡೆಯಿತು. ಇದು ನಡೆದದ್ದು ಸುಮಾರು ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿನ ಸಂಗತಿ ತಾರಕಾಸುರನೆಂಬ ದೈತ್ಯನು ನನ್ನಿಂದ (ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ) ವರ ಪಡೆದು, ಅದರ ಬಲದಿಂದ ಗರ್ವಿಷ್ಠನಾದ. ಅವನು ಬಲಿಷ್ಠನೂ ಆಗಿದ್ದ. ತನ್ನ ಭುಜಬಲ ಹಾಗೂ ಸೇನಾಬಲದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ದಾಳಿ ಮಾಡಿ, ದೇವತೆಗಳ ಐಶ್ವರ್ಯವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸೂರೆಮಾಡಿದ. ದೇವಾನುದೇವತೆಗಳು ಅವನ ಭೀಕರ ದಾಳಿಯಿಂದ ಭಯಭೀತರಾಗಿ, ದಾರಿಕಾಣದೆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮೊರೆಹೊಕ್ಕರು. ಅವನನ್ನು ನಾನಾ ವಿಧವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಕೋರಿದರು. 'ಆದಿಕರ್ತನೂ, ಜಗದ್ರಕ್ಷಕನೂ, ಆದ ಹರಿಯೇ ಈ ಹಿಂದೆ ಮತ್ಸ್ಯ, ಕೂರ್ಮ ಅವತಾರ ಮಾಡಿ ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದೆ. ಓ ದೇವ ಇಂದೂ ಸಹ

ಅಂತಹ ಆಪತ್ತು ಒದಗಿದೆ. ಈ ಸಂಕಟದಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಪಾರು ಮಾಡುವ ಪರದೈವ ನೀನೇ' ಎಂದು ಆ ಕರುಣಾಕರನನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು.

ಅವರ ಮೇಲೆ ಜಗದೀಶ ಕರುಣೆಯ ಕಟಾಕ್ಷ ಬೀರುತ್ತ ಅಭಯ ನೀಡಿದ. ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಬಂದೊದಗಿದ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ವಿಪತ್ತನ್ನು ಅದರ ನಿವಾರಣೆ ಕುರಿತು ಮುಂದಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಿ ನುಡಿದ– 'ತಾರಕಾಸುರನ ಸಂಹಾರ ನನ್ನಿಂದಾಗಲಿ, ನಿಮ್ಮಿಂದಾಗಲಿ, ಆಗುವದು ಅಶಕ್ಯ. ಇದಕ್ಕೆ ಈಶ್ವರನಿಂದ ಜನಿಸಲಿರುವ ಕುಮಾರನಿಂದ ತಾರಕಾಸುರನ ನಿರ್ನಾಮವಾಗುವದು ಖಂಡಿತ'....ಆದರೆ....ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೊದಲು ಶಿವನಿಗೆ ಆಗುವಂತೆ ನಾವೀಗ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವದು ಅವಶ್ಯ. ನಾವೀಗ ಹೋಗೋಣ ನಡೆಯಿರಿ.

ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸಹಿತರಾಗಿ ಹಿಮಾಲಯದ ಪ್ರದೇಶ ತಾಣಕ್ಕೆ ಧಾವಿಸಿ ಬಂದರು. ಅಲ್ಲಿರುವ ಹಿಮವಂತ ಮತ್ತು ಮೇನಕೆಯವರನ್ನು ಕಂಡು 'ಎಲೈ ಪರ್ವತರಾಜ, ದಾಕ್ಷಾಯಣಿಯೆಂಬ ಲೋಕಮಾತೆಯಾದ ಶಕ್ತಿಯು ಶಿವನಲ್ಲಿದ್ದು, ದೇವತೆಗಳ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಗರ್ಭ ಪ್ರವೇಶಿಸುವಳು' ಎಂದು ಹರಿಸಿದರು.

ದೇವತೆಗಳ ಹರಕೆ ಕೈಗೂಡಿತು. ಹಿಮವಂತ ಮೇನಾದೇವಿಯರ ಗರ್ಭದಿಂದ ಉದಿಸಿಬಂದಳು ಲೋಕಮಾತೆ ಗೌರಿ. ಬಾಲ್ಯದಾರಭ್ಯ ಅವಳಿಗೆ ಸದಾ ಶಿವನಲ್ಲಿಯೇ ಅಚಲ ಒಲವು, ಅದೇ ಅವಳಿಗೆ ಗೆಲವು. ಅಂತೆಯೇ ಸದಾ ಶಿವನ ಧ್ಯಾನ ಅವಳ ಪ್ರಾಣ ಉಸಿರು ಮತ್ತೆಲ್ಲವೂ.

ಒಂದು ದಿನ ದೇವತೆಗಳು ಗೌರಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಶಿವನನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಲು ಸೂಚಿಸಿದರು. ಅವರ ಮಾತಿಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿ ಅವಳು ತಪೋನಿರತಳಾದಳು. ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಶಿವನೂ ತಪೋಮಗ್ನ ಅದನ್ನು ಕಂಡು ದೇವತೆಗಳು ಉದ್ವಿಗ್ನರಾದರು. ಅವನು ಏನನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಗೈಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ–ಆತ್ಮ ವಸ್ತು ಕುರಿತೋ ? ಅಥವಾ ಗೌರಿಯನ್ನು ವರಿಸಲು ಧ್ಯಾನಮಗ್ನನಾಗಿರುವನೋ? ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿದರು.

ಏನೇ ಆದರೂ ಮಹೇಶ್ವರನ ಮನಸ್ಸು ಗೌರಿಯ ರೂಪ, ಗಾಂಭೀರ್ಯದತ್ತ ಹರಿದು ಅವನು ಅವಳಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತನಾದರೆ ಸಾಕು. ಇದು ಸುಲಭವಾಗಿ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ನೆರವೇರಲು ಮನ್ಮಥನ ಪ್ರೇರಣೆ ಅವಶ್ಯಕ' ಎಂದೆನಿಸಿತು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ. ಪರಿಹಾರ ಮಾರ್ಗ ತಿಳಿಯಲು ಬೃಹಸ್ಪತಿಯ ಸಲಹೆ ಪಡೆದರು. 'ಮನ್ಮಥನ ಬಾಣ ತಾಗಿದಾಗ ಶಿವನು ಗೌರಿಯಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗ ಭಾವದಿಂದ ಬೆರೆಯಬಲ್ಲ; ಅವಳನ್ನು ವರಿಸಬಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆ ಕೈಗೂಡಿದಂತೆ. ಶಿವನಿಗೆ ಪುತ್ರ ಜನಿಸಿ,ಮುಂದೆ ತಾರಕಾಸುರನ ಸಂಹಾರವಾಗುವದು' ಎಂದು ನುಡಿದ ದೇವಗುರು.

ಈ ಸಲಹೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಸರ್ವ ದೇವತೆಗಳು ಹೂ ಬಾಣದೊಡೆಯ ಕಾಮನನ್ನು ಅವನೊಂದಿಗೆ ವಸಂತನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದರು ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಜಾಣ್ಮೆಯಿಂದ ಸಾಧಿಸಲು–ಆ ಶಿವನ ಬಳಿಗೆ.

ತಪೋನಿರತ ಶಿವನನ್ನು ಕಂಡು, ಮನ್ಮಥನಿಗೂ ಸಂದೇಹವೇ. 'ಶಿವನು ಲೋಕ ಗುರುವು. ಆವನ ಮನಸ್ಸು ವಜ್ರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಠಿಣ. ಇಂಥವನನ್ನು ನನ್ನ ಬಾಣಗಳು ತಾಕಿ ಇಚ್ಛಿತ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತವೋ ? ಇಲ್ಲವೋ'? ಎಂದು, ಈ ವಿಮನಮೋಷ ಎಣಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಶಿವ ಥಳಕ್ಕನೇ ಮೂರನೆಯ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದು ಮನ್ಮಥನತ್ತ ಅವಲೋಕಿಸಿದ. ಕಂಗಣ್ಣಿನ ಉರಿಜ್ವಾಲೆಗೆ ಮನ್ಮಥ ತಕ್ಷಣ ಭಸ್ಮಿಭೂತನಾದ.

ಮನ್ಮಥನ ಕಾರ್ಯ ಪ್ರಗತಿ ಕಾಣಲೆಂದು ಬಂದ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ಮನ್ಮಥನು ಭಸ್ಮವಾಗಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಭಯಭೀತರಾದರು. ಪರಶಿವನ ಪ್ರತಾಪ, ಪರಿಣಾಮ ಅರಿತು ಅವನಿಗೆ ಶರಣಾಗಿ, 'ಓ ದೇವ, ಮಹಾದೇವ, ತಾರಕದಿಂದ ನಮಗೆ ಭಯ ಉಂಟಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು ನೀನು ಗಿರಿಜೆಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗು ವದು ಅವಶ್ಯ'-ಎಂದು ಸಲಹೆ ನೀಡಿದಾಗ, ಶಿವ ಆವರ ಮಾತಿಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿದ. ದೇವತೆಗಳು, ನಾನು (ಬ್ರಹ್ಮ), ಶ್ರೀಹರಿ ವಶಿಷ್ಠ ಅರುಂಧತಿಯರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಕೊಂಡು ಮುಂದೆ ಶಿವ-ಗಿರಿಜೆಯರ ವಿವಾಹ ನೆರವೇರಿಸಿದೆವು. ಹಿಮವಂತ ಹಾಗೂ ಮಹೇಶ್ವರರಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಯಿತು. ದೇವತೆಗಳ ಚಿಂತೆಯೂ ದೂರಾಯಿತು.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ 'ಶಂಭು ವಿವಾಹ ವರ್ಣನ ಹಾಗೂ ಗಂಗೋತ್ಪತ್ತಿ ಎಂಬ ಕಥಾ ವಿವರಣ' ವೆಂಬ ಎಪ್ಪತ್ತು, ಎಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡು

ಬ್ರಹ್ಮನ ಪಾಪ ವಿಮೋಚನೆಗೆ-ಪರಶಿವನ ಪವಿತ್ರ ಕಮಂಡಲು ಪ್ರದಾನ

ಬ್ರಹ್ಮ : ಹಿಮಾಲಯ ಸಕಲ ವನ್ಯ ಸಂಪತ್ತಿನ ಆಗರ, ಹಲವಾರು ಪುಣ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಆಗರ. ಅಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ನದಿ,ಸರೋವರಗಳು ಉಗಮಿಸಿ,ಸುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶ ವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸುಂದರ ವನ ಪ್ರದೇಶವನ್ನೂ ಸದಾ ಹಸಿರು, ಹೂವು ಹಣ್ಣು ಗಳಿಂದ ರಮಣೀಯಗೊಳಿಸಿವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಹಲವು ವಿಧದ ವನ್ಯ ಮೃಗಗಳು, ಪಕ್ಷಿಗಳು ವಾಸವಾಗಿದ್ದು, ಯಕ್ಷ ಕಿನ್ನರ, ದೇವ, ಗಂಧರ್ವರು ನಲಿದಾಡುವ ಸುಂದರದ ಧಾಮ, ರಸಿಕರ ರಮಿಸುವ ವೃಂದಾವನವಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಹಿಮಾ ಲಯದಲ್ಲಿ ಗಿರಿಜಾ-ಶಿವರ ಮದುವೆ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ನಡೆಯಿತು.

ಸುಂದರವಾಗಿ ಶಿವನು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ವೇದಿಕೆಗಳನ್ನು, ಮಂಟಪಗಳೂ, ಲೋಕ ಪಾಲಕರೂ, ಆದಿತ್ಯರೂ ಕೂಡಿ ಕಲಾತ್ಮಕವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ಸ್ವಯಂ ವಿಶ್ವ ಕರ್ಮನೇ ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅತ್ಯಾಸಕ್ತಿ ವಹಿಸಿ ನಿರ್ವಹಿಸಿದನೆಂದಮೇಲೆ ವರ್ಣಿಸುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಕಾಮಧೇನು ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಗಳೇ ಮದುವೆಯ ಉಣಿಸು, ತಿನಿಸು

ಪೂರೈಸಿದವು. ವರುಣ ಪಾನವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ, ಧನಪತಿಯಾದ ಕುಬೇರನು ದಾನದಕ್ಷಿಣೆ ನೀಡುವ ಹೊಣೆ ಹೊತ್ತನು. ವೇದ, ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳೇ ಸಾಕಾರವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದವು.

ಹೀಗಿರಲು ಆ ಪರಶಿವನು ದಯಾ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ಲೋಕ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ದೇವಿಯೊಡನೆ ಬಂದು ಭೂ ಜಲಗಳ ಪವಿತ್ರ ಸಾರವನ್ನೇ ಸ್ವಯಂ ತೆಗೆದನು. ಇಡೀ ಭೂಮಿಯನ್ನೇ ಕಮಂಡಲು ಮಾಡಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಜಲವನ್ನಿರಿಸಿದ. "ಪವನಮಾನ" ಸೂಕ್ತ ಪಡಿಸಿ, ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಿ, ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುವ ಶಿವಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸಿದನು.ಆ ಮೇಲೆ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಈ ಕಮಂಡಲವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ವನಗೆ (ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ) ಹೇಳಿದನು.

ಈ ಕಮಂಡಲಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಜಲವು ಪಂಚಮಹಾಭೂತಗಳಲ್ಲೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿದ್ದು ಈ ಜಲಸ್ಪರ್ಶ ಮಾತ್ರದಿಂದ, ಇಲ್ಲವೆ ದರ್ಶನ, ಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ಸರ್ವಪಾಪ ನಾಶ. ನಿಜ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ ಈ ಕಮಂಡಲದಲ್ಲಿರುವ ಜಲವು ಧರ್ಮವೇ ಸಾರ ರೂಪವಾಗಿ ನೀರಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಅನಾದಿ ಧರ್ಮ, ಹಾಗೂ ಭೋಗ, ಮೋಕ್ಷಗಳು ಇದರಲ್ಲಿ ಸಾನಿಧ್ಯ ಹೊಂದಿವೆ. ಭೂಮಿ ಹಾಗೂ ಜಲವು ಲೋಕಮಾತೆಯರಂತೆ. ಜಗತ್ತಿನ ಸ್ಥಿತಿಲಯಗಳಿಗೆ ಕಾರಣ. ಜಗತ್ತಿನ ಸರ್ವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಆಧಾರ ಅದು ಜೀವದ ಜೀವಾಳ.

ಈ ಕಮಂಡಲಿನಲ್ಲಿರುವ ಜಲವು-ಅಮೃತದಂತೆ ಅಪ್ಯಾಯಮಾನ. ಪತೀತ ಪಾವನ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಪವಿತ್ರತಮ ವಸ್ತು ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ. ಕಮಂಡಲುವಿನ ಜಲವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದರೆ ಸಾಕು-ಬೆಳಗಿನ ಸೂರ್ಯ ಕಿರಣ ಕಂಡೊಡನೆ ಮಂಜು ಮರೆಯಾಗುವಂತೆ ಸರ್ವ ಪಾಪಗಳು ಕರಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ.

ಮಹಾದೇವನ ಆಣತಿಯಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಕಮಂಡಲು ತೆಗೆದುಕೊಂಡನು. ದೇವತೆಗಳು ಹರ್ಷೋದ್ಗಾರ ಮಾಡಿದರು. ಹೀಗೆ ಶಿವ-ಗಿರಿಜೆಯರ ಭರ್ಜರಿ ವಿವಾಹದಲ್ಲಿ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಅಚಾತುರ್ಯ ಒಂದು ಸಂಭವಿಸಿತು. ಜಗಜ್ಜನನಿಯ ಬಲಗಾಲಿನ ಸುಂದರ ಹೆಬ್ಬೆರಳನ್ನು ನೋಡಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮನಸ್ಸು ವಿಚಲಿತವಾಯಿತು; ಚತುರಾನನು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಕಾಮವಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದನು. ನಂತರ ತನ್ನ ಪಾಪದ ಅರಿವಾಯಿತು. ಪರಶಿವನ ಕ್ಷಮೆಯಾಚಿಸಿದ. ಆ ಪಾಪ ಪರಿಮಾರ್ಜನೆಗಾಗಿಯೇ ಶಿವನು ಕಮಂಡಲುವಿನಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಉಪಕರಿಸಿದ.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಪಾಪ ಪರಿಮಾರ್ಜನೆ-ಶಿವನಿಂದ ಕಮಂಡಲು ಪ್ರದಾನವೆಂಬ ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಎಪ್ಪತ್ತಮೂರು

ಗಂಗೆ ಮಹೇಶ್ವರ ಜಟಾಗಮನ ವರ್ಣನ

ನಾರದ:—ಓ ದೇವ, ನಿನ್ನ ಕಮಂಡಲುವಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಪುಣ್ಯಕರ ಗಂಗಾನದಿಯು ಭೂಮಿಗೆ ಅವತರಣದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಹೇಳಬೇಕು. ಸುರನದಿಯು ಗಂಗೆಯಾಗಿ ಭಾರತ ಭೂಮಿಗೆ ಬಂದಿಳಿಯಲು ಹೊಂದಿದ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ವಿವರಿಸು.

ಬ್ರಹ್ಮ:—ಬಹುಕಾಲದ ಹಿಂದೆ ಬಲಿ ಎಂಬ ದೈತ್ಯನೊಬ್ಬ ಬಲಿಷ್ಠನಾಗಿದ್ದ. ತನ್ನ ಅತುಲ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ದೇವಾನು ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಸೋಲಿಸಿದ್ದ. ಬಲಿ ಇಷ್ಟು ಬಲಾಢ್ಯನಾಗಲು ಅವನಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರಜಾವಾತ್ಸಲ್ಯ, ಗುರುಭಕ್ತಿ, ಸತ್ಯಾಚರಣೆ, ಸಂಯಮ ತ್ಯಾಗಮನೋವೃತ್ತಿಗಳೆಲ್ಲ ಮೇಳವಿಸಿದ್ದವು. ಬಲಿಯ ಈ ಮಹತ್ಪ್ರಗತಿ, ಅತುಲ ಐಶ್ವರ್ಯ, ಕೀರ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು, ಅವನ ವೈರಿಗಳಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲೂ ಮತ್ಸರ ಮೊಳೆಸಿತು.

ಬಲಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ರಾಜ್ಯವು, ಸುಖ, ಶಾಂತಿ, ಸದ್ಧರ್ಮಗಳ ಆಗರವಾಗಿತ್ತು. ರೋಗ ರುಜಿನಗಳು ಬಲಗಾಲ, ಅಕಾಲ ವೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಜೆಗಳು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲೂ ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಲಿಯ ಸರ್ವತೋಮುಖ ಶೌರ್ಯ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಸಾಹಸಗಳಿಂದ ದೇವತೆಗಳು ಅಸೂಯಾಪರರಾಗಿದ್ದರು. ಬಲಿಯ ಈ ಪ್ರಚಂಡ ಪ್ರತಾಪದಿಂದ ಅಸೂಯೆಗೊಂಡ ದೇವತೆಗಳು ಬಲಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲ ಮಾಡಲು ಹೊಂಚು ಹಾಕುವ ಉಪಾಯ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು, ಶ್ರೀಹರಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋದರು. ಅವನನ್ನು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದರು. ತಮ್ಮ ಆಂತರಿಕ ವಿಚಾರ, ವೇದನೆಗಳನ್ನು ಆ ವೇದ ಪುರುಷನ ಮುಂದೆ ವಿವರಿಸಿಕೊಂಡು, "ಓ ದೇವ ದೇವ, ನಿನ್ನ ಐಶ್ವರ್ಯ ಬಲದಿಂದಲೇ ನಾವು ವೀರ್ಯವಂತರಾಗಿ, ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿ, ಪುನಃ ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆಯುವೆವು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಆ ದೈತ್ಯ ಬಲಿಯನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸುವದು ಹೇಗೆಂಬುದು ತಿಳಿಯದಾಗಿದೆ' ಎಂದಾಗ ಅವರ ಅಂತರಂಗದ ಅಳಲನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ಅರಿತ ಶ್ರೀಹರಿಯು ನಗುತ್ತ 'ದೇವತೆಗಳೇ, ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ನನ್ನ ಭಕ್ತನು. ದೇವ ದಾನವರಾರೂ ಅವನನ್ನು ಜಯಿಸಲಾರರು. ಆದುದರಿಂದ ಯುದ್ಧ ಮಾಡದೆಯೇ ಉಪಾಯಾಂತರದಿಂದ, ನನ್ನ ಚಾತುರ್ಯತೆಯಿಂದ ಬಲಿಯನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ, ನಿಮಗೆಲ್ಲ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಮರಳಿ ಕೊಡಿಸುವೆನು' ಎಂದು ಅಭಯ ಹೇಳಿದ. ಹರಿಯ ಅಭಯದಿಂದ ನಿರ್ಭೀತರಾಗಿ ದೇವತೆಗಳು ತೆರಳಿದರು.

ತನ್ನ ವಚನ ಪರಿಪಾಲನೆಗಾಗಿ, ಭಗವನ್ ನಾರಾಯಣನು ಅದಿತಿ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ವಾಮನನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿ ಬಂದ. ಇದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಮಹಾ ಬಲಿಷ್ಠನಾದ ಬಲಿಯು ಮಹಾಯಜ್ಞವನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡಿದ್ದ. ಆ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗ ಅದ್ದೂರಿ

ಯಿಂದ ಜರುಗಿತು. ಸಮಾರಂಭಕ್ಕೆ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯನೇ ಪುರೋಹಿತ. ಸ್ವಯಂ ಬಲಿಯೇ ಯಜ್ಞ ದೀಕ್ಷೆವಹಿಸಿದ್ದ ಯಜಮಾನನಾಗಿದ್ದ. ಹವಿರ್ಭಾಗ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ದೇವ ಗಂಧರ್ವರೆಲ್ಲ ಒಂದಾಗಿ ಮುಂದಾಗಿ ಸಮಾರಂಭಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರು.

ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಜ್ಞ ಕಾರ್ಯ ಕಲಾಪಗಳು ವಿದ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ನಡೆದಿದ್ದವು. ಆಗ ವಾಮನ ಮೂರ್ತಿಯು ಸಾಮಗಾನ ಹಾಡುತ್ತ ಯಜ್ಞ ಮಂಟಪ ಸಮೀಪಿಸಿದ. ವಾಮನರೂಪಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯನು 'ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವಟುವು ಸಾಮಾನ್ಯನಲ್ಲ, ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಉಪಾಯಾಂತರದಿಂದ ನಿರ್ನಾಮ ಮಾಡಲು ಬಂದ ಹರಿಯೇ' ಎಂದು ಮುಂದಾಗಿಯೇ ಊಹಿಸಿದ. ಕೂಡಲೇ ಎದ್ದುಬಂದು ಯಜ್ಞ ಪುರುಷನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀನನಾಗಿದ್ದ ಬಲಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, 'ದೇವತೆಗಳಿಗಾಗಿ ವಾಮನ ರೂಪ ಧರಿಸಿಬಂದಿರುವವನು-ಸಾಮಾನ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಲ್ಲ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ. ನಿನ್ನನ್ನು ಯಾಚಿಸಲು ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ನೀನು ದಾನ ಕೊಡುವಾಗ ನನ್ನ ಸಲಹೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮುನ್ನಡಿ ಇಡು ಇಲ್ಲವಾದರೆ ನಿನಗೇ ಕೇಡು' ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿದ.

ಆದರೆ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯನ ಮಾತು ಬಲಿಯನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಮಾರ್ನುಡಿದ ಬಲಿ-'ಯಜ್ಞಪತಿಯೇ ಸ್ವಯಂ ನನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ದಾನ ಕೇಳಿದರೆ ನಾನು ಧನ್ಯನೇ ಸರಿ. ಅವನೇ ದಾನ ಕೇಳಿದರೆ ಇಲ್ಲವೆನ್ನಲಾದೀತೆ? ಅಲ್ಲದೆ ದಾನ ಕೊಡುವಾಗ ಯಾರೊಡನೆ ಆಲಿಸಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ'

ಯಜ್ಞ ಮಂಟಪ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ನಿಂತ ವಾಮನ ಮೂರ್ತಿಗೆ, ಬಲಿ ರಾಜದಂಪತಿಗಳು ಸಾಷ್ಟಾಂಗವೆರಗಿದರು. ಯತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು 'ಏನು ದಾನ ಬೇಡುವೆ, ಬೇಡು' ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ಆ ವಾಮನನು 'ಮೂರು ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡುವಷ್ಟು ಭೂಮಿ ಕೊಡು' ಎಂದಾಗ, ಬಲಿರಾಜನು ವಾಮನನಿಗೆ ಮೂರು ಪಾದದಷ್ಟು ಭೂಮಿದಾನವನ್ನು ನೀಡಿದನು. ಅವನು ದಾನ ನೀಡಿದಾಕ್ಷಣ ಕುಬ್ಜನಾದ ವಾಮನ ಮೂರ್ತಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಆಕಾಶೆತ್ತರಕ್ಕೆ ಬೆಳೆದುನಿಂತ. ವಾಮನಾವತಾರಿ ಈಗ ವಿಕ್ರಮಾವತಾರ ತಾಳಿದ.

ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ಬಂದ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ವಿನಯದಿಂದ ನುಡಿದ-ಓ ದೇವನಾದ ವಿಷ್ಣುವೆ, ನಾನು ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವನ್ನು ಜಯಿಸಿರುವೆನು. ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು ಜಗನ್ಮಯನಾದ ನೀನು ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಆಕ್ರಮಿಸು. ಕೂಡಲೇ ಯಜ್ಞಪುರುಷನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಮೊದಲು ಆದಿಕೂರ್ಮನ ಮೇಲೊಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಇಟ್ಟು ಬಲಿಯ ಯಜ್ಞ ಶಾಲೆಯ ವರೆಗಿನ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದನು. ಅವನ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದ ವರೆಗಿನ ಭೂಮಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಆಕ್ರಮಿಸಿತು. ಬಳಿಕ ಮೂರನೆಯ ಹೆಜ್ಜೆಗೆ ಸ್ಥಳಾವಕಾಶ ಬೇಡಿದ ವಾಮನ ಬೇರೆ ಉಪಾಯಗಾಣದೆ ಬಲಿಯ ಬೇಡಿಕೆಯಂತೆ ಅವನ ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆ ಮೂರನೇಯ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಟ್ಟ.

ಅವನ ಸತ್ಯಪರಾಯಣತೆ; ಧರ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಶ್ರೀಹರಿ ಮನವಾರೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ 'ನಿನ್ನ ಭಕ್ತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿರುವೆ ಬೇಕಾದ ವರವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊ' ಎಂದ.ಬಲಿ ವರಯಾಚಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ವಾಮನಮೂರ್ತಿ ವರಗಳನ್ನು ಕರುಣಿಸಿದ.

'ಬಲಿರಾಜ, ಪಾತಾಳಲೋಕಕ್ಕೆ ಈ ಕಲ್ಪದ ಕೊನೆಯುವರೆಗೆ ನೀನು ಒಡೆಯು ನಾಗು. ಮುಂದಿನ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರ ಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದು.'

ಬಲಿಗೆ ವರ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಬಲಿಯನ್ನು ಅವನ ಪತ್ನಿ, ಪುತ್ರ ರೊಡನೆ ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಲು ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿ, ಇಂದ್ರನಿಗೆ ದೇವ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ವನ್ನು ತಿರುಗಿ ಕೊಡಿಸಿದ.

ಬ್ರಹ್ಮ : ವಿಷ್ಣುವಿನ ಎರಡನೇಯ ಪಾದವು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ, ಭಗವಂತನ ಆ ಪಾದವನ್ನು ಕಂಡು ಹರ್ಷಪುಲಕಿತನಾಗಿ ನಾನು ಎದ್ದು ನಿಂತೆ. ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಒಂದು ಕಮಂಡಲು ಇತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಂದ ಅನು ಗ್ರಹಿತವಾದ ಗಂಗಾಜಲ ತುಂಬಿತ್ತು. ಪರಮ ಪವಿತ್ರವಾದ ಗಂಗಾಜಲವುಳ್ಳ ಕಮಂಡಲವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತ, ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪಾದದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದೆ.ಅವನ ಪಾದಕ್ಕೆ ಗಂಗಾಜಲದಿಂದ ಅರ್ಘ್ಯ ಪಾದ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದೆ. ನಾನೂ, ಗಂಗೆಯೂ ಇಬ್ಬರೂ ಕೃತಾರ್ಥ ರಾದೆವು. ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪಾದ ಪ್ರಕ್ಷಾಲನದಿಂದ ಪರಮ ಪಾವಿತ್ರ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿ ಸಿದ ಆ ಗಂಗಾಜಲವು ಮೇರುಗಿರಿಯ ಕೆಲ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿತು. ಪೂರ್ವ, ಪಶ್ಚಿಮ, ಉತ್ತರ, ದಕ್ಷಿಣ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲೂ ಪ್ರವಹಿಸಿತು. ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ನೀರನ್ನು ಪರಶಿವನು ತನ್ನ ಜಟಾ ಜೂಟಗಳಲ್ಲಿ ಬಂಧಿ ಸಿದ. ಪೂರ್ವ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಗಂಗಾಜಲವನ್ನು ಋಷಿಗಳೂ, ದೇವತೆಗಳೂ, ಪಿತೃದೇವತೆಗಳೂ ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಿದರು. ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿ ಸ್ವಯಂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ. ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು, ಆಚೀಚೆ ಹರಿದಾಡಿದ ಆ ನೀರು ಪುನಃ ನನ್ನ ಕಮಂಡಲವನ್ನೇ ಸೇರಿತು.

ಗಂಗೆಯು ಬ್ರಹ್ಮನ ಕಮಂಡಲುವಿನಿಂದ ಹರನ ಶಿರದಿಂದ ಹರಿಯ ಪಾದ ಗಳಿಂದ ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳಗಳಿಂದ ಹರಿದು ಬಂದ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಅತ್ಯಂತ ಪವಿತ್ರವಾದ ನದಿ ಎನಿಸಿದೆ.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ 'ಗಂಗೆ ಮಹೇಶ್ವರ ಜಟಾಗಮನ ವರ್ಣನ'
ಎಂಬ ಎಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಎಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ಮತ್ತು ಎಪ್ಪತ್ತೈದು

ಗಂಗೆಯು ಭೂಮಿಗೆ ಬಂದ ಬಗೆ

ನಾರದ:-ಬ್ರಹ್ಮದೇವ, ನಿನ್ನ ಕಮಂಡಲುವಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಗಂಗಾದೇವಿಯನ್ನು ಶಿವನ ಜಟೆಯಿಂದ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ತಂದವರು ಯಾರು ?

ಬ್ರಹ್ಮ : ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಗೌತಮ ಮುನಿಯು, ಶಿವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಒಲಿಸಿ ಅವನ ಜಟೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಗಂಗಾದೇವಿಯ ಒಂದು ಅಂಶವನ್ನು ಭೂಮಿಗೆ ತಂದ,

ಇನ್ನೊಂದು ಅಂಶವನ್ನು ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಭಗೀರಥನು ಮಹಾ ಸಾಹಸ ಮಾಡಿ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಭೂಮಿಗೆ ತಂದ.

ಹೀಗೆ ಭಗೀರಥ ಮತ್ತು ಗೌತಮಮುನಿ ಇವರೀರ್ವರೂ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಭೂಮಿಗೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಗಂಗೆ ದ್ವಿವಿಧವಾದ ವಿಭಕ್ತಳಾಗಿ ಇರುವಳು.

ಲೋಕ ಪಾವನೆಯಾದ ಗಂಗೆಯ ಮೇಲೆ ಶಿವನಿಗೆ ಇನ್ನಿಲ್ಲದ ಅನುರಾಗ. ಅವಳ ಪಾವಿತ್ರ್ಯ, ಪರಿಶುಭ್ರತೆ,ಪರೋಪಕಾರ ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿ ಈ ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳಿಂದ ಪರಶಿವನಿಗೆ ಅವಳಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯ ಅನುರಾಗ. ಶಿವನ ಈ ಸ್ವಭಾವ ಶಿವಸತಿಗೆ ನುಂಗಲಾಗದ ಬಿಸಿ ತುಪ್ಪವಾಯಿತು. ಶಿವನ ಶಿರವನ್ನು ಅಡರಿ, ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುವ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಕೆಕ್ಕರಗಣ್ಣಿನಿಂದ ದಿಟ್ಟಿಸಿದಳು-ಪಾರ್ವತಿ. ಗಂಗೆ ಸೊಪ್ಪು ಹಾಕದೆ ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನು ಇದ್ದಳು. ಪಾರ್ವತಿಗೆ ಸಹಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಶಿವನ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಗಂಗೆಯನ್ನು ದೂರಿದಳು-'ಅವಳು ಮಹಾ ಅಹಂಕಾರಿ. ಅವಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಬಿಡು' ಎಂದು ಅನುನಯಿಸಿ ಒಪ್ಪಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದಳು.ಶಿವ ಅವಳ ಮಾತಿಗೆ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ರಸಮಯಿಯಾದ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಲು ರಸಿಕಾಗ್ರಣಿಯಾದ ಶಿವನು ಅದೆಂತು ಒಪ್ಪುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಪಾರ್ವತಿಯು ತನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನ ಮುಂದುವರಿಸಿದಳು. ಶಿವನಿಲ್ಲದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಾದ ವಿನಾಯಕ, ಸ್ಕಂದ ಇವರನ್ನು ಬಳಿಗೆ ಕರೆದಳು. ದುಃಖದಿಂದ ಮಕ್ಕಳೆದುರು ಗೋಳನ್ನು ತೋಡಿಕೊಂಡಳು. 'ನಾನಿರುವಾಗ ಗಂಗೆಯನ್ನು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಮ್ಮ ತಂದೆ ಅಹೋರಾತ್ರಿ ಉನ್ಮತ್ತನಂತೆ ನೃತ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು ಇದು ಸರಿಯೆ?ನಾನೇ ಪತಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ,ಗಂಗೆಯನ್ನು ಬಿಡುವಂತೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರೂ ಬಿಡಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ನನಗೇನು ಬೆಲೆ ಉಳಿಯಿತು. ನಾನೇಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕು?ಪತ್ನಿ ಪುತ್ರರು ಇವರಿಗೆ ಬೇಡವಾದ ನನ್ನ ಜೀವನ ನಡೆಯುವದರಿಂದ ಏನು ಫಲ! ನೀವು ಹಾಗೂ ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಮುಂದೆ ಗಂಗೆಯನ್ನು ದೂರುವದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ, ಕಣ್ಣೀರು ಹರಿಸಿ ನಿಮಗೆ ಕಿರಿಕಿರಿ ಉಂಟುಮಾಡುವ ಬದಲಾಗಿ ಹಿಮಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿಬಿಡುವೆ; ಘೋರ ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವೆ. ಗಂಗೆಯೊಡನೆ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ, ಸುಖವಾಗಿ ಪರಮೇಶ್ವರ ಇರಲಿ ನೀವೂ ನಿರಾಂತಕವಾಗಿ

ಇರಿ. ಇದೋ ನಾನು ಹೊರಟೆ...' ಎಂದು ಗದ್ಗದ ಕಂಠದಿಂದ ಮನದ ಅಳಲನ್ನು ಮುಕ್ಕಳಿದುರು ಬಿಡಿಸಿದಳು.

ವಿನಾಯಕ ನುಡಿದ-'ಅಮ್ಮಾ, ನೀನೇಕೆ ಇಷ್ಟು ನೊಂದಿರುವೆ ? ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾವು ಇರಲಾರೆವು. ಪರಶಿವನೂ ಇರಲಾರ. ನಿನಗೆ ಇದು ತಿಳಿದೇ ಇದೆ. ಅನ್ಯಥಾ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡದೆ,ಸಮಾಧಾನದಿಂದಿರು.ಶಿವ ಗಂಗೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವುದು ಖಂಡಿತ. ನನ್ನ ಮಾತಿನ ಮೇಲೆ ವಿಶ್ವಾಸ ವಿಡು. ನಾನು ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಸಖಿಯಾದ ಜಯೆ ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ, ಉಪಾಯದಿಂದ ಶಿವನಿಂದ ಗಂಗೆ ಬೇರ್ಪಡುವಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನಿ ಸುತ್ತೇನೆ. ಅಮ್ಮಾ, ನಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನ ಸಫಲವಾಗುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು.

ಇಷ್ಟು ಹೇಳಿ, ವಿನಾಯಕನು ಸ್ಕಂದ ಮತ್ತು ಜಯಾದೇವಿಯೊಡನೆ ವೇಷಾಂತರದಿಂದ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದರು. ಆಗ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಬರಗಾಲ ತಲೆದೋರಿತ್ತು. ಕಳೆದ ಎಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಒಂದೆ ಸಮನೆ ಈ ಕ್ಷಾಮವು ಜನರನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಂಗೆಡಿಸಿತ್ತು. ಬಹುದೀರ್ಘ ಕಾಲೀನವಾದ ಈ ಕ್ಷಾಮದಲ್ಲಿ ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಜನರು ಮಡಿದರು. ಇಂತಹ ಅನಾವೃಷ್ಟಿಯು ಅತಿ ರೇಕದಲ್ಲೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವೆನಿಸುವಂತೆ ಗೌತಮ ಋಷಿಯ ಆಶ್ರಮ ಸಸ್ಯ ಸಂಪದ್ಭರಿತ ವಾಗಿತ್ತು. ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಎಂದಿಗೂ ಕೊರತೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಭೂರಿ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಗೌತಮ ಋಷಿಯ ಆಶ್ರಮದ ಹೊಲಗಳು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಹೀಗಾಗಿ ಬದುಕಿ ಉಳಿದ ಜನರೆಲ್ಲ ಬರಗಾಲದ ಭವಣೆ ತಾಳಲಾರದೆ ಗೌತಮನ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದರು. ಹೀಗೆ ಬಂದ ಜನರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ತಪಸ್ವಿಗಳೂ, ಮುನಿಗಳೂ, ಸಾತ್ವಿಕರೂ ಇದ್ದರು. ಕರೆಯದೇ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಬಂದ ಮಹಾ ಮಹಾ ಮುನಿ, ಮುನೀಷಿಗಳ ಗುಂಪನ್ನು ಕಂಡು, ಗೌತಮ ಮನಕ್ಕೆ ಮಹದಾನಂದವಾಯಿತು. ಕೈಹಿಡಿದು ಸ್ವಾಗತ ಬಯಸಿ ಕರೆತಂದರೂ ಬಾರದ ಧಾಜಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೂ ತಿರುಗಿ ನೋಡದಂಥ ವಿರಕ್ತ ಶಿಖಾಮಣಿಗಳು, ಕರೆ ಯದೇ ತನ್ನ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದು, ತನ್ನ ಪೂರ್ಣ ಪುಣ್ಯ ವಿಶೇಷ ಫಲ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ-ಆ ಗೌತಮ ಮುನಿ. ತನ್ನ ಅಖಂಡ ತಪಸ್ಸನ್ನು ನಿಧಾನಗೊಳಿಸಿ, ಬಂದ ವರ ಸೇವಾ, ಸುಶ್ರೂಷೆ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಧನ್ಯತೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ.'ದೊಡ್ಡ ವರು ಬಂದಾಗಲೇ ಆಗಿ ಹೋಗಲಿ'-ಎಂದು ಯಜ್ಞ, ಯಾಗ, ದಾನ, ಹೋಮ, ಹವನ, ವ್ರತ ಮುಂತಾದ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ. ಉದಾರಿಯಾದ ಗೌತಮನ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮುನಿಗಳೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಸಂತಸ ಸಮಾಧಾನಗಳಿಂದ ವಾಸ ಮಾಡಿದರು. ಗೌತಮನ ಈ ಉದಾರ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಭೂದೇವಿಗೂ ಹೆಮ್ಮೆ ಅನಿಸಿತು. ಅವನ ಆಶ್ರಮ ಪ್ರಾಂತ ದಲ್ಲಿನ ಆಹಾರ, ಧಾನ್ಯ, ಫಲ, ಪುಷ್ಪಗಳು ಕೊಯ್ಯಲ್ಪಟ್ಟ ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಪುನಃ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಭೂದೇವಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಷ್ಟೂ ಇನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆ

ನೀಡಿದಷ್ಟು ಸಾರ್ಥಕವೆಂಬ ಧನ್ಯತೆಯ ಭಾವ. ಹೀಗಾಗಿ ಗೌತಮ ಋಷಿಯು ಬಂದವರಿಗೆಲ್ಲ ತಿಂದಷ್ಟು ಉಣಬಡಿಸಿದರೂ ಆಹಾರದ ಕೊರತೆ ಅವನಿಗೆಂದೂ ಒದಗಲೇ ಇಲ್ಲ. ಬಂದವರಿಗೆ ಅಡುಗೆ ಮಾಡುವ ಶ್ರಮವೂ ಆ ಗೌತಮ ಮುನಿಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವತಃ ವನೌಷಧಿ ದೇವತಾ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಆ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅಡುಗೆಗೆ ನಿಂತಿದ್ದರು, ಗೌತಮ ಬಾಯ್ಬಿಟ್ಟು ಹೇಳುವ ಮೊದಲೇ ಅತಿಥಿಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಭಕ್ಷ್ಯ, ಭೋಜ್ಯಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಿ ಕೃತಕೃತ್ಯರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು.

ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದ ಸ್ಕಂದ, ವಿನಾಯಕ ಮತ್ತು ಜಯ ಇವರು ಮೂವರೂ, ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಗೌತಮ ಋಷಿ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಗಣೇಶನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವೇಷಧರಿಸಿ ಆಶ್ರಮವಾಸಿಗಳೊಡನೆ ಬೆರೆತ, ಬರಗಾಲ ನಿಂತಿತು. ಮಳೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆ ಬಂದು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಸಮೃದ್ಧಿ ಗೋಚರಿಸಿತು. ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಕುಟೀರಗಳಿಗೆ ತಾವು ಮರಳುವದು ಉಚಿತವೆಂದು ಗೌತಮನ ಅತಿಥಿಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಮಾತನಾಡಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದರು. 'ಬಹು ಕಾಲದಿಂದ ಗೌತಮನ ಮೇಲೆ ಭಾರ ಹಾಕಿದ್ದು ಸಾಕು. ಇನ್ನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಹೊರಡೋಣ'-ಎಂದು ಒಮ್ಮತದ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದರು ಆ ಅತಿಥಿಗಳೆಲ್ಲ. ಗೌತಮ ಮುನಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ 'ಇಷ್ಟು ದಿನ ನಮ್ಮನ್ನು ಪೋಷಿಸಿದಿರಿ. ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಕೊರತೆಯಾಗದಂತೆ ಶುಶ್ರೂಷೆ ಮಾಡಿದಿರಿ. ಈ ಭೀಕರ ಬರಗಾಲದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮಿಂದಾಗಿ ನಾವು ಬದುಕಿ ಉಳಿದಿದ್ದೇವೆ. ನಿಮ್ಮ ಉಪಕಾರ ನಾವು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ನಮಗೆ ಇನ್ನು ಅಪ್ಪಣೆಕೊಡಿರಿ. ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ನಾವು ಮರಳುವೆವು'-ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು. ಗೌತಮ ಮುನಿ ಮಾತನಾಡಿದ : 'ಈ ಆಶ್ರಮ ನನ್ನದಲ್ಲ ನಿಮ್ಮದು. ನೀವೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿ ಇರುವದರಿಂದಲೇ ಈ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಇಂಥಹ ಸಮೃದ್ಧಿ ಶೋಭೆಗಳು. ಅಂಥಹ ಬರಗಾಲದಲ್ಲೂ ಇದ್ದವು. ದಯವಿಟ್ಟು ನೀವಿಲ್ಲಿಂದ ಹೋಗಬೇಡಿ. ಇಷ್ಟು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ನಿಮ್ಮ ಸಹವಾಸದಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮಿಂದ ಬೇರ್ಪಡದಂಥ ಒಂದು ಆತ್ಮೀಯತೆ ಉದಯಿಸಿದೆ. ನಿಮ್ಮಂತಹ ಮಹಾತ್ಮರು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೋದರೂ ಯಾವದೊಂದು ಕುಟೀರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಬೇಕಷ್ಟೆ ! ಎಲ್ಲಿ ಹೋದರೂ ತಪಸ್ಸು, ಜ್ಞಾನ ಸಂಪಾದನೆ, ಜ್ಞಾನದಾನ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಿರಷ್ಟೆ. ಈ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಆಶ್ರಮವೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಪವಿತ್ರ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಸಂತೋಷದಿಂದ ನಿರ್ವಹಿಸಿರಿ. ಬೇರೆ ಆಶ್ರಮಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಬೇಡಿ. ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರಕ್ಕೂ ನನಗೆ ಅದು ಒಪ್ಪಿಗೆ ಇಲ್ಲ. ನಾನು ನಿಮಗೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೋಗಲು ಸುತರಾಂ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡುವದಿಲ್ಲ.

ಗೌತಮನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಮುನಿಗಳ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಗಲಿಬಿಲಿ ತಲೆದೋರಿತು. ಅವರವರ ಮನೆಗಳಿಗೆ, ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ, ಮರಳುವುದು ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತು. ಗೌತಮ ಋಷಿ ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡುವದಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದಾಯಿತು. ಗೌತಮ

ಋಷಿಯಿಂದ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆಯಲು ಯಾವ ಉಪಾಯ ಕೈಗೊಳ್ಳಬಹುದು. ಎಲ್ಲರೂ ಆಲೋಚಿಸತೊಡಗಿದರು.

ಆ ಮುನಿಗಳ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವೇಷಧಾರಿಯಾದ ಗಣೇಶನು ಉಳಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಾಯ ಒಂದನ್ನು ಉಸಿನದ. ಆಶ್ರಮದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದು, ಹಸುರೂಪ ಧರಿಸಿ, ಸುಳಿದಾಡುತ್ತಿದ್ದ, ಜಯೆಯನ್ನು ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಸಂದಿಸಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ : 'ಎಲೈ ಜಯೆ, ನೀನು ನಾಳೆಯ ದಿನ ಗೌತಮ ಆಶ್ರಮದ ಅಂಗಳ ದಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವನೆದುರು ಹೋಗಿ, ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ನಿಂತ ಫಲ ಭರಿತ ಸಸ್ಯಗಳನ್ನು ತುಳಿದು, ತಿಕ್ಕಿ ಹಾಳು ಮಾಡು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿದ ಗೌತುಮ ನಿನ್ನನ್ನು ಹೊಡೆಯುತ್ತಾನೆ, ಹೆದರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕೊನೆಯ ಪಕ್ಷ ಅಸಮಾಧಾನಗೊಂಡ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಏನೇ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ತೋರಿಸಿದರೂ ಅದರಿಂದ ಗಾಸಿಗೊಂಡವಳಂತೆ ನಟಿಸಿ ನೀನು ಅವನ ಎದುರೇ ಕೂಗುತ್ತ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಉರುಳಿಬಿಡು. ನಿನ್ನನ್ನು ಗೌತುಮ ಎಬ್ಬಿಸಬಂದರೆ ಸತ್ತಂತೆ ನಟನೆ ಮಾಡು.'

ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ಜಯೆ 'ಆಗಲಿ' ಎಂದಳು. ಮರುದಿನ ಹಸುವಿನ ರೂಪಧರಿಸಿ, ಗೌತಮನ ಎದುರೇ ಅಲ್ಲಿನ ಸಸ್ಯಗಳನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಹತ್ತಿದಳು. ಅದನ್ನು ಕಂಡ ಗೌತಮನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಅನಿಸಿತು–'ಇದೆಂಥ ದುಷ್ಟ ಆಕಳು ! ತಾನೂ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ತಿನ್ನದೇ, ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ತಿನ್ನುವ ಆಹಾರವನ್ನು ತುಳಿದು ಹಾಳು ಮಾಡ್ತುತ್ತಿದೆಯಲ್ಲ ! ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೇನು ಆನಂದ! ಇದನ್ನು ಹೀಗೆಯೇ ಬಿಟ್ಟರೆ ಆಶ್ರಮದ ಪೈರನ್ನೆಲ್ಲ ತುಳಿದು ಹಾಕೀತು. ಇದನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವೆ' ಎಂದು, ಒಂದು ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು, ಹಸುವನ್ನು ಅಟ್ಟಹೋದ–ಆ ಗೌತುಮಮುನಿ. ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ಆ ಹಸುವು ಉಚ್ಚ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ದೀನ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಉದ್ಗಾರ ಎಬ್ಬಿಸಿ, ಬಿದ್ದುಬಿಟ್ಟಿತು. ಆ ಹಾಹಾಕಾರಕ್ಕೆ ಜನಗಳೆಲ್ಲ ಓಡಿ ಬಂದರು. ಗ ತುಮ ಮುನಿ ವ್ಯಥೆಗೊಳ್ಳುತ್ತ ಆಕಳಿನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಅದನ್ನು ಉಪಚರಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದ. ಅದು ಸತ್ತಂತೆ ತೋರಿತು. ಮುನಿಗೆ ತನ್ನಿಂದ ಗೋಹತ್ಯೆ ನಡೆಯಿತೆಂದು ಬಹಳ ದುಃಖವಾಯಿತು.

ಇದನ್ನೇ ನೆಪಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಆಶ್ರಮವಾಸಿಗಳೆಲ್ಲ 'ಗೋಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿದವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಇರಲಾರೆವು. ಇದೋ ಹೊರಟೆವು'—ಎಂದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋದರು.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದ ವಿನಾಯಕನು ಎಲ್ಲರೂ ಹೊರಟು ಹೋದ ಬಳಿಕ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಲ್ಲರ ನಿರ್ಗಮನದಿಂದ, ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ ತಾಡಿತನಾದವನಂತೆ ದುಃಖಿತನಾಗಿದ್ದ ಮುನಿಗೆ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಕಂಡು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸಿತು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂಪದ ವಿನಾಯಕನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದು—

'ಸ್ವಾಮಿ ದಯವಿಟ್ಟು ನೀವಾದರೂ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಬೇಡಿರಿ. ಈ ಗೋಹತ್ಯೆಗೆ ನಾನು ಯಾವ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿರಿ. ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ವಿಧಿಯಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಿ ಕಾಪಾಡಬೇಕು' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ರೂಪದ ವಿನಾಯಕ ನುಡಿದ : 'ಗೌತಮನೇ, ನಾನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳಿದರೆ, ಈ ಹಸುವು ಪುನಃ ಬದುಕುವದು. ಈಗ ಘಟಿಸಿದ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ದೊರೆತಂತಾಗುವದು. ಹಸುವು ಬದುಕಬೇಕಾದರೆ, ಗಂಗೆಯ ಜಲವನ್ನು ಹಸುವಿನ ಮೇಲೆ ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಗಂಗೆ ಭೂಮಿಗೆ ಬರದೇ ಇದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಹರನ ಜಡೆಯಲ್ಲಿರುವ ಗಂಗೆ ಭೂಮಿಗೆ ಬರಬೇಕು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಹರನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸಬೇಕು.'

ಗೌತಮಮುನಿ ಶಿವನನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸಲು ಕೈಲಾಸಗಿರಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಕುಳಿತ. ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅರಿತ–ಗಂಗೆಯ ಅವತಾರ ಆಗಬೇಕು. ಈ ಹಿಂದೆ ನಡೆದುದೆಲ್ಲ ತನ್ನನಿಮಿತ್ತಕವಾದ ಪೂರಕ ಘಟನೆಗಳು. ವಸ್ತುತಃ ಗೋಹತ್ಯೆ ನನ್ನಿಂದ ಘಟಿಸಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತದ ಅಗತ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ ಗಂಗೆ ಭೂಮಿಗೆ ಬಂದು ಅದರಿಂದ ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣ ಆಗುವದಾದರೆ ನಾನು ಈ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿ, ಗಂಗೆಯನ್ನು ಶಿವನ ಜಡೆಯಿಂದ ಭೂಮಿಗೆ ತಂದೇ ತರುವೆ. ಇದರಿಂದ ಶಿವ, ಪಾರ್ವತಿ, ವಿನಾಯಕ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶ್ರೇಷ್ಠರು ಇವರೆಲ್ಲರ ಅನುಗ್ರಹ ಆಗುವದು. ದೇವತೆಗಳ ಕಾರ್ಯ ಸಾಧಿತವಾಗುವದು.

ಹೀಗೆ ತನ್ನೊಳಗೆ ಚಿಂತಿಸಿದ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ ಆ ಗೌತಮ ಮಹರ್ಷಿಯು ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಕೈಲಾಸ ಗಿರಿಯ ಪ್ರಶಾಂತ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿದನು. ಮುನಿಯ ಭಕ್ತಿಗೆ ಮಹದೇವ ಮೆಚ್ಚಿದ; ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಬಂದು ನಿಂದ. ಮುನಿಯು ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಮಹದೇವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ, ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸಿದ. ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಶಿವನು ಬೇಕಾದ ವರ ಬೇಡಲು ಮುನಿಗೆ ಹೇಳಿದ. ಮುನಿಯು ಇಂತು ನುಡಿದ : "ಮಹದೇವ ನಿನ್ನ ಜಡೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ಗಂಗಾದೇವಿಯನ್ನು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿನ ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಡು. ಈ ಗಂಗಾದೇವಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸಿ, ಭೂ ಲೋಕದ ಜನರೆಲ್ಲ ಧನ್ಯರಾಗಲಿ. ಲೋಕ ಕಲ್ಯಾಣಕಾರಿಯಾದ ಮಹರ್ಷಿಯ ಮನೋಬಯಕೆಯನ್ನು ಆಲಿಸಿದ ಪರಶಿವ 'ಅಸ್ತು' ಎಂದ. ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ನುಡಿದ : ಗೌತಮಾ ಕೇಳು—

'ಅಸ್ಯಾಃ ಪರತರಂ ತೀರ್ಥಂ ನಭೂತಂ ನಭವಿಷ್ಯತಿ'

ಈ ಗಂಗೆಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ತೀರ್ಥ ಹಿಂದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆಯೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಗರಿಷ್ಠ ಗುಣೋಪೇತ ಗಂಗೆಯನ್ನು ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಬಿಟ್ಟು

ಕೊಡುವೆ. ಇದರಿಂದ ನಿನಗೂ, ಲೋಕಕ್ಕೂ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ' ಎಂದು ಅಂತರ್ಧಾನ ನಾದ.

ಶಿವನು ಅಂತರ್ಧಾನನಾದನಂತರ ಗೌತಮನು ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿಗೆ ಬಂದ. ಅಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಳಾದ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಕಂಡ. ಗಂಗೆ ಮತ್ತು ಅವಳನ್ನು ಭೂಮಿಗೆ ತಂದ ಗೌತಮ ಇವರೀರ್ವರನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ದೇವತಾಗಣ ಹೂವಿನ ಮಳೆ ಸುರಿಸಿತು. ದೇವತೆಗಳೂ, ಋಷಿಗಳೂ, ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆಗ ಮಿಸಿ, ಗೌತಮನ ಈ ಮಹಾ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮನಸಾರೆ ಶ್ಲಾಘಿಸಿದರು. ಅಂದಿ ನಿಂದ ಗೌತಮ ತಂದ ಗಂಗೆಯು ಲೋಕದಲ್ಲಿ 'ಗೌತಮೀ' ಹೆಸರಿನಿಂದ ಖ್ಯಾತ ಳಾದಳು.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ "ಗಂಗೆ ಭೂಮಿಗೆ ಬಂದ ಬಗೆ" ಎಂಬ
ಎಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ಮತ್ತು ಎಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯಗಳು ಮುಗಿದುವು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಎಪ್ಪತ್ತಾರು ಹಾಗೂ ಎಪ್ಪತ್ತೇಳು
ಗಂಗಾಸ್ನಾನದ ವಿಧಾನ ಹಾಗೂ ಗಂಗೆಯ ಮಹಿಮೆ

ನಾರದಮುನಿ : ಗಂಗೆಯು ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿಗೆ ಬಂದನಂತರ ಏನು ನಡೆಯಿತು ?

ಬ್ರಹ್ಮ : ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿಗೆ ಗಂಗೆಯು ಆಗಮಿಸಿದ ನಂತರ ಗೌತಮ ಮುನಿಯು ಗಂಗೆ ಯನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದ. ದೇವಲೋಕದಿಂದ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಅವಳನ್ನು ಕರೆತಂದುದ ಕ್ಕಾಗಿ ಕ್ಷಮೆ ಕೋರಿದ. ತನ್ನಲ್ಲಿ ದಯೆದೋರಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ. ಬಗೆ ಬಗೆಯಾಗಿ ಗಂಗೆಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದ.

ಬ್ರಹ್ಮನ ಆರಾಧನೆಯಿಂದ ಗಂಗಾದೇವಿಯು ಪರಿತುಷ್ಟಳಾದಳು. ಸ್ತ್ರೀರೂಪ ಧರಿಸಿ ಮುನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದರ್ಶನ ನೀಡಿದಳು. ಅನಂತರ ತನ್ನನ್ನು ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸ್ವರ್ಗ, ಭೂಲೋಕ, ಪಾತಾಳ ಈ ಮೂರು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿದಳು. ಈ ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ಗಂಗೆಯೂ ಏಕರೂಪಳು. ಸಮುದ್ರ ಪರ್ಯಂತರ ಈ ಗಂಗೆ ದೇವತಾ ಸ್ವರೂಪಿಣಿ. ಇವಳು ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿಯಿಂದ ಹರಿದು ಪೂರ್ವಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸೇರುವಳು.

ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಗತಿಯನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿಕೊಂಡು ಹರಿಯತೊಡಗಿದ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಗೌತಮನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ನಮಸ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಗೌರವಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಪೂರೈ ಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಗಂಗೆಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥನಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿದ.

ಒಂದು ದಿನ ಗೌತಮಮುನಿಗೆ ಗಂಗೆಯ ಪವಿತ್ರ ಜಲದಲ್ಲಿ ಮೀಯುವ ಬಯಕೆ ಉಂಟಾಯಿತು. ಮಹಾದೇವರನ್ನು ನೆನೆದ. ಕರುಣಾಶಾಲಿಗಳಾದ ಹಾಗೂ ಭಕ್ತವತ್ಸಲ ರಾದ ಮಹಾದೇವರು ಗೌತಮ ನೆನೆದೊಡನೆ ಬಂದರು. ಗೌತಮನು ಮಹಾದೇವ ರಿಗೆ "ಗಂಗಾ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಬೇಕು ಇದರಿಂದ ಲೋಕೋಪಕಾರ ಮಾಡಿದಂತಾಗುವದು" ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ.

ಪರಶಿವ:–ಗೌತಮ, ಗಂಗಾಸ್ನಾನ ಹಾಗೂ ಯಾತ್ರೆ ಜೀವನದ ಪರಮ ಪುಣ್ಯಕರ ವಾದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು. ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆಯಾದರೂ ಇವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕು. ಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಡುವವ, ಹೊರಡುವ ಮೊದಲು ನಾಂದೀಮುಖ ಮೊದ ಲಾದ ಮಂಗಳ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ದೇಹಶುದ್ಧಿ ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ಪ್ರಾಜ್ಞರ ಅನುಮತಿ ಪಡೆದು, ಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಡಬೇಕು. ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಉಳಿದು ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಸಾಗಬೇಕು. ದುರ್ಜನರಿಂದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಅತಿಯಾಗಿ ಆಸಕ್ತರಾಗಿ ರುವದರಿಂದ, ಭಗವಂತನನ್ನು ನಿಂದಿಸುವದರಿಂದ, ಶ್ರದ್ಧಾಳುಗಳಲ್ಲದವರಿಂದ ದೂರ ದೂರ ಇರಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಯಾತ್ರೆ ಮುಗಿಯುವ ವರೆಗೆ, ಗಂಗಾ ಸ್ನಾನವಾಗುವ ವರೆಗಾದರೂ (ಕೊನೇಪಕ್ಷ) ಮಾನಸಿಕ ಹಾಗೂ ದೈಹಿಕ ಪರಿ ಶುದ್ಧತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಗಂಗಾತೀರದಲ್ಲಿನ ದೀನ, ದರಿದ್ರ, ಸಾಧುಗಳಿಗೆ ಯಥಾಶಕ್ತಿ, ಯಥಾಯೋಗ್ಯ, ಅನ್ನ,ಬಟ್ಟೆ,ಕಂಬಳಿ, ಮೊದಲಾದ ವನ್ನು ನೀಡಬೇಕು. ಸಂದರ್ಭ ಒದಗಿಲಾಗಲೆಲ್ಲ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಸಲ ವಿದ್ವಾನ್ ಪುರುಷರಿಂದ ಹರಿಕಥೆಯನ್ನು ಶ್ರವಣ ಮಾಡಬೇಕು. ತೀರ್ಥ ಯಾತ್ರೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಹರಿಕಥೆ ಕೇಳುವದು, ಹೇಳು ವದು, ಹೀಗೆ ಮಾಡುತ್ತ ಸಾಗಿದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಫಲವಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಗಂಗಾಯಾತ್ರೆಯ ಕ್ರಮವಿದೆ. ಈ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅರಿತು ಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಿದವರು ಗಂಗೆಯನ್ನು ಸೇವಿಸಿದವರು ಬಹು ಪುಣ್ಯಭಾಗಿಗಳಾಗುವರು.

ಈ ನದಿಗೆ ಮಹೇಶ್ವರಿ, ಗೌತಮೀ, ವೈಷ್ಣವೀ, ಬ್ರಾಹ್ಮೀ, ಗೋದಾವರಿ, ನಂದಾ, ಸುನಂದಾನದಿ ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಅನೇಕ ಹೆಸರುಗಳಿವೆ.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣ ಎಪ್ಪತ್ತಾರು ಹಾಗೂ ಎಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ
ಅಧ್ಯಾಯಗಳು ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಎಪ್ಪತ್ತೆಂಟು
ಭಾಗೀರಥಿಯ ಅವತರಣ

ನಾರದ:-ಹಿಂದೆ ಭಾಗೀರಥಿಯ ಎರಡು ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಹಿಂಗಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹರಿಯುವಳೆಂದು ಹೇಳಿದಿರಷ್ಟೆ. ಅವಳು ಹರಿಯುವ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಈ ವರೆಗೆ ವಿವರಿಸಿದಿರಿ. ಈಗ ಅವಳು ಹರಿಯುವ ಇನ್ನೊಂದು ಭಾಗವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.

ಬ್ರಹ್ಮ:-ಭಗೀರಥನು ಗಂಗೆಯ ಇನ್ನೊಂದು ಅಂಶವನ್ನು ಭೂಮಿಗೆ ತಂದ ಮಹಾ ಪುರುಷ. ಆ ವೃತ್ತಾಂತ ಹೀಗಿದೆ.

ಹಿಂದೆ ಸಗರ ಎಂಬ ಧಾರ್ಮಿಕ ದೊರೆ ಇದ್ದ. ಅವನಿಗೆ ಬಹುಕಾಲ ಸಂತತಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕುಲಗುರುಗಳಾದ ವಶಿಷ್ಠರನ್ನು ಮಕ್ಕಳಾಗಲು ಏನು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ಕೇಳಿದ. ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಿ ವಶಿಷ್ಠರು 'ಕೆಲಕಾಲ ದೊಡ್ಡವರ, ಮುನಿಗಳ, ಸೇವೆ ಮಾಡು ಇದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛೆ ಪೂರ್ಣವಾಗುವದು' ಎಂದರು. ಮಹಾರಾಜ ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡಿದ. ವಶಿಷ್ಠರ ಮಾತು ಹುಸಿ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಅವರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಅವನ ಇಬ್ಬರು ಹೆಂಡತಿಯ ರಲ್ಲೂ ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಒಬ್ಬಳಲ್ಲಿ ಅರವತ್ತುಸಾವಿರ ಮಕ್ಕಳು, ಇನ್ನೊಬ್ಬಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೇ ಒಬ್ಬ ಮುಂದೆ ಕುಲವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಬಲ್ಲ ಶ್ರೇಷ್ಠಪುತ್ರನೂ ಜನಿಸಿದರು.

ಮಹಾರಾಜನ ಮಕ್ಕಳು ಬೆಳೆದು ದೊಡ್ಡವರಾದರು. ಮಹಾರಾಜ ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಜ್ಞ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ. ತನ್ನ ಅರವತ್ತು ಸಾವಿರ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸೇನಾಸಹಿತವಾಗಿ ಯಜ್ಞದ ಕುದುರೆಯ ಹಿಂದೆ ಕಳುಹಿಸಿದ. ಕುದುರೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸ ತೊಡಗಿತು. ಸಗರ ಪುತ್ರರೂ, ಸೇನೆಯೂ ಅದನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸ ತೊಡಗಿತು. ಇಂದ್ರ ಈ ಅಶ್ವದ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟಿದ್ದ. ಕುದುರೆಯ ರಕ್ಷಕರು ವ್ಯಾಮರೆತ ಸಮಯ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಇಂದ್ರ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದ. ಸಗರನ ಮಕ್ಕಳೂ, ಸೇನೆಯೂ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿದರು. ಕಾಣದೇ ಹಿಂದುಕಿದರು.

ಇತ್ತ ಸಗರ ಮಹಾರಾಜ ಮಂಗಳ ಸ್ನಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಗುರುಹಿರಿಯರ ಆಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆದು ಯಾಗಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾದ. ಯಜ್ಞಾಶ್ವವು ಪೂರ್ವ ನಿರ್ಧರಿತ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗದೇ ಇರುವದನ್ನು ಕಂಡು ಮಹಾರಾಜ ಚಿಂತೆಗೊಳಗಾದ.

ಸಗರಪುತ್ರರು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಹುಡುಕಿ ಸುಸ್ತಾದರು. ಆಗ "ಎಲೈ ಸಗರಪುತ್ರರೇ, ನಿಮ್ಮ ಯಜ್ಞಾಶ್ವ ಪಾತಾಳ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಇಲ್ಲೇಕೆ ಹುಡುಕಿ ವೃಥಾ ಶ್ರಮಗೊಳ್ಳುವಿರಿ!" ಎಂಬ ಅಶರೀರವಾಣಿ ಕೇಳಿಸಿತು. ಸಗರಪುತ್ರರು ಈ ಅಶರೀರವಾಣಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಉತ್ಸಾಹಿತರಾದರು. ಅರವತ್ತುಸಾವಿರ ಜನ ಸೇರಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪಾತಾಳ ಪರ್ಯಂತರ ಅಗೆದರು. ಲಗುಬಗೆಯಿಂದ ಪಾತಾಳ

ಲೋಕ ತಲುಪಿ ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿ ತೀವ್ರಗತಿಯಿಂದ ಸಂಚರಿಸಿದರು. ಕುದುರೆಯನ್ನು ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ಅನ್ವೇಷಿಸಿದರು.

ಅಲ್ಲಿ ಕಪಿಲ ಎಂಬ ಓರ್ವ ಮುನಿ ನಿದ್ರೆಗೈಯುತ್ತಿದ್ದ; ಅವನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಾಶ್ವ ನಿಂತಿದ್ದಿತು. ಸಗರಪುತ್ರರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಧಾವಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಆಲೋಚಿಸಿದರು. "ಕುದುರೆಯನ್ನು ಭೂಮಿಯಿಂದ ಈ ಮುನಿಯು ಇಲ್ಲಿಗೆ ತಂದಿರುವನು. ನಾವೀಗ ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ಬಂದುದನ್ನು ತಿಳಿದು ನಮ್ಮನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ನಿದ್ರೆಯ ನಾಟಕ ಹೂಡಿದ್ದಾನೆ. ನಮ್ಮನ್ನು ಇಷ್ಟೊಂದು ಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿದ ಈ ಕಪಟ ಮುನಿಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಿಸಬೇಕು."

ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡಿಕೊಂಡು ಕಪಿಲ ಮಹರ್ಷಿಯನ್ನು ಕಾಲಿನಿಂದ ಒದ್ದರು. ಆಯುಧಗಳಿಂದ ತಿವಿದರು. ಅವಾಚ್ಯ ವಚನಗಳಿಂದ ಹೀಯಾಳಿಸಿದರು. ಮುನಿ ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಎಚ್ಚೆತ್ತು, ಕಣ್ತೆರೆದು ಸಗರಪುತ್ರರನ್ನು ಕೋಪದಿಂದ ದಿಟ್ಟಿಸಿದ. ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಸಗರ ಪುತ್ರರೆಲ್ಲ ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಯಾದರು.

ಇತ್ತ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಈ ಸಮಾಚಾರ ತಿಳಿಯದೇ ಯಜ್ಞಾಶ್ವವನ್ನು, ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬಹುಕಾಲ ಕಾಯ್ದು ಮಂತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂದೇನು ಮಾಡುವುದೆಂದು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದ. ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಮಹಾರಾಜನ ಮುಂಗೋಪಿ ಮಗನಾದ ಅಸಮಂಜಸ ಎಂಬ ಪುತ್ರನನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿದರು–ಯಜ್ಞಾಶ್ವ ಹಾಗೂ ಇತರ ಸಗರ ಪುತ್ರರನ್ನು ಹುಡುಕಲು, ಅಸಮಂಜಸ ಇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲದೇ ಬಂಧುಗಳ ಸಮಾಜದ ಒತ್ತಾಯಕ್ಕೆ ಅರಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗೇನೋ ಹೋದ. ಆದರೆ ಕಾಡು ಸೇರಿಬಿಟ್ಟ. ಅಸಮಂಜಸ ಕಾರ್ಯೋನ್ಮುಖನಾಗದೇ ಇದ್ದುದನ್ನು ತಿಳಿದ ಸಗರನು ತನ್ನ 'ಅಂಶುಮಾನ್' ಎಂಬ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಮಗನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ ಹುಡುಕಲು. ಈ ಅಂಶುಮಾನನು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿ ಅನ್ವೇಷಣೆ ನಡೆಸಿದ. ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ಹೋದ. ಕಪಿಲ ಮುನಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ಒಲಿಸಿ ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಿ ಅವನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಯಜ್ಞಾಶ್ವವನ್ನು ತಂದ.

ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಯಜ್ಞಾಶ್ವ ಬಂದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷವಾದರೂ ಇದರ ಹಿಂದೆ ಹೋದ ತನ್ನ ಅರವತ್ತು ಸಾವಿರ ಮಕ್ಕಳು ಸುಟ್ಟು ಹೋದುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಬಹುವಾಗಿ ದುಃಖಿಸಿದ. ಹೇಗೋ ದುಃಖವನ್ನು ತಾಳಿಕೊಂಡು ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗ ಪೂರೈಸಿದ.

ಮುಂದೆ ಈ ಅಂಶುಮಂತನಿಗೆ "ದಿಲೀಪ" ಎಂಬ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಮಗ ಜನಿಸಿದ. ಈ ದಿಲೀಪನಿಗೆ ಭಗೀರಥ ಎಂಬ ಪುತ್ರ ಹುಟ್ಟಿದ.

ಮಹಾಗುಣಶಾಲಿಯಾದ ಭಗೀರಥನು ತನ್ನ ಅರವತ್ತು ಸಾವಿರ ಜನ ತಾತಂದಿರು ದುರ್ಮರಣವನ್ನು ಅಪ್ಪಿದ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿದು ದುಃಖಗೊಂಡ. ಅವರಿಗೆ ಸದ್ಗತಿ ಕಾಣಿಸುವ ಹಂಬಲದಿಂದ ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಕಪಿಲ ಮುನಿಯನ್ನು ಭೇಟಿಯಾದ. ವಿನಯದಿಂದ ತನ್ನ ಇಂಗಿತವನ್ನು ಬಿನ್ನವಿಸಿದ. 'ದಾರಿ ತೋರು' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ

ಮಾಡಿದ. ಕಪಿಲನು ಜ್ಞಾನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಆಲೋಚಿಸಿ ಇಂತು ನುಡಿದ. "ಭಗೀರಥ ನೀನು ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಶಂಕರನನ್ನು ಆರಾಧಿಸು. ಅವನ ಜಟೆಯಲ್ಲಿರುವ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಪಡೆ. ನಿನ್ನ ಪಿತೃಗಳ ಬೂದಿಯ ಮೇಲೆ ಆ ಪವಿತ್ರ ಜಲ ಹರಿಯಲಿ.

ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ನಿನ್ನ ತಾತಂದಿರಿಗೆ ಸದ್ಗತಿ ಆಗುವದು. ನೀನೂ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಹೊಂದುವೆ."

ಭಗೀರಥನು ಮುನಿಗೆ ವಂದಿಸಿ ಕೇಳಿದ "ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಲು ನಾನು ಯಾವ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದು ?"

ಮುನಿಯು ಕೈಲಾಸಗಿರಿಯು ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಪ್ರಶಸ್ತವೆಂದೂ ಅಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿದರೆ ಬಯಕೆ ಕೈಗೂಡುವದೆಂದೂ ಸಲಹೆ ನೀಡಿದ.

ಮಹಾರಾಜ ಕೈಲಾಸಗಿರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬಹುಕಾಲ ಶಂಕರನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದ. ಅವನ ಘೋರತರ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಶಿವನ ಮನ ಕರಗಿತು. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಪ್ರಸನ್ನ ಮುಖದಿಂದ ಮಹಾರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು "ವರ ಬೇಡು, ಅನುಗ್ರಹಿಸುವೆ" ಎಂದು ನುಡಿದ. ಅವನ ಅಭಯ ವಚನದಿಂದ ಭಗೀರಥ ಆನಂದಾಶ್ರು ಉದುರಿಸುತ್ತ, ಕೈ ಜೋಡಿಸಿ ನಿಂತು 'ನನ್ನ ಪಿತೃಗಳ' ಉದ್ಧಾರ–ನಿನ್ನ ಜಟಾಜೂಟದಲ್ಲಿರುವ ಗಂಗೆಯಿಂದಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ನೀನು, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕೂಡಲೇ ಕರುಣೆದೋರು,ಕೃಪೆ ಮಾಡು,–ಎಂದು ನುಡಿದ. ಪರಮಶಿವ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ. ಪಾವನ ಗಂಗೆ ಶಿವನ ಜಟಾಜೂಟದಿಂದ ಅವನಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕೆಳಗಿಳಿದಳು. ಭಗೀರಥನು ಗಂಗೆಯನ್ನು ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದ.

ದೇವಗಂಗೆಯು ಭಗೀರಥನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ಹಾಗೂ ಲೋಕಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ಪಾತಾಳಕ್ಕಿಳಿದು ಭಗೀರಥನ ಭಸ್ಮವಾದ ಪಿತೃಗಳ ಮೇಲೆ ಹರಿದು, ಅವರಿಗೆ ಸದ್ಗತಿಯಾಗುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹ ಪೂರ್ಣ ಸಹಕಾರ ನೀಡಿದಳು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಗಂಗೆಯು ಮೇರು ಪರ್ವತದ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದಳು. ಭಗೀರಥನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಮಣಿದು ಹಿಮಾಲಯ ವನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯ ಭೂಮಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ತಣಿಸಿದಳು. ಹಿಮಾಲಯದಿಂದ ಹರಿದು ಭರತ ಖಂಡದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪಾವನಗೊಳಿಸಿ ಮುಂದೆ ಹರಿದು, ಪೂರ್ವ ಸಮುದ್ರರಾಜನ ಗರ್ಭ ಸೇರಿದಳು. ಈ ದೇವಗಂಗೆಯು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಶಿವನ ಜಟೆಯಿಂದ ಇಳಿದು ಹರಿಯು ಪಾದ ತೊಳೆದು, ಭಾರತ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪಾವನ ಹಾಗೂ ಫಲವತ್ತ ಪ್ರದೇಶ ಮಾಡಿದಳು. ಅವಳು ಉದ್ಭವಿಸಿದ್ದು ಬ್ರಹ್ಮನ ಕಮಂಡಲುವಿನಿಂದ.

ದೇವಗಂಗೆ ಭಾಗೀರಥಿಯೆಂದೂ, ದೇವನದಿಯೆಂದೂ, ಹೆಸರುಗಳಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಹರಿಯುವ ಗಂಗೆಗೆ ಗೌತಮೀ ಎಂದು, ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಹರಿಯುವ ಗಂಗೆಗೆ ಭಾಗೀರಥೀ ಎಂದೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ 'ಭಾಗೀರಥ್ಯವತರಣ' ಎಂಬ ಎಪ್ಪತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಎಪ್ಪತ್ತೊಂಭತ್ತು ಹಾಗೂ ಎಂಭತ್ತು

ವರಾಹ ತಿರ್ಥ, ಕುಶಾವರ್ತ ಹಾಗೂ ಕಾಪೋತ ತೀರ್ಥಗಳ ವರ್ಣನೆ

ನಾರದ:–ನನಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ತೀರ್ಥಗಳ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಗೌತಮ ಮುನಿಯು ಕರೆತಂದ ಗಂಗಾನದಿಯ ತೀರ್ಥಗಳನ್ನು, ಅವುಗಳಿಗೆ ಇರುವ ಪೌರಾಣಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸು.

ಬ್ರಹ್ಮ:–ಎಲ್ಲ ತೀರ್ಥಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳುವದು ಅವಶ್ಯ. ಆದರೆ ನಿನ್ನ ಕುತೂಹಲ ತಣಿಸಲು–ಕೆಲವು ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾದ ತೀರ್ಥಗಳ ಗುಣ ಕಥನ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಚಿತ್ತವಿಟ್ಟು ಕೇಳು.

ಹಿಂದೆ ಪರಮೇಶ್ವರನು, ಭಕ್ತ ಶಿರೋಮಣಿಯ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ವರ ನೀಡಿದ್ದ. ಅಂದಿನಿಂದ ಆ ಪರಿಸರವು ತ್ರ್ಯಂಬಕ ಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಇದು ಅನೇಕ ಮಹಿಮೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಜಾಗೃತ ಸ್ಥಳವೆನಿಸಿದೆ. ಇದರಂತೆ ವರಾಹ ತೀರ್ಥವೆಂದು, ಇನ್ನೊಂದು ವೇದ ಕಾಲದಿಂದ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ವರಾಹವೆಂಬ ಹೆಸರು ಬರಲು ಪೌರಾಣಿಕ ಇತಿಹಾಸ ಒಂದಿದೆ. ಅದನ್ನೀಗ ಹೇಳುವೆ, ಕೇಳು.

ಬಹುಕಾಲದ ಹಿಂದೆ ಸಿಂಧುಸೇನವೆಂಬ ದಾನವನಿದ್ದನು. ಅವನು ಅಸಮಬಲ ಪರಾಕ್ರಮಿ. ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರನ್ನೂ, ತನ್ನ ಪೌರುಷ ಪ್ರಾಬಲ್ಯದಿಂದ ಜಯಿಸಿ, ಯಜ್ಞಪುರುಷನನ್ನು ಸೆರೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ಒಯ್ದನು. ಯಜ್ಞ ಪುರುಷನ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿ, ಮೊದಲಿನಂತೆ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞ ಕಾರ್ಯಗಳು ಅಡೆತಡೆ ಇಲ್ಲದೆ ನಡೆಯುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಎಲ್ಲ ನಾಯಕರೂ ತಮ್ಮ ಶತ್ರುವನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ಹೋದರು.

ಆ ದೈತ್ಯ ದುರುಳನ ಕೋಪಾಟೋಪಕ್ಕೆ, ಪ್ರತಾಪಕ್ಕೆ ದೇವೇಂದ್ರಾದಿಗಳೂ ಅವನೆದುರು ನಿಲ್ಲಲಾರದೇ ಹೋದರು. ಈ ದುರುಳನ ಸಂಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮೊರೆ ಹೊಕ್ಕರು. ಅವರ ದೂರನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತು ಆಲೋಚಿಸಿ ಹರಿಯು ಅವರಿಗೆ ಅಭಯ ನೀಡುತ್ತ "ನಾನೇ ವರಾಹ (ಹಂದಿಯ) ರೂಪತಾಳಿ, ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ಪಾತಾಳದಿಂದ ಯಜ್ಞ ಪುರುಷನನ್ನು ತರುವೆ. ನೀವಿನ್ನು ನಿಶ್ಚಿಂತರಾಗಿ ಮರಳಿರಿ" ಎಂದ.

ಆ ಕಮಲನಾಭನು, ಕಾಲ ವಿಳಂಬ ಮಾಡದೆ ಗಂಗೆಯು ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ಹೋದ ದಾರಿಯಿಂದಲೇ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಪಾತಾಳದ ಆಳಕ್ಕೆ ಇಳಿದ. ಅಸಂಖ್ಯ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ಭಗವಂತನು ಮುಖದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞ ಪುರುಷನನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಪಾತಾಳದಿಂದ ಮರಳಿದ. ಜಯಶಾಲಿಯಾಗಿ ಬಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ನೆರೆದ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರು ಆನಂದದಿಂದ ಜಯಗೀತ ಸ್ತುತಿ ಹಾಡಿದರು.

ಹರಿಯು ಆ ದಾರಿಯಿಂದ ಹೊರಟು ಗಂಗಾ ಜಲಪಾತಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಆ ಜಲಾಶಯದಲ್ಲಿ ಹರಿಯು ತನ್ನ ವರಾಹ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಅಂಟಿದ ರಕ್ತ ಮಾಲಿನ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾರ್ಜನ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಅಂದಿನಿಂದ ಆ ಜಲಾಶಯಕ್ಕೆ ಪಾವಿತ್ರ್ಯ ಹಾಗೂ ಅಪೂರ್ವ ಮಹತ್ವಗಳುಂಟಾದವು. ಇದೇ ಇಂದಿಗೂ 'ವರಾಹ ತೀರ್ಥ'ವೆಂದು ಹೆಸರುವಾಸಿ ಆಗಿದೆ.

ಈ ವರಾಹ ತೀರ್ಥವು ಪುಣ್ಯಪ್ರದವಾಗಿದ್ದು, ಪರ್ವ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಇದರಲ್ಲಿ ಮಿಂದವರು ಪಾಪದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೂ ಸಕಲ ಯಜ್ಞಗಳ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ? ಆ ತೀರ್ಥದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ತನ್ನ ಗತಿಸಿದ ಪೂರ್ವಜರನ್ನು (ಪಿತೃ) ನಾಮೋಚ್ಚಾರಗೈದರೂ ಸಾಕು ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಪಡೆದು ಸುಖಿಸುತ್ತಾರೆ.

ವರಾಹ ತೀರ್ಥದಷ್ಟೇ ಮಹತ್ತರ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ಇನ್ನೊಂದು ಪರಮ ಪಾವನ ತೀರ್ಥವಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ 'ಕುಶಾವರ್ತ ತೀರ್ಥ' ವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಗೌತಮ ಮುನಿಯು ಆ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಕುಶಾಗ್ರ ಅಥವಾ ದರ್ಭೆಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಿದ. ಅದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಕುಶಾವರ್ತ ತೀರ್ಥವೆಂದು ಹೆಸರಿಸಲಾಗಿದೆ. ದೇವಗಂಗೆಯನ್ನು ಗೌತಮನು ದರ್ಭೆಗಳಿಂದ ಆಕರ್ಷಿಸಿ ತಂದ. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ, ಪಿತೃಗಳು ಸಂತೃಪ್ತರಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸುಖಿಸುವರು. ಅದರಂತೆ ನೀಲಗಿರಿಯಿಂದ ಒಂದು ನದಿಯು ಉಗಮಿಸಿ ಹರಿದಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ನೀಲಗಂಗೆ ಎಂದು ಕರೆಯುವರು. ಆ ನದಿಯು ಸಹ, ಮಾನವನ ಸಕಲ ದುರಿತಗಳನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುವದು. ಈ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಅಕ್ಷಯ ಪುಣ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿ.

ಇನ್ನು ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಗಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದ ಹಾಗೂ ಮಹತ್ತರವೆನಿಸಿರುವ, ಮನ ರಂಜಿಸುವ ಕಥಾನಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಹೊಂದಿದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ತೀರ್ಥ ಒಂದಿದೆ. ಅದೇ ಕಾಪೋತ ತೀರ್ಥ, ಅದರ ಪೂರ್ವೇತಿಹಾಸ ಹೇಳುವೆ ಕೇಳು.

ಬಹುಕಾಲದ ಹಿಂದೆ ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಡನೊಬ್ಬನಿದ್ದ. ಅವನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು, ಸಂತ–ಸತ್ಪುರುಷರನ್ನು, ಮೃಗ, ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಿ ಇಲ್ಲವೆ ದೋಚಿಕೊಂಡು ಹೊಟ್ಟೆ ಹೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನ ನಿತ್ಯಕರ್ಮವೂ ಅದೇ ಆಗಿತ್ತು. ಅವನು ಕೋಪಿಷ್ಠ ಹಾಗೂ ಬಲಿಷ್ಠ. ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳೂ ಸಹ ಅವನಂತೆ ದುರಾಚಾರಿಗಳು.

ಒಂದು ದಿನ ಆಹಾರದ ಅನ್ವೇಷಣೆಗೆ ಹೊರಟ ಆ ಬೇಡ. ಕೆಲವು ಮೃಗ ಹಾಗೂ ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಬೇಟೆಯಾಡಿ ತಂದ. ಕೆಲವು ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಜೀವವಿದ್ದಂತೆಯೇ ಹಿಡಿದು ಪಂಜರದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದ. ಬೇಟೆಯಾಡಿದ ಆಯಾಸ, ನೀರಡಿಕೆಗಳಿಂದ ಬಳಲುತ್ತ ಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಲು ಉಪಕ್ರಮಿಸಿದ.

ಆಗಿನ್ನೂ ವಸಂತ ಕಾಲದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಸಮಯ. ಆಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಮಳೆಯ ಮುನ್ಸೂಚನೆ ತೋರಿತು. ರಭಸದ ಮಳೆ ಬರುವ ಲಕ್ಷಣ ತೋರಿಸಿತು. ಅವನು ಬರುತ್ತಿವಾಗಲೇ ಕಾರ್ಮೋಡ ಕವಿದು ರಭಸದ ಮಳೆ ಸುರಿಯಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಮನೆಗೆ ಬರುವ ಮಾರ್ಗವೂ ಸಹ ಕಾಣದೇ, ಪ್ರಾಣ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ದೂರದ ಮರವನ್ನು ಕಂಡು ಅದರಡಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆಯಲು ಧಾವಿಸಿದ. ಅವನು ನಿಂತ ಆಲದ ಮರ, ಕ್ಷಣಕಾಲ ಅವನಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ನೀಡಿತು. ಆ ಮರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಾರಿವಾಳವು ತನ್ನ ಹೆಂಡಿರು ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದಿತ್ತು.

ಆ ದಿನ ಅದೃಷ್ಟವಶಾತ್, ಆ ಕಪೋತಗಳೆರಡು (ಗಂಡು–ಹೆಣ್ಣು ಪಾರಿವಾಳ) ಆಹಾರವನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿದ್ದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಪಾರಿವಾಳವು ಮೊದಲು ಬಂದು ತನ್ನ ಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿತ್ತು. ಹೆಣ್ಣು ಪಾರಿವಾಳವನ್ನು, ಅದೃಷ್ಟ ವಶಾತ್, ಆ ಬೇಡನು ಜೀವಂತವಾಗಿ ಹಿಡಿದು ಪಂಜರದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿದ್ದು, ಅವನೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತಿದ್ದನು.

ಗಂಡು ಕಪೋತವು ಮೊದಲು ಗೂಡಿಗೆ ಬಂದು, ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯು ಇನ್ನೂ ಮನೆಗೆ ಬಾರದಿದ್ದರಿಂದ ವ್ಯಾಕುಲಪಟ್ಟಿತು. ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯು ಪಂಜರದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿತ ಳಾಗಿರುವ ಸಮಾಚಾರ ಅದಕ್ಕೆ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ವಿರಹ ವೇದನೆ ಯಿಂದ ಗಂಡು ಪಾರಿವಾಳಕ್ಕೆ ಅತೀವ ದುಃಖವಾಯಿತು. ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಗುಣ, ನೀತಿ, ನಡೆ, ನುಡಿ ನೆನೆದು ಮಿಡುಕಿತು. ಅವಳಿಗಾಗಿ ಕಾತರದಿಂದ ಹುಡು ಕಾಡಿತು.

ಆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸೂರ್ಯನು ಮುಳುಗಿದನು. ತನ್ನ ಗಂಡನ ಕರುಣಾಜನಕ ವಿರಹಯಾತನೆಯನ್ನು ಪಂಜರದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿತವಾದ ಹೆಣ್ಣು ಪಾರಿವಾಳ ನೋಡುತ್ತ ಮನದಲ್ಲಿ ವ್ಯಥೆಪಟ್ಟಿತು. ತನಗಾಗಿ ಗಂಡನು ಗೋಳಾಡುತ್ತಿರುವನ್ನು ಮೂಕಳಂತೆ ಕಂಡು, ಕಂಬನಿ ಸುರಿಸಿ ಪಂಜರದಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡೇ ತನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪತಿಗೆ ವಿವರಿಸಿ, 'ನನಗಾಗಿ ನೀನು ವ್ಯಥೆಪಡಬೇಡ. ನಿನ್ನ ಮುಂದಿನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಆಚರಿಸು; ಧರ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿರು' ಎಂದು ಸಂತೈಸಿತು.

ಹೆಂಡತಿಯ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಗಂಡು ಪಾರಿವಾಳವು ಹೆಂಡತಿಯ ಬಿಡುಗಡೆಗಾಗಿ ಸನ್ನಾಹ ನಡೆಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿತು. ಆದರೆ ಹೆಣ್ಣು ಪಾರಿವಾಳವು "ಓ ನಲ್ಲ, ನನ್ನನ್ನು ಬಿಡಿಸಬೇಡ ಈ ಪತಿ ಪತ್ನಿ ರೂಪವಾದ ಸಂಬಂಧ ಸ್ಥಿರವಲ್ಲ. ಧರ್ಮವೇ ಸ್ಥಿರ. ಅದಕ್ಕೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಜಯ. ಬೇಡರಿಗೆ ಹಕ್ಕಿಗಳೇ ಆಹಾರ. ಜೀವನಿಗೆ ಜೀವವೇ ಆಧಾರವೆಂದು ವಿಧಿ ನಿಯಮ" ಎಂದು ಧರ್ಮದ ವಿಚಾರ ನುಡಿಯಿತು.

ಪತಿರೇವ ಗುರುಃ ಸ್ತ್ರೀಣಾಂ ಸರ್ವಸೌಭಾಗ್ಯಗತೋ ಗುರುಃ ।
ಅಭ್ಯಾಗತ ಮನುಪ್ರಾಪ್ತಂ ವಚನೈಸ್ತೋಕ್ಷಯಂತಿ–ಯೇ

ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಪತಿಯೇ ಗುರುವು. ಅತಿಥಿಯು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗುರುವು. ಮನೆಗೆ ಬಂದಿರುವ ಅತಿಥಿಯನ್ನು ಮಾತಿನಿಂದಲಾದರೂ ಸಂತೋಷ ಪಡಿಸಿದರೆ ವಾಕ್ಕಿಗಧಿಪತಿಯಾದ ಸರಸ್ವತಿಯು ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗುವಳು.

ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯು ಅತಿಥಿ ಉಪಚಾರ ಮಾಡಲು ಹೇಳಿದಾಗ ಗಂಡು ಪಾರಿವಾಳವು–"ನೀನು ಹೇಳುವದು ಸರಿ. ಆದರೆ ಹಕ್ಕಿಗಳಾದ ನಾವು ಕೊಕ್ಕಿನಿಂದ ಆಗಾಗ ಆಹಾರ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಹೇಗೋ ಉಪಜೀವಿಸುತ್ತೇವೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ, ನಾನು ಬಳಲಿ ಬೆಂಡಾದ ಬೇಡನ ರೂಪದ ಅತಿಥಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಉಪಚರಿಸಲಿ? " ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿತು.

ಗಂಡನಿಗೆ ಎದುರಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಸಲಹೆ ನೀಡುತ್ತ ಹೆಣ್ಣು ಪಾರಿವಾಳವು ನುಡಿಯಿತು:–ಈ ಬೇಡನು ಮಳೆಯ ಶೀತದಿಂದ ಎಚ್ಚರದಪ್ಪಿರುವನು. ಬೆಂಕಿ, ನೀರು, ಮೃದು ಮಾತು ಹಾಗೂ ಹುಲ್ಲು, ಸೌಧೆಗಳನ್ನು ಅತಿಥಿಗೆ (ಬೇಡನಿಗೆ) ಕೊಟ್ಟು ಉಪಚಿರಿಸಬಹುದು.

ಹೆಂಡತಿ ಸಲಹೆ, ಗಂಡು ಪಾರಿವಾಳಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತವೆನಿಸಿತು. ಕೂಡಲೇ ಎತ್ತಲೋ ಹಾರಿ ಹೋಗಿ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು, ಒಣಗಿದ ಸೌಧೆಗಳನ್ನು ತಂದು ಬೇಡನ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಉರಿಸಿತು. ಆಗ ಬೇಡನಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಯಿತು. ಅವನಿಗೆ ಬಹಳ ಹಸಿವೆ ಆಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಹೆಣ್ಣು ಪಾರಿವಾಳವು ತನ್ನ ಗಂಡನಿಗೆ ಪಂಜರದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುವಂತೆ ನುಡಿದು, ಮತ್ತೆ ಹೇಳಿತು. "ಈ ನನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಉಣಬಡಿಸಿ, ಈ ಬೇಡನ ಹಸಿವನ್ನು ತಣಿಸುವೆನು. ಅತಿಥಿಗಳನ್ನು ಉಪಚರಿಸುವವರಿಗೆ ಲಭಿಸುವ ಪುಣ್ಯಲೋಕವು ನಿನಗೆ ಲಭಿಸಲಿ" ಹೆಂಡತಿಗಿಂತಲೂ ತಾನೇ ಮುಂದಾಗಿ ಗಂಡು ಕಪೋತವು ದೇವನಲ್ಲಿ ಅಂತಿಮ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ,ಹೆಂಡತಿ ಅನುಮತಿಯೊಡನೆ ಸುಡು ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಬಿದ್ದಿತು.

ಇದುವರೆಗೆ, ಮೌನವಾಗಿ ಕುಳಿತು ಕಪೋತ ದಂಪತಿಗಳ ಪಕ್ಷಿ ಭಾಷೆಯ ಸಂಭಾಷಣೆ, ಹಾಗೂ ಸೌಜನ್ಯದ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದ ಕಠೋರ ಹೃದಯದ ಬೇಡ ಅನುಕಂಪಗೊಂಡ.ಪಕ್ಷಿಯ ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಂಡು ದುಗಾದ ತನ್ನನ್ನೇ ತಾನು ನಿಂದಿಸಿಕೊಂಡ. ತನ್ನಿದಿರು ಈ ದುರಂತ ನಡೆದಿರುವಾಗಲೇ ಪತಿವ್ರತಾ–ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯುಳ್ಳ ಹೆಣ್ಣು ಪಾರಿವಾಳವು ತನ್ನ ಮೃತ ಪತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವದಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತ ಬೇಡನಿಗೆ "ಪುಣ್ಯಾತ್ಮ, ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನನಗೆ ಇಂತಹ ಸುಯೋಗ ಲಭಿಸಿತು. ನನ್ನ ಮರಿಗಳನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು, ಪತಿಯೊಡನೆ ನಾನು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ತೆರಳುವೆನು" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಪತಿಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿತು.

ಆ ಕಪೋತ (ಪಾರಿವಾಳ) ದಂಪತಿಗಳು, ತಮ್ಮ ಸದಾಚಾರ, ಸದ್ಧರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಗಳ ಫಲವಾಗಿ ಸುಂದರ ರೂಪಧರಿಸಿ, ದೇವತೆಗಳಂತೆ ದಿವ್ಯವಿಮಾನವನ್ನೇ ಪ್ರಕಾಶಿಸಿದರು–ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವ ಬೇಡನು, ತನ್ನ ಬಿಲ್ಲು

ಮತ್ತು ಪಂಜರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಕೈಜೋಡಿಸಿ ಆ ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಆರ್ತನಾಗಿ ಅಂಗಲಾಚಿ ಬೇಡಿದ:-"ನೀವು ನನ್ನ ಕೈಬಿಡಬೇಡಿರಿ. ನನ್ನ ಈ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಹೇಳಿ ನನ್ನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿರಿ."

ಆ ಬೇಡನ ಕರುಣಾಜನಕ ಸ್ಥಿತಿ ಕಂಡು ಅನುಕಂಪಿತ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ, ಜೊತೆಗೂಡಿದ ಹಕ್ಕಿಗಳು ನುಡಿದವು:-'ಎಲೈ ಬೇಡ, ಗೌತಮಿ ಎಂಬ ಗಂಗಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ನಿನ್ನ ಪಾಪವನ್ನು ತೊಳೆದುಕೋ. ಆ ನದಿಯಲ್ಲಿ ನೀನು ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೆ ನಿನ್ನ ಪಾಪವೆಲ್ಲವೂ ನಾಶವಾಗುತ್ತವೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಪಾಪಮಯವಾದ ಈ ಶರೀರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದಿವ್ಯ ಶರೀರವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ವಿಮಾನ ವನ್ನೇರಿ ಸ್ವರ್ಗ ಪಡೆಯುವೆ.'

ಆ ಜೋಡು ಹಕ್ಕಿಗಳ ಮಾತಿನಂತೆ, ಬೇಡನು ಆಚರಿಸಿದ. ಮುಂದೆ ಗಂಗೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಬೇಡನೂ, ಕಪೋತ ದಂಪತಿಗಳು ಅಪ್ಸರೆಯರಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರು. ಈ ಘಟನೆ ಜರುಗಿದ ನಂತರ ಆ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ 'ಕಾಪೋತ ತೀರ್ಥ' ವೆಂದು ನಾಮಕರಣವಾಯಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ, ದಾನ, ಪಿತೃ, ಶ್ರಾದ್ಧ, ಜಪಯಾಗ ಮೊದಲಾದವ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಮಹಾಪುಣ್ಯ ಲಭಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ 'ಪರಹಾ, ಕುಶಾವರ್ತ ಹಾಗೂ ಕಾಪೋತ ತೀರ್ಥ ವರ್ಣನೆ' ಎಂಬ ಎಪ್ಪತ್ತೊಂಭತ್ತು ಹಾಗೂ ಎಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯಗಳು ಮುಗಿದುವು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಎಂಭತ್ತೊಂದು

ಬ್ರಹ್ಮ:-ಎಲೈ ನಾರದನೇ, ಸ್ಮರಣೆ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸ ತಕ್ಕ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಚಂಡ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಪುನೀತ ತೀರ್ಥವಿದೆ. ಅದುವೇ ಕಾರ್ತಿಕ ತೀರ್ಥ. ಇದಕ್ಕೆ ಕೌಮಾರ ತೀರ್ಥವೆಂದೂ ಕರೆಯುವ ವಾಡಿಕೆ ಉಂಟು.

ತಾರಕಾಸುರನ ಸಂಹಾರವಾದ ನಂತರ, ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಮತ್ತೆ ಸುಖ,ಶಾಂತಿಗಳು ನೆಲೆಸಿದವು. ದೇವಾಧಿದೇವತೆಗಳು ನೆಮ್ಮದಿಯಿಂದ ಇರುವಂತಾಯಿತು. ಹೀಗಿರಲು ಒಂದು ದಿನ ಪಾರ್ವತಿಯ ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಷಣ್ಮುಖನು ತಾಯಿಯ ವರದ ಬಲ ದಿಂದ ಕೆಲಕಾಲ ದೇವಸ್ತ್ರೀಯರೊಡನೆ, ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರಗೈದ. ಅವನ ಕಾಮ ಕೇಳಿ

ವಿಹಾರಗಳಿಗೆ ಇತಿಮಿತಿ ಇಲ್ಲವಾಗಿ, ಕೊನೆಗೆ ತಾಯಿ ಪಾರ್ವತಿಯೇ ತಡೆಯುವಲ್ಲಿ ವಿಫಲಳಾದಳು. ಸ್ತ್ರೀಯರ ಅಂಗಸೌಷ್ಠವಗಳಿಗೆ ಮರುಳುಹೋದ ಷಣ್ಮುಖ ದೇವತೆಗಳ ತಾಯಿಯ ಹಿತೋಪದೇಶವನ್ನು ನಿಕೃಷ್ಟವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿದ.

ಕೊನೆಗೆ ಪಾರ್ವತಿ ಮಗನ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯ ಭೋಗವಿಲಾಸಕ್ಕೆ, ತನ್ನದೇ ಉಪಾಯದಿಂದ ಷಣ್ಮುಖನು ರತಿಕ್ರೀಡೆಗಾಗಿ ಯಾವ ದೇವ ಸುಂದರಿಯನ್ನು ವರಿಸಿದರು ಅವಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ರೂಪವು ತೋರುವಂತೆ ಮಾಡಿದಳು. ತನ್ನ ಕಾಮ ಪಿಪಾಸೆಗೆ ವರುಣನ ಅಥವಾ ಇಂದ್ರನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕರೆದರೆ ಅವಳು ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ರೂಪ ಕಾಣು ವಂತೆ ಚಮತ್ಕೃತಿ ತೋರಿದಳು—ಆ ಪಾರ್ವತಿ. ಕೊನೆಗೆ ಯಾವ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಕಂಡರೂ, ಕಾಮಿಸಿದರೂ ಷಣ್ಮುಖನು ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ರೂಪದ ಹೋಲಿಕೆ ಕಂಡು, ತನಗೆ ತಾನೇ ನಾಚುವಂತಾಯಿತು ಅವನ ಪಾಡು. ಬರಬರುತ್ತ ಷಣ್ಮುಖನ ಕಾಮಲಾಲಸೆ ಮಾಯವಾಗಿ, ವೈರಾಗ್ಯದ ಭಾವ ಉಂಟಾಯಿತು.

ತನ್ನ ಎಲ್ಲೆ ಮೀರಿದ ಭೋಗವನ್ನು ಬದಲಿಸಿ, ವೈರಾಗ್ಯದ ಮನೋವೃತ್ತಿ ಜನಿಸಲು ತನ್ನ ತಾಯಿಯೇ ಮೂಲಕಾರಣವೆಂದು ಸ್ಕಂದನಿಗೆ ಅರಿವಾಯಿತು. ಅಂದಿ ನಿಂದ ಅಂಧನಿಗೆ ಕಣ್ಣು ಬಂದಂತಾಯಿತು. ಅದುವರೆಗೆ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಅನುಚಿತ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೆನೆದು, ವ್ಯಥೆಗೊಂಡ, ಕಳವಳಪಟ್ಟ. ಈ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಲ್ಲಿಯೇ ಪರಿತಪಿಸುವ ಪರಶಿವನ ಪುತ್ರ ಗೌತಮೀ ನದಿಯ ದಂಡೆಗೆ ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ ಬಂದ. ಮನಸ್ಸು ತಿಳಿಗೊಂಡಿತು. ಗಂಭೀರನಾಗಿ, ಗೌತಮೀ ನದಿಯ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ದೃಢ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿದ—'ಇಂದಿನಿಂದ ಸ್ತ್ರೀ ಎಂಬ ಹೆಸರೇ ನನಗೆ ಮಾತೃ ಸಮಾನವಾಗಿರಲಿ'

ಷಣ್ಮುಖನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಕೇಳಿದ ಪರಮೇಶ್ವರ ಪಾರ್ವತಿಯರು ಮಧ್ಯದಲ್ಲೇ ತಡೆ ಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಷಣ್ಮುಖ ಗಂಭೀರ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ತಂದೆಗೆ ನೇರವಾಗಿ ನುಡಿದ. 'ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿಯಾಗಿದೆ, ನಾನು ಅದನ್ನು ಮೀರಲಾರೆ- ಮರೆಯಲಾರೆ.'

ಮಗನ ಈ ದೃಢ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಕೇಳಿ ಪರಮೇಶ್ವರ ಪರಮ ತುಷ್ಟನಾದ; ಸ್ಕಂದ ನನ್ನು ಆತ್ಮಾನಂದದಲ್ಲಿ, ಅಭಿಮಾನದಿಂದೊಮ್ಮೆ ನೋಡುತ್ತ, ವಾತ್ಸಲ್ಯಮಯನಾಗಿ ವರ ಕೇಳಲು ಹೇಳಿದ.

ಸ್ಕಂದ, ಕೈಜೋಡಿಸಿ ತಂದೆಗೆ ನಮಿಸಿ ಸೌಜನ್ಯದಲ್ಲಿ ನುಡಿದ—"ತಂದೆಯೇ, ನಾನು ನಿನ್ನ ಪುತ್ರ; ಮೇಲಾಗಿ ದೇವಸೇನಾಪತಿಯಾಗಿರುವ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿ. ಇದ ಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮಹಾಭಾಗ್ಯ ಮತ್ತೇನಿದೆ. ನಿನಗೆ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ವರ ಕರುಣಿಸಿ ಅನುಗ್ರಹಿ ಸುವ ಅಭಿಲಾಷೆ ಇದ್ದರೆ—ಲೋಕ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ಕೇಳಬೇಕಷ್ಟೆ ನಾನು. ಮಹಾ ಪಾಪ ಮಾಡಿದ ಮನುಜರು, ಗುರುಪತ್ನಿಯ ಸಂಗ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಿ ಮನುಷ್ಯರು ಈ ಗೌತಮೀ ನದಿಯ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದವರು ಪಾಪ ರಹಿತರಾಗಿ ಪುಣ್ಯಭಾಗಿ ಗಳಾಗುವಂತೆ ವರವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸು."

ಪರಮೇಶ್ವರ, ಮಂಗನು ಲೋಕಹಿತಾರ್ಥವಾಗಿ ಯಾಚಿಸಿದ ಉದಾತ್ತ ವರಕ್ಕೆ 'ತಥಾಸ್ತು' ಎಂದು ನುಡಿದ. ಅಂದಿನಿಂದ ಗೌತಮೀ ತೀರ್ಥವು ಕಾರ್ತಿಕೇಯ ತೀರ್ಥ ವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಈ ತೀರ್ಥವು ಸ್ಕಂದನ ಔದಾರ್ಯದ ಫಲವಾಗಿ ಸ್ವರೂಪ, ಮಹಿಮೆ ಹೊಂದಿದ್ದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಮಿಂದವನು, ಸ್ನಾನ–ದಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಸಕಲ ಯಾಗ–ಯಜ್ಞಗಳ ಫಲ ಪಡೆಯಬಲ್ಲರು.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ 'ಕುಮಾರ ತೀರ್ಥ'ವೆಂಬ
ಎಂಭತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಎಂಭತ್ತೆರಡು

ಕೃತ್ತಿಕಾ ತೀರ್ಥ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನೆ

ಬ್ರಹ್ಮ:–ಈ ಕಾರ್ತಿಕೇಯ ತೀರ್ಥದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ಕೃತ್ತಿಕಾ ತೀರ್ಥವಿದೆ. ಈ ತೀರ್ಥವು ಅಗಣಿತ ಗುಣ ಮಹಿಮೆಯಿಂದೊಡಗೂಡಿದೆ. ಈ ತೀರ್ಥದ ಹೆಸರನ್ನು ಪ್ರಾತಃಕಾಲ, ಸಾಯಂಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ನಾಮ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಉಚ್ಚರಿಸಿದರೂ ಸಾಕು. ಸೋಮಪಾನ (ಯಾಗ) ಮಾಡಿದ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಿ, ಮನೋರಥ ಶೀಘ್ರ ನೆರವೇರುತ್ತದೆ.

ಈ ತೀರ್ಥದ ಉಗಮ, ಮಹಿಮೆಗಳೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವಾಗಿವೆ. ಈ ಹಿಂದೆ ತಾರಕಾಸುರನ ನಾಶಕ್ಕಾಗಿ ಬಿದ್ದ ಶಿವನ ರೇತಸ್ಸನ್ನು ಅಗ್ನಿಯು ಪಾನ ಮಾಡಿದ. ಶಿವನ ವೀರ್ಯದಿಂದ ಶೋಭಿಸುವ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು–ಅವನ ರೂಪ, ತೇಜ, ಲಾವಣ್ಯಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಋಷಿ ಪತ್ನಿಯರಲ್ಲಿ ಹಲವರು ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಕಾಮಿಸಿದರು. ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ಅರುಂಧತಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇನ್ನುಳಿದ ಆರುಜನ ಋಷಿಪತ್ನಿಯರಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಗರ್ಭದಾನವಾಯಿತು. ತಮ್ಮಿಂದಾದ ಅಚಾತುರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಆರು ಋಷಿ ಪತ್ನಿಯರು ಪೇಚಾಡಿ, ವ್ಯಥೆಪಟ್ಟರು. ಈ ಪಾಪದಿಂದ ಪುನೀತರಾಗಲು ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಕೊನೆಗೆ ಗೌತಮೀ ನದಿಗೆ ತೆರಳಿ ಅದರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಶರೀರವನ್ನೆಲ್ಲ ಮಿಂದು ತೊಳೆದುಕೊಂಡರು.

ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತರಾಗುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಅವರ ಶರೀರದಿಂದ ಗರ್ಭವು ಹೊರಬಂದು, ನದಿಯ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನೊರೆ ನೊರೆಯಾಗಿ, ಆರು ಗರ್ಭಗಳೂ ಒಂದಾದವು. ಆ ನೊರೆ ರೂಪದ ಗರ್ಭದಿಂದಲೇ ಷಣ್ಮುಖನ ಜನನವಾಯಿತು. ಈ ರೀತಿ ಗರ್ಭಸ್ರಾವ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಋಷಿಪತ್ನಿಯರು ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ತೆರಳಿದರು.

ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಮಡದಿಯರು, ಬಡಕಲಾಗಿ, ವಿರೂಪರಾದುದನ್ನೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿದ ಅವರ ಪತಿಗಳಾದ ಋಷಿಗಳು ಅವರ ಸ್ವೇಚ್ಛಾವಿಹಾರಕ್ಕೆ ಕೋಪಾವಿಷ್ಟರಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹಾಕಿದರು. ಪರಿತ್ಯಕ್ತರಾದ ಆ ಋಷಿ ಪತ್ನಿಯರು ದಾರಿಗಾಣದೆ ದುಃಖಿಪಡುತ್ತಾ ನಾರದನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಅವನು, "ಶಿವ ಕುಮಾರನಾದ ಕಾರ್ತಿಕೇಯನನ್ನು ಶರಣು ಹೊಂದಲು" ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ.

ನಾರದನ ಸಲಹೆಯಂತೆ, ಆ ಆರೂ ಜನ ಋಷಿ ಪತ್ನಿಯರು, ಷಣ್ಮುಖನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಅವನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಸಮಾಚಾರ ವಿವರಿಸಿದರು. ಕೃತ್ತಿಕೆಯರ (ಋಷಿ ಪತ್ನಿಯರ) ಮಾತನ್ನು ಆಲಿಸಿದ ಸ್ಕಂದ "ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಗೌತಮೀ ನದಿಗೆ ಹೋಗಿ ಆ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿರಿ" ಎಂದು ಉಪಾಯ ಬೋಧಿಸಿದನಲ್ಲದೆ,"ಇದನ್ನು ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕ ಮಾಡುವದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಪಾಪ ಕ್ಷಮಿಸುವದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾಗುವದು" ಎಂದು ಮುಕ್ತಿಮಾರ್ಗ ತೋರಿದ.

ಪರಶಿವನ ಪುತ್ರನ ಹಿತೋಪದೇಶದಂತೆ, ಆ ಕೃತ್ತಿಕೆಯರು ಗೌತಮೀ ನೇತ್ರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಮಿಂದು ಗಂಗಾಧರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರು. ಅವನ ಅನುಗ್ರಹ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು. ಅಂದಿನಿಂದ ಆ ತೀರ್ಥವು ಕೃತ್ತಿಕಾ ತೀರ್ಥವೆಂದು ಹೆಸರುವಾಸಿ ಆಯಿತು. ಕಾರ್ತಿಕಾ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಕೃತ್ತಿಕಾ ನಕ್ಷತ್ರವಿರುವ ಶುಭ ಮುಹೂರ್ತವಿರುವಾಗ ಮಿಂದವರು ಇಲ್ಲಿ, ಎಲ್ಲ ಯಾಗಯಜ್ಞ ಫಲವನ್ನು ಬೇಡದೇ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ: ಅಲ್ಲದೆ ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಅವರು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ರಾಜವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯುವರಾಗಿ ಸುಖ, ಶಾಂತಿಯಿಂದ ಜೀವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕೃತ್ತಿಕಾ ಕ್ಷೇತ್ರ, ಅಥವಾ ಕೃತ್ತಿಕಾ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಮನದಲ್ಲಿ ನೆನೆದವರ ಸರ್ವ ದುರಿತಗಳು ದೂರವಾಗಿ ದೀರ್ಘಾಯುವಾಗಿ, ಸುಖ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವನು.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ "ಕೃತ್ತಿಕಾ ತೀರ್ಥ ವರ್ಣನ" ವೆಂಬ
ಎಂಭತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಎಂಭತ್ತಮೂರು

ದಶಾಶ್ವಮೇಧಿಕ ತೀರ್ಥ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನ

ಬ್ರಹ್ಮ:—ನಾರದನೇ ಕೇಳು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿಯೇ ದಶಾಶ್ವಮೇಧಿಕ ತೀರ್ಥವಿದೆ. ಈ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ದಶಾಶ್ವಮೇಧವೆಂಬ ಹೆಸರು ಹೇಗೆ ಬಂದಿತೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳು. ಈ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಶ್ರವಣ ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗದ ಫಲ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದು.

ಹಿಂದೆ 'ಭೌವನ' ಎಂಬ ಓರ್ವ ಮಹಾರಾಜ ಇದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಕಶ್ಯಪ ಮುನಿಯು ಪುರೋಹಿತನಾಗಿದ್ದನು. ಭೌವನನು ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗ ಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಕಶ್ಯಪನ ಹತ್ತಿರ ಹೀಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ—

ಭೌವನ:–ನಾನು ಒಂದೇ ಸಾರಿ ಹತ್ತು ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಬಯಸಿರುವೆ. ಯಾಗ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯ ಸ್ಥಳ ನಿರ್ದೇಶಿಸುವೆ.

ಭೌವನನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಲಿಸಿದ ಕಶ್ಯಪನು ಯಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ದೇವಯಜನ ಎಂಬ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ. ಆ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಭೌವನನ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಅನೇಕ ಋತ್ವಿಜರು ಸೇರಿ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲೇ ಹತ್ತು ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಯಾಗ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ವಿಘ್ನಗಳು ನಾ ಮುಂದೆ, ತಾ ಮುಂದೆ ಎಂದು ಬರಲಾರಂಭಿಸಿದವು. ವಿಘ್ನ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಮಹಾರಾಜ ಸಾಕಷ್ಟು ಯತ್ನಿಸಿದ. ವಿಘ್ನಗಳು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲೇ ಹೋದವು. ಮಹಾರಾಜನ ಪ್ರಯತ್ನ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹೋಮ ಮಾಡಿದಂತಾಯಿತು. ಮಹಾರಾಜ ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದ. ಬೇರೆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿದ. ಮಹಾರಾಜನ ಆಣತಿಯಂತೆ ಯಜ್ಞದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಸ್ಥಳಾಂತರಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಾದ ಋತ್ವಿಜರೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮುಖರು ಬಂದರು. ಮತ್ತೆ ಯಜ್ಞ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಮಹಾರಾಜನ ದುರದೃಷ್ಟದಿಂದ ವಿಘ್ನಗಳು ಇಲ್ಲಿಯೂ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಾಪ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡಿ, ಯಜ್ಞವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾದವು. ಮಹಾರಾಜ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಯಜ್ಞ ಮುಂದುವರಿಸಲು ಆಗಲೇ ಇಲ್ಲ. ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾದ ಮಹಾರಾಜ ತನ್ನ ಪುರೋಹಿತರಾದ ಕಶ್ಯಪರಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ. ಕಶ್ಯಪಮುನಿಯು ಮಹಾರಾಜನ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಅರಿತು ಅವನನ್ನು ಸಂವರ್ತ (ಬೃಹಸ್ಪತಿಯ ಅಣ್ಣ)ನ ಬಳಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದ. ಮಹಾರಾಜನು, ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಸಂವರ್ತ ಮುನಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಪ್ರಣಾಮಗಳೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ,ಕೈಮುಗಿದು ಬೇಡಿಕೊಂಡ.

ಮಹಾರಾಜ:–ಭಗವನ್, ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಅಶ್ವಮೇಧ ಮಾಡಲು ಎರಡು ಬಾರಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ನಾನು ವಿಫಲನಾಗಿರುವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಏನು ಕಾರಣ? ದೇಶದೋಷವೆ? ಕಾಲದೋಷವೆ ? ಅಥವಾ ಕರ್ತೃವಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿನ ದೋಷವೆ ? ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರೂ ಯಜ್ಞಗಳು ಸಾಂಗವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯದಿರಲಿಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು ? ಹಿಡಿದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ವಿಘ್ನಗಳು ಬರುತ್ತವೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಬಿಡಲು ನನಗೆ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲ. ನಾನೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಪ್ರಾಜ್ಞರಾದ ತಾವು ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಿನ್ನವಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆ.

ಮಹಾರಾಜನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಸಂವರ್ತ ಮುನಿಯು ಅರೆಕ್ಷಣ ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿ ಧ್ಯಾನಸ್ಥನಾದ. ಮೌನ ಮುರಿದು ಇಂತು ನುಡಿದ–"ಮಹಾರಾಜ, ನಿನ್ನ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ

ಪರಿಹಾರ ದೊರೆಯಬೇಕಾದರೆ, ನೀನು ಬ್ರಹ್ಮದೇವನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗು. ಅವನು ನಿನಗೆ ಪರಿಹಾರ ಸೂಚಿಸುವವನು.

ಬ್ರಹ್ಮ:-ಸಂವರ್ತನಿಂದ ಉಪದಿಷ್ಟನಾದ ಮಹಾರಾಜನು, ತನ್ನ ಸಮಸ್ಯೆ ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನನ್ನ ಬಳಿ ಬಂದ. ಸಂವರ್ತನನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ನಾನು ನುಡಿದೆ-

"ಮಹಾರಾಜ, ನೀನು ಈಗ ಗೌತಮೀನದಿ ತೀರಕ್ಕೆ ಹೋಗು. ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಕಶ್ಯಪ ಋಷಿಯನ್ನೇ ಪುರೋಹಿತನನ್ನಾಗಿ ನಿಯಮಿಸು. ಅಂದರೆ ನೀನು ಮಾಡುವ ಯಜ್ಞಗಳಿಗೆ ವಿಘ್ನಗಳ ಕಾಟ ಇರುವದಿಲ್ಲ."

ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ನಾನು ಕಶ್ಯಪ ಮುನಿಯಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು, ಗೌತಮೀ ನದಿ ತೀರಕ್ಕೆ ನಡೆದೆ. ಯಾಗಗಳು ಪುನರಾರಂಭಗೊಂಡು, ಕಶ್ಯಪಋಷಿ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಗಂಗೆಯ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮಾಪ್ತಿ ಹೊಂದಿದವು. ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ನೆರವೇರಿದ ದಶಾಶ್ವಮೇಧಗಳ ಪುಣ್ಯ ನನ್ನ ಪಾಲಿನದಾಗಿತ್ತು. ನನಗೆ ಹಿಡಿಸಲಾರದಷ್ಟು ಸಂತೋಷ. ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಕಾರಣರಾದ ಕಶ್ಯಪ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ನನ್ನ ಸಮಸ್ತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಲು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದೆ. ಈ ನನ್ನ ಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಕಾರಣರು ಅವರೇ ಆಗಿದ್ದರು. ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಈ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಿದಾಗ ಅವರು "ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನನಗೇನಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ?"-ಎಂದರು. ಆದರೂ ಸ್ವಸಂತೋಷಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು "ನೀಡಿಯೇ ತೀರುತ್ತೇನೆ ಅಂದಾಗ, ನನ್ನನ್ನು ನಿರಾಶೆಗೊಳಿಸಲಿಚ್ಛಿಸದೆ, ಭೂದಾನ ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಒಪ್ಪಿದರು. ಋತ್ವಿಜರೆ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮುಖರ ಮುಂದೆ ಕಶ್ಯಪರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ಭೂದಾನ ಮಾಡುವ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಉಚ್ಚರಿಸಿದೆ. ಆಗ ಅಶರೀರವಾಣಿ ಕೇಳಿಸಿತು...'ರಾಜನ್, ಭೂದಾನದ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಲೇ, ನಿನಗೆ ಭೂದಾನ ನೀಡಿದ ಫಲ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ. ಇನ್ನು ಭೂದಾನ ನೀಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಮುನಿಗೆ ಭೂಮಂಡಲದ ಅಧಿಪತ್ಯ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನೀನೇ ಇಟ್ಟುಕೋ. ಭೂದಾನಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಅನ್ನದಾನ ಮಾಡು. ಅನ್ನದಾನಕ್ಕಿಂತ ಇನ್ನೂ ದಾನವಿಲ್ಲ. ನಾವು ಹೇಳಿದಂತೆ ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗುವದು."

ಆಕಾಶವಾಣಿ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಕೇಳಿಸಿ. ಅವನಿಗೆ ನಿರಾಶೆ ಆಯಿತು. ಕಶ್ಯಪರಂಥ ಮಹಾತ್ಮರಿಗೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿ, ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗಬೇಕೆಂದು ಆಲೋಚಿಸಿ, ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ಉದ್ಯುಕ್ತನಾಗಿದ್ದ. ಕೇಳಿದ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿ, ದಾನ ಕೊಡದಿದ್ದರೆ, ಸರಿಯಾಗದು ಎಂಬ ಭಾವನೆಯೂ ಉದಿಸಿತು. ಆಕಾಶವಾಣಿಯನ್ನು ಅಲಕ್ಷಿಸಿ, ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನಕೊಡುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದ. ಆಗ ಸ್ವತಃ ಭೂದೇವಿಯೇ ಶರೀರಧಾರಣೆ ಮಾಡಿ, ಮಹಾರಾಜನ ಮುಂದೆ ಬಂದು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದಳು.

ಭೂದೇವಿ:–'ಮಹಾರಾಜ ನನ್ನನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಬೇಡ. ನಾನು ಹೇಳುವದನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯವಿಟ್ಟು ಕೇಳು. ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಿದರೆ ನಾನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ನಷ್ಟವಾಗುವೆ. ನನ್ನನ್ನು ದಾನ ಮಾಡುವ, ಆಶೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ಬಿಡು.'

ಭೂದೇವಿಯ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮಹಾರಾಜ ಅವಳನ್ನು ಇಂತು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ. 'ಭೂದಾನದ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನಂತೂ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ನಿನ್ನನ್ನು ದಾನ ನೀಡದೆ, ಆ ಸಂಕಲ್ಪ ಪೂರ್ಣವಾಗುವ ಹಾದಿಯನ್ನು ನೀನೇ ಹೇಳು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ದಾನಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಳಾಗು. ಒಮ್ಮೆ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದುದನ್ನು ನಾನು ದಾನ ನೀಡದೆ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಭೂದೇವಿ:–ರಾಜನೆ, ಗೌತಮಿ ನದಿ ತೀರದಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳು, ಗೋವು, ಧನ, ಧಾನ್ಯ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ದಾನ ನೀಡು. ಇದೇ ನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ಅನ್ನದಾನ ಮಾಡು. ಇದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಭೂದಾನ ಮಾಡಿದ ಫಲ ಲಭಿಸುವದು. ನನ್ನ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ಬೇಕಾದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರನ್ನು ವಿಚಾರಿಸು.

ಭೂದೇವಿಯ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸಿತು. ಭೂದೇವಿಯು ಹೇಳಿದಂತೆ; ಅನ್ನಾದಿ, ಸಕಲ ಪದಾರ್ಥಗಳ ದಾನವನ್ನು ಗೌತಮಿ ನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ, ಬಹು ಪುಣ್ಯ ಸಂಪಾದಿಸಿದ. ಮಹಾರಾಜನು ಗೌತಮೀ ನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗಗಳನ್ನು ಅನ್ನದಾನಾದಿ ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಸಾಕಷ್ಟು ಪುಣ್ಯ ಸಂಪಾದಿಸಿದುದರಿಂದ ಅಂದಿನಿಂದ ಆ ಪವಿತ್ರ ತೀರ್ಥವು ದಶಾಶ್ವಮೇಧಿ ತೀರ್ಥವೆಂದು ಖ್ಯಾತವಾಯಿತು.

"ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ದಶಾಶ್ವಮೇಧಿ ತೀರ್ಥ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನವೆಂಬ ಎಂಭತ್ತಮೂರನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು."

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಎಂಭತ್ತನಾಲ್ಕು
ಪೈಶಾಚತೀರ್ಥ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನೆ

ಬ್ರಹ್ಮ:–ಅಲ್ಲಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ನಡೆದರೆ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣುವದೇ ಪೈಶಾಚ ತೀರ್ಥ. ಅದು ಗೌತಮಿ ನದಿ ತೀರದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕಿದ್ದು, ಮಹಾ ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಸಹ ಅದನ್ನು ಸೇವಿಸುವರು.

ಇಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಅಂಜನವೆಂಬ ಗಿರಿ ಇದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಶಾಪ ಗ್ರಸ್ತಳಾದ ಅಪ್ಸರೆಯೊಬ್ಬಳು ವಾಸವಾಗಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಹೆಸರೇ ಅಂಜನಾದೇವಿ

ಅವಳ ಪತಿ 'ಕೇಸರಿ', ಕಪಿಕುಲ ಸಂಜಾತ. ಅವನಿಗೆ ಅದ್ರಿಕೆ ಎಂಬ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಹೆಂಡತಿಯೂ ಇದ್ದಳು.

ಒಂದು ದಿನ ಅಗಸ್ತ್ಯ ಮುನಿಯು ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಅಂಜನ ಗಿರಿಗೆ ಬಂದ. ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಆಗಮಿಸಿದ ಆ ತಾಪಸೇನನನ್ನು ಅಪ್ಸರೆಯರಿಬ್ಬರೂ ಆದರಿಸಿ ಉಪಚರಿಸಿದರು ಭಯ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಪತಿ ಕೇಸರಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರೀರ್ವರ ಭಕ್ತಿ ಪರಸ್ಪರ ಆದರಾತಿಥ್ಯ ಪಡೆದ ಮುನಿ ಆತ್ಮಾನಂದ ಭರಿತನಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ವರ ಕೇಳಲು ಹೇಳಿದ. ಆಗ ಅವರೀರ್ವರು ಮಹಾಬಲಿಷ್ಠರೆನಿಸುವ, ಉಪಕಾರ ಮನೋವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳ ಪುತ್ರರಿಬ್ಬರನ್ನು ಕರುಣಿಸುವಂತೆ ವರ ಯಾಚಿಸಿದರು. ವರವಿತ್ತು ಮುನಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋದ.

ಒಂದು ದಿನ ಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಜನಾ, ಅದ್ರಿಕೆಯರಿಬ್ಬರೂ ಆನಂದದಿಂದ ನರ್ತನಗೈಯುತ್ತಿರುವಾಗ ವಾಯು ಹಾಗೂ ನಿಋತಿಯರಿಬ್ಬರೂ ಅವರನ್ನು ಕಂಡು ಮೋಹಿಸಿ ಅವರೊಡನೆ ವಿಹರಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ಮುಂದೆ, ಅಂಜನಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ವಾಯುವಿನಿಂದ ಹನುಮಂತನೂ, ಅದ್ರಿಯ ಗರ್ಭದಿಂದ ಪೈಶಾಚನೂ ಜನಿಸಿದರು. ಆ ಕಪಿ ಪತ್ನಿಯರು ತಮಗಿರುವ ಇಂದ್ರ ಶಾಪದ ಪರಿಣಾಮ ವಿವರಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಶಿರಸ್ಸು ವಿಕಾರವಾಗುವದನ್ನು ತಡೆಯುವ ಉಪಾಯ ಕುರಿತು ಕೇಳಿದರು. ಆಗ ವಾಯು, ನಿಋತಿಯರಿಬ್ಬರೂ ಅವರಿಗೆ ಗೌತಮಿ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಹೇಳಿದರು. ಆದರಿಂದ ಶಾಪ ವಿಮುಕ್ತಿಗೆ ದಾರಿ ತೋರಿದರು.

ಅವರ ಸಲಹೆಯಂತೆ ಪೈಶಾಚರೂಪವುಳ್ಳ ಅದ್ರಿಕೆಯು, ಹನುಮಂತನ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಅಂಜನಾದೇವಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಗೌತಮಿ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದಳು. ಅದರಂತೆ ಹನುಮಂತನು ಬೆಕ್ಕಿನ ಮುಖವುಳ್ಳ ಅದ್ರಿಕಾದೇವಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಗೌತಮಿ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದನು. ಅಪ್ಸರೆಯರ ಶಾಪ ದೂರವಾಗಿ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಅಪೂರ್ವ ರೂಪವತಿಯಾದರು. ಇದರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ, ಅಂದಿನಿಂದ ಆ ತೀರ್ಥವು ಪೈಶಾಚ ತೀರ್ಥವೆಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಇದಕ್ಕೆ ಅಂಜನ ತೀರ್ಥವೆಂದೂ ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿಯಿಂದ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು ಐವತ್ತು ಗಾವುದ ದೂರದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಜಾರ ಅಥವಾ ಪೈಶಾಚ ತೀರ್ಥವಿದೆ.

ಮಾರ್ಜಾರ ತೀರ್ಥ ದಾಟಿದ ನಂತರ ಹನುಮಂತೀರ್ಥ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಪಾವನವಾದ ವೃಷಾಕಪಿ ಎಂಬ ತೀರ್ಥಕ್ಕೂ ಹೋಗಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅದರ ಬದಿಯಲ್ಲಿರುವದೇ ಕಾರ್ತಿಕೇಯ ತೀರ್ಥವಿದ್ದು, ಸರ್ವ ಪಾಪಾದಿಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು ಯಾತ್ರಾರ್ಥಿಗಳ ಮನಸ್ಸಿನ ತಳಮಳ ಪರಿಹಾರ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

"ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಪೈಶಾಚ ತೀರ್ಥ ವರ್ಣನೆ ಎಂಬ
ಎಂಭತ್ತನಾಲ್ಕನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು."

ಅಧ್ಯಾಯ ಎಂಭತ್ತೈದು

ಕ್ಷುಧಾತೀರ್ಥ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನೆ

ಬ್ರಹ್ಮ : ಸಕಲ ಜನರ, ಯಾತ್ರಾರ್ಥಿಗಳ ಹಸಿವೆ ನೀರಡಿಕೆಯನ್ನು ಹಿಂಗಿಸಬಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ಸರ್ವ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸ ಬಲ್ಲ ಪುಣ್ಯಪ್ರದವಾದ ತೀರ್ಥ ಒಂದಿದೆ. ಅದೇ ಜಗತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಕ್ಷುಧಾ ತೀರ್ಥ. ಇದರ ಮಹಿಮೆಯೂ ಅಷ್ಟೇ ಪಾವಿತ್ರ್ಯವುಳ್ಳದ್ದಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಹೇಳುವೆ, ಕೇಳು.

ಬಹು ಕಾಲದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕಣ್ವನೆಂಬ ಋಷಿ ಒಬ್ಬನಿದ್ದ. ಅವನು ಮಹಾ ತಪಸ್ವಿ. ಹಾಗೂ ಮೇಧಾವಿ; ವೇದಪಾರಂಗತನೂ ಸಹ. ಅವನಿದ್ದ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಬರ ಗಾಲ ತರದೋರಿ ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅನ್ನ, ಜಲಕ್ಷಾಮ ಉಲ್ಬಣಗೊಂಡಿತು. ಆ ಮುನಿಯು ಸಹ ಆಹಾರವಿಲ್ಲದೆ ಹಸಿವೆಯಿಂದ ಕಂಗಾಲಾಗಿ,ಅಲೆಯುತ್ತ, ಗೌತಮನ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದ. ಗೌತಮನದು ಪುಣ್ಯಾಶ್ರಮ. ಅನ್ನ-ಜಲಗಳು ಸಮೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ದ್ದವು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಕಣ್ವಮುನಿ ಆಲೋಚಿಸಿದ 'ಗೌತಮ ಹಾಗೂ ನಾನು ತಪಸ್ವಿ ಗಳು. ಅವನೂ, ನಾನೂ ಸರಿಸಮಾನರು. ಇಂಥವನಲ್ಲಿ ಕೈಚಾಚುವದು ತರವಲ್ಲ' ಎಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ, ಹಸಿವೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದರೂ ಹೇಗೋ ಹತ್ತಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು ಗೌತಮೀ ನದೀ ತೀರಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಆ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಆಹ್ನಿಕಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಕೊಂಡು, ದರ್ಭಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಏಕ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಗೌತಮೀ ನದಿಯನ್ನೂ ಹಾಗೂ ಹಸಿವೆಯನ್ನೂ ಸ್ತುತಿಸಿದನು.

ನಮೋಽಸ್ತು ಗಂಗೆ ಪರಮಾರ್ತಿ ಹಾರಿಣಿ ।
ನಮಃ ಕ್ಷುಧೇ ಸರ್ವಜನಾರ್ತಿ ಕಾರಿಣಿ ॥
ನಮೋ ಮಹೇಶಾನ ಜಟೋದ್ಭವೆ ಶುಭೆ ।
ನಮೋ ಮಹಾಮೃತ್ಯು ಮುಖಾದ್ವಿನಿಃ ಸೃತೇ ॥

ಮನದ ಮಹಾ ದುಃಖವನ್ನು, ಅಳಲು ವ್ಯಥೆಗಳನ್ನು ಅಳಿಯುವ ಗೌತಮೀ, ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಸಕಲ ದುಃಖ ಕ್ಲೇಶಗಳನ್ನು, ಸಕಲ ಜೀವಗಳಿಗೂ ಉಂಟು ಮಾಡುವ ಓ ಕ್ಷುಧೆಯೇ, ನಿನಗೂ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರ.ಪರಶಿವನ ಜಟಾಜೂಟದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿ ಹರಿದ ಓ ಗೌತಮೀ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ಮಹಾಮೃತ್ಯು ಮುಖದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಹಸಿ ವೆಯೇ ನನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ.

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಕಣ್ವನು ಸ್ತುತಿಸಲು, ಅವನೆದುರು ಎರಡು ರೂಪಗಳು ಪ್ರತ್ಯ ಕ್ಷವಾದವು. ಒಂದು ಗೌತಮೀ ರೂಪ; ಮತ್ತೊಂದು ಹಸಿವಿನ ಭಯಂಕರ ರೂಪ. ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನು ಕಂಡ ಕಣ್ವ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೈಮುಗಿದು, ಗೌತಮೀ ದೇವಿಗೆ ದೀರ್ಘಾ ಯುಸ್ಸು, ಧನ, ಭೋಗ ಮುಕ್ತಿಗಳನ್ನೂ, ಕ್ಷುಧೆ (ಹಸಿವು)ಯನ್ನು ಕುರಿತು 'ನನ್ನಲ್ಲಿ

ನನ್ನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಏನೂ ಇರದಂತೆ ಹೊರಟುಹೋಗು ಎಂದು ವಿನಂತಿಸಿಕೊಂಡನಲ್ಲದೆ, ಹಸಿವಿನಿಂದ ಬಳಲಿದವರು ನಿನ್ನನ್ನು ಈ ಸ್ತೋತ್ರದಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿದರೆ ಅವರಿಗೆ ದಾರಿದ್ರ್ಯ ದುಃಖವು ಬರದಿರಲಿ' ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡ.

ಕಣ್ವನ ಬೇಡಿಕೆಗಳಿಗೆ ಗೌತಮಿ, ಕ್ಷುಧೆಯರು 'ತಥಾಸ್ತು' ಎಂದು ನುಡಿದು ಅಂತರ್ಧಾನರಾದರು. ಅಂದಿನಿಂದ ಈ ತೀರ್ಥ ಕಣ್ವತೀರ್ಥವೆಂದು ನಾಮಕರಣ ಗೊಂಡಿತು. ಈ ಮಹಾ ಪುಣ್ಯನದಿ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ, ಜಪ, ತಪಗೈದವರು ಐಶ್ವರ್ಯವಂತರಾಗುತ್ತಾರೆ; ಅವರ ಸಕಲ ಮನೋಕಾಮನೆಗಳು ಕೂಡಲೇ ಕೈಗೂಡುತ್ತವೆ.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಕ್ಷುಧಾ ತೀರ್ಥ ವರ್ಣನವೆಂಬ
ಎಂಭತ್ತೈದನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಎಂಭತ್ತಾರು
ಚಕ್ರತೀರ್ಥ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನ

ಬ್ರಹ್ಮ:– ಅಲ್ಲಿಂದ ತುಸು ಮುಂದೆ ಹೋದರೆ ಚಕ್ರತೀರ್ಥ ಕಾಣುತ್ತದೆ ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಿಂದರೆ, ವಿಷ್ಣುಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಫಲ. ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವ ಮತ್ತೊಂದು ಸಣ್ಣ ತೀರ್ಥ 'ಗಣಿಕಾ ಸಂಗಮ'ದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಅಧಿಕ ಪುಣ್ಯ ಫಲ, ಅದರಲ್ಲೂ ಏಕಾದಶಿಯ ಉಪವಾಸ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರಂತೂ ಪುಣ್ಯಲೋಕದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾದಂತೆಯೆ !

ಬಹುವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಘಟಿಸಿದ ಒಂದು ಘಟನೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು. ವಿಶ್ವಧರನೆಂಬ ಧನಿಕ ವೈಶ್ಯನೊಬ್ಬನಿದ್ದ. ಅವನಿಗೆ ಅಪರ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪುತ್ರನೊಬ್ಬ ಜನಿಸಿದನು: ಅವನು ರೂಪವಂತನೂ, ಗುಣವಂತನೂ ಆಗಿದ್ದನಂತೆ. ತಂದೆಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಅವನು ಅಲ್ಪಾಯುಷಿ. ದುರ್ದೈವದಿಂದ ಮರಣ ಹೊಂದಿದನು. ತಾರುಣ್ಯೋದಯದಲ್ಲೇ ಮರಣವನ್ನಪ್ಪಿದ ಮಗನನ್ನು ಕುರಿತು ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ಪರಿಪರಿಯಿಂದ ಪ್ರಲಾಪಿಸಿದರು.

ಅವರ ದುಃಖವನ್ನು ನೋಡಿ ಸಹಿಸಲಾರದೇ ಕಠೋರ ಹೃದಯದ ಯಮನೂ ಕರಗಿ ಹೋದ. ಅವರ ಕುಮಾರನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಮರಳಿದ. ಆ ಯಮನು ಗೋದಾವರಿ ತೀರದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಹರಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿ ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀನನಾಗಿ ಬಿಟ್ಟ. ಇದರಿಂದ ಯಮನ ದೈನಂದಿನಕಾರ್ಯ ನಿಂತು ಹೋಗಿ, ಭೂಮಿ ಯೆಲ್ಲಜನರಿಂದಲೂ, ಪಶು-ಪಕ್ಷಿ, ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದಲೂ ತುಂಬಿಹೋಯಿತು. ಭೂಮಿಗೂ

ಸಹ ಭಾರವೆನಿಸಿತು. ತನ್ನ ಮೇಲಿನ ಭರಿಸಲಾರದ ಭಾರದ ಒತ್ತಡಕ್ಕೆ ಕಸಿವಿಸಿಗೊಂಡ ಭೂದೇವಿಯು ದೇವೇಂದ್ರನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ತನ್ನ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿದಳು. ಯಮನ ಕಾರ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆ ಮುನ್ನಿನಂತೆ ಚುರುಕುಗೊಳಿಸಲು ಬಿನ್ನವಿಸಿಕೊಂಡಳು.

ದೇವೇಂದ್ರನು ಕಾರ್ಯ ಪ್ರವರ್ತನಾಗಿ, ಕೂಡಲೇ ಯಮನನ್ನು ಕರೆತರಲು ಸಿದ್ಧಕಿನ್ನರರಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದ. ಅವರು ಅವನಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ಯಮಪುರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮರಳಿ ಬಂದು ಒಡೆಯನಾದ ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೆ- ಯಮನ ಸುಳಿವೇ ಸಿಗದಿದ್ದ ವಿಷಯ ವಿವರಿಸಿದರು. ಇಂದ್ರ, ಯಮನ ತಂದೆ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದಾಗ ಯಮನು ಗೋದಾವರೀ ತೀರದಲ್ಲಿ ತಪೋನಿರತನಾಗಿರುವುದನ್ನು ಅರಿತು, ಹೌಹಾರಿದ. ಅವನು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಚಿಂತಿಸಿದ. 'ಆ ದುಷ್ಟಯಮನು ಇಂದ್ರ ಪದವಿ ಪಡೆಯಲು ಈ ರೀತಿ ಉಗ್ರ ತಪ ಕೈಗೊಂಡಿರಬೇಕೆಂದು' ಅಪಸರದ ನಿರ್ಣಯ ಕೈಕೊಂಡ. ಕೂಡಲೇ ಅಪ್ಸರೆಯರನ್ನು ಕರೆದು, ಯಮನ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಕೆಡಿಸಲು ತಂತ್ರ ಹೂಡಲು ಹೇಳಿದ. ಆದರೆ ಅವರು ಅವನ ಆಜ್ಞೆಗೆ ಹಿಂದೇಟು ಹಾಕಿದರು. ಕೊನೆಗೆ ಸ್ವಯಂ ದೇವೇಂದ್ರನೇ ಸಕಲ ದೇವಸೇನೆಯೊಂದಿಗೆ ಯಮನನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಮುಂದಾದ.

ಇಂದ್ರನ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಮುಂದಾಗಿ ಅರಿತ ಹರಿಯು ತನ್ನ ಭಕ್ತನನ್ನು (ಯಮನನ್ನು) ರಕ್ಷಿಸಲು ಆವನ ಬಳಿಗೆ ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರಕಳಿಸಿದ. ಗೋದಾವರಿ ತೀರದಲ್ಲಿ ಆ ಚಕ್ರವು ನೆಲೆಸಿದ ಕಾರಣದಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಚಕ್ರ ತೀರ್ಥವೆಂದು ಸಾರ್ಥಕನಾಮ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಇಂದ್ರನು ಭವಿಷ್ಯತ್ತನ್ನು ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ, ಮೇನಕೆಯು ಬಂದು ಕೈಮುಗಿದು ಗೌರವದಿಂದ ಬಿನ್ನವಿಸಿಕೊಂಡಳು 'ಯಾವ ಅಪ್ಸರೆಯೂ ಯಮನನ್ನು ನೋಡಲು ಸಮರ್ಥರಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಮೇನಕೆ ಎಂಬ ಈ ಸುಂದರಿಯು ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆ ನೆರವೇರಿಸಲು ಮುಂದಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ.' ಎಂದಳು ಕೂಡಲೇ ದೇವೇಂದ್ರನು ಹರ್ಷಿತನಾಗಿ ಆ ಗಣಿಕೆಯನ್ನು ಯಮನೆಡೆಗೆ ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟನು.

ಗಣಿಕೆಯ ರೂಪ ಲಾವಣ್ಯಕ್ಕೆ ಮನಸೋತ ಯಮ. ಇಂದ್ರನ ತಂತ್ರ ಫಲಿಸಿತು. ಆದರೆ ಯಮನ ಕಾಮಂದ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಗಣಿಕೆಯು ಕೂಡಲೇ ನದಿ ಸಾ[illegible] ಮುಂದೆ ಗೌತಮಿ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಗಮಿಸಿ, ಪುಣ್ಯನದಿ ಎಂದೆನಿಸಿಕೊಂಡ ತೆರಳಿದಳು; ವಿಮಾನವನ್ನೇರಿ, ಆನಂದದಿಂದ ಗಣಿಕೆಯು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ತೆ ದನ್ನು ಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡ ಯಮ. ಯಮನ ಬಳಿಗೆ, ತಂದೆಯಾದ ಸೂ[illegible] ಸಂತೈಸುತ್ತ ನುಡಿದ : "ಪುತ್ರನೆ, ನಿನ್ನ ಪ್ರಜಾ ಸಂಹಾರ ಕಾರ್ಯ ಅರ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲ ಏಕೆ? ಕರ್ತವ್ಯ ಕರ್ಮಗಳು ಕಾಲಚಕ್ರವನ್ನನುಸರಿಸಬೇಕೆಂದು ವಿಧಿ ನಿಯಮ ಹಾ[illegible] ನೀನು ಸಂಹಾರ ಕಾರ್ಯ ಕೈಬಿಟ್ಟು ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಕುಳಿತೆ

ತಂದೆಯ ಮಾತಿಗೆ ಯಮ ಮಾರ್ನುಡಿದ : 'ಓ ತಂದೆ, ಈಗ ನಾನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ತಪಸ್ಸೆಂಬ ಕರ್ಮವೂ ಕರ್ಮವಷ್ಟೆ! ಆದರಿಂದ ಲೋಕ ನಿಂದಿತವಲ್ಲ. ಮಹಾ ಕ್ರೂರವಾದ ಪ್ರಜಾ ಸಂಹಾರ ಕಾರ್ಯ ನನ್ನಿಂದಾಗದು...'

ಮಗನ ಮಾತಿಗೆ ಮುಗುಳು ನಗುತ್ತ ಮೃದುವಾಗಿ ನುಡಿದ ಬೆಳಕಿನೊಡೆಯ : 'ನನ್ನ ಕುಮಾರನಾದ ನೀನು ಇದುವರೆಗೆ ಮಾಡುತ್ತಲಿರುವ ಈ ಕಾರ್ಯವು ಎಂದಿಗೂ ನಿಂದಿತವಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ದೈನಂದಿನ ದುಡಿಮೆಯೇ ದೇವರೆನ್ನುವ ಅನುಭವಿಕ ನುಡಿ ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ನೀನು ನೋಡಿದಂತೆ ಸ್ವರ್ಗದ ಗಣಿಕೆಯು ಸಹ ಗೌತಮಿ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಗಮಿಸಿ ಅದರ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಸೇರಿ, ಗೌರವ ಹೊಂದಿದಳು. ನೀನಾದರೂ ಇದುವರೆಗಿನ ಘೋರ ತಪದಿಂದ ಪುಣ್ಯ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಧನ್ಯನಾಗಿರುವೆ. ತಪಸ್ಸು ಸಾಕು ಮಾಡು; ನಿನ್ನ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಪಯಣಿಸು; ನಿತ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗು.'

ಸೂರ್ಯನೂ, ಯಮನೂ, ಗಣಿಕೆಯು ನದಿಯಾಗಿ ಸೇರಿದ ಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಪಾವನರಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಲೋಕಗಳಿಗೆ ತೆರಳಿದರು. ಯಮನಿಗೆ ಪಾಪದ ಭಯ ದೂರಾಯಿತು ವಿಷ್ಣು. ಚಕ್ರವೂ ಸಹ ಮರಳಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಗೋವಿಂದನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಯಿತು.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ 'ಚಕ್ರತೀರ್ಥ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನ' ವೆಂಬ
ಎಂಭತ್ತಾರನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಎಂಭತ್ತೇಳು

ಅಹಲ್ಯಾ ಸಂಗಮ ಹಾಗೂ ಇಂದ್ರತೀರ್ಥ ಮಹಿಮೆ

ಬ್ರಹ್ಮ : ನಾರದನೇ, ಹಿಂದೆ ನಾನು ಅನೇಕ ರೂಪವತಿ ಹಾಗೂ ಗುಣವತಿಯರೂ ಆದ ಕನ್ಯಾಮಣಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದೆ. ತಮ್ಮ ಶುದ್ಧ ಬುದ್ಧಿ, ಹಾಗೂ ಪಾತಿವೃತ್ಯ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿ ಇಂದಿಗೂ ಅವಿಸ್ಮರಣೀಯರಾಗಿ ಉಳಿದ ಸ್ತ್ರೀ ರತ್ನಗಳಲ್ಲಿ ಅಹಲ್ಯೆಯೂ ಒಬ್ಬಳು. ಅವಳ ಸವಿ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥ ಒಂದಿದ್ದು 'ಅಹಲ್ಯಾ ಸಂಗಮ'ವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಅದರ ಮಹಿಮಾತಿಶಯವನ್ನು ವಿವರಿಸುವೆ ಕೇಳು.

ನಾನಾಗಲೇ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಅಪೂರ್ವ ಲಾವಣ್ಯ ಹಾಗೂ ಅನುಪಮ ಗುಣವತಿ ಎಂದೆನಿಸುವ ಸುಂದರಿಯೋರ್ವಳನ್ನು ನಾನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದೆನೇನೋ ಸರಿ. ಆದರೆ 'ಅಷ್ಟು ರೂಪವತಿಯನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ಸಲುಹುವವನು ಯಾರು?' ಎಂದು ನನಗೇ ಚಿಂತೆ

ಉಂಟಾಯಿತು. ಸಂದೃವದಿಂದಾಗಿ ತಕ್ಷಣವೇ ನನಗೆ ಮಹಾ ತಪಸ್ವಿ ಗೌತಮನ ನೆನಪಾಗಿ, ಆ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಪೋಷಿಸಲು ಒಪ್ಪಿಸಿದೆ-ಕೆಲವು ಕಾಲ. ಮುಂದೆ ಕಿಂಚಿತ್ ಕಾಲಾನಂತರ ಅವಳನ್ನು ನನಗೆ ಗೌತಮನು ತಂದೊಪ್ಪಿಸಿದ,

ರೂಪವತಿಯಾಗಿ ಲಾವಣ್ಯ ತಾರುಣ್ಯಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುವ ಈ ಕನ್ಯಾ ರತ್ನ ಅಹಲ್ಯೆಯನ್ನು ವರಿಸಲು ದೇವೇಂದ್ರ, ಅಗ್ನಿ, ವರುಣರೆಲ್ಲ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಿ ಮುಂದಾ ದರು. ಆದರೆ ನಾನು ಗೌತಮನ ಗುಣ, ರೂಪ ಸಚ್ಚಾರಿತ್ರ್ಯ ಮಹತಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಅಹಲ್ಯೆಗೆ ಅವನೇ ಅನುರೂಪ ವರನೆಂದು ಮನಸಾ ಮೆಚ್ಚಿದೆ. ಆದರೆ ಅಹಲ್ಯೆ ಯನ್ನು ವರಿಸಲು ಬಂದ ದೇವಾಧಿದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಯಾರು ಮೊದಲು ಈ ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿ ಬರುವರೋ ಅವರಿಗೆ ಈ ಸುಂದರಿ ಯನ್ನು ಕೊಡುವೆ' ಎಂದು, ಪಣವನ್ನು ಇಟ್ಟೆ. ಆ ಪಂದ್ಯದಲ್ಲಿ ಗೌತಮ ಜಯಶೀಲ ನಾಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ.

ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ದೇವಾಧಿದೇವತೆಗಳಂತೆ, ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಭೂಪ್ರದ ಕ್ಷಿಣೆ ಹಾಕದೇ ಗೌತಮನು ಎದುರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಹಸುವನ್ನು ಸುತ್ತುವರಿದ; ಆ ಕಾಮ ಧೇನುವೇ ಭೂಮಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದ. ತನ್ನ ಕಾರ್ಯ ಪೂರೈಸಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದ. ಪಂದ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗನಾದ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಕರುವನ್ನು ಈಯುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಹಸು, ಸಪ್ತದ್ವೀಪ ಸಹಿತ ಪೃಥ್ವಿಗೆ ಸಮಾನವೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳ ಲಾಗಿದೆ. ಅದರಂತೆ ಶಿವಲಿಂಗ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಹಾಕಿದರೂ ಭೂಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಹಾಕಿದಂತೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಪಂದ್ಯದಲ್ಲಿ ಗೌತಮನೇ ಜಯಶೀಲನೆನಿಸಿ ಅಹಲ್ಯೆಗೆ ಮಾಂಗಲ್ಯಸೂತ್ರ ಬಂಧಿಸಿದ.

ನಾನು (ಬ್ರಹ್ಮ) ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಗೌತಮನಿಗೆ ವಾಸಯೋಗ್ಯವೆನಿಸುವ ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿ ಹಾಗೂ ಸಕಲ ಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನು ನೀಡಿದೆನು. ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಗೌತಮ ಹಾಗೂ ಅಹಲ್ಯೆಯರು ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ದಾಂಪತ್ಯ ಜೀವನ ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಅವರ ಅನ್ಯೋನ್ಯ ದಾಂಪತ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ದೇವಾಧಿದೇವತೆಗಳು ಅಚ್ಚರಿ ಹಾಗೂ ಆನಂದಪಟ್ಟರು.

ದೇವೇಂದ್ರನಂತೂ ಇವರ ಆದರ್ಶ ದಾಂಪತ್ಯ ಜೀವನವನ್ನು ನೋಡುವ ಆಶೆ ಯಿಂದ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿ ಮಾರುವೇಷದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಇಳಿದು ಬಂದ-ಇವರಾಶ್ರ ಮಕ್ಕೆ ಇವರ ಅನ್ಯೋನ್ಯ ದಾಂಪತ್ಯ ವೈಭವ ಕಂಡು, ದೇವೇಂದ್ರನೂ ಹಿರಿಹಿರಿ ಹಿಗ್ಗಿದ. ಅಹಲ್ಯೆಯ ಲಾವಣ್ಯ ತಾರುಣ್ಯಗಳನ್ನು ಕಾಮದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕಂಡು ಚಿತ್ತ ಚಂಚಲನಾದ. ಅವಳ ಅಂಗಾಂಗ ಸೌಷ್ಠವ ಅವನನ್ನು ಅರೆಹುಚ್ಚನನ್ನಾಗಿಸಿತು. ತನ್ನ ಕಾಮಾತುರ ಮನೋವೃತ್ತಿ ಫಲವಾಗಿ ಸ್ಥಾನ, ಮಾನದ ಕಲ್ಪನೆ ಇರದ ಅವನು ಪರ ದಾರಾ ವ್ಯಾಮೋಹದಿಂದ ಉಚಿತ ಕಾರ್ಯ ಇದಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನೂ ಸಹ ಗಮನಿಸದೇ ಹೋದ.

ಹೀಗಾಗಿ ಸಕಲ ಸುಖ, ಶಾಂತಿ, ಸಂಭ್ರಮ, ಪರಿವಾರದಿಂದ ವೈಭವದಿಂದ ಮೆರೆಯುವ ದೇವೇಂದ್ರ ಯಾವುದೋ ಅವ್ಯಕ್ತ ವಿರಹದುರಿಯ ದಾಹದಿಂದ ವ್ಯಥೆ ಪಡುತ್ತ ಸದಾ ಅಹಲ್ಯೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಾ ಕಾಲವ್ಯಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. 'ನನಗೆ ಅಹಲ್ಯೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಸಮಾಗಮಯೋಗವು ಎಂದು ಬರುವದೋ' ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಹಗಲಿರುಳು ಎಣಿಸುತ್ತ, ಗೌತಮಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವೇಷದಲ್ಲಿ ಕೆಲಕಾಲ ಅಲ್ಲಿದ್ದ.

ದೇವೇಂದ್ರನ ಬಹುದಿನದ ಆಶೆ ಕೈಗೂಡುವ ಕಾಲ ಒದಗಿ ಬಂದಿತೇನೊ....! ಒಂದು ದಿನ ಗೌತಮನು, ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಗೌತಮಿ ನದಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟನು. ಇಂದ್ರನು ಇದೇ ಸಮಯವೆಂದು ತಿಳಿದು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯ ಸಾಧಿಸಲು ಮುಂದಾದ, ಕೂಡಲೇ ಗೌತಮನ ರೂಪಧರಿಸಿ ಅಹಲ್ಯೆಯ ಬಳಿಗೆಹೋಗಿ ಪ್ರೀತಿ, ಪ್ರೇಮಾನುರಾಗದಿಂದ ಅವಳೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಗಮ ಮಾಡಿದ. ತನ್ನ ಪತಿಯ ವೇಷದಲ್ಲಿದ್ದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾರದೆ, ಮುಗ್ಧ ಅಹಲ್ಯೆ ಕಾಮುದ ಕರೆಗೆ ಸಹಕರಿಸಿದಳು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಗೌತಮನು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದ. ನಿತ್ಯದಂತೆ ಗಂಡನ ಆಗಮನಕ್ಕಾಗಿ ಕಾತರಿಸಿ ಚಾತಕ ಪಕ್ಷಿಯಂತೆ ಕಾದಿರುವ ತನ್ನ ಮಡದಿ ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿರುವುದನ್ನು, ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಯೋಚಿಸಿದ; ಮನದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯದ ಸುಳಿಗಾಳಿಯು ಬೀಸಿತು. ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರದ ಶಾಲೆಯ ಪರಿಚಾರಕರು ಆಶ್ರಮದ ಒಳಗೂ, ಹೊರಗೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಂದ ಗೌತಮನ ಬಗ್ಗೆ ಶಂಕೆಯಿಂದ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ, 'ಗುರುದೇವಾ ನಿನ್ನ ತಪಸ್ಸಿನ ಮಹಿಮೆ ಅಗಾಧವಾದುದು. ನೀನು ನಾನಾ ರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಬಲ್ಲೆ ಎಂಬುದು ನಮಗೀಗ ಗೊತ್ತಾಯಿತು' ಎಂದಾಗಲಂತೂ ಗೌತಮನಿಗೆ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ಕಳವಳ ಪೂರಿತ ಆತಂಕ, ಅಚಾತುರ್ಯ, ಅಪಶಕುನದ ಚಿಹ್ನೆ ಕಂಡು ಬಂದವು.

ತನ್ನ ಮನದ ಶಂಕೆಯನ್ನು ಮಡದಿಗೆ ತೋರಗೊಡದೆ, ಎಂದಿನಂತೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಅಹಲ್ಯೆಯನ್ನು 'ಇದೇನು ಈ ದಿನ ನಾನು ಎದುರು ಬಂದರೂ ಎಂದಿನಂತೆ ಮುಗುಳು ನಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಿಸದೆ, ಯಾವದೋ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ಮೌನ ತಳೆದು ನಿಂತಿರುವೆಯಲ್ಲಾ' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ. ಅವನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಅಹಲ್ಯೆ ತಬ್ಬಿಬ್ಬಾದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ದೇವೇಂದ್ರನು ಮಾರ್ಜಾಲ ರೂಪ ಧರಿಸಿ ಜಾರಿಕೊಳ್ಳಲು ಮರೆಯಾಗಿದ್ದನು.

ಅಹಲ್ಯೆ ವ್ಯಾಕುಲಳಾದಳು. ತನ್ನನ್ನು ಪತಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಾಯಾವಿಯೋರ್ವನು ಶೀಲಹರಣ ಮಾಡಿದನೆಂಬುದು ಮನದಟ್ಟಾಗಿ ಭಯಕಂಪಿತಳಾದಳು. ಅವಳ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡ ಗೌತಮನಿಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಅರೆಚಣದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಕೈಹಿಡಿದ ಮಡದಿ ತನಗೆ ಮಾಡಿದ ದ್ರೋಹ ಕಂಡು ಕಡು ಕೋಪಾವಿಷ್ಟನಾಗಿ ನುಡಿದ-'ಇದೇನು ಅವಿವೇಕ ಮಾಡಿದೆ? ಅಗ್ನಿ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಕೈಹಿಡಿದ ನನಗೆ ಈ ರೀತಿ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡಿ, ಅಕ್ಷಮ್ಯ ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದೆ.'

ಮುಂಗ್ದ ಮಡದಿಯ ಚಾರಿತ್ರ್ಯ ವಧೆ ಮಾಡಿದ ಜಾರನಾರೆಂದು ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವ ಗೌತಮನ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಬೆಕ್ಕೊಂದು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡುತ್ತ ಮರೆಯಾಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದನ್ನು ಕಂಡು "ನೀನಾರು ? ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿದರೆ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಸುಟ್ಟು ಭಸ್ಮವಾಗುವೆ" ಎಂದಾಗ ದೇವೇಂದ್ರನು, ಮುನಿಯ ಶಾಪ ತಗಲುವ ಭಯದಿಂದ ಕಪಟ ವೇಷ ಮುರಿದು, ನಿಜರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೈಮುಗಿದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ : "ಪುಣ್ಯಾತ್ಮ, ನಾನೇ ಈ ಪಾಪವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದ ಅಧಮ. ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿರಿ".

ಗೌತಮ ಜಾರನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುವ ಬದಲು, ಜ್ವಲಂತ ಜ್ವಾಲಾಮುಖಿಯಂತೆ ಅಬ್ಬರಿಸಿದ : "ಎಲೈ ಇಂದ್ರ, ನೀನು ಭಗ (ಯೋನಿ) ಮೋಹದಿಂದ, ಕಾಮುವಶನಾಗಿ, ಪಾಪಕಾರ್ಯ ಎಸಗಿದೆ. ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಗುರುದ್ರೋಹ ಮಾಡಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಮೈಯ ಮೇಲೆಲ್ಲ ಸಾವಿರ ಸಾವಿರ ಭಗಗಳಾಗಲಿ." ನಂತರ ಅಷ್ಟೇ ಕೋಪಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಅಹಲ್ಯೆಯ ಕಡೆಗೆ ಕಿಡಿಕಾರುತ್ತ "ನೀನು ಪತಿಗೆ ಎಸಗಿದ ದ್ರೋಹಕ್ಕಾಗಿ ಒಣಗಿದ ನದಿಯಾಗು" ಎಂದು ಶಪಿಸಿದ. ಅಹಲ್ಯೆಯು ಗೌತಮನನ್ನು ಕುರಿತು ನಡೆದ ಘಟನೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ವಿವರಿಸಿ, "ನಾನು ಮುಗ್ಧಳು. ಜಾರ ಇಂದ್ರ ಎಸಗಿದ ಅಪಚಾರಕ್ಕೆ ನಿರಪರಾಧಿಯಾದ ನನಗೇ ಶಿಕ್ಷೆಯೆ ?" ಎಂದು ಪತಿಯ ಮನಸನ್ನು ತಿಳಿಯಾಗಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಳು. ತನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ಆಶ್ರಮದ ಸೇವಕರು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿರುವುದಾಗಿ ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಳು. ಆಗ ಗೌತಮನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಆಲೋಚಿಸಿ ನುಡಿದ : "ತಾನಿತ್ತ ಶಾಪ ಶಮನವಾಗಬೇಕಾದರೆ– ನೀನು ಪುಣ್ಯನದಿಯಾದ ಗೌತಮಿ ನದಿಯೊಂದಿಗೆ ಸಂಗಮಿಸಬೇಕು. ಆಗ ನಿನಗೆ ಈಗಿನ ರೂಪ ಬರುವುದು".

ಗೌತಮನ ಶಾಪದ ನಿಜರೂಪವೆಂಬಂತೆ ಅಹಲ್ಯೆಯು ಬಳಲುತ್ತ ತಿಳಿನೀರ ತೆರೆಯೊಂದಿಗೆ ನದಿಯಾಗಿ ಹರಿದಳು. ಕೆಲವಾರು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಗೌತಮಿ ನದಿಯೊಡನೆ ಬೆರೆತು ಒಂದಾದಳು. ಗೌತಮನ ಶಾಪ ಶಮನವಾಯಿತು. ನದಿಯಾದ ನಾರಿಮಣಿಯು ಮತ್ತೆ ಲಾವಣ್ಯಯುಕ್ತ ದೇಹ ಧರಿಸಿದಳು. ಹಿಂದೆ ವಿಧಿ (ಬ್ರಹ್ಮ) ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಅಂದಚಂದಗಳೆಲ್ಲ ಅವಳ ಸುಕೋಮಲ ಶರೀರವನ್ನು ತುಂಬಿ ತುಳುಕಿದವು.

ಇಂದ್ರನ ಶಾಪದ ದುರಂತಮಯ ದಿನಗಳೂ ದೂರವಾದವು. ಗೌತಮನನ್ನು ಅವನು ದಿನವೂ ಅನನ್ಯ ಭಾವದಿಂದ, ದೀನವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಡುತ್ತಿದ್ದ. "ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕರುಣೆ ತೋರು, ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಾನು ಮತ್ತೆ ಮೊದಲಿನ ಚೆಲುವಿನ ರೂಪ ತಾಳುವಂತಾಗಲಿ.. "

ಅವನ ದೀನವಾಣಿ ಗುರುವಾದ ಗೌತಮನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕರಗಿಸಿತು. ಇಂದ್ರನಿಗೆ ನುಡಿದ. "ನೀನು ಗೌತಮಿನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡು. ಅದರಿಂದ ನನ್ನ ಶಾಪ ವಿಮುಕ್ತಿ ಪಡೆದು ಮತ್ತೆ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಆಗುವೆ. ಆದರೂ ಒಂದು ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ– ಸಾವಿರ ಭಗಗಳ ಬದಲು ಸಾವಿರ ಕಣ್ಣುಗಳು ನಿನಗುಂಟಾಗುತ್ತವೆ."

ಮಹಾತ್ಮಾ ಗೌತಮನ ತಪೋಮಹಿಮೆ ಘನ ಹಾಗೂ ಗಹನವೇ ಸರಿ. ಅಹಲ್ಯೆಯು ಪುನಃ ಮೊದಲಿನ ರೂಪ ಪಡೆದುದು, ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಸಾವಿರ ಕಣ್ಣುಗಳಾದುದು,ಆ ತಪೋಧನ ಗೌತಮನ ಪವಾಡ ಸದೃಶವಾದ ತಪೋಬಲದ ಫಲ !

ಅಂದಿನಿಂದ ಅಹಲ್ಯೆಯು ನದಿಯಾಗಿ ಹರಿದ ಗೌತಮೀ ಸಂಗಮ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಅಹಲ್ಯಾ ಸಂಗಮ ತೀರ್ಥವೆಂದೂ, ಇಂದ್ರನು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಇಂದ್ರತೀರ್ಥವೆಂದೂ ಹೆಸರಾದವು. ಈ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಂದ ಮಾನವರಿಗೆ ಸಕಲ ವಾಂಛಿತಾರ್ಥಗಳೂ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ನೆರವೇರುತ್ತವೆ.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಅಹಲ್ಯಾ ಸಂಗಮ ಮತ್ತು ಇಂದ್ರತೀರ್ಥ ವರ್ಣನವೆಂಬ ಎಂಭತ್ತೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಎಂಭತ್ತೆಂಟು

ಜನಸ್ಥಾನ ತೀರ್ಥ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನೆ

ಬ್ರಹ್ಮ:–ಹಿಂದೆ ಸೂರ್ಯವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನಕನೆಂಬ ರಾಜನೊಬ್ಬನಿದ್ದ. ಗುಣಾರ್ಣವಾ ದೇವಿ ವರುಣನ ಮಗಳಾಗಿದ್ದೂ, ಜನಕನ ಅರ್ಧಾಂಗಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಅವಳು ಹೆಸರಿಗಷ್ಟೆ ಜನಕನ ಜನಕನ ಅರ್ಧಾಂಗಿಯಾಗಿರದೆ, ಅವನ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮ ಮೋಕ್ಷಾದಿ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗಾರಳಾಗಿದ್ದು ಪರಮ ಪತಿವ್ರತೆಯೂ ಆಗಿದ್ದಳು. ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯ ಅವನ ಪುರೋಹಿತ. ಮೇಲಾಗಿ ಪಾರಮಾರ್ಥ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪರಮ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯಾಗಿದ್ದ.

ಒಂದು ದಿನ ರಾಜನು, ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯನನ್ನು ಕುರಿತು, ವಿನಯದಿಂದ ಕೇಳಿದ– ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠರೆ, ಮನುಷ್ಯ ಸುಖಾನುಭವದಿಂದ ಮುಕ್ತಿ ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವೆ ?

ಅವನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಾಗಿ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠನು "ಇದಕ್ಕೆ ಸಮಂಜಸ ಉತ್ತರವನ್ನು ನಿನ್ನ ಮಾವನೊಂದಿಗೆ (ವರುಣ) ವಿಚಾರಿಸಿದರೆ ತಕ್ಕ ಸಮಾಧಾನ ಪಡೆಯಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನನ್ನೇ ವಿಚಾರಿಸು" ಎಂದ. ಅವನ ಸಲಹೆ ಕೇಳಿ, ಜನಕನು ವರುಣನನ್ನು ಕುರಿತು ಅದೇ ಪ್ರಶ್ನೆ ವಿಚಾರಿಸಿದಾಗ, ಅವನು ಹೀಗೆ ನುಡಿದ : ಮಾನವನ ಸಕಲ ಮನದಿಷ್ಟಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಿಯು ಸತ್ಕರ್ಮಾಚರಣೆಯಿಂದ ಸಾಧಿಸಬಹುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಸನಾತನ ಧರ್ಮ ಸತ್ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಸತ್ಕರ್ಮ ಆಚರಣೆಯೇ ಸಕಲ ಸಾಧನೆ, ಸಿದ್ಧಿಗಳ ಮೂಲ ಉಗಮ. ಅದರಲ್ಲೂ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮಾಚರಣೆ ಎಲ್ಲ ಆಶ್ರಮಗಳಿಗೆ ವಿಹಿತ. ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಆಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ಕರ್ಮ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾದ, ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ.'

ವರುಣನ ವಿದ್ವತ್ಪೂರ್ಣ ಹಿತ ನುಡಿ ಕೇಳಿ, ಜನಕ, ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯರು ಭಯ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತರಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಅವನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. "ಓ ದೇವ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆ' ಭೋಗ ಮೋಕ್ಷಗಳೆರಡನ್ನೂ ನೀಡಬಲ್ಲ ತೀರ್ಥ ಯಾವುದಿದೆ ? ಅಲ್ಲದೆ ಅವೆರಡನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡ ದೇಶ ಯಾವುದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿರಿ."

ಅವರ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ವರುಣ ನುಡಿದ : ಪವಿತ್ರ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತ ದೇಶ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವೆನಿಸಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ದಂಡಕಾರಣ್ಯವು ಅತಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರವು. ಅಲ್ಲಿ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮಾನವನಿಗೆ ಭೋಗ ಮೋಕ್ಷಗಳೆರಡೂ ಸಿದ್ಧಿಸುವವು. ಗೌತಮೀ ನದಿಯು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು-ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಮುಕ್ತಿ ಪ್ರದಾಯಕವೂ ಅಹುದು. ಆ ನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞ, ಯಾಗ ಮಾಡಿದರೂ ಇಲ್ಲವೆ ದಾನ, ದಕ್ಷಿಣೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ದರೂ ಸಾಕು.ಅವನ ಸಕಲ ದುರಿತಗಳು ದೂರಾಗಿ, ಅವನ ಸಕಲ ವಾಂಛಿತಾರ್ಥಗಳು ಶೀಘ್ರ ನೆರವೇರುತ್ತವೆ. ಶಾಶ್ವತ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸೋಪಾನವೆನಿಸಿದೆ ಈ ಪುಣ್ಯ ನದೀ ಸ್ನಾನಪಾನ.

ಜನಕ, ಯಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯರು ವರುಣನ ಉಪದೇಶಾಮೃತ ಪಾನ ಮಾಡಿ, ತಮ್ಮ ನಗರಕ್ಕೆ ಸಂತೃಪ್ತಿ ಭಾವದಿಂದ ಮರಳಿದರು.

ಮುಂದೆ ಜನಕರಾಜನು, ಅಶ್ವಮೇಧ ಮೊದಲಾದ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿ ಸಿದನು. ಈ ಸತ್ಕಾರ್ಯ ಸಮಾರಂಭಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂ ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯನು ಪೌರೋ ಹಿತ್ಯ ವಹಿಸಿ ಯಾಗ ಸಮಾರಂಭವನ್ನು ಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಿದನು. ಗೌತಮೀ ತೀರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಮಾಡಿ ಜನಕನು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದನು. ಆಮೇಲೆ ಅನೇಕ ಜನರು ಬದುಕಿ ಬಾಳಿ ಹೋದರು. ಜನಕರಾಜರು (ಎಂದರೆ ಆ ದೇಶದ ರಾಜರು) ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ-ಗೌತಮೀನದಿಯ ಪುಣ್ಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು.

ಅಂದಿನಿಂದ ಆ ತೀರ್ಥವು ಜನಸ್ಥಾನವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಜನಕರಾಜರು ಅಲ್ಲಿ ಯಾಗ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಜನಸ್ಥಾನವೆಂದು ನಾಮ ವಿಶೇಷದಿಂದ ಕರೆಯ ಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ತೀರ್ಥವು ನಾಲ್ಕು ಗಾವುದ ಕ್ಷೇತ್ರ ವ್ಯಾಪಿಸಿದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಪೂಜೆ, ದಾನ, ದಕ್ಷಿಣೆ, ಸತ್ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದವರು, ಪಾಪರಹಿತರಾಗಿ ಪರಮ ಪದವಿ ಪಡೆಯುವರು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಈ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಮನಸಾ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡಿದರೆ ಪೂರ್ವ ಜನ್ಮಕೃತ ಪಾಪ, ಕ್ಲೇಶಗಳೆಲ್ಲ ಪಲಾಯನ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಈ ಜನಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪಿತೃ ತರ್ಪಣ, ಪಿಂಡಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಪಿತೃಗಳು ಪರಮ ಪ್ರೀತರಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಜನಸ್ಥಾನ ತೀರ್ಥವೆಂಬ ಎಂಭತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

ಅಧ್ಯಾಯ ಎಂಭತ್ತೊಂಭತ್ತು
ಅರುಣಾವರುಣಾದಿಗಳ ಗುಣ ಕಥನ

ಬ್ರಹ್ಮ:–ಎಲೈ ನಾರದ ಮುನಿ, ಅರುಣಾ ಮತ್ತು ವರುಣಾ ಎಂಬ ಉಪನದಿಗಳು ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದು ಅವುಗಳ ಉಗಮ ಕೇಂದ್ರ ಗೌತಮೀ ನದಿಯೇ ಆಗಿದೆ. ಈ ಕಿರು ನದಿಗಳು ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಿರಿದೆನಿಸಿದರೂ ಗುಣ ಪಾತ್ರಗಳಿಂದ ಹಿರಿದೆನಿಸಿವೆ. ಪರಮ ಮಂಗಳಕರ ಹಾಗೂ ಪುಣ್ಯತಮವೆನಿಸಿದ ಉಪನದಿಗಳು ಆದರಣೀಯ ವೆನಿಸಿವೆ. ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಇವು ಗಂಗಾನದಿಯನ್ನು ಸಂಗಮಿಸಿ ಆ ಪ್ರದೇಶ ವನ್ನು ಪುಣ್ಯ ಪಾವನಗೊಳಿಸಿವೆ.

ಈ ನದಿಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಒಂದು ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವಾದ ಕುತೂಹಲವೆನಿಸುವ ಪೌರಾಣಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಕಥೆಯಂತಿದೆ. ಲೋಕವಿಖ್ಯಾತ ಸೂರ್ಯನು ಕಶ್ಯಪನ ಹಿರಿಯ ಮಗ. ಅವನು ತೇಜಃಪುಂಜನೂ, ಪ್ರಭಾವ ಪೂರ್ಣನೂ ಆಗಿದ್ದು, ಅವನ ಕಿರಣಗಳು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಬೆಳಕು ನೀಡುವ ಏಕೈಕ ದಿವ್ಯ ಸಾಧನವೆನಿಸಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅವನ ಕಿರಣಗಳು ತೀಕ್ಷ್ಣವೂ ಆಗಿದ್ದು ಸಕಲ ಜೀವ, ಜಂತು, ವೃಕ್ಷಾದಿಗಳಿಗೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ತಾಪದಾಯಕವೆನಿಸುತ್ತವೆ. ಅವನದು ಬಂಗಾರದ ಮಿಂಚಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಭವ್ಯ ರಥ. ಅದಕ್ಕೆ ಬಲಿಷ್ಠ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಹೂಡಲಾಗಿದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಅವನು ಸಂಚರಿ ಸುತ್ತಾನೆ. ಜನರು ಅವನನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇಂತಹ ಲೋಕ ಬೆಳಗಿಸುವ ಬೆಳಕಿನೊಡೆಯನಿಗೆ ಥಳಕಿನ ಚೆಲುವೆ ಉಷಾ ದೇವಿ ಒಲವಿನ ಮಡದಿ. ಬಡಕಲು ದೇಹಿ ಉಷಾದೇವಿಗೆ ಗಂಡನ ಉಗ್ರ ತೇಜಸ್ಸು ತಡೆಯಲಾರದಂತಹ ತಾಪವೆನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಮಹಾಜ್ಞಾನ ತೇಜನಾದ ವೈವಸ್ವತ ಮನು ಹಾಗೂ ಯಮ ಇವರು ಉಷಾದೇವಿಯ ಮಕ್ಕಳು. ಅಲ್ಲದೆ ಯಮುನೆ ಎಂಬ ಮಗಳು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಉಷಾದೇವಿಗೆ ಗಂಡನ ಉಗ್ರ ತೇಜಸ್ಸು ತಾಳಿಕೊಳ್ಳಲಾಗದೆ ತಾನೇ ಒಂದು ಉಪಾಯ ಮಾಡಿದಳು.

ಅವಳು ತನ್ನ ರೂಪದಂತೆಯೇ ಇರುವ ಸಜೀವ ಹೆಣ್ಣು ಮೂರ್ತಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದಳು ಅವಳೇ ಛಾಯಾದೇವಿ. ಉಷಾದೇವಿಯು ಛಾಯೆಯನ್ನು ಕರೆದು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಹೇಳಿ ದಳು: "ನಾನು ತಿರುಗಿ ಬರುವ ವರೆಗೆ ನನ್ನ ಗಂಡನನ್ನೂ, ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನನ್ನಂತೆ ಮಾತೃಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದು, ಮಮತೆಯಿಂದ ಕಾಪಾಡು. ಹೆಂಡತಿಯಂತೆ ನನ್ನ ಸ್ವಾಮಿ ಯನ್ನು ಉಪಚರಿಸು. ಆದರೆ ಈ ರಹಸ್ಯ ಮಾತ್ರ ಯಾರ ಮುಂದೂ ಬಯಲು ಮಾಡಬೇಡ ಜೋಕೆ."

ಉಷೆಯ ಮಾತಿಗೆ ಛಾಯೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿದಳು. ಉಷೆ ತಂದೆಯಾದ ತ್ವಷ್ಟ್ರ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದಳು. ತಂದೆಯೆದುರು ಸೂರ್ಯನ ಉಗ್ರರೂಪ ತಗ್ಗಿಸಿ ಸೌಮ್ಯ ಸಮ್ಮೋಹಕ ರೂಪ ನೀಡಲು ಸೂಚಿಸಿದಳು. ಅವಳ ಸೂಚನೆ

ಯೇನೋ ಸಮಂಜಸವೆನಿಸಿದರೂ ಉಷೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಅಚ್ಚರಿಮಿಶ್ರಿತ ಭಯದಿಂದ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ : "ಮಗಳೇ, ಇದು ಯೋಗ್ಯ ಕಾರ್ಯವಲ್ಲ. ಅನುರೂಪ ಪತಿಯೊಡನೆ ಜೊತೆಯಾಗಿ ಬದುಕು ಮಾಡುವದು ಬಿಟ್ಟು ಹೀಗೆ ಸ್ವೇಚ್ಛಾನುವರ್ತಿನಿಯಾಗುವದು. ಗಂಡ, ಮಕ್ಕಳ, ಪಾಲನೆ ಪೋಷಣೆ ಮಾಡುವ ಹೊಣೆ ಹೊತ್ತ ನೀನೇ ಅವರೆನ್ನೆಲ್ಲ ತ್ಯಜಿಸಿ ಬಂದರೆ ಅವರ ಗತಿಯೇನು ? ನೀನು ಈ ರೀತಿ ಸ್ವೇಚ್ಛಾನುವರ್ತಿಯಾಗದೇ ತಿರುಗಿ ಪತಿಗೃಹಕ್ಕೆ ಮರಳುವದು ವಿಹಿತ. ಅದು ನಿನ್ನ ಧರ್ಮವೂ ಕೂಡ, ಇದರಿಂದ ನನಗೂ ಲೋಕಾಪವಾದದ ಭೀತಿ ತಪ್ಪುತ್ತದೆ."

ತಂದೆಯ ಹಿತವಚನ ಉಷೆಗೆ ಸರಿ ಎನಿಸದೆ, ಮುನಿಸುಗೊಂಡು, ಅವಸರದಿಂದ, ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಲು ಕುರುದೇಶಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದಳು. ಅಲ್ಲಿ ಅವಳು ವಡವಾ (ಹೆಣ್ಣು ಕುದುರೆ) ರೂಪಧಾರಣ ಮಾಡಿ, ಪತಿ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ನಿಮಗ್ನಳಾಗಿಬಿಟ್ಟಳು.

ಇತ್ತ ಛಾಯಾದೇವಿಯು ಉಷಾದೇವಿಯ ರೂಪದಿಂದ ಸೂರ್ಯನಸೇವೆ, ಮಕ್ಕಳ ಪೋಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಳು. ಸೂರ್ಯ ದೇವನಿಗೆ ಇದಾವುದರ ಅರಿವೇ ಇಲ್ಲ, ಸಂಸಾರ ಸುಖಮಯವಾಗಿ ಸಾಗಿತು. ಅವಳಿಂದ ಸಾವರ್ಣ, ಶನಿಗಳೆಂದಿಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಬರಬರುತ್ತ ಛಾಯೆ ಮಲತಾಯಿ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸ ಹತ್ತಿದಳು. ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಭೇದ ಭಾವವನ್ನೆಣಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಯಮನಿಗೆ ಇದೆಲ್ಲ ಸರಿಬರಲಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೆ ಕೋಪಾವೇಶದಲ್ಲಿ ತಾಯಿಗೆ ಕಾಲಿನಿಂದ ಒದ್ದು ಬಿಟ್ಟನು. ಅವನಿಂದಾದ ಅಪಮಾನದಿಂದ ಕನಲಿ, ಛಾಯೆಯು–"ನಿನ್ನ ಕಾಲು ಚೂರು ಚೂರಾಗಲಿ" ಎಂದು ಶಪಿಸಿದಳು.

ಅವಳ ಶಾಪದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ, ಯಮನ ಕಾಲುಗಳು ಹೋಗಲು, ಅವನು ಅಳುತ್ತ ತಂದೆಯ ಬಳಿ ಬಂದು ನಡೆದ ಸಮಾಚಾರ ಹೇಳಿದ : ನನ್ನನ್ನುಹೀಗೆ ಶಪಿಸಿದ ಇವಳು ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯೇ ? ಮಕ್ಕಳು ಎಷ್ಟೇ ದುಷ್ಟರಾದರೂ ತಾಯಿ ಎಂದಿಗೂ ಹೀಗೆ ಶಪಿಸಲಾರಳು. ಅದಲ್ಲದೆ ಈ ಹಿಂದೆ ನಾನು ಕೋಪಗೊಂಡು ಕೆಟ್ಟ ಚೇಷ್ಟೆ ಮಾಡಿದರೂ ಕಿಂಚಿತ್ತೂ ಕೋಪಾವಿಷ್ಟಳಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಇವಳು ನನ್ನ ತಾಯಿ ಅಲ್ಲ.

ಮಗನ ದೂರನ್ನಾಲಿಸುತ್ತ ತಂದೆಯಾದ ಸೂರ್ಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದ. ಜ್ಞಾನ ನೇತ್ರ ತೆರೆದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅವಲೋಕಿಸಿ ಅರಿತ. "ಇವಳು ಉಷೆಯ ಪ್ರತಿಕೃತಿ ಛಾಯಾ. ಉಷೆ ಈಗಿಲ್ಲಿರುವದಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಶಾಂತ, ಸೌಮ್ಯ, ಸುಂದರ ರೂಪ ಬರಲೆಂದು ಬಯಸಿ ಆ ಉಷೆಯು ಕುರುದೇಶದಲ್ಲಿ ವಡವಾ ರೂಪ ಧರಿಸಿ ತಪವನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಸೂರ್ಯನು ತಡಮಾಡದೆ ತಾನು ಗಂಡು ಕುದುರೆ ರೂಪ ಧರಿಸಿ ವಡವೆಯ ಬಳಿಗೆ ಧಾವಿಸಿದ. ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಪತ್ನಿಯನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳಲು ತಪನನು ತವಕದಿಂದ ಅವಳ ಬಳಿಗೆಬಂದ. ಆದರೆ ವಡವೆರೂಪದ ಉಷೆಗೆ ಕೆನೆಯುತ್ತ ನೆಗೆಯುತ್ತ ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಬರುವ ಕುದುರೆ ತನ್ನ ಗಂಡನೆಂಬುದು ಗುರುತಿಸಲಾಗದೆ ಭಯದಿಂದ, ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನತ್ತ ಓಡಿಹೋದಳು. ಅಶ್ವರೂಪದಿಂದ ಓಡುತ್ತ

ಓಡುವ ಆ ತನ್ನ ಪ್ರಾಣದರಸಿಯನ್ನು ಅಶ್ವರೂಪಿ ಸೂರ್ಯ ನಾರಾಯಣನು ಎಡಬಿಡದೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದನು.

"ಸ್ಮರಗ್ರಹವಶೇ ಜಾತಃ ಕೋ ದುಶ್ಚೇಷ್ಟಂ ನ ಚೇಷ್ಟತೇ ।"

ಕಾಮನ ಬಲೆಗೆ ಬಿದ್ದ ಮನುಜರು ಮಾಡಬಾರದ್ದನ್ನೂ ಕೂಡ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ರೀತಿ ಭಯಗೊಂಡ ಆ ವಡವೆ (ಉಷಾ) ಅನೇಕ ಗಿರಿಕಂದರಗಳನ್ನೂ ನದಿಗಳನ್ನೂ ಗೌತಮೀ ನದಿಯನ್ನೂ ದಾಟಿ ಮುನಿಗಳಾದರೂ ರಕ್ಷಿಸಬಹುದೇನೋ ಎಂದು ಆಶಿಸಿ ಜನಸ್ಥಾನವೆಂಬ ಋಷ್ಯಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ಆ ಋಷ್ಯಾಶ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಅಶ್ವರೂಪನಾದ ಸೂರ್ಯನೂ ಕೂಡ ಗೌತಮೀ ನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಆ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಕುದುರೆ ರೂಪದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಜನಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಮುನಿಗಳು ತಡೆದರು. ಅವನು ಅವರ ಅಡ್ಡಿ ಆತಂಕಕ್ಕೆ ಕುಪಿತನಾಗಿ ಅವರಿಗೆ "ನನ್ನನ್ನು ವಿನಾಕಾರಣ ತಡೆದುದಕ್ಕೆ–ನೀವು ಆಲದ ಮರವಾಗಿರಿ" ಎಂದು ಶಪಿಸಿದ. ಆಗ ಋಷಿಗಳು ಜ್ಞಾನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅರಿತರು–ಶಾಪವಿತ್ತವ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನೆಂದು.

ಹೀಗೆಂದಾಗ ಆ ಮುನಿಗಳು ಭಯದಿಂದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದರು. ಬಳಿಕ ಮಹಾದೇವಿಯೊಡನೆ ಬೆಳಕಿನೊಡೆಯನು ಬಹು ವಿಧದ ರತಿಕ್ರೀಡೆಯಾಡಿದ, ಪ್ರಿಯು ಕರಳ ಕುದುರೆ ಮುಖವನ್ನು ಚುಂಬಿಸಿದ. ಆಗ ವಡವಾರೂಪಳಾದ ಉಷೆಗೆ ಕುದುರೆ ರೂಪದಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಮೋಹಿಸಿ ಬಂದವನು–ತನ್ನ ಪತಿಯೇ ಎಂಬುದು ಖಚಿತವಾಗಿ ನಸುನಾಚಿದಳು. ಪ್ರೀತಿಯ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿ ಮುಖದಿಂದ ವೀರ್ಯವನ್ನು ಸುರಿಸಿದಳು. ಮುಂದೆ ಅವರೀರ್ವರ ಆ ವೀರ್ಯದಿಂದ ಗಂಗಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಅಶ್ವಿನೀ ಕುಮಾರರು ಜನಿಸಿದರು.

ಆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಸಾರಥಿಯಾದ ಅರುಣನು ಏಳು ಕುದುರೆಗಳುಳ್ಳ ತನ್ನ ರಥವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಯಮ, ವರುಣ, ಮನು, ಶನಿ ಇವರೆಲ್ಲ ಬಂದರು.

ಪವಿತ್ರವಾದ ತಾಪೀ ನದಿ ಹಾಗೂ ಯಮುನಾ ನದಿಗಳೂ ಸೂರ್ಯನ ಮಾವನಾದ ತ್ವಷ್ಟನೂ ಸಹ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಸೂರ್ಯನು ತನ್ನ ಉಗ್ರ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ತ್ವಷ್ಟನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅಳಿಯನ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ಅವನ ಬಿಂಬವನ್ನು ಸಾಣೆ ಹಿಡಿದು ಹಿತಮಿತವಾಗುವಂತೆ ಕಲಾತ್ಮಕವಾಗಿ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿದನು. ಸೂರ್ಯನ ಉಗ್ರ ಪ್ರಭೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಪ್ರಭಾಸ ಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಗೌತಮೀ ನದಿಯ ತೀರ ಅಶ್ವರೂಪ ಧರಿಸಿದ ಉಷೆ–ರವಿಯರ ಪುನರ್ಮಿಲನದಿಂದಾಗಿ ಪಾವನ ಭೂಮಿಯೆನಿಸಿತು. ಅವರ ಅಮರ ಮಿಲನದ ಅಪೂರ್ವ ಸಂಗಮದಿಂದಾಗಿ, ಅಶ್ವಿನೀ ಕುಮಾರರು ಜನಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಆ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಅಶ್ವತೀರ್ಥ

ವೆಂದಾಯಿತು ಸೂರ್ಯ ಶಾಪದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಋಷಿಗಳ [illegible] ಐದು ವಟವೃಕ್ಷಗಳಾಗಿ "ಪಂಚವಟಾಶ್ರಮ" ಎಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತ[illegible]

ತಂದೆ, ತಾಯಿಯರ ಅಪೂರ್ವ ಪುನರ್ಮಿಲನವನ್ನು ಕಣ್ತುಂಬ ನೋಡಲು ಬಂದ ತಾಪೀ, ಯಮುನೆಯರು ಕೊನೆಗೆ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ವಿಲೀನಗೊಂಡರು. ತಾಪೀ ಮತ್ತು ಯಮುನಾ ನದಿಗಳಿಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅರುಣಾ ಮತ್ತು ವರುಣಾ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳಿವೆ ಇದಲ್ಲದೆ, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯ [illegible] ತೀರ್ಥಗಳೂ ಆಗಿರುತ್ತವೆ

ಇಂತಹ ಪರಮ ಪವಿತ್ರ ಸಂಗಮ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ, ದಾನ, ಪಿತೃಶ್ರಾದ್ಧಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳು ದೂರಾಗುವದಲ್ಲದೆ, ಮುಕ್ತಿ ಸುಲಭದಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಿಸಬಹುದು ಅಲ್ಲದೆ ಈ ತೀರ್ಥ ಮಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದವರಾಗಲಿ, ಕೇಳಿದವರಾಗಲಿ, ಪಾಪ ಕ್ಷಯವಾಗಿ ಧರ್ಮ, ಸುಖ, ಸಂಪದಗಳು ಲಭಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಅರುಣಾ ವರುಣಾ ನದಿಗಳ ವರ್ಣನೆ
ಎಂಬ ತೊಂಭತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ತೊಂಭತ್ತು

ಗರುಡ ತೀರ್ಥ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನೆ

ಬ್ರಹ್ಮ –ಸಕಲ ವಿಘ್ನಗಳನ್ನು ದೂರಮಾಡಿ, ಸಕಲ ವಾಂಛಿತ ಪ್ರದಾಯಕವಾದ ಪುಣ್ಯಕರ ತೀರ್ಥ ಒಂದಿದ್ದು, ಅದಕ್ಕೆ ಗಾರುಡ ತೀರ್ಥವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿದೆ ಅದರ ಮಹಿಮೆ ಉದ್ಬೋಧಕವೆನಿಸುವಂತಹದಿದೆ ವಿವರಿಸುತ್ತೇನೆ, ಕೇಳು

ಆದಿಶೇಷನಿಗೆ ಮಣಿನಾಗನೆಂಬ ಮಗನಿದ್ದ ಅವನು ಶಕ್ತಿ, ಸಾಹಸದಲ್ಲಿ ಮಹಾಬಲಿಷ್ಠ ಆದರೆ ಅವನಿಗೆ ಗರುಡನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಯ ಈ ಆಂತರಿಕ ಭಯದಿಂದ ಪ್ರಾಣ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಸದಾಶಿವನನ್ನು ಸದಾ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅವನ ಅಸದೃಶ ಭಕ್ತಿಗೆ ಒಲಿದ ಗಂಗಾಧರ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ "ಕಂದಾ, ನಿನಗೇನು ವರ ಬೇಕು ಬೇಡು ಕರುಣಿಸುವೆ" ಎಂದ ಶಿವನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ತಲೆಬಾಗಿಸಿ ನಮಿತನಾಗಿ ಮಣಿನಾಗ ನುಡಿದ – "ಗರುಡನಿಂದ ನನಗೆ ಪ್ರಾಣಭೀತಿ ಇದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡು" ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡ. ಶಿವ 'ತಥಾಸ್ತು' ಎಂದು ಅಂತರ್ಧಾನನಾದ.

ಮಹೇಶ್ವರನಿಂದ ವರ ಪಡೆದ ಮಣಿನಾಗನಿಗೆ ಗರುಡನ ಭೀತಿ ತೊಲಗಿ, ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಇರಹತ್ತಿದ. ತನಗೆ ಬೇಕಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ; ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ ಗರುಡನಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹಾಯಾಗಿ ಇರಹತ್ತಿದ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಒಮ್ಮೆ ಗರುಡ ತನ್ನ ಪಾಶಗಳಿಂದ ಮಣಿನಾಗನನ್ನು ಬಂಧಿಸಿದ. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಂದಿಕೇಶ್ವರನು ಜಗದೀಶನನ್ನು ಕುರಿತು, "ಮಣಿನಾಗನು ಗರುಡನ ಹಸಿವೆಗೆ ಬಲಿಯಾಗಿರಬಹುದೆಂದು" ನುಡಿದ. ಹರನು ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಚಾರಿಸಿದಾಗ, ನಿಜವೆನಿಸಿತು. ಶಿವ ನಂದಿಗೆ ಹೇಳಿದ "ನೀನು ಹೇಳಿದ್ದು ನಿಜ. ಗರುಡನ ಬಂಧನದಲ್ಲಿರುವ ಮಣಿನಾಗನನ್ನು ಕೂಡಲೇ ಹರಿಯ ಅನುಗ್ರಹ ಬಲದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಾ."

ನಂದಿಕೇಶ್ವರನು, ಶಿವನ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಿ ಅವನ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಲು ಹರಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ. ಬಂಧನದಿಂದ ಮಣಿನಾಗನನ್ನು ಬಿಡಲು ನಾರಾಯಣನು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದರೂ ಗರುಡ ಒಗೊಡಲಿಲ್ಲ. ಹರಿಯ ಆಜ್ಞೆ ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿ "ತಿಳುವಳಿಕೆಯುಳ್ಳ ಪ್ರಭುವು ಸೇವಕರಿಗೆ ಬೇಕಾದುದನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವನು. ನೀನಾದರೋ ನಾನು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು, ನನಗಿಷ್ಟವಾದುದನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದನ್ನೇ ಅಪಹರಿಸುತ್ತಲಿರುವೆಯಲ್ಲಾ. ನಿನಗಿದು ನ್ಯಾಯವೆ ? ನಿನ್ನ ಬಲ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ನನ್ನ ಬಲ ಅಥವಾ ಸಹಾಯದಿಂದ ನೀನು ಇದು ವರೆಗೆ ದೈತ್ಯ ದಾನವರನ್ನು ಜಯಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದು, ನಿನ್ನ ಬಲದಿಂದ ಎಂದು ಸುಮ್ಮನೆ ಜಂಬ ಕೊಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವೆ" ಎಂದು ಗರ್ವದಿಂದ, ಘಣಿಶಾಯಿಯನ್ನೇ ಕೆಣಕಿದ.

ಜಗನ್ನಾಟಕ ಸೂತ್ರಧಾರಿಯು ಗರುಡನ ಗರ್ವಕ್ಕೆ ಅವನ ಅಹಂಭಾವಕ್ಕೆ ನಸುನಕ್ಕು, "ನೀನೇ ಬಲಶಾಲಿ ಎನ್ನುವ ನೀನು ಒಂದು ಕೆಲಸ ಮಾಡು. ಈಗ ನದಿಯ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಈ ನನ್ನ ಕಿರುಬೆರಳನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೋ ನೋಡೋಣ" ಎಂದೆಂದು ಸವಾಲೆಸೆದ.

ಶ್ರೀಹರಿಯು ಗರುಡನ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಕಿರುಬೆರಳನ್ನಿರಿಸಿ "ನೀನು ನಿತ್ಯವೂ ನನ್ನನ್ನು ಹೊರುವದು ನಿಜವಷ್ಟೇ ? ಈಗ ಇದರ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಚಾರವನ್ನು ನೀನೇ ವಿಚಾರಿಸು, ನಂತರ ಹೇಳು" ಎಂದೆಂದು ಹರಿಯು ತನ್ನ ಕಿರುಬೆರಳನ್ನು ಗರುಡನ ತಲೆಯ ಮೇಲಿರಿಸಲು ಅದರ ಭಾರದಿಂದ ಅವನ ತಲೆಯು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಹೋಯಿತು. ಹೊಟ್ಟೆಯು ಸಹ ಕಾಲಿನ ಕೆಳಗೆ ಅದುಮಲ್ಪಟ್ಟು ಚೂರು ಚೂರಾಯಿತು. ಸಂಕಟ ತಾಳಲಾರದೆ ಗರುಡ ಒದ್ದಾಡುತ್ತ ಹರಿಯ ರಕ್ಷಣೆ ಕೋರಿದ. ತನ್ನ ಗರ್ವಕ್ಕೆ ತಾನೇ ನಾಚಿದ.

ಅಪರಾಧ ಸಹಸ್ರಾಣಿ ಕ್ಷಮಂತೇ ಪ್ರಭವಿಷ್ಣವಃ ।
ಕೃತಾಪರಾಧೇಽಪಿ ಜನೇ ಮಹತೀ ಯಸ್ಯ ವೈ ಕೃಪಾ ॥

ಒಡೆಯರು ಸೇವಕರಾದವರ ಸಾವಿರ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಪರಾಧಿಯಲ್ಲೂ ಕೃಪೆ ತೋರಿಸುವ ಕರುಣಾಕರನು ನೀನೇ ಎಂಬುದಾಗಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುವರು

ಗರುಡನ ಶೌರ್ಯ ಸಾಹಸದ ವೀರಾವೇಶವೆಲ್ಲ ಕರಗಿ ನೀರಾಯಿತು–ಶ್ರೀಹರಿಯ ಬಲದ ಮುಂದೆ ಗರ್ವಭಂಗವಾಯಿತು. ಕೊನೆಗೆ ಲೋಕ ಮಾತೆ, ವಾತ್ಸಲ್ಯಮಯಿ, ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಮೊರೆ ಹೊಕ್ಕ ಪುತ್ರವಾತ್ಸಲ್ಯ ತೋರಲು ದೀನನಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ. ಅನಂತ ಕರುಣಾಸಾಗರಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯು ಗರುಡನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಕೇಳಿಕೊಂಡಳು– ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು. ಆಗ ಶೇಷಶಯನನು ಈಶ್ವರ ವಾಹನನಾದ ನಂದಿಯನ್ನು ಕಂಡಿತು, 'ಎಲೈ ನಂದಿಶಾ, ಈ ಗರುಡನನ್ನು ಮಣಿನಾಗನೊಡನೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಶಿವನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿರಿ. ಶಿವನ ಕೃಪಾ ಅವಲೋಕನೆಯ ಫಲವಾಗಿ ಗರುಡನು ತನ್ನ ಮೊದಲಿನ ರೂಪ ಪಡೆಯುವನು' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವರನ್ನು ಕಳಿಸಿದ.

ಆ ಮೂವರು ಮುಕ್ಕಣ್ಣನ ಮುಂದೆ ತಲೆಬಾಗಿ ನಮಿಸಿ, ನಡೆದ ವಿಷಯವನ್ನೆಲ್ಲ ನಿರೂಪಿಸಿದರು. ಆಗ ಚಂದ್ರಶೇಖರನು ಗರುಡನಿಗೆ 'ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಸುಲಭ ವಾಗಿ ದೂರ ಮಾಡುವ, ಪುಣ್ಯಮಯಿ ಗೌತಮಿ ನದಿಯಲ್ಲಿ ನೀನು ಮಿಂದು ಬಾ. ಆಗ ಮತ್ತೆ ಮೊದಲಿನಂತಾಗುವೆ' ಎಂದು ಸಲಹೆ ನೀಡಿದ. ಅವನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಗರುಡ ಮಾಡಿದಾಗ, ಮತ್ತೆ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಅವನಿಗೆ ಸುಂದರವಾದ ಜೋಡು ಚಿನ್ನದ ರೆಕ್ಕೆಗಳೂ, ವಜ್ರದೇಹವೂ, ಶಕ್ತಿಯುಕ್ತವಾದ ಅವಯವಗಳೂ ಮೂಡಿದವು.ಆನಂದ ದಿಂದ ಗರುಡನು ಶಿವನಿಗೆ ವಂದನೆಗೈದು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು.

ಗರುಡನು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದ ಆ ತೀರ್ಥವು ಗಾರುಡ ತೀರ್ಥವೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡ ಹತ್ತಿತು. ಆದರ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಮಿಂದು, ಜಪ, ಪೂಜೆಗೈದರೆ, ಶಿವ ಹಾಗೂ ವಿಷ್ಣು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿ–ಸಕಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ನೆರವೇರುವಂತೆ ಪರಮಾನುಗ್ರಹ ಮಾಡುವರು.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಗಾರುಡ ತೀರ್ಥ ವರ್ಣನೆ ಎಂಬ
ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ತೊಂಭತ್ತೊಂದು

ಗೋವರ್ಧನ ತೀರ್ಥ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನೆ

ಬ್ರಹ್ಮ:–ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಗೋವರ್ಧನ ತೀರ್ಥವೆಂಬ ಸಕಲ ಪಾಪ ಕಳೆಯುವ ಪವಿತ್ರ ಜಲಾಶಯ ಒಂದಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದವನ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಪುಣ್ಯ ಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿ. ಅದನ್ನು ನಾವು ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನೆನಸಿದರೂ ಸಾಕು. ಅರಿತೊ, ಅರಿಯದೊ, ಮಾಡಿದ ದುರಿತಗಳೆಲ್ಲ ದೂರಾಗುತ್ತವೆ.

ಬಹುಕಾಲದ ಹಿಂದೆ ಜಾಬಾಲಿ ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿದ್ದನು, ಅವನದು ವ್ಯವಸಾಯವೇ ವೃತ್ತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಜಾಬಾಲಿ ಭೂಮಿ ಉಳುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಕಠಿಣ ಚಿತ್ತ. ರಂಟೆಗೆ ಕಟ್ಟಿದ ಎತ್ತುಗಳು ಅವನ ಬಾರುಕೋಲಿನ ಪೆಟ್ಟು ತಾಳಲಾರದೆ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಕಾಮಧೇನುವು ವ್ಯಥೆಪಟ್ಟು, ನಂದಿಕೇಶ್ವರನಿಗೆ ಆ ಎತ್ತುಗಳು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ದುಃಖ ದಾರುಣ ಕಥೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿದಳು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ನಂದಿಕೇಶ್ವರನು ಅದರ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಪರಶಿವನಲ್ಲಿ ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ, ಅದರ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವದಾಗಿ ಶಿವ ನಂದಿಗೆ ಅಭಯ ಹೇಳಿ, ಅವನ ಮೂಲಕ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ಹಸು, ಕರು, ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ, ಒಂದೂ ಇರದಂತೆ ಮಾಡಿದ.

ಆಗ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸಾಯ ಕಾರ್ಯ ಸ್ಥಗಿತವಾಯಿತು. ಹಾಲು, ಹೈನಕ್ಕೆ ಅಭಾವ ತಲೆದೋರಿ ಹಾಹಾಕಾರ ಉಂಟಾಯಿತು. ಲೋಕ ಜನತೆಯೆಲ್ಲ ದೇವಾಧಿದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡಲು ಮೊರೆಯಿಟ್ಟರು. ಅವರ ಮೊರೆಯಿಂದ ಹೃದಯ ಕರಗಿದ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ನನ್ನ (ಬ್ರಹ್ಮ) ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಲೋಕದ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಒದಗಿದ ಗಂಡಾಂತರ ವಿವರಿಸಿ ಪರಿಹಾರೋಪಾಯ ಕುರಿತು ನನಗೆ ನಿವೇದಿಸಿದರು. ಆಗ ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಶಿವನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು ಸಲಹೆ ನೀಡಿದೆ.

ನನ್ನಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ದೇವತೆಗಳು ಗೌರೀ ಪ್ರಿಯನಲ್ಲಿ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟರು. ಅವನು ಅವರ ಲೋಕ ಕ್ಷೇಮ ವಿಚಾರವನ್ನು ಸಮ್ಮತಿಸಿ, ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ನಂದಿಯನ್ನು ಶರಣು ಹೋಗಲು ಉಪದೇಶಿಸಿದ. ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ ದೇವಾಧಿದೇವತೆಗಳಿಗೆ ನಂದಿ ನುಡಿದ "ದೇವತೆಗಳಿರಾ, ನೀವೀಗ ಸಮ್ಮನೆ ವ್ಯಥೆಪಟ್ಟರೇನಾವಗುವದು ? ಆದದ್ದು ಆಗಿಹೋಯಿತು. ಈಗ ನೀವುಗಳೆಲ್ಲ ಗೋಸವ ಯಾಗ ಮಾಡಿದರೆ, ಮೊದಲಿನಂತೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಗೋವುಗಳು, ಬೇಸಾಯಕ್ಕೆ ಎತ್ತುಗಳು ದೊರಕಬಲ್ಲವು. ಅವುಗಳ ಸಮೃದ್ಧಿಯಿಂದ ಲೋಕ ಮತ್ತೆ ಸುಖ, ಶಾಂತಿ, ಸಂತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಪುನರಪಿ ಹೊಂದಬಲ್ಲದು." ಎಂದು ಹೇಳಿದ. ನಂದಿಯ ಮಾತಿನಂತೆ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ಅದೇ ಗೌತಮೀ ನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ಗೋಸವ ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಪೂರೈಸಿದರು.

ಈ ಗೋಸವ ಯಾಗ ಮುಗಿಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ, ದೇವತೆಗಳ ಹಾರೈಕೆ ಫಲಿಸದಂತೆ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಗೋವುಗಳು, ಎತ್ತುಗಳು ಜನಿಸಿದವು. ಅವುಗಳ ಸಂತಾನವು ದಿನೇ ದಿನೇ ಸಂವರ್ಧಿಸುತ್ತ ನಡೆಯಿತು. ಮತ್ತೆ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಬೇಸಾಯ ಕಾರ್ಯಗಳು, ಸುಲಭ ಹಾಗೂ ಸರಾಗವಾಗಿ ನಡೆದವು. ಉತ್ತಮ ತಳಿಗಳುಳ್ಳ ಆಕಳುಗಳಿಂದ ಸಮೃದ್ಧ ಹೈನ ಸಂಪತ್ತು ದ್ವಿಗುಣ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ದೊರಕುವಂತಾಯಿತು,

ದೇವತೆಗಳು ಲೋಕ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಒಂಡೆದೆ ಕಲೆತು ಜರುಗಿದ ಆ ಸ್ಥಳವೇ ಇಂದಿಗೂ 'ಗೋವರ್ಧನ ತೀರ್ಥ' ವೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿರುವ ಸುತ್ತು ಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶದ ಸಸ್ಯ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ, ಸಾವಿರ ಸಾವಿರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ

ಗೋವುಗಳು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುವದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಪಶು ಸಂಪತ್ತಿನ ಆಗರವೆನಿಸಿದ ಈ ತೀರ್ಥವು ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಸಾರ್ಥಕ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದೆ ಎಂದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿ ಆಗಲಾರದು.

ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಸಾವಿರಾರು ಗೋವುಗಳು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದ ಹಾಗೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗುವದು. ಇನ್ನು ದಾನ, ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಫಲವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲು ಶಬ್ದ ಸಾಲವು.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಗೋವರ್ಧನ ತೀರ್ಥ ಮಹಿಮಾ
ವರ್ಣನವೆಂಬ ತೊಂಭತ್ತೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ತೊಂಬತ್ತೆರಡು

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ತೀರ್ಥ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನ

ಬ್ರಹ್ಮ: ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಬಹು ಕಾಲ ಮಳೆ ಬಾರದೆ ಜಲಕ್ಷಾಮ ತಲೆದೋರಿತು. ಆಗ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಮುನಿಯು ಗೌತಮೀ ನದಿ ತೀರದಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಂದಿನ ಬರಗಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ತಪಸ್ವಿಯ ಹೆಂಡತಿ, ಮಕ್ಕಳೂ ಸಹ ಆಹಾರ ಕೊರತೆಯಿಂದ ಕೃಶರಾಗಿದ್ದರು. ಒಂದು ದಿನ ಹೆಂಡತಿ, ಮಕ್ಕಳು ಉಪವಾಸ ಇರುವದನ್ನು ಸಹಿಸದೆ, ಆ ಮುನಿಯು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಅವರಿಗಾಗಿ ಎಲ್ಲಿಂದಾದರೂ, ಆಹಾರ ತರಲು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದ. ಶಿಷ್ಯರೂ ಸಹ ಹಸಿವೆಯಿಂದ ಕಂಗಾಲಾಗಿದ್ದರು. ಕೂಡಲೇ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಆಹಾರದಕ್ಕಾಗಿ ಅಲೆದಲೆದು ದಣಿದರೂ, ಎಲ್ಲಿಯೂ ಆಹಾರ ದೊರಕದೆ, ಕೊನೆಗೆ ಬರಗಾಲದಲ್ಲಿ ತಿನ್ನಲು ಆಹಾರ ಸಿಕ್ಕದೇ ಸತ್ತ ಬಡಕಲು ನಾಯಿಯೊಂದು ದೊರಕಿತು. ಕೂಡಲೇ ಶಿಷ್ಯರು ಅದನ್ನೇ ತಂದು ಗುರುವಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದರು. ಮುನಿಯು ಅದನ್ನೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು.

ನಂತರ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ನಾಯಿಯ ಮಾಂಸವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ, ನೀರಿನಿಂದ ತೊಳೆದು ಬೇಯಿಸಿ ನಂತರ ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮ ಮಾಡಿದ ನಂತರ, ದೇವ, ಪಿತೃಪರಿವಾರಕ್ಕೆ ನಿವೇದಿಸಿ ಮಿಕ್ಕದ್ದನ್ನು ಆಹಾರವಾಗಿ ಉಣ್ಣೋಣ ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಿದ. ಅವನ ಮಾತಿನಂತೆ ಶಿಷ್ಯರು ಮಾಂಸ ಬೇಯಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ, ದೇವದೂತ ಅಗ್ನಿಯು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿರುವ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ನಡೆದ ಸಮಾಚಾರ ತಿಳಿಸಿ, ನಾಯಿಯ ಮಾಂಸ ತಿನ್ನಬೇಕಾದ ದುರ್ಧರ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಿರುವದನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ. ಈ ಪ್ರಸಂಗ ಮುಂದಾಗಿ ತಪ್ಪಿಸಲು, ದೇವೇಂದ್ರ ಗಿಡುಗನ ರೂಪದಿಂದ ಹಾರಿ ಬಂದು ಮಾಂಸದ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನೇ ಅಪಹರಿಸಿದ.

ಶಿಷ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ನಡೆದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಿಗೆ ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಕಡುಕೋಪಗೊಂಡ. ತನಗೆ ಶಾಪ ತಗಲುವದೆಂಬ ಆತಂಕ ಭಯದಿಂದ ಗಿಡುಗನಾಗಿ ಬಂದ, ದೇವೇಂದ್ರ ಆ ಮಾಂಸದ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮಧು (ಅಮೃತ) ತುಂಬಿದ; ಮೊದಲಿನಂತೆ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಬೆಂಕಿಯ ಮೇಲಿರಿಸಿದ. ಅಷ್ಟಾದರೂ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಕೋಪ ಶಮನವಾಗದೆ, 'ಎಲೈ ಇಂದ್ರನೆ, ನಾಯಿಯ ಮಾಂಸವನ್ನೇ ನಮಗಿಡು, ಈ ಅಮೃತವನ್ನೇ ನೀನು ತೆಗೆದುಕೋ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಭಸ್ಮ ಮಾಡುವೆ' ಎಂದು ಗುಡುಗಿದ. ಅದಕ್ಕೆ ಇಂದ್ರನು ಹೆದರಿ ನಡುಗುತ್ತ ನುಡಿದ: 'ಮುನಿವರಾ, ಈ ಅಮೃತವನ್ನೇ ಹೋಮ ಮಾಡಿ ಶಿಷ್ಯರು, ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಉಣ್ಣು. ಅಪವಿತ್ರ ಮಾಂಸದಿಂದ ನಿನಗೇನು ಪ್ರಯೋಜನ ?'

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಯೋಚಿಸಿ ನಂತರ ನುಡಿದ–'ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲ ಹಸಿವಿನಿಂದ ಬಳಲಿ ಸಾಯುತ್ತಿರುವಾಗ ನಾನು ಉಣ್ಣುವದು ನ್ಯಾಯವೆ? ನೀತಿಯೇ? ಧರ್ಮವೇ? ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಮೃತವು ಲಭಿಸುವದಾದರೆ ನನ್ನ ಪಾಲಿಗೂ ಅಮೃತವಿರಲಿ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ದೇವತೆಗಳೂ, ಪಿತೃಗಳೂ, ಈ ನಾಯಿಯ ಮಾಂಸ ತಿನ್ನಬೇಕು, ಆಮೇಲೆ ಮಿಕ್ಕ ಮಾಂಸವನ್ನು ನಾನು ತಿನ್ನುವೆ' ಎಂದು ನುಡಿದ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ನಾಯಿಯ ಮಾಂಸವನ್ನೇ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹವಿರ್ಭಾಗ ಕೊಡಲು ಮುಂದಾದಾಗ, ಇಂದ್ರನು ಕೂಡಲೇ ಮೇಘಗಳನ್ನು ಕರೆದು ಅಮೃತ ಮಳೆ ಕರೆಸಿದ. ತತ್ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಭೂಮಿಯು ಜಲ, ಸಸ್ಯ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ತುಂಬಿ ಸಮೃದ್ಧ ಬೆಳೆಯಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುವಂತಾಯಿತು,

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಮುನಿಯು ಇಂದ್ರನು ಕೊಟ್ಟ ಅಮೃತವನ್ನು ದೇವಾಧಿದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದ. ಮೂರುಲೋಕಕ್ಕೆ ಸುಖ ಉಂಟಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ. ನಂತರ ಶಿಷ್ಯ ಸಮೂಹದೊಡನೆ, ತಾನೂ, ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳೂ ಉಂಡು ತೃಪ್ತಿಹೊಂದಿದರು. ಇಂದ್ರನು ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಅಮೃತ ಜಲ ಸುರಿಸಿದ ಸ್ಥಳ ಮಹಾಪಾವನ ತೀರ್ಥವಾಯಿತು ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಂಸದ ಬದಲು, ಅಮೃತವನ್ನು ಸೇವಿಸುವಂತಾಯಿತು. ಅದಕ್ಕೆ 'ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ತೀರ್ಥ' ವೆಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದೇ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಕೆಲವರು, 'ಮಧು ತೀರ್ಥ ವೆಂದು ಕರೆದರೆ, ಕೆಲವರು 'ಇಂದ್ರ ತೀರ್ಥ'ವೆಂದೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ವೇದ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಇದೇ ತೀರ್ಥವನ್ನು 'ಪರ್ಜನ್ಯ ತೀರ್ಥ' 'ಶ್ಯೇನ ತೀರ್ಥ'ವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ.

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಉದಾರ ಗುಣದ ಮಹಿಮೆಯ ದ್ಯೋತಕವೆಂಬಂತೆ ಈ ತೀರ್ಥವು ಸಕಲದುರಿತ ಕಳೆಯುವ ಪರಮ ಪಾವನವೆನಿಸಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ, ದಶರಥನ ಮಗ ರಾಮಚಂದ್ರನು ಸೀತೆಯೊಡನೆ ಗೌತಮಿ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಪಿತೃತರ್ಪಣ ನೀಡಿದ್ದರಿಂದ ಪಿತೃತೀರ್ಥವೆಂದು ಇನ್ನೊಂದು ತೀರ್ಥವಿದ್ದು, ಸಕಲ ಮನೋರಥ ಪೂರ್ಣ

ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಇದು ಆದರ್ಶ ತೀರ್ಥವೆನಿಸಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ, ದಾನ, ಪೂಜೆಗಳಿಂದ ಪಿತೃಗಳು ಪ್ರೀತರಾಗುವರು.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ತೀರ್ಥ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನ ಎಂಬ ತೊಂಭತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ತೊಂಭತ್ತಮೂರು

ಧೌತಪಾಪ ತೀರ್ಥ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನ

ಬ್ರಹ್ಮ : ಸ್ಪರ್ಶ, ಸ್ಮರಣ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಘೋರ ಪಾಪವನ್ನು ಕಳೆದು ಪರಮಪಾವನ ಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ತೀರ್ಥ ಒಂದಿದೆ. ಅದುವೇ 'ಪಾಪಪ್ರಣಾಶನತೀರ್ಥ'ವೆಂದು ಪ್ರಪಂಚ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿ ಪಡೆದಿದೆ. ಆದರ ಕಥಾನಕವು ಮನೋರಂಜಕವಾಗಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಓದುತ್ತಾ ಹೋದಂತೆ, ಇಲ್ಲವೆ ಚಿತ್ತವಿಟ್ಟು ಆಲಿಸುತ್ತ ಹೋದ ಹಾಗೆ ಪಾಪದ ಭಯವೇ ಇಲ್ಲದಂತಾಗುತ್ತದೆ.

ಬಹು ಕಾಲದ ಹಿಂದೆ ಧೃತವ್ರತನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಬ್ಬನಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಮಹೀದೇವಿ ಎಂಬ ಸುಂದರಿಯಾದ ಮಡದಿ. ಅವರಿಗೆ ಸನಾಜ್ಜಾತನೆಂಬ ಒಬ್ಬನೇ ಮಗ. ಕಾಲವಶದಿಂದ ಧೃತವ್ರತನು ಅಲ್ಪ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮರಣ ಹೊಂದಿದ. ಪತಿ ಮರಣಾನಂತರ ಬಾಲವಿಧವೆಯಾದ ಮಹೀದೇವಿಯು ಮಗನೊಡನೆ, ನಿರಾಶ್ರಿತಳಾಗಿ ಅಲೆಯುತ್ತ ಗಾಲವಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿದಳು. ಅಲ್ಲಿರುವ ಗಾಲವ ಮುನಿಗೆ ಮಗನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಬಿಟ್ಟು, ತಾನು ಮಾತ್ರ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಅಲ್ಲಿರದೇ ಹೊರಟು ಬಿಟ್ಟಳು. ಅವಳನ್ನು ಬಾಲವಿಧವೆ, ರತಿ ಸುಖ ಪಡೆಯುವ ಆಶೆ ಅತಿಯಾಗಿದ್ದಿತು. ಪರಪುರುಷರ ಸಹವಾಸದ ಬಯಕೆ, ಪಾಪ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತಳಾಗಿದ್ದಳು. ಹೀಗಾಗಿ ಏನೇನೋ ನೆಪಹೇಳಿ ಗಾಲವಾಶ್ರಮ ತೊರೆದು ಹೊರಟು ಹೋದಳು.

ಇತ್ತ ಅವಳ ಮಗನು ಗಾಲವ ಮುನಿಯ ಶುಶ್ರೂಷೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ದೊಡ್ಡವನಾದ. ವೇದ ವೇದಾಂಗಗಳನ್ನು ಕಲಿತ. ಆದರೆ ಸಂಯಮಶೀಲನಾಗದೆ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಪಾಲಿಸದೆ. ಕಾಮಾಸಕ್ತನಾಗಿ ಹಗಲಿರುಳೂ ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿನಿರತನಾಗಿ ವಿಷಯ ಲಂಪಟನಾದ. ಆಶ್ರಮದ ಕಟ್ಟುಪಾಡಿನ, ಸರಳ, ಸಂಯಮ ಜೀವನ ಅವನಿಗೆ ಸರಿ ಬಾರದೆ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಅವನೂ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟ. ಅವನ ತಾಯಿ, ಮಹಿದೇವಿಯು ಅನೇಕ ಜಾತಿಯ ಜನಗಳು ತುಂಬಿರುವ ಜನಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವೇಶ್ಯಾವಾಟಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ಉಪಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ತಾರುಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಡಿವಾಣವಿಲ್ಲದ ಕಾಮಾಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳ ಸನಾಜ್ಜಾತನೂ ಸಹ ದೇಶಗಳನ್ನು ಅಲೆಯುತ್ತಾ ಕಾಲ

ವಶಾತ್ ಅದೇ ಜನಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು ವಾಸಿಸತೊಡಗಿದ. ಮುಹೀದೇವಿಗೆ ಇವನು ತನ್ನ ಮಗನೆಂಬುದು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಸನಾಜ್ಞಾತನಿಗೂ ಅವಳು ತನ್ನ ತಾಯಿ ಎಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ ಮಾತೃವಿನೊಡನೆ ಮಗನೇ ಸುಖಸವಿದಾಗವು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರಲು ಆ ಕಾಮುಕರಿಗೆ ತಾವು ಯಾರೆಂಬುದು ಪರಸ್ಪರರು ಪರಿಚಯ ಹೊಂದದೇ ಹೋದದ್ದು ವಿಧಿ ವಿಪರ್ಯಾಸ! ಹೀಗೆ ತನ್ನ ತಾಯಿಯೊಡನೆ ದಿನ ದಿನವೂ ಕಾಮಪಿಪಾಸೆ ಹಿಂಗಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಾಗ, ಸನಾಜ್ಞಾತನಿಗೆ, ಧರ್ಮಿಷ್ಠನಾದ ತಂದೆಯ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅರಿವು ಮೂಡಹತ್ತಿತು. ತನ್ನ ಕಾಮವೃತ್ತಿ ಜೀವನದಲ್ಲಿ, ಅವನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕರ್ಮ ಮಾತ್ರ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ತನ್ನ ವಿದ್ಯೆಯ ಬಲದಿಂದ ಹೇರಳ ಹಣವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ತಾನು ಮೆಚ್ಚಿದ ವೇಶ್ಯೆಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನು ಪ್ರತಿದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಎದ್ದು, ಶೌಚ, ಸ್ನಾನ, ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಮುಗಿಸಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ತನ್ನ ಕಾಯಕ ಆರಂಭಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಬೆಳಗಿನಲ್ಲಿ ಗೌತಮಿ ನದಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಅವನ ಶರೀರವು ವಿರೂಪವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದು, ಮೈಯಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಕುಷ್ಠರೋಗ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೀವು, ರಕ್ತಗಳಿಂದ ಮಲೀನತೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ನದಿಯಲ್ಲಿ ಶುಭ್ರಸ್ನಾತನಾಗಿ ಬರುವಾಗ ಅವನಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ ಬದಲಾವಣೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಮೈಮೇಲೆ ಯಾವ ರೋಗದ ಚಿಹ್ನೆಯೂ ತೋರದೇ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದೊಪ್ಪುವ ಮುಖ ದಲ್ಲಿ ಆಕರ್ಷಣೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ರೀತಿ ಎರಡು ಬಗೆಯ ರೂಪಾಂತರದ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಮಾತ್ರ ಅವನು ತಿಳಿಯದೇ ಹೋದ.

ಪೂಜ್ಯನೂ, ತಪಸ್ವಿಯೂ ಆದ ಗಾಲವ ಮುನಿಯು ಅನುಗಾಲವೂ, ಗೌತಮಿ ನದಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತ ಶಿಷ್ಯರೊಡನೆ ವಾಸವಾಗಿದ್ದನು. ಈ ಸನಾಜ್ಞಾತನು ಆ ಗಾಲವಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಮುನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಸ್ನಾನದ ಮೊದಲು ಹಾಗೂ ಆ ನಂತರದ ಅವಧಿ ಯಲ್ಲಿ ಅವನಲ್ಲಾಗುವ ದೈಹಿಕ, ಮಾನಸಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿ ಸಿದ ಗಾಲವ ಮುನಿಗೂ ಅಚ್ಚರಿ, ಆನಂದ. "ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಏನಿರಬಹುದು" ಎನ್ನುವ ಸಹಜ ಕುತೂಹಲ ಬೇರೆ. ತನ್ನನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಹೊರಡಲಿರುವ ಸನಾ ಜ್ಞಾತನನ್ನು ಕುರಿತು ಮುನಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ: "ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ನೀನು ಯಾರು? ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವೆ? ನಿನ್ನ ಹೆಸರೇನು? ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಯಾರು? ನೀನು ಯಾವ ವೃತ್ತಿ ಯಲ್ಲಿರುವೆ?

ಹೀಗೆ ಹಲವಾರು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸದೇ ಸನಾಜ್ಞಾತನು "ಸರಿಯಾಗಿ ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡು ನಾಳೆ ಹೇಳುವೆ," ಎಂದು ಸೌಜನ್ಯದಲ್ಲಿ ನುಡಿದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಮರಳಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದ. ಆ ರಾತ್ರಿ ಸುಖ ಭೋಜನಾ ನಂತರ ವೇಶ್ಯೆಯಾದ ಮುಹೀದೇವಿ ಯೊಡನೆ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಪವಡಿಸಿದ. ಅವನಿಗೆ ಗಾಲವನ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ

ಬಂದು ಅವಳನ್ನು ಕುರಿತು:–ನಿನ್ನ ಹೆಸರೇನು ? ಕುಲ, ಗೋತ್ರ ಯಾವುದು ? ನಿನಗೆ
ಬಂಧು ಬಳಗ ಎಂಬುವವರು ಇಲ್ಲವೆ ಹೇಗೆ"–ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ. ಆಗ ವೇಶ್ಯೆಯು
ತನ್ನ ಪೂರ್ವೋತ್ತರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿದಳು. ಅದನ್ನು ಕೇಳುತ್ತ ಅವನು
ಒಮ್ಮೆಲೆ ಮತಿ ಭ್ರಮೆಗೊಂಡವನಂತೆ, ಭೂಮಿಗೆ ಉರುಳಿದ. ವೇಶ್ಯೆಯು ಗಾಬರಿ
ಯಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಉಪಚರಿಸಿದಳು. ನಂತರ ಪ್ರಜ್ಞಾವಸ್ಥೆಗೆ ತಲುಪಿದ ಸನಾಜ್ಞಾ
ಜಾತ ದುಃಖಾಶ್ರು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ನಡುಗುವ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ನುಡಿದ:–ನೀನು ನನ್ನನ್ನು
ಹೆತ್ತು ಸಾಕಿ ಸಲುಹಿದ ತಾಯಿ. ನೀನು ಹೇಳಿದ ಆ ಧೃತವ್ರತನೇ ನನ್ನ ತಂದೆ.
ಇಂತಹ ಘೋರ ಪ್ರಸಂಗ ನನಗೆ ದುರದೃಷ್ಟದಿಂದ ಉಂಟಾಗಿದೆ. ನನ್ನ ಕಾಮುಕ
ಜೀವನಕ್ಕೆ ಧಿಕ್ಕಾರವಿರಲಿ...

ಹೀಗೆ ಪರಸ್ಪರರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ದುಃಖಿಸುತ್ತ, ಹಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಕಾಲ ಕಳೆ
ದರು ಬೆಳಗಾಯಿತು. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಗಾಲವ ಮುನಿಯ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ
ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡುತ್ತ ನುಡಿದ:–"ಮುನಿವರಾ, ನಾನು ಧೃತವ್ರತನ ಮಗ. ಈ
ವೇಶ್ಯೆಯೇ ನನ್ನ ತಾಯಿ" ಎಂದು ಪರಿಚಯ ಹೇಳಿ ತಾನು ಮಾತೃಗಮನದಿಂದ
ಘೋರ ಪಾಪ ಎಸಗಿರುವ ವಿಷಯ ವಿವರಿಸಿದ. ಇದಕ್ಕೇನು ಪರಿಹಾರವೆಂದು
ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ.

ಅವನ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಕ್ಕೆ ಅನುಕಂಪಗೊಂಡ ಮುನಿ ಸಂತೈಸುತ್ತ ನುಡಿದ:–ನೀನು
ದುಃಖಿಸಬೇಡ. ನನಗೀಗ ಎಲ್ಲವೂ ಅರ್ಥವಾಯಿತು. ಹೌದು. ನೀನು ಮಾಡಿದ
ಪಾಪವೆಲ್ಲವೂ ಗಂಗಾನದಿಯ ಸ್ನಾನದಿಂದ ಪರಿಹಾರವಾಗಿದೆ, ಈ ತೀರ್ಥ ಮತ್ತು
ಗಂಗಾದೇವಿಯ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ನೀನು ಪುನೀತನಾಗಿರುವೆ. ಬೆಳಗಿನ ಹೊತ್ತು ನಿನ್ನ
ರೂಪವು ಪಾಪಮಯವಾಗಿ ವಿಕಾರ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಪುನಃ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದ ನಂತರ
ನಿನಗೆ ಸುಂದರ ರೂಪ ಬಂದೊದಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ನಾನು ದಿನವೂ
ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಮನಗಾಣುತ್ತಿದ್ದೆ.

ನೀನೀಗ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವುದೇನೂ ಇಲ್ಲ. ವೇಶ್ಯೆಯಾದ ನಿನ್ನ ತಾಯಿ ಪಶ್ಚಾ
ತ್ತಾಪದ, ಪುಟಕ್ಕಿಟ್ಟ ಬಂಗಾರದಂತೆ ಪರಿಶುದ್ಧಳಾಗಿರುವಳು, ಆದರಲ್ಲಿ ತಿಲಮಾತ್ರರೂ
ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ ಯಾಕೆಂದರೆ–

ಸತ್ಸಂಗತೋ ಮಹಾಪುಣ್ಯಾನ್ನಿವೃತ್ತಿರ್ದೈವತೋ ಭವೇತ್ ।
ಆತ್ಮಾರ್ಥ ಮನುತಪ್ತೇಯಂ ಪ್ರಾಗಾಚರಿತಪುಣ್ಯತಃ ॥

ದೈವಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ದೊರೆಯುವ ಸಜ್ಜನರ ಸಹವಾಸ ಮಹಾ ಪವಿತ್ರ. ಈ
ನಿನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಸತ್ಪುರುಷನಾದ ಪತಿಯ ಸಹವಾಸ ದೊರಕಿದ್ದಿತು. ಅವಳೀಗ
ತನ್ನ ಹೇಯ ಜೀವನದಿಂದ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಆದರಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧಳೂ
ಆಗಿದ್ದಾಳೆ. ಗಂಗಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದಾಗ, ದೈಹಿಕವಾಗಿ, ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ, ಪೂರ್ಣ
ಪರಿಶುದ್ಧಳಾಗುತ್ತಾಳೆ. ನೀವಿನ್ನು ಚಿಂತಿಸಬೇಡಿರಿ; ದುಃಖಿಸಬೇಡಿರಿ."

ಗಾಲವನ ಉಪದೇಶದಂತೆ, ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಆ ಗಂಗಾ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರು; ಪರಿಶುದ್ಧರಾದರು. ಅಂದಿನಿಂದ ಆ ತೀರ್ಥವು 'ಧೌತತೀರ್ಥ'ವೆಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಅದಕ್ಕೆ 'ಪಾಪ ಪ್ರಣಾಶನ ತೀರ್ಥ'ವೆಂದೂ ಕರೆಯುವ ರೂಢಿ ಇದೆ.

ಇತಿಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಧೌತ ತೀರ್ಥ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನ ಎಂಬ
ತೊಂಭತ್ತಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ತೊಂಭತ್ತನಾಲ್ಕು

'ಶ್ವೇತ ತೀರ್ಥ' ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನ

ಬ್ರಹ್ಮ : ಬಹು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ, ಶ್ವೇತನೆಂಬ ಮುನಿಯಿದ್ದ. ಅವನು ಗೌತಮ ಋಷಿಯ ಸ್ನೇಹಿತ. ಗೌತಮೀ ನದಿಯ ಪ್ರಶಾಂತ ಪರಿಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಶ್ವೇತಾಶ್ರಮ. ಸದಾ ವಿನಯಿಯಾಗಿ ಅವನು ಅತಿಥಿ ಸತ್ಕಾರ ಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ಹೆಸರುವಾಸಿ. ಅವನು ಶಿವನ ಪರಮ ಭಕ್ತ. ಕಾಲಾನುಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅವನು ಸಾಯುಜ್ಯ ಹೊಂದಲು, ಅವನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯುವದಕ್ಕಾಗಿ ಯಮದೂತರು ಬಂದರು.

ಈ ಪರಮ ಶಿವಭಕ್ತನ ಮನೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಯಮದೂತರು ಭಯಗೊಂಡ ಹಾಗೇ ನಿಂತರು, ಬಹುಕಾಲ. ಚಿತ್ರಗುಪ್ತ ಯಮನಿಗೆ ವರದಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದ. ಕೊನೆಗೆ ಯಮನೇ ದಂಡಧಾರಿಯಾಗಿ, ತನ್ನ ವಾಹನವನ್ನೇರಿ, ಶ್ವೇತಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋದ. ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವ ತನ್ನ ದೂತರನ್ನು ಕಂಡ. ಅವರು ನಿಂತ ಕಾರಣವನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಅವರೆಂದರು : "ಮಹಾ ಶಿವಭಕ್ತ ಈ ಶ್ವೇತನನ್ನು ನೋಡಲು ನಮ್ಮಿಂದಾಗದು" ಆಗ ಮೃತ್ಯುವು ಪಾಶವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಶ್ವೇತನ ಬಳಿಗೆ ಹೋದ. ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಂದಿ ನಿಂತಿದ್ದ. ಪಾಶವಿಡಿದು ಬಂದ ಮೃತ್ಯುವನ್ನೇ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ "ನಿನಗಿಲ್ಲೇನು ಕೆಲಸ? ನಡೆ ಆಚೆಗೆ."

ತಾನು ಶ್ವೇತನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯಲು ಬಂದಿರುವುದಾಗಿ ನುಡಿದು, ಮೃತ್ಯು ಕಾರ್ಯೋನ್ಮುಖನಾದ. ಆದನ್ನು ನೋಡಿ ಕುಪಿತನಾದ ನಂದಿ ಶಿವದಂಡದಿಂದ ಮೃತ್ಯುವನ್ನೇ ಹೊಡೆದುರುಳಿಸಿದ. ಈ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಯಮದೂತರು ಭಯಭೀತರಾಗಿ ಓಡಿಹೋಗಿ ಯಮಧರ್ಮನ ಎದುರು ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ವಧಿಸಿದ ವಿಚಾರ ತಿಳಿಸಿದರು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಯಮಧರ್ಮ ಉತ್ತಪ್ತ ಕೋಪಾವಿಷ್ಟನಾಗಿ, ಚಿತ್ರಗುಪ್ತ, ಭೂತ, ಬೇತಾಳಗಳು, ಮನೋರೋಗಗಳು. ದೈಹಿಕ ವ್ಯಾಧಿಗಳು, ತಾಪತ್ರಯಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಜಾಗ್ರತರಾಗಿ, ಕೂಡಲೇ ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ತನ್ನೊಡನೆ ಬರುವಂತೆ ಆಜ್ಞೆ ನೀಡಿದ. ಎಲ್ಲರೂ ವಾಹನಾರೂಢನಾದ ಯಮನೊಡನೆ ಹೊರಟರು.

ಯಮನು ತನ್ನ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಬರುವದನ್ನು ಕಂಡ ನಂದಿಯು ಆಯುಧವನ್ನು ಹಿಡಿದು ವಿನಾಯಕ, ಷಣ್ಮುಖ, ಭೂತನಾಥ, ದಂತೀ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ಯುದ್ಧ ಸನ್ನದ್ಧರಾಗಿರಲು ಸೂಚಿಸಿದ. ಕೊನೆಗೆ ವಾಗ್ವಾದ ಕಾವೇರಿ ಹಣಾಹಣಿ ಯುದ್ಧ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಯಮದೂತ ಶಿವದೂತರಲ್ಲಿ ಘನಘೋರ ಯುದ್ಧ ಸಂಭವಿಸಿ, ಕುಮಾರ ಸ್ವಾಮಿ ಯಮದೂತರನ್ನು, ಯಮನನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ಹಣ್ಣುಗಾಯಿ ಮಾಡಿ ಮಣ್ಣುಮುಕ್ಕಿಸಿದ. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅಳಿದುಳಿದ ಯಮದೂತರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಯಮನ ತಂದೆಯಾದ ಸೂರ್ಯದೇವನಲ್ಲಿ ಗೋಳಿಟ್ಟರು. ಸೂರ್ಯನು ಆ ದುಃಖ ದುರಂತ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ನನ್ನ (ಬ್ರಹ್ಮನ) ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದಾಗ, ನಾನೂ ತಲ್ಲಣಿಸಿ ದಾರಿಗಾಣದೆ, ವಿಷ್ಣು, ಚಂದ್ರ, ಅಗ್ನಿ, ವರುಣ, ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವತೆಗಳು, ಲೋಕಪಾಲಕರೊಡನೆ ಯಮನಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಧಾವಿಸಿದೆವು.

ಗೌತಮಿ ನದಿ ತೀರದಲ್ಲಿ ಯಮನು ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಮೃತನಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದನು. ಮೃತ್ಯುದೇವತೆಯಾದ ಯಮನಿಗೂ ಇಂತಹ ದಾರುಣ, ದುರಂತ ಸಂಭವಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡ ನಾವೆಲ್ಲ ಶಿವನನ್ನೇ ಮೊರೆಹೊಕ್ಕೆವು ನಮ್ಮ ಮೊರೆ ಕೇಳಿ ಮಹಾದೇವ ಮುಮಂತೆ ತೋರಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಸಮಾಚಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿ ಅರಿತ. ದೇವಾಧಿದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ಶಿವನಿಗೆ "ಓ ಲೋಕದೊಡೆಯ, ಯಮನ ಸಾವಿನಿಂದ, ಮುಂದಿನ ಲೋಕ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ಸ್ಥಗಿತಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಯಮನ ಕರ್ತವ್ಯದೊಡನೆ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನ ಕಾರ್ಯವೂ ನಡೆಯುವದು, ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಪೂರಕ ಕಾರ್ಯವೆನಿಸಿದ್ದು, ನ್ಯಾಯ ಸಮ್ಮತವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಯಮನನ್ನೂ ಅವನ ಸೇನಾ ಪರಿವಾರವನ್ನೂ ಬದುಕಿಸಿ ಉಪಕರಿಸು" ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡೆವು.

ಶಿವನು ನಮ್ಮ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಸಮ್ಮತಿ ನೀಡಿ ಮತ್ತೆ ನುಡಿದ "ನಾನೀಗ ಯಮನನ್ನು ಬದುಕಿಸುವೆ. ಆದರೆ ನನ್ನದೊಂದು ಮಾತನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು. ನನ್ನ ಭಕ್ತರು ಮರಣ ಹೊಂದಕೂಡದು" ಎಂದಾಗ ದೇವತೆಗಳು ವಿರೋಧದ ಧ್ವನಿಯೆತ್ತಿ ನುಡಿದರು:

"ಇದೆಂತಹ ಮಾತು! ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಮರಣವೇ ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಜನಗಳೆಲ್ಲರೂ ದೇವತೆಗಳಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗವೆಲ್ಲ ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ತುಂಬಿಹೋದೀತು. ಅದಲ್ಲದೆ ಮಾನವ-ದಾನವರೆಂಬ ಶಬ್ದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೂ ಬದುಕಿ ಉಳಿಯಲಾರದು. ಹಾಗಾಗುವದು ಬೇಡ ಬೇಡ."

ಮತ್ತೆ ಪರಮೇಶ್ವರ ನುಡಿದ : "ಹಾಗಾದರೆ ಸರಿ. ನೀವು ಎಲ್ಲರೂ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನೂ ಕೇಳಿರಿ. ನನ್ನ ಗೌತಮಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸಿ, ಪೂಜಿಸುವ ನನ್ನ ಭಕ್ತರಿಗೂ, ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತರಿಗೂ ನಾವೇ ಒಡೆಯರು. ಯಮನು ನಮ್ಮ ಭಕ್ತರನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ಕೂಡ ನೋಡಕೂಡದು. ಅಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲ; ಶಿವಭಕ್ತರಿಗೆ ರೋಗಾದಿಗಳು, ತಾಪತ್ರಯಗಳು ಎಂದಿಗೂ ಬಾರದಿರಲಿ. ಯಮನೂ, ಆತನ ದೂತರೂ ಶಿವಭಕ್ತರನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವಂತಾಗಬೇಕು."

ಶಿವನ ಮಾತಿಗೆ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ತಲೆದೂಗಿ, "ಹಾಗೇ ಆಗಲಿ" ಎಂದು ಸಮ್ಮತಿಸಿದರು. ನಂತರ ಮಹೇಶ್ವರನು ನಂದಿಗೆ ಗೌತಮೀ ನದಿ ನೀರಿನಿಂದ ಮೃತನಾದ ಯಮನನ್ನು ಸಂಪ್ರೋಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಲು ಹೇಳಿದ. ನಂದಿ ಅವನಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸಿದ. ಆ ನಂತರ ಅವನ ಸೇನಾ ಪರಿಹಾರವೆಲ್ಲ ನಂದಿಯ ಸಂಪ್ರೋಕ್ಷಣೆಯಿಂದ ಮರಳಿ ಜೀವ ಪಡೆದು ತಮ್ಮ ನಗರಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರು.

ಅದೇ ಗೌತಮೀ ನದಿಯ ಉತ್ತರ ತೀರದಲ್ಲಿ ಹರಿ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳು ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸಿದರು. ಅಂದಿನಿಂದ ಅದು ಪರಮಪಾವನ ತೀರ್ಥ ಎನಿಸಿತು. ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೆಡೆ ಸುಮಾರು ಎಂಭತ್ತು ಸಾವಿರ ತೀರ್ಥಗಳೂ, ಒಂದು ಕಡೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ತೀರ್ಥಗಳೂ, ಮತ್ತೊಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆರು ಸಾವಿರ ತೀರ್ಥಗಳೂ ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಒಂದು ಸಾವಿರ ತೀರ್ಥಗಳೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹಬ್ಬಿವೆ. ಅದರಂತೆ ಗೌತಮೀ ನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲೂ, ಒಂದೆಡೆ ಆರು ಸಾವಿರ, ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಅರವತ್ತುಸಾವಿರ ಪಾವನ ತೀರ್ಥಗಳು ಕಾಣಸಿಗುತ್ತವೆ.

ಈ ರೀತಿ ಶ್ವೇತತೀರ್ಥವು ವೇದಕಾಲದಿಂದಲೂ ಪಾವನ ತೀರ್ಥವೆಂದು ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದು, ನಂದಿಯಿಂದ ಹತನಾದ ಮೃತ್ಯುವು ಬಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ 'ಮೃತ್ಯು ತೀರ್ಥ' ವೆಂದು ನಾಮಕರಣಗೊಂಡಿದೆ. ಆ ತೀರ್ಥದ ಹೆಸರು ಕೇಳಿದವನು ಸಹ ಸಾವಿರ ವರ್ಷ ಆಯುಸ್ಸು ಪಡೆದು ಸುಖಿಸುವನು. ಈ ಮೃತ್ಯುತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ, ದಾನ ಮಾಡಿದರೆ. ಸರ್ವ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲ ಹೇಳ ಹೆಸರಿಲ್ಲವಾಗಿ. ಭೋಗ, ಮೋಕ್ಷಗಳು ಸುಲಭವಾಗಿ ಲಭಿಸುತ್ತವೆ.

ಇತಿಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಶ್ವೇತ ತೀರ್ಥ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನವೆಂಬ
ತೊಂಭತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ತೊಂಭತ್ತೈದು

ಶುಕ್ರ ತೀರ್ಥ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನೆ

ಬ್ರಹ್ಮ: ಎಲೈ ನಾರದ, ಸರ್ವಪಾಪ ತೊಳೆದು, ಸಕಲ ಸಿದ್ಧಿ ಪ್ರದಾಯಕವೆಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ತೀರ್ಥ ಒಂದಿದೆ. ಅದುವೇ ಶುಕ್ರತೀರ್ಥ. ಈ ತೀರ್ಥವು ಸಕಲ ರೋಗ ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡುವಂತಿದ್ದು, ಸಕಲ ಸಿದ್ಧಿ ನೀಡುವ ಕಾಮಧೇನು ಸದೃಶವಾಗಿದೆ.

ಬಹುಕಾಲದ ಹಿಂದೆ, ಭೃಗು ಹಾಗೂ ಅಂಗಿರಸ್ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಸೋದರ ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠರಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ರೂಪವಂತರೂ, ಮಾತಾಪಿತೃಭಕ್ತಿ ಪರಾಯಣರೂ ಆದ ಪುತ್ರರಿಬ್ಬರು ಜನಿಸಿದರು. ಭೃಗುವಿನ ಪುತ್ರ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯ; ಅಂಗೀರಸ್ಸಿನ

ಮಗ ಬೃಹಸ್ಪತಿ ಬೆಳೆದು ದೊಡ್ಡವರಾದಾಗ, ಉಪನಯನ ಸಂಸ್ಕಾರವಾದ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಪಿತೃಗಳು ನುಡಿದರು: "ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೇ ಮುಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಪೋಷಿಸಲಿ ಸಾಕು. ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಸುಖವಾಗಿ ಸಂಸಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಲಿ" ಎಂದಾಗ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಸಮ್ಮತಿಸಿದರು.

ಪರಸ್ಪರ ಒಮ್ಮತದನ್ವಯ, ಆ ಇಬ್ಬರೂ ತರುಣರು, ಅಂಗೀರಸ್ಸನಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಕೈಕೊಂಡರು. ಆದರೆ ಬರಬರುತ್ತ ತನ್ನ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನು ಏನೋ ವೈಷಮ್ಯ ಬುದ್ಧಿ ಯಿಂದ, ಶುಕ್ರನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಇದು ಶುಕ್ರನಿಗೆ ಸರಿ ಕಾಣದೆ, ಆಗಾಗ ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ತಾನು ವೇದಾಧ್ಯಯನಕ್ಕಾಗಿ ಬೇರೊಬ್ಬ ಗುರುವಿನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುವದಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟ.

ತಂದೆಯನ್ನು, ತಾನು ಬೇರೊಬ್ಬ ಗುರುವಿನ ಬಳಿಯ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮುಗಿಸಿದ ನಂತರವೇ ಕಾಣಬೇಕೆಂಬ ಛಲಹೊತ್ತು, ತಂದೆಯಿಂದ ಬೀಳ್ಕೊಂಡು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹೊರಟ ಶುಕ್ರ. ಈಗ ಅವನಿಗೆ ತನಗೆ ಗುರು ಯಾರು? ಎಂಬ ಸಮಸ್ಯೆ ಎದುರಾಗಿ, ವೃದ್ಧ ಗೌತಮನನ್ನು ಕಂಡು ತನಗೆ ಎದುರಾದ ಸಮಸ್ಯೆ ವಿವರಿಸಿದ. ಅವನ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಗೌತಮನು "ಪರಶಿವನಾದ ಶಂಕರನೇ ಜಗದ್ಗುರು. ಅವನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ, ಅವನ ಅನುಗ್ರಹ ಸಂಪಾದಿಸು,ಸರ್ವವಿದ್ಯಾ ಪಾರಂಗತ ನೀನಾಗುವೆ"ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟ.

ಅವನ ಸಲಹೆಯು ಉಚಿತವೆನಿಸಿ, ಶುಕ್ರನು ಗೌತಮಿ ತೀರದಲ್ಲಿ ನಿಂದು ಶುಚಿರ್ಭೂತನಾಗಿ, ಶಿವನ ಆರಾಧನೆಗೆ ತೊಡಗಿದ. ಅವನ ಅಚಲ ಭಕ್ತಿಗೆ ಒಲಿದು ಗಂಗಾಧರ ಸುಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ, ಅವನ ಅಭಿಲಾಷೆ ಈಡೇರುವಂತೆ ಸ್ವಯಂ ತಾನೇ ಅವನಿಗೆ ಸಂಜೀವಿನೀ (ಸತ್ತವರನ್ನು ಬದುಕಿಸುವ) ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಲೌಕಿಕ, ವೈದಿಕ ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದ.

ವಿದ್ಯೆಸಂಪನ್ನನಾಗಿ, ಪ್ರತಿಭಾನ್ವಿತ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡ ಶುಕ್ರ ಸಂತೃಪ್ತಿ ಭಾವದಿಂದ ತಂದೆಯನ್ನು ಕಂಡ. ಆಮೇಲೆ ಅವನು ದೈತ್ಯರಿಗೆ ಗುರುವಾದ.

ಮುಂದೆ, ಶುಕ್ರನು, ಬೃಹಸ್ಪತಿಯ ಮಗನಾದ ಕಚನಿಗೂ ಸಹ ಮೃತ ಸಂಜೀವಿನಿ ರಹಸ್ಯ ಉಪದೇಶಿಸಿದ. ಕಚನಿಂದ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯೇ ಸಂಜೀವಿನಿ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯುವಂತಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ದೇವತೆಗಳೂ ಸಹ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯಿಂದ ಈ ರಹಸ್ಯ ಅರಿತರು. ಈ ರೀತಿ ಶುಕ್ರನು ಶಂಕರನ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಸಂಜೀವಿನಿ ವಿದ್ಯೆ ಹೊಂದಿದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ 'ಶುಕ್ರತೀರ್ಥ'ವೆಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. ಅದು ಗೌತಮಿ ನದಿಯ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ "ಮೃತ ಸಂಜೀವಿನಿ ತೀರ್ಥ"ವೆಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಪ್ರಪಂಚ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದು, ಇದರಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಆಯುರಾರೋಗ್ಯಗಳು ವರ್ಧಿಸುವವಲ್ಲದೆ, ಎಂದೆಂದೂ ಕ್ಷಮಿಸದಂತಹ ಪುಣ್ಯ ಲಭಿಸುವದು.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ "ಮೃತ ಸಂಜೀವಿನಿ ತೀರ್ಥ ವರ್ಣನೆ" ಎಂಬ ತೊಂಭತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

ಅಧ್ಯಾಯ ತೊಂಭತ್ತಾರು

ಇಂದ್ರ ತೀರ್ಥ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನ

ಬ್ರಹ್ಮ:-ಬಹುಕಾಲದ ಹಿಂದೆ, ವೃತಾಸುರನೆಂಬ ದುರುಳ ದೈತ್ಯನೊಬ್ಬನಿದ್ದ. ಅವನು ದೇವಾಸುರರಿಗೆ ಉಪಟಳ ನೀಡಿ, ಅವರಿಗೆ ತಲೆಬೇನೆಯನ್ನೆಬ್ಬಿಸಿದ್ದ. ಬರ ಬರುತ್ತ ಅವನ ಹಾವಳಿ ವಿಪರೀತವಾಗಿ, ಲೋಕದ ಜನರು ಸುಖಶಾಂತಿಯಿಂದ ಜೀವಿಸುವದೇ ದುಸ್ತರವಾಯಿತು. ಬಳಿಕ ದೇವಾಧಿದೇವನೇ ಅವನ "ಇತಿಶ್ರೀ" ಮಾಡಿ ಲೋಕದ ಜನರನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದ.

ದೇವೇಂದ್ರನೇನೋ ವೃತ್ರಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ. ಆದರೆ ಆ ದೈತ್ಯನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ಮೂಲಕ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯ ದುರಿತಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಬೇಕಾಯಿತು. ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆ ಎಂಬುದೇ ದೇವೇಂದ್ರನಿಗೆ ಬೆಂಬದಿಯ ಕರಿನೆರಳಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಭಯ ಭೀತನನ್ನಾಗಿಸಿತು. ಈ ಭಯದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಲು ದೇವೇಂದ್ರ, ದೊಡ್ಡ ಸರೋವರ ದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ, ಅಲ್ಲಿರುವ ಪದ್ಮದ ನಾಳದಲ್ಲಿ ತಾನೊಂದು ತಂತುವಾಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತ. ಆದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯು ದೇವೇಂದ್ರನಿಗಾಗಿ ಆ ಸರೋವರದ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಕಾದು ಕುಳಿತಿತು.

ಹೀಗೆ ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳು ಉರುಳಿಹೋದವು. ಸ್ವರ್ಗಾಧಿಪತಿ-ದೇವೇಂದ್ರನ ಗತಿ ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅವನ ಸಿರಿ ವೈಭವಪೂರಿತ ಸ್ವರ್ಗದ ಸೀಮೆ ಬಣಗುಡಹತ್ತಿತು. ದೇವಾಧಿದೇವತೆಗಳು ಚಿಂತಾತುರರಾದರು. ಆಗ ನಾನು (ಬ್ರಹ್ಮ) ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು-"ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಗೆ ಸ್ಥಾನ ಕಲ್ಪಿಸಿ, ಇಂದ್ರನು ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಲು ಗೌತಮಿ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿ, ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದರೆ ಅವನ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ದೋಷ ಕ್ಷಮಿಸುವದಾಗಿ" ಹೇಳಿದೆ.

ದೇವತೆಗಳು ನನ್ನ ಸಲಹೆಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿ, ದೇವೇಂದ್ರನನ್ನು ಗೌತಮಿ ತೀರಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದು, ದೇವತೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಋಷಿಗಳೂ ಕಲೆತು ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಸಲು ಮುಂದಾದರು. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಗಮನಿಸಿದ ಗೌತಮ ಮುನಿಗೆ ಸರಿಬಾರದೇ. ಕೋಪ ದಿಂದ ಕಿಡಿ ಕಿಡಿಯಾದ. ಅವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಉದೆದ್ದೇಶಿಸಿ, "ಈ ದೇವೇಂದ್ರ ವಿಷಯ ಲಂಪಟ. ಗುರು ಪತ್ನಿ ಸಂಗಮದಿಂದ ಶೀಲ ಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಇಂತಹ ಪಾಪಾತ್ಮನನ್ನು ಮೀಯಿಸಿ, ಪಾವನ ಗೌತಮಿಯನ್ನು ಕಲಂಕಗೊಳಿಸಬೇಡಿ. ತಕ್ಷಣ ಈ ಸ್ಥಳಬಿಟ್ಟು ಹೊರಡಿ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ, ಎಲ್ಲರೂ ನಿಂತಲ್ಲಿಯೇ ಭಸ್ಮಭೂತರಾಗುವಿರಿ ಎಚ್ಚರ" ಎಂದ.

ಅವನ ಕೋಪಾವೇಶದ ನುಡಿಗಳಿಗೆ ದೇವತೆ, ಋಷಿ ಗಣವೆಲ್ಲ ಗಡಗಡ ನಡುಗಿ ತಡಮಾಡದೇ ಅವರು ಇಂದ್ರನೊಡನೆ ಗೌತಮಿ ತೀರ ಬಿಟ್ಟು, ನರ್ಮದಾ ನದಿಗೆ

ಬಂದರು, ಅಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಲು ಉಪಕ್ರಮಿಸಿದರು. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಾಂಡವ್ಯ ಮುನಿಯೂ ಮುನಿಸು ತೋರಿದ. ಅವನೂ ಸಹ ಅವರಿಗೆ 'ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಸಲು ಮುಂದಾದರೆ ನನ್ನ ಶಾಪದಿಂದ ಭಸ್ಮವಾಗುವದಾಗಿ ಹೇಳಿದ.'

ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡ ಹೊರಟ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಒಂದಿಲ್ಲಾ ಒಂದು ವಿಘ್ನಗಳು ಎದುರಾಗುತ್ತಿರುವದಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೆ ಉಪಾಯ ಕಾಣದೆ, ಮಾಂಡವ್ಯ ಮುನಿಯನ್ನೇ ಕೊನೆಗೆ ಬೇಡಿಕೊಂಡರು. ಅವನಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ, ಅಭಿಷೇಕ ಕಾರ್ಯ ಪೂರೈಸುವಂತೆ ಸಹಕಾರ ನೀಡಬೇಕೆಂದ ಸರ್ವದೇವ. ಮುನಿಗಣ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಮುನಿಯು ತೋರಿದ ಉದಾರ ಮನಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಧೋರಣೆಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಅವರು ಸಹ–'ಇದೋ, ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕವಾಗುವ ಈ ದೇಶದ ಪರಿಸರವೆಲ್ಲ ಕಡೆ ಧನಧಾನ್ಯ ಸಮೃದ್ಧಿ, ಫಲ ಪುಷ್ಪ ಸಮೃದ್ಧಿ ದ್ವಿಗುಣವಾಗಲಿ. ಅನಾವೃಷ್ಟಿ ಇಲ್ಲಿ ಎಂದೆಂದೂ ನಾಮ ಮಾತ್ರಕ್ಕೂ ಇಣುಕಿ ನೋಡದಿರಲಿ.' ಎಂದು ವರಗಳನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತ ಹಾರೈಸಿದರು.

ಮಹಾತ್ಮ ಮಾಂಡವ್ಯ ಮುನಿ ಮೌನದಾಳಿದ. ಮುಂದೆ ನರ್ಮದಾ ತೀರದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿ. ಅವನ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ದೋಷ ಕಳೆದರು. ಹೀಗೆ ಇಂದ್ರನ ಮಲವು ನಾಶವಾದ ಕಾರಣದಿಂದ, ಆ ದೇಶವು 'ಮಾಲವ' ಎಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು.

ಅಭಿಷೇಕದಿಂದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಪರಿಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಿ ನಂತರ ಪುನಃ ದೇವತೆಗಳು ಗೌತಮೀ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿದರು. ದೇವತೆಗಳು, ಋಷಿಗಳಾದ ವಶಿಷ್ಠ, ಗೌತಮ, ಅಗಸ್ತ್ಯ, ಅತ್ರಿ, ಕಶ್ಯಪರಾದಿಯಾಗಿ ನಾನು (ಬ್ರಹ್ಮ) ವಿಷ್ಣು, ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಸಹ ಅಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದೆವು. ನಂತರ ನಾನು ನನ್ನ ಕಮಂಡಲುವಿನ ಪಾವನ ಜಲವನ್ನು ತೆಗೆದು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದೆ. ಆ ನೀರಿನಿಂದ ಪುಣ್ಯಾ, ಸಿತ್ತಾ ಎಂಬ ಎರಡು ನದಿಗಳು ಉಗಮಿಸಿ ಹರಿದವು. ಮುಂದೆ ಅವು ಗೌತಮೀ ನದಿಯನ್ನು ಸೇರಿದವು.

ಸಿತ್ತಾ ನದಿಯ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಇಂದ್ರ ತೀರ್ಥವೆಂದೂ ಹೆಸರು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಪುಣ್ಯಾ ಸಂಗಮವೆಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ತೀರ್ಥವೂ ಉದ್ಭವಗೊಂಡಿತು. ಮುನಿಗಳು ಇದರಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಪರಮ ಪಾವನರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಪುಣ್ಯಾಕಾಂಕ್ಷಿಗಳಾದ ಭಾವುಕರನೇಕರು ಪರ್ವ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಇದರಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ, ದಾನ, ದಕ್ಷಿಣೆ, ಪಿತೃಶ್ರಾದ್ಧಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿ ಪರಮ ಧನ್ಯತೆ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸಂಗಮದಲ್ಲಿರುವ ಆ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ, ದಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಅಕ್ಷಯ ಪುಣ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿ.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರತೀರ್ಥ ಹಾಗೂ ಏಳುಸಾವಿರ ತೀರ್ಥ ವರ್ಣನೆ ಎಂಬ ತೊಂಭತ್ತಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

ಅಧ್ಯಾಯ ತೊಂಭತ್ತೇಳು
ಪೌಲಸ್ತ್ಯತೀರ್ಥ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನ

ಬ್ರಹ್ಮ : ನಾರದನೇ, ಮಾನವರಿಗೆ ಸಕಲ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ, ಹಾಗೂ ಕಳೆದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸಹ ಮರಳಿ ದೊರಕುವಂತೆ ಮಾಡಬಲ್ಲ ತೀರ್ಥವೊಂದು ಅಪೂರ್ವವೆನಿಸಿದ್ದು ಅದುವೇ-ಪೌಲಸ್ತ್ಯತೀರ್ಥ. ಅದರ ಗುಣವಿಶೇಷವನ್ನು ವಿವರಿಸುವೆ, ಕೇಳು.

ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಕುಬೇರನು ಸಂಪತ್ತಿನ ಒಡೆಯ. ಆವನಿಗೆ ರಾವಣ, ಕುಂಭಕರ್ಣ, ವಿಭೀಷಣರೆಂದು ಮೂರು ಜನ ಸೋದರರು. ಅವರೆಲ್ಲ ತೇಜಸ್ವಿಗಳೂ, ಬಲಿಷ್ಠರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ವಿಶ್ರವಸಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ರಾಕ್ಷಸ ಮಡದಿಯಲ್ಲಿ ರಾವಣ, ಕುಂಭಕರ್ಣಾದಿಗಳು ಜನಿಸಿದ್ದರು. ಲಂಕೆಯನ್ನಾಳುತ್ತಿದ್ದ ಕುಬೇರ. ನಾನು ಹರಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಪುಷ್ಪಕ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ವರೂ ಸೋದರರು ಬಂದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಹಿಂತಿರುಗುವದು ನಿತ್ಯ ಕಾಯಕವಾಗಿತ್ತು.

ದೇವತೆ, ರಾಕ್ಷಸರು ಜನ್ಮತಃ ವೈರಿಗಳು, ಹೀಗಿದ್ದೂ, ಇವರ ಪರಸ್ಪರ ಭ್ರಾತೃತ್ವ ಪ್ರೀತಿ ಕಂಡು, ರಾವಣನ ತಾಯಿ ಮತ್ಸರಪಟ್ಟಳು. ಮಾತಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾವಣನನ್ನೇ ಕೆಣಕಿದಳು. ಇದರಿಂದ ರಾವಣ, ಕುಂಭಕರ್ಣ, ವಿಭೀಷಣರು ತಾಯಿಯ ಮಾತಿನಂತೆ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ತಪವನ್ನಾಚರಿಸಿದರು. ನನ್ನಿಂದ ಅನೇಕ ವರಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಜಯಶಾಲಿಗಳಾದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಸೋದರ ಮಾವ ಮಾರೀಚ, ತಾಯಿಯ ತಂದೆ ಮಾಲ್ಯವಂತರ ಮಾತಿನಂತೆ ಲಂಕೆಯ ಅಧಿಪತ್ಯ ಪಡೆದರು.

ರಾಕ್ಷಸ ಸ್ವಭಾವದವಳ ಉದರದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದವರಾದ ಆ ಮೂವರಿಗೆ ಅಣ್ಣನಾದ ಕುಬೇರನಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷಾಸೂಯೆ ಬೆಳೆದವು. ಕೊನೆಗೆ ಸೋದರರಲ್ಲಿಯೇ ಯುದ್ಧವೂ ಆಯಿತು. ನ್ಯಾಯ, ನೀತಿಪರನೂ, ಶಾಂತ ಸ್ವಭಾವದವನೂ ಆದ ಕುಬೇರನಿಂದ ರಾವಣನು ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನ, ಲಂಕೆಯ ಅಧಿಪತ್ಯ, ಐಶ್ವರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನು ಗೆದ್ದು ಕೊಂಡನು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಯಾವ ಕ್ಷತ್ರಿಯನೂ ಕುಬೇರನಿಗೆ ಆಶ್ರಯ, ಸಹಕಾರ ನೀಡಕೂಡದು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಹಾಗಾದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವದಾಗಿ ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಡಂಗುರ ಸಾರಿಸಿದನು.

ಕುಬೇರನು, ತಮ್ಮನಿಂದ ಪರಾಜಿತನಾಗಿ, ವಂಚಿತನಾಗಿ, ಎಲ್ಲಿಯೂ ಆಶ್ರಯ ದೊರೆಯದೇ ಅಜ್ಜನಾದ ಪುಲಸ್ತ್ಯನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, 'ಅಜ್ಜಾ ಈಗ ಹೇಳು, ನಾನು ಯಾವ ದೇವನನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದರೆ ನನಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ದೊರೆಯುವದು? ಯಾವ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದರೆ ನನಗೆ ಮೊದಲಿನ ರಾಜ್ಯ, ಅಧಿಪತ್ಯ ಪುನಃ ದೊರೆಯುವದು?' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ ನಿರಾಶನಾಗಿ.

ಆವನ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಪುಲಸ್ತ್ಯನು ಮೋಹ್ಮಗನಿಗೆ ಗೌತಮೀ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಯಲು ಉಪದೇಶಿಸಿ, 'ನಿನಗೆ ಖಂಡಿತ ರಾಜ ದೊರಕುವದು, ಚಿಂತಿಸಬೇಡ. ನಡೆ ನಾವೂ ಬರುವೇವು.' ಎಂದು ಸಂತೈಯಿಸಿ, ಧೈರ್ಯ ತುಂಬಿದ. ಕುಬೇರನು, ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ, ಮಕ್ಕಳು, ತಂದೆ, ತಾಯಿ, ಅಜ್ಜನೊಡನೆ ಗೌತಮೀ ತೀರಕ್ಕೆ ನಡೆದ. ಅಲ್ಲಿ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಮಿಂದು, ಪರಿಶುದ್ಧ ನಿಯಮ, ಸಂಯಮಗಳಿಂದ, ಶಿವನನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಆರಾಧಿಸಿದರು.

ಅವರ ನಿರಂತರ ಆರಾಧನೆ, ಧ್ಯಾನಗಳಿಂದ ಗಂಗಾಧರ ಸುಪ್ರೀತನಾಗಿ, ಕುಬೇರನ ಎದುರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಅಭಯ ಹಸ್ತತೋರಿ, ಕೇಳಿದ 'ನಿಮಗೇನು ವರಬೇಕು? ಕರುಣಿಸುವೆ.' ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸಂತೋಷಾತಿರೇಕದಿಂದ ಮೂಕರಂತೆ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟರು. ಮತ್ತೆ ಶಿವ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ. 'ನಿಮಗೇನು ವರಬೇಕೆಂಬುವದನ್ನು ಹೇಳಿ, ಅನುಗ್ರಹಿಸುವೆ.' ಮತ್ತೆ ಅವರು ಮೌನ. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕುಬೇರನು ಧನಪತಿ ಆಗಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುವಂತಹ ಆಕಾಶವಾಣಿ ಕೇಳಿ ಬಂತು. ಪುಲಸ್ತ್ಯ ಮತ್ತು ವೈಶ್ರವಣರ ಮನೋಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿದಂತೆ ಅವರ ಇಷ್ಟದಂತೆ ಆಕಾಶವಾಣಿ ನುಡಿಯಿತು. ಮುಂದೆ ನಡೆಯುವದನ್ನು ಹಿಂದೆ ನಡೆದ ಹಾಗೆ,, ಮುಂದೆ ಶಿವನು ಕೊಡಬೇಕಾಗಿರುವದನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಹಾಗೆಯೇ, ಅಲ್ಲದೆ ಕುಬೇರನು ಮುಂದೆ ಪಡೆಯಬೇಕಾಗಿರುವದನ್ನು ಈ ಮೊದಲೇ ಪಡೆದಂತೆ ಆಕಾಶವಾಣಿ ನುಡಿಯಿತು

'ವೈರಿಯಿಂದ ಕುಬೇರನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವೆಲ್ಲ ಅಪಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ನಾಮಾವಶೇಷವಾಯಿತು. ಆಗ ಅವನು ಚಂದ್ರಶೇಖರನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಅವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ದಿಕ್ಪಾಲಕನಾದನು; ಧನಪತಿ ಎನಿಸಿ ಸೌಖ್ಯ ಪಡೆದನು.'

ಇಂತಹ ಆಕಾಶವಾಣಿಯನ್ನು ಆಲಿಸಿದ ಕುಬೇರನು 'ಅಶರೀರವಾಣಿಯು ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನನಗೆ ವರ ನೀಡಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸು' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಆಗ ಗೌರೀಶನು ಅವನ ಅಭಿಲಾಷೆಯಂತೆ ಅನೇಕ ವರಗಳನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿದ. ಪುಲಸ್ತ್ಯಬ್ರಹ್ಮ ವೈಶ್ರವಣರನ್ನೂ ಸಹ ವರಗಳಿಂದ ಅಭಿನಂದಿಸಿ ಶಿವನು ಅಂತರ್ಧಾನನಾದ.

ಅಂದಿನಿಂದ ಗೌತಮೀ ತೀರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ 'ಧನದ,' 'ವೈಶ್ರವಸ' ಎಂಬ ಎರಡು ತೀರ್ಥಗಳು ಉಂಟಾದವು. ಈ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ, ದಾನ ಮಾಡಿದರೆ, ಲೌಕಿಕರಿಗೆ ಅಮೌಲ್ಯ ಪುಣ್ಯ ಫಲ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಹಾಗೂ ಸಕಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಿ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ 'ಪೌಲಸ್ತ್ಯತೀರ್ಥ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನ' ವೆಂಬ ತೊಂಭತ್ತೆಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

ಅಧ್ಯಾಯ ತೊಂಭತ್ತೆಂಟು

ಅಗ್ನಿತೀರ್ಥ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನ

ಬ್ರಹ್ಮ : ಅಪೂರ್ವ ತೇಜೋಮಯನಾದ ಅಗ್ನಿಗೆ ಜಾತವೇದನೆಂದು ಸಹೋದರ ಒಬ್ಬನಿದ್ದ. ಆ ಜಾತವೇದನು ಒಂದು ದಿನ ಗೌತಮೀ ತೀರದಲ್ಲಿ ಜರುಗುತ್ತಿದ್ದ ಋಷಿಗಳ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿನ ಹವಿರ್ಭಾಗಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಒಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದನು ಅಗ್ನಿಗೆ ಜಾತವೇದನೆಂದರೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಅಭಿಮಾನ, ಎಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲದ ಪ್ರೀತಿ, ಪ್ರೇಮ ಆದರೆ ದಿತಿಯ ಮಗನಾದ ಕೈಟಭನೆಂಬ ದೈತ್ಯನು ಕೋಪಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಜಾತವೇದನ ಕೊಲೆಗೈದ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಂದಾಯವಾಗತಕ್ಕ ಹವಿರ್ಭಾಗಗಳು ತಲುಪಲೇ ಇಲ್ಲ.

ಪ್ರೀತಿಯ ಸೋದರ ಜಾತವೇದನ ಮರಣದಿಂದ ಕೋಪದಲ್ಲಿ ಉದ್ವಿಗ್ನನಾಗಿ ಅಗ್ನಿಯು ಗಂಗೆಯ ಪ್ರವಾಹವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು ಇದರಿಂದಾಗಿ, ದೇವತೆಗಳೂ, ಮನುಷ್ಯರೂ ಜೀವಿಸಲಸಮರ್ಥರಾದರು. ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ ಅಗ್ನಿಯಿಂದಲೇ ಲೋಕದ ಬದುಕು. ಅಗ್ನಿ ಇಲ್ಲದೇ ಬದುಕುವದೇ ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದೆನಿಸಿ ದೇವತೆಗಳು, ಪಿತೃ ದೇವತೆಗಳು, ಋಷಿಗಳು ಅಗ್ನಿ ಜಲಪ್ರವೇಶ ಗೈದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, 'ಓ ಅಗ್ನಿ ನಾರಾಯಣಾ, ಹವಿರ್ಭಾಗದಿಂದ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಬದುಕಿಸು, ಕರ್ತವ್ಯದಿಂದ ಪಿತೃಗಳನ್ನು ಬದುಕಿಸು, ಅನ್ನಪಾಕ ಬೀಜಪಾಕದಿಂದ ಮನುಷ್ಯ, ಪ್ರಾಣಿ ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು, ಸಲಹು' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು,

ಅವರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಅಗ್ನಿಯು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ, 'ಹವಿರ್ಭಾಗ ಒದಗಿಸಬಲ್ಲ ಜಾತವೇದನೇ ಮೃತನಾಗಿದ್ದು, ಅವನ ಕಾರ್ಯ ನಾನು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗಿದ್ದ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ನನಗಿಲ್ಲ' ಎಂದು ನುಡಿದ. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಿಡುಕಿದ. ಅಗ್ನಿಯ ಆಂತರಿಕ ವೇದನೆಯನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ಅರಿತ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ, 'ಅಗ್ನಿಯೇ ನನಗೆ ದೀರ್ಘಾಯುಷ್ಯವನ್ನೂ ಕರ್ಮಪ್ರೀತಿಯನ್ನೂ ಇಹಪರಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಕರುಣಿಸುವೆವು. ಅಲ್ಲದೆ, ಹೋಮ ಹವನಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಡುವ ಹವಿರ್ಭಾಗದ ಮೊದಲನೇಯ ಆಹುತಿ ನಿನಗೇ ಸಲ್ಲಲಿ' ಎಂದು ನುಡಿದನು.

ಅವರ ಮಾತಿಗೆ ಅಗ್ನಿ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ. ಅವರೆಲ್ಲರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅಗ್ನಿಯು ಇಹಪರಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅಂದಿನಿಂದ ಅಗ್ನಿಗೆ 'ಜಾತವೇದ,' 'ಬೃಹದ್ಭಾನು,' 'ಸಪ್ತಾರ್ಚಿ,' 'ನೀಲಲೋಹಿತ' ಎಂಬ ಹಲವಾರು ಹೆಸರುಗಳು ನಾಮಕರಣಗೊಂಡು ಲೋಕಖ್ಯಾತವಾದವು, ದೇವತೆಗಳು ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಜಲದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದರು; ಗೌತಮೀ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದರು. ಅದಕ್ಕೆಂದೇ ಅವನಿಗೆ 'ಜಲಗರ್ಭ'ನೆಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಸರೂ ಬಂದಿದೆ. ನಂತರ ದೇವತೆಗಳು ತಮ್ಮ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋದರು,

ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದ ಗೌತಮಿಯ ತೀರಕ್ಕೆ "ಅಗ್ನಿತೀರ್ಥ"ವೆಂದು ಹೆಸರು. ಮುಂದೆ ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಏಳುನೂರು ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥಗಳು ಉಗಮಗೊಂಡು ವಿಶ್ವವಿಖ್ಯಾತಿ ಪಡೆದಿವೆ. ಈ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ, ದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಫಲ ದೊರಕುವುದು. ಸರ್ವ ಮಂಗಳ ಉಂಟಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿತೀರ್ಥ ವರ್ಣನವೆಂಬ ತೊಂಭತ್ತೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ತೊಂಭತ್ತೊಂಭತ್ತು

ಋಣ ಮೋಚನ ತೀರ್ಥ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನ

ಬ್ರಹ್ಮ : ನಾರದ ಮುನಿಯೇ, ಈಗ ನಾನು "ಋಣ ಪ್ರಮೋಚನ"ವೆಂಬ ತೀರ್ಥದ ಗುಣ ಗಣಕಥೆ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡುವೆ. ಚಿತ್ತವಿಟ್ಟು ಕೇಳು.

ಈ ಹಿಂದೆ, ಕಕ್ಷೀವಾನ ಎಂಬುವನಿಗೆ ಪೃಥುಶ್ರವನೆಂಬ ಮಗನಿದ್ದ. ಅವನು, ವೈರಾಗ್ಯ ಭಾವ ಉದಿಸಿದ ಮೂಲಕ ಮದುವೆಯನ್ನೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ, ಅಗ್ನಿಸೇವೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಕಿರಿಯ ಸೋದರನೂ ಸಹ ಅವನನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿದ. ಕೊನೆಗೆ ಅವರ ಪಿತೃಗಳು ಅವರಿಗೆ "ಮನುಷ್ಯ ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಸಾಯುವವರೆಗೂ ಮೂರು ಋಣಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಜೀವಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಋಣದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾದಾಗ ಅವನಿಗೆ ಮುಕ್ತಿ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ.

ಆ ಸೋದರರು ಪಿತೃಗಳ ಮಾತು ಕೇಳಿ, ಅಜ್ಞಾನವಶವರ್ತಿಗಳಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ಪಿತೃಗಳು ನುಡಿದರು; ಕಳಕಳಿಯಿಂದ: "ಎಲೈ ಕುಮಾರರೇ, ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಗೌತಮಿ ನದಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ತರ್ಪಣ ನೀಡಿದರೆ, ನಿಮ್ಮ ಆ ಮೂರೂ ಋಣಗಳು ನೀಗುತ್ತವೆ.

ಅವರ ಮಾತಿನ ಮರ್ಮವನ್ನು ಅರಿತು ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಅದರಂತೆ ಗೌತಮಿಯಲ್ಲಿ ತರ್ಪಣ ಕೊಟ್ಟು ತಮ್ಮ ಮೂರೂ ಋಣ(ಪಿತೃಋಣ, ದೇವಋಣ, ಋಷಿಋಣ)ಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತರಾದರು. ಅಂದಿನಿಂದ ಈ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ "ಋಣ ವಿಮೋಚನ ತೀರ್ಥ"ವೆಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು, ಪಿತೃತರ್ಪಣ ನೀಡಿದರೆ ಅವನ ಇನ್ನುಳಿದ ಲೌಕಿಕ ಋಣಗಳೂ ತೀರಿ, ಅವನಿಗೆ ಇಹದಲ್ಲಿ ಸುಖ, ಪರದಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತ ಆನಂದಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ಕೃಷ್ಣ ಯಜುರ್ವೇದ (ತೈ. ಸಂ.) ಆರನೆಯ ಕಾಂಡದಲ್ಲಿಯ ಮೂರನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿದಂತೆ–ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದವನು(ಇದು ಇನ್ನಿತರ ವರ್ಣದವರಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವದು) ಹುಟ್ಟಿನೊಡನೆ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ ಋಣ (ಸಾಲ) ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹುಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ. ಋಣಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮೂರು. ಪಿತೃಋಣ, ದೇವಋಣ, ಋಷಿಋಣಗಳೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಪಾಲನೆ ಮಾಡುತ್ತ ವೇದಾಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಋಷಿಋಣ ತೀರುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆ ಯಜ್ಞ–ಯಾಗಾದಿಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದಾಗ ದೇವಋಣ ಭಾರ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅಗ್ನಿಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ವಿವಾಹಿತನಾಗಿ ಸಂಸಾರ ಮಾಡಿ, ಸಂತಾನ ಹೊಂದಿದರೆ ಅವನು ಪಿತೃಋಣದಿಂದ ಮುಕ್ತ. ಈ ಗೌತಮೀ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಗೈದು ತರ್ಪಣ ನೀಡಿದರೆ ಪಿತೃಋಣದಿಂದ ದೇವಋಣ ಬಂದ ಋಷಿಋಣದಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತಿ ಲಭಿಸುವದು.

ಆದುದರಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ಸನಾತನ ಹಿಂದೂಧರ್ಮವು ಇದಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿಯೇ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಉಪನಯನದ ನಂತರ ವೇದಾಧ್ಯಯನ, ಗುರುಸೇವೆಗೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ನೀಡಿದೆ. ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗೆ ಯಜ್ಞಾದಿಗಳಿಂದ ದೇವತಾರಾಧನೆಗೆ ಅವಕಾಶವಿತ್ತು. ದೇವಋಣದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಮುಕ್ತ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಸಂತಾನ ಭಾಗ್ಯ ಹೊಂದಿದಾಗ, ಪಿತೃಋಣವು ತೀರಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೂ ಸನಾತನ ಪರಂಪರೆಯನ್ವಯ–ನಂತರದ ಜೀವಿತದ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ವಾನಪ್ರಸ್ಥ ಮತ್ತು ತುರೀಯಾಶ್ರಮಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿದ್ದು, ಅದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಸುಲಭವಾದ ಸುಗಮದಾರಿ ಎನಿಸಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ, ಲೌಕಿಕರು ಆಯಾ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಋಣದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಬೇಕೆಂಬುದು ಶಾಸ್ತ್ರವಿಧಿನಿಯಮವಾಗಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ "ಋಣ ಮೋಚನ ತೀರ್ಥ ವರ್ಣನ"
ಎಂಬ ತೊಂಭತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ನೂರು

ಕದ್ರೂ ಸುಪರ್ಣಾ ಸಂಗಮ ತೀರ್ಥ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನೆ

ಬ್ರಹ್ಮ: ಇದೀಗ ನಾನು ಹೇಳಿದ ಗೌತಮೀ ತೀರದಲ್ಲಿ, ಸುಪರ್ಣಾ ಸಂಗಮ ಹಾಗೂ ಕಾದ್ರವಾ ಸಂಗಮಗಳೆಂದು ಎರಡು ತೀರ್ಥಗಳಿವೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಪವಿತ್ರ ಕುಂಡಗಳಿದ್ದು, ಆ ತೀರ್ಥದ ತೀರದಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವನ ಆ ವಾಸಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಬಂದಿದೆ. ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ತಪಸ್ವಿ ವಾಲಖಿಲ್ಯರನ್ನು ಇಂದ್ರನು ಪೀಡಿಸಿ, ಹಿಂಸಿಸಿದನು. ಇದರಿಂದ ಕುಪಿತರಾದ

ತಪಸ್ವಿಗಳು ಒಂದು ಉಪಾಯ ಮಾಡಿದರು ಇಂದ್ರನ ಗರ್ವಹರಣಕ್ಕೆ. ನೇರವಾಗಿ ಕಾಶ್ಯಪಮುನಿಗಳನ್ನು ಭೇಟಿಯಾಗಿ, ತಮ್ಮ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿ, ಇಂದ್ರನ ಗರ್ವ ಮುರಿದು ಮಣ್ಣು ಮುಕ್ಕಿಸುವಂತಹ ಬಲಶಾಲಿ ಮಗನನ್ನು ಹಡೆಯಲು ಸೂಚಿಸಿ, ತಮ್ಮ ತಪಃಶಕ್ತಿಯ ಅರ್ಧದಾನ ನೀಡಿದರು,

ಅವರ ಮಾತಿಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿದ ಆ ಕಶ್ಯಪಮುನಿ. ಮುಂದೆ ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಬಲದಿಂದ ಸುಪರ್ಣಾದೇವಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಸರ್ವಮಾತೃವೆನಿಸಿದ ಕದ್ರುವಿನಲ್ಲಿಯೂ ಸಂತಾನೋತ್ಪತ್ತಿ ಮಾಡಿದನು. ಎಲ್ಲಿಯೋ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಹೊರಟ ಕಶ್ಯಪನು ಇಬ್ಬರೂ ಹೆಂಡಾದಿರನ್ನೂ ಕರೆದು "ನೀವು ಯಾವ ಅಪರಾಧ ಮಾಡಬಾರದು. ಬೇರೆಲ್ಲಿಯೂ ಹೋಗದೇ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರಬೇಕು. ಇಲ್ಲದೆ ಹೋದರೆ ನೀವು ಶಾಪಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವಿರಿ" ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಕೆ ನೀಡಿ ಹೊರಟು ಹೋದನು.

ಆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಗಂಗಾತೀರದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞ ಒಂದು ನಡೆದಿದೆ ಎಂದು ಸಮಾಚಾರ ಕೇಳಿ, ಗರ್ಭಿಣಿಯರಿಬ್ಬರೂ, ಸಮಾರಂಭ ನೋಡಲು ಹೋದರು. ಆದರೆ ಯೌವನ ಮದದಿಂದ, ಯಜ್ಞದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸಿದರು. ಮುನಿಗಳ ಎಚ್ಚರ ನೀಡಿದರೂ, ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ಕೇಳಿ ಅದರಂತೆ ವರ್ತಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿರುವ ಋಷಿಗಳು ಇವರ ಸ್ಥೈರ್ಯ ವರ್ತನೆಯಿಂದ ಕೋಪಗೊಂಡು ಅವರಿಗೆ "ನೀಚ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸಿದ ಕಾರಣ, ನೀವು ಕೆಳಗೆ ಹರಿಯುವ ನದಿಗಳಾಗಿರಿ" ಎಂದು ಶಾಪವಿತ್ತರು. ಆಗ ಕದ್ರುವಿನತೆಯರು ನದಿಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟು ಹರಿಯಹತ್ತಿದರು.

ದೇಶಸಂಚಾರ ಮುಗಿಸಿ ಬಂದ ಕಶ್ಯಪನು ನಡೆದ ಅನಾಹುತ ಪ್ರಸಂಗ ತಿಳಿದನು: ಅವರ ಪಾಪಾಚಾರಕ್ಕೆ ಹಳಹಳಿಸಿದ; ವಾಲಖಿಲ್ಯರಿಗೆ ಜರುಗಿದ ವಿಷಯವನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿಸಿದನು. ಮುಂದೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿದನು. ವಾಲಖಿಲ್ಯ ಮುನಿ ಸಲಹೆ ನೀಡಿದ. "ಹಿಂದೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಶಿರಸ್ಸನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದ ಕಾರಣ ಮಹೇಶ್ವರನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ದೋಷ ಬಂದಿತು. ಅದರ ಭಯದಿಂದ ಗೌತಮೀ ನದಿ ತೀರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವನು. ಅವನನ್ನು "ಮಧ್ಯ ಮಹೇಶ್ವರ" ಎಂದು ಕರೆಯುವರು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ, ಒಲಿಸಿಕೋ ಅವನ ಅನುಗ್ರಹವಾದರೆ ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಯರು ನಿನಗೆ ದೊರೆಯುವರು."

ಕಶ್ಯಪನ ಭಯಭಕ್ತಿ ಪೂರಿತ ಪೂಜೆ, ಧ್ಯಾನಗಳಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರ "ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯರ ಮೊದಲಿನ ಶರೀರನ್ನು ಬಯಸುವ ಕಶ್ಯಪನಿಗೆ, ನದಿಸ್ವರೂಪ ಪಡೆದ ಪತ್ನಿಯರು ಗೌತಮೀ ನದಿ ಸಂಗಮದಿಂದ ಪುನರಪಿ ಮೊದಲಿನಂತೆ ದೇಹ ಧರಿಸಿ ಬರುವರು" ಎಂದು ನುಡಿದ. ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡಿ ಅಂತರ್ಧಾನ ಹೊಂದಿದ.

ಮುನಿಗಳ ಶಾಪ ಪೂರ್ತಿಯಾಗುವ ಕಾಲ ಸಮೀಪಿಸಿದಂತೆ ಆ ಎರಡೂ ನದಿಗಳು ಗೌತಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಗಮಿಸಿದವು. ಕೂಡಲೇ ಕದ್ರು ವಿನತೆಯರು ನಿಜರೂಪ ಧರಿಸಿ:

ಪತಿಯನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಂಡರು. ಕಶ್ಯಪನು ಸಂತಸಗೊಂಡು, ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯರಿಗೆ ಸೀಮಂತ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯ ನೆರವೇರಿಸಿದರು.

ಸಮಾರಂಭ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ, ಕಶ್ಯಪನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಉಪಚರಿಸಿದ. ಭೋಜನಾನಂತರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಲ್ಲರೂ ತಾಂಬೂಲ ಮೆಲ್ಲುತ್ತ ಸುಖಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಆಗ ಕದ್ರು ದೇವಿಯು ಕಣ್ಣು ಮಿಟುಕಿಸಿ, ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿದಳು. ಆದನ್ನು ಕಂಡ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಅಪಮಾನವೆನಿಸಿ, "ಎಲೌ ದುರಾಚಾರಿ ಹೆಂಗಸೇ, ಯಾವ ಪಾಪಿಷ್ಠ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿದೆಯೋ ಆ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕುರುಡಾಗಲಿ" ಎಂದು ಶಪಿಸಿದರು. ಕೂಡಲೇ ಕದ್ರುವಿನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಇಂಗಿ ಹೋದವು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಶ್ಯಪನು ಮತ್ತೆ ಋಷಿಗಳನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. ಅವನ ಮರುಕದ ನುಡಿಗೆ ಅನುಕಂಪಗೊಂಡ ಋಷಿಗಳು ಗೌತಮೀ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದಾಗ, ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಕಾಂತಿ, ದೃಷ್ಟಿ ಬರುವದಾಗಿ ಹೇಳಿದರು. ಅವರ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಕಶ್ಯಪನು ತನ್ನ ಈರ್ವರೂ ಹೆಂಡಿರೊಡನೆ ಗೌತಮೀ ನದಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸಿದನು.

ಅಂದಿನಿಂದ ವಿನತಾ, ಕದ್ರೂ, ನದಿಗಳು ಸಂಗಮಿಸಿ, "ಸರ್ವ ಪಾಪಪ್ರಶಮನ" ಎಂಬ ತೀರ್ಥ ಉದ್ಭವವಾಗಿ, ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುವ ಕಾಮಧೇನು ಎನಿಸಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಸಕಲ ಯಾಗ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯ ಲಭಿಸುವದು.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ "ಕದ್ರೂ ಸುಪರ್ಣಾ ಸಂಗಮ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನ" ಎಂಬ ನೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ನೂರಾಒಂದು

ಸರಸ್ವತೀ ಸಂಗಮ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನ

ಬ್ರಹ್ಮ: ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಸಾರಿ ಪೂರೂರವನೆಂಬ ರಾಜನು ಬ್ರಹ್ಮಸಭೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದನು. ಬ್ರಹ್ಮನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ದೇವನದಿಯಾದ ಸರಸ್ವತಿಯು ರೂಪಲಾವಣ್ಯದಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆ ದೇವಸುಂದರಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಪುರೂರವನು ಊರ್ವಶಿಯೊಡನೆ ಅವಳ ಪೂರ್ವೋತ್ತರ ಪರಿಚಯ ಕೇಳಿ ವಿಚಾರಿಸಿದ ನಂತರ ಅವಳನ್ನು ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಕರೆದು ತರಲು ಸೂಚಿಸಿದ. ಅವನ ಸೂಚನೆಗೆ ಅನುಮೋದಿಸಿ, ಊರ್ವಶಿಯು ರಾಜನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಸರಸ್ವತಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದಳು. ಅವಳ ಮಾತನ್ನು ಸರಸ್ವತೀ ನಡೆಯಿಸಲು, ಸ್ವಯಂ ತಾನೇ ರಾಜನಲ್ಲಿ ಬಂದಳು. ಆಮೇಲೆ ಸರಸ್ವತೀ ನದಿ ತೀರದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಗಳಾದ ಈ ಸರಸ್ವತಿಯೊಡನೆ, ಸರಸದಿಂದ ಪುರೂರವನು ಬಹುಕಾಲ ಸರಸದಿಂದ ವಿಹಾರ ಮಾಡಿದನು.

ದಿನವೂ ಸರಸ್ವತಿಯು ಪುರೂರವನನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಸರಸ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಅವಳಿಂದ ಸರಸ್ವತನು ಜನಿಸಿದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ನೋಡಿದ ನಾನು (ಬ್ರಹ್ಮ) ಆ ಸರಸ್ವತಿಗೆ ನದಿಯಾಗಲು ಶಾಪ ಕೊಟ್ಟೆನು.

ನನ್ನ ಉಗ್ರ ಶಾಪದಿಂದ ಭಯಗೊಂಡ ಆ ಸರಸ್ವತಿ ನದಿಯು ಶಾಪವಿಮೋಚನೆಗಾಗಿ ಗೌತಮೀನದಿಯನ್ನು ಮೊರೆಹೊಕ್ಕಳು. ಗಂಗೆಯು ನನ್ನನ್ನು (ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು) ಕುರಿತು, ಶಾಪ ಕೊಟ್ಟಿದುದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದು, ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ವಿಚಾರಿಸಿದ ನನಗೆ ಸರಿ ಅನಿಸಿತು. ನಾನು ಕೂಡಲೇ ಶಾಪ ನಿವೃತ್ತಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದೆ. ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ಸರಸ್ವತೀ ನದಿಯು ಕೆಲವು ಕಡೆಗೆ ಕಾಣಿಸಿದರೂ ಕೆಲವು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣದಂತೆ, ಗುಪ್ತಗಾಮಿನಿಯಾಗಿ ಹರಿಯುವಳು.

ಶಾಪಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ಸರಸ್ವತೀ ನದಿಯು ಗೌತಮೀ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ರಸಿಕರಾಜನಾದ ಪುರೂರವನು ಹೋಗಿ, ಶಿವನನ್ನು ಬಹುಕಾಲ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಿ ಧನ್ಯನಾದನು. ಶಿವನನ್ನು ಲೌಕಿಕರು ಅಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ; ಭಯಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅಂದಿನಿಂದ ಆ ತೀರ್ಥವು "ಪುರೂರವ ತೀರ್ಥ"ವೆಂದು ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆಯಿತು. ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ನೆಲೆಸಿದ ತಾಣವು ಸರ್ವಕಾಮಪ್ರದ ತೀರ್ಥವೆಂದು ಶುಭನಾಮಕರಣಗೊಂಡಿದೆಯಲ್ಲದೆ ಸರಸ್ವತೀ ನದಿಯು ಗೌತಮೀ ನದಿಯನ್ನು ಸೇರಿದ ಸ್ಥಳವು "ಬ್ರಹ್ಮ ತೀರ್ಥ"ವೆಂದು ಅನ್ವರ್ಥಕ ನಾಮ ಪಡೆದು, ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಇತಿಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಪುರೂರವನ ಬ್ರಹ್ಮತೀರ್ಥ ವರ್ಣನ ಎಂಬ ನೂರೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ನೂರಾಎರಡು

ಪಂಚ ತೀರ್ಥ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನ

ಬ್ರಹ್ಮ: ನನಗೆ ಸಾವಿತ್ರೀ, ಗಾಯತ್ರಿ, ಶ್ರದ್ಧಾ, ಮೇಧಾ, ಸರಸ್ವತೀ ಎಂಬ ಐವರು ಮಕ್ಕಳು. ಇವರಿಂದ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಈ ಐವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳನ್ನು ನಾನು ಲೋಕೋತ್ತರ ಸುಂದರಿಯಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದೆನು. ಅವಳ ಅಲೌಕಿಕ ತಾರುಣ್ಯ, ಲಾವಣ್ಯ, ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ನಾನೇ ಸಮ್ಮೋಹಿತನಾದೆ.

ಬುದ್ಧಿ ವಿಕಾರವಶನಾಗಿ, ಕಾಮೋತ್ತೇಜಿತನಾಗಿ, ನಾನು ಆ ಸುಂದರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ಮುಂದುವರಿದೆ. ನನ್ನ ಕಾಮವಿಕಾರಕ್ಕೆ ಅವಳು ಶೀಲ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು

ಹೆಣ್ಣುಜಿಂಕೆಯಾಗಿ ನೆಗೆದು, ನಾಗಲೋಟದಲ್ಲಿ ಓಡಿದಳು. ನಾನೂ ಮೃಗರೂಪ ಧರಿಸಿ, ಅವಳ ಬೆಂಬತ್ತಿದೆನು. ಆಗ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಬೇಡನ ರೂಪಧಾರಣ ಮಾಡಿ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿದ. ನನ್ನಿಂದ ಭಯಗೊಂಡ ಆ ಐವರೂ ಕುಮಾರಿಯರು ಗೌತಮೀ ತೀರಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಬೇಡನ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಶಿವನು ನನ್ನನ್ನೇ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿದ. ಕೊನೆಗೆ ನಾನು ಶರಣಾಗತನಾಗಿ ಹೆಣ್ಣಿನ ಹಂಬಲ ತ್ಯಜಿಸಿದೆ; ಅವಳನ್ನು ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆ ಮಾಡಿದೆ.

ಆ ಐವರೂ, ನದೀರೂಪವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟು ಗೌತಮೀ ನದಿ ಸೇರಿ ಪುನಃ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರಿದರು. ಆ ಐದೂ ನದಿಗಳು ಸೇರಿದ ಸಂಗಮ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಐದು ತೀರ್ಥಗಳಾಗಿವೆ. ನದಿಗಳು ಐವೂ ಸೇರಿದರೂ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕರೆಯುವುದು ಸರಸ್ವತೀ ನದಿಯೆಂದೇ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ, ಅಲ್ಲದೆ "ಮೃಗವ್ಯಾಧ ತೀರ್ಥ" ಹಾಗೂ "ಬ್ರಹ್ಮತೀರ್ಥ"ಗಳೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇವೆ. ಈ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದಾಯಕ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಜನಾನುರಾಗ ಪಡೆದ ಪುಣ್ಯದ ತಾಣವೆನಿಸಿದೆ.

ಇತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಪಂಚ ತೀರ್ಥ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನವೆಂಬ
ನೂರಾಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ನೂರಾಮೂರು

ಶಮಾದಿ ತೀರ್ಥದ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನೆ

ಬ್ರಹ್ಮ: ಹಿಂದೆ ಪ್ರಿಯವ್ರತನೆಂಬ ರಾಜನಿದ್ದು, ಅವನು ಶೌರ್ಯ ಪರಾಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೆಸರಾಗಿದ್ದನು. ಒಮ್ಮೆ ಅವನು ತನ್ನ ಪುರೋಹಿತನ ಸಲಹೆಯಂತೆ, ಯಜ್ಞದೀಕ್ಷೆ ಕೈಕೊಂಡನು. ಗೌತಮೀ ನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣದ ತೀರದಲ್ಲಿ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಯಜ್ಞ ಸಮಾರಂಭ ಆರಂಭಿಸಿದನು.

ಅವನ ಅಪೂರ್ವ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಋಷಿಗಳು ಋತ್ವಿಜರಾಗಿ ಆ ರಾಜನ ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗ ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಸ್ವಯಂ ವಶಿಷ್ಠ ಮುನಿಯೇ ಪೌರೋಹಿತ್ಯ ವಹಿಸಿ ಯಜ್ಞ ಕಾರ್ಯದ ಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಶ್ರಮಿಸಿದನು. ಯಜ್ಞ ಆರಂಭದ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ, ಯಜ್ಞಶಾಲೆಗೆ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪು ದೈತ್ಯನು ದಾಳಿಯಿಟ್ಟು, ಅವನ [illegible] ಸ್ವರ್ಗಾಧಿಪತಿ ಇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ದೇವಾದಿದೇವತೆಗಳು ಭಯದಿಂದ ತಲ್ಲಣಿಸಿ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಓಡಿ ಹೋದರು.

ಆ ರಕ್ಕಸನ ಕ್ರೂರ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾಣದ ಹಾಗೆ, ಅಗ್ನಿಯು ಶಮೀವೃಕ್ಷವನ್ನು, ಹರಿಯು ಅಶ್ವತ್ಥ ವೃಕ್ಷವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಸೂರ್ಯನು ಅರ್ಕವೃಕ್ಷ, ಶಿವನು ಆಲದಮರ,

ಚಂದ್ರನು ಮುತ್ತುಗಂಧ ಮರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಡಗಿ ಕುಳಿತರು. ಅದರಂತೆ ಯಮುನು ಕಾಗೆಯಾದ, ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವತೆಗಳು ಕುದುರೆಯಾಗಿದ್ದರು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವಶಿಷ್ಠ ಮುನಿ, ಧೈರ್ಯ ಸಾಹಸ ತೋರಿದ. ಆವನು ತನ್ನ ಬ್ರಹ್ಮದಂಡ ಮೇಲೆತ್ತಿ ಬೀಸುತ್ತ ತಪಶ್ಶಕ್ತಿ ಬಲದಿಂದ ಆ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಓಡಿಸಿದ.

ಆ ರಾಕ್ಷಸರ ಉಪದ್ರವ ಉಪಶಮನವಾದ ನಂತರ ಯಜ್ಞ ಕಾರ್ಯ ಆರಂಭವಾಗಿ ಅಡೆತಡೆ ಇಲ್ಲದೆ ಪೂರ್ತಿಯಾಯಿತು. ಯಜ್ಞ ಯಶಸ್ವಿಯಾದುದಕ್ಕೆ ದೇವಾಧಿ ದೇವತೆಗಳೂ, ಋಷಿಗಳೂ, ವಶಿಷ್ಠಮುನಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರಿಯವ್ರತರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಸಂತಸ ದಿಂದ ಅಭಿನಂದಿಸಿ, ಶ್ಲಾಘಿಸಿ ನುಡಿದರು."ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗವು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಲು ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು, ಕೆಲವು ಮರಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸು ತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ಕೊಟ್ಟ ವೃಕ್ಷಗಳೂ ಸಹ ಮಹಾತೀರ್ಥ ಗಳಾಗಿ ಮಹತ್ವಲವೀಯಲಿ."

ಆದುದರಿಂದ 'ಶಮೀ ತೀರ್ಥ'ದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ದಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗದ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿ. ಇದಲ್ಲದೆ, 'ವೈಷ್ಣವ ತೀರ್ಥ', 'ಆರ್ಕ ತೀರ್ಥ', 'ಶೈವ ತೀರ್ಥ', 'ವಾಶಿಷ್ಠ ತೀರ್ಥ' 'ಸೌಮ್ಯ ತೀರ್ಥ' ಮುಂತಾದ ತೀರ್ಥಗಳೂ ಇವೆ.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಶಮಾದಿ ತೀರ್ಥ ವರ್ಣನೆ ಎಂಬ
ನೂರಾಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ನೂರಾನಾಲ್ಕು

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ತೀರ್ಥ ಹಾಗೂ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಸಹಸ್ರ ತೀರ್ಥ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನೆ

ಬ್ರಹ್ಮ: ನಾನು ಇದುವರೆಗೆ ಹೇಳಿದ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲದೆ, 'ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ತೀರ್ಥ,' 'ಹರಿ ಶ್ಚಂದ್ರ ತೀರ್ಥ', 'ಶುನಶ್ಶೇಪ ತೀರ್ಥ', 'ರೋಹಿತ ತೀರ್ಥ','ವಾರುಣತೀರ್ಥ', 'ಬ್ರಹ್ಮತೀರ್ಥ'ವೆಂದು ಬಗೆಬಗೆಯ ತೀರ್ಥಗಳಿವೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಇನ್ನೂ ಪುಣ್ಯಕರವಾದ ಹಾಗೂ ಭಾವುಕರ ಪ್ರೀತಿ ಪಾತ್ರವಾದ ಹಲವಾರು ಹೆಸರಿನ ತೀರ್ಥಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಬಹುದು. ಅವುಗಳೆಂದರೆ- ಆಗ್ನೇಯ ತೀರ್ಥ, ಇಂದ್ರತೀರ್ಥ, ಐಂದವತಿ ತೀರ್ಥ, ಐಶ್ವರ ತೀರ್ಥ, ಮೈತ್ರ ತೀರ್ಥ, ವೈಷ್ಣವ ತೀರ್ಥ, ಅಶ್ವಿನ ತೀರ್ಥ, ಔಶನಸ್ ತೀರ್ಥಗಳು. ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ಗೌತಮೀ ತೀರದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದು, ಅವುಗಳ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳುವೆ, ಕೇಳು.

ಬಹುಕಾಲದ ಹಿಂದೆ ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನೆಂಬ ಸತ್ಯಸಂಧ ರಾಜನೊಬ್ಬ ಇದ್ದನು. ಒಂದು ದಿನ ಅವನ ಮನೆಗೆ ನಾರದ ಪರ್ವತರೆಂಬ ಮುನಿಗಳು ಆಗಮಿಸಿದರು. ರಾಜ ಅವರನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆದರಿಸಿ ಸತ್ಕರಿಸಿದ. ವಿರಾಮವಾಗಿ ಮಾತಿನ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ, ರಾಜನು "ಮಕ್ಕಳಿಂದ ನಮಗೇನು ಪ್ರಯೋಜನ? "ಮಕ್ಕಳಿಂದ ನಮಗೇನಾಗಬೇಕು? ಎಂದೆಲ್ಲಾ ಸಂದೇಹಪಟ್ಟು ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕವಾಗಿ ಮುನಿಗಳೆದುರು ನುಡಿದಾಗ ಅವರೆಂದರು : ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪುತ್ರನಂತಹ ಇಷ್ಟವಸ್ತುವಿನ ಹೊರತು ಅತ್ಯಮೌಲ್ಯ ವಸ್ತು ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ.

ಅವರ ಮಾತಿಗೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ಪುತ್ರನಾಗಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಲಾಷೆ ಹೊಂದಿ, ಉತ್ಕಟ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ : "ಮುನಿಗಳೇ ನನಗೆ ಪುತ್ರಸಂತಾನವಾಗುವ ಉಪಾಯ ಹೇಳಿರಿ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಯಾವ ಯಾಗ ಯಜ್ಞ ಮಾಡಬೇಕು?"

ಅವನು ಪ್ರಾಪ್ತೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ ರೀತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅವರಿಗೆ ಮರುಕ ಬಂದು ಹೇಳಿದರು: "ಗೌತಮಿ ತೀರಕ್ಕೆ ಹೆಂಡತಿಯೊಂದಿಗೆ ಹೋಗು. ವರುಣನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿರಿ. ಅವನು ಪ್ರಸನ್ನನಾದರೆ ನಿನ್ನ ಭಾಗ್ಯದ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದಂತೆಯೇ!"

ಅವರ ಮಾತಿನಂತೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ಗೌತಮಿ ತೀರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯ ವರುಣನನ್ನು ತ್ರಿಕರಣಪೂರ್ವಕ ಆರಾಧಿಸಿ ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡ. ಪ್ರಸನ್ನ ಭಾವದಿಂದ ವರುಣದೇವ ನುಡಿದ: "ರಾಜನೇ, ನಿನಗೆ ಮೂರು ಲೋಕ ಬೆಳಗುವ ಸುಪುತ್ರನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವೆ. ಆದರೆ ಒಂದು ಮಾತು-ಆ ಕುಮಾರನನ್ನೇ ಪಶುವಾಗಿ ಮಾಡಿ, ನರಮೇಧ ಯಾಗದಿಂದ ನನಗೆ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಒಪ್ಪುತ್ತೀಯಷ್ಟೇ ?"

ರಾಜ ಅವನ ಮಾತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿದ. ಕೆಲವು ಕಾಲಾನಂತರ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ರಾಜನಿಗೆ ಪುತ್ರನೊಬ್ಬ ಜನಿಸಿದ. ಬೆಳೆದು ದೊಡ್ಡವನಾದ. ವರುಣ ತಾನೇ ಬಂದು ಯಾಗ ಮಾಡುವಂತೆ ಜ್ಞಾಪಿಸಿದ.

ಆಗ ರಾಜನು ಬಾಲ್ಯ ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಯಾಗ ಮಾಡುವದಾಗಿ ನುಡಿದ. ಹೀಗೆಯೇ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ಶಾಸ್ತ್ರಾಧಾರದ ಬಲದಿಂದ ತನ್ನ ಲೌಕಿಕ ಅನಾನುಕೂಲ ಮುಂದೆ ಮಾಡಿಯೇ ಯಾಗ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದೂಡುತ್ತ ಹದಿನಾರು ವರುಷ ಕಳೆದ.

ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಮಗ ರೋಹಿತಕುಮಾರ ಹದಿನಾರರ ಯುವರಾಜನಾದ. ಮತ್ತೆ ವರುಣ ಬಂದು ಯಾಗದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸಿದ. ಆಗ ಅವನು ಋತ್ವಿಜರ ಹಾಗೂ ರೋಹಿತಕುಮಾರನೆದುರಿನಲ್ಲಿ, ವರುಣನ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಯಾಗ ಮಾಡಲು ಒಪ್ಪಿದ. ವರುಣ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅಂತರ್ಧಾನನಾದ.

ಒಂದು ದಿನ, ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ಮಗನಿಗೆ ಹಿಂದಿನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ, ನಿನ್ನನ್ನು ವರುಣನಿಗಾಗಿ ಯಾಗ ಪಶುವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವೆ ಎಂದಾಗ, ಅವನು

(ರೋಹಿತನು) ವರುಣನ ಎದುರಿನಲ್ಲಿಯೇ "ಮೊದಲು ನಾನು ಋತ್ವಿಜ ಪುರೋಹಿತರೊಡನೆ ಹರಿಯನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಯಾಗಮಾಡಲು ಬಯಸಿದ್ದೇನೆ. ಆದಕ್ಕೆ ಈ ವರುಣನೇ ಯಾಗ ಪಶುವಾಗಲಿ" ಎಂದು ತಂದೆಗೆ ಮರುಸವಾಲು ಎಸೆದ. ತಂದೆಗೆ ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಯಾಯಿತು. ವರುಣ ಅವನ ಮಾತಿನಿಂದ ಕಿಡಿಕಿಡಿಯಾಗಿ, ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಜಲೋದರ ರೋಗ ಬರುವಂತೆ ಶಾಪವಿತ್ತು, ತನ್ನ ಲೋಕದತ್ತ ಮುನ್ನಡೆದ.

ರೋಹಿತನು ಅಶ್ವಾರೂಢನಾಗಿ ಕಾಡಿಗೆ ನಡೆದ. ಆ ಗೌತಮಿ ತೀರದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕಾರು ವರ್ಷ ನೆಲೆಸಿದ ಮನಶಾಂತಿಗಾಗಿ. ಅಲ್ಲಿ ತಾನು "ತಂದೆಗೆ ದುಃಖವನುಂಟು ಮಾಡುವ ನಾನು ಹುಟ್ಟಿದ್ದೇನು ಸಾರ್ಥಕ?" ಎಂದು ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡುತ್ತ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದನು ಹಗಲಿರುಳು.

ಆ ಗೌತಮಿ ತೀರದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಋಷಿ ಮುನಿಗಳು ಕುಟೀರ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ವಾಸವಾಗಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಅಜೀಗರ್ತನೆಂಬ ಋಷಿಯೂ ಒಬ್ಬ. ಅವನಿಗೆ ಹೆಂಡತಿ ಹಾಗೂ ಮೂರು ಜನ ಮಕ್ಕಳು. ಅವನನ್ನು ಕಂಡ ರೋಹಿತನು ಅವರ ಕುಟುಂಬದ ದಾರಿದ್ರ್ಯಾವಸ್ಥೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಕಂಡು ಮರುಕಪಟ್ಟನು. ಕೊನೆಗೆ ಅವನು ಕೇಳಿದ "ಓ ಅಜೀಗರ್ತ, ನೀನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನಿಮ್ಮಲ್ಲೊಬ್ಬರನ್ನು ಮಾರುವೆಯಾ ? ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಳು." ಅವನ ಮಾತಿಗೆ "ಕೊಳ್ಳುವದಾದರೆ–ನಡುವಿನ ಮಗನಾದ ಶುನಶ್ಶೇಪನನ್ನು ಮಾರಲು ನಾನು ಸಿದ್ಧ..." ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದ ಅಜೀಗರ್ತ

ಯುವರಾಜ ರೋಹಿತ ಯೋಚಿಸಿ, ಸಾವಿರ ಹಸು, ಸಾವಿರ ಧಾನ್ಯ ರಾಶಿ, ಸಾವಿರ ನಾಣ್ಯ, ಸಾವಿರ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಬಟ್ಟೆ–ಬರೆ ಕೊಟ್ಟು ಋಷಿ ಪುತ್ರನನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಂಡ. ಯಾಗದ ಪಶುವಿನೊಡನೆ ರೋಹಿತ ತಂದೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, "ಅಪ್ಪಾ, ಈ ಪುರುಷ ಪಶುವಿನಿಂದ ವರುಣನಿಗಾಗಿ ಯಾಗ ನೆರವೇರಿಸು; ಅವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಾದರೂ ನಿನ್ನ ಜಲರೋಗ ವಾಸಿಯಾಗಲಿ" ಎಂದು ನುಡಿದ.

ಅವನ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ವಿಷಾದದಿಂದ ಮಗನಿಗೆ ನುಡಿದ : "ನಾವು ಬದುಕಿರಬೇಕೆಂಬ ದುರಾಶೆಯಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಬಲಿಪಶು ಮಾಡುವುದು–ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಮ್ಮತವಲ್ಲ ಆದರಿಂದ ಪುಣ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಪಾಪವೇ ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನಾನೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಯಾಗದ ಪಶುವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ". ಮರಳಿ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಡನೆ ಮಗನನ್ನು ಕಳಿಸಿದ.

ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆಕಾಶವಾಣಿ ಮೊಳಗಿತು-"ಎಲೈ ರಾಜೇಂದ್ರ, ಋತ್ವಿಜರು ಹಾಗೂ ಪುರೋಹಿತರೊಡನೆ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪಶು ಮತ್ತು ನಿನ್ನ ಮಗನೊಡನೆ ಗೌತಮಿ ತೀರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಯಾಗ ಆರಂಭಿಸು. ನೀನೇನೂ ಚಿಂತಿಸಬೇಡ."

ಅದರಂತೆ, ರಾಜನು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ, ವಶಿಷ್ಠ, ವಾಮದೇವ ಮೊದಲಾದ ಋಷಿಗಳನ್ನು ಮುಂದುಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ನರಮೇಧ ಯಾಗ ಆರಂಭಿಸಿ

ದನು. ಸಕಲ ಸಿದ್ಧತೆ ನಡೆದವು. ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ಜರುಗಿದವು. ಯಜ್ಞ ಆರಂಭಿಸಲು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ದೇವಾಧಿದೇವತೆಗಳನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿ, "ಯಾರಿಗೆ ಈ ಶುನಶ್ಶೇಪನನ್ನು ಹವಿಸ್ಸಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸುವೆವೊ ಆ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಇವನು ವಶವಾಗಲು ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಿ" ಎಂದ.

ಶುನಶ್ಶೇಪ, ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ, ರೋಹಿತರೂ ಗೌತಮೀ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಶುಚಿರ್ಭೂತರಾಗಿ ಬಂದು ಸಂಕಲ್ಪಗೈದು ಯಾಗ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಉಪಸ್ಥಿತರಾದರು. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಆಹ್ವಾನದಂತೆ ಯಾಗಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿ ಬಂದು ನುಡಿದರು:-"ಶುನಶ್ಶೇಪನ ವಧೆಯಿಲ್ಲದೆ ಯಾಗವು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳಲಿ" ಅಲ್ಲಿರುವ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸ್ವಯಂ ಅರುಣನೇ ಶುನಶ್ಶೇಪ ಇಲ್ಲದೆ ಯಾಗ ಪೂರೈಸಲು ಅನುಮತಿ ನೀಡಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಕೈಕೊಂಡ ಯಾಗ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಕೃತಕೃತ್ಯರಾದರು.

ಅನಂತ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಶುನಶ್ಶೇಪನನ್ನು ಗೌರವಿಸಿ, ಸ್ವಯಂ, ತಾನೇ ದೇವತೆಗಳ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ, ತನ್ನ ಹಿರಿಯ ಮಗನನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಅವನ ಮಕ್ಕಳು ಅವನ ಹಿರಿತನವನ್ನು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ವಿರೋಧಿಸಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮುನಿಯೇ ಶಾಪ ಕೊಟ್ಟನು. ಒಪ್ಪಿದವರನ್ನು ಒಲಿದು ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡಿದನು.

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ನರಮೇಧ ಯಾಗವು ಸಮಾಪ್ತಿ ಹೊಂದಿತು. ಇದು ಜರುಗಿದ್ದು ಗೌತಮೀ ನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣ ತೀರದ ರಮ್ಯವನಾಂತರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಈ ಯಾಗ ನಡೆದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ತೀರ್ಥಗಳಿವೆಯಲ್ಲದೆ ಎಂಟುಸಾವಿರ ಹದಿನಾಲ್ಕು ತೀರ್ಥಗಳು ಅದೇ ತೀರದಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ನೆಲೆಸಿವೆ. ಈ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಂದ ಮಾನವನಿಗೆ ನರಮೇಧ ಯಾಗದ ಫಲವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ವೇದಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಈ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ತೀರ್ಥವೇ ಮೊದಲಾದ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಸಹಸ್ರ ತೀರ್ಥ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನೆ ಎಂಬ ನೂರಾನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ನೂರಾಐದು

ಪೂರ್ಣಾ ಹಾಗೂ ದೇವನದಿಗಳ ಸಂಗಮ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನ

ಬ್ರಹ್ಮ:-ನಾರದನೇ, ಸರ್ವ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದದ್ದೊಂದು ತೀರ್ಥವು ಪ್ರಪಂಚ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದು ಅದುವೇ-ಸೋಮತೀರ್ಥ. ಅದನ್ನು ಕಾಣುವವರು ಅಥವಾ

ಅದರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಶ್ರವಣ ಮಾಡುವವರು ಪುಣ್ಯಶಾಲಿಗಳಾಗುವರು. ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ, ದಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಬರುವ ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಎಣೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಅದರ ಅವರ್ಣನೀಯ ಗುಣಕಥನ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು.

ಚಲುವ ಚಂದ್ರ ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ಗಂಧರ್ವರ ಪಕ್ಷ ಸೇರಿದ್ದ. ಆಗ ದೇವತೆಗಳು ನಿರುಪಾಯರಾಗಿ ಚಂದ್ರನನ್ನು ತಮ್ಮ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ಉಪಾಯ ಕಂಡು ಕೊಳ್ಳಲು ನನ್ನ (ಬ್ರಹ್ಮ) ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು. ತಕ್ಷಣ ಉಪಾಯ ನನಗೂ ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ಚಿಂತಾತುರನಾಗಿದ್ದೆ. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತಿಯು ಒಂದು ಸಲಹೆ ನೀಡಿದಳು. ಅವಳ ಸಲಹೆಯಂತೆ "ಸ್ತ್ರೀಕಾಮುಕರಾದ ಗಂಧರ್ವರಿಗೆ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಅವಳ ಬದಲಾಗಿ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಮರಳಿ ತರಬೇಕಾಗಿತ್ತು." ಆದರೆ ಸರ್ವ ಲೋಕದೊಡತಿ, ವಿದ್ಯಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಯನ್ನು ಕೊಡಲು ದೇವತೆಗಳಾರು ಒಪ್ಪದೆ, "ಒಂದು ವೇಳೆ ಚಂದ್ರ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಚಿಂತೆ ಇಲ್ಲ, ಆದರೆ ನೀನಿಲ್ಲದೇ ನಾವು ಬದುಕಲಾರೆವು" ಎಂದು ಖಡಾಖಂಡಿತವಾಗಿ ನುಡಿದರು.

ಆಗ ಸರಸ್ವತಿಯೇ ಮತ್ತೆ ನುಡಿದಳು: "ನೀವು ಭಯಪಡಬೇಡಿರಿ. ಉಪಾಯಾಂತರದಿಂದ ಮತ್ತೆ ನಿಮ್ಮನ್ನೇ ಬಂದು ಸೇರುವೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಗೌತಮೀ ನದಿಯ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ಯಾಗ ನೆರವೇರಿಸಿರಿ. ಆಗ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಬಂದು ಕಲೆತಾಗ, ಈ ಯಾಗಕ್ಕೆ ಚಂದ್ರನ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ. ಈ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಚಂದ್ರನನ್ನು ಕೊಡಲು ಹೇಳಿರಿ" ಎಂದಳು.

ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ಅವಳ ಮಾತಿಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿದರು; ದೇವಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಯಾಗ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡರು. ಆ ಯಾಗಕ್ಕೆ ಸಕಲ ಲೋಕಗಳ ಒಡೆಯ, ಒಡತಿಯರು ಉಪಸ್ಥಿತರಾದರು. ದೇವೇಂದ್ರನು ಉಪಾಯದಿಂದ, ಜಾಣಾಕ್ಷತನದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ಗಂಧರ್ವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಚಂದ್ರನನ್ನು ಪಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಜಯಶಾಲಿಯಾದ. ಅಂದಿನಿಂದ ಚಂದ್ರನು ದೇವಪಕ್ಷ ಸೇರಿದನು. ಗಂಧರ್ವರಲ್ಲಿ ವಾಗ್ದೇವಿ ನೆಲೆಸಿದಳು. ಆದರೂ ಆ ದೇವಿಯು ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಬಂದು ಹೋಗುವಳು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಸರಸ್ವತಿಯಿಂದ ಗಂಧರ್ವರಿಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಸೋಮನೂ, ಸರಸ್ವತಿಯೂ ದೇವತೆಗಳ ಪಾಲಿಗೆ ಉಳಿದರು.

ಆ ದೇವಯಾಗಕ್ಕೆಂದು, ಗೋವುಗಳು, ದೇವತೆಗಳು, ಪರ್ವತ, ಪಶು, ಪಕ್ಷಿ, ವೃಕ್ಷಗಳಲ್ಲದೆ, ಯಕ್ಷ, ರಾಕ್ಷಸರು, ಸಿದ್ಧಸಾಧ್ಯರು, ಸರ್ಪಗಳು, ರುದ್ರರು, ಆದಿತ್ಯರು, ವಸುಗಳು ಹಾಗೂ ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವತೆಗಳೂ ಸಹ ತಮ್ಮ ಪರಿವಾರ ಸಮೇತ ಆಗಮಿಸಿದ್ದರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಆ ಯಾಗದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪಾಲಿನ ಹವಿರ್ಭಾಗಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಬಂದವರಾಗಿದ್ದರು. ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಆಗ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ನದಿಗಳಾಗಿ ಗೌತಮೀ ನದಿಯನ್ನು ಸೇರಿದವು. ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಾಹುತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಕಾರಣ 'ಪೂರ್ಣಾ ನದಿ'ಯೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ನದಿ ಹರಿದಿದೆ.

ಗೌತಮೀ ನದಿಗೆ ಅನೇಕ ನದಿಗಳು ಸಂಗಮಿಸಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪುಣ್ಯ ತೀರ್ಥಗಳು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ನದಿಗಳು ಸೋಮನ ಸೇವೆ ಮಾಡಲು, ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಯಾಗ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿದು ಪಾವನ ಗೊಳಿಸಲು ಉಗಮಿಸಿ ಹರಿದಿವೆ.

ಈ ತೀರ್ಥಗಳು ಕೆಲವು ನದಿ ರೂಪದಿಂದ, ಕೆಲವು ಸರೋವರ ರೂಪದಿಂದ ಹಲವಾರು ಸ್ತ್ರೋತ್ರರೂಪದಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ತೀರ್ಥಗಳೆಂದರೆ– ಗಾಂಧರ್ವತೀರ್ಥ. ಸೋಮತೀರ್ಥ, ಪೂರ್ಣಾತೀರ್ಥ, ಕರ್ಣಿಕಾ ಸಂಗಮ, ವಾಸವಿ ಸಂಗಮ, ಸುರತೀರ್ಥ, ವೃದ್ಧತೀರ್ಥ, ಶಿಖಿತೀರ್ಥ, ಕುಸುಂಬಿಕಾ ತೀರ್ಥ, ಅಜತೀರ್ಥ ಭದ್ರತೀರ್ಥ, ದೇವತೀರ್ಥ, ಸಂತಾಪವೃಗತಪ್ತ ಹೆಸರಿಸಬಹುದು

ಇತಿಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಾನದಿ ಮೊದಲಾದ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ನದಿಗಳ ಸಂಗಮ ವರ್ಣನೆ ಎಂಬ ನೂರೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ನೂರಾ ಆರು

ಶಿವಪ್ರೇರಿತಾಮೃತ ಸಂಗಮಾದಿ ತೀರ್ಥ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನೆ

ಬ್ರಹ್ಮ:–ಪುಣ್ಯಮಯವೆನಿಸಿದ ಪುವರಾಸಂಗಮ ತೀರ್ಥವೆಂಬುದು ಗೌತಮೀ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದು, ಅಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಶಿವನು ನೆಲೆಸಿರುವನು. ಅದು ಜಾಗೃತ ಸ್ಥಳವೆನಿಸಿ, ಇಂದಿಗೂ ಭಕ್ತ, ಭಾವುಕರಿಗೆ, ಸ್ನಾನ, ಧ್ಯಾನ, ಆರಾಧನೆಯಿಂದ ಪಾಪ ಮುಕ್ತರಾಗಿ ಪರಮ ಪದವಿ ಪಡೆಯುವ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಮುಕ್ತಿ ಮಂದಿರವೆನಿಸಿದೆ.

ಒಮ್ಮೆ, ದೇವತೆಗಳೂ, ದಾನವರೂ ತಮ್ಮ ಮೊದಲಿನ ವೈರಭಾವ ಮರೆತು ಒಂದುಗೂಡಿದರು. ಮೇರುಗಿರಿಗೆ ಬಂದ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಪರಸ್ಪರರಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮತಕ್ಕೆ ಬಂದರು, ಆಲೋಚಿಸಿ ಅವರೆಂದರು:–"ನಾವೀರ್ವರೂ ಸ್ನೇಹದಿಂದ ವರ್ತಿಸಿದರೆ ಸುಖವಾಗಿರಬಹುದು. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕಲೆತು ಅಮೃತವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಕುಡಿಯೋಣ."

ಈ ನಿರ್ಧಾರದೊಂದಿಗೆ ದೇವಾಸುರರು ಒಂದಾಗಿ ಸಮುದ್ರ ಮಂಥನಕ್ಕೆ ಮುಂದಾದರು. ಮಂದಗಿರಿಯನ್ನು ಕಡಗೋಲನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ವಾಸುಕಿಯನ್ನು ಹಗ್ಗವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಒಂದೆಡೆ ದೇವತೆಗಳು ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ದೈತ್ಯರು ನಿಂತುಕೊಂಡು ಮಂಥನ ಕಾರ್ಯ ಆರಂಭಿಸಿದರು.

ದೀರ್ಘಕಾಲ ಸಮುದ್ರ ಮಂಥನ ಫಲವಾಗಿ, ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಅಮೃತ ಉದಿಸಿತು. ಆಗ ಆಯಾಸಗೊಂಡ ಅವರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಿಕೊಂಡು,

ಒಮ್ಮತಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅಸುರರೆಲ್ಲರೂ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿ, ಅಮೃತವನ್ನು ಕಾಯಲು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಹೊರಟು ಹೋದರು. ಅವರು ಹೋದ ಬಳಿಕ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿ ಅಮೃತವನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಾವೇ ಕುಡಿಯಲು ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡಿದರು. ಇವರ ಯೋಜನೆಗೆ ದೇವಗುರು ಬೃಹಸ್ಪತಿಯೂ ಸಮ್ಮತಿಸಿದ. ದೈತ್ಯರನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿ, ತಾವೇ ಅಮೃತ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಕುಡಿದು ಅಮರರಾಗಲು ದೇವತೆಗಳು ಸನ್ನಾಹ ಮಾಡಿದರು.

ಅಮೃತ ಪಾನಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತ ಹಾಗೂ ಗೌಪ್ಯ ಸ್ಥಳದ ಬಗ್ಗೆ ಬಿಸಿ ಚರ್ಚೆಯಾಗಿ, ಸಮಸ್ಯೆ ಬಗೆಹರಿಯದೇ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯ ಸಲಹೆಯಂತೆ, ನನ್ನ (ಬ್ರಹ್ಮ) ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು ಅವರೆಲ್ಲ.

ಸೂಕ್ತವಾದ ಸ್ಥಳದ ಆಯ್ಕೆಗಾಗಿ, ಶಿವ ಹಾಗೂ ಹರಿಯರ ಸಲಹೆಯೂ ಅವಶ್ಯವೆನಿಸಿ ನಾನು ಅವರೊಡನೆ ಅವರ ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬಂದೆ, ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯ ಕುರಿತು ಆಲೋಚಿಸಿದೆ,

ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಗಂಧರ್ವ ಕಿನ್ನರರೊಡನೆ ಮೇರುಗಿರಿಯ ಗುಹೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಮೃತಪಾನಕ್ಕೆ ಕುಳಿತೆವು. ನಮ್ಮ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಸುಳಿವು ಯಾವ ದೈತ್ಯರಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಗದಂತೆ ಗೌಪ್ಯವಾಗಿ ನಡೆಯಿತು. ಸೂರ್ಯನು ದೇವತೆಗಳಲ್ಲದರನ್ನು ಪತ್ತೆಮಾಡಲು ಕಾವಲು ನಿಂತಿದ್ದ. ಚಂದ್ರನು ನಮಗೆಲ್ಲ ಸಾಕಾಗುವಂತೆ, ಅಮೃತವನ್ನು ಹಂಚುತ್ತಲಿದ್ದನು. ಹರಿಯು ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರ ಧರಿಸಿ ರಕ್ಷಣೆಯ ಹೊಣೆ ಹೊತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗಾಗಿ ನಾವು ಅಮೃತಪಾನ ಮಾಡುವ ಸುಳಿವು ಯಾವ ದೈತ್ಯನಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲವಾದರೂ ರಾಹು ಒಬ್ಬ ಅಪವಾದವೆನ್ನಬೇಕಷ್ಟೆ !

ಆ ಮಾಯಾವಿಯಾದ ರಾಹುವು ಮರುತ್ತುಗಳ ರೂಪಧರಿಸಿ, ಪಾನ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಮರುತ್ತು ದೇವತೆಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುಳಿದ್ದನ್ನು ಮುಂದಾಗಿಯೇ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಸೂರ್ಯನು ಚಂದ್ರನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ರಾಹುವಿಗೆ ಅಮೃತ ಉಣಬಡಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಈ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಚಂದ್ರನು ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಕಾಲ ಮಿಂಚಿತ್ತು. ರಾಹು ಆಗಲೇ ಅಮೃತದ ಗುಟುಕು ಕುಡಿದಿದ್ದ. ಕೂಡಲೇ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಚಕ್ರದಿಂದ ದೈತ್ಯನ ತಲೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಆ ಶಿರಸ್ಸು ಅಮೃತದಿಂದ ಅಮರವಾಗಿದ್ದಿತು.

ಶ್ರೀಹರಿಯ ಚಕ್ರದ ಹೊಡೆತದಿಂದ ರಾಹುವಿನ ರುಂಡಮುಂಡ ಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಅಮೃತಪಾನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಮುಂಡವು ಭೂಮಿಯನ್ನೇ ನಡುಗಿಸುತ್ತ ಗೌತಮಿ ನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣ ತೀರದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿತು. ಮುಂಡವು ಅಮರತ್ವದಿಂದ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿ ತೋರಿತು.

ಹೀಗೆ ರಾಹುವಿನ ರುಂಡ, ಮುಂಡಗಳೆರಡೂ ಹನಿಯಷ್ಟು ಅಮೃತ ಕುಡಿದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅಮರವಾದವು, ಆದರೆ ಅವು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಹೊಂದಿಕೊಂಡರೆ,

ಅವನು ಮರಳಿ ಮತ್ತೆ ಜೀವಿಸಿ ಅಮರತ್ವ ಹೊಂದಿ ಮಹಾ ಅಸುರನಾಗಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಮಾರಕನಾಗುವನು, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಮುಂಡ ನಾಶಪಡಿಲು, ದೇವತೆಗಳು ಗಾಭರಿಯಿಂದ ಗೌರೀಶನನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಂಡರು.

ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರ ದೀನವಾಣಿ ಕೇಳಿ, ಕಾಳಿಕಾದೇವಿ. ಶಿವನ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಶಿವಶಕ್ತಿ ಸ್ವರೂಪಿಣಿಯಾಗಿ, ಆ ದೈತ್ಯನ ದೇಹವನ್ನು ತಿನ್ನಲು ಮುಂದಾಗಿ ಬಂದಳು. ರುಂಡವಿಲ್ಲದ ಆ ರಾಹುವಿನ ಮುಂಡ. ಆ ಚಾಮುಂಡಿ ಶಕ್ತಿಯೊಡನೆ ಬಹುದಿನ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿತು. ಆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಶಿರೋರೂಪನಾದ ರಾಹು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ–"ಮೊದಲು ನನ್ನ ಶರೀರದಲ್ಲಿಯ ಅಮೃತ ರಸವನ್ನು ತೆಗೆಯಿರಿ. ಅಂದರೆ ದೇಹವು ಕೂಡಲೇ ಭಸ್ಮವಾಗುವದು." ಎಂದು ನುಡಿದ. ಅವನ ಮಾತಿಗೆ ದೇವತೆಗಳು ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ ನೀನು ಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾಗು ಎಂದು ಅವನನ್ನು ನವಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದರು. ಕಾಳಿಯು ದೇವಶಕ್ತಿಯೊಡನೆ ಕೂಡಿ, ದೈತ್ಯನ ಶರೀರವನ್ನು ಭೇಧಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿಯ ಅಮೃತರಸವನ್ನು ಹೊರಗೆ ತೆಗೆದಳು. ನಂತರ ಅವನ ಶರೀರವನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಿದಳು.

ಈ ಶಿವಶಕ್ತಿಗೆ ಭದ್ರಕಾಳಿಯೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅವಳು ದೈತ್ಯ ಶರೀರ ಬಗೆದಾಗ ಅಮೃತ ರಸವು ಸ್ರವಿಸಿತು. ಮುಂದೆ ಅದೇ ನದಿಯಾಗಿ ಹರಿದು, ಪ್ರವರಾ ನದಿಯೆಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು.

ಆ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಐದು ಸಾವಿರ ಚಿಕ್ಕಪುಟ್ಟ ಪುಣ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿವೆ. ರಾಹು ದೇಹವನ್ನು ಬಗೆದ ಕಾಳಿಕಾದೇವಿಯನ್ನು ದೇವತೆಗಳು ಬಗೆ ಬಗೆಯಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಶಿವ ಮತ್ತು ಶಿವಶಕ್ತಿ ಇವರು ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿ (ನೆಲೆಸಿ)ರುವದರಿಂದ ಈ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ "ನಿವಾಸಪುರ"ವೆಂದು ಕರೆಯುವರು.

ಈ ರೀತಿ ಪ್ರವರಾನದಿ ಗೌತಮೀ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಸಂಗಮ ಸ್ಥಳವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವವು. ಆ ಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಭೋಗಮೋಕ್ಷಗಳು ಲಭಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಸಂಗಮ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಪ್ರವರಾಸಂಗಮವೆಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಶಿವನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತಳಾಗಿ, ಭದ್ರಕಾಳಿಯಾಗಿ ಬಂದು, ದೈತ್ಯನ ಶರೀರ ಭೇಧಿಸಿದ ಆ ಸಿಂಹ ಸ್ವರೂಪಿಣಿಗೆ ಮುಂದೆ 'ಅಮೃತೇಶ್ವರಿ' ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಶಿವಪ್ರೇರಿತಾಮೃತ ಸಂಗಮಾದಿ ತೀರ್ಥ ವರ್ಣನೆ ಎಂಬ ನೂರಾ ಆರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ನೂರಾಏಳು

ವೃದ್ಧಾ ಸಂಗಮ ಮೊದಲಾದ ಹದಿನೇಳು ತೀರ್ಥ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನೆ

ಬ್ರಹ್ಮ: ವೃದ್ಧಾ ಸಂಗಮವೆಂಬ ಅಪೂರ್ವ ತೀರ್ಥ ಒಂದಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಿ ಪರಶಿವನು ವೃದ್ಧೇಶ್ವರನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ನೆಲೆಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಆ ತೀರ್ಥದ ಪ್ರಭಾವಯುಕ್ತವಾದ, ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವೆ, ಕೇಳು.

ಮಹಾತಪಸ್ವಿ ಗೌತಮುನಿಗೆ ವೃದ್ಧ ಗೌತಮನೆಂಬ ಮಗನಿದ್ದು ಅವನು ಕುರೂಪಿ. ಹೀಗಾಗಿ ತಾರುಣ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ವೈರಾಗ್ಯಭಾವ ತಾಳಿ, ದೇಶಸಂಚಾರ ಕೈಕೊಂಡನು. ತನಗಿರುವ ಕುರೂಪದಿಂದ ಲಜ್ಜಿತನಾಗಿ ಅವನು ಸದಾ ಸಮವಯಸ್ಕರಿಂದ ದೂರ. ಹೀಗಾಗಿ ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ತಂದೆ ಗೌತಮ ಅವನ ಉಪನಯನ ಸಂಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದ ಅಷ್ಟೇ.

ಶಾಸ್ತ್ರಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡದಿದ್ದರೂ, ಸದಾಚಾರದಿಂದ ಅಗ್ನಿಕಾರ್ಯ. ಗಾಯತ್ರ್ಯುಪಾಸನೆಗಳಿಂದ ತಕ್ಕ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿದ್ದ. ಹೀಗಿದ್ದೂ ಅವನಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವಿದ್ಯಾವಂತನೂ, ಕುರೂಪಿಯೂ ಆದವನಿಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡುವವರು ಹಿಂದೇಟು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ತೀರ್ಥ, ದೇಶ, ಆಶ್ರಮಗಳನ್ನು ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತ ಗೌತಮನು ಶಿವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಅಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾದ ಗುಹೆಯನ್ನು ಕಂಡು, ಅದರಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಲು ಬಯಸಿ, ಅದನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ ಅಲ್ಲೊಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು.

ಆ ಸ್ತ್ರೀಯೂ ಸಹ ವೃದ್ಧಳೇ! ಇವನಂತೆ ಅವಳೂ ವೈರಾಗ್ಯಭಾವದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಣಿಯಾಗಿಯೇ ಬಾಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ತಪಸ್ವಿನಿಯಂತೆ ನಿರಾಡಂಬರ ಜೀವನ ಅವಳದು. ತನಗಿಂತಲೂ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯಳೆಂಬುದನ್ನು ಊಹಿಸಿ ವೃದ್ಧ ಗೌತಮ ಅವಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಲು ಹೋದಾಗ ಅವಳು ಅವನನ್ನು ತಡೆದು ನುಡಿದಳು: ಹಿಂದೆ ಆರ್ಷ್ಟಿಷೇಣನ ಮಗ ಋತಧ್ವಜನೆಂಬ ರಾಜ. ಅವನು ಮಹಾಶೂರನೂ, ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯೂ, ಕೀರ್ತಿವಂತನೂ ಆಗಿದ್ದ, ಅವನು ಒಂದು ದಿನ ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋದ. ಆಗ ಬಳಲಿಕೆಯ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಗುಹೆಗೆ ಬಂದು ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡನು.

ಸುಂದರಾಂಗನೂ, ತರುಣನೂ ಆದ ಋತಧ್ವಜನನ್ನು ಸುಶ್ಯಾಮಾ ಎಂಬ ಅಪ್ಸರೆಯು ನೋಡಿ ಅನುರಕ್ತಳಾದಳು. ಆ ದಿವ್ಯ ಸುಂದರಿಯನ್ನು ಕಂಡ ರಸಿಕ ರಾಜನೂ ಅವಳಲ್ಲಿ ಮೋಹಿತನಾದನು, ಕೆಲವು ಕಾಲ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಸರಸದಿಂದ ವಿಹರಿಸಿದರು. ವಿಹಾರ ತೀರಿದೊಡನೆ, ರಾಜನು ಅಲ್ಲಿಂದ ದೂರವಾದ. ಅವರಿಂದ ಜನಿಸಿದವಳು ನಾನು. ನಂತರ ತಾಯಿಯೂ ಹೊರಟು ಹೋದಳು. ಹೋಗುವ ಮುನ್ನ

ಅವಳು ನನ್ನ ಕರೆದು, "ಈ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗನಾಗಿ ಯಾವ ಪುರುಷನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನೋ ಅವನೇ ನಿನ್ನ ಪತಿಯಾಗುವನು" ಎಂದು ಅಭಯ ಹೇಳಿ ತೆರಳಿದಳು.

"ಅಂದಿನಿಂದ ನಾನು ಯಾವ ಪುರುಷನನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡಿಲ್ಲ ನನಗೆ ತಂದೆ ತಾಯಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ನನಗೆ ನೀನೇ ದಿಕ್ಕು. ನನ್ನನ್ನು ವರಿಸು, ನಿನ್ನ ನೆರಳಾಗಿ ನಾನು ಬಾಳುವೆ" ಎಂದು ಮನದ ಆಶೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದಳು. ವಯಸ್ಸಿನಿಂದ ಅವಳು ಅವನಿಗಿಂತ ಹಿರಿಯಳು.ಹೀಗಾಗಿ ಗೌತಮ ಅವಳನ್ನು ವರಿಸಲು ಆತಂಕ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ. ಅವಳು ಅವನಿಗೆ "ನೀನು ನಿರಾಕರಿಸಿದರೆ ನಿನ್ನ ಎದುರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಾಣ ಬಿಡುವೆ" ಎಂದು ಪಣವಿಟ್ಟಳು. ಅವಳ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ವೃದ್ಧ ಗೌತಮ ಸಂತೈಸುವ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ನುಡಿದ: "ನಾನು ವಿದ್ಯಾವಂತನಲ್ಲ. ರೂಪವಂತನೂ ಅಲ್ಲ. ಮೇಲಾಗಿ ಮುಪ್ಪಿಲ್ಲದ ಕುರೂಪಿ. ಇಂಥವನನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ನೀನು ಯಾವ ಸುಖ ಪಡೆಯುವೆ?"

ಅವನ ಈ ನಿಷ್ಕಪಟತನದ ನುಡಿಯಿಂದ ಅವಳಲ್ಲಿ ಅವನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಆದರಾಭಿಮಾನ, ಹಂಬಲುಗಳು ಮಾತಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದವು. ಅವಳು ಮಾತು ಮುಂದುವರಿಸಿದಳು: "ನೀನು ಯಾವುದಕ್ಕೂ ವ್ಯಥೆಪಡಬೇಡ. ನಾನು ಈಗಾಗಲೇ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಮತ್ತು ರೂಪವಂತರಾದ ಜಲಾಗ್ನಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸಂತೋಷ ಪಡಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಸರಸ್ವತಿ ನಿನಗೆ ವಿದ್ಯೆಯ ನಿಧಿಯನ್ನೇ ಅನುಗ್ರಹಿಸಬಲ್ಲಳು. ಅಗ್ನಿಯು ನಿನಗೆ ಮನ್ಮಥನ ತಾರುಣ್ಯ ರೂಪ ಲಾವಣ್ಯ ನೀಡಬಲ್ಲಳು. ಮುಖ್ಯ ನೀನು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ ನನ್ನನ್ನು ವರಿಸು."

ಅವಳ ಮಾತಿಗೆ ಮಾರುತ್ತರ ನೀಡದೇ ವೃದ್ಧ ಗೌತಮ ಮೌನನಾಗಿದ್ದ. ಹೀಗೆ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಕಳೆದ ನಂತರ, ಆ ವೃದ್ಧೆಯು ಅಗ್ನಿಯನ್ನೂ, ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನೂ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದಳು. ಅವರ ಅನುಗ್ರಹ ಬಲದಿಂದ ವೃದ್ಧ ಗೌತಮನಿಗೆ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನೂ,ರೂಪವನ್ನೂ ದೊರಕಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಳು. ಆ ವೃದ್ಧೆಯ ಪವಾಡ ಸದೃಶ ತಪಶ್ಯಕ್ತಿಗೆ ತಲೆಬಾಗಿ ವೃದ್ಧ ಗೌತಮ ಅವಳ ಮನದಾಸೆಯಂತೆ ವರಿಸಿದ. ಅದೇ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಪುನರಪಿ ತಾರುಣ್ಯ, ಲಾವಣ್ಯ ದೇಹಯುಕ್ತರಾಗಿ ಸುಖ, ಶಾಂತಿ, ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಬಹುವರ್ಷ ವಿಹಾರ ಮಾಡಿದರು.

ಈ ವಿಹಾರ ಪೂರಿತ ಶೃಂಗಾರ, ಸಂಭ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅವರೀರ್ವರೂ ದಾಂಪತ್ಯ ಜೀವನದ ರಸನಿಮಿಷ ಕಳೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ, ಆ ಗುಹೆಗೆ ತಪಸ್ವಿಗಳಾದ ವಶಿಷ್ಠ ವಾಮದೇವರು ಆಗಮಿಸಿದರು. ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಮುನಿಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧ ಗೌತಮನು ಸತ್ಕರಿಸಿ ಉಪಚರಿಸಿದನು. ಆ ಮುನಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಯೌವನದಿಂದ ಉನ್ಮತ್ತರಾದ ಕೆಲವರು ತರುಣ ತಪಸ್ವಿಗಳೂ ಇದ್ದರು. ಈ ತರುಣರು ಈ ವೃದ್ಧ ಗೌತಮ ದುಂಪತಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಅಪಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿದರು. ಅದರಿಂದ ಇವರು ಲಜ್ಜಿತರಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ದುಃಖಿತರೂ ಆದರು.

ಅವರ ಆತಿಥ್ಯದಿಂದ ಪ್ರೀತರಾಗಿ, ಮುನಿಗಳು ತಮ್ಮಾಶ್ರಮಗಳಿಗೆ ಹೊರಟು ನಿಂತರು. ಆಗ ವೃದ್ಧ ಗೌತಮ ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ಅಗಸ್ತ್ಯ ಮುನಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಪಡೆಯಲು ಎಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಬೇಕು ? ಭೋಗ ಮೋಕ್ಷಗಳು ಎಲ್ಲಿ ಲಭಿಸುವವು ? ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಾಗ, ಆ ಮುನಿಯು ಅವರಿಗೆ ಗೌತಮೀ ತೀರವೇ ಪ್ರಶಸ್ತವಾಗಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸಾಚರಿಸಿದರೆ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಭೋಗ ಮೋಕ್ಷ ದೊರಕುವದಾಗಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ತೆರಳಿದ.

ಅಗಸ್ತ್ಯನ ಉಪದೇಶ ಹೊಂದಿದ ಗೌತಮನು ತನ್ನ ವೃದ್ಧ ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ಗೌತಮೀ ತೀರದಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದನು. ಮತ್ತು ತನ್ನ ಪತ್ನಿಗಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು, ಮಹಾದೇವನನ್ನೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿದನು. ಅವರ ಭಕ್ತಿಗೆ ಪ್ರಸನ್ನಳಾದ ಗೌತಮಿಯು, "ನನ್ನ ಜಲವನ್ನು ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಅಭಿಮಂತ್ರಿಸಿ, ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡು. ಇದರಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯ ಮಾಯವಾಗಿ ತಾರುಣ್ಯ ಲಾವಣ್ಯಗಳು ಉದಿಸಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಆಮೇಲೆ ರೂಪವತಿಯಾದ ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯು ನಿನಗೆ ನನ್ನ ಜಲದಿಂದ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದರೆ ನೀನೂ ಸಹ ಸುರ ಸುಂದರನಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡುವೆ" ಎಂದು ನುಡಿದು ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡಿದಳು.

ಆ ದಂಪತಿಗಳು, ಗೌತಮಿಯ ಉಪದೇಶದಂತೆ, ಪರಸ್ಪರರು ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಅಭಿಲಾಷೆಯಂತೆ ತಾರುಣ್ಯ ಯುಕ್ತ ದೇಹ, ಆಕರ್ಷಕ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಪಡೆದರು. ಈ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಅರಿತ ಎಲ್ಲ ಋಷಿಗಳು ಮುಂದೆಯೂ ಆ ಗೌತಮನನ್ನು ವೃದ್ಧ ಗೌತಮನೆಂದೇ ಕರೆದರು. ಆಗ ವೃದ್ಧಾ ದೇವಿಯು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಳಾದ ಗೌತಮಿಯೊಡನೆ "ಓ ದೇವಿ, ಈ ನದಿಯು ಇಂದಿನಿಂದ ನನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸುವಂತೆ ನದಿಯಾಗಿ ಹರಿಯಲಿ. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸೇರುವ ನನ್ನ ಹೆಸರಿನ ನದಿಯು ನಿನ್ನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಸಂಗಮಿಸಲಿ" ಎಂದು ನುಡಿದು, ಅಂತರ್ಧಾನವಾದಳು.

ಅಂದಿನಿಂದ ಆ ತೀರ್ಥವು ವೃದ್ಧ ಸಂಗಮ ತೀರ್ಥವೆಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ, ದಾನ, ಹವನ, ಹೋಮ ಮಾಡಿದರೆ, ರೂಪ, ಸೌಭಾಗ್ಯ, ಸಂಪತ್ತು, ಸಂತಾನ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಲಭಿಸುತ್ತವೆ ಪಿತೃಗಳು ಸಂತೃಪ್ತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಗೌತಮನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದ ವೃದ್ಧಲಿಂಗೇಶ್ವರನು ಭಕ್ತರಿಂದ ಸದಾಕಾಲ ಪೂಜೆ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತ ಅವರಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹದ ಮೂಲಕ ಸಕಲ ಸಂಪದಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯ ಸಂಗಮವೆಂಬ ನೂರೇಳನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ನೂರಾಎಂಟು
ಬುಧ ತೀರ್ಥವೇ ಮೊದಲಾದ ಹದಿನಾರು ಸಾವಿರ ತೀರ್ಥ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನೆ

ಬ್ರಹ್ಮ:-ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾ ದೋಷ ಪರಿಹರಿಸುವ ತೀರ್ಥ ಒಂದಿದೆ-ಅದುವೇ ಇಲಾ ತೀರ್ಥ.

ಬಹುಕಾಲದ ಹಿಂದೆ, ಸೂರ್ಯ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಇಲನೆಂಬ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ರಾಜನೊಬ್ಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದ. ಒಂದು ದಿನ ಅವನು ದೊಡ್ಡ ಸೇನೆಯೊಡನೆ ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬಹುದೂರ ಹೋದ. ರಾಜನಿಗೆ ಬೇಟೆಯಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಅತೀವ ಆಸಕ್ತಿ. ಹೀಗೆ ಬಹುದಿನ ಉರುಳಿದರೂ ಬೇಟೆಯಾಡುವುದನ್ನು ಬಿಡದೇ ಮುಂದುವರಿಸಲು ಆಶಿಸಿ, ಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ರಾಜ್ಯಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಗಮನವಿಡಲು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿ, ಕೆಲವು ಸಹಾಯಕರನ್ನು ತನ್ನ ಜೊತೆ ಇರಲು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿ, ಉಳಿದವರನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಕಳಿಸಿದ.

ರಾಜನು ಇತ್ತ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತ, ದಿನವೂ ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತ ದಿನ ಕಳೆಯುತ್ತಿರಲು ಒಂದು ದಿನ ಅವನು ರತ್ನಮಯವಾದ ಹಿಮಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋದ. ಅಲ್ಲಿ ರತ್ನಮಯವಾದ ಗುಹೆ ಕಂಡನು. ಆ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಸುಮನ್ಯುವೆಂಬ ಯಕ್ಷರಾಜನು ವಾಸವಾಗಿದ್ದನು. ಸಮಾದೇವಿ ಅವನ ಹೆಂಡತಿ. ಆ ಯಕ್ಷ ದಂಪತಿಗಳು ಮೃಗ ರೂಪ ಧರಿಸಿ, ಪ್ರಶಾಂತ ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛಂದ ವಿಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೃಗ ರೂಪ ಧರಿಸಿದ ಯಕ್ಷನು ಇಲರಾಜನನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದನು. ಆದರೆ ರಾಜನಿಗೆ ಅದು ಯಕ್ಷನ ಗುಹೆ ಎಂಬುದು ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಸುಂದರ ಹಾಗೂ ಸುಸಜ್ಜಿತ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜನು, ತನ್ನ ಸಹಾಯಕರೊಡನೆ ಸುಖವಾಗಿ ವಾಸಿಸತೊಡಗಿದನು.

ಈ ರೀತಿ ಇಲರಾಜನು ಪೂರ್ವಾನುಮತಿ ಇಲ್ಲದೆ, ಗುಹೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ತನ್ನ ಮನೆಯೆಂಬುವಂತೆ ಆಕ್ರಮಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಮೃಗರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಯಕ್ಷನು ಯೋಚನೆಗೀಡಾದನು. ತನ್ನ ವಾಸಸ್ಥಳವನ್ನೇ ಅಪಹರಿಸಿದ ದುಷ್ಟರಾಜನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಲು ಹುಂಚಿಕೆ ಹಾಕಿದ. ಕೊಬ್ಬಿರುವ ಇಲರಾಜನನ್ನು ಮಣ್ಣುಮುಕ್ಕಿಸಲು ಆ ಯಕ್ಷನು ತನ್ನ ಭಟರನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ, "ಈ ದುಷ್ಟನನ್ನು ಆಚೆಗೆ ಅಟ್ಟಿ, ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತೆರಳುವಂತೆ ಮಾಡಿರಿ" ಎಂದು ಕಟ್ಟಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದ.

ಒಡೆಯನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಆ ಶೂರ ಯಕ್ಷ ಭಟರು. ಇಲರಾಜನೊಡನೆ ಪರಿಶ್ರಮಿಸಿ ಹೋರಾಡಿದರು. ಆದರೆ ಅವನೊಂದಿಗೆ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಹತರಾಗಿ ಹೋದರು ಬಳಿಕ ಉಳಿದವ ಯಕ್ಷರಾಜನೊಬ್ಬನೆ. ಹೀಗೆ ಮನೆಮಾರು ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ಪರದೇಶಿಯಂತೆ ಯಕ್ಷನು ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ ಮಡದಿಯೊಡನೆ ಅಲೆದಾಡಬೇಕಾಯಿತು.

ಮೃಗರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಲೆದಾಡುವಾಗ ಯಕ್ಷನು ಹೆಂಡತಿಗೆ ಒಂದು ಉಪಾಯ ಸೂಚಿಸುತ್ತ "ನೀನು ಸುಂದರ ಮೃಗರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಉಮಾವನಕ್ಕೆ

ಅವನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯಬೇಕು. ಮೃಗ ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಸದಾ ಆಸಕ್ತನಾದ ಅವನು ನಿನ್ನ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಉಮಾವನಕ್ಕೆ ತಾನಾಗಿಯೇ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಯಾದ ನೀನೇ ಮಾಡಲು ಶಕ್ಯ. ಯಾಕೆಂದರೆ ನಾನು ಅಲ್ಲಿ ಬರುವಂತಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಹೇಳಿದಾಗ ಯಕ್ಷನ ಹೆಂಡತಿಯು ಅಚ್ಚರಿಯಲ್ಲಿ "ನೀನೇಕೆ ಉಮಾವನಕ್ಕೆ ಬರುವಂತಿಲ್ಲ? ಬಂದರೇನು ಅಪಾಯವಿದೆ! ಇದರ ರಹಸ್ಯ ಹೇಳು" ಎಂದಳು.

ಹೆಂಡತಿಯ ಕುತೂಹಲಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಯಕ್ಷ ರಹಸ್ಯ ಬಿತ್ತರಿಸಹತ್ತಿದ. "ಒಮ್ಮೆ ಈ ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪರಮೇಶ್ವರ ಪಾರ್ವತಿಯೊಡನೆಯೂ, ದೇವತೆಗಳೊಡನೆಯೂ, ಗಣಗಳೊಡನೆಯೂ ಸುಖವಾಗಿ ಸಂಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಒಮ್ಮೆ ಪಾರ್ವತಿಯು ಶಿವನೊಡನೆ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿರುವಾಗ "ಪುರುಷರು ಪ್ರವೇಶಿಸದಂತಹ ಒಂದು ವನಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸು. ಅದು ನನ್ನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿ 'ಉಮಾವನ'ವೆಂದು ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿ ಮೆರೆಯಲಿ" ಎಂದು ವರ ಕೇಳಿದಳು. ಮಡದಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಮಹಾದೇವ 'ತಥಾಸ್ತು' ಎನ್ನಬೇಕಷ್ಟೆ!

ಉಮಾವನದಲ್ಲಿ ಪರಮೇಶ್ವರ, ನಂದಿ, ಗಣೇಶ, ಷಣ್ಮುಖರ ಹೊರತಾಗಿ ಇನ್ನಾರಾದರೂ ಪುರುಷರು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರೆ ಅವರು ತಕ್ಷಣ ಸ್ತ್ರೀರೂಪ ಹೊಂದಲಿ, ಎಂಬ ವರವನ್ನು ಸಹ ಪಾರ್ವತಿ ಪತಿಯಿಂದ ಪಡೆದಳು. ಪತಿಯು ಹೇಳಿದ ಈ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡ ಯಕ್ಷನ ಹೆಂಡತಿಯೂ ಮೃಗರೂಪ ಧರಿಸಿ ಇಲರಾಜನೆದುರು ಬಂದು ನಿಂತಳು. ಆಗ ಯಕ್ಷನೂ ಸಹ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದನು.

ಆ ಸುಂದರ ವನ್ಯಮೃಗ (ಯಕ್ಷನ ಹಂಡತಿ)ವನ್ನು ಕಂಡಕೂಡಲೇ ಇಲರಾಜನು ತಡಮಾಡದೆ, ಸುಸಜ್ಜಿತ ಕುದುರೆ ಏರಿ, ಬೆನ್ನಟ್ಟುತ್ತ ಉಮಾವನಕ್ಕೆ ಬಂದ. ವನಪ್ರವೇಶ ಬರುತ್ತಲೇ ಆ ಯಕ್ಷ ಸುಂದರಿಯು ತನ್ನ ಮಾಯಾಮೃಗ ವೇಷ ಬಿಟ್ಟು ಸುರಸುಂದರಾಂಗಿಯಾಗಿ ಅಶೋಕ ತರುವಿನ ಬಳಿ ನಿಂತಳು. ಜಿಂಕೆಯು ಕಾಣದಾಗಲು, ಅದನ್ನು ಅರಸುತ್ತ ಆಯಾಸಗೊಂಡು ಕುದುರೆ ಸವಾರನಾಗಿಯೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜನನ್ನು ಕಂಡು, ಆ ಯಕ್ಷ ಸುಂದರಿಯು ಗಹಗಹಿಸಿ ನಗುತ್ತ, "ಎಲೌ ಇಲೆ, ನೀನು ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿದ್ದು, ಪುರುಷವೇಷ ಧರಿಸಿ,ಓರ್ವಳೆ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟಿರುವೆ?" ಎಂದಾಗ ರಾಜನು ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದು, ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದನು. ಪುರುಷವಾಗಿದ್ದು, ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಸ್ತ್ರೀ ಅವಯವಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ ರಾಜನಿಗೆ ಗಾಬರಿಯಾಯಿತು. ಇದರ ರಹಸ್ಯ ತಿಳಿಯಲು ಆ ಯಕ್ಷ ಸುಂದರಿಯನ್ನೇ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ.

ಆ ಯಕ್ಷ ಸುಂದರಿಯು ಇಲರಾಜನಿಗೆ ಉಮಾವನದ ವಿಷಯ ನಿರೂಪಿಸಿ, "ನೀನು ಈ ರೀತಿ ಹೆಂಗಸಾದುದಕ್ಕೆ ದುಃಖಿಸಬೇಡ."

"ಪ್ರೌಢೋಽಪಿ ಕೋಽತ್ರ ಜಾನಾತಿ ವಿಚಿತ್ರ ಭವಿತವ್ಯತಾಂ" ಮುಂದಿನ ಘಟನೆಗಳು ಹೇಗೆ ಸಂಭವಿಸುವವೆಂಬುದು ಎಂತಹ ಜ್ಞಾನವಂತನಿಗೂ ತಿಳಿಯದ

ವಿಷಯ. ನೀನು ಉಮಾವನದ ಮಹಿಮೆ ಅರಿತಿದ್ದರೆ ಎಚ್ಚರದಿಂದ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ ಈಗ ಆದದ್ದು ಆಗಿಹೋಗಿದೆ. ನಿನಗೆ ಸ್ತ್ರೀರೂಪ ಬಂದದದ್ದನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು ಸುತರಾಂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನೀನು ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿಯೇ ಅವರಂತೆ, ವರ್ತಿಸ ಬೇಕಾದದ್ದು ಅನಿವಾರ್ಯ, ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದಳು.

ಆಗ ರಾಜನು ಇಲಾದೇವಿಯಾಗಿ ಯಕ್ಷ ಸ್ತ್ರೀಯಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಗುಣಧರ್ಮ, ವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿದ. ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿಯೇ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಕಳೆದ. ತನಗೀ ಅವಸ್ಥೆ ಬಂದುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಕ್ಷ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಆಗಾಗ ತನಗೆ ಪುನಃ ಪುರುಷರೂಪ ಹೊಂದುವ ಉಪಾಯ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಮರುಕ ತೋರುತ್ತ ನುಡಿದಳು ಅವಳು: "ಈ ವನಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನ ಮಗನಾದ ಬುಧನು ವಾಸವಾಗಿದ್ದು ಅವನು ನಿತ್ಯವೂ ತಂದೆಯನ್ನು ನೋಡಲು ಚಂದ್ರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವದು ನಿತ್ಯದ ವಾಡಿಕೆ. ಬುಧನು ಇಲ್ಲಿ ಬರುವಾಗ ನೀನು ಅವನಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೋ ಆಗ ನಿನ್ನ ಕಾರ್ಯ ಕೈಗೂಡುವದು. ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟ ನೆರವೇರಲು ಕಾಲವೂ ಸಮೀಪಿಸಿದೆ."

ಮುಂದೆ ಆ ಯಕ್ಷ ದಂಪತಿಗಳು ಮೊದಲಿನಂತೆ ತಮ್ಮ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಸುಖದಿಂದ ಇದ್ದರು. ಇಲರಾಜನ ಸೇನಾಪರಿವಾರವೂ ಸಹ ಗುಹೆಯ ಒಂದೆಡೆ ಸುಖವಾಗಿದ್ದಿತು. ಇಲಾದೇವಿಯು ಉಮಾವನದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಸ್ವಭಾವಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ, ವಯ್ಯಾರದಿಂದ ಗಾನ ಮಾಡುತ್ತ ಒಬ್ಬಳೇ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಒಮ್ಮೆ ಬುಧನ ದೃಷ್ಟಿ ಅವಳತ್ತ ಹೋಯಿತು. ಮನದಲ್ಲಿ ಮೋಹ ಮೊಳೆಯಿತು. ಪ್ರಣಯದಾವೇಗದಲ್ಲಿ ಅವನೇ ಅವಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವಂತೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ. ಇಲೆಗೂ ಅವನು ಕೇಳುವದಷ್ಟೇ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಯಕ್ಷಿಣಿಯ ಮಾತನ್ನು ಮನದಲ್ಲಿ ನೆನೆದು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಬುಧ ನನ್ನು ಮದುವೆಯಾದಳು. ಬುಧನು ಮದುವೆಯಾದ ನಂತರ ಇಲಾದೇವಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದು ಕೆಲವು ಕಾಲ ರಸಿಕನಾದ ಬುಧ ಅವಳೊಡನೆ ವಿಹಾರ ಮಾಡಿದ.

ಅವರೀರ್ವರ ಪ್ರಣಯ ಫಲಿಸಿತು. ಬುಧ ಹೆಂಡತಿಯೆದುರು ನಗುತ್ತ ತೃಪ್ತಿ ಭಾವದಲ್ಲಿ ನುಡಿದ. "ನಿನಗೆ ಲೋಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುವರನು ಉದಿಸಿ ಬರುವನು. ಅವನಿಂದ ನಮ್ಮ ಚಂದ್ರವಂಶ ಬೆಳೆದು ಮನೆತನದ ಘನತೆ ಘಮ ಘಮಿ ಸುತ್ತದೆ." ಬುಧನ ಮಾತು ನಿಜವಾದಂತೆ, ಶಿಶುವು ಹುಟ್ಟುವಾಗ ಹೆಚ್ಚಾದ ಧ್ವನಿ ಯಿಂದ ಅಳುತ್ತ, ಚೀರುತ್ತಲೇ ಹುಟ್ಟಿದ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಋಷಿಗಳೂ ದೇವತೆಗಳೂ, ಜಯ ಜಯಕಾರದ ಘೋಷದೊಂದಿಗೆ ಬುಧಪುತ್ರನಿಗೆ "ಪುರೂರವ" ಎಂದು ಕರೆದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟರು.

ಬುಧ ಪುತ್ರನಾದ ಪುರೂರವ, ಸಕಲ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಹಾಗೂ ಲೋಕ ಪ್ರಿಯ ನಾಗುವ ಮುನ್ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೇ ತೋರಿಸಿದ. ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೆ ಉಚಿತ ವಾದ ಧನುರ್ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪಾರಂಗತನಾದ: ವಿದ್ಯೆ, ವಿನಯ, ವಿಚಾರ, ಸದಾಚಾರ ಗಳಿಂದ ತನ್ನ ತಾರುಣ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರತಿಭೆ ಬೀರಿದ. ದಿನ ದಿನವೂ ತನ್ನ ತಾಯಿಯು,

ಆಂತರಿಕವಾಗಿ ಯಾವುದೋ ವ್ಯಥೆಯಿಂದ ಕೊರಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು, ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿದ ಪುರೂರವ. ಅವಳನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ 'ಅಮ್ಮಾ, ನಿನ್ನ ದುಃಖವೇನೆಂಬುದನ್ನು ನನಗಾದರೂ ಹೇಳಲಾರೆಯಾ? ' ಎಂದಾಗ ಇಲಾದೇವಿಯು, ತನ್ನ ಪೂರ್ವೋತ್ತರವನ್ನೆಲ್ಲ ವಿವರಿಸಿ, ತಾನು ಉಮಾವನಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸ್ತ್ರೀರೂಪ ಹೊಂದಿದ್ದು, ಬುಧನು ಕೈಹಿಡಿದು, ಸಂಸಾರ ಮಾಡಿದ ವಿಚಾರವನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿಸಿದಳು.

ಅವಳ ಈ ವಿಚಿತ್ರ ಜೀವನ ಇತಿಹಾಸ ಅರಿತು ಪುರೂರವನು ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯಾಕುಲಗೊಂಡ. ತಾನು ಮುಂದೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಮತ್ತೆ ತಾಯಿಗೆ 'ಅಮ್ಮಾ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನಾಗಬೇಕೆಂದು ಇದೆಯೋ ಅದನ್ನೇ ಅಜ್ಞಾಪಿಸು, ಮಾಡುವುದು, ಅಥವಾ ನೆರವೇರಿಸುವುದು ಮಗನಾದ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ' ಎಂದು ನುಡಿದ. ಅವನ ಮಾತಿಗೆ ಇಲಾದೇವಿಯು 'ಹಿಂದಿನ ನನ್ನ ಪುರುಷ ಸ್ವರೂಪ ಪಡೆಯ ಬಯಸುತ್ತೇನೆ ಅಲ್ಲದೆ ಹಿಂದಿನ ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ, ನಿನಗೂ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವಾಗುವುದನ್ನು ನಾನು ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲ ತುಂಬಿದೆ. ನಿನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನದ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಭವಿಷ್ಯ ಬದುಕು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ' ಎಂದು ನುಡಿದಳು.

ಪುರೂರವನಿಗೆ ಅಷ್ಟರಿಂದಲೇ ತೃಪ್ತಿಯಾಗದೆ, ಮತ್ತೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ 'ನೀನು ಪುನಃ ಪುರುಷನಾಗಲು ಯಾವ ಉಪಾಯವನ್ನು ಮಾಡಲಿ? ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಲೆ? ಅಥವಾ ಯಾಗ ಮಾಡಲೆ? ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯ. ಎಂದಾಗ ಇಲಾದೇವಿಯು "ಎಲೈ ಕಂದಾ, ತಂದೆಯಾದ ಬುಧನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕೇಳು. ಅವನು ಎಲ್ಲವನ್ನು ಅರಿತವನು. ಅವನು ನಿನಗೆಲ್ಲ ಉಪಾಯ ಹೇಳಬಲ್ಲ ಸಮರ್ಥ" ಎಂದಳು.

ತಾಯಿಯ ಮಾತಿನಂತೆ ಪುರೂರವನು ತಂದೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಎಲ್ಲ ವಿಷಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ. ಅವನ ಮಾತು ಕೇಳಿದ ಬುಧನು ಗೌತಮಿ ನದಿಗೆ ಹೋಗಿ ಶಿವ-ಪಾರ್ವತಿಯರನ್ನು ಭಕ್ತಿ ಪುರಸ್ಸರವಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಅವರ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಶಾಪ ನಿವೃತ್ತಿಯಾಗುವುದೆಂದು ಹೇಳಿದ. ಹಿಮಾಲಯವನ್ನೂ, ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳನ್ನೂ, ಗುರುವನ್ನೂ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಹೊರಟ ಮಗನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಇಲಾ ಬುಧರೂ ಹೊರಟರು.

ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಗೌತಮಿ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಶುಚಿರ್ಭೂತರಾಗಿ, ದೃಢಸಂಕಲ್ಪಗೈದು ಶಿವನನಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರು. ಅವರ ಅಹೋರಾತ್ರಿ, ಆರಾಧನೆ, ಭಜನೆ, ಕೀರ್ತನೆ, ಗಾಯನಗಳಿಂದ ಮೆಚ್ಚಿದ ಜಗನ್ಮಾತೆ ಪಾರ್ವತಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಳಾಗಿ, "ನಿಮಗೇನು ಬೇಕು ಬೇಡಿರಿ ಕರುಣಿಸುವೆ" ಎಂದಾಗ ಪುರೂರವನು ಕೈಮುಗಿದು, 'ಜಗನ್ಮಾತೆ, ಇಲರಾಜನು ತಿಳಿಯದೇ ನಿನ್ನ ಉಮಾವನ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಸ್ತ್ರೀಯಾದನು. ಅವನ ಅಪರಾಧ ಮನ್ನಿಸು ಪುನಃ ಅವನಿಗೆ ಪುಂಸ್ತ್ವವನ್ನು (ಪುರುಷತ್ವ) ಕರುಣಿಸಮ್ಮಾ" ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡ. ಅದಕ್ಕೆ ಶಿವನ ಪೂರ್ವಾನುಮತಿ ಪಡೆದು ಶಂಕರಿ 'ತಥಾಸ್ತು' ಎಂದು ವರವನ್ನಿತ್ತಳು. ಆ ಮೇಲೆ ಶಿವನು ದೇವಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಅನು

ಸರಿಸಿ, 'ಇಲ್ಲಿ ಗೌತಮೀ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ಇಲರಾಜನು ಪುನಃ ಪುರುಷನಾಗುವನು' ಎಂದ.

ಆಮೇಲೆ ಇಲೆಯು ಗೌತಮೀ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಲು ಅವಳ ಶರೀರದಿಂದ ಯಕ್ಷಿಣಿಯು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟ ಗೀತನರ್ತನಗಳು, ಲಾವಣ್ಯ, ಅಲಂಕಾರಗಳೂ ನೀರಿನ ರೂಪದಿಂದ ಸ್ರವಿಸಿದವು. ಮುಂದೆ ಅವೇ ಗೀತ ನೃತ್ಯ ಲಾವಣ್ಯಗಳು, ನೃತ್ಯ ನದಿ, ಗೀತಾ ನದಿ, ಸೌಭಾಗ್ಯನದಿಗಳೆಂದು ಮೂರು ನದಿಗಳಾಗಿ ಗೌತಮೀ ನದಿಯನ್ನು ಸೇರಿದವು.

ಹೀಗೆ ಇಲರಾಜನು ಯಾಗ ಮಾಡಿದ ಸ್ಥಳ, ಅವನ ಮೊದಲಿನ ಪುತ್ರರು ಬಂದು ಸೇರಿದ ಸ್ಥಳ, ಯಕ್ಷಿಣಿಯಿಂದ ಇಲಾದೇವಿಗೆ ಬಂದ ನೃತ್ಯ, ಗೀತ ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳು ನದಿಯಾಗಿ ಹರಿದು ಗೌತಮೀ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಗಮಿಸಿದ ಸ್ಥಳ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರು ಸಾವಿರ ತೀರ್ಥಗಳುಂಟಾದವು. ಆ ತೀರ್ಥಗಳ ಎರಡು ತೀರಗಳಲ್ಲಿ 'ಇಲೇಶ್ವರ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಶಂಕರನು ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿರುವನು. ಆ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ, ದಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಎಲ್ಲ ಯಾಗಗಳ ಫಲವು ಲಭಿಸುವುದು. ಈ ಇಲಾತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಸಕಲ ಸಿದ್ಧಿ ಉಂಟಾಗುವುದಲ್ಲದೆ, ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯ ದೋಷ ಸಹ ದೂರಾಗುವುದು.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಬಂಧತೀರ್ಥ ಹಾಗೂ ಹದಿನಾರು ಸಾವಿರ ತೀರ್ಥ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನೆ ಎಂಬ ನೂರೆಂಟನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ನೂರಾಒಂಭತ್ತು

ಚಕ್ರತೀರ್ಥ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನ

ಬ್ರಹ್ಮ : ನಾರದನೆ, ಬಹುಕಾಲದ ಹಿಂದೆ ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನು ಹಲವಾರು ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದ ವಿಷಯ ನೀನು ಕೇಳಿ ಬಲ್ಲೆಯಷ್ಟೆ ! ಅದರಲ್ಲಿ ದಕ್ಷನು ಪರಮೇಶ್ವರನಾದ ಶಿವನನ್ನು ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ತಾನಾಗಿಯೇ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಮಗಳಾದ ಸತಿದೇವಿಯನ್ನು ಆದರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಮೇಲಾಗಿ ಅವಳ ಪತಿಯಾದ ಶಿವನನ್ನೇ ನಿಂದನೆ ಮಾಡಿದ. ತನ್ನೆದುರೇ ಪತಿಯ ಅವಹೇಳನ ನುಡಿ ಕೇಳಲಾರದೇ ಸಧ್ವಿಯಾದ ಸತೀದೇವಿ ಶಿವನನ್ನೇ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತ ಯೋಗಮಾರ್ಗದಿಂದ ಶರೀರವನ್ನೇ ತ್ಯಜಿಸಿ ಈ ಲೋಕದಿಂದ ದೂರವಾದಳು.

ಮಹೇಶ್ವರನು ನಾರದನಿಂದ ಸತೀ ಪ್ರಾಣ ಬಿಟ್ಟ ಸಮಾಚಾರ ಅರಿತು, ಕೂಡಲೇ ಕುದಿಯುವ ಜ್ವಾಲಾಮುಖಿಯಾಗಿ, ಭಯಂಕರರಾದ ತನ್ನ ಪ್ರಮಥಗಣ

ಹಾಗೂ ಭೂತಗಣಗಳೊಡನೆ ದಕ್ಷನ ಯಜ್ಞ ಶಾಲೆಗೆ ದಾಳಿ ಇಟ್ಟ. ಆ ಮಹಾ ಭೂತಗಳೆಲ್ಲವೂ ಈಶ್ವರನೊಡನೆ ಸೇರಿ ದಕ್ಷಯಾಗವನ್ನು ಧ್ವಂಸ ಮಾಡಿದರು. ಅದರಿಂದ ಯಜ್ಞ ಸಮಾರಂಭ ಹಾಹಾಕಾರ ತುಂಬಿ, ಗಲಿಬಿಲಿ ಉಂಟಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಯಜ್ಞ ಹಾಳಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಸೂರ್ಯನು ಶಂಕರನ ಮೇಲೇರಿ ಬಂದನು. ಪರಸ್ಪರ ಕಾದಾಟದಲ್ಲಿ ಶಿವನು ವೀರಾವೇಶದಿಂದ ಸೂರ್ಯನ ಹಲ್ಲು ಮುರಿದ, ದೇವೇಂದ್ರನನ್ನು ಹಣಿದು ಮೊತ್ತಗೆ ಮಾಡಿ ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನು ಹೊಡೆದೋಡಿಸಿದ. ಶಿವನ ಶಕ್ತಿಸ್ವರೂಪನಾದ ವಿರಭದ್ರನು ಭಗನೆಂಬ ಆದಿತ್ಯನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೇ ಕಿತ್ತಿದ.

ಶಿವನ ರೌದ್ರಾವತಾರ ಕಂಡು ಅಲ್ಲಿರುವ ದೇವಾಧಿದೇವತೆಗಳು ತತ್ತರಿಸಿ ಹೋಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮೊರೆಹೊಕ್ಕರು. ದೇವತೆಗಳ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಆಗ ಹರಿಯು ಶಿವನ ಮೇಲೆ ಚಕ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ. ವೇಗದಿಂದ ಬರುತ್ತಲಿರುವ ಆ ವಿಷ್ಣು ಚಕ್ರವನ್ನು ಶಿವನು ಹಿಡಿದು ನುಂಗಿಬಿಟ್ಟ. ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಲೋಕಪಾಲಕರೆಲ್ಲರೂ ಪಲಾಯನಗೈದರು. ಈ ವಿಷಮ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ದೀನನಾಗಿ ದಕ್ಷಬ್ರಹ್ಮನು ಪರಶಿವನನ್ನು ಪರಿಪರಿಯಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿದನು. ಶಿವನು ತನ್ನ ಪ್ರಕೋಪ ಭಾವಬಿಟ್ಟು ಪ್ರಶಾಂತನಾಗಲು ಎಲ್ಲ ದೇವಾಧಿದೇವತೆಗಳೂ ಬೇಡಿಕೊಂಡರು.

ದಕ್ಷ ಬ್ರಹ್ಮನ ಸ್ತುತಿ ಸತೀಶ ಪ್ರಸನ್ನನಾದನು, ನಗುತ್ತ ಅನುಗ್ರಹ ತೋರಿ, 'ವರಬೇಡು ಕೊಡುವೆ' ಎಂದಾಗ, ದಕ್ಷನು ತನ್ನ ಯಾಗವು ಪೂರ್ಣವಾಗುವಂತೆ ವರಮಾನುಗ್ರಹ ಮಾಡಲು ಕೇಳಿಕೊಂಡ. ಶಿವ ಅವನಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಅಂತರ್ಧಾನನಾದ. ಆಮೇಲೆ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಯಜ್ಞ ಪೂರ್ತಿಮಾಡಿ, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದರು.

ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳು ಉರುಳಿದ ನಂತರ. ಒಮ್ಮೆ ದೇವ ದಾನವರಲ್ಲಿ ಘೋರಘೋರ ಸಂಗ್ರಾಮ ಸಂಭವಿಸಿತು. ದೇವತೆಗಳು ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಸೋತು, ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಶರಣಾಗತರಾಗಿ ರಕ್ಷಣೆ ಕೋರಿದರು. ಆಗ ಹರಿಯು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು 'ದೇವತೆಗಳೇ, ನನ್ನ ಚಕ್ರವನ್ನೇ ಶಂಕರನು ಕಸಿದುಕೊಂಡಿರುವಾಗ ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ ? ಅಲ್ಲದೆ ನೀವೂ ಭಯಗ್ರಸ್ತರಾಗಿರುವಿರಿ, ಆಗಲಿ ನಾನು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವೆ' ಎಂದು ಅಭಯ ಹೇಳಿದ. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಹೊರಟು ಹೊದರು.

ನಂತರ ಹರಿಯು ಗೋದಾವರಿ (ಗೌತಮಿ) ತೀರಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ, ನಿತ್ಯ ನಿರಂತರ ಲೋಕ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಏಕಚಿತ್ತದಿಂದ ಸದಾಶಿವನ ಆರಾಧನೆ ಕೈಕೊಂಡ. ಸಾವಿರ ಚಿನ್ನದ ಕಮಲಗಳಿಂದ ಶಿವಾರ್ಚನೆಗೈದ. ಹೀಗೆಯೇ ಹಲವು ದಿನಗಳು ಕಳೆದವು. ಒಂದು ದಿನ ಒಂದು ವಿಚಿತ್ರ ಘಟನೆ ನಡೆಯಿತು ಹೇಳುವೆನು, ಕೇಳು.

ಶ್ರೀಹರಿಯು ಶಿವನನ್ನು ಕಮಲಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸುವಾಗ ಒಂದು ದಿನ ಸಾವಿರ ಕಮಲಗಳು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಪುಂಡಲೀಕಾಕ್ಷನು ತನ್ನ ಕಣ್ಣನ್ನೇ ಕಿತ್ತು ಕೊನೆಯ ಕಮಲವನ್ನಾಗಿ ಶಿವನ ಪಾದಕ್ಕೆ ಅರ್ಪಿಸಿಬಿಟ್ಟ—ಬೇಡರ ಕಣ್ಣಪ್ಪನಂತೆ.

ಅವನ ಅಸದೃಶ ಭಕ್ತಿಗೆ ಶಿವಪಾರ್ವತಿಯರು ಸುಪ್ರಸನ್ನರಾದರು. ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಮೈಮರೆತು ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿ ಕುಳಿತ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಪ್ರೀತಿಪ್ರೇಮದಿಂದ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಆನಂದಭಾಷ್ಪ ಹರಿಸಿದರು. ಶಿವನೊಲಿದರೆ ಯಾವುದು ತಾನೇ ಅಸಾಧ್ಯ ? ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ತಕ್ಷಣ ಕಣ್ಣು ಬಂದಿತು: ಚಕ್ರವೂ ಅವನ ಕೈಸೇರಿತು.

ಆಗ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ಹರಿಯನ್ನು, ಗೌತಮೀ ನದಿಯನ್ನು ಮನಸಾರೆ ಕೊಂಡಾಡಿದರು. ಅನ್ನತೆಯು ಆನಂದಾಶ್ರುವಿನ ಕೋಡಿ ಹರಿಸಿದರು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಶಿವನನ್ನು ಅರ್ಚಿಸಿದಂತೆ ನಟಿಸಿ ಅವನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರ ಪಡೆದನು. ಆದುದರಿಂದ ಆ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಚಕ್ರತೀರ್ಥವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಚಕ್ರೇಶ್ವರನೆಂದು, ಸ್ವಯಂ ಶಿವನೇ ನೆಲೆಸಿರುವನೆಂದ ಮೇಲೆ ಅದರ ಪಾವಿತ್ರ್ಯದ, ಮಹಿಮೆಯ ಗುಣಗಾನ ಮಾಡುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಪಿತೃಗಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ, ತರ್ಪಣ ನೀಡಿದರೆ ಪಿತೃಗಳು ಉತ್ತಮ ಲೋಕ ಹೊಂದಿ ಸುಖಿಸುವರು,

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಚಕ್ರತೀರ್ಥದ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನ ಎಂಬ
ನೂರೊಂಭತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ನೂರಾ ಹತ್ತು

ಚಕ್ರೇಶ್ವರ, ಪಿಪ್ಪಿಲೇಶ್ವರ, ಪಾಪ ಪ್ರಣಾಶನ, ಗೋತೀರ್ಥ, ಪಿತೃತೀರ್ಥ ಮುಂತಾದ ಕೋಟಿ ತೀರ್ಥ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನ

ಬ್ರಹ್ಮ : ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಸುಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಶಿವನು ಚಕ್ರವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ, ತೀರ್ಥವು ಪಿಪ್ಪಿಲ ತೀರ್ಥವೆಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ಅದರ ಮಹಿಮಾತಿಶಯವನ್ನು ಸಾವಿರ ಹೆಡೆಯ ಆದಿಶೇಷನೂ ಮಾಡಲಾರ ! ಚಕ್ರತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಚಕ್ರೇಶ್ವರನೂ, ಪಿಪ್ಪಿಲ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಪಿಪ್ಪಿಲೇಶ್ವರರೂ ಹೆಸರು ಬರಲು ಕಾರಣರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ನಾರದನೇ ಕೇಳು, ಆ ಪಿಪ್ಪಿಲ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪಾವಿತ್ರ್ಯದ ಗುಣಗಣ ಕಥನವು ವೇದಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನೇ ನಿನಗೆ ಸಂಕ್ಷೇಪಿಸಿ ವಿವರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಬಹುಕಾಲದ ಹಿಂದೆ, ದಧೀಚಿ ಎಂಬ ಮೇಧಾವಿಯೂ, ಮಹಾತ್ಮನೂ, ಆದ ಮುನಿ ಪುಂಗವನಿದ್ದ. ಅವನಿಗೆ ಪತಿಪರಾಯಣಳಾದ ಪತ್ನಿ 'ಗಭಸ್ತಿನೀ ಅಥವಾ ವಡವಾ ಪ್ರಾಥೇಯೀ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಅವಳೊಡನೆ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಯಾದ ದಧೀಚಿಯು ಮಹಾ ತಪವನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತ ತನ್ನ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದ.

ಗೌತಮಿೂ ತೀರವಾಸಿಯಾದ ಆ ದಧೀಚಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಅತಿಥಿಗಳನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸುತ್ತ ಸುಖ ಶಾಂತಿಯಿಂದ ಇರುತ್ತಿದ್ದ. ಹೀಗಿರುವಾಗ, ಒಂದು ದಿನ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿ ಜಯಿಸಿ ಬಂದ ರುದ್ರರು,ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳಲ್ಲದೆ. ದೇವೇಂದ್ರ,ವಿಷ್ಣು, ಯಮರೆಲ್ಲರೂ ದಧೀಚಿ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದರು. ಆಗ ಅವನು ಪೂಜಿಸಿ, ಪತ್ನಿಯೊಡನೆ ಆದರ ಸತ್ಕಾರ ನೀಡಿ, ಕುಶಲ ಪ್ರಶ್ನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ. ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಯುದ್ಧ ಜಯಿಸಿ ಬಂದ ವಿಷಯ ವಿವರಿಸಿ, "ಈಗ ನಾವು ಶತ್ರುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸದೆ ಬಡೆದಿದ್ದು ಈ ಆಯುಧಗಳಿಗೂ ಸ್ವಲಕಾಲ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಬೇಕಷ್ಟೆ! ಈ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಸ್ವರ್ಗ, ಪಾತಾಳಗಳಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟರೆ, ಮಾಯಾವಿಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ವೈರಿ ದೈತ್ಯ ದಾನವರು ಅಪಹರಿಸಬಹುದೆಂಬ ಭಯವಿದೆ ನಮಗೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಈ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಇಡುವ ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡಿದ್ದು ನೀನು ಅವುಗಳನಿನ್ನಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳಲು ಒಪ್ಪುತ್ತಿ ಅಷ್ಟೆ?" ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು.

ದೇವಾಧಿ ದೇವತೆಗಳೇ ದೈನ್ಯರಾಗಿ ನುಡಿಯುವಾಗ ದಯಾಳು ದಧೀಚಿಗೆ 'ಇಲ್ಲ' ವೆನ್ನಲು ನಾಲಿಗೆ ಏಳಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಸಮ್ಮತಿಸಿದ. ಆದು ಅವನ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಗೆ ಸರಿ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಪತಿಯೊಡನೆ ಅವಳು "ಈ ದೇವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಡಿರಿ, ಯಾಕೆಂದರೆ ದೇವತೆಗಳ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ನಾವಿರಿಸಿಕೊಂಡರೆ ರಾಕ್ಷಸರು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ವೈರತ್ವ ಸಾಧಿಸುವರು, ಅಲ್ಲದೆ ಅದೃಷ್ಟವಶಾತ್ ಯಾರಿಂದಾದರೂ ಅಪಹರಿಸ ಲ್ಪಟ್ಟರೆ ದೇವತೆಗಳ ವಿಶ್ವಾಸ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದೀತು. ಮುಂದೆ ಅವರೇ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಕೋಪಗೊಂಡು ನಮ್ಮನ್ನೇ ನಾಶಮಾಡಲು ಮುಂದಾಗಬಹುದು.

ತಸ್ಮಾನ್ನೆದಂ ವೇದವಿದಾಂ ವರಿಷ್ಠ
ಯುಕ್ತಂ ದ್ರವ್ಯೇ ಪರಕೀಯೇ ಮಮತ್ವಂ
ತಾವಚ್ಚ ಮೈತ್ರೀ ದ್ರವ್ಯಭಾವಶ್ಚ ತಾವ
ನ್ನಷ್ಟೇ ಹೃತೇ ರಿಪವಸ್ತೇ ಭವಂತಿ ॥

"ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಮಮತೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ನೀನು ಮಹಾ ಪ್ರಾಜ್ಞನಿದ್ದು ನಿನಗೆ ಅದರಿಂದಾಗುವ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮವೆಲ್ಲವನ್ನು ಊಹಿಸಬಲ್ಲೆ. ವಸ್ತುವು ನಾಶವಾಗುವ ವರೆಗೆ ದೇವತೆಗಳು ನಮ್ಮೊಡನೆ ಸ್ನೇಹಭಾವದಿಂದ ಇರುವರು. ಏನಾದರೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾದರೆ ಅವರೇ ನಮಗೆ ಶತ್ರುಗಳಾಗಬಹುದು"–ಎಂದು ಸಂಶಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದಳು.

ಅವಳ ಮಾತಿಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿದನಾದರೂ, ದಧೀಚಿ "ಈಗಾಗಲೇ ಅವರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿ ಮಾತು ಕೊಟ್ಟಿರುವದಾಗಿ ಹೇಳಿ, 'ಅದೃಷ್ಟವಿದ್ದಂತಾಗಲಿ' ಎಂದು ನುಡಿದ. ಮುಂದೆ ದೇವತೆಗಳು ತಮ್ಮ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಆಯುಧಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ದಧೀಚಿ ಮುನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ,

ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಸಮಾಧಾನ ಚಿತ್ತರಾಗಿ ಅವರೆಲ್ಲ ಹೊರಟು ಹೋದರು. ದಧೀಚಿಯಾದರೂ ತನ್ನ ಮಡದಿಯೊಂದಿಗೆ ಎಂದಿನಂತೆ ಸುಖವಾಗಿದ್ದನು.

ಬಹುಕಾಲ ಕಳೆದು ಹೋಯಿತು. ಋತು, ಅಯನಗಳು ಉರುಳಿ ಹೊಸ ಋತು ಅಯನಗಳು ಬಂದರೂ, ದೇವತೆಗಳು ದಧೀಚಿ ಆಶ್ರಮದತ್ತ ಸುಳಿಯಲಿಲ್ಲ; ಆಯುಧ ಕೇಳಲೂ ಇಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ದಧೀಚಿ ಮುನಿಗೆ ಉಭಯ ಸಂಕಟಕ್ಕಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಪ್ರಿಯ ಪತ್ನಿಯೊಡನೆ "ದೇವತೆಗಳು ಆಯುಧ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಬರಲೇ ಇಲ್ಲ ಇದು ವರೆಗೆ ಈಗೇನು ಮಾಡಲಿ?" ಎಂದು ವಿಚಾರ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ. ಅವಳಿಗೂ ಏನು ಹೇಳಬೇಕೆಂಬುದು ತೋಚದೇ, "ನೀವೇ ಏನಾದರೂ ಉಪಾಯ ಚಿಂತಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲದೇ ಹೋದರೆ ದೈತ್ಯರು ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವದು ಖಂಡಿತ" ಎಂದಳು.

ಆ ದೇವಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ದಧೀಚಿಯು ಅವುಗಳನ್ನು ಮಂತ್ರಜಲದಿಂದ ತೊಳೆದು ಅಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಜಲವನ್ನಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿದ. ಸರ್ವಾಸ್ತ್ರರೂಪವೂ, ತೇಜಸ್ವಿಯೂ ಆದ ಆ ಅಸ್ತ್ರಜಲವನ್ನೇ ಪೂರ್ತಿ ಕುಡಿದು ಬಿಟ್ಟ. ಅದರಿಂದ ಆಯುಧಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅಪೂರ್ವ ಶಕ್ತಿ ಕಳೆಗುಂದಿ ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ನಾಶವಾದವು. ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲಾನಂತರ ದೇವತೆಗಳು ದಧೀಚಿ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಆಯುಧಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬೇಡಿದರು. ಆಗ ದಧೀಚಿಯು ಆ ಅಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತೊಳೆದು ಕುಡಿದಿರುವ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಿದ. ದೇವತೆಗಳು ಮತ್ತೆ ದೈತ್ಯರೊಡನೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವ ವಿಷಯ ಪ್ರಾಸ್ತಾಪಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಆಯುಧಗಳಿಲ್ಲದೆ ಅವರನ್ನು ಜಯಿಸುವದು ಸುಲಭದ ಮಾತಲ್ಲ !

ದಧೀಚಿ ಮುನಿಯು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ "ದೇವಶ್ರೇಷ್ಠರೆ, ಆಯುಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನೀವು ಕಳವಳಪಡುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಈಗ ಕಾಲವೇನೂ ಮಿಂಚಿ ಹೋಗಿಲ್ಲ. ನಾನು ಯೋಗಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಡುವೆನು. ನಂತರ ನನ್ನ ಅಸ್ಥಿಗಳಿಂದ ಉತ್ತಮವಾದ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಅವುಗಳಿಂದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಯಶಾಲಿಗಳಾಗಿರಿ" ಎಂದು ಸಲಹೆ ನೀಡಿದ.

ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅವನ ಸಲಹೆ ಸರಿ ಅನಿಸಿತು. ಆದರೆ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆ ಮುನಿಯ ಮಡದಿ ಗಭಸ್ತಿನೀ ಅಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದೂ ಒಂದು ಅನುಕೂಲವೇ ಆಯಿತು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ.ಅವಳಿದ್ದರೆ ಪತಿಗೆ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗ ಮಾಡಲು ಸುತಾರಾಂ ಒಪ್ಪುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ದೇವತೆಗಳು ದಧೀಚಿಗೆ ಅವಸರಪಡಿಸಿದರು. ದಧೀಚಿ ಪದ್ಮಾಸನ ಹಾಕಿ ಕುಳಿತು, ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿ ತನ್ನ ಆರಾಧ್ಯ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ನೆನೆದು, ನಂತರ ಹಸನ್ಮುಖಿಯಾಗಿ, ಉದ್ಘಾಟಯೋಗ ಬಲದಿಂದ ಶರೀರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು. ನಂತರ ದೇವತೆಗಳು ವಿಶ್ವಕರ್ಮನಿಗೆ ಅವನ ಶರೀರದಲ್ಲಿಯ ಮೂಳೆಗಳಿಂದ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಡಲು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದರು. ಅವರ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ವಿಶ್ವಕರ್ಮ, ಕಲಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಶ್ರಮವಹಿಸಿ, ಹದನವಾದ ಸುಂದರ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ, ಅವರಿಗೊಪ್ಪಿಸಿ ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ತೆರಳಿದ.

ಅದುವರೆಗೆ ದಧೀಚಿ ಪತ್ನಿಯು ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿದ್ದವಳು, ನದಿಗೆ ನೀರು ತರಲು ಹೋಗಿದ್ದಳು. ಮನೆಗೆ ಬಂದವಳೇ ಪತಿಯ ಸುಳಿವು ಇಲ್ಲದಿರುವದನ್ನು ತಿಳಿದು ಕಳವಳ ಪಡುತ್ತ ಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಅಗ್ನಿಯನ್ನೇ ಕೇಳಿದಾಗ ಅವನು ಅದುವರೆಗಿನ ವಿಷಯ ವೆಲ್ಲ ವಿವರಿಸಿದ. "ಪತಿರಹಿತಳಾದ ನನಗೆ ಇನ್ನಿಲ್ಲಿ ಕೆಲಸವೇನು?" ಎಂದುಕೊಂಡು ಅಗ್ನಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧಳಾದಳು. ತನಗಾದ ದುಃಖವನ್ನು ತಡೆದುಕೊಂಡು ಆ ಸಾಧ್ವಿಯು ತನ್ನ ಪತಿಯ ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ನೆನೆದಳು.

ಉತ್ಪದ್ಯತೇ ಯತ್ತು ವಿನಾಶಿ ಸರ್ವಂ
ನ ಶೋಚ್ಯಮಸ್ತೀತಿ-ಮನುಷ್ಯಲೋಕೇ ।
ಗೋವಿಪ್ರ ದೇವಾರ್ಥಮಿಹ ತ್ಯಜಂತಿ
ಪ್ರಾಣಾನ್ಪ್ರಿಯಾನ್ಪುಣ್ಯಭಾಜೋ ಮನುಷ್ಯಾಃ ॥

ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹುಟ್ಟಿದ ವಸ್ತುವು ನಾಶವಾಗುವದು ಖಂಡಿತ. ಆದಕ್ಕಾಗಿ ದುಃಖಿಸುವದು ವ್ಯರ್ಥ. ಆದರೆ ಗೋವು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ದೇವತೆಗಳಿಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣ ಅರ್ಪಿಸುವವರು ಸತ್ಪುರುಷರು, ಅವರೇ ಪುಣ್ಯವಂತರು

ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸಿ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ, ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಪತಿಯ ಚರ್ಮ, ಕೂದಲುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದಳು. ನಂತರ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದ ಅವಳು ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನೇ ಬಗೆದುಕೊಂಡು ಗರ್ಭದಲ್ಲಿರುವ ಶಿಶುವನ್ನೇ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಗೌತಮೀ ನದಿ ಹಾಗೂ ಭೂಮಿ, ಆಶ್ರಮ, ಅಲ್ಲಿರುವ ಗಿಡಬಳ್ಳಿಗಳ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ,"ಈ ಬಾಲಕನಿಗೆ ಇಂದಿನಿಂದ ತಾಯಿ, ತಂದೆಗಳಿಲ್ಲ; ಬಂಧು-ಬಾಂಧವರಿಲ್ಲ. ತಬ್ಬಲಿ ಮಗುವನ್ನು ನೀವೇ ರಕ್ಷಿಸಿರಿ" ಎಂದು ನುಡಿದು, ಅಗ್ನಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿ, ಆ ಬಾಲಕನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ಒಂದು ಅಶ್ವತ್ಥ (ಪಿಪ್ಪಲ) ಗಿಡದಡಿ ಮಲಗಿಸಿ, ಮತ್ತೆ ಅಗ್ನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿ ಲೋಕದಿಂದ ದೂರವಾದಳು.

ತಬ್ಬಲಿಯಾದ ಮಗುವನ್ನು ಆ ಎಲ್ಲ ಮೂಕ ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ವೃಕ್ಷಗಳೂ ಆರಕ್ಷಕರಾಗಿ, ಅವನನ್ನು ಪೋಷಣೆ ಮಾಡಲು ಮುಂದಾದವು. ಔಷಧಿ ವನಸ್ಪತಿಗಳೆಲ್ಲ ತನ್ನೊಡೆಯನಾದ ಚಂದ್ರನಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಮಗುವಿಗೆ ಅಮೃತವನ್ನು ಬೇಡಿ ತಂದು ಉಣಿಸಿ, ಸಾಕಿ ಸಲಹಿದವು. ವನಚರ ಪಶು-ಪಕ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲ ಅವನ ಒಡನಾಡಿಯಾದವು. ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಆ ಪಿಪ್ಪಲಾದನು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಅದುವರೆಗೆ ಅವನ ವೃಕ್ಷಗಳೇ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದ, ಆದರೆ ಬರಬರುತ್ತ ಬುದ್ಧಿ ಬೆಳೆದ ಹಾಗೆ ನಾನು ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ್ದಾದರೆ ನಾನು ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ಹೇಗೆ ಹುಟ್ಟಿದೆ? ಎನ್ನುವ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎದುರಾಯಿತು.

ಒಂದು ದಿನ ಪಿಪ್ಪಲಾದನು ಈ ಸಂದೇಹವನ್ನು ವೃಕ್ಷ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತ ಮಾಡಿದಾಗ ಅವುಗಳೆಲ್ಲ ಅವನ ಪೂರ್ವ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೆಲ್ಲ ಬಹಿರಂಗ ಪಡಿಸಿದವು.

ತಂದೆ, ತಾಯಿಂಗಳ ದುರಂತ ಅಂತ್ಯವನ್ನು ನೆನೆದು ಬಾಲಕ ಪಿಪ್ಪಿಲನಾದ ವ್ಯಾಕುಲ ಗೊಂಡ, ಬಳಿಕ ಬಾಲಕನನ್ನು ವೃಕ್ಷಗಳು ಚಂದ್ರನಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಎಲ್ಲ ವಿಷಯ ವಿವರಿಸಿದವು. ಬಾಲತೇಜಸ್ವೀ ಪಿಪ್ಪಿಲಾದನನ್ನು ಕಂಡು ಚಂದ್ರ ಹರ್ಷಿತನಾದ. ಅವನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ತಲೆನೇವರಿಸಿ, "ಕುಮಾರ, ನಿನಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು, ತಪಸ್ಸನ್ನು ನಿನಗೆ ಕೊಡುವೆ, ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನೀನು ವೀರನೂ, ಸುಂದರನೂ, ಪ್ರತಿಭಾವಂತನೂ ಆಗಿ ಲೋಕೋತ್ತರ ಕಾರ್ಯವಾಡುವೆ" ಎಂದು ನುಡಿದಾಗ ಪಿಪ್ಪಿಲಾದ, "ಓ ಚಂದ್ರದೇವ, ನೀನು ನೀಡುವ ಅನುಗ್ರಹವೆಲ್ಲ ಈಗ ವ್ಯರ್ಥ. ಮೊದಲು ನಾನು ನನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದವರ ಸೇಡನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಉಪಾಯ ಹೇಳಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡು" ಎಂದುತ್ತರಿಸಿದ.

ಅವನ ವೀರೋಚಿತ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಚಂದ್ರ ಮತ್ತಷ್ಟು ಹರ್ಷಗೊಂಡು ಹೇಳಿದ : "ಕುಮಾರ, ನೀನೀಗ ಗೌತಮೀ ನದಿ ತೀರಕ್ಕೆ ಹೋಗು. ಪರಮೇಶ್ವರನು ಅಲ್ಲಿ ಚಕ್ರೇಶ್ವರನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವನು. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ನೀನು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಆರಾಧಿಸು. ಕರುಣಾನಿಧಿಯಾದ ಪಾರ್ವತಿಪತಿ ನಿನಗೆ ವರವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವನು."

ಚಂದ್ರನ ಸಲಹೆಯಂತೆ, ಪಿಪ್ಪಿಲಾದನು ಗೌತಮೀ ತೀರಕ್ಕೆ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧನಾದ. ಬಾಲಕ ಪಿಪ್ಪಿಲಾದನನ್ನು ಕರುಣೆಯಿಂದ ಪಿಪ್ಪಿಲವೃಕ್ಷಗಳಾದಿಯಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಚಕ್ರೇಶ್ವರ ತೀರ್ಥದ ವರೆಗೆ ತಂದು ಬಿಟ್ಟು, ತಮ್ಮ ತಾಣಗಳಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದವು. ಆಮೇಲೆ ಪಿಪ್ಪಿಲಾದನು ಗೌತಮಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು, ಚಕ್ರೇಶ್ವರನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಲು ದೃಢಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಕುಳಿತ, ಅನೇಕ ದಿನಗಳು ಉರುಳಿಹೋದವು. ವರ್ಷಗಳು ಗತಿಸಿಹೋದವು. ಪಿಪ್ಪಿಲಾದನ ಅಚಲ ಶ್ರದ್ಧೆ. ನಿರಂತರ ಧ್ಯಾನ ಸ್ತುತಿಗಳಿಂದ ಸುಪ್ರೀತನಾದ ಶಂಕರನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ, "ಎಲೈ ಪಿಪ್ಪಿಲಾದ, ನಿನಗೆ ಮಂಗಳವಾಗಲಿ. ಬೇಕಾದ ವರ ಕೇಳು ನೀಡುವೆ" ಎಂದು ಅಭಯ ಹಸ್ತ ತೋರಿದ. ಪಿಪ್ಪಿಲಾದ ಕೈ ಮುಗಿದು, "ಓ ಮಹಾದೇವ, ದೇವತೆಗಳ ದೆಶೆಯಿಂದಲೇ ನನ್ನ ತಂದೆ ತಾಯಿಂಗಳು ಹತರಾದದ್ದು ಕೇಳಿ ನನಗೆ ದುಃಖವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಂತಹ ವೈರಿಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸದೇ ನನ್ನ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಶಾಂತಿ ಇಲ್ಲ. ಅವರನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ದಯಪಾಲಿಸು."

ಬಾಲಪಿಪ್ಪಿಲಾದನ ವರಯಾಚನೆ ಕೇಳಿ, ಮಹದೇವ ನಸುನಕ್ಕು ನಂತರ ನುಡಿದ : "ಭಲೆ ಭಲೆ ಬಾಲಕ, ನೀನು ಕೇಳುವದು ನ್ಯಾಯೋಚಿತವೇ ಆಗಿದೆ, ನೀನು ನನ್ನ ಮೂರನೇಯ ಕಣ್ಣನ್ನು ನೋಡಲು ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾದರೆ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸಬಲ್ಲೆ. ಆದರೆ ನೀನಿನ್ನೂ ಬಾಲಕ, ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡು ಕಾಲಮೂಲವೂ ಕೂಡಿಬರಬೇಕು. ನನ್ನ ತೃತೀಯ ಚಕ್ಷುಸ್ಸನ್ನು ನೋಡಲು ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಪಡೆದಾಗ ನಿನ್ನ ಮನದಿಷ್ಟಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ" ಎಂದು ನುಡಿದು ಶಂಕರ ಅಂತರ್ಧಾನನಾದ.

ಶಿವನ ಸಲಹೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ, ಪಿಪ್ಪಲಾದನು ಗೌತಮೀ ನದಿ ತೀರದಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘಕಾಲ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸಿದ. ಸ್ವಸ್ತಿಕಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ತದೇಕ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಶಿವಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸುಷುಮ್ನಾ ನಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಹೊರಗಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲದೆ ಅಂತರಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಒಂದಕ್ಕಿಂತೊಂದು ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಕೊನೆಗೆ ಶಿವನ ತೇಜೋ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಶಿವನ ಮೂರನೇಯ ಕಣ್ಣನ್ನು ನೋಡಿದನು.

ಆಗ ಹರನ ಮೂರನೆಯ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಅಗ್ನಿರೂಪವಾದ ಮಡವೆಯು ಹುಟ್ಟಿ "ನನಗೆ ಆಹಾರ ಕೊಡು" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಹೊರಬಿದ್ದಿತು. ಅದರ ಹೆಸರು ಕೃತ್ತಿಕೆ. ಪಿಪ್ಪಲನ ತಾಯಿಯೇ ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವಂತಹ ಮಡವಾ ರೂಪಳಾಗಿ ಜನಿಸಿದಳು. ದೇವತೆಗಳ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೆಂದೇ ಜನಿಸಿದ ಕೃತ್ಯೆಯು, ಮೃತ್ಯುವಿನ ನಾಲಿಗೆಯಂತೆ ಕಂಡುಬಂದಳು. ಆ ಕೃತ್ಯೆಯು ಪಿಪ್ಪಲಾದನಿಗೆ–"ನಾನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವೇನು?" ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ತಡವಿಲ್ಲದೆ ಪಿಪ್ಪಲಾದ, "ನನ್ನ ವೈರಿಗಳಾದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸು" ಎಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದ. ಆಗ ಎದುರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಪಿಪ್ಪಲಾದನನ್ನೇ ಕೃತ್ಯೆಯು ಹಿಡಿದಳು. ಆಗ ಅವನು ಭೀತನಾಗಿ "ಇದೇನು? ನನ್ನನ್ನೇ ಹಿಡಿದೆಯಲ್ಲಾ" ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ, ಕೃತ್ಯೆಯು "ನಿನ್ನ ಶರೀರವು ದೇವ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಮೊದಲು ನುಂಗುವೆ" ಎಂದಾಗ ಅವನು ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಶಿವನ ಮೊರೆ ಹೊಕ್ಕ. ಆಗ ಶಿವನು ಕೃತ್ಯೆಗೆ "ಇಲ್ಲಿಂದ ಒಂದು ಯೋಜನ ದೂರ ಹೋಗಿ ನಿನ್ನ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಸು" ಎಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದಾಗ, ಅದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಸರಿದು ಹೋಯಿತು; ಅದೇ ಮಡವಾಗ್ನಿಯೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡಹತ್ತಿತು.

ಆ ಕೃತ್ಯೆಯು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಉಗ್ರತೆಯಿಂದ, ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವ ಅಗ್ನಿಯಿಂದೇಳುವ ಜ್ವಾಲೆಗಳಿಂದ ಹಾವಳಿ ಎಬ್ಬಿಸಿದಳು. ಅವಳ ಪ್ರಖರ ತಾಪದಿಂದಾಗಿ ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ಜೀವ ಜಂತುಗಳು ಹುರಪಳಿಸಿ ಹೋದವು. ದೇವತೆಗಳೂ ಭಯಗೊಂಡರು. ಶಂಕರನಲ್ಲಿ ಧಾವಿಸಿ ಬಂದು ರಕ್ಷಿಸಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಆಗ ಶಿವನು ಆ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸೂರ್ಯ ಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಶತಃ ನೆಲೆಸಲು ಸೂಚಿಸಿ, ಕೃತ್ಯೆಯ ಬಾಧೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ಸಲಹೆ ಮಾಡಿದ.

ಅವನ ಸಲಹೆಯಂತೆ ದೇವತೆಗಳು ಪಾರಿಜಾತ ಮರದಿಂದ ಸೂರ್ಯನ ವಿಗ್ರಹ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಆ ಸೂರ್ಯ ವಿಗ್ರಹ ಮಾಡಿದ ಸ್ವಯಂ ವಿಶ್ವಕರ್ಮನೆ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ "ನೀನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಗೊಂಡು, ಈ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸು. ನಾವೂ ಸಹ ಈ ಶಂಕರನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಶದಿಂದ ನೆಲೆಸಿರುವೆವು" ಎಂದು ಹೇಳಿದ. ಅಂದಿನಿಂದ ಚಕ್ರೇಶ್ವರನ ಸುತ್ತಲೂ ಒಂದು ಯೋಜನ ದೂರದೊಳಗೆ ಗೌತಮೀ ನದಿಯ ಎರಡೂ ತೀರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ಅರ್ಧಾಂಗುಲ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವರು.

ದೇವತೆಗಳ ನೆಲೆವೀಡಾದ ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೂರುಕೋಟಿ ಐದುನೂರು ತೀರ್ಥಗಳು ಉದ್ಭವಿಸಿವೆ.

ಆ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ಶಿವನಿಗೆ ಪಿಪ್ಪಲಾದನನ್ನು ಸಾಂತ್ವನಗೊಳಿಸಲು ಹೇಳಿದಾಗ ಅವನು ಪಿಪ್ಪಲಾದನತ್ತ ಹೊರಳಿ, "ಪಿಪ್ಪಲಾದ, ದೇವತೆಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಿದರೂ, ನಿನ್ನ ತಂದೆಯು ಮರಳಿ ಬದುಕಿ ಬರಲಾರ. ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥ ನಿನ್ನ ತಂದೆ ಪ್ರಾಣ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ, ಅಮರತ್ವ ಪಡೆದ. ನಿನ್ನ ತಾಯಿ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯಧರ್ಮ ಆಚರಿಸಿ, ಪತಿಯನ್ನನುಸರಿಸಿ, ಸ್ವರ್ಗ ಸೇರಿದಳು. ಅಂಥವರ ಮಗನಾಗಿ ನೀನು ಸೇಡುತೀರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳ ಹೊರಟಿರುವದು ಶೋಭಿಸುವ ಮಾತಲ್ಲ. ನೋಡು, ನಿನ್ನ ಭಯದಿಂದ ಹೆದರಿ ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಓಡಿ ಬಂದಿರುವೆ. ಈ ಆರ್ತರಾದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು, ಆರ್ತರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮಿಗಿಲಾದ ಪುಣ್ಯವು ಬೇರೆ ಇಲ್ಲ" ಎಂದು ಬುದ್ಧಿ ವಾದ ಹೇಳಿದ.

ನಂತರ ಪಿಪ್ಪಲಾದ ಶಿವನನ್ನು ಕುರಿತು ಮಂತ್ರ್ಯ ಕೇಳಿದ : "ಓ ದೇವಾಧಿದೇವಾ, ನಾನು ಈ ವರೆಗೆ ತಾಯಿ, ತಂದೆಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರುವೆ ಹೊರತೂ, ಕಣ್ಣಿಂದ ನೋಡಿಲ್ಲ. ಅವರನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಜೀವ ಕಾತರಗೊಂಡಿದೆ. ನೀನು ಅನು ಗ್ರಹಿಸಿ, ಅವರ ದರ್ಶನ ಭಾಗ್ಯ ನನಗೆ ದಯಪಾಲಿಸಲಿ" ಎಂದ. ಅವನ ಮಾತಿಗೆ ದೇವತೆಗಳು ಅವನಿಗೆ, "ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಲೆಂದೇ ಆತುರರಾಗಿ ನಿನ್ನ ತಂದೆ ತಾಯಿ ಗಳು ವಿಮಾನವನ್ನೇರಿ ಬಂದು ನಿನಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ನೋಡಲ್ಲಿ ದೂರ ದಿಂದ ಆಕಾಶದ ಅಂಚಿನಿಂದ ಶೃಂಗರಿಸಿದ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಆಗಮಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ" ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿದರು.

ಅತಿ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಆನಂದದಿಂದ, ಪಿಪ್ಪಲಾದ ವಿಮಾನಾರೂಢರಾಗಿ ಒಂದ ದಂಪತಿ ಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣರಳಿಸಿ ಕಾತರದಿಂದ ನೋಡಿದ. ಆನಂದಾಶ್ರುಗಳನ್ನು ಹರಿಸುತ್ತ ದೇವತೆ ಗಳಾದ ಆ ಮಾತಾ ಪಿತೃಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ದುಃಖದಿಂದ ಮಾತನಾಡಲಾರದೆ ಮೂಕ ನಾಗಿ ಅವರತ್ತ ನೋಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದ. ಆಗ ಅವರೇ ಅವನನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ, "ಎಲೈ ಮಗನೇ ನೀನೇ ಧನ್ಯನು. ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯು ಸ್ವರ್ಗದ ಸೀಮೆಯಲ್ಲೂ ಗಂಧ ಪರಿ ಮಳದಂತೆ ಪಸರಿಸಿದೆ. ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪರಶಿವನನ್ನೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡ ಮಹಾ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿ. ನೀನು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸಹ ಮನ್ನಿಸಿ ನಿನ್ನ ಉದಾರ ಗುಣ ಮೆರೆಸಿರುವೆ ನಿನ್ನಿಂದ ನಮಗೆ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು" ಎಂದು ಹರ್ಷೋದ್ಗಾರದಿಂದ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು. ಆಗ ಪಿಪ್ಪಲಾದನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಹೂಮಳೆ ಸುರಿ ಯಿತು. ದೇವತೆಗಳು ಜಯಜಯಕಾರ ಮಾಡಿದರು.

ದಧೀಚಿ ಮುನಿಯು ಪುತ್ರನನ್ನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ, ದೇವತೆ ಗಳನ್ನು ವಂದಿಸಿ, ಅವರ ಅನುಮತಿ ಪಡೆದು, ಪತ್ನಿಯೊಡನೆ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ದೇವತೆಗಳು, ಕೃತ್ಯೆಯನ್ನೂ ಹಾಗೂ ಮಹಾಗ್ನಿಯನ್ನೂ ಶಾಂತಪಡಿಸಲು ಪಿಪ್ಪಲಾದ

ವಿಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೈದರು. ಆದರೆ ಕೃತ್ಯೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ತನಗಿಲ್ಲವೆಂದು ನುಡಿದ. ಆ ಮೇಲೆ ದೇವತೆಗಳೇ ಕೃತ್ಯೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅದನ್ನೂ ಆದರ ಅಗ್ನಿಯನ್ನೂ ಶಾಂತವಾಗುವಂತೆ ಉಪಾಯ ಕೇಳಿದರು "ಕೃತ್ಯೆಯು ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ "ಪಂಚಮಹಾಭೂತಗಳು, ಸ್ಥಿರಚರ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ನನಗೆ ಆಹುತಿಯಾಗಬೇಕು" ಎಂದಾಗ, ದೇವತೆಗಳು ನನ್ನ (ಬ್ರಹ್ಮ) ಜೊತೆಗೆ ಆಲೋಚಿಸಿ ವಡವಾದೇವಿಗೆ "ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಭಕ್ಷಿಸಿರಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ವಡವಿಯಾದ ಕೃತ್ಯೆಯು, ನದಿಯಾಗಿ ಗಂಗಾನದಿಯನ್ನು ಸೇರಿತು. ವಡವೆಯಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಭಯಂಕರವಾದ ಆ ಅಗ್ನಿಯು ಪಂಚಭೂತಗಳಿಗೆ ಆದಿಯಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ದೇವತೆಗಳ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ಈ ವಡವೆಯನ್ನು, ಗಂಗೆ, ಯಮುನೆ, ನರ್ಮದೆ, ತಪತಿ, ಸರಸ್ವತಿಯರೆಂಬ ಪಂಚಕನ್ಯೆಯರು ಚಿನ್ನದ ಕಲಶದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಒಯ್ದರು.

ಆಮೇಲೆ ದೇವತೆಗಳು, ಶಿವನನ್ನು ಕುರಿತು "ಪರಮೇಶ್ವರ, ದಧೀಚಿಯ ಅಸ್ಥಿಗಳೂ, ಅಸ್ಥಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಗೋವುಗಳೂ, ಪರಿಶುದ್ಧವಾಗಲು ಏನು ಮಾಡಬೇಕು?" ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ, ಶಿವನು "ನೀವೂ, ನಿಮ್ಮ ಆಯುಧಗಳೂ, ಗೋವುಗಳೂ ಈ ಗೌತಮೀ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದಾಗ ಪರಿಶುದ್ಧರಾಗುವಿರಿ" ಎಂದು ನುಡಿದ.

ಅವನ ಮಾತಿನಂತೆ ದೇವತೆಗಳು ಗೌತಮೀ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಆಯುಧ ಸಮೇತ ಮಿಂದರು. ಆದರಿಂದ 'ಪಾಪನಾಶನ ತೀರ್ಥ' ಉದ್ಭವಿಸಿ, ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆ ಕಳೆಯುವ ಪಾವನ ಗಂಗೆ ಎನಿಸಿತು. ಗೋವುಗಳು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದ್ದ ತೀರ್ಥವು 'ಗೋ ತೀರ್ಥ' ವೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡಹತ್ತಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಗೋಮೇಧಯಾಗ ಫಲ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಇದೆ. ದಧೀಚಿ ಮುನಿಯ ಅಸ್ಥಿಗಳನ್ನು ತೊಳೆದ ಸ್ಥಳವು (ತೀರ್ಥ) ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾಯಿತು. ಈ 'ಪಿತೃತೀರ್ಥ'ದಲ್ಲಿ ಮೃತ ಮಾನವನ ಬೂದಿ, ಉಗುರು, ರೋಮಗಳು, ಸೇರಿದರೆ, ಅವನು ಎಂಥ ಪಾಪಾತ್ಮನೇ ಇರಲಿ, ಸ್ವರ್ಗಸೇರಿ ಅವನು ಬಹುಕಾಲ ಸುಖಿಸುವನು.

ಪಿಪ್ಪಲಾದನಿಂದ ಬೀಳ್ಕೊಂಡು ದೇವತೆಗಳು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರು. ಕ್ರಮೇಣ ಪಿಪ್ಪಲ ವೃಕ್ಷಗಳು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದವು. ನಂತರ ಪಿಪ್ಪಲಾದನು ಪಿಪ್ಪಲಾದ ವೃಕ್ಷಗಳ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರಾಧಿಪತಿಗಳ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ಶಂಕರನನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದನು. ಆ ನಂತರ ಅವನು ಗೌತಮ ಮುನಿಯ ಮಗಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾದನು. ಪುತ್ರರನ್ನು ಪಡೆದು ಸುಖಿ ಸಂಸಾರ ಹೊಂದಿದನು, ನಂತರ ಸ್ವರ್ಗ ಪಡೆದನು.

ಅಂದಿನಿಂದ ಆ ತೀರ್ಥವು 'ಪಿಪ್ಪಲ ತೀರ್ಥ'ವೆಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ದಾನ ಮಾಡಿ, ಆದಿತ್ಯದರ್ಶನ ಪಡೆದರೆ ಸಕಲಯಾಗ ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿ ಇದೆ.

ಆ ತೀರ್ಥದ ವಿಶೇಷ ಏನೆಂದರೆ-ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನೂ, ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳೂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತರಾದ ಮೂಲಕ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ 'ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ ಕ್ಷೇತ್ರ' ವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದ್ದು, ಈ ಕ್ಷೇತ್ರ ಸಂದರ್ಶನ, ಸ್ನಾನ-ದಾನಗಳಿಂದ ಅಲಭ್ಯ ಸಿರಿ, ಸಂಪದ ಆಯುರಾರೋಗ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವದು.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಚಕ್ರೇಶ್ವರ, ಪಿಪ್ಪಲೇಶ್ವರ, ಸೂರ್ಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ ಮೊದಲಾದ ಕೋಟಿ ತೀರ್ಥಗಳ ವರ್ಣನವೆಂಬ ನೂರಾಹತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ನೂರಾಹನ್ನೊಂದು
ನಾಗತೀರ್ಥ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನ

ಬ್ರಹ್ಮ:-ಬಹುಕಾಲದ ಹಿಂದೆ, ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನಪುರದಲ್ಲಿ ಶೂರಸೇನನೆಂಬ ರಾಜನಿದ್ದ ಅವನು ಚಂದ್ರವಂಶದವನಿದ್ದು, ರಾಜಕಾರಣ ಪ್ರವೀಣನೂ, ಸಂಗುಣನೂ, ಶೂರನೂ, ಸಾಹಸಿಯೂ ಆಗಿದ್ದ. ಆ ರಾಜನಿಗೆ ಬಹಳ ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಸರ್ಪ ಒಂದು ಪುತ್ರನಾಗಿ ಜನಿಸಿತು. ಈ ಜನಿಸಿದ ಸರ್ಪವನ್ನು ರಾಜನು ಗುಟ್ಟಾಗಿರಿಸಿದನು. ಆದರಿಂದಾಗಿ ರಾಜನಿಗೆ ಸರ್ಪವು ಹುಟ್ಟಿದ ವಿಷಯ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿದಿರಲೇ ಇಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳ ಹೊರತೂ ಸರ್ಪ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಅರಮನೆಯೊಳಗಿದ್ದವರಿಗೆ ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಗೊತ್ತಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಗ ಹುಟ್ಟಿದ ವಿಷಯಕ್ಕಾಗಿ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಚಿಂತೆ ಮಾಡುವಂತಾಯಿತು. ಆದರೆ ಆ ಸರ್ಪವು ಮನುಷ್ಯರಂತೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಆದುದರಿಂದ ತಂದೆಗೆ ತನಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಲು ಸೂಚಿಸಿ, ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿಸಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿತು. ತಂದೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಧಾರ್ಮಿಕ, ಲೌಕಿಕ, ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಚಾಚೂತಪ್ಪದ ರೀತಿಯಿಂದ, ಗುಪ್ತವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಿದ ಆ ರಾಜ. ದಿನಗಳೆದಂತೆ, ಸರ್ಪವು ತಂದೆಯೊಡನೆ, ತನ್ನ ಮದುವೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಮಾಡಿದಾಗ, ತಂದೆಗೆ ಉಭಯ ಸಂಕಟಕ್ಕಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಮುಂದೇನು ಮಾಡಲು ತೋಚದಂತಾಯಿತು.

ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯ ಸರ್ಪವು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಆಂತರಿಕ ವೇದನೆಯನ್ನು, ವ್ಯಥೆಯನ್ನೂ ಅರಿತು, ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೆ ವಿಹಿತವಾದ ಅಂದರೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಯಗಳಿಸಿ, ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ವಧುವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ ನಂತರ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಚಾರ ಸೂಚಿಸಿತು. ಆ ರಾಜನು ಮದುವೆ ಮಾತನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಲು, ಮುಂದೆ ಮಾಡಬಹುದಾದ ಕಾರ್ಯ ವಿಧಾನ ಕುರಿತು ವಿಚಾರ ಮಾಡಲು, ಮಂತ್ರಿಗಳ ಅಪ್ತಾಲೋಚನೆ

ಸಭೆ ಕರೆದ. ತನ್ನ ಗುಣವಂತನಾದ ಮಗನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡುವ ಹೊಣೆ ನಿಮ್ಮ ಮೇಲಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಪುತ್ರನು ಸರ್ಪವೆಂಬುದನ್ನು ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ.

ಮಂತ್ರಿಗಳೆಲ್ಲ ಆಲೋಚಿಸಿ, ಅರಸನಿಗೆ, "ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವದೇಶದ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಭು ವಿಜಯರಾಜನಿಗೆ ಎಂಟುಮಂದಿ ಶೂರರಾದ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದು, ಅವರಿಗೆ ಭೋಗವತಿ ಎಂಬ ಸೋದರಿಯು ಇರುವಳು. ಅವಳು ನಮ್ಮ ಯುವರಾಜರಿಗೆ ತಕ್ಕ ಕನ್ಯೆಯು" ಎಂಬುದಾಗಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪೂರಿತ ಸಲಹೆ ನೀಡಿದರು. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜನು ವೃದ್ಧ ಮಂತ್ರಿಯೊಬ್ಬನನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿದ. ಅವನನ್ನು ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಗೌರವಿಸಿ ಸೇನೆಯೊಡನೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು.

ಆ ಮಂತ್ರಿಯು ಪೂರ್ವ ದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದು ವಿಜಯರಾಜನನ್ನು ಕಂಡು, ಶೂರ ಸೇನನಿಂದ ತಂದ ಖಿಲ್ಲತ್ತುಗಳನ್ನು ಗೌರವಿಸಿದನು. ನೀತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ, ಸುಳ್ಳು ಮಾಹಿತಿ ಪೂರೈಸಿ, ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯಿಂದ ಭೋಗವತಿಗೂ ಶೂರಸೇನನ ಮಗ ನಾದ ನಾಗರಾಜನಿಗೂ ಮದುವೆ ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿಸಿದ. ಆ ವಿಜಯರಾಜನಿಗೆ ಬೆಲೆ ಬಾಳುವ ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಗೌರವಿಸಿದನು. ಆ ರಾಜನಾದರೂ ಕನ್ಯೆ ಯನ್ನು ಕೊಡಲು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡನು. ವೃದ್ಧಮಂತ್ರಿ ಒಪ್ಪಿಸಿದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಯಶಸ್ವಿ ಯಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಿ, ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು, ರಾಜನಿಗೆ ವಿಷಯವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ.

ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಗಳ ನಂತರ ವೃದ್ಧಮಂತ್ರಿ ಬೆಲೆ ಬಾಳುವ ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ರಾಜಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಹಾಗೂ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಮದುವೆಗಾಗಿ ವಿಜಯ ರಾಜನ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅವನನ್ನು ಕಂಡು, ಏಕಾಂತ ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಆ ರಾಜ ನಿಗೆ ಹೀಗೆ ನುಡಿದ. "ಶೂರಸೇನ ರಾಜನ ಮಗನಾದ ನಾಗರಾಜನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲು ಇಷ್ಟಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೆ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ವಿವಾಹಗಳು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ರಾಜಪುತ್ರನ ಶಸ್ತ್ರ, ಅಲಂಕಾರಗಳೊಡನೆ ಕನ್ಯೆಯ ವಿವಾಹ ನಿರ್ವಹಿಸಿರಿ.

ನಂತರ ರಾಜಕುಮಾರನ ಶಸ್ತ್ರದೊಂದಿಗೆ ಭೋಗವತಿಯ ವಿವಾಹ ಜರುಗಿ ಅವಳನ್ನು ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ, ಸುವರ್ಣ ಕುದುರೆ, ಗೋವುಗಳೊಡನೆ, ಮಂತ್ರಿ ಸಹಿತ ವಾಗಿ ಕಳಿಸಿದನು. ಮಂತ್ರಿಗಳು ಬಂದು ಶೂರಸೇನ ರಾಜನಿಗೆ ಅವನ ಸೊಸೆಯನ್ನೊ ಪ್ಪಿಸಿದರಲ್ಲದೆ, ವಿಜಯರಾಜನು ಕೊಟ್ಟ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಆಭರಣ, ಉಡು ಗೊರೆಗಳನ್ನು ಶೂರಸೇನನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದರು. ಕೆಲವು ದಿನ ಅಲ್ಲಿ ತಂಗಿದ್ದು, ಮರಳಿ ಅವರೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು.

ಭೋಗವತಿಯು ರೂಪ, ಲಾವಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಪ್ಸರೆಯನ್ನೂ ಹೋಲುವಂತಿದ್ದು ನಿತ್ಯವೂ ಅತ್ತೆ–ಮಾವಂದಿರ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಭೋಗವತಿಯ ಪತಿಯಾದ ಆ ಘೋರ ಸರ್ಪವು ಒಂದು ನಿರ್ಜನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಏಕಾಂತ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿದ್ದಿತು, ಸಕಲ

ಸಾಧನ ಸಲಕರಣೆಗಳಿಂದ ಸುಸಜ್ಜಿತವಾಗಿತ್ತು; ಸುಂದರವಾಗಿತ್ತು. ಆ ಸರ್ಪವು ತನ್ನ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ಮಡದಿ ಇದುವರೆಗೂ ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಾರದಿರುವ ಬಗೆಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಾಗ, ತಾಯಿಯು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉಪಾಯ ಒಂದನ್ನು ಯೋಚಿಸಿದ್ದು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಲಿರುವದಾಗಿ ಹೇಳಿ, ಸಂತೈಯಿಸಿದಳು.

ಒಂದು ದಿನ ನಂಬಿಕೆಯ ದಾಸಿಯೊಡನೆ, ರಾಜಮಾತೆಯು ಭೋಗವತಿಗೆ ರಹಸ್ಯ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದಳು. ಅವಳ ಮಾತು ಕೇಳಿ, ಭೋಗವತಿಯು "ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಮನುಷ್ಯನೇ ಪತಿಯಾಗುವನು. ಹೀಗಿರಲು ದೇವಪುರುಷನು ಪತಿಯಾಗಿ ಲಭಿಸುವದು ಪೂರ್ವ ಜನ್ಮದ ಪುಣ್ಯವೇ ಸರಿ" ಎಂದು ನುಡಿದಳು. ಈ ಶುಭವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ದಾಸಿಯು ಬಂದು ಸರ್ಪಕ್ಕೂ ರಾಜಮಾತೆಗೂ ತಿಳಿಸಿದಳು. ಅವರ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಪಾರವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಭೋಗವತಿಯು ದಾಸಿಯನ್ನು ಕರೆದು, ತನ್ನ ಪತಿ ಇರುವ ಸ್ಥಳವನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಕೋರಿದಳು. ಅವಳನ್ನು ದಾಸಿಯು ರಾಜನಿರುವ ಏಕಾಂತಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದಳು. ಅಲಂಕೃತ ಕೋಣೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ, ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ ಸರ್ಪವನ್ನು ನೋಡಿದಳು. ರತ್ನಭೂಷಿತವಾದ ಸರ್ಪ ರೂಪದ ಪತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಭೋಗವತಿ ಬೆದರಲಿಲ್ಲ, ಬೆಚ್ಚಲಿಲ್ಲ, ದುಃಖಪಡಲಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಆ ಸರ್ಪವನ್ನು ಸಂಗೀತ, ನೃತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಸೇವೆ ಮಾಡಿದಳು. ಸುಗಂಧ ಕುಸುಮಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ರುಚಿಯಾದ ಪಾನಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷ ಗೊಳಿಸಿದಳು.

ಸೌಜನ್ಯದ, ಸರಳ ನಡೆನುಡಿ; ಸುಪ್ರೀತಿಯುಕ್ತ ಭೋಗವತಿಯ ಉಪಚಾರದಿಂದ ಸರ್ಪಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದ ಸ್ಮರಣ ಉಂಟಾಯಿತು. ಸರ್ಪರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ತನ್ನನ್ನು ಕಂಡು ಭೋಗವತಿ ಹೆದರದಿರಲು ಕಾರಣವೇನು ಎಂಬುದಾಗಿ ಸ್ವಯಂ ರಾಜನೇ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಾಗ ಆವಳೆಂದಳು. "ಬ್ರಹ್ಮ ಬರಹ ಅಳಿಸಲು ಯಾರಿಂದಾಗಲೂ ಆಗದು. ಅವರಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಪತಿಯೇ ಪರದೈವ."

ಅವಳ ಸೌಜನ್ಯಯುಕ್ತ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಸರ್ಪಕ್ಕೆ ಅತೀವ ಆನಂದವಾಯಿತು. ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನ ಪ್ರೇಮ ತುಂಬಿದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ "ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹವೆಂಬಂತೆ ನನಗೀಗ ಪೂರ್ವ ಜನ್ಮದ ಸ್ಮರಣೆಯಾಗುತ್ತಲಿದೆ...."

... ಹೌದು, ಒಂದು ದಿನ ಪಾರ್ವತಿ ಪರಮೇಶ್ವರರು ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಸರಸಲ್ಲಾಪ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಶಿವನು ಗಿರಿಜೆಯ ಮಾತು ಕೇಳುತ್ತ ನಕ್ಕುಬಿಟ್ಟ. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ನನಗೂ ನಗು ತಡೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ ನಕ್ಕುಬಿಟ್ಟೆ. ನನ್ನ ನಗೆ ಕೇಳಿ, ಶಿವನಿಗೆ ಒಮ್ಮಿಲೆ ಕೋಪ ಉಕ್ಕಿ ಬಂತು. "ನೀನು ಮನುಷ್ಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸರ್ಪವಾಗು" ಎಂದು ಶಾಪವಿತ್ತ. ಬಳಿಕ ಮತ್ತೆ ಅವನೇ "ನಿನಗೆ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಪೂರ್ವ ಜನ್ಮದ ಜ್ಞಾನ ಉಂಟಾಗುವದು" ಎಂದು ಸಂತೈಸಿದ.

"ನಾನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸರ್ಪವಲ್ಲ. ಆದಿಶೇಷನ ವಂಶ ನಾಗೇಂದ್ರ. ಆ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನೀನೂ ನನ್ನ ಪತ್ನಿಯಾಗಿದ್ದೆ–ಸರ್ಪ ರೂಪದಲ್ಲಿ. ಭೋಗವತಿ ಎಂದೇ ನಿನಗೆ ಆಗಿನ ಹೆಸರೂ ಸಹ. ಆಗ ನಾನು ನೀನು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಶಿವನನ್ನು ಸ್ತುತಿ ಮಾಡಿದೆವು; ಅವನ ಅನುಗ್ರಹ ಪಡೆದೆವು. ಆಗ ಶಿವನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಗೌತಮೀ ತೀರದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ನಿನಗೆ ಜ್ಞಾನೋದಯವಾಗುವುದು ಖಂಡಿತ. ಆಗ ನಿನಗೆ ಈ ಭೋಗವತಿಯಿಂದ–ಅವಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ನಿನ್ನ ಶಾಪ ನಿವೃತ್ತಿ" ಎಂದು ಸಂತೈಸಿದ. ಈಗ ನೀನು ಮಾಡಬೇಕಾದದ್ದು ಇಷ್ಟೆ–ನನ್ನನ್ನೂ ಗೌತಮೀ ತೀರಕ್ಕೆ ಒಯ್ದು, "ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಶಿವಪೂಜೆ ಮಾಡು. ಆಗ ಶಾಪ ನಿವೃತ್ತಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ." ಎಂದು ವಿವರಿಸಿದ ಆ ನಾಗರಾಜ.

ಅದರಂತೆ ಭೋಗವತಿಯು ಪತಿಯೊಡನೆ ಗೌತಮೀ ತೀರದಲ್ಲಿ ಶಿವನಾರಾಧನೆ ಮಾಡಿದಳು. ಶಿವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸರ್ಪ ದಿವ್ಯರೂಪ ಹೊಂದಿತು. ಆಮೇಲೆ ನಾಗನು ಹೆಂಡತಿಯೊಂದಿಗೆ ಶಿವಲೋಕ ಹೊರಡುವ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಂದೆಗೆ ಹೇಳಿದ. ತಂದೆ ಒಪ್ಪದೆ, "ನಾನು ದಿವಂಗತನಾದ ಮೇಲೆ, ನೀನು ಶಿವಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಬಹುದು. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುತ್ತ ಸುಖದಿಂದ ಇರು" ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟನು.

ತಂದೆಯ ಮಾತನ್ನು ಮೀರದೆ, ಆ ನಾಗಪುರುಷನು ಪತ್ನಿಯೊಡನೆ ಹಲವಾರು ವರ್ಷ ಸುಖದಿಂದ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದನು. ಪ್ರಜಾವತ್ಸಲನೆಂದು, ಧರ್ಮಸ್ವರೂಪಿಯೆಂದು ಪ್ರಜೆಗಳಿಂದ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದನು. ಧರ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತ ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮ ಪರಿಪಾಲನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಜನಪ್ರಿಯನಾಗಿ ಬಾಳಿದನು. ಆ ನಂತರ ನಾಗಪುತ್ರರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಇಳಿಸಿ, ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ಶಿವಲೋಕಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು.

ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಭೋಗವತಿಯು ಶಿವನನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿರುವಳು. ಅಲ್ಲಿರುವ ಶಿವನಿಗೆ ನಾಗೇಶ್ವರನೆಂದು ಕರೆಯುವುದು ವಾಡಿಕೆ. ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿರುವ ತೀರ್ಥ "ನಾಗತೀರ್ಥ" ವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ, ದಾನಗಳಿಂದ ಅತಿಶಯ ಸತ್ಫಲ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಇದೆ.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ನಾಗತೀರ್ಥ ವರ್ಣನೆ ಎಂಬ ನೂರಾಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ನೂರಾಹನ್ನೆರಡು
ದೇವತೀರ್ಥ, ಮಾತೃತೀರ್ಥ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ವರ್ಣನೆ

ಬ್ರಹ್ಮ : ಸಕಲ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿ ಪಾಪಾತ್ಮರಾದ ಮನುಜನ ಮನದ ಕಲ್ಮಷ ತೊಳೆದು ಪಾವನಗೊಳಿಸುವ ತೀರ್ಥ ಒಂದಿದೆ. ಅದುವೇ 'ಮಾತೃತೀರ್ಥ' ವೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿದೆ.

ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ದೇವದಾನವರಲ್ಲಿ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ವಿರಸ ತಲೆದೋರಿ, ಪರಸ್ಪರರು ಘರ್ಷಣೆಗಿಳಿದರು. ವೀರಾವೇಶದಿಂದ ಕಾದಾಡಿ ಘನಘೋರ ಯುದ್ಧವನ್ನೇ ಮಾಡಿದರು, ಆ ಯುದ್ಧ ದೇವತೆಗಳ ಪಾಲಿಗೆ ಅಪಜಯದ ಸಂಕೇತವೆನಿಸಿ, ದೈತ್ಯರ ಕೈ ಮೇಲಾಯಿತು. ಸೋಲು ನಮ್ಮ ಪಾಲಿಗೆ (ದೇವತೆಗಳ ಪಾಲಿಗೆ) ಶೂಲವಾದಂತಾಯಿತು. ಆಗ ನಾನು (ಬ್ರಹ್ಮ) ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ, ಶಿವನನ್ನು ಅನನ್ಯ ಭಾವದಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಿದೆವು. "ನೀನೇ ನಮಗೆ ದಾರಿ ತೋರುವ ಪರದೈವ" ಎಂದು ಪರಿಪರಿಯಿಂದ ಆರ್ತರಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದೆವು.

ನಮ್ಮ ಆರ್ತನಾದಕ್ಕೆ ದಯಾಮಯನಾದ ಶಂಕರ ಅನುಕಂಪ ತೋರಿದ. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಪ್ರಸನ್ನ ಮುಖಭಾವದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಕುರಿತು "ದೇವನಾಯಕರೆ, ನಿಮಗೆ ಬೇಕಾಗಿರುವುದೇನು, ಕೇಳಿ ಕೊಡುವೆ ? ಎಂದು ಅನುಗ್ರಹಮಾಡುತ್ತ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ. ಶಂಕರನಲ್ಲಿ ನಮಗಿರುವ ಭಯ, ಮುಂದೆ ತಲೆದೋರಬಹುದಾದ ವಿಷಮ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಿವೇದನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, "ನೀನೇ ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು" ಎಂದು ಶರಣಾಗತಿ ಬೇಡಿ, ರಕ್ಷಣೆ ಕೋರಿದೆವು.

ನಮಗೆ ಒದಗಿಬಂದ ಈ ದುಃಖ ದಾರುಣಮಯ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಅರಿತ ಶಂಕರ ಕೂಡಲೇ ಕತ್ತಲೆ (ಘೋರ) ರೂಪದಿಂದ ರಾಕ್ಷಸರೊಡನೆ ಯುದ್ಧ ಆರಂಭಿಸಿದ. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ವೀರಾವೇಶದಿಂದ ದೈತ್ಯರೊಡನೆ ಕಾದಿದ. ಆಗ ಅವನ ಹಣೆಯಿಂದ ಬೆವರು ಹನಿಗಳು ಉದುರಿದವು. ಬಹು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ದೈತ್ಯರಿದ್ದರೂ, ಶಿವನ ಪರಾಕ್ರಮದೆದುರು, ಅವರೆಲ್ಲ ಹೆಚ್ಚು ಹೊತ್ತು ಹೋರಾಡಲು ಧೈರ್ಯ, ಶೌರ್ಯ ಸಾಲದೇ, ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಭೂಮಿಗೆ ಓಡಿಹೋದರು, ಶಂಕರ ಅವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆಷ್ಟೆ ! ಅಲ್ಲಿಗೂ ಅವರನ್ನು ಬೆಂಬತ್ತಿದ. ಅವನು ಹೋದೆಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಬೆವರುಹನಿಗಳು ಹಣೆಯಿಂದ ಉದುರುತ್ತಲೇ ಇದ್ದವು. ಶಿವನ ಹಣೆಯಿಂದ ಉದುರಿದ ಬೆವರ ಬಿಂದುಗಳೇ ಮಂಗಳ ರೂಪೆಯರಾದ ಮಾತೃದೇವತೆಯರು ಜನಿಸಿದರು.

ಆ ಮಾತೃಕೆಯರು ರುದ್ರನನ್ನು ಕುರಿತು ತಾವು ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವುದಾಗಿ ನುಡಿದಾಗ ಶಿವನು "ಅವರಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಭೂಮಿಗೆ, ಭೂಮಿಯಿಂದ ಪಾತಾಳ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಡಗಿ ಕುಳಿತ, ದೈತ್ಯರನ್ನು ನಿರ್ನಾಮ ಮಾಡಿರಿ" ಎಂದು ಆಜ್ಞೆ ಇತ್ತ. ಅವನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಆ ಎಲ್ಲ ಮಾತೃಕೆಯರು ಅಧೋಲೋಕಕ್ಕೆ ಧುಮಿಕಿ-

ಅಧರ್ಮರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸದೆಬಡಿದು, ಮರಳಿ ಅದೇ ದಾರಿಯಿಂದ ದೇವತೆಗಳ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು ಜಯಶೀಲರಾಗಿ.

ಮಾತೃಕಾದೇವತೆಯರು, ಪಾತಾಳಲೋಕದಿಂದ ಮರಳಿ ಬರುವವರೆಗೆ ದೇವತೆಗಳು, ಅವರಿಗಾಗಿ ಕಾದು ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಅವರು ಕುಳಿತ ನೆಲವು 'ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ ಕ್ಷೇತ್ರ' ಎಂದು ಮುಂದೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಮಾತೃಕೆಯರು ಜನಿಸಿದ ಸ್ಥಳಗಳೆಲ್ಲ ಮಾತೃ ತೀರ್ಥವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ತೀರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ, ದಾನ, ಪಿತೃ ತರ್ಪಣ ಮಾಡಿದರೆ ಅಕ್ಷಯ ಪುಣ್ಯಫಲವಿದೆ ಎಂದು ಸ್ವಯಂ ಶಂಭುವೇ ವರ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಮಾತೃಕಾ ತೀರ್ಥ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ, ಇಲ್ಲವೆ ಓದಿದರೆ ಆಯುಸ್ಸೂ, ಸುಖವೂ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ.

ಇತಿಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ದೇವತೀರ್ಥ, ಮಾತೃತೀರ್ಥ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ ವರ್ಣನವೆಂಬ ನೂರಾಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ನೂರಾಹದಿಮೂರು

ಬ್ರಹ್ಮತೀರ್ಥ, ಶಿರೋಲಿಂಗ ಶಿವತೀರ್ಥ, ಸೂರ್ಯತೀರ್ಥ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನೆ

ಬ್ರಹ್ಮ: ಈ ಮೊದಲು ಜರುಗಿದ ದೇವ ದಾನವರ ಘನಘೋರ ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಶಿವನ ಕ್ರೋಧ, ಪ್ರತಾಪಕ್ಕೆ ಅಂಜಿ ದೈತ್ಯರೆಲ್ಲ ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ಓಡಿಹೋದರಷ್ಟೆ! ಅಸಂಖ್ಯ ಮಾತೃಕಾ ದೇವತೆಯರು, ಆ ದೈತ್ಯ ದುರುಳರನ್ನು ಬೆಂಬತ್ತಿದಾಗ, ದೇವಸೈನ್ಯವು ಹಾಗೆಯೇ ನಿಂತು ಬಿಟ್ಟಿತು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ (ಬ್ರಹ್ಮನ) ಭಯಂಕರವಾದ ಕತ್ತ್ರಿಯ ಆಕಾರದ ಭಯಂಕರ ಮುಖವು ತಾನಾಗಿಯೇ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ, "ನಿಲ್ಲಿರಿ, ನಿಲ್ಲಿರಿ ದೈತ್ಯರೆ, ನೀವೇಕೆ ಹಾಗೆ ಓಡುತ್ತಿದ್ದೀರಿ. ಈ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾನು ನುಂಗಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ" ಎಂದು ಅರಚಿತು.

ನಾನೆಷ್ಟು ತಡೆದರೂ, ಅದು ಕೇಳದೆ, ದೇವತೆಗಳನ್ನೇ ನುಂಗಲು ಹೊರಟಂತಾಯಿತು. ಆಗ ಅದರ ಕಿರುಚಾಟ, ಆರ್ಭಟ ಕೇಳಿ, ದೇವಗಣ ಗಡಗಡ ನಡುಗಿತು. ಬೇರೆ ಉಪಾಯಗಾಣದೆ, "ವಿಷ್ಣುವೇ ಈಗ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಪಾಡು, ಕಾಪಾಡು" ಎಂದು ಮೊರೆಹೋಯಿತು. ವಿಷ್ಣುವು ತನ್ನ ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರದಿಂದ ಸುಲಭವಾಗಿ ಕತ್ತ್ರಿಯ ರುಂಡವನ್ನೇ ಕತ್ತರಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗಾದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಅಪಾಯ ಒದಗುವದನ್ನು ತಿಳಿದು, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ "ಮುಕ್ಕಣ್ಣನೇ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಶಿರಸ್ಸನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಜಗತ್ತನ್ನೂ ನಿಮ್ಮನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸಬಲ್ಲ; ಆದುದರಿಂದ ನೀವೆಲ್ಲ ಅವನನ್ನೇ ಮೊರೆ

ಹೋಗಿರಿ" ಎಂದ. ಅವನ ಮಾತಿನಂತೆ ಶಿವನ ಸ್ತುತಿ ಮಾಡಿದಾಗ, ಶಿವನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ, ಅವರಿಗೆ ಬಂದೊದಗಿದ ಆಪತ್ತನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಲೋಕೋಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ, ಬ್ರಹ್ಮ ಶಿರಚ್ಛೇದ ಮಾಡಲು ಒಪ್ಪಿ, ತಕ್ಷಣವೇ ತನ್ನ ಉಗುರುಗಳಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಿ, "ಈ ಬ್ರಹ್ಮ ಶಿರ ಎಲ್ಲಿ ಇಡಲಿ?" ಎಂದು ಅವರನ್ನೇ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ.

ಆಗ ಭೂಮಿಯು ಅದರ ಭಾರಕ್ಕೆ ತಾನು ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿ ಹೋಗಬಹುದೆಂದು ಭಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿತು. ಸಮುದ್ರರಾಜನೂ ಸಹ "ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ನಾನು ಆದಿಶೇಷನ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾದೀತು" ಎಂದು ಅಂಜಿಕೆ ತೋರಿಸಿದ. ಆಗ ದೇವತೆಗಳು ಪುನಃ ಪರಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಆಗ ಶಿವನು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಆಲೋಚಿಸಿದ. "ಈ ಬ್ರಹ್ಮಶಿರವು ಕತ್ತರಿಸದಿದ್ದರೂ, ಜಗತ್ತನ್ನು ಸಂಹರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಈಗ ಕತ್ತರಿಸಿದ್ದನ್ನು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿಟ್ಟರೂ ಅಪಾಯ ತಪ್ಪುವಂತಿಲ್ಲ. ಈಗ ಏನು ಮಾಡಲಿ?" ತಕ್ಷಣವೇ ಉಪಾಯ ಹೊಳೆಯಿತು. ಜಗತಿನ ಒಳಿತಿಗಾಗಿ, ಕೊನೆಗೆ ತಾನೇ ಬ್ರಹ್ಮಶಿರವನ್ನು ಧರಿಸಿದ.

ಶಿವಶಂಕರನ ಈ ಅದ್ಭುತ ಕಾರ್ಯ ಕಂಡು, ದೇವತೆಗಳ ಸಮೂಹ ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತರಾಗಿ ಹೋದರು. ಗೌತಮೀ ನದಿಗೆ ಹೋಗಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶಿವನನ್ನು ಉಪಾಸನೆಗೈದರು. ಹೀಗೆ ಪರಶಿವನು ಬ್ರಹ್ಮನ ಐದನೆಯ ಶಿರವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮ ಚತುರ್ಮುಖನಾಗಿ ಸುಗಮವಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯ ನೆರವೇರಿಸುವುದು ಸುಗಮವಾಯಿತು. ಬ್ರಹ್ಮತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ ನರನು ಎಂತಹ ಪಾಪವನ್ನೇ ಮಾಡಿದರೂ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಹೀಗೆ ಶಿವನು ಬ್ರಹ್ಮಶಿರಚ್ಛೇದ ಮಾಡಿದ ಸ್ಥಳ 'ರುದ್ರ ತೀರ್ಥ'ವೆಂದಾಗಿದೆ. ಸೂರ್ಯನು ದೇವತಾಸ್ವರೂಪ ಹೊಂದಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಸಿದ ಕಾರಣ, ಅಲ್ಲಿ 'ಶೌರ್ಯ ತೀರ್ಥ' ಉದ್ಭವಿಸಿದೆ. ಆ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿದರೆ ಅವನಿಗೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮವೇ ಇಲ್ಲ. ಮಹಾದೇವನು ಬ್ರಹ್ಮ ಶಿರಸ್ಸನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ, ಅದನ್ನು ದೇವತೆಗಳ ಉತ್ಕರ್ಷಕ್ಕಾಗಿ 'ಅವಿಮುಕ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರ'ದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದನು. ಆದಕಾರಣ, ಗೌತಮೀ ತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಶಿರವನ್ನು, ಅವಿಮುಕ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮಕಪಾಲವನ್ನೂ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ ಮನುಷ್ಯನು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿ ದೋಷ ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಸಹ ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಿ, ಮರಣಾನಂತರ ಪುಣ್ಯಲೋಕ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.

ಇತಿಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮತೀರ್ಥ, ಶಿರೋಲಿಂಗ ಶಿವತೀರ್ಥ, ಸೂರ್ಯತೀರ್ಥ ಮೊದಲಾದ ಎಂಬತ್ತಾರು ತೀರ್ಥಗಳ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನವೆಂಬ ನೂರಾಹದಿಮೂರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

ಅಧ್ಯಾಯ ನೂರಾಹದಿನಾಲ್ಕು

ಅವಿಘ್ನ ತೀರ್ಥ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನ

ಬ್ರಹ್ಮ : ಸರ್ವ ವಿಘ್ನಗಳನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಿ, ಕೈಕೊಂಡ ಕಾರ್ಯಗಳು ಜಯಪ್ರದವೆನಿಸುವಂತೆ ಅಪೂರ್ವ ಜಾಗೃತ ತೀರ್ಥ ಒಂದಿದ್ದು ಅದು 'ಅವಿಘ್ನ ತೀರ್ಥ'ವೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಅದರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತೇನೆ, ಕೇಳು.

ಒಮ್ಮೆ ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳು ಕಲೆತು, ಗೌತಮೀ ತೀರದ ಉತ್ತರ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಯಾಗ ಒಂದನ್ನು ಆಚರಿಸಿದರು. ಆದರೆ ವಿಘ್ನಗಳ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡ ಯಾಗ ಪೂರ್ತಿ ಕೊನೆಗಾಣಲೇ ಇಲ್ಲ. ಆಗ ಮುಂದಿನ ದಾರಿಗಾಣದೇ ದೇವಗಣವೆಲ್ಲ ನನ್ನ (ಬ್ರಹ್ಮ) ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡರು. ನಾನು ಹರಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ, ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿದು, "ವಿಘ್ನೇಶ್ವರನಾದ ವಿನಾಯಕನಿಂದ ಈ ರೀತಿ ವಿಘ್ನಗಳು ಎದುರಾಗಿ, ಯಾಗ ನೆರವೇರಲಿಲ್ಲ. ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಆದಿದೇವನಾದ ಗಜಮುಖನನ್ನು ಭಜಿಸಿ, ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿರಿ" ಎಂದು ಸಲಹೆ ನೀಡಿದೆ.

ನನ್ನ ಸಲಹೆಗನುಸಾರ ಅವರೆಲ್ಲಾ ಗೌತಮೀ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು, ದೇವದೇವನಾದ ಗಜವದನನ್ನು ಸಹಜ ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಭಜಿಸಿದರು–

"ಓ ದೇವ ನೀನು ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ಮಹೇಶ್ವರರಿಗೂ ಸಹ ಪೂಜ್ಯನು; ವಂದ್ಯನು ಸಕಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಪೂರೈಸುವಂತಹ ದೇವ, ನಿನ್ನ ಹೊರತು ಅನ್ಯ ದೇವರಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದೇ ತ್ರಿಪುರಾಸುರ ಸಂಹಾರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪರಶಿವ ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದ. ಓ ವಿನಾಯಕ, ಪಾರ್ವತಿದೇವಿಯು ಚಿಂತಿಸಿದೊಡನೆಯೇ ನೀನು ಹುಟ್ಟಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ದೇವತೆಗಳು ನಿನ್ನನ್ನು 'ಸದ್ಯೋಜಾತ'ನೆಂದು ಕರೆದರು. ನೀನು ಜನಿಸಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಲೋಕಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸಂತೋಷ ಸಂಭ್ರಮದ ವಾತಾವರಣ ತುಂಬಿತ್ತು.

ನಿನ್ನ ಬಾಲ್ಯಲೀಲೆಗಳೂ ಮೋಹಕವಾಗಿದ್ದವು. ಒಂದು ದಿನ ನೀನು ತಾಯಿಯ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಾಗ, ತಂದೆಯು ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಚಂದ್ರನನ್ನು ತಂದೆಯ (ಶಿವನ) ಜಡೆಯಲ್ಲಿ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟನು. ಮತ್ತೊಂದು ಲೀಲಾಪ್ರಸಂಗವೆಂದರೆ, ತಾಯಿಯ ಮೊಲೆಯನ್ನು ಕುಡಿದು ತೃಪ್ತನಾಗಿದ್ದರೂ ನೀನು, ಸಹೋದರ ಷಣ್ಮುಖ ಕುಡಿಯಬಾರದೆಂದು ಹಟ ಹಿಡಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಶಿವನು, "ನೀನು ಹೊಟ್ಟೆಬಾಕನಾದ್ದರಿಂದ ಲಂಬೋದರನಾಗೆಂದು" ಕೋಪದಿಂದ ನಿನಗೆ ನುಡಿದ.

ಒಮ್ಮೆ ದೇವತಾ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ತಂದೆಯಾದ ಶಿವನು ಉನ್ನತಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ. ಆಗ ನಿನಗೆ, ನಗೆಯಲ್ಲಿ ನರ್ತಿಸು ಎಂದಾಗ, ಕಾಲುಕಡಗ ಧರಿಸಿದ ನೀನು ಬಾಲಕನಿರುವಾಗ ನರ್ತನ ಮಾಡಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹರುಷ ನೀಡಿದೆ ಶಿವನು ಸಂತೋಷಗೊಂಡ. ನಿನಗೆ 'ಗಣೇಶ' ಪದವಿಯನ್ನೇ ಕೊಟ್ಟ. ಅದರಂತೆ ತಾಯಿಯಾದ ಗಿರಿಜೆಯನ್ನು ಮನೋಹರವಾದ ನರ್ತನ, ಇಂಪಾದ ಗಾಯನ, ಆಟ–ಪಾಟ, ವಿನೋದಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವೆ.

"ನಿನ್ನ ದರ್ಶನದಿಂದ ಧ್ಯಾನ, ಪೂಜೆ, ಆರಾಧನಾದಿಗಳಿಂದ ಸಕಲ ವಿಘ್ನಗಳೂ, ಭಯಗಳೂ ದೂರವಾಗಿ ಮನದಲ್ಲಿರುವ ಹಲವಾರು ಸದಿಚ್ಛೆಗಳು ಕೈಗೂಡುವವು. ನೀನೊಲಿದರೆ ಸಂಕಲ್ಪಗಳೆಲ್ಲ ಸುಲಭವಾಗಿ ನೆರವೇರುವವು. ಇಂತಹ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ, ಸ್ವತಂತ್ರಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಷಣ್ಮುಖಪ್ರಿಯವಾದ ಮೂಷಕ ವಾಹನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸುವೆವು."

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ, ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ಭಕ್ತಿಪುರಸ್ಸರರಾಗಿ ಏಕದಂತನನ್ನು ಬಾಗಿ ಭಜಿಸಿದಾಗ, ಸಂತುಷ್ಟಿಯ ಆನಂದದ ಮುಖಮುದ್ರೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾದ ಗಣೇಶ. ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನುಡಿದ: "ನಿಮಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪ್ರೀತನಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಇನ್ನುಮೇಲೆ ನಿಮ್ಮ ಯಾಗಕ್ಕೆ ಯಾವದೇ ವಿಘ್ನ ಬಾರವು. ನೀವು ಕೈಕೊಂಡ ಯಾಗ ಸಮಾರಂಭ ಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರಲಿ."

ಗಣಪತಿಯೇ ಸ್ವಯಂ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಶುಭಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅಡೆತಡೆಯ ಮಾತೇ ಇಲ್ಲ! ದೇವಯಾಗವು ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ಮುಗಿಯಿತು. ಆಗ ಗಣೇಶನು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ, "ನನ್ನನ್ನು ಸದಾ ಧ್ಯಾನಿಸುವ ಭಕ್ತರಿಗೆ, ಸ್ತುತಿಸಿ ಪೂಜಿಸುವ ಭಾವುಕರಿಗೆ ವಿಘ್ನಗಳಷ್ಟೇ ದೂರವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಬಡತನ, ದುಃಖಗಳನ್ನೂ ಸಹ ನಾನು ದೂರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ" ಎಂದು ಅಭಯ ಹೇಳಿದ. ಮುಂದೆ ಯಜ್ಞಕಾರ್ಯಾನಂತರ, ದೇವತೆಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದರು.

ಅಂದಿನಿಂದ ಆ ತೀರ್ಥವು 'ಅವಿಘ್ನ ತೀರ್ಥ'ವೆಂದು ನಾಮಾಂಕಿತಗೊಂಡಿತು. ಈ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು, ಗಣಪನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಆ ಮಾನವನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬಂದೊದಗುವ ವಿಘ್ನಗಳೆಲ್ಲ ದೂರವಾಗಿ, ಅವನ ಸಕಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲ ಕೈಗೂಡುವವು.

ಇತಿಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಅವಿಘ್ನ ತೀರ್ಥ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನವೆಂಬ ನೂರಾಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಮುಗಿದುದು.

* * *